1

son peygamber hazreti muhammed

prof. dr. muhammed ebu zehra

KİTABEVİ

RESULULAH'A HİTAP

Son Peygamber Hz. Muhammed

Verdiği nimetlerden dolayı hamd Allah'a mahsustur. Yaptığı ikramlardan ötürü fazilet Allah'a mahsustur. Çünkü O, Muhammed (s.a.v)'i, hidayet ve hak din ile göndermekle, dini kemale erdirmiş ve ilahi risaleti tamamlamıştır. Bunu, İslamiyet'i bütün dinlere üstün kılmak için yapmıştır. Hidayeti tamamlamış, risaleti sonuca ulaştırmış, delilleri açıklamış, hakikat yolunu ortaya çıkarmış, güçlü ve yüksek İslam sancağım semalarda dalgalan-dırmıştır. Muhammed (s.a.v)'in sahabileri de Allah'ın kendilerine yüklediği sorumlulukları hakkıyla taşımışlardır. Çağrı görevini yerine getirip omuzlarındaki emaneti korumuşlar ve İslam'ın nurundan birer kıvılcım olmuşlardır. Muhammedi risaletin anlamından taşıdıkları kıvılcımlar sebebiyle Allah onlardan razı oldu ve insanlığa da rahmet etti.

Resulullah'a Hitap

Ey Allah'ın Resulü!

Allah seni normal bir insan olarak yarattı. Ama sen diğer insanlardan üstünsün. Senden sonraki nesillerin taşıdıkları sana ait eserler, takdirin üstündedir. Senin yolunda yürümekte olan bizler de sana olan tâbi yetimizden dolayı bir şeref varsa, biz bunu ancak emsallerimizi düşünerek anlarız. Bizdeki hatıra ve duygularla ancak başkalarının ruhi yönlerini kavrayabiliriz, hallerine vakıf olabiliriz. Bizden daha yüksek bir kimsenin ruhi yönünü kavramaya çalıştığımız takdirde o kimsenin üstünlük ve yüceliğinin gözlerimiz önünde müşahede edilmesi ve ufuklarımızın çemberine girmesi gerekir. Ancak o zaman, o kimsenin ruhi yönünü kavramaya çalışır ve sonuca ulaşabiliriz. Ama sen ey Allah'ın resulü, o kadar yücesin ki, senin yüceliğine hayalen dahi ülaşamayız. O kadar yükseklerdesin ki, bulunduğun yeri ve seni göremiyoruz. Aramızda sana benzeyen bir kimse yoktur ki, onu temsil edip seni hayalimizde canlandırabilelim. Biz nerede, senin hakkında kitap yazmak nerede? Senin yüceliklerine kavuşmak bizim haddimiz değildir. Bu, ulaşılması gerçekten imkansız olan bir şeydir. Hayallerimiz dahi sana ulaşamaz!

Bu nedenle, bizleri bağışlaması için Allah'a niyazda bulunuyoruz. Her ne kadar senin hakkında kitap yazmaya cesaret ediyorsak da, özrümüz ortadadır.

Kusurumuz sabittir. Allah hiç kimseye gücünün üstünde bir yük yüklemez.
Ey Allah'ın Resulü!
Senin nurundan bir kıvılcım veya birçok kıvılcımlar olan büyük din önderleri hakkında kitaplar yazdık. Onların nuruna kavuştuk. Bu hususta fayda vereceğini zannettiğimiz noktaya eriştirilmesi için Allah bizi başarılı kılsın. Onların senden aldıkları kıvılcımlardan bazısına ulaştıysak, bununla şeref duyarız. Onların ulaştıkları amaçlardan ve kavuştukları doğru yoldan feyz alabiîdiysek, bununla gurur duyarız.
Ama senin sahana geldiğimizde ve bu sahanın içine girmeye çalıştığımızda, bizi nurun örttü. Parlak ışıkların gözlerimizi perdeledi. Artık nasıl idrak eder ve nasıl görebiliriz?! Gözlerimiz güneşin aydınlığı karşısında perdelenip çapaklandı. Bundan daha yücesine varmaya çalıştığımızda bizi şaşkınlık kapladı. Bizi bu şaşkınlığın içinden Allah'ın bahşettiği hidayet çıkarıp kurtaracaktır. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyuruyor: " De ki: Hidayet, ancak Allah'ın hidayetidir." Şu halde senin tertemiz ve arınmış olan şahsını tasvir etmemiz, ya da gücümüzün üstünde olan tasvirine yakın bir tasvir yapabilmemiz, yalvarıp yakararak bizleri hidayete erdirmesi için Allah'tan başka sığınağımız yoktur. Yalnızca O'na sığınırız. Bu alanda doğru yola kavuşmak hususunda acizliğimiz görününce ancak Allah'a yalvarırız ki, bizi doğru yola ulaştırsın. Acizlik, affedilen bir şeydir. Muktedir olamamak, mazur sayılır. Allah bağışlayan ve affedendir.
Ey Allah'ın Resulü!
Büyüklüklerinin önemli yönlerini tasvir etmek için, büyük şahsiyetler hakkında kitaplar yazdık. Bunlardan her birinin, büyüklük alanında sadece bir tek yönü vardır. Bu yöne yönelmek, onun büyüklüğünü anlamak için anahtar teşkil eder ve onu tanımada kolaylık sağlar. Ama, sen ey Allah'ın Resulü, bütün diğer şahısların büyüklüklerinin çok üstündesin. Çünkü senin büyüklüğün yalmzca bir alanla sınırlanmamıştır. Sayılamayacak kadar
üstünlüklerin vardır. Araştırıcılar bunu ortaya çıkaramayacak kadar kudretsizdirler. Buna gücümüz yetmeyince, bu hususta aciz olduğumuzu anladık. Senin bu alandaki varlığın, beşer muci-zesidir. Buna iman ettik. Sen bir insansın, ilah değilsin. Melek de değilsin. Senin makamın, insanlık ve melekîik makamının üstündedir. Rabbin seni her zaman korudu. Çocukluğunda Rab-bin seni koruyup himayesi altına aldı. Cahiliyet devrinde gençler arasında, küfrün pisliklerinden korunmuş güvenilir bir genç oldun. Peygamberlik öncesi hayatında da sebep ve müsebbeplerin üstündeki harika bir şahsiyettin. Bu üstünlüğün, ne aile büyüklerinin verdiği terbiyeden ve ne de içinde bulunduğun

çevrenin etki-siyledir. Her ne kadar asil bir aileye mensup olsan da, bu üstünlüğün o asaletten kaynaklanmıyordu. Fakat sen, Allah'ın bir eseriydin. Varlığınla, şahsiyetinle bir mucizeydin. Sende hem insanlık Özelliği vardı, hem de ilahi mucizenin eseri. "Allah, elçilik görevini kime vereceğini daha iyi bilir." (En'am: 124)
Ey, insanlığın en hayırlısı!
Sen güçlü bir yaratılışa ve kuvvetli bir ahlaka sahiptin. Her şeyi yerli yerince yapan bir idareciydin. Büyük bir kumandandın. Merhametli bir hakimdin. Ümmetini, şûra ile terbiye ederdin. Vahiy de sana inerdi. Ümmetine karşı çok şefkatli ve merhametliydin. Aynı zamanda düşmanlarına karşı da merhametini esirgemeyen bir savaşçıydın. Peygamber merhametiyle, İslam sancağını taşıyordun- Bu sancağı taşırken güçlü ve üstündün. İmanlı bir cemaat yetiştirdin. O cemaate salihlik tohumlarını ektin. Bu tohumlar senin temiz çevrende gelişip yetişti. Bunlar iman hücrelerinde gizlenerek geliştiler, filizlendiler ve olaylara karşı mukavemet ettiler. Oluşumları güçlüydü. Kuvvetlenip kökleri üzerinde dimdik durdular. Hakkın yeryüzündeki kuvveti oldular. Nitekim sen de, Allah'ın buyurduğu gibi, oldun: "Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar, kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. Onların, rüku ve secde ederek Allah'ın lütuf ve rızasını aradıklarını görürsün. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır. Onların Tevrat'taki vasıfları ve incil'deki vasıfları şudur: Bir ekin gibidirler ki, filizini çıkardı, onu güçlendirdi, kalınlaştı; derken gövdesinin üstüne dikildi, ekincilerin hoşuna gider, onlara karşı kafirleri de öfkelendirir (Bir duruma geldi)." (Fetih: 29)
Bütün bunlar Rabbi'nin yönlendirmesiyle ve nefsinin ilhamı-yla oldu. Senin fikrinin üstünlüğü ve kalbinin kuvvetiyle oldu. Şu halde araştırmacılar, senin hayatını hangi yönden inceleyip araştıracaklardır? Sendeki her şey güçlü ve muazzamdır. Nitekim rabbin, hakkında şöyle buyurmuştur: "Doğrusu sen büyük bir ahlak üzeresin."
Allah'ım sen benim Rabbimsin, senden başka yaratıcı, senden başka ilah yoktur. Hiçbir şey senin dengin ve benzerin değildir. Sen her sözü işiten ve her şeyi görensin. Muhammed (sav)'i bir insan olarak yarattın, onu beşeriyetin efendisi kıldın. Onu alemlere rahmet olarak gönderdin. Onun varlığı ve kendisini çevreleyen şeyler, sebeplerle müsebbepleri yırtıp aşan harikalar olduğuna göre, onu bir mucize olarak insanlığa gönderdin. Onun mucizesi, kıyamete dek insanlığa meydan okuyacaktır.
Ey büyük Rabbim!
Haddimi aşarak senin Peygamber'in ve peygamberlerin sonuncusu Muhammed

(sav) hakkında bir siyer kitabı yazmaya cesaret ettim. Bu cüretimi bağışla! Sensin bağışlayıp merhamet eden! Gücümü aşan bu işe giriştiğim için bana yardımını ve tevfi-kini ihsan et! Eğer senin yardımın olmazsa, bu işte gerçekten aciz kalırım. Rabbim beni yardımsız bırakma! Bu işi ancak senin tevfî-kin ile başarabilirim. Üstünlük minnet sanadır. "Başarıya ulaşmam, ancak Allah sayesindedir. O'na dayandım ve O'na yöneldim."
Kitabı yazarken sözü kısa tutmaya Özen gösterdim. Ne kadar ayrıntıya girilirse de, bu konuda istenilene ve peygamberimizin yüceliğine ulaşmak mümkün değildir. Bu sebeple gücümüz dahilinde sözü kısa tutmaya özen gösterdik. Ama yine de sonuca ulaşmayıp bazı yerlerde sözü uzatmak zorunda kaldık. Bu, benim gibi aciz birinin kudretinin üstündedir.
Bu kitabı üç kısma ayırdım:
Birinci Kısım: Burada harikalarla kuşatılmış doğumundan ve peygamber olarak gönderilinceye kadar olağanüstü hallerle çevrelenmiş hayatından bahsettim. Peygamber olarak gönderildikten sonra da kendisi ve Allah yolundaki arkadaşlarının uğradıkları eziyetleri ve gösterdikleri dayanıklığı izah etmeye çalıştım. Nihayet İslam kenti olan Medine-i Münevvere'nin ve iman devletinin kurulmasıyla sonuçlanan hicreti anlattım. ,
İkinci Kısım: Bu kısımda Hz. Peygamber'in cihadını, şirki kökten söküp atmasım, Muhammedi çağrı yolunu açmasını, zorbaların tecavüzünü ve engelleri ortadan kaldırmasını, mü'minle-re karşı yapılan fitnekarlığı bertaraf etmesini anlattım. Peygamber efendimiz bu engelleri ortadan kaldırdı. Böylece İslam çağrısı engelsiz bir şekilde yoluna devam etti. Eza ve cefalar onu engellemedi. Bu kısım Hudeybiye barışıyla sona ermektedir. Hudeybiye barışı ile müşrikler, artık mü'minlere birşey yapamıyacaklarını anlamışlar ve onlara galip gelmekten umutlarım kesmişlerdi. Mü'minlerle savaşmaktan aciz kalmışlardı. Arap Yarımada-sı'nda söz, imanın olmuş, İslam çağrısı her tarafa yayılır hale gelmişti.
Üçüncü Kısım: Bu kısımda da Hudeybiye barışından sonraki safhaları anlattım. Bu safhalarda Peygamber (sav) Efendimiz, Arap müşriklerinin yanında bir güç oluşturan Yahudilerle uğraşmaya başlamıştır. Artık İslam dini Arap Yarımadasını her taraftan hüküm altına almış, hatta Arap Yarımadası'nın dışında da yayılmaya başlamıştı. Örneğin Mûte savaşının arkasından, artık şeytan Araplar arasında tapınılır bir mabud olmaktan umudunu kesmişti. İslamiyet, Arap Yarımadası'nın çevresinde sözünü geçirmeye başlamıştı. Peygamber efendimiz mektuplar, elçiler ve seriyyeler göndererek İslamiyet'i etrafta yayıyordu. Şam'daki mü'minlerin bir kısmını Öldüren Rumlara karşı savaşmaya hazırlanıyordu. Sonunda onlarla da savaşılmıştı. İslam davetini teminat altına alması, fitneyi yok

etmesi gerekiyordu. Bu kısım, Peygamber efendimizin irtihaliyle sona ermektedir.
Allah'ım! Bizi Muhammed (sav)'in hidayetinden faydalandır. Bizi onun yolunda yürüyen kullardan et. Doğrusu sen dilediğini doğru yola iletirsin ve şüphesiz sen her şeye güç yetirensin.
Muhammed Ebu Zehra

FİKRİ İSTİKRARSIZLIK

Miladın 5. yüzyılı ve onu izleyen devrelerde insanlık, kötülükler içinde çalkalanıyor, nefisler ıztırap ve sıkıntı içinde bocalıyordu. Hevesler her şeye hakim olmuş, insanlar gruplara ve fırkalara ayrılmıştı. Yürürlükte olan kanun, hakkın kuvvetliye verilmesi, kuvvetin de hak olması şeklinde cereyan etmekteydi. Fikirler darmadağınık hale gelmiş, sebepler kopup parçalanmıştı. İnsanoğlu fıtratının gerektirdiği görevleri kulak ardı etmiş, kuralları çiğnemiş, derleyici toparlayıcı olan insani bağlar çözülmüştü. Akıl, insanlar arasında hükmetmekten aciz kalmıştı. Hatta akıl, batılı revaçlandırmak için bir vesile edinilir olmuştu. Bu vesile ile hak geçersiz kılmıyordu. İbrahim, Musa ve İsa'dan sonra insanlara bırakılan nübüvvet mirası, oyuncak haline getirilmişti. Hz. Musa, İsa ve diğer nebilerle mürsellerin ilke ve öğretileri geçersiz hale gelmiş, kötülükler revaç buîmuştu. Hıristiyanlar, imparatorların hükmüne boyun eğmiş, onların her dediklerini doğrulamış, hatta onları teyid etmiş ve kendi aralarında parçalanmışlardı. Birbirlerine karşı yırtıcı canavarlar haline gelmişlerdi. Noksanlıklardan münezzeh olan Yüce Allah, kıyamet gününe dek onların arasına düşmanlık ve kin tohumları saçmıştı. Hıristiyanların Meliki kolundan olanlar, Yakubiler'e tahakküm etmişler ve birbirlerinden nefret eder hale gelmişlerdi.
Yahudiler, Musa Peygamber'in öğretilerini çirkinleştirmiş, bu nedenle de zillet ve meskenet altına girmişlerdi. Kalpleri öylesine fesada uğramıştı ki, varlıklarını ancak kendilerine tehakküm edecek bir kimsenin yardımıyla sürdürebilir hale gelmişlerdi. Bütün insanlığa karşı düşmanlık besliyorlardı. Sadece kendilerini akıllı ve dini meziyetlere sahip kimseler olarak görüyor, başkalarını akılsız ve meziyetsiz sayıyorlardı. Kendilerinin, Allah'ın çocukları, dostları ve seçkin milleti olduklarım; başkalannınsa aşağı seviyedeki milletler olduklarım iddia ediyorlardı. Birarada yaşamanın uğursuzluk getireceğine inandıkları Araplar hakkında da: Araplar'm mallarını haklı haksız, olur olmaz demeden ellerinden alıyor, onlara hiç bir şey vermiyorlardı. Çünkü Araplar'm ve diğer milletlerin herhangi bir hakları olmadığına inanıyorlardı.
Herkes fikrî bir kargaşa içindeydi. Beşeri akıl, bu varlığın problemlerini çözmekten aciz hale gelmişti. Varlığın aslını kavrama hususunda akıl, yolunu kaybetmişti. Iyonya felsefesi de bu varlığın problemini çözme iktidarım gösterememişti. Varlığın kaynağına nüfuz edip ulaşamamıştı. Bu da akim, ne kadar güçlü olursa olsun, görünür şeylerin sırrını açıklamaktan aciz olduğunu ispatlıyordu. Akıl, eşyanın dış yüzünü anlar, ama onun varlığını meydana getiren

gizli sırları çözemez. Isının ve elektriğin tesirlerini görür, fakat onu harekete getiren şeyin ne olduğunu anlayamaz. Ancak eserden müessire, sebepten müsebbibe doğru yöneldiği zaman bu sırları çözebilir. Oysa maddi şeylerin ve kuvvetlerin dış görünümü ile meşgul olan akıl, bu gibi şeylerle perdelendiği için, bunların kaynağını anlayamaz olmuş, aslı görmeyen kör bir varlık haline gelmiştir. Ayrıntılarla uğraşarak aslı unutmuştur. Her ne kadar etkilerini ve dış yüzünü görmüş ve anlamış olsa da bunları meydana getiren zatın kim olduğunu kavrayamamıştır.

Semavi dinlerin ortaya çıkıp İslamiyet'le son bulmasına rağmen, akıl, maddi şeylerin esareti altında kalmaya devam etmiş, madde ötesini anlayamamıştır. Aklın bütün otoritesi ancak zahiri alanda görülmekte, bu alanın dışına geçememektedir. Sadece maddi şeyleri kullanmakta, ama bunları meydana getirenin kim olduğunu bilememektedir. Ancak görünenden kaynağa, varolandan varedene yöneldiği takdirde bunu anlayabilecektir. Şunu da belirtelim ki, bu kainatı ancak, kendisini varedene iman etmekle tam olarak kavrayabiliriz.

Semavi dinler insanları, yaratıcıyı bilmeye ve tanımaya çağırmaktadırlar. Yaratıklardan hareket ederek yaratıcıyı tanımaya davet ederler. Yaratıcısını tanımak için, yaratıklar üzerinde inceleme yapmaya çağırırlar. Bu nedenle kainatı ve varolanları incelememizi, şu görünen mevcudatın gerisindeki yaratıcıyı tanımamızı isterler. Geçmişteki incelemeci ve araştırmacılar, kainatı bu gözle incelemediler. Onun yalın görüntülerini inceleyen çağdaş araştırmacılar da bu yönde hareket etmemektedirler. Ama bizi ilgilendiren şey, Muhammed (sav) öncesi ve mevcudatın o zamandaki durumudur.

İyonya felsefesi ile, onun mirasçısı olan Yunan felsefesinin o zamanki durumu böyleydi. Yunan felsefesinin öncüsü ve büyük filozofu Sokrates, göklerde dolaşan felsefeyi yere indirip insana ulaştırmak istedi. Fizik ötesini ve tabii âlemin görüntülerini bırakarak insana yönelmeye çağırdı. İnsan yaşantısında faydalı olacak şeylerle uğraştı. Fizik ötesini araştırırken doğru yola ulaştıran bir yol gösterici olmadan, sapıklığa düşmektense, insana fayda verecek şeylerle ilgilenmeyi yeğledi. İnsanların birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen ilke ve erdemleri, rezilliklerden ayırdeden ölçüyü incelemeye çalıştı. Böylece, hakkı batıldan ayıran ilkeler ortaya çıkardı. İyiyi kötüden nasıl ayırdedeceğini bilmek ve yanlış gidişle doğru gidişi birbirinden ayırabilmek için bu yolu tuttu. İnsanları da buna davet etti. Ancak öğrencileriyle, uygulayacakları metodlar üzerinde görüş ayrılığına düştüler. Hakkı batıldan ayır-detmenin Ölçüsünün bilgi olduğunu söyleyenler ortaya çıktı ve Sokrat bu görüşü benimsedi. Diğer bazılarıysa bu ölçünün hikmet, adalet, şecaat, iffet ve fazilet olduğunu söylediler.

Eflatun bu görüşü benimsemişti. Bazılarıysa hakkı batıldan, iyiyi kötüden ayırdedecek ölçünün haz, ya da menfaat olduğunu söylediler. Birey olarak insana fayda veren şeyin iyi, faydasız şeyin de kötü olduğunu söylediler.
İşte akıl, insanlan birbirlerine karşı nasıl muamele edeceklerini belirleyen düzenin esaslarını algılama hususunda bu gibi yanlışlıklara saplandı. Doğru inancı öğrenme hususunda şaşkınlık içine düştü. Tek başına akıl, insani ilişkilerin sağlıklı bir zemine oturmasında yeterli olamaz. Varlığın sırrını kavramayı da beceremez. Aksine, değişmez hakikatlara ulaşamadan bu teoriler içinde şaşkın vaziyette dolaşır.
İşte bu karanlıklar içinde sofîstik düşünce ortaya çıktı. Bu düşünce sistemi, hakikatler üzerinde şüpheye düşmüştür. Bazıları bu hakikatları inkar etmiş; diğer bazılarıysa her şeyden şüpheye düşmüşlerdir. Bu arada bir kısım düşünürler ise, hakikatin insandan insana değiştiğim, yani hakikatin ölçüsünün insan olduğunu söylemişlerdir ki, bu görüşe "subjektivizm" adı verilir. Bunlara göre eşyanın hakikati diye bir şey yok, ancak varolduğuna inanılan şey vardır. Doğru yolu bulmayan bu felsefe ortamında, sırf akla güvenildiği için, böylesine açık bir sapıklığa düşülmüştür. Bu felsefe doğru yolu bulamadığı gibi, düşünceyi de saptırmıştır. İnsanlar bu tür felsefelerle yollarını kaybetmişler ve büyük yanlışların içine düşmüşlerdir.

Mecusilik

Yunanlıiar'ı ve onlardan öncekileri bırakıp, İran'a ve daha Ötelere yöneldiğimizde, hayretler içinde kalırız. Başka felsefelerin de etkisi altında kalan Yunan felsefesinin çevresinde şu gerçekle karşılaşırız: Bu felsefe, insanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemeyi ve varlık probleminin aslım bazı vehim ve efsanelere dayanarak çözmeyi hedef edinmiştir. Örneğin Zerdüşt mezhebine mensup olanlar, kainatta biri iyilik, diğeri de kötülük tanrısı olmak üzere iki tanrı bulunduğuna ve bu ikisinin insan nefsi üzerinde ve kainat hususunda çekişmekte olduklarına inanırlardı. Şüphesiz bu inanç batıldı ve dini bir dayanağa istinat etmemekteydi. Ancak bu inancın, semavi bir dinin tahrifinden ibaret olduğu söylenebilir. Bu din de insanları, bir olan Allah'a kulluk etmeye çağırıyordu. Bunun akli bir engeli de yoktu. Çünkü Zerdüştlükun bazı kitaplarında, Muhammed (sav)'in peygamber olarak geleceğine dair müjdeler bulunuyordu. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber gelip) geçmiştir ." (Fatır: 24)
Fakat bunun yambaşmda insanları kuvvete ve zayıflara itibar etmemeye çağıran tehlikeli sosyal bir ekolle de karşılaşıyoruz. Bunlara göre zayıf kimseler, yaşamaya değmeyecek insanlardı. Hak, her zaman güçlüden yanadır. Batıl da her zaman zayıfla beraberdir. Hayat kanunu, güçlüleri zayıflara hakim kılar ve bu doğrultuda icraat gösterir. Güçlülerin hayatta kalması, zayıfla-rınsa yok olması gerekir. Adalete inanç yoktur. İnanç, ancak kuvvetledir.

Manizm

İran'da yayılan bir diğer mezhep de, insan varlığım bütünüyle kötülükten ibaret gören ve bunun ortadan kalkmasına inanan Manizm'di. Bu inanç, insanları yokluğa davet eder. Bu nedenle de, insan neslinin türemesini önlemek için evlenmeyi yasaklar. Varlığı yeryüzünde bir lanet olan insanlık neslinin tükenmesini ister. Çünkü ona göre, insan nesli türediği müddetçe lanet de var olmaya devam edecektir. İnsanlığın babası Adem, işlediği günahla birlikte yeryüzüne indiği için, günah ve hata da, insanlık varolduğu sürece varlığını devam ettirecektir.

Mazdekizm

Şimdi de tahripçi bir mezhebe geliyoruz. Bu mezhep, insanlar arasındaki birlik bağlarını ve fazilet ilişkilerini kökünden çökerten ve İran'da yayılmış olan Mazdekçilik mezhebidir. Bunun temel görüşü, kadınları toplumun ortak malı sayması, dolayısıyla evlilik bağlarını ortadan kaldırmasıdır. Bu mezhebe göre evlenmek ve aile bağlarım kurmak diye bir şey yoktur. Kadınları bir eşyadan ibaret gören bu inanca göre, herkes neseplere ve soylara, gelecek olan çocuklara aldırış etmeksizin ve herhangi bir kayda bağlı kalmaksızın dilediği kadınla çiftleşebilir. Bunlara göre mülkiyet dokunulmazlığı da yoktur. Herhangi bir yasaya bağlı kalmaksızın mal ve mülk herkese mubahtır. İsteyen, dilediği maldan yararlanabilir. Kadınları ve malları herhangi bir kimseye mülk olarak bağlayacak bir kayıt mevcut değildir.

Özetle bu mezhep, bütün kayıt ve bağlardan sıyrılmayı hedefler. İnsanları, çölde veya ormandaki yularsız hayvanlara benzetmişlerdir. Ancak güçlü kimselerin çizdikleri sınırı aşamazlar.

Bu mezhebin dayandığı esas, bir vehimden ibarettir. Bunlara göre kin ve düşmanlıklar, ancak evlilik ve benzeri bağlarla kadınları eş olarak nikah altında tutmaktan ve mülkiyet nedeniyle mallan toplamaktan doğmaktadır. Bu gibi kayıtlar ortadan kalkınca; insanlar barış ve esenliğe kavuşacak, birbirlerine asla düşman olmayacaklardır! Bunlar, insanları tıpkı hayvanlar gibi değerlendirmişlerdir. Erkekle dişiyi birbirine bağlayan bağlar ve mülkiyet ortadan kalksa bile aynı cins ve soydan gelen hayvanlar arasındaki karşılıklı kuvvet ve canavarlık gücü, yine varlığını koruyacaktır. Herşeye rağmen bu mezhep İran'da yayılmış, soy ve nesepler birbirine karışmıştır. Kisralar'ın bazısı da bu mezhebe intisap etmişler ve bu Kisralar'ın egemenlikleri süresince İran'da hakimiyetini devam etirmişti. Bu mezhep, Peygamber (sav) efendimizin bi'setinden az öncesine kadar varlığım devam ettirmiş; daha sonra ortadan kalkmıştı.

Brahmanizm

İran'dan daha doğulara yöneldiğimizde, Hindistan'daki dinler ve mezheplerle karşılarşınz. Burada insanları farklı tabakalara ayıran ve sınıf esasına dayanan bir din görmekteyiz. Bu dine göre insanlar hak ve yükümlülükleri bakımından eşit değildirler. Aksine Brahmanizm, insanları ibadetleri ve Brahma'ya yakınlıkları nisbetinde sınıflara ayırmaktadır. En büyük ilahları Brahma'dır. Bu dine göre insanlar atadan oğula devredilen mesleklerine göre sınıflara ayrılırlar. Bunlara göre meslek, soy gibi değerlendirilmekte ve atadan oğula torunlara geçmektedir. Bunlar, insanları dört sınıfa ayırmışlardır:
Birinci tabaka en yüksek sınıfı oluşturur. Din adamlarından ibaret olan ve dini hükümleri açıklayan bu sınıfa Brahmanlar sınıfı denir. Bunların tanrı Brahma'nın başından yaratıldığına inanılır. Bu sebeple, insanlar arasında en yüksek ve en üstün kimseler olduğu kabul edilir. Çünkü ilahlarının üst tarafı olan başından yaratılmışlardır. İnsanların düşü-nen aklı ve yöneten başıdırlar. Çünkü baş, bütün bu saydığımız şeylerin unvanıdır.
İkinci tabakayı asker sınıfı oluşturur. İnançlarına göre bunlar, tanrı Brahma'nın omuzlarından ve ellerinden yaratılmışlardır. Bu nedenle onlar devletin ve milletin koruyucusu, savaşçıları ve kuvvetin kaynağıdırlar. Dereceleri, Brahmanlar'ın derecesinden biraz daha aşağıdır. Fakat onlardan hemen sonra gelirler.
Üçüncü tabaka, ziraatçı ve tüccarlardan oluşur. Bunlar, tanrı
Brahma'nın dizlerinden yaratılmışlardır. İlk iki sınıfla, bunlar arasındaki mesafe çok uzaktır. Bunlar kendilerinden sonra gelen sınıfa yakındırlar. Çünkü yaratılış ve oluşumları daha çok onlara yakındır.
Dördüncü tabakayı, hizmetçi ve köleler meydana getirir. İnançlarına göre bunlar, tanrı Brahma'nın ayaklarından yaratılmışlardır ve en aşağı tabakaya mensup olduklarından Brahma'ya en uzak olanlardır. Çünkü bunlar, Brahma'nın başından çok uzaktadırlar.
Yukarıdaki sınıflara girmeyen ve onların altında bulunan gayr-i meşru, yani nesepten mahrum olarak dünyaya gelen diğer insanlar ise şehirlerde düşük işlerde çalışır ve aplic adını alırlardı. Aplic adı, "necis" ve "murdar" anlamını ifade eder. Brahmanizm'e göre Hind asıllı olmayan herkes, necis ve murdardır. Bunların murdarlıkları sadece manevi değildir. Aksine Brahmanizm'e göre bunlar hem maddi, hem de manevi olarak pistirler. Öyle ki, Hind asıllı olmayan bir kimse, kendilerinin testisinden su içtiği takdirde, o testiyi kırıp parçalarlardı.

İnanışlarına göre kast adı verilen bu sınıf sistemi, atadan oğula geçerdi. Bir sınıfta bulunan bir kimse, bir üst sınıfa yükselemezdi. Üst sınıfla bulunan bir kimse de bir alt sınıfa düşmezdi. Bu inanışa sahip kimselerin dereceleri, mensup oldukları sınıfa göre değişirdi. Örneğin Brahma sınıfında bulunan bir kimsenin erdemli olabilmesi için; akıllı, sakin kalpli, düzgün konuşan, nefsine hakim, adaleti uygulayan, temizliği gözle görülebilen, ibadete yönelen ve bütün gayreti dindarlığa yönelik olan bir kimse olması gerekirdi.

Asker sınıfında bulunan kimsenin de heybetli, savaşçı, yiğit, cömert, fasih konuşan, felaket ve zorluklara aldırmayan^ düşmanla karşılaşmak için can atan bir kimse olması gerekirdi.

Ziraatçı ve tüccar kimseden ise, mesleğine özen göstermesi, ziraat işlerini titizlikle yerine getirmesi, davarlarını güzelce beslemesi istenirdi. Tüccarın ticaret işlerini yapması, piyasayı bilmesi ve alış- veriş sözleşmelerinin gereğine riayet etmesi ve bu konularda uzman olması gerekirdi.

Hizmetçilerin, esirlerin ve murdar sayılan apliclerin, hizmet hususunda gayretli olmaları ve kendilerini insanlara sevdirmeleri gerekirdi. Çünkü bu, onların sahip olmaları gereken edebin gereğiydi. Toplumda gördükleri iş de böyle olmalarını gerektiriyordu.

'Hindliler'in Akla Göre Makbul, ya da Makbul Olmayan Sözleri' adlı kitabında, Ebu Reyhan el Biruni sınıf sistemini açıkladıktan sonra şöyle der: "Bu sınıflarda bulunan herkes, kendisi için belirlenen işleri yerine getirir ve gereklerine uyar, ibadetini eksiksizce yerine getirip görevlerini unutmazsa hayra ve mükafata nail olur. Ama kendi sınıfının özelliklerini bırakarak başka sınıflara mahsus adetlere yönelirse, haddi aştığı için günahkar olur."

Bu, içinde putperestlik bulunan nizam ve ibadetlerdir. Bu dindeki putperestliği bir tarafa bırakıp, işin ameli yönünü ilgilendiren nizamlarına yöneldiğimizde, yine bir tuhaflıkla karşılaşıyoruz. Çünkü bir milletin, düşünce sistemi ne olursa olsun, böylesine utanç verici bir sınıf sistemini kabul etmesi ve bunu uyulması zorunlu bir kural olarak görmesi düşünülemez. Onlardaki ruhi ve sosyal gerilemenin sebebi bu sınıf sistemi olmuştur.

Brahmanizm'in Semavi Bir Kökeni Var mıdır?

Şüphesiz hiçbir semavi din, insanlar arasında sınıflaşmayı ön-.görmez. Ama Brahmanizm, bu sınıf sistemini benimsemiştir. Bu din, İsa Peygamber1 den önce, Hindistan'da yayılmıştır. Kalıntıları hala mevcuttur. Her ne kadar bu dindeki sınıf sisteminin şiddeti bazan zamanın etkisiyle törpülenmişse de, halen mevcuttur. İnsanlar arasında eşitlik düşüncesinin yayılmasından sonra bu sistem, eski geçerliliğini koruyamamıştır. Ancak insanlar arasında eşitliğin sağlanması gerektiğini savunan düşünce ve uygulamalara rağmen, Brahmanizm'deki bu sınıf sistemi, varlığını, kısmen de olsa hala korumaktadır.
Ebu Reyhan el-Biruni'nin sözlerinden anlaşıldığına göre, Brahmanizm'in semavi bir kökeni ve peygamberinin olması ihtimal dahilindedir. O, bu ihtimali iki delille kuvvetlendirmektedir. Bu delilleri şöyle ifade etmek mümkündür:
1- Tevrat'ta ve Kur'an'da adları sayılan peygamberlerden başka peygamberlerin de bulunduğu bilinmektedir. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Andolsun biz, senden önce de elçiler gönderdik. Onlardan kimini (n hayatını) sana anlattık, kimini de anlatmadık" (Mu'min:78)
Bir başka ayet-i kerimede de Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber gelip) geçmiştir." (Faür: 24)
Güçlü bir kültürün ve düşünen insanların bulunduğu Hindli-ler arasında, semavi bir dinin mevcut olması mümkündür. Hatta Kur'an nassı gereğince bu kesindir.
2- Ebu Reyhan el- Biruni'nin, "Hindliler'in Akla Göre Makbul, ya da Makbul Omayan Sözleri" adlı e-serinde de anlatıldığına göre Hindiler, muvahhid olma özelliğine sahiptirler. Avam tabakalarının inancına putperestlik yerleşmiştir.
El - Biruni, bu konuda şöyle der: "Hintliler, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın bir ve ezeli olduğuna, başlangıç ve sonunun olmadığına, işini yapmaya muktedir ve serbest irade sahibi olduğuna, her şeyi yerli yerince yaptığına, insanlara ve bütün varlığa hayat veren müdebbir bir zat olduğuna, mülkünde tek başına yönetim gücüne sahip olduğuna, zıtlarmın bulunmadığına, hiçbir şeye benzemediğine ve hiç bir şeyin de kendisine benzemediğine inanırlar. Bu anlattıklarımızın, kulaktan duyma şeyler gibi telakki edilmemesi için, onların kitaplarından bazı iktibaslar yapacağız: Adamın biri, Yatencel kitabında şöyle sorar: "Şu güçlü mabud kimdir?" Cevap veren şöyle der:" O ma'bud, üstündür, ezelidir. Evveli yoktur, birdir. İşini kendi başına yapar, dengi yoktur. Kendisinden sevap ve mükafat ümit edilir. Azabından korkulur ve sakınılır. Düşüncelerimizin çemberine girmeyecek kadar yücedir. Hoşlanmadığı

zıtlarından, sevdiği benzerlerinden yüce, üstün ve münezzehtir. Kendi zatı ile bilendir ve ebedidir. Çünkü sonradan öğrenilen ilim, bilinmeyen şeyin bilgisidir. O'na karşı bilgisizlik isnadı ileri sürülemez. Bu, her hal ve zamanda böyledir." Sonra adam şöyle sorar: "O'nun, bu anlattıklarından başka sıfatları var mıdır?" Cevap veren şöyle der: "O'nun tam üstünlüğü, mekan itibariyle değil şeref ve yücelik bakımındandır. O mekana sığmaz. Eksiksiz ve saf iyiliktir.
O hali^ ilimdir. Heva ve cehalatin pisliğinden münezzehtir." Soran adam yine der ki: " O kelam ile konuşur mu, konuşmaz mı?"Cevap veren: "Eğer alim ise mutlaka konuşacaktır." der. Soran der ki: "Eğer bilgisi nedeniyle konuşuyorsa, onunla, ilim sahibi oldukları için konuşan alimler arasında ne fark vardır?" Cevap veren der ki: "Onunla alimler arasındaki fark, zamandır. Onlar bu hususta ilim tahsil ettiler; önce bilmediği ve konuşmadığı halde, sonradan öğrenip konuşurlar. İlimlerini, konuşmak suretiyle başkalarına aktarırlar. Onların sözleri ve ifadeleri zaman içinde olmaktadır. Oysa ezeli işlerin zamanla bağlantısı yoktur. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah ezelde ilim sahibi ve konuşan bir zattır. Brahma ile konuşan O'dur. Brahma'dan Önce de bazı zatlarla çeşitli şekillerde konuşmuştur. O, zatlardan bazılarına kitap vermiştir. Kimine papanın vasıtasıyla konuşmuş, kimine vahiy göndermiş ve kiminin de fikrini coşturarak ilhamda bulunmuştur."
Soran adam dedi ki: "Bu ilim nereden geliyor?" Cevap veren adam şöyle dedi: "Onun ilmi ezelde olduğu gibidir. O sürekli olarak bilgi sahibidir. Onun zatı alimdir. Kendisine has olmayan bir ilmi yazmamıştır. Nitekim Brahma'ya indirdiği "Buda" da şöyle demiştir: "Buda ile konuşanı ve onu kabul edeni övün". Soran adam dedi ki: "Maddi nişlerimizle algılayamadığımız bir zata nasıl ibadet ederiz?" Cevap veren şöyle dedi: "O'nun adlandırılması varlığını ispat eder. Haberi bize ulaşan şey, var demektir. Ortada olmayan bir şeye isim verilmez. Duygu alanımızın dışına çıksa da, aklımız onu idrak eder. Fikrimiz ve düşüncemiz onun sıfatlarını kuşatır. İşte halis ibadet budur."
Birûnî'nin adı geçen kitabında, Hindliler'e ait kutsal kitaptan yaptığı nakiller işte bunlardı. Bu nakiller üç şeye işaret etmektedir.
1- Bu kutsal kitaplardaki ifadeler, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın birliğine inancı göstermekte ve O'nu, sonradan yaratılan varlıklara benzemekten tenzih etmektedir. O, benzeri bulunmayan bir zattır. Söylenenleri işiten, yapılanları gören, bilen ve konuşandır. Bütün kemal sıfatlarla muttasıftır. Hiç kimse bu sıfatlar hususunda O'na ortak olamaz. O'nun birliği ve yüceliği, yaratma ve icat etmededir: Sıfatları yücedir, Noksanlıklardan münezzeh olan yüce zatı mabud olmaya mahsustur. Brahmanizm'in asli kitaplarında bu hususlar

üzerinde herhangi bir şüphe yoktur.

2- Brahmanlara da peygamberler gönderilmiştir. Tevrat, İncil ve Kur'an'daki dini naslar bu hususu desteklemektedir.

Brahma'da tanrılık değil, fakat Allah tarafından gönderilen bir elçi özellikleri vardır. Biruni'nin, Brahmanlar'ın kitaplarından yapmış olduğu nakiller, bu hususu açık ve mutlak bir şekilde göstermektedir.

3- Tahrif edilip edilmediği, kelimelerinin yerlerinin değiştirilip değiştirilmediği bir tarafa bırakılacak olursa, Brahma'ya Rab-bi'nden indirilmiş bir kitap vardır. Ancak üzerinden uzun zamanlar geçtiği için bu kitabın tahrif edilmiş olması mümkündür. Nitekim Tevrat ve İncil de tahrife uğramıştır. Hatta diyebiliriz ki, bu kitap kesinlikle tahrife uğramıştır. Çünkü bu kitapta Brahma'yı tanrılıkla niteleyen bazı ifadeler mevcuttur. Halkın çoğunluğu onu bir peygamber olarak değil, bir tanrı olarak nitelemektedirler.

Brahmanlar'ın Kitapları

Biruni'nin ifadelerinin gösterdiği gibi, Brahmanlar'ın kitapları vardır. Bilinen en eski kitapları "Veda"dır. Tarihçiler bu kitabın hangi yüzyıla ait olduğunu kesin olarak tespit edememişlerdir. Ancak büyük bir tahmine göre bu kitap M.Ö. 15. yüzyılda mevcutmuş ve Ari ırkına mensup fatihlerle beraber varmış. Çünkü bu kitap onların dinlerinin aslını teşkil etmekteymiş.
"Veda" kitabı bir tür şiirler manzumesidir. Onlara göre insanların sözleri ona denk ve benzer olamaz. Brahmanlar'ın çoğunluğu şöyle derler: "İnsanlar, 'Veda' kitabının benzerini ortaya koymaktan acizdirler." Binini, Brahmanlar'm havas tabakasımn şöyle dediklerini nakleder: Biz her ne kadar bu kitabın bir benzerim ortaya koyma gücüne sahip isek de bu, yasaklanmıştır. Böyle bir şeyi yapmamız haram kılınmıştır.
Biruni, onların "Veda" kitabının benzerini ortaya koymaktan men ediliş yönünü açıklamamıştır. Bu yasaklama, haram kılma manasmdaki bir yasaklamadır. Yani Brahmanlar bu kitabın bir benzerini ortaya koymaya muktedir oldukları halde, bunu yapmaktan menedilmişlerdir. Yoksa bu menediliş, onları bu kitabın bir benzerini ortaya koyma işinden vazgeçirme anlamında mıdır?
Biruni, sözü edilen yasaklamanın bu iki cihetten hangisine yönelik olduğunu bize açıklamamıştır. Eğer birinci ihtimali kasdetmisse -ki bu haramlık anlamındaki bir menediştir- bu, kitabın bir benzerini ortaya koymanın imkansızlığını gerektirmez. Şu halde men edilen Brahmanlar'dan bazıları bu emre karşı gelip, söz konusu kitabın bir benzerini ortaya koyabilir, ya da ona ilaveler yapabilir. Çünkü insanların hepsi emre muhalefet hususunda masum değildirler. Bu kitabın bir benzerini ortaya koymamn imkan dahilinde olduğuna inanan bir Brahman yoktur. Bu nedenle yasaklamanın, inançlarına göre onları bu işi yapmaktan caydırmak anlamında olduğu görüşünü tercih ediyoruz ve kitaplarına bu ka-darlık işarette bulunmakla yetiniyoruz.

Budizm

Brahmanizm'in tahrife uğramasından ve bu dinin akidesine göre, insanların sınıflara ayrılmasından sonra, bunların arasından, bu düzeni benimsemeyen ve gayrete gelen bir kimsenin çıkması kaçınılmaz hale gelmişti. Böyle biri ortaya çıktı. Bu kişi birinci sınıfta bulunup yüksek derecelere ulaşan Buda adındaki bir zattı. M. O. 560 yılında doğan Buda, sınıf sisteminin getirdiği meşakkatler altında ezilen insanlığın bela ve musibetini hafifletme çağrısında bulunuyordu.
Buda, insanlığın çektiği zahmet ve meşakkatleri hafifletme yolunda, insanların ihtiyaçlarını hafifletmeyi ve nefisleri şehvetlere karşı frenlemeyi öneriyordu. Çünkü ona göre, insanı mutsuz eden şey, kişisel arzu ve isteklerdi. Madem ki, insamn çektiği azap sınır tanımayan arzulardan ve elinde bulunanlarla yetinmemekten kaynaklanıyor, o halde bu arzu ve isteklerden vazgeçmek ve elinde olanla yetinmek gerekirdi. Bunun için de nefis terbiyesi şarttır.
İşte bu nedenle Buda, nefis terbiyesi için bir metod ortaya koymuştur. Buna göre ilk aşamada insan, heveslere sırt çevirmekle işe başlamalı, sonra da, selim bir kalple işlere yönelmelidir. Bu durumda nefis berraklaşır ve parlar. Her şeyi sağlıklı bir şekilde algılar. Daha sonra da sağlam bir inanca sahip olmak gerekir. Eşya, selim bir şekilde algılandıktan sonra düzgün ve doğru konuşma aşamasına, bunun arkasından düzgün hareket ve davranış aşamasına gelinir. Bütün bunlardan sonra da ahlak esasına dayalı bir toplum meydana" gelir.
Buda, ahlakî prensipler ortaya koymuştur. Örneğin insanların on şeyi yapmalarını yasaklar:
1- Hiç kimseyi öldürme.
2- Çalma ve öfkelenme. Sana verilmeyen şeyi alma.
3- Yalan Söyleme.
4- İçki içme ve uyuşturucu kullanma.
5- Zina yapma. Cinsel hayatla ilgili haram işlere girişme.
6- İyi pişmemiş yemeği yeme.
7- Koku sürünme. Çiçeklerden yapılmış tacı başına koyma.
8- Oynama, oyun alanlarında ve şarkı söylenen meclislerde bulunma.
9- Yumuşak yataklar, koltuklar sergi ve yaygılar edinme. Konforlu yastıklar ve divanlar kullanma.
10- Altın ve gümüş edinme.
Bu Budist ilkelerin birtakım kusur ve noksanlıkları vardır. Bir kere bunlar, insanı yönlendirici bir inanca dayanmamaktadırlar. Aksine Buda'nın kendisinden

kaynaklanmaktadırlar. O, bu varlığı yoktan var eden bir tanrının varlığım inkar etmiştir. Bu nedenle kendisinden sonra gelenler arasında putperestlik yaygın bir inanç haline gelmişti. O kendisine tabi olanlara bir inanç sistemi bırakmamıştı. Ortaya koyduğu şeyler, aklı saptıran birer vehimden ibaretti. Doğru yola insanları iletmiş değildir.
Bunun yanında o, insanları hayatta az şeylerle yetinmeye ve zahidliğe çağırmaktaydı. İnsanları, hayatın birtakım nimetlerinden faydalanmaktan engellemekteydi. Çünkü ona göre insan, gözleriyle gördüğü güzelliklerden uzak durmak ve nefsim onlardan men etmek için yaratılmıştır.
Faziletleri hep olumsuz yönde gören Buda, hep olumsuz ilkeler ortaya koymuştur. Yani onun ilkeleri hep yasaklara dayanmaktadır. Dolayısıyla Budist ilkeler, olumlu emirler yerine, sadece kötülüklerden sakmdırıcı yasaklar içermektedir.
Kuşkusuz insani erdemler iki unsurdan oluşur: Olumlu unsur, insani faydaya öncelik tanıyarak, insanın, kardeşi olan diğer insana hakkını vermesidir. İnsanlar arasında yardımlaşma bağlarını kurmaktır. İşte faziletteki en kuvvetli unsur budur.
İkinci unsur i-se, başkalarına eziyet vermekten kaçınmaktır. Olumsuz olan unsur, işte budur. Ama bu diğerine nisbetle daha alt seviyededir. Erdemin özü, birinci unsurdur. Bu gerçek hayır ve iyiliktir. Bu unsur mevcut olunca diğerlerini yok eder. Yani ortada bulunan iyilik, eziyetlerin bir kısmını yok eder. Budizm sadece olumsuz unsurlara dayandığı için, ondaki olgunluk manası da eksiktir.
Budizm ilkelerini ancak havas tabakasına mensup kimseler uygulayabilirler. Bu ilkeleri avam tabakasının uygulaması mümkün değildir. Halbuki mezhepleri ve doktrinleri, sadece havas tabakasının değil, bütün insanların uygulayabilmesi şarttır. Böyle olunca Budizm bazı tasavvuf ekolleri gibi olur ki, bu ekollerin prensiplerini sadece şeyhler uygularlar. Müridler bu şeyhlere yaklaşırlar. Bunları göz önünde bulundurduğumuz takdirde Budizm, herkesin tatbik edebileceği bir düzen olma imkanına sahip görülmemektedir. Bu nedenle, Budizm ilkelerini bütün Budistler uygtdayamamışlardır. Aksine bizzat Budistler kendilerini iki kısma ayırmışlardır:
1- Biraz önce anlattığımız prensipleri benimseyen ve bu prensiplerin dışına çıkmadan kendilerini sadece birkaç çeşit yiyecekle sınırlayıp diğer yiyeceklerden mahrum bırakan, kaba ve sert giysileri giymeyi tercih eden Budistler. Bunlar, hayata egemen olmak ve onun boyunduruğu altına girmemek için, hayatın zevklerini terketmişlerdir.
2- Medeni Budistler: Bunlar zorluk ve meşakkate katlanmayan kimselerdirler.

İfrata kaçmadan, lezzetlerden mahrum kalmadan ve lezzetleri terketme zorluğuna katlanmadan orta bir yolu takip eden kimselerdirler.
Bunlar Buda'nm alçak gönüllülük, doğruluk ve güvenilirlik gibi ahlaki ilkelerini benimsemişler ve sonucunda elem duyulmayan bazı lezzetleri elde etmişlerdir. Başaramadıkları takdirde mahrumiyet acılarına düşmemek için, zevklerini tatmin etme hususunda aşırılığa sapmamışlardır. Özetle bunlar, Budizm'in ilk beş prensibini benimsemişlerdir. Yani adam öldürmeme, içki içip sarhoş olmama, çalmama, yalan söylememe ve zina etmeme gibi ilkelere sadık kalmışlar, bunların dışındaki yasaklara riayet etmemişlerdir.
Bunların tuttukları yol, medeni Budistler'in çoğalmasına neden olmuş, hatta bu prensiplere riayet etmeyen bir fırkanın doğ-masınada yol açmıştır. Böylece tek başına din, emir ve yasak icat etme hususunda zayıf kaldığımı göstermiştir.

Konfüçyanizm

Hindistan'da doğan Budizm'in izleyicilerinin çoğu Hindistan'da değil, Çin'dedir. Putperestlik Hindistan'da olduğu gibi, oraya da geçmiş, ayrıca içine daha başka şeyler de ilave edilmiştir. Bu nedenle akıllar, doğru yol çizgisinin dışına çıkmışlardır.

Budizm, Çin'e geçince, putperestlikle temayüz etmiş bir çevrede itibar gördü. Büyük ölçüde kanunlarıyla uyum sağlayan pratik ilkelerle imtizaç etti. Ama kuvvetli bir akideye dayanmadığı için, kalplerde iz bırakmadı. İnançtan yoksun kalplere yerleşen ilkeler, çok geçmeden unutulur giderler. Varlıklarını devam ettiremezler.

Çin'de Konfüçyüs adındaki bir filozof Budizm'i benimsedi. Ancak medeni Budistler'in ilkelerine tutundu. Bunun mezhebi, kendisine tabi olunan bir din değil, propagandasını yaptığı bir reform niteliğini taşımaktaydı, Konfüçyüs'ün reformlarında bilimsel bir metod bulunmasına rağmen, bunun yamsıra kendisinden daha yaşlı bir filozofa da rastlamaktayız. Bu filozof M.Ö. 551 yılında doğmuştu. Buda'yla çağdaş olup adı Lotis'di. Konfüçyüs'den elli yaş daha büyüktü. Uzlete çekilmeyi ilke haline getirmişti. Kendini ve kendisine uyanları kötülüklerden korumak için, bir köşeye çekilmeyi tercih ediyordu.

Ahlaki ilkelerin esasının olumsuz uzlet değil de olumlu faydacılık olduğu görüşünde olan genç filozof Konfüçyüs, ahlaki ilkelerin esasının sadece olumsuz uzlet olduğunu savunan yaşlı Filozof Lo-tis'le karşılaştı. Ve aralarında şöyle bir muhavere geçti:

Yaşlı filozof Lotis, genç filozof Konfüçyüs'e şöyle dedi: "Hayır ve iyilik, bozulmuş toplumu düzeltmek için çalışmak ve insanların arasına katılmakla elde edilemez. Çünkü insanların arasına katılmakla toplum daha da bozulur. Şu halde hayır elde etmek, za-hidlik, kanaat ve uzlete çekilmekle mümkündür. Hayır, başkalarına karşı müsamahakar davranmak ve kötülüğe iyilikle mukabelede bulunmakla elde edilebilir."

Genç filozof Konfüçyüs, yaşlı filozof Lotis'e şu cevabı verdi: "Toplum bireylerinden her birinin uzlete çekilip mağaralarda yaşamasını zorunlu kıldığımız takdirde, beldeleri kim imar edecektir? Toprağı kim sürüp ekecektir? Sanatlar alanında kim ustala-şacaktır? Evrenin mamur hale gelmesi için kim üreyip çoğalacak ve çalışacak? Eğer uzlete çekilmek sadece filozoflarla erdemli kişilerin görevi ise, bunlardan sonra insanları kim terbiye edip eğitecektir? Yoksa insanları rehbersiz ve mürşitsiz olarak kendi başlarına şaşkın vaziyette bırakmak

mı gerekecektir?"

Eski Çin İnancı

Konfüçyüs'ün doğru ve hikmetli görüşleri arasına doğru olmayanlar da katılmıştır. Örneğin o, birkaç tanrının varlığına, göklerin, evrenin de iyi olacağına, insanın bozulması halinde evrenin de bozulacağına inanırdı. Konfüçyüs, eski Çinliler'in inandıkları şeylere inanırdı. Bu inançlarının esasını şu üç şey oluştururdu:
1- Sema
2- Eşyanın zahirine hükmeden ruhlar
3- Melekler ve babaların ruhları
Taptıkları semadan kasıt, şu gökyüzü değildi. Sema kelimesiyle onlar, felekleri ve gök cisimlerinin yörüngelerini ve gökcisimle-rine hükmeden kuvveti kasdederlerdi. Semanın; yer, rüzgar ve yağmurla olan ilintisini kasdederlerdi. Yeryüzünde bitkilerin yetişmesini sağlayan yağmurlarla rüzgarlardır. Semaya, ince ve sağlam bir düzene göre hareket eden bir alem olduğu için ibadet ederlerdi. Semanın, alem üzerinde büyük otoritesi vardı. Çünkü semada bulunan hareket halindeki kuvvetlerin hepsi, sema sultanının otoritesine boyun eğmişlerdi.
Sözlerinin zahirinden anlaşıldığına göre eski Çinliler, semasıyla, yeriyle bütün kainat için yaratıcı, düzenleyici, koruyucu, alemin kuvvetlerim çeşitli yönlere çevirici bir kuvvetin varlığına inanmıyorlardı. Bu sözlerle onlar, bir ve tek olan, hiçbir şeye muhtaç olmadığı halde herşeyin kendisine muhtaç bulunduğu Allah'ı inkar ediyorlardı. Bu sözlerine dayanarak oluşturulan inançlarının esası batıldı.
Onlar kainattaki değişimleri, kendi idraklerine göre değerlendiriyorlardı. Sakat inançlarına dayanarak, alemi maddi ve manevi olmak üzere iki kısma ayırıyorlardı. Manevi kısmın maddi kısmı harekete geçirdiğini düşünüyorlardı. Böylece onlar, eşyayı harekete geçiren şeyin aşkın bir kuvvet değil, kainatın kendisinden kaynaklanan bir güç olduğuna inanıyorlardı. Bu görüşleriyle onlar, Iyonya felsefesine yaklaşıyorlardı.
Bir ve tek olan, zatı ile münferit olup başka hiç bir şeye benzemeyen Allah'a inanmadıkları halde, kaza ve kadere inanırlardı. Kaza ve kaderi belirleyen şeyin sema olduğu görüşündeydiler. Onlara göre semamn verdiği hükümden kaçıp kurtulmanın imkanı yoktu. Kader konusundaki hükümlerin evrensel işlerle,insani ahlaka bağlantılı olduğuna inanırlardı. İnsanların ahlakı düzgün olursa, evren de normal ve düzgün olurdu. İnsanların ahlakı bozulursa, evrenin düzeni de bozulurdu. Yani insanlar arasında adalet hüküm sürüp nizam ve

intizam içinde mutedil olarak yaşantılarını sürdürürlerse, evren de varlığını düzenli bir şekilde sürdürür. Depremler, güneş ve ay tutulması gibi şeyler hep ahlak bozukluğundan ve insanların eğri yollara sapmalarından dolayı meydana gelmektedir. Bu gibi haller ahlak bozukluğunun göstergeleridir. İnsanların yaşantıları düzgün olmadığı takdirde, toplum içinde sarsıntılar meydana gelir. Düzgün yaşantı, hayır ve bereket getirir. Kainatta insanın sevip memnun olduğu şeylerin meydana gelmesine vesile olur.
Şu halde evreni etkileyen nedenler üç tanedir:
1- Bütün otoritesi ile sema
2- Semanın hükmünü kabul etmesi ile yer.
3- Ahlaki iradesi ile insan.
İnsan, iyi ahlakı seçip ona yönelirse, kainattaki olaylar da insanın hayır ve iyiliğine yönelik olur. Bu takdirde hava , insana teselli verici bir rüzgarla eser; yani yakmayan, hayat verici bir ısıyla ısınır. Beldeleri harap etmeyen bir yağmurla canlanır. Ölü toprakları diriltir. Adeta insana imdat eder. Güneş aydınlık saçıp parlaklaşır. Gündüz insana dünyayı gösterir. Gece de sükunet verir.
Yukarıdaki sözler Çin inancının çürüklüğünü ve bozukluğunu göstermektedir. Her ne kadar iyi bir ahlaka ve sağlam bir iradeye sahip olsalar da, fasit bir inanca dayanmaktadır. Fasit ve bozuk şeye dayanan bir varlığın, eninde sonunda yıkılması kaçınılmazdır. Çünkü o, yıkılacak olan bir şeyin kenarında durmaktadır. İstikrarı yoktur, destekden yoksundur.
Yunan felsefesi ve bir bakıma onun sonucu olan Roma felsefesi, örflerin, mekanların ve zamanların değişmesiyle değişmeyen, sabit ölçülü ahlaki bir yönetim tarzı ortaya koyamadılar. Çin, genel olarak hayra yönelmeyi hedef edinen güzel ve pratik bir yönetim tarzı ortaya koymayı başarmıştır. Ama bu, vehimlerden arınmış, hayal mahsulü olmayan sabit ve kesin bir yönetim tarzı değildir.
Sabit ahlakı meydana getiren şey, sağlam ve doğru inançlardır. Faziletli bir toplumu ancak güçlü destekleri, sabit dayanakları olan ve imandan kaynaklanan bir kuvvet iyiliğe yöneltir.
Yunan Roma felsefelerini bir kenara bırakarak yakın ve uzak doğuya yönelelim. Peygamberlerin sonucusu Muhammed (sav) Isa Peygamber'den Önceki fetret döneminde, bütün dünya birbiriyle çekişen görüşlerle çalkalanmaktaydı. Hz. Musa ve ondan sonra gelen peygamberlerle, Hz. İsa'mn getirdiği ve Havariler'in omuzlayıp etrafa yaymaya çalıştıkları tevhid inancı, putperestlik tarafından baskı gördüğü bir zamanda, uzakdoğu bu gibi sapıkların dışında kalarak vahdaniyete

sarılmıştır. Diğer yerlerde, mesela İran'da Mecusilik, Hindistan'da putperestlik ve sınıf tahakkümü yardı. Çin'de de gök cisimlerine, yıldızlara ve ruhlara tapılıyordu. İşte o zamanlarda dünya; düşünce ve davranış bozukluğu, yönetim kargaşası, yönetenle yönetilen arasındaki irtibatsızlık, güçlünün zayıfa tahakkümü gibi mefsedetlerle boğuşmaktaydı. Azgınlık, haddi aşmıştı.

Yunan ve Roma Putperestliği

Bu sırada Avrupa da putperestliğin karanlığı içinde yaşamaktaydı. Batısındaki Vandallar'la Saksonlar, İsa Peygamber'den önce, kör bir cahiliyet ortamı içinde bulunuyordu. Onları doğruluğa ulaştıracak hidayetçi ye mürşit yoktu. Nitekim Afrika'nın cahil bazı kabileleri de, kör bir cahiliyet ortamı içinde yaşamaktaydı. Afrikalılarla batılılar arasında inanç ve yaşantı bakımından hiçbir fark yoktu. Sadece renkleri farklıydı. Onlar beyaz, bunlar siyah idiler. Ama yaptıkları iş aynıydı. Vahşilikleri birbirine yakın derecedeydi. Hatta beyazlar daha katı kalpliydiler.

Nihayet Hıristiyanlık; değişikliğe, tahrif ve tebdile uğradıktan sonra, Avrupa'da yayılmaya başladı. Çünkü Yunan ve Roma felsefeleri ahlakı düzeltmekten, kalplere sükunet ve nefislere hoşnutluk vermekten aciz kalmıştı. Öyleyse aklı, insanların iyiliğine yöneltecek bir dinin gelmesi zorunlu olmuştu. Putlar, toplum içindeki tesirini yitirmişlerdi. Çünkü felsefe her ne kadar doğru yola kavuşturamamış olsa da, akılları uyandırmıştı. Anlayışları harekete geçirip düşünceye sevketmişti. İnsanlar belirli bir düşünme biçimine kavuşmuştu. Şu halde felsefenin yanısıra bir dine de ihtiyaç vardı. Özellikle Roma İmparatorluğu'na tabi şehirlerde, insanların haklarına razı olacakları sosyal bir denge mevcut değildi. Tarihin kaydettiğine göre, Roma devletinde sosyal adalete dayalı bir servet dağılımı gerçekleştirilememişti. Bir tarafta bir avuç azınlık fetih ve savaşlardan elde edilen ganimetlerle lüks içinde yaşıyor, diğer taraftan milyonlarca insan hayatlarını idame ettirecek şeylerden bile mahrum bırakılıyorlardı. Halk, büyük bir zulüm içinde inliyordu. İnsanlar, kendi hakları olan şeylerin başkalarına verilmesinden, kendileri yoksulluk içindeyken ayrıcalıklı smflarm büyük bir zenginlik içinde yaşamalarından huzursuzluk duyarlar. Normalde mahrumiyet içinde olduklarında hissedeme-dikleri eza ve cefayı, bu gibi durumlarda fazlasıyla hissederler. İşte Roma tebaasındaki elem ve acılar böylesine ileri derecedeydi.

Felsefenin Dinle Birleşmesi

İşte o zamanlarda felsefeyi dinle birleştirmek, ya da felsefeyi dinin yerine koymak istediler. Çünkü putlaşmış heykellerin halkın gönlünde hiçbir etkileri kalmamış, putların bulundukları ma-bedler, eski canlılıklarını yitirmişlerdi. Romalılar'm gönülleri şiddet ve üzüntü veren iki güçlü faktörün etkisi altında kalmıştı. Elem ve acıları hissetmeleri, onları dinde teselli aramaya muhtaç kılmıştı. İçinde yaşadıkları günden başka, yaşayacakları bir ahi-ret gününü düşünerek teselli buluyorlardı. Onlara teselli veren ikinci bir faktör -her ne kadar birinciye nisbetle daha zayıf olsa da-putlarda temsil ettikleri tanrıları, kendi inançlarına göre tesir ve kuvvetlerini kaybetmişlerdi.
İşte bu esnada felsefe, dinlerin yerine geçmek istedi. Ama kendi başına bir etkisi yoktu. Bu nedenle dinle birleşmek zorunda kaldı. Artık felsefe, dine karşı düşmanlık göstermekten vazgeçerek, onunla uyuşma yolunu seçmişti. Dinle felsefe, bu çizgi üzerinde birleştiler.
"Felsefi İlkeler" adlı kitapta şu ifadelere rastlamaktayız: "Felsefe, dini görüşleri süslemek, tertip ve düzene sokup, katı dinsel şuura takdim etmek için Yunan ilim teorilerini kendi amacı doğrultusunda istihdam etmiştir. Bu nedenle dinlerle uyum sağlayan bir dini sistem ortaya çıkarmıştır. Bu sistem madde Ötesini ilgilendirmektedir. Aralarında çok az bir ihtilaf olsa bile, birçok noktalarda felsefeyle din arasında ittifak görülmüştür."
Görülüyor ki, modern Eflatunculuk diye adlandırılan Yunan felsefesi, o zamanlar mevcut olan İki din ile uyum sağlama çabası içine girmiştir. Yunan ve Roma putperestliği, kendinde tek başına ayakta duracak gücü bulamamışlardır. Bu nedenle, alemin yaratılma-sıyla ilgili görüşleri ortaya koyarken, kainatı yoktan vareden bir gücün bulunduğu fikrini ileri sürmüşlerdir. Bu zat ibadete layıktır. Mabud olması uygundur. Bu görüş üç hususu kapsamaktadır:
1- Bu evreni ezeli ve ebedi olan bir zat yaratmıştır. Gözler onu idrak edemez ve kuşatamazlar. Fikirler onu şümullerine alamazlar. İdraklerimiz onun künhünü kavrayamazlar.
2- Bütün ruhlar, tek bir ruhtan doğmuşlardır. Yaratıcıdan sudur eden akıl vasıtasıyla da ilk yaratıcıyla irtibat kurarlar. Kadim-likte aynı çizgidedirler. Şu halde ilk yaratıcıyı "baba", aklı "oğul" kelimesiyle ifade etmemiz doğru olur. Her ne kadar bu ikisi zaman bakımından birbirinden farklı olmasalar da, bunları bu kelimelerle ifade etmemiz uygun olur.
3- Düzen, idare ve oluşumu bakımından bu alem, yukarıdaki üç şeye itaat eder

ve emirlerine boyun eğer.

Felsefede Teslis

Özetle söylenirse, ilk şey, her şeyin kaynağıdır. Her şey ona döner. İlk şey, sonradan meydana gelen şeylerin vasıflarıyla nitelenmez. O ne cevherdir, ne arazdır. Bizim fikrimiz gibi bir fikir, bizim irademiz gibi bir irade değildir. O tanımlanamaz. Fakat varlığı zorunludur. Yani varlığı kendi zatının gereğidir. Kendisine layık olan sıfatlarla nitelenir. Varlık nimetiyle bütün eşyanın üzerinde feyezan eder. O, kendi yarattığı hiç bir şeye muhtaç olmaz.
Bu ekolün kurucusu Eflatun'a göre, sözü edilen yaratıcıdan çıkan ilk şey akıldır. Onun bir yavrusu gibi ondan doğmuştur. Bu aklın üretim gücü vardır, ama ondan doğan bir şey gibi değildir.
Akıldan da ruh fışkırmıştır.
İşte her şey bu üçlüden doğmuştur. Tedbir ve yaratma bundan çıkar.
Burada iki şey üzerinde durmamız gerekmektedir:

1- Modern Eflatunculuk, dinle uyum sağlamıştır. Her ikisi aynı melodiyi terennüm eder hale gelmişlerdir. Yani teslisi kabullenmişlerdir. Bu üçleme (teslis) Hz. İsa'nın çağrıda bulunduğu tevhidin bozularak ve çarpıtılarak döküldüğü bugünkü Hıristiyanlık kalıbının içerdiği ve iddialarına göre Hz. İsa'nın davet ettiği teslis akidesidir. Böylece felsefe, bu dinle uyum sağladığı gibi, birçok tanrının varlığını kabul eden putperestlikle de uyum içine girmiştir. Bu bileşimin normal olup olmadığına bakılmaksızın bileşimi meydana getiren unsurların dış görünümleri gizlenip gizlenmese de, bu bileşim meydana getirilmiş oldu.
2- Bu ekolün üstadı olan Emniyos, 242 miladi senesinde ölmüş olup ilk Mesihilik dinini benimsemiştir. İnandığımıza göre bu dini Mesih (a.s)'m ilk tabileri ortaya koymuşlardır. Sonra Emniyos, eski Yunan putperestliğine geri dönmüştür.
Emniyos'tan sonra Eflatun gelmiştir. Eflatun önceleri İskenderiye ekolünde eğitim görmüş, sonra İran'a ve Hindistan'a göçmüştür. Hindistan'da Hind tasavvuf kaynaklarından istifade ederek Budizm ve Brahmanizm hakkında bilgi sahibi olmuş, Bu-distler'in Buda hakkındaki görüşlerini öğrenmiştir.
Eflatun, bu ilmi seyahatinden sonra, ilk eğitim yeri olan İskenderiye'ye geri dönmüştür.
Miladi 3. yüzyılda dünya, böylesine bir fikri dalgalanma içinde yaşıyordu. Bu dalgalanma ve istikrarsızlık uzun süre devam etti. Nihayet 6. yüzyıla gelindi. O

zamanlar çekişmeler ve metod farklılıkları daha da fazlalaştı. Fikri alandaki çözülmeler şiddetlendi. Nihayet iş itikat noktasına kadar uzandı.
Meryem oğlu İsa peygamberin öğretilerinden sapan Nasranilik (Hıristiyanlık), kendi arasında bölünerek Meliki ve Yakubi gibi mezheplere ayrıldılar. Aralarındaki anlaşmazlık şiddetlendi. Bu anlaşmazlık önceleri düşünce alanındaki düşmanlığa, daha sonraları ise cinsler arasındaki düşmanlığa dönüştü. Cenab-ı Allah, aralarına kin ve düşmanlık tohumları saçtı. Nefisleri ve düşünceleri bölünüp parçalandı. îtikadlan zayıfladı. İmanları çö-züntüye uğradı. İnançları mücadele ve tartışma zemini haline geldikçe zayıflamaya ve şüphelerle dolmaya başladı. Kesin inançları yokoluverdi. Evet 6. yüzyılda Hıristiyanlık dinini kucaklayan beldelerin ve ülkelerin durumu böyleydi.
Miladi altıncı yüzyılda epeyce tartışmalara sahne olduğu için, Hıristiyanlık inancı zayıfladı. Önceleri putperestler, Hıristiyanlar'a zulmetmeye başladılar. Ardısıra Yahudiler, Hıristiyanların aleyhinde tecessüsde bulundular. Hıristiyanlar Roma ve Filistin gibi yerlerde köşe bucak kaçarak Yahudiler'den ve putperestlerden gizlendiler, inançlarım gizlemek zorunda kaldılar. Nerede bir Hıristiyan grubu görülürse, zulüm ve sürekli eziyetle mukabele görüyorlardı. Hıristiyanlar'a zulmetme hususunda Roma hükümdarları birbirleriyle adeta yarış içine girmişlerdi. Bu yeni dini beşiğinde iken yok edip gömmek için valilerine ilk hedef olarak, Hıristiyanlar'a zulmetmeyi gösteriyorlardı. Bu zulüm ve işkenceye delalet eden kaynaklar çoktur. Örneğin imparator Trajan'm Asya Valisi Belin tarafından yazılan "Medeniyet Tarihi" adlı eserde, müellifin şöyle dediğim görmekteyiz : "Hıristiyan olmakla suçlanan kimselere ttarşı şöyle bir sorgulama tarzı uyguluyordum: Hıristiyan oldukları söylenen kimselere, Hıristiyan olup olmadıklarını soruyordum. Hıristiyan olduklarını kabul ettiklerinde ikinci kez üçüncü kez ölümle tehdit ederek Hıristiyan olup olmadıklarım yine soruyordum. Eğer Hıristiyan olduklarını söylemekte ısrar ederlerse onlara idam cezası uyguluyordum. Hıristiyan olmanın büyük bir yanlışlık olduğunu düşünüyordum. Bu yanlışlıklan ve şiddetli inatları nedeniyle idam cezasını hakettiklerini düşünüyordum. İhbarcıların adlarını bildirmeyen bazı mektuplar sebebiyle, bir çok kimselere Hıristiyan olduklarına dair ithamlar yöneltiyordum. İtham altında tutulan kimselerse Hıristiyan olduklarını inkar ediyorlardı. Önlerinde adlarını saydığım dinlerle bağlantıları olduğunu tekrarlıyorlardı. Kasıtlı olarak getirdiğim bazı dinlere ait heykellerin önünde bulunur ve şarap getirip takdim ediyorlardı. Gerçek bir Hıristiyan'ı, İsa'ya sövmeye zorlamanın çok müşkül olduğu söylenir. Fakat bu arada bazıları Hıristiyan olduklarını ve bazı günlerde güneş doğmadan önce ibadet için bir araya gelip İsa'ya övgüde bulunmak maksadıyla şiirler

okuduklarım itiraf edîyorladı. Suç işlemek değil, hatta hırsızlık etmemek, adam Öldürmemek, zina yapmamak ve ahidlerine vefa etmek maksadıyla bir araya gelip anlaştıklarını da itiraf ediyorlardı. Hıristiyan Kilisesi'ne hizmetçilik ettikleri söylenen iki kadına işkence yapmak zorunda kaldım. Şu da var ki, ben asılsız hurafelerden başka hiçbir şeye karşı durmadım."

Hıristiyanlar'a karşı zulüm ve işkenceler gerçekten fazlalaşmıştı. İmparator Neron, Hıristiyanlar'ı yakarak aralarında geziniyordu. Üzerlerine zift döküyor ve ateşe veriyordu. Törenlerinde bu gibi kimseleri meşale olarak kullanıyordu, imparator Dakaldi-yonos, Mısır'daki Hıristiyanlar'a aşırı derecede işkence yapıyordu. Onları çeşitli zulümlere tabi tutuyordu. Mısır'daki Hıristiyan-lar'ın kökünü kazıyordu. Tarih bu işkenceleri, Kıptî milletinin tarihinin başlangıcı olarak kabul etmiştir.

Hıristiyanlara karşı uygulanan işkenceler son bulduktan sonra ihtilaflar da aşırı bir şekilde ortaya çıktı. Tevhid fikrinin kalıntıları Ariyos'un dili ile ortaya çıkıyordu. Doğu kiliselerinin ve Filistin'deki kiliselerle Mısır'daki kiliselerin çoğu ondan yana olmuşlardı.

İmparator Konstantin, Hıristiyanlık'a girmek istediği miladi 325 yılında İznik Konsülü'nü topladı. Konsüle giren üyelerden 318'i, İsa Peygamberin tanrılığını ilan etti. Konstantin de bu üyelerin görüşlerini kabu] etti. Oysa başlangıçta Konsül'e giren üyelerin sayısı 2048, ya da daha fazlaydı. Ama o, Hıristiyanlık'ı felsefeye ve putperestliğe yakın olacak şekilde değişikliğe uğratmak ve sadece Hıristiyanlık adının ortada kalmasını sağlamak istedi. Putperestliğe karşı savaşarak bir tevhid inancı olan Hıristiyanlık dininin özünü ortadan kaldırmak istedi.

Hıristiyanlık'ı asli manasından uzaklaştıran bu Konsül'ün arkasından, bazı Konsüller daha tertiplendi. Bunlardan ilki miladi 381 yılında yapılan Konstantiniyye Konsülü olmuştur. Bu konsülde ülûhiyet makamına Ruhül Kudüs unsuru da eklenmiştir. Böylece, önceki sayfalarda işaret ettiğimiz modern Eflatuncu-luk'un öğeleri tamamlanmış oldu.

Ama öyle görülüyor ki, İznik Konsülü'nün, Hz. İsa'nın tanrılığı konusunda vermiş olduğu karar, zihinlere yerleşmiş değildir. Bundan sonra Nastoris ortaya çıkarak İsa'nın gerçekten tanrının oğlu olmadığına inanmıştır. Tanrının oğlu olduğu konusunda ileri sürülen görüşün mecazi oldupunu ifade etmiştir. Çünkü İsa, tanrılık bakımından değil, nimef. ve sevgi bakımından onun oğludur. Miladi 431 yılında Efes Konsülü, bu görüşü iptal etmek ve bu iddiayı ileri sürenleri tekfir etmek için toplanmıştır.

Bundan sonra parçalayıcı ve bölücü ihtilaflar birbirini takip etmiştir. Bazılarına

göre Meryem, insan olan İsa'yı doğurmuş, sonra Lahuti alemlere mensup olan oğulluk atmosferinin içine girmiştir. Lahutilik ve Nasutilik, ya da insanlık ve tanrılık sıfatının İsa'da bulunduğunu ifade etmişlerdir. Oğul ise bu iki sıfatın toplamıdır. Kısacası bu, teslis inancını oluşturan unsurlardan biridir.
Diğerleri ise, İsa'nın kendisinde lâhutî unsurun cisimleştiği tek tabiat olduğunu, Meryem'in ise hem insan ve hem tanrıyı bir arada doğurduğunu söylemişlerdir. Mısır kilisesi inanç olarak, tabiat birliğini ve Meryem'in de onunla birlikte İsa'yı doğurmuş olduğunu benimsemiştir. Böylece iki taraf arasındaki ihtilaf şiddetlenmiştir. Tartışmalar aşın denecek kadar ileriye gitmiştir. Her tartışma ise, itikadı gevşetir ve gücü zayıflatır. Bütün bu tartışmalar beşinci ve altıncı miladi yüzyıllarda şiddetlenmiştir.
Böylece iki noktayı rahatlıkla ortaya koyabiliriz:
1- Miladi 6. yüzyılda nefislere yerleşen bir inanç yoktu. Bir takım inançlar ortaya atılıyor, bunlar benimseniyor ve taassup haline geliyordu. Fakat bu taassup, inancın güçlülüğüne işaret etmiyordu. Aksine söz konusu taassup bireysel sapıklığın ve tek taraflı bir bakışın eseriydi. Melikiier'in, Yakubiler'e karşı taassupları da bu çerçevedeydi. Çünkü bu taassuplar, tek taraflı çarpık anlayışların sonucuydu. Egemen olan iman ve inanç gücü değil, taassuptu.
2- Miladi 6. yüzyılda nefisler, sağlam ve mantıki delillere dayalı sahih inancı kabul etmeye hazır durumdaydı. Özellikle tereddüt içinde bulunan düşünceler, vehim ve kuruntu haline gelmişlerdi. Aklen ayırdedilemeyen ve aklın süzgecinden geçemeyen sözler haline gelmişlerdi. Bu gibi görüşler istikrar bulamamışlardı. Taassuplarından ötürü bazı kimselerin fikirleri seyyar ve her kılığa girebilen düşüncelere dönüşmüştü. Nitekim bu durum, daha sonraları Hıristiyanlarca Yahudiler arasında da görülmüştür.
Allah'ın elçisi İsa Peygamber'in getirmiş olduğu gerçek Hıristi-yanlık'ı bir kenara atan tahrife uğramış Hıristiyanlık'm kalplere istikrarsızlık ve sabit olmayan bir tereddüt yerleştirmiş olduğunu görmekteyiz.
Roma'mn putları tesirlerim yetirdikleri zaman putperestliğin ortasına öyle bir din yerleştirdiler *a, bu dinin bir kısmı Tevrat hükümlerinden alınmıştı. Ancak İncil'e muhalif olan Tevrat hükümlerini almışlardı. Ayrıca putperestliğin de bir kısmım alarak bu yeni dine ilave etmişlerdi. Fakat gerçek dinden hiçbir şey almış değillerdi. Bu yeni dinsel bileşim yerleşemedi. Bilakis insanların kalplerine korkunç bir ızdırap ve istikrarsızlık getirdi. Bu durum altıncı miladi asrın sonlarına kadar devam etti. O zamanlar insanların kalpleri yeni bir dini kabul etmeye hazır hale gelmişti ki bu yeni din de gerçek dindi.

Araplar

Uzağı ve yakınıyla, bütün doğu ve batı düşünceleri üzerinde bir gezinti yapmış olduk. Ancak Arap ülkelerine giremedik. Öyle sanıyoruz ki, Arap ülkeleri, düşünce dünyasının kalbi ve edebiyatın zirvesidir. Eskiden beri dini gerçekler bu yerlerde gelişip güçlenmiştir. Peygamberlerin sesi de hep bu yerlerde yükselmiş, daha sonra ilahi risalet yine bü ülkelerin kalbinde nihayete ermiştir. Peygamberlerin atası ibrahim (as) Arap beldelerine hicret etmiş, orada oğlu İsmail dünyaya gelmiştir. İsmail (as) Allah'ın ona müjdelediği ilk çocuğuydu. İsmail'in doğumu nedeniyle Allah'a hamd ve senada bulunmuştu. İsmail'den sonra İshak adındaki çocuğu dünyaya gelmiştir. İlk çocuğu olan İsmail, zevcesi Hacer'den; ikinci çocuğu İshak da zevcesi Sara'dan doğmuştur. Bu iki çocuğun doğumundan sonra şu sözleriyle Allah'a Övgülerini takdim etmişti: "İhtiyarlık çağımda bana İsmail'i ve İshak'ı lütfeden Allah'a hamdolsun" (ibrahim; 39)
Araplar'ın en üstün ve asil kabilesi olan Kureyşliler İsmail'in neslindendirler. Bunlar, Arapların lideri durumundadırlar. Nitekim Kabe-i Mükerreme'den bahsederken de bu hususu açıklayacağız. Bütün Arap kabileleri onlara sığınır ve onlara yönelirlerdi. Ku-reyşliler'le kendilerine tabi olanlar, peygamberlerin atası İbrahim (as)'m getirmiş olduğu dine uymuşlardı. Aslında onlar tevhid inancına sarılmışlardı. Allah'tan başkasına kulluk etmezlerdi. Putlara, taşlara ve hayvanlara tapmazlardı. Onlarda, bir mahluka tanrı diye yönelme düşüncesi ve inancı yoktu. Ancak daha sonra Necran, Tağlib ve diğer mıntıkalardan gelen Hıristiyanlar, onlara tevhid inancı dışındaki sapık düşünceleri aşılamışlardı. Sahip oldukları tevhid inancı, İbrahim Peygamber'le olan irtibatlarını kuvvetlendiriyordu, ibrahim Peygamber'e mensup olma şereflerini, onun oğlu olan İsmail Peygamber vasıtasıyla elde etmişlerdi. Fakat daha sonra durumlarını değiştiren bazı şeylerle karşılaştılar. Bu sebeple de inançları değişikliğe uğradı. Çünkü kendileri ile İsmail Peygamber arasında çok uzun zamanlar geçmişti ve bildiklerini unutmuşlardı.

Putperestliğin Arap Topraklarına Girişi

Putperestlik, Araplar ve onların düşüncesine üç yönden gir mistir:

1- Her ne kadar ülkede egemen konumunda olmasalar bile, eski dinlerin kalıntılarında putperestlik vardı. Örneğin Nuh kavmi içinde de putperestlik yaygındı. Denildiğine göre Nuh peygamber Arap'tı, ya da Araplar'a hitap eden bir peygamberdi. Nitekim Al-lahü Teala, Nuh kavminin putlarıyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlara: 'Sakın tanrılarınızı bırakmayın, Veda Suva, Ye-ğus, Yeuk ve Nesruputlarından asla vazgeçmeyin' dediler. Böylece bir çoğunu yoldan çıkardılar." (Nuh: 23-24)

Şüphesiz bu izler, putperestliğin kalıntılarından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar putperestlik, o zamanlar Arap beldelerinde egemen değilse de, tek sebebi budur. Şüphesiz, görüldüğü üzere, semavi dinlere bağlı bazı kimselerin kalplerinde eskiden kalma bazı izler vardı. Bu izler onların görüş ve düşüncelerini de etki altına almaktadır. İkna edici bir görüşe ulaşılamadığı takdirde taklide saplanır ve öylece giderler.

2- Putperestliğin, Araplar'a geçmesinde komşuları Romalı-lar'ın da büyük etkisi olmuştu. Roma putperestliği, İsa'dan önce ve sonra Araplar'a yakın bir konumdaydı. İnanç salgınları da tıpkı hastalık salgınları gibi insandan insana, milletten millete geçer. Araplarla Romalılar arasındaki ticari ilişkiler nedeniyle, Ro-malılar'ın inançları Araplar'a geçmiştir. Özellikle belirtmeliyiz ki, Roma devleti, Arap topluluklarından daha güçlü ve otoriterdi. Bazı Arap kabileleri, örneğin Gassanlılar, Romalılar'ın otoritesine boyun eğmiş durumdaydı. Bunlar Roma hakimiyeti altında ve onlara bağlı olarak yaşıyorlardı. Bu bağlılık nedeniyle birbirlerine gidip geliyor ve bu nedenle Romalılar'ın inançlarıyla düşünceleri Araplar'a geçiyordu.

3- Putperestliğin Araplar'a geçmesine zemin hazırlayan üçüncü unsuru da İbn İshak şöyle anlatmaktadır:

"Ortaya sürülen iddiaya göre, İsmail oğullarında ilk taşa tapma olayı şöyle başlamıştı: Geçim sıkıntısı yüzünden, daha geniş ve bereketli bir ülkeye göçen Araplar, Mekke'ye ve Kabe'ye olan saygılarından dolayı, haseme ait taşlardan birini alır, beraberlerinde götürürlerdi. Gittiği yerlerde onu yere koyar ve Kabe'yi tavaf eder gibi, etrafında dolanıp tavaf ederlerdi. Nihayet bu durum onları, beğendikleri taşları alıp o taşlara ibadet etme noktasına getirdi. Zaman geçtikçe

bu işi daha da ilerlettiler ve eski dinlerini unutur oldular. Taşa tapmayı, İbrahim ve İsmail peygamberin dini ile değiştirdiler. Artık putlara tapar oldular. Diğer milletler gibi sapıklığa sürüklendiler."
Hafız İbn Kesir, Tarih'inde, İbn Hişam'ın şöyle dediğini rivayet eder: "İlim ehlinin bana naklettiklerine göre, Amr bin Luhay, Mekke'den çıkıp Şam'a gitmişti. Belka topraklarındaki Meab denen yere geldi. O zamanlar orada Amakalılar'ın kabilesi yaşarmış. Amakahlar'ın putlara tapmakta olduklarını görmüş ve onlara: "Tapmakta olduğunuz şu putlar nedir? diye sorunca onlar şu cevabı vermişler: "Tapmakta olduğumuz bu putlar, istediğimiz zaman bize yağmur yağdırırlar. Kendilerinden yardım istediğimiz zaman bize yardım ederler." Bunun üzerine Amr onlara şöyle bir öneride bulunmuştu: "Şu putlardan birini bana verin. Götürür, Arap beldelerine bırakırım ve Araplar da buna taparlar." Onun bu önerisini kabul ederek kendisine Hübel adındaki putu vermişlerdi. O da Hübel'i alıp Mekke'ye götürmüş ve Kabe'nin yanına dikmişti. Tapmaları için insanlara da tavsiyede bulunmuştu."
Amr bin Luhay, Huzaa kabilesinin başkanıydı. O zamanlar Kabe'nin bakımı Huzaalılar'ın elindeydi. Bu nedenle Amr, insanlara yön verme pozisyonundaydı. Onun saygı gösterdiği şeye diğer insanlar da saygı gösterirlerdi.
Bu da Romalılardan gelen putperestlik salgınının ne kadar büyük olduğunu göstermektedir. Şam'daki putperestlik de, Roma putperestliğinin bir eseriydi. Her ne kadar kuvvetlendirici diğer bazı sebepler bulunsa da, Arap putperestliğinin Roma putperestliğinin bir salgını neticesinde ortaya çıktığı, bu olayla da teyid edilmektedir. Sebepler çoğalınca, artık putperestlik Arap topraklarına girdi. Putları kırıp parçalayan İbrahim'in çocukları, yeniden putperestliğe başladılar. Putperestlik Arapların iş ve çalışmalarını da etkiledi. Ebu Reca el Utaridi şöyle der: "Cahiliyet devrinde tapacak bir taş bulamadığımız zaman, bir avuç toprağı ortaya koyar, etrafında toplanır, sonra da onu tavaf ederdik."

Putperestlik Döneminde Bile Allah'ı Unutmadılar

Araplar puta^tapmayı çok ileri aşamalara götürdüler. Öyle ki put, onların idraklerinin ve akıllarının bir parçası haline geldi. Taşlardan medet umar oldular. Taşların ve putların kendi sorularına cevap vereceklerini ve dilediklerini yerine getireceklerini sanmaya başladılar. Ama bununla birlikte, şu kainatı yoktan yaratan yüce Allah'ı unutmadılar. Nitekim bu durumu Allahü Teala şöyle anlatmaktadır: "Andolsun onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye sorsan mutlaka: 'Allah' derler." (Lokman: 25)
İşte bu noktada Roma ve Yunan putperestliği, Arap putperestliğinden ayrılmaktadır. Çünkü, Arap putperestliğinde Allah'a iman vardır. Her ne kadar tevhid şeklinde olmasa bile, Araplar Allah'a inanırlardı ama bunun yamsıra başka varlıklara da inanırlardı. Romalılarla Yunanlılar'a gelince, hulul akidesi onlarda yaygın vaziyette idi. Onların putperestliğinde Allah inancından eser yoktu.
Bu ayrılığın asıl faktörü Araplar'da İsmail ve İbrahim peygamberlerden gelen tevhid inancının mevcut olmasıydı. Hz. İbrahim ve Yakub'un kendi çocuklarına yaptığı vasiyetin kalıntısı, varlığını hala devam ettirmekteydi. Nitekim bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "ibrahim de bunu kendi oğullarına vasiyet etti, Yakub da: " Oğullarım, Allah, sizin için o dini seçti. Bundan dolayı sadece müslümanlar olarak ölünüz (dedi)." (Bakara: 132)
Roma ve Yunan putperestliği ile Arap putperestliği arasındaki farklılığın ikinci sebebi de şuydu: Araplar Kabe'ye ve Beyt-i Ha-ram'a saygı gösterirlerdi. Çünkü Kabe, kendilerine ataları İbrahim peygamberden miras kalmıştı. Putperest olmakla birlikte, Kabe'de İbrahim peygamberden kendilerine kalmış dini bir miras vardı. Örneğin Kabe'ye saygı gösterir, onu tavaf eder, hac ve umre ibadetlerini yapar, Arafat'ta, Müzdelife'de vakfede bulunurlar, kurban keserlerdi. Aslında olmayan şeyleri içine katmakla birlikte hac ve .umre için tehlil ve tekbirler getirirlerdi. İbn İshak, "Siret" adlı eserinde der ki: Kureyşliler'in Kinane koluna mensup kimseler, tehlil getirirken şöyle derlerdi: "Lebbeyk ey Allah'ım! Senin emrine itaat ederiz. Senin ortağın yoktur. Ancak kendisine ve elinde bulunan şeylere sahip olduğun bir tek ortağın vardır." Telbiye getirerek Allah'ı birler, sonra da putlarım O'na ortak kılarlardı. Putlarının mülkiyet ve idaresini Allah'a bırakırlardı. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah, Peygamber efendimize şöyle buyurmuştur: "Onların çoğu Allah'a, ancak O'na ortak koşmuş kimseler olarak iman ederler."

Araplar Allah'a iman ile putlara imanı birleştirmeye çalıştıklarından dolayı, putlara olan imanları, Romalılar'm putlara olan imanı gibi güçlü ve yaygın olamadı. Özellikle onlar, Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilişinden Önceki zamanlarda bu durumdaydılar. Putlara olan inançları sağlam olmadığı gibi, Allah'a olan imanları da sahih değildi. Çünkü Cenab~ı Allah'a olan iman, ancak onun birliğine inanma durumunda tahakkuk eder ve hiç kimseyi zatı, yaratması, tekvini, ibadeti hususunda O'na ortak koşmama durumunda tahakkuk eder. Kısacası, ibadet yapılacaksa sadece bir ve tek olan Allah'a yapılmalıdır ki, sahih iman tahakkuk etsin.
Onların Allah'a imanla puta imanı birleştirme çabalarına işaret eden husus şudur: Onların puta olan imanları kuvvetli ve kalplerine yerleşik durumda değildi. Aksine putperestlik inançları hususunda da tereddüt içindeydiler. Bu alandaki inançları belirli bir istikrara kavuşmamıştı. Kalplerinde bu inanç dolayısıyla huzur ve sükûnet yerleşmemişti. Akılları da bu konuda istikrar bulmamıştı. Bulması da mümkün değildi. Çünkü, bir avuç toprağı, ya da bir parça taşı alıp ortaya koyuyor ve onu kendilerine mabud ediniyorlardı! Gündüzün başlangıcında ve gecenin yakın bir kısmında ona tapıyorlardı. Ancak onun yaratıcı olmadığına, aksine yaratılmış olduğuna da kesin bir şekilde inanıyorlardı.
Putperestliğin son zamanlarında putların gücü azalmıştı. Arap-lar'ın putlarla ilgili düşünceleri o kadar zayıflamıştı ki, bu putlar kendi elleriyle çelişecek, ya da onları istikrar bulmayan bir duruma sokacak faktörleri de beraberlerinde getirmişlerdi. Bu putlar kendi varlıklarıyla birlikte zayıflık ve merdudiyet etmenlerini de taşımaktaydılar. Ama kör taklit uğruna Araplar yine de bunlara tapmaktaydılar. Kör taklit, aklın ve idrakin yolunu tıkamıştı.
Kalplerde imandan eser yoktu
Anlatmak istediğimiz şudur; O zaman kalpler ve akıllar bomboştu. İnsanlar içlerindeki bu boşluğu dolduracak bir şeye ihtiyaç hissediyorlardı. Siyaset adamlarının da ifade ettikleri gibi, uzakdoğuda herhangi bir şeye iman yoktu. İnsanlara hükmeden şey, vehimlerden ve kuruntulardan ibaretti. Vehim ve kuruntular bir kalbe yerleşince artık o kalp, varlığım koruyamazdı. Ancak aklın hakem olduğu ve selim düşüncenin otoritesine boyun eğen nefisler ve kalpler, varlıklarım devam ettirebilirlerdi. Vehim ve kuruntular akla mukavemet edecek gücü kendilerinde bulamazlar. Vehimler, his gibidirler. Güneş ışığı ortaya çıkınca yok olup giderler. Aynı şekilde akıl da, vehimleri yok edip götürür, idraklerdeki bulanıklığı giderir.
Hindliler şiddetli bir vehmin egemenliğine girmişlerdi. Sosyal bir zulmün baskısı

altındaydılar. Artık varlıklarını sürdürecek halde değillerdi. İranlılar arasında da, insanlığı yok edici tahripkar mezhepler zuhur etmişti. Bu mezhepler İranlılar'ın kökünü kazıyordu. Ahlaklarını yıkıyordu.
Romalılar'la onların zulümleri altında bulunanlar, inançlarını yitirmişlerdi. İnançlarını bırakıp kendi uydurdukları Hıristiyan putperestliğini kendilerine din edinmişlerdi. Ama bu putperestlik ile kalplere iman yerleşemezdi. Nihayet bu durum miladi 6. yüzyıla kadar devam etti.
İnançsızlık sadece fizikötesine özgü değildi. Bütün insani ve ahlaki değerleri kapsamına almıştı. Nitekim ibadet ve uluhiyet alanında da inançsızlık görülmekteydi. O zamanlarda sağlam bir ahlak mevcut değildi. Her millet, diğerine düşmanca nazarlarla bakmaktaydı. Ahlaki düşünce sadece aynı ülkenin vatandaşları arasında cereyan eden muamelelere mahsus olmuştu. Milletlerarasında genel anlamda ahlaki düşünceye riayet edilmiyordu. Filozoflar bile kendi milletlerinden başka milletlerin haklarını gö-zönünde bulundurmuyorlardı. Örneğin Eflatun, Yunanlılardan başka milletlere mensup kimseleri barbarlar olarak görüyordu. Bir kimse, vatanından uzak bir başka milletlere mensup bir kimseyi yakaladığında onu köle edinirdi. Eflatun'un kendisi bile köle olarak yakalanmış, nihayet fidye vererek kendini kurtarmıştı. Uluhiyete olan iman ortadan kalktığı gibi, insani değerlere olan inanç da kaybolu vermiş ti. Kalplerdeki iman boşluğunu dolduracak birisi gerekliydi. Alemlerin Rabbi Allah'ın elçisi Muhammed (sav)'e ihtiyaç vardı. Dünyanın ortasında durup, dünyalıları ilk nübüvvet toprağına davet edecek birinin ortaya çıkması gerekiyordu.

PEYGAMBERLİĞİN İLK YURDU

Peygamberliğin İlk Vatanı

Bazı Batılı yazarların Urşelim (Kudüs)'den bahseden kitaplarını okudum. Bu kitaplarda Urşelim çevresindeki mübarek beldelerin peygamberler medresesi olduğundan bahsediliyor. Peygamberler buralarda yetişmişler ve ilahi risaleti insanlara ilan edip seslerini yükseltmişlerdir. Güya başka yerlerde peygamberlere mahsus bir medrese yokmuş! Davud, Süleyman ve Isa peygamberler buradan çıkmıştı. Musa'nın ele geçirmek istediği ve oraya girmeleri için İsrailoğulları'na çağrıda bulunduğu yer burasıdır. İsrailoğuları ona şöyle cevap vermişlerdi: "Ey Musa, Orada zorba bir millet var. Onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz."
(Maide: 22)
Yazarın bu sözlerinde doğru taraflar olduğu gibi, yanlış taraflar da vardır. Doğru tarafları şunlardır: Yazar ifadelerinde Urşe-lim'in şerefli bir mekan olduğunu, Mescid-i Aksa'nın burada bulunduğunu, Mirac'a çıkacağı zaman, geceleyin Peygamber efendimizin oraya götürüldüğünü, kendisine ziyaret için yönelinen üç mescidden biri olduğunu, Miraç yolculuğunun oradan başladığını, İslamın ilk kıblesinin burası olduğunu ifade ediyor. Evet... Bu ve buna benzer diğer vasıfları nedeniyle Urşelim (Kudüs) Kur'an-ı Kerim'de ve semavi dinlerin kaynaklarında Arz-ı Mukaddes olarak adlandırılmıştır.
Yazarın ifadelerindeki yanlışlıklara gelince bunları şöyle sıralayabiliriz:
1- Urşelim ve çevresi peygamberler için tek mekan ve çıkış yeri olarak bildirilmektedir. Bu doğru değildir. Çünkü Urşelim'den başka beldelerden de peygamberler çıkmıştır. Çünkü her millete mutlaka bir uyarıcı peygamber gönderilmiştir. Cenab-ı Allah, peygamberlerin sayısından bahsederken kutsal kitabında şöyle buyurmuştur:" Onlardan (peygamberlerden) kimin (in hayatını) sana anlattık, kimini de anlatmadık." (Mümin: 78)
Urşelim'den fazla uzaklara gitmeyeceğiz. Onun hemen yanıba-şındaki Arap Yarımadası ile çevresini ele alalım. Buralarda risa-let sahibi peygamberler zuhur etmişlerdir. Bu peygamberlere semavi kitaplar gönderilmiştir ki, Kur'an-ı Kerim ile Tevrat bunlardan bahsetmiştir. Allah izin verirse bu konuyu ele aldığımızda gerekli açıklamayı yapacağız.
Yazar peygamberlik için bir medrese bulunduğu vehmine kapılmıştır. Güya peygamberler bu medreselerden yetişirlermiş! Bu yanlış bir düşüncedir. Çünkü

peygamberlik, Cenab-ı Allah tarafından kendi kullarım aydınlatmaları için bazı insanlara verilen bir risalettir. Bu elçiliğin bir okula ihtiyacı olmadığından, peygamberlerin bu tür okullarda yetiştiği görüşü yanlıştır. Peygamberlik, ancak Allah tarafından gönderilen bir vahiy ile gerçekleşir. O'nun bazı seçkin kullarına yüklediği bir mükellefiyettir. Bu ilahi teklif ile vahiy, ya Cenab-ı Allah'ın peygamberlere yaptığı direkt hitap, ya da perde arkasından yaptığı bir bir konuşma ile olur. Nitekim bu şekilde Musa peygambere vahyedip, onunla konuşmuştur. Ya da melek vasıtasıyla vahiy göndermiştir ki, vahiy meleği, Cenab-ı Allah tarafından Nebi, ya da Resul olarak seçilen kimseye ilahi emir ve yasakları, tebliğ etmiştir. Şu halde Urşe-lim'in, peygamberlik medresesi olarak değerlendirilmesi ne dini, ne de ilmi bir dayanağa sahiptir. Bu söz, peygamberler tarihiyle de bağdaşmamakta<%r.

Muhammed (sav) neden Davud ve Süleyman peygamberler gibi Kudüs'te risaletle görevlendirilmedi de, Arap Yarımadası'nın Hicaz bölgesinde risaletle görevlendirildi? Bu soruya şöyle cevap verebiliriz:

Peygamberlerin çoğu, özellikle Musa, İbrahim, Nuh, İsmail ve İshak gibi risalet sahipleri, şu Fransız yazarın vehmettiği gibi, Kudüs'te risaletle görevlendirilmemişlerdir. Bu Fransız yazar ri-saletin anlamını kavrayamamıştır. Arap Yarımadası boş bir bölge değildi. Bilakis eskiden beri risalet sahibi peygamberlerin doğuş yerleri olmuştur. Isa, ve Süleyman peygamberleri istisna edersek, Kudüs'teki diğer peygamberler kitap sahibi değijlerdi. O peygamberlerin çoğu, kendilerinden önceki peygamberlere indirilmiş olan kitaplarla amel ederlerdi. Çoğunluk olarak da Musa peygambere indirilmiş olan Tevrat'ın hükümlerini tatbik etmeye çalışırlardı.

Arap Yarımadası'nda risaletle görevlendirilen peygamberlere gelince, bunlar risalet sahipleriydi. Kendi kitaplarını kavimlerine tatbik ederlerdi. Çalışmaları, kendilerinden önceki peygamberlerin risaletlerini açıklamaktan ibaret değildi. Yalnız Cenab-ı Allah'tır ki kitapları muhtelif olan ilahi risaleti açıklamıştı. İlahi ri-saletin kitapları muhtelif de olsa manası muhtelif değildir. Bunu şu ayeti kerimede Cenab-ı Allah şöyle açıklamıştır: " O size, dinden Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahy'ettiğimizi, ibrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi şeriat (hukuk düzeni) yaptı. Şöyle ki: Dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin. Fakat kendilerini çağırdığın (bu) şey, Allah'a ortak koşanlara ağır geldi. Allah dilediğini kendine seçer." (Şura: 13)

Bu ayeti kerimede adı geçenler, ülü'l- azm peygamberlerdir. Hz. İsa dışında hiçbiri Kudüs'te doğmamıştır. Diğerleri Arabistan'da, ya da Arabistan'ın çevresinde Kenani diyarı veya Sina toprağı gibi yerlerde doğmuşlardır.

Arabistan, risaletin ilk vatanıdır. İlahi risalet ilk olarak burada ortaya çıkmış ve yine bu bölgede sona ermiştir. Muhammed (sav)in Arabistan'da risaletle görevlendirilmesi, nurunun şehir ve köylere yayılmış olması, bütün ufukları kuşatması şaşılacak şey değildir.

Bu anlattıklarımız özet mahiyetteydi. Şimdi bunları biraz genişletmemiz gerekmektedir.

İdris Peygamber Arap'tı

Arap beldeleri peygamberliğin beşiğidir. Allah tarafından yüce makamlara yükseltilen İdris (as), rivayetlere göre Adem Peygam-ber'in üçüncü batmndan gelmektedir. Yine rivayetlere göre İdris Peygamber, Arap'tı ve Arap toprağında doğmuştu. Onun, insanlığın atası olan Adem Peygamber'in üçüncü batmndan geldiğine inanmamızı gerektirecek herhangi bir delil yoktur. Bu nedenle bu rivayeti ne yalanlıyor, ne de doğruluyor, olduğu gibi bırakıyoruz. İlk insanların efsane ve uydurması olduğunu da zannetmiyoruz. Ancak kabul ettiğimiz husus şudur ki, İdris, Cenâb-ı Allah'ın da nitelediği şekilde, Allah'ın elçisi olan doğru sözlü ve dürüst bir kimsedir. Onu tavsif ederken Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Kitapta İdris'i de an; çünkü o, çok doğru bir peygamberdi. Onu yüce bir yere yükseltmiştik ." (Meryem: 56-57)
İdris, doğru sözlü, dürüst bir insandı. Allah katında yüce makamı olan bir kimseydi. Çünkü noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onu yüce bir mekâna yükseltti.
Kuvvetle muhtemel olan, onun Kudüs'te doğmamış olduğudur. Çünkü Kudüs'ü, İshak Peygamberin oğlu Yakub (as) korumuş ve teslimiyetini de tamamlamıştır.
Ebü'l-Fida'ya ait "Kısasü'l-Enbiya" adlı kitapta anlatıldığına göre, İdris Peygamber, Muhammed (sav)'in atalarındandır. Aynı eserde bunu destekleyici mahiyetteki şu ifadelere rastlamaktayız: "Peygamber efendimiz atalarından biri olduğuna göre, Arap sayılır. Kudüslü olduğu kabul edilemez. Şüphesiz ki, tarihin derinliklerine gömülen bu mesele üzerinde verilen bir hüküm, kesin hüküm sayılmaz. Ancak tercihe şayan olan ağırlıklı bir hükümdür. Tarihin bir çok meseleleriyle ilgili olarak verilmiş olan hükümler, kesin değil, zannidir."

Nuh Peygamber, Arap'tı

Nuh Peygamberin Babil'de mi, yoksa Arap Yarımadası'nda mı doğduğu hususunda çeşitli görüşler nakledilmiştir. Ama onun Arap beldelerinde doğduğu kesindir. Anlatıldığına göre O'nun gemisi Kabe'nin karşısında kırk defa dönmüştür. îbn Kesir de, onun, Arap beldelerine defnedildiğini kesin bir ifadeyle söylemektedir. Onun mezarı ile ilgili olarak İbn Kesir, şu açıklamada bulunmuştur: "Nuh (as)'m mezarı, İbn Cerir ile Ezrak'm, Abdurrahman bin Samit'ten mürsel olarak yaptıkları rivayete göre Mescid-i Ha-ram'da yani onun inşa edildiği yerdedir.
İbn Kesir der ki: "Bu rivayet, birçok tarihçilerin anlattıklarından daha kuvvetli ve daha gerçektir. Tarihçilerin çoğu Nuh peygamberin mezarının PKerk-i mıh1 denen yerde olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle orada bir de cami inşa edilmiştir."
Nuh peygamberin birçok yerleri dolaştığı fikrinden yanayız. Onun doğum yeri Babil olsa bile, neticede o, ilk dinlerin kalesi ve peygamberliğin kaynağı olan Arap beldelerine göçmüştür.

Allah'ın Peygamberi Hud, Arap'tı

Hud, ibrahim peygamberden daha önce gelmiştir. Ad kavmine mensuptu. Ad kavmi, Arap olup Ahkaf denen yerde yaşardı. Çoğunlukla büyük sütunlu çadırlarda yaşarlardı. İbn Kesir'in anlattığına göre, Hud peygamber, Arapça'yı ilk konuşan kimsedir. Vehb bin Münebbih'in ifadesine göre ilk Arapça'yı konuşan kişi, Hud'un babasıdır. Başka tarihçilere göre ise, Arapça'yı ilk konuşan kişi, Nuh peygamberdir. İsmail peygamberden Önceki Arap-lar'a Arab-ı Aride denir. Bunlar bir çok kabilelerden müteşekkildir. Örneğin Ad, Semud, Cürhüm ve diğer kabileler bunlardandır. İsmail peygamberin çocuklarına gelince, bunlara Arab-ı Müs-ta'rebe denir.
Anlatıldığına göre, Nuh peygamberden^sonraki ilk peygamber, Hud (as)'dır. Cenab-1 Allah'ın bildirdiğine göre o, kavmine hitapta bulunarak şu işaretleri vermiştir: "Allah'ın sizi Nuh kavminin yerine getirdiğini ve yaratılışta da onlardan üstün kıldığını hatırlayın. Başarıya erişebilmeniz için Allah'ın nimetlerini anın. Dediler ki: "Bize yalnız Allah'a kulluk etmemizi, atalarımızın taptıklarını bırakmamızı söylemek için mi geldin? Eğer doğrulardan isen, haydi bizi tehdit ettiğin azaba uğrat" (A'raf: 69- 70)
Bu ayette görüldüğü üzere, Nuh peygamberden sonra Hud peygamber gelmiştir. Hud kavmi, Nuh kavminin yerine yerleşmiştir. Sonra başka bir yönden şuna da işaret ediliyor: Nuh kavmi, Arap topraklarında yaşamışlardır. Kendilerinden sonra gelen Hud kavmi de aynı yerlerde yaşamışlardır. Doğrusunu Allah bilir.
Yine yukarıdaki ayette, Ad kavminin Arap kabileleri içinde en güçlü, en cesaretli, fakat en gururlu bir kabile olduğu ifade edilmektedir. Nitekim onlar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Ad (kavmi) yeryüzünde haksız olarak büyüklük tasladılar ve: 'Bizden daha kuvvetli kim var?' dediler. Onları yaratan Allah'ın kendilerinden daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Bizim ayetlerimizi de kasden inkar ediyorlardı. Biz de onlara dünya hayatında rezillik

azabını tattırmak için o uğursuz günlerde, üzerlerine dondurucu bir rüzgar gönderdik. Ahiret azabı ise daha büyük kepaze(lik)tir. Ve onlara hiç yardım edilmez ." (Fussilet: 15-16) Yukarıdaki ayetlerde görüldüğü gibi, Hud peygamberin kendi kavmi ile en güzel bir şekilde tartıştığını; kavminin ise ona şiddet ve taşkınlıkla karşılıkta bulunduklarını görmekteyiz. Nihayet Cenab-ı Allah onları şiddetli bir kasırgayla helak etti.

Salih Peygamber, Arap'tı

Salih (as), Semud kavminin peygamberiydi. Onlar, Arab-ı Ari-be'den idiler. Hicaz'la Tebük arasında, Hicr denen yerde yaşarlardı. Resulullah Muhammed (sav), Tebuk gazvesine giderken onların diyarlarına uğramıştır.
Salih peygamber, Semud kavmini tevhid inancına davet ediyordu. Mucizesi de bir dişi deveydi. Ona kötülük yapmamalarını ve ilişmemelerini, aksi takdirde zarara uğrayacaklarını bildiriyordu. Nitekim Cenab-ı Allah, onunla kavminin durumunu bize şu ayetle açıklamaktadır:
"Semud (kavmin)e de kardeşleri Salih'i (gönderdik): "Ey kavmim dedi, Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka tanrınız yoktur. Size Rabbiniz'den açık bir delil geldi, işte şu, Allah'ın devesi, size bir mucizedir; bırakın onu Allah'ın arzından yesin (içsin), sakın ona bir kötülük etmeyin, yoksa sizi acı bir azap yakalar ." (A'raf: 73)
Salih'in kavmi, Ad ile Hud kavminden sonra yaşamıştır. Çünkü bunlar, o iki kavmin yerine yerleşmişlerdir. Bunlar sayı ve kuvvet bakımından diğerlerinden daha ilerideydiler. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmaktadır: "Düşünün ki (Allah), Ad'dan sonra sizi hükümdarlar yaptı. Ve yeryüzünde sizi yerleştirdi: Onun düzlüklerinde saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler yontuyorsun. Artık Allah'ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde bozgunculuk yapıp karışıklık çıkarmayın.1' (A'raf: 74)
Ama Semud kavmi, Rableri'nin emrinden uzaklaştılar. Salih'e karşı tecavüzkar davrandılar. Bu sebeple üzerlerine kuşatıcı bir azab indi ve onları helak etti. Rivayete göre, müslümanlar Tebük gazvesine giderken, Semud kavminin su içtikleri kuyuları görmüşlerdi. Ibn Ömer'den gelen bir rivayete göre, Resulullah (sav) Tebük gazvesine giderken ordusunu Semud'un diyarı olan Hicr beldesinde konaklattı. İnsanlar Semud kavminin su içmiş oldukları kuyulardan su çekip hamurlarını yoğurdular ve kazanlarım doldurdular. Sonra Resulullah (sav) onları harekete geçirip yola koydu. Nihayet Salih peygamberin devesinin su içtiği kuyunun yanına getirdi.

Arab-ı Müsta'rebe'nin Atası İbrahim ve İsmail

İbrahim peygamber Keldaniler toprağında, yani Babil diyarında doğmuştur. Şam'a bağlı Berzeden ve Kasyon dağlarının eteğinde bulunan bir kasabada doğduğunu söyleyenler de olmuştur. Ibn Asakir'e göre ise, Babil'de doğduğuna dair rivayet daha sahihtir. Ama İbrahim peygamber Babil'de sürekli kalmamıştır. O, diğer bölgelere de göçmüştür. Mesela Filistinliler'in toprağı olan Kenan eline, sonra Harran'a, Cezire ve Şam'a hicret etmiştir. Yerleştiği beldelerde yıldızlara tapma yaygındı. Kendisi ise insanları bir, tek ve Kahhar olan Allah'a ibadete davet ediyor, putları kırıp parçalıyordu. Tanrılarına yaptığı hakaretten dolayı müşrikler, onu ateşle yakmak, ateşe atmak istiyorlardı. Kendisi ise Allah'tan başka hiçbir şeye dayanmıyordu. "Bize Allah yeter o ne güzel vekildir!" diyordu. Cenab-ı Allah da onun duasına icabet etti ve içine atıldığı ateşi kendisi için serin ve selamet kıldı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştu:
" 'Ey ateş, ibrahim'e serin ve esenlik ol!' dedik. Ona bir tuzak kurmak istediler. Biz de asd kendilerini hüsrana uğrattık . " (Enbiya: 69- 70)
İbrahim'e karşı muzaffer olmak istediler ama yalnız ve yar-dımcısız kaldılar. O'na karşı üstünlük elde etmek istediler, ama alçaldılar. O'nu mağlup etmek istediler, fakat kendileri yenildiler. Onlar İbrahim'e eziyet vermek istediler ama Cenab-ı Allah ona hayır vermek istedi. Tuzakları kendi aleyhlerine döndü. Kurdukları dümenleri Cenab-ı Allah boşa çıkardı ve yenilgiye uğradılar. Amaçlarına ulaşamadılar. İbrahim ise amacına ulaştı. O, birçok yerleri dolaştıktan sonra Arabistan'a hicret etti. Çünkü oğlu İsmail'in anası Hacer, yavrusuyla birlikte Mekke'ye gitmişti. Onu kaçırmak, ona sükunet vermek için Mekke'ye hicret etmişti. İbrahim'in gönlü de onlarla beraberdi.
Hacer, oğlu İsmail ile birlikte Mekke şehrinin bulunduğu yere kaçtı. Beraberinde Allah'ın dostu İbrahim de vardı. îîacer epey susamıştı. Safa ile Merve arasında su aramaya ve bu maksatla koşturmaya başladı. Nihayet yerden kaynamakta olan bir su gördü ve kırbasını doldurdu. Hem kendisi, hem de çocuğu o sudan kana kana içti.
Derken İsmail gelişip büyüdü ve erginlik çağına geldi. Arapça'yı öğrendi. Cenab-ı Allah ona ve anasına güzel bir rızık verdi. Allah'ın dostu İbrahim, zaman zaman onları ziyaret edip hallerini soruyordu.

Kabe'nin İnşa Edilişi

Allah'ın dostu ibrahim'in, Hacer'le oğlu İsmail'e yaptığı ziyaretlerden birinde, genç İsmail, babası İbrahim'le karşılaştı. Ona bir çocuğun babasına göstereceği saygıyı gösterdi; İbrahim (as) da ona, bir babanın çocuğuna göstereceği şefkati gösterdi. Uzun bir ayrılıktan sonra, ikisi de özlemle birbirlerine sarıldılar. Baba, genç oğluna şöyle dedi:
- Ey İsmail! Cenab-ı Allah bana bir şey emretti.
- Babacığım, Rabbi'nin sana emrettiği işi yap.
- Bana yardımcı olur musun?
- Elbette sana yardımcı olurum.
- Cenab-ı Allah bana, şuracıkta bir Beyt (ev) inşa etmemi emretti.

Böyle derken, Kabe'nin şimdiki yerinde bulunan bir tepeciğe işaret etti. Orada derhal işe başladılar ve Kabe'nin temellerini yükselttiler. İsmail, taş getiriyor, babası İbrahim de duvarları örüyordu. Bir müddet çalıştıktan sonra duvarlar yükselmeye başladı ve tavaf yerinin başlangıç noktası olması için Hacer-i Esved'i getirerek yerine koydu.

Kelimeleri yüce olan Cenab-ı Allah bunu şöyle açıklıyor: "ibrahim, ismail'le beraber evin temellerini yükseltiyor: 'Rab-bimiz, bizden kabul buyur, şüphesiz sen işitensin, bilensin. Rabbi-miz, bizi sana teslim olanlar yap, neslimizden de sana teslim olan bir ümmet çıkar: bize ibadet yerlerimizi göster, tevbemizi kabul et. Çünkü, teı beleri kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin! Rabbimiz, onlara içlerinden kendilerine senin ayetlerini okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir elçi gönder. Her zaman üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız Sensin, Sen !" (Bakara: 127- 129)

ibrahim, dolaşacağı yerlerin sonuna gelmişti. Çünkü Kabe-i Muazzama'yı, insanlar için konulan ilk ev olarak Mekke-i Müker-reme'de inşa etmişti. Arap beldeleri o ev ile şeref bulmuşlardı. Kabe'yi Allah'ın emri üzerine inşa etmek için yer olarak orayı seçmesi nedeniyle de Arap beldeleri ibrahim peygamberle şeref bulmuştu.

İbrahim peygamberin doğduğu yer Babil ve Allah için inşa ettiği ilk evi de arap beldelerinde olduğuna göre, Arap beldeleri sadece onunla ve oğluyla şeref bulmuş değildir. Aynı zamanda onun oğlu İsmail'in Arab-ı Müsta'rebe'nin babası olması hasebiyle de Arap beldeleri şeref bulmuşlardır.

ibrahim (as) gerçekten peygamberlerin atası olduğununa göre o, Allah'ın emriyle

Kabe'yi sadece Arabistan'da inşa etmiştir. Bu binayı Kenan elinde, Babil'de veya diğer bir yerde inşa etmemiştir. Arabistan Yarımadası, gerçekten de peygamberliğin ilk vatanıdır. Muhammed (sav)'in de orada risaletle görevlendirilmiş olmasında bir tuhaflık yoktur. Ancak Onun temiz zatı başka bir beldede doğmuş olsaydı tuhaflık olurdu.

Şuayb ve Medyen

İbrahim ve Lut peygamberlerden sonra Şuayb peygamber gelmiştir. Onun Yusuf peygamberden sonra gelmiş olduğunu söyleyenler de vardır. Kesin olan, onun Lut peygamberden sonra gelmiş olmasıdır. Çünkü o, kavmini uyarırken, Lut kavminin başına gelen felaketlerin kendilerinin başına da gelebileceğini söylemiştir. Cenab-ı Allah, onun kendi kavmine şöyle uyarıda bulunduğunu bizlere nakletmektedir: "Ey kavmim bana karşı gelmeniz, sakın sizi Nuh kavminin yahut Hud kavminin veyahut Salih kavminin başlarına gelenler gibi bir felakete uğratmasın! Lut kavmi sizden uzak değildir" (Hud: 89)
Bu yüce Kur'ani ifadeler iki şeye işaret etmektedir:
1- Şuayb (as), Hud ve Salih peygamberle Lut peygamberden sonra gelmiştir. Çünkü kavmini uyarırken, onlara Salih ve Lut peygamberlerle Hud peygamberin kavimlerinin başına gelen dünyevi azabı hatırlatmıştır.
2- Yine yukarıdaki ayet-i kerimeler, Lut kavminin arap olduğunu göstermektedir. Bu sebeple yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Lut kavmi de sizden uzakta değildir." Lut kavmi onlara yakın idi. Onlar da Arabistan Yarımadasının etrafında Şam bölgesindeydi-ler. Çünkü Lut, amcası İbrahim'in bulunduğu bölgeden başka bir bölgeye yerleşmeyi tercih etmiştir. Bunlar, Allah tarafından diğer kullara üstün kılınmış ve seçilmiş kimselerdi, insanlara müjde veren ve onları uyarıp korkutan resullerdi. Bunlar Kur'an-ı Ke-rim'in bırakmış olduğu ebedi bir risaleti insanlığa bırakmışlardır.
Şuayb hakkında şu iki meseleyi de açıklamamız gerekiyor:
1- Şuayb peygamber Medyenliler'e gönderilmiştir. Medyenli-ler, Eyke ahaKsidir. Bunlara Eyke ahalisi denilmesinin sebebi, onların Eyke denilen büyük bir ağaca tapmalarıymış. Bunlar gölge gününün sahipleridirler. Peygamberler tarihi alimlerinin anlattıklarına göre, gölge gününde Eykeliler'i şiddetli bir sıcaklık basmıştı. O günde Cenab-ı Allah hava esintisini durdurmuştu. Bu hal yedi gün devam etmişti. Gölge ve su fayda vermiyordu. Yeraltına, bodrumlara, mağaralara girmekle de sıcağın tesirinden kur-tulamıyorlardı. Sonunda çaresiz kalıp sıkıntıdan çöle kaçtılar. Bir bulut gelerek gölge yaptı. Bulutun altına gelip gölgesinden istifade etmek istediler. Hepsi gelip bulutun altında durduklarında Cenab-ı Allah, üzerlerine kıvılcım ve ateş korları saçtı yer, kendilerini sarstı, gökten kendilerine bir çığlık geldi ve bu yüzden hepsi birer korkuluk gibi yere yığıldılar.
Şuayb kavmine isabet eden gölge ile çığlığın manasıyla ilgili olarak İbn Kesir'in

anlattıkları, bunlardır. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, sarsıntı ile çığlığı anlatarak şöyle buyurmaktadır: "Derken o (müthiş) sarsıntı onları yakalayıverdi, yurtlarında dizüstü çöke kaldılar." (A'raf: 9i)
"Zulmedenleri de o korkunç ses yakaladı, yurtlarında çöküp kaldılar" (Hud:67)
Bunlar, içinde bulundukları zillet dolayısıyla kendilerine isabet eden cezalardı. Nihayet bütün genişliğine rağmen, yeryüzü onlara dar geldi. Nefisleri sıkıntıya düştü. Öyle ki, bulundukları yerlerden kaçmaya başladılar. Bir bulut geldi, onun gölgesinden yararlanabileceklerim, ya da içinde ilahi rahmeti bulabileceklerini umdular. Fakat şiddetli çığlık kendilerini yakalayıverdi. Büyük bir sarsıntıya tutuldular.
Bununla ilgili olarak İbn Kesir şöyle der: Cenab-ı Allah onları çeşitli işkencelere, türlü azaplara ve birçok belalara uğrattı. Çünkü onlar çirkin sıfatlarla nitelenmişlerdi. Cenab-ı Allah onlara şiddetli bir sarsıntı verdi; bütün hareketleri duruverdi. Onları şiddetli bir çığlığa vakalattı; bütün sesleri kısıhverdi. Onlara bir gölge gönderdi; o gölgeden, üzerlerine ateş kıvılcımları yağıverdi. Bu kıvılcımlar her taraftan ve her yönden onları kuşatıverdi.
2- Medyenliler diğer putperestler arasından temayüz etmişlerdi. Çünkü bunlar ağaca tapmanın yanısıra, ahlak bakımından da kötülüklere bulaşmışlar ve biribirlerine karşı çirkin muameleler içine girmişlerdi. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapıyorlar, yol kesiyorlardı. Fazla kar alıp eksik veriyorlardı. Borçlarını tam olarak öde-miyorlardı. Bu alanda çok kötüleşmişler ve fesada sürüklenmişlerdi. Bu nedenle peygamberleri, onları fesattan ve kötülükten alıkoymaya çalışıyordu. Onlara: "Yeryüzünde fesat çıkarıp bozgunculuk yapmayın" diyordu. Toplumları bozan ve onları darmadağın edip helake götüren şey, aralarındaki bu kötü muamelelerdir. Medyen halkının nüfusları daha önceleri azdı. Cenab-ı Allah onları çoğalttı. Fakat onlar kendi güçlerini zayıflatıp onurlarını mahvettiler, fesada sürüklendiler.
Şuayb peygamberin, kendilerini davet ettiği en belirgin husus, vefakarlık ve güzel muamele idi. iyilikte yardımlaşıp hakkı sahibine vermekti. Kötülükler konusunda yardımlaşmaktan uzaklaşmaktı.
Şuayb peygamber güzel, açık ve seçik konuşan bir kimseydi. Açıklama ve etki gücü fazlaydı. Hatta bazı rivayetlerde nakledildiğine göre o, peygamberlerin hatibi idi. Medyen, Arap beldelerinden olup Şam taraflarındaydı. Ebu'l- Fidâ'mn "Kısas'-ül Enbi-ya"adlı eserinde Medyen beldesiyle ilgili olarak şu ifadelere rastlamaktayız: "Medyenliler, Arap milletinden olup, Şam'a ait Maan bölgesine yakın bir yerdeki kendi şehirlerinde otururlardı. Bu şehirleri Hicaz'a komşuydu. Lut gölüne yakın bir yerdeydi. Lut kavminin helakinden kısa bir süre sonra

ortaya çıkmışlardı. Medyen, bilinen meşhur bir kabiledir. Medyan İbn Medyen'in neslinden-dirler." [1]

---

[1] Ebu'l-Fida, Kısasu'l-Enbiya, c. 1, s. 275.

Musa (as), Arap Beldelerinde, Risaletle Görevlendirildi

Musa peygamber Mısır'da doğdu ve büyüdü. Firavun'un sarayında yetişti. Burada Cenab-ı Allah'ın himayesinde gençlik çağına erdi. Allah, onu kendi gözetimi ve himayesi altında tuttu. Onu korudu ve ona peygamberlik verdi. Kendisi ile konuşma şerefine ulaşan bir kul yaptı. Ama Rabbi'nin risaleti, doğup geliştiği yer olan Mısır'da değil, Mısır diyarının dışında Arap beldelerinde bir ağacın ardında kendisine ulaştı. Rabbi o ağacın gerisinde kendisi ile konuştu. Bu noktaya şöyle gelinmişti:
Musa Peygamber, İsrailoğulları'ndan birine saldıran Mısırlı bir adamı öldürmüştü. Fakat saldırıya uğramış olan İsrailli adam, Musa peygamberi bir başka Mısırlıyı öldürmeye teşvik etmişti. Musa, bunun bir fitne olduğunu anlamasaydı, ikinci adamı da öldürecekti. Kendi kavminden olan fitneci adama şöyle demişti: "Belli ki, sen bir azgınsınl" Böyle diyerek, ikinci kez o fîtneka-rm oyununa gelmedi. Ancak Firavun ve adamlarının, kendisini öldürmek için plan kurduklarını haber alınca Mısır'dan çıktı. Medyen taraflarına yöneldi. O anda şiddetle yardıma ve imdada ihtiyaç hissediyor ve şöyle diyordu: "Rabbim, doğrusu bana indi-receğin hayra muhtacım." (Kasas: 24)
Rabbinden hidayet umarak yine şöyle diyordu: "Umarım ki, Rabbim beni doğru yola iletir." (Kasas: 22) "Medyen suyuna geldiğinde, davarlarını sulayan bir insan topluluğu buldu. Onlardar, başka, hayvanlarını sudan alıkoyan iki kadın gördü." (Kasas: 23)
Bu iki kız, kendi koyunlarının başkalarınınkine karışmaması için, koyunlarını geride tutuyor ve su başına bırakmıyorlardı. Suyun başındaki kimseler, koyunlarını sulayıp götürdükten sonra arta kalan su ile kendi koyunlarım suluyorlardı. Öncekiler, hayvanlarını suladıktan sonra kuyunun ağzına büyük bir kaya parçası bırakıyor ve öylece gidiyorlardı. Bu kızlar, o kaya parçasını kuyunun ağzından kaldıramadıkları için, sadece oradaki havuzda arta kalan su ile kendi hayvanlarını sulayabiliyorlardı. Allah'ın rahmetine muhtaç olan Musa, bedenen zayıf olan o iki kıza: " 'Derdiniz nedir?' dedi. 'Çobanlar ayrılana kadar biz sulamayız Babamız çok yaşlıdır. Onun için bu işi biz yapıyoruz' dediler." (Kasas: 23) '
Çobanlar hayvanlarını sulayıp gittikten sonra, Musa kuyu başına gelerek, ağzındaki büyük kaya parçasını kaldırıp bir kenara bıraktı. Su çekerek iki kızın hayvanlarını suladı.
Bundan sonra o iki kız, eve gidip babalarına o güçlü ve güvenilir kimsenin, yani

Musa'nın bu yardımını anlattılar. Bunun üzerine babalan da Musa'yı çağırıp yanında sekiz, ya da on yıl süreyle ücretli olarak çalıştırdı. Musa bu süreyi tamamladı. Yani on yıl müddetle o iki kızın babalarının yanında çalıştı.
"Musa, süreyi bitirip ailesiyle yola çıkınca Tur'un (sağ) yanında bir ateş gördü. Ailesine dedi ki: 'Siz durun, ben bir ateş gördüm, belki ondan size bir haber getiririm, yahut bir ateş koru (getiririm) de ısınırsınız.' Oraya gelince o mübarek yerdeki vadinin sağ kıyısında bir ağaçtan kendisine seslenildi: 'Ey Musa, muhakkak alemlerin Rabbi Allah, benim, ben!'" (Kasas: 29- 30)
Ebu'l- Fida'nın "Kısas-ül- Enbiya" adlı kitabında da anlattığı gibi Medyen, Cenab-ı Allah'ın, içinde yaşamakta oldukları Eyke-liler'i helak etmiş olduğu şehirdir. Eykeliler Şuayb peygamberin kavmidir. Onların helakleri Musa peygamberden önce olmuştur.
Görüldüğü gibi, Medyen Arap beldelerinden biridir. Musa peygambere risalet orada gelmiştir. Firavun'un beldesi olan Mısır'dan uzaklaşarak nefsi temizlenip arman Musa, on yıl süre ile çalıştıktan sonra Medyen'de ilahi risalete muhatap olmuştur.
Musa'nın, Sina toprağındaki Tur dağının yan tarafında ilahi risalete muhatap olduğu konusunda nas bulunduğunu söyleyenler vardır. Biz bu sözüngerçek olduğunu kabul ediyoruz; ancak Musa, Firavun ile onun etkisinden ve zorbalığından, kavmini zillet ve meskenet üzere terbiye etmesinden uzaklaşıp temizlenmesinden, arınmasından sona ilahi risalete muhatap olmuştur. Firavun'un zamanında Mısır'da bolluk ve verimle, zillet ve meskenet bir arada görülüyordu.
Medyen şehrinin Şam taraflarındaki Arap beldelerinden biri olması ile, Hz. Musa'nın Tur dağının yanında peygamberlikle görevlendirilmesini nasıl bağdaştırabiliriz?
Bu soruya, "Kısas-ül- Enbiya" adlı eserinde Ebu'l- Fida şöyle cevap verir: "Musa, kayınpederinin yanından zevcesiyle birlikte ayrılıp yola çıktı. Birçok tefsircinin anlattığına göre, sılaya kavuşma özlemi içindeydi. Mısır'daki akrabalarını gizlice ziyaret etmek için yola koyuldu. Beraberlerinde çocukları ve davar sürüleri de vardı. Bu davar sürülerini, Medyen'de ikamet ettiği müddet içinde elde etmişti. Cenab-ı Allah onu, insanlara üstün kilmiş ve kendisiyle konuşan bir kimse olma şerefine mazhar etmişti. Fira-vun'a elçi olarak gönderdi. Şuayb peygamber onu, Mısır toprağında kurtarmıştı. On yıl süreyle yanında tutmuş ve himaye etmişti. Bu süre içinde onu, azgın Firavun'un zulmünden korumuştu. İşte Musa, Rabbinin risalet emrini tebliğ etmek üzere Firavun'a gidiyordu. O Firavun ki, azgınlık ve taşkınlık yapmıştı. Kendini zengin gördüğü

için haddi aşmıştı.

Dinleri Sebebiyle Kaçanların Sığındıkları Yer, Arap Diyarıdır

Arap diyarı, zulümden kaçan diyanet sahiplerinin sığınağı olmuştu. Bu din mazlumları, umumi risalet sahibi olan peygamberlerin diyarı Arabistan'ı vatan ve makam edinmişlerdi. Bu bölge, Arap diyarı dışında ortaya çıkan diğer dinlerin de barınağı olmuştu. Zulüm gören diyanet sahipleri buraya sığınıyordu. Tatarlar1 in zulmüne uğrayan, Tatarlar tarafından evlerinin içinde yakalanıp eziyete uğrayan ve paramparça edilen İsrailoğulları'nın sığınma yeri de, Arap diyarı olmuştu. Daha sonra Romalılar da diyanet sahiplerine, yani îsrailoğullan'na çeşitli zulüm, zillet ve meskeneti reva görmüşlerdi. Roma vatandaşlarına tanınan haklar Israilo-ğulları'na asla tanınmıyordu. Onları Romalı olarak kabul etmiyorlardı. Halbuki İsrailoğulları onların tebaası olup yönetim ve otoriteleri altında yaşamaktaydı. Ronıalılar'dan daha üstün oldukları halde, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyorlardı. Bu nedenle İsrailoğulları'nm çoğu, sığınak olarak Arap beldelerini gördüler ve oralara göçtüler. Çünkü Arap beldeleri, dinleri sebebiyle zulümden kaçan kimselerin kalesi olmuştur. Bu mazlumlar ilk peygamberlerin toprağı olan Arabistan'dan başka sığınacak bir yer bulamamışlardı.

Başlangıçta Yemen diyarını kendileri için sığınak olarak seçmişlerdi. Tübba kavminin himayesi altında yaşamışlardı. Tübba kavmi, putperest oldukları halde, yine de İsrailoğulları onların yönetimleri altında himaye görmüşlerdi. Onların idareleri altında özgürlüklerini elde etmişlerdi. Hatta bazı Yemenliler, Yahudilik dinini kabul etmişlerdi. Fakat Yahudiler'in kendileri, Yahudilik'i, beşeriyeti İslah edip iyileştirmeye elverişli bir din olarak görmemekte, Yahudilik'i bir milliyet olarak anlamaktaydılar. Bu yanlış anlama doğrultusunda şu yanlış ve fasit iddialarım ileri sürmekteydiler: "Bizler Allah'ın oğulları ve dostlarıyız." Bu sebeple Yahudilik'e giren Yemenliler'i kendilerinden saymamışlar, cemaatlerine katmamışlardır. Onlara Samirliler adını vermişlerdir. Bu dönem içinde, Evs ve Hazreç kabileleriyle bir arada yaşamışlardır. Evs ve Hazreç kabilelerinin asli vatanları Yemen'dir.

Putperestler, verimli toprakları ve meraları bulunan Medine'ye hicret ettiklerinde, Yahudiler de Medine ve çevresine göç etmişlerdi. Örneğin Nadiroğulları, Kurayzaoğulları, Kaynukaoğul-ları oraya göçmüşlerdi, Medine'nin yanısıra Hayber'e göç edenler de vardı.

Bunlar Arap milletinin içine girip onlara katılmamışlar, aksine orada kaldıkları süre içinde sadece kendilerini barındıran kaleler inşa etmişler, verimli

topraklardan yararlanmışlardır. Medine'de hurmalıkları ve bahçeleri vardı. Hayber'e yerleşen Yahudiler de bir takım bahçe ve hurmalıklara sahip olmuşlardı.

Yahudiler sadece kendilerim severlerdi. Komşu belde sahipleriyle yardımlaşmazlardı. Araplarla muamele etmezlerdi. Muamele etseler bile onları zarara uğratırlardı. Ahde vefa göstermez, aksine hıyanette bulunurlardı. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Onlardan (kitap ehlinden) öylesi vardır ki, ona bir dinar versen, devamlı olarak başına dikilmeden onu sana ödemez. 'Ümmilere karşı bize bir sorumluluk yoktur' dedikleri için böyle yapıyorlar. Ve Allah'a karşı bile bile yalan söylüyorlar. Hayır, kim sözünü yerine getirir ve (günahtan) korunursa, şüphesiz Allah da korunanları sever." (ai-i Imran: 75-76)

Kendilerini yurtlarına kabul edip barındıran Araplar'ı, kendilerinden daha aşağı bir millet olarak gördüler. Onların cahil olduklarını söyleyerek, iyi ilişkiler kurmaya yanaşmadılar. Onların günahkar mantıkları ve batıl iddialarına göre, cahil kimselerin hakkını yemekte bir sakınca yoktu. Bunu söyleyerek Araplar'la iyi ilişkilerde bulunmadılar ve onlara yanaşmadılar. Onların dışında ve karşısında ayrı bir grup oluşturdular. Yanlarında ve çevrelerinde yaşadılar, ama onlarla herhangi bir muameleye girmediler.

Hıristiyanlık

Yahudiler'in, bir özgürlük ülkesi olan Arap topraklarına göç edip orada barınmaları gibi, Hıristiyanlar'm da, Romalıların zulüm ve işkencesinden kaçarak sığındıkları yer Arabistan olmuştu. Yahudiler Hıristiyanlar'ı Romalılara karşı kışkırtmışlar, öte yandan, Romalılar'ı da îsa peygambere ve tabilerine karşı kışkırtmışlardı.
Hıristiyanlar Necran diyarına sığındılar. Öyle görülüyor ki, oraya sığınanlar, Roma imparatorlarının ve kayserlerinin zulmünden kaçan Hıristiyanlar'dı. Yine bu Hıristiyanlar, evvel emirde tevhid inancına sahiptiler. Fakat daha sonra putperestliğin tesiri altında kalarak, Semavi bir din olan Hıristiyanlığa teslis inancını karıştırmış; Meryem oğlu İsa'nın da tanrı olduğunu iddia etmişlerdi. Tanrılığı, Meryem oğlu îsa ile anası Meryem ve Ruhül-Kudüs arasında paylaştırmışlardı.
"El- İktifa" adlı kitapta şu ifadelere rastlamaktayız: Necran diyarında Meryem oğlu İsa'nın dinine ve İncil'e bağlı faziletli, doğru yolda yürüyen, ehli diyanet bazı kimseler vardı. Başlarında Abdullah Ettamir adında bir kimse bulunuyordu. Bu dinin asıl yeri olan Necran, zamanında Arap ülkelerinin merkezi durumundaydı. Necranlılar asr-ı saadete kadar Hıristiyanlığa bağlı, müstakim bir hayat sürmüşlerdir. Kur'an-ı Kerim onlardan Övgüyle bahsederek şöyle demektedir: "İnsanlar içerisinde, inananlara en yaman düşman olarak Yahudiler'i ve (Allah'a) ortak koşanları bulursun. Onlardan inananlara sevgice en yakın 'Biz Hıristiyan-lar'ız' diyenleri bulursun. Bu, onların içlerinde bilginler ve rahipler bulunmasından ve onların büyüklük taslamamalarındandır. Resule indirilen (Kur'an)'ı dinlediklerinde, gerçeği öğrenmeleri dolayısıyla gözlerinin yaşla dolarak 'Rabbimiz, inandık!, bizi de şahitlerden yaz. Rabbimiz in bizi iyi milletle birlikte bulundurmasını umarken niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?' dediklerini görürsün. Allah onlara, dediklerine karşılık temelli kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler verdi. Güzel hareket edenlerin mükafatı, işte budur !" (Maide:82-85)

Salih Bir İnsan

Necranlılar'la ilgili olayları nakleden tarihçiler, orada bulunan Abdullah Ettamir'in yanı sıra Şam Hıristiyanları'ndan olan salih bir insanın varlığından da sözederler. Bu insan ya Romalıların Hıristiyanlar'a uyguladıkları işkence ve zulümden dolayı, ya da Romalılar'm uyguladıkları zulmün sona ermesinden sonra Hıris-tiyanlar'a putperestliği empoze ettiklerini ve tevhid inancından saptıklarını gördüğü için kaçmıştı. Bu salih insanın adı Fim-yon'du. Zahid, salih, gayretli, çalışkan ve elinin emeğiyle kazandı^ ğından başka birşey yemeyen bir kimseydi. Uzlette yaşamak isterdi. İnsanlar tarafından tanınmamaya itina gösterirdi. Bir köyde tanınacak olursa, oradan çıkıp başka bir köye giderdi. Fakat erdemli oluşu, onu her zaman ele veriyordu.
Gizlenmesinin sırrı, onun zulme uğramış olmasında yatmaktadır. Başkaları tarafından tanınmamak istiyordu. Çeşitli yerlere giderek kendi halis inancını özüne sindirmek ve zulme uğramamak istiyordu. Muhtelif yerlere gidiş ve gelişinde peşine takılan Salih adlı bir genç vardı. Tıpkı bir müridin şeyhine bağlılığı gibi ona bağlanmıştı. O nereye konaklarsa, kendisi de oraya gidiyor, o nereye göçerse, onunla birlikte göçüyordu.
Bir ara beraber yolda giderlerken yanlarından geçen bir kervan tarafından yakalanıp tutsak edildiler. Kervan sahipleri onları para karşılığında başkalarına köle olarak sattılar. Fimyon'u satın alan kimse, bu kölesindeki iyi nitelikleri görmüştü. Çünkü Fimyon, geceleyin kalkıp namaz kılıyordu, ibadet hürriyetine sahip olduğu için bedenen köle diye satılmış olmasına hiç aldırmıyordu.
Necranlılar bir hurma ağacına tapıyorladı. Nitekim daha önceleri Medyenliler de ormanlıktaki ağaçlara tapınışlardı. Bu zahid ve temiz insan sadece Allah'a dua edip, ibadette bulunuyordu. Kendi bedenini satın alan efendisine dindarlığı sebebiyle hükmedebiliyordu. Hurma ağacına tapan Necranlılar'a dedi ki: "Siz batıl bir yoldasınız. Taptığınız şu hurma ağacı size ne fayda, ne de zarar verebilir. Eğer bu yaptıklarınızdan ötürü, sadece kendisine taptığım ve ortağı olmayan Allah'a dua edersem, Rabbim bu hurma ağacım yok eder!"
Böyle deyince efendisi, ona "Eğer bu dediğini yaparsan, biz senin dinine gireriz. Eski dinimizden vazgeçeriz" dedi. Fimyon kalkıp abdest aldı ve namaza durdu. Sonra hurma ağacını yok etmesi için Allah'a dua etti. Allah da bir rüzgar göndeıerek Hurma ağacını kökünden söktü. Bu olay üzerine Necranlıların çoğu Fimyon'un dinine tabi oldular. Onun bu durumu ve duasıyla ilgili haberler etrafta yayıldı. Ağacın, Fimyon'un duasından sonra rüzgar tarafından sökülüp atıldığını

herkes duydu. Böylece Necranlılar Fimyon'un dinine girdiler. O da kendilerini İsa peygamberin getirdiği hak şeriate yöneltti.
Şüphesiz bu olayın içine birçok uydurma ve özellikle vehimler karışmıştır. Biz ise olayı, sadece doğrulanabilecek kısımlarıyla naklettik. Bu anlattıklarımızda yalana delalet eden, ya da asıl itibariyle makul olmadığına dair vehim uyandıran hususlar yoktur. Bu ifadelerde, varlığını aklın reddetmediği bazı abartmalar varsa da, Hıristiyanlığın Necran'a girdiğinde şüphe yoktur. Necran'a ilk giren din, tahrifata uğramış Hıristiyanlık değil Hz. İsa'nın getirdiği Hıristiyanlığın kendisidir. Fakat daha sonra Neeranlılar tarafından asli Hırisitiyanlığa bazı tahrifatlar girmiştir. Herşeye rağmen Necranlılarda, az da olsa ruhi istikamet mevcut kalmıştı. Bu ruhi istikametleri, Peygamber Efendimizle karşılaştıkları esnada görülmüştür. Necranlılardan ayrı olarak Tağliboğulları gibi bazı Araplar daha Hıristiyanlığa girmişlerdi. Bunlar daha sonra müslümanlarla birlik olmuş ve İslamiyetlerini dört halife dönemine kadar devam ettirmişlerdir. Asli Hıristiyanlık dininin propagandacıları vasıtasıyla Necran ahalisi arasında Hırisiti-yanlık dini yayılmakla birlikte, Necran Meliki putperestliğinde ısrar etmişti. Halkının arasında insanları asli Hıristiyanlığın tev-hid inancına davet eden ihlaslı propagandacıları gördüğünde o propagandacılara şiddetli eziyetler tatbik etmiş ve onları işkenceden işkenceye uğratmıştı.

Uhdud (Hendek) Sahipleri

Necran ahalisi, ihlaslı bir şekilde Hıristiyanlığa sarılmışlar ve bu uğurda şiddetli eziyetleri göğüslemek zorunda kalmışlardı. Başka bir akideye gönülleri yatmadığı için, dinlerinden vazgeçmemiş ve bu nedenle de işkenceye uğramaya razı olmuşlardı. Bu uğurda büyük bir mihnete maruz kalmış, bu mihnetten de başarılı bir şekilde çıkmışlardı. Sabrederek imtihanlarını muvaffakiyetle vermişlerdi. Şöyle ki: Zanuvas, Necranlılara giderek onları Yuhudiliğe, ya da putperestiğe döndürmeye uğraştı. Necranlılar onun bu isteğine karşı çıktılar. Dinlerini değiştirmektense işkenceye uğramaya razı oldular. Bunun üzerine Zanuvas onlar için büyük bir hendek kazdırdı. Hendeğin içinde ateş yaktırdı. Sonra da onları bu ateşin içine atarak yaktı. Buna rağmen o ihlaslı kimseler tevhid inancından vazgeçmediler. Hatta bazı rivayetlere göre o ateşin içinde yakılıp öldürülenlerin sayısı 20 bin kişi kadarmış. Kur'an-ı Kerim'de de onlardan sitayişle bahsedilmiştir: "içinde burçları bulunan göğe andolsun. Vadedilen kıyamet gününe an-dolsun, kıyamet günü şahitlik edene ve şahitlik edilene andolsun ki, insanlar öldükten sonra diriltilecekler. Hazırladıkları hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden dönmesi için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın! Bu inkarcıların; inananlara kızmaları; onları sadece, göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin bulunan ve övülmeye layık ve güçlü olan Allah'a inanmış olmalarındandır. Allah, her şeye şahittir. Ama inanmış erkek ve kadınlara işkence ederek onları dinlerinden çevirmeye uğraşanlar, eğer tev-be etmezlerse, onlara cehennem azabı vardır ." (Buruc: 1-10)
Bu ayeti kerimelerde de görüldüğü gibi, bu işkenceye uğratılan kimseleri Kur'an-ı Kerim mü'minler olarak adlandırmıştır. Bu ifadelerde onların itikadlarımn sağlam ve imanlarının güzel olduğuna, Allah'a iman ettiklerine, ondan başka bir şeye inanmadıklarına, ne teslise ve ne de şirke kapılmadıklarına işaret etmektedirler. Bu kimseler de, Necranlı Hıristiyanlar olduklarına göre, demek ki onlara Hıristiyanlığın tahrifatı ulaşmamıştı. Ya da o zamana kadar bu kuvvetli dine tahrifat henüz girmemişti. Yine bu ifadelerden anlaşıldığına gere, bu sadakat sahibi mü'minlere tatbik edilen işkenceler, Kral Konstantin'den önce olmuştur. Kral Konstantin'den önceki Krallardan Gıladyanus ile Neron gibi, Hıristiyanlara çeşitli eza ve cefaları reva gören imparatorlar zamanında bu müminler eziyet görmüşlerdir.

Arap Yarımadası'mn Risalete Özgü Bir Yer Oluşu

Arap Yarımadasının ilk risaletlere özgü bir yer olmasının sebebi nedir? Neden İdris'in, Nuh'un, Hud'un, Salih'in ve İbrahim'in risaletlerine özgü bir mahal olmuştur? İbrahim, Kabe-i Muazza-mayı inşa etmek üstünlüğüne sahip kılınmıştır. Şuayb peygamber de Arabistan beldelerinden biri olan Medyen'de risaletle görevlendirilmiştir. Musa peygambere gelen ilahi risalet nurunun kıvılcımları da Arabistan da parlamıştır.
Sonra eziyet gören Yahudiler neden Arabistan'a göçmüş-ler-dir?
Bu sorulara üç şık içinde cevap vereceğiz:
1- Arap ülkeleri delilsiz ve kasıtlı hareket eden, insafı elden bırakıp gerçeklere yüz çeviren bazı kimselerin iddia ettikleri gibi, vahşi beldeler değildirler. Buralar saf zeka ve nefislerin beldesi-dir. Semaları nasıl saf ve temiz ise, nefis ve zekaları da o kadar saf ve temizdir. Mukavemet gücü ne kadarsa emre itaat etme ve isteğe uyma gücü de o kadardır. Eski çağlarda bile Arap ülkelerinden daha medeni ülkelerin bulunduğunu iddia edebilecek bir kimse yoktur. O zamanlar batı ülkeleri vahşi insanların yaşadıkları yerlerdi. Mesela Vandallarla Saksonlara ve diğer kavimlere Hıristiyanlıktan Önce medeniyet ulaşmamıştı. Hıristiyanlığı tahrif etmelerinden ve asli mecrasının dışına sürüklemelerinden sonra da medeniyet, batıya ulaşmamıştı. Buna karşın doğuda eski medeniyetler filizlenmişti. Doğu, medeniyetlerin ve dinlerin, aynı zamanda peygamberlerin beşiğiydi. Doğunun en saf ve en temiz mıntıkası olması bakımından Arap Yarımadası, diğer doğu ülke-rine nisbetle medeniyetlerle, din ve peygamberleri daha fazla kucaklamıştır. Allah'ın risalet nurları bu yarımadada parlamıştı. Kenaniler diyarı ile Babil toprağı ve diğer çevredeki mıntıkalar da din ve medeniyetleri bağrında barındırmıştır. Yemen, Bahreyn ve ötesi de bu özelliği itibariyle, Arabistan'dan sayılırlar.
2- Ahalisinin zeki ve müstakim kalpli olmasıyla birlikte, bazen inhirafa uğramış olsa da, Arap Yarımadası'ndaki insanların akıllan sağlam ve müstakimdir. Buradaki insanlar, hep birlikte mazideki şiddetli, saldırgan kavimlerin vahşet ve tecavüzüne karşı mukavemet etmiştir. Bu insanları ikna etme hususunda peygamberler başlagınçta mukavemet görmüşlerdi. Böyle olunca dinler, iki sağlam ve müstahkem kalenin içine girmiş olmaktadırlar. Bu kalelerden biri Arabistamn coğrafî yapısıdır. Yabancı milletler buraya kolay kolay saldırıp içindeki din ve diyaneti söküp atamazlar, ikinci kale ise, burada yaşayan Arapların nefisleridir. Bu nefisler iman ettikleri takdirde* düşmana karşı direnir

ve imanından güç alırlar. Nefisler müstakim olup güçlü oldukları takdirde sahibi oldukları milletlerin ahlakı, diğerlerine göre temayüz eder. Akıllar sapsa bile, sonunda düzelip istikamet sahibi olabilirler. Ama kalpleri sapıtır, perdeleri örter, nefisler doğru yoldan saparsa, artık bu nefislere, Allah'ın kendisine rahmet edip destek verdiği kimseden başkası ulaşamaz ve hükmedemez.
İki güçlü imparatorluğun arasında bulunan arapların durumunu siz düşünün. Bu imparatorluklar, hakimiyetlerini etrafa yaymışlardır. Çevredeki ülkeler, bu ülkelerde, özellikle Arap ülkelerinde sert ve metin yürekler görmüşlerdir. Bu yüreklerin sahipleri yakıcı güneşin ışığı altında granitleşmişler ve bu ışıklar onlara güçlü bir azim vermiştir. Bu nedenle gece ve gündüz, hayatın Öldürücü darbelerine karşı göğüs gerebilmişlerdir. Sözü edilen iki güçlü imparotorluğun, Arap ülkelerine nüfuz edememesi bundandır.
3- Araplarda huy ve ahlak kuvveti vardı. Cömert, eli açık ve müsahamakar kimselerdi. Kendilerini iyi bir şekilde yönetebilen kimselere itaat ederlerdi. Arap, asidir; ancak kendisini güzelce yönetebilen kumandana itaat eder. Hattab oğlu Ömer hazretleri halifelik görevini üstlendiği zaman, Arapların nefislerini çok güzel bir şekilde tasvir etmiş ve şöyle demiştir: "Arap, serkeş deveye benzer. Ama kumandanı onu nereye süreceğini ve sevkedeceğini iyi bilmelidir."
Görülüyor ki, Araplarda üç unsur vardır. Bu unsurları sayesinde onlar, birinci derecedeki hak davetçileri olmuşlardır:
1- Onlardaki ilk unsur, nefis kuvvetidir. Direnen kimselerdir. Kolay kolay teslimiyet arzetmezîer. Bu unsur, ihlash oldukları için hendeğe atılıp yakılan Hıristiyan muvahhidlerde de görülmüştü. Tübba1 hükümdarı onları dinden çıkarmaya zorladığında, onlar dinlerinden vazgeçmemiş ve sonuçta hendeğe atılarak yakılmışlardı. Fakat buna rağmen Tubba' hükümdarı amacına ulaşamamış, istediğini elde edememiştir.
2- Araplardaki ikinci unsur ise nefsi ve ruhi safiyettir. İdrakleri kuvvetlidir. Cahiliyet devrinde bile bu unsuru muhafaza etmişlerdir. Sadakatli kimseler olup doğru sözlüdürler. Yöneldikleri işi ihlasla yaparlar.
3- Üçüncü özellikleri ise, asilikleridir. Zillet içinde emre itaat etmezler. Ama kendilerine doğru yol gösterilir ve serbestiyet tanınırsa, doğru hükme tabi olurlar. Fakat zorlanırlarsa, isyan ederler. Peygamber Efendimiz risaletle görevlendirildiğinde, onlardaki bu karekterler gün yüzüne çıktı. İslam'ın nuru karanlıklar ortasından parlayarak insanlara yolunu gösterdi.

Allah, Risaletini Kime Vereceğini Bilir

Allahu Teala risaleti nereye ve kime vereceğini; vahyi kimlere indireceğini ve yaratıklarından hangisinin risaleti halka tebliğ edeceğini seçen ve bilendir. Cenab-ı Allah risalet için Arap toprağım seçmişti. Çünkü bu diyar, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilen, kendilerine kuvvetle ilahi kitap verilen peygamberlerin getirmiş oldukları umumi risaletin diyarıdır.
Çünkü Arap diyarında ibretler ve misaller vardır. İnsanı, üzerinde düşünmeye yöneltecek izler ve eserler vardır. Bu diyarlara başka kavimler tahakküm edemezler. Şer kuvvetleri buralara galip olamazlar. Araplar ilim bakımından geride bulunsalar bile, ruhi bakımdan bir eksiklik ve ayıpları yoktu. Nefisleri fesada sürükleyen hükümdarların, girdikleri beldelerin onurlu kimselerini zelil kılan Kralların zorla tatbik ettikleri zillet ve meskenet, Arap diyarlarına nüfuz etmemişti. Nitekim zorba Kralların, girdikleri ülkelerin onurlu kimselerini zillet ve meskenete duçar ettiklerini Cenab-ı Allah şu ayeti kerimede Belkıs'ın ağzından nakletmektedir: "Hükümdarlar bir ülkeye girdiler mi, orayı bozarlar, halkının şereflerini zelil (ve perişan) ederler. (Evet) böyle yaparlar ." (Nemi: 34)
Arap beldelerindeki insanlar hükümdarların zulmüne maruz kalmadıkları ve böyle bir şeye alışık olmadıkları için, nefislerinin saflığı ve mukavemeti sayesinde şeref ve onur mesajım dünyanın dört bir bucağına ulaştırdılar. Cahiliyetleri döneminde hükümdarların hüküm ve baskısına direnmiş idiyseler de, İslamiyete girdikten sonra Resulullah'a karşı boyun eğerek kendi onurlarını bir kenara bırakıp teslimiyet gösterdiler. Araplar, ferdi tahakkümün düşmanıydılar. Ama İslamiyet sevgisini nefislerine sindirdikten ve îslamm sancağını doğuya ve batıya götürüp dalgalandırdıktan sonra, onurlarım İslama karşı ayaklar altına alıp çiğnediler ve itaat eden birer insan haline geldiler.
İlahi risalete mahal olması için Arap diyarından başka bir diyarı seçme yetkisine sahip kılınsaydık, bu seçimi yapmakta çok zorluk çekerdik. Çünkü Arap diyarı onur diyarıdır. Orada zillet yoktur. Orası hürriyet ve şecaat diyarıdır. Onur ve üstünlük dinini, hayırlı aktiviteyi ancak alçaklığa karşı direnen, zorluklara karşı göğüs gerebilen, dine ve peygambere karşı boyun eğmeye razı olan hür kimseler başkalarına tebliğ eder ve başka diyarlara ulaştırabilirler. Bu meziyetler ise sadece Araplarda ve Arap diyarında mevcuttur. Bu nedenle Araplar İslamiyetle tanışıp harekete geçince, diyarlarından çıkıp insanları hakka davet ettiler. Hiç gecikmeden, fütur göstermeden, kaçmadan ve umutsuzluğa kapılmadan insanları doğru yola çağırdılar. Zorluk karşısında gerileyip gevşemediler. Çünkü onlar

çöllerin elem ve acılarına tahammül eden kimseler idiler.
Nübüvvet, Arap diyarına değil de, Kayserlerin diyarr olan Bi-zansa mı inecekti? Orada herkes İmparatorların hükmüne boyun eğmiş, nefislerini küçülterek onların buyruklarına boyun eğmişlerdi. Öyle ki ahali, imparatorun kendisinden başka apayrı bir varlık olduğunu, her bakımdan aralarında farklar bulunduğunu sanıyorlardı. Heva ve heveslerinden başka hiç bir şey hüküm sürmüyordu. İmparatorların başına çöken ruh haleti, ırkçılık ve asabiyetten başka birşey değildi. Ruhlar, hükümdarların heveslerinin esiri olmuştu. İnsanların her bakımdan eşit olduklarını ifade eden mantığa başkaldırmıştı. Peygamberlik Arap diyarına inmeyecekti de Romaya mı inecekti?
Peygamberlik Roma'ya değil de, İran'a mı verilecekti. Halbuki Kisralar halka zilet ve meskeneti uyguluyorlardı. Halk üzerinde seçkin kimselerin egemenliği geçerliydi. Kisranın hakimiyetinden kurtulsalar da, etrafındaki insanların hakimiyetinden kurtu-lamıyorlardı. Halk, kendini zillet ve meskenet içinde buluyordu. Nefisleri yumuşamış, hükümdarların önünde boyun büküp arzı teslimiyet etmişlerdi. Bunlar mı alışık oldukları bu zillet içinde İslam davetini izzete ulaştıracaklardı? Yoksa ruhi kölelikleri içinde diğerleri mi Cenab-ı Allah'ın şu ayeti kerimede kaydetmiş olduğu insani değer ve üstünlüğe başkalarını davet edeceklerdi?!
"Andolsun biz, Ademoğullarına çok ikram ettik. Onları karada ve denizde (hayvanlar ve taşıtlar üzerinde) taşıdık. Onları güzel rızıklarla besledik ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kildik." (İsra: 70)
Zulüm görmeye alışık oldukları için, onurlarını yitirmiş olan, ya da boyun bükmeye alışık olan kimselerin hak davetinde bulunmaları mümkün müdür? Teslimiyet havasından çıkıp kurtulmayı beceremeyen, aşağılık bir hayatla yetinen, zillete razı olan kimselerin hak davetinde bulunmaları mümkün müdür? Onur ve üstünlüğe, hürriyet ve serbestiyete ancak hür kimseler davette bulunabilirler!
Firavunlar diyarının, Firavunluk saltanımn yıkmaya davet ve analarından özgür olarak doğmuş olan insanların hür olduklarını ilan etmiş düşünülebilir mi? Bu topraklarda yaşayan zelil kimselerin yaptıkları tek şey, Firavun saltanatından daha zalim bir saltanata, daha zorba ve mütecaviz bir yönetime, daha fasit ve daha sapık bir idareye intikal etmekten başka bir şey olmamıştır. Bunlar zillet ve aşağılık içinde koşturmaktadırlar. Bir taraftan diğer tarafa geçmektedirler. Zorbaların baskısından veya zalimlerin zulmünden asla sıkıntı duymaz ve ayaklanmazlar. Aksine bunlar boyun büküp teslim olmaya alışkındırlar. Öyle ki, bunların durumlarını inceleyen bir kimse, gördükleri zulüm ve baskıyı hoş

karşıladıklarını ve hallerinden memnun olduklarım, dahası, kendilerini zillete düşüren kimseyi kucakladıklarını zannedecektir. Kendilerine onur ve üstünlük ruhunu aşılamak isteyen kimselerden de yüz çevirdiklerini görecektir. Bunların psikolojileri üzerinde inceleme yapan kimse, bunların; onur ve şerefi, taşınması imkansız bir yük olarak gördüklerini zannedecektir. İzzet ve keramet yükünü, altında ezilecekleri bir yük olarak gördüklerini düşünecektir.
Firavun onlara: " Ben sizin en büyük rabbinizim" demişti ve onlar da onu tasdik etmişlerdi. Onlara: "Benden başka bir tanrınız yoktur, öyle değil mi" diye sormuş, onlar ise: "Evet gerçek tanrı sensin" diye cevap vermişlerdi.
Nefisleri alçalmış ve nihayet zillete alışmışlardı. Helak olan bir kavim olmayı kabul etmişlerdi. Zillet ve meskenet, kanlarına işlemişti. Bu ruh, onların damarları içinde cereyan ediyordu. Öyle ki, kendilerine onur ve üstünlük vermek isteyen bir kimse geldiği zaman, onun davet ettiği şeye karşı çıkıyorlardı. Tasdik ettiklerini ise ilahlaştmyorlar; iyi, kötü her hususuta ona itaat ediyorlardı. Atalarının sözünü tasdik etmek, kutsamak ve ameline itaat etmek gibi alışkın oldukları şeyleri onda tasavvur ediyorlardı. Açlığa ve çıplaklığa razı oluyor, bu eziyetleri seve seve tadıyorlardı. Çünkü onlar Firavunla beraber idiler. Ancak Firavun'a benzeyen kimselere itaat edilebileceğini zihinlerine yerleştirmişlerdi.
Cenab-ı Allah Musa peygambere risalet verirken, Mısır diyarından başka bir ülkede vermişti. Firavun'u hakka davet ederken de, bu davetine büyücülerden ve halkın çok az bir kısmı dışındaki kimselerden başkası icabet etmemişti. Firavun kavminden çok az kimseler ona iman etmişlerdi. Musa peygamber Israiloğullarmı Mısır'dan alıp götürmüş ve onları Firavun'un zulmünden kurtarmıştı. Deniz, Firavun'u içine çekip boğmuştu. Musa, beraberindeki Israiloğullanyla birlikte Sina'ya gitmiş, orada hak davetinde bulunmak istemişti. Ama İsrailoğulları, Mısırlıların zulmüne alışkın ve fesada bulaşmış oldukları için bu hak daveti yapmaya elverişli kimseler olamamışlardı. Mısırlıların buzağıya taptıkları gibi İsrailoğulları da, tapmak için kendilerine bir buzağıyı tanrı edinmek istemişlerdi. Mısırlılarınki gibi onların nefisleri de gevşemişti. Korkaklaşmışlardı. Hatta Musa peygamber, kendilerinden, Cenab-ı Allah'ın onlar için mülk olarak yazmış olduğu şehre girmelerini istediği zaman , bahtsızlıkları kendilerine galip gelmişti. Firavun tarafından kendilerine kaselerle içirilen zillet ve aşağılık şarabının tesirinde kalmışlardı. Bakınız, Kur'an-ı Kerim onların durumlarım bize nasıl anlatıyor: Musa peygamber onlara şöyle demişti: "Ey kavmim, Allah'ın size yazdığı (nasip ettiği) kutsal toprağa girin, arkanıza dönmeyin, yoksa kaybedersiniz!" Dediler ki: Ey Musa, orada zorba bir millet var, onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz. Eğer çıkarlarsa o zaman

oraya gireriz." (Allah'tan) korkanlardan, Allah'ın nimet verdiği iki adam dedi ki: "Onların üzerine kapıdan girin. Eğer kapıdan girerseniz, muhakkak ki siz galip gelirsiniz. Haydi eğer inanıyorsanız. Allah'a dayanın." Dediler ki: "Ey Musa, onlar orada olduğu sürece biz oraya asla girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin, savaşın, biz burada oturuyoruz!" Musa, 'Ya rabbi, dedi, ben kendimden ve kardeşimden başkasına malik değilim. Bizimle o yoldan çıkmış toplumun arasını ayır." (Allah) buyurdu ki: "Orası onlara kırk yıl yasaklandı. Yerde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen yoldan çıkmış olanlar İçin Üzülme." (Maide: 21- 26)

Onların böyle davranmaları, Firavun'un onları zelil kılmasının tesirinden kaynaklanıyordu. Bu yüzden Cenab-ı Allah, onların Tih çölünde kırk sene müddetle şaşkın şaşkın dolaşmalarına hükmetti. Ki zorluğa alışsınlar güçlü ve kuvvetli kimseler olsunlar. Başkaları ile savaşabilecek bir nesil haline gelsinler.

Yakın doğuyu bırakıp Hindistan'a yöneldiğimizde, orada sınıflardaki onur ve üstünlük ruhunun ölmüş olduğunu görürüz. Oradaki milletler zillete teslimiyet göstermişlerdi. Şu halde Araplardan başka, insanlığı hakka, onur ve hürriyete davet edecek bir millet kalmamıştı.

MEKKE-İ MUKERREME

Mekke-i Mükerreme

Arap Yanmadası'nın, ilk peygamberlik vatanı olduğu bilindiğine göre, Allah'ın dostu Hz. İbrahim'in, Irak ile Kenaniîer arasında dolaştıktan sonra, Arap beldelerine göç etmiş olduğu da bir gerçektir. Orada Allah'ın beyti olan Kabe'yi inşa etmiş, tevhid çağrısına icabet eden kimseleri görmüştür. "Doğrusu insanlara (mabed olarak) ilk kurulan ev Mekke'de olandır. Alemlere uğur, bereket ve hidayet kaynağı olarak kurulmuştur. Onda açık açık deliller, İbrahim'in makamı vardır. Ona giren güvenlik içinde olur" (Al-i İmran: 96-97)
Mekke-i Mükerreme, Araplar arasında seçkin yeri olan bir şehirdir. Birçok sebeplerden dolayı Mekke, onların üstünlük kaynağı, toplantı yeri ve dil merkezleri olmuştur. Bu sebeplerin en önemlileri ve en belirgin olanları şunlardır:
a- Peygamberlerin atası İbrahim (as) Mekke'nin temelini atan ilk insandır. Ondan sonra Mekke büyük bir şehir ve Arapların kuvvetinin çevresinde döndüğü bir eksen olmuştur. Mekke ve yer-' lileri, ibrahim peygamberin evladıdır. İbrahim peygamberin duasının kabul nişanesi olduğu için, Mekke, Araplar yanında büyük bir şerefe sahiptir. Çünkü Kur'an-ı Kerinı'de de anlatıldığı gibi, Hz. ibrahim orası için Cenab-ı Allah'a şöyle dua etmiştir:
"Rabbimiz! Ben çocuklarımdan bazısını, senin Beyt-i Ha~ ram'ın yanında, ekinsiz bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! Namazı kılsınlar diye (böyle yaptım). Artık sen de insanlardan bir takım gönülleri, onları sever, (onlara koşar) yap ve onları çeşitli meyvalarla besle ki (sana) şükretsinler. Rabbimiz, sen bizim (içimizde) gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu/hilirsin. Ne yerde ne de ge ite hiç bir şey Allah'a gizli kalmaz. İhtiyarlık çağımda bana İsmail'i ve İshak'ı lütfeden Allah'a hamdolsun. Şüphesiz rabbim, duayı işiten (kabul buyuran) dır. Rabbim, beni ve zürriyetimden bir kısmını namazı kılan yap; Rabbimiz, duamı kabul buyurî" (ibrahim: 37- 40)
Gerçekten de Hz. İbrahim'in duası Allah tarafından kabul bu-yurulmuştu. Çünkü Araplar çok uzak yerlerden gelip orayı ziyaret ederler. Bu durum, ibrahim peygamberin Kabe-i Muazzamayı inşa ettiği zamandan bu güne kadar böylece devam edegelmektedir. Mekke, insanların ziyaret ve güven yeri olmuştur. Araplar orada bir araya gelip toplanırlar, değişik kabilelere mensup da olsalar, amaçları farklı da olsa, hepsi orada biraraya gelirler.

b- Mekke sakinleri, Kureyşlilerdir. Bunlar düşünce bakımından Araplardan en üstünü ve nesep bakımından en şereflisiydi-ler. Bunlar, Araplar arasında, Arapçayı en güzel şekilde konuşanlardı. Parlak bir üslupları vardı. Bu sebepledir ki, Araplar, edebi eserlerini Kureyş dili ile yazmaya gayret gösterirler, şairler şiirlerini Kureyş lehçesiyle yazarlardı. Hepsi de Kureyş lehçesi ile konuşmaktan şeref duyardı. Edebiyat tarihçilerinin anlattıklarına göre, şiirde yarışmayı kazanan şairlerin şiirleri, Kabe'nin duvarlarına asılırmış. Bu gibi şairlerin şiire ilişkin menkıbeleri Araplar arasında kayda geçermiş. İnsanlar arasında da yüksek bir mertebeye ulaşırmış.
c- Mekke-i Mükerreme'nin Araplar arasında şerefli bir yere sahip olmasındaki sebeplerden biri de , Kabe-i Muazzama'nın orada bulunmasıdır. Ona bu yüceliği kazandıran sebeplerin başında gelen de budur. Çünkü Kabe, Araplar için kutsal bir ev olmuştur. Orayı ziyaret eder ve onunla güvenlik içinde olurlar. Nitekim Ce-nab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Görmediler mi, çevrelerinde insanlar kapıl (ip öldürülür veya esir edil) irken biz (kendi şehirleri Mekke'yi) güvenli, dokunulmaz bir bölge yaptık? Hala batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar? " (Ankebut: 67)
Araplar Kabe'nin üstünlüğünü kutsadıklarından dolayı Harem-i Şerif dahilinde adam öldürmekten, ya da savaşmaktan kendilerini akkorlardı. İntikam almak konusunda çok ileri gitmelerine ve bu yüzden birliklerini, dirliklerini darmadağın etmelerine rağmen, Mekke'nin Haremi dahilinde savaşmayı ve adam öldürmeyi kendi nefislerine haram kılmışlardı. Cenab-ı Allah, Kabe'nin şeref ve üstünlüğünü daha da arttırdı. Öyle ki, bir adam kendi oğlunun veya kardeşinin katilini Harem dahilinde görürse, Kabe'ye gösterdiği saygıdan dolayı o katile ilişmezdi. Araplar sadece Herem-i Şerife hürmet göstermezlerdi. Aynı zamanda insanların Kabe'yi tavaf edip haccettikleri mevsimde de gayet hürmetkar davranırlardı. Kimseyle savaşmazlardı. Ne hac ve ne de umre mevsiminde, kimseyle savaşmazlardı. Bu mevsimlere "Haram aylar" denilmektedir. Bunlar Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarıdır. Recep, Cemaziyel ahir ayı ile Şaban ayı arasındadır. Çünkü Recep ayında Mudarlılar Umre yaparlardı. Bu sebeple Recep ayına, Mudarlıların Recebi denilmiştir.
İslamiyet gelince, o da Kabe'ye hürmeti öngörmüş ve haram aylarda savaşmayı yasaklamıştır. Ancak bu aylarda müslümanlar tecavüze uğrayacak olurlarsa, düşmanları ile savaşabilirler. Çünkü tecavüze uğrayan kimsenin kendisini savunmaması zulüm karşısında susmak demektir.
d- Arap sahrası, kabilelerin çekişmelerinin odak noktası olmuştu. Kabilelerde bir düzen ve intizam yoktu. Sadece -her ne kadar devlet niteliği olmasa da-

Mekke'de bir düzen ve intizam vardı. Orada halkın birbiriyle yardımlaşıp güç birliği etmelerinden doğan bir otorite bulunuyordu. Bu otorite, hür kavimler arasında doğan, geçerli bir nizamdır. Her ne kadar başlangıçta orada bir devlet bulunmasa da, otoritenin genişleyip yayılması durumunda orası bir devlete dönüşebilirdi. Çünkü orada halktan seçilen bir başkan bulunuyordu. Bu başkan arapların kabileleri arasındaki ortak iradenin ve tabii seçimin neticesinde meydana gelirdi.

e- Mekke-i Mükerreme'deki Kureyş kabilesi, Rumlar ve Fars-larla ticari bağlantılar kurmaktaydı. Mekke tüccarları, Rumlardan satın aldıkları eşyayı Yemen'e götürür, oradan da eşyalar alıp getirirlerdi. Yemen'den getirdiklerini Fars diyarına, oradan da Şam'a ve Şam'ın ötesindeki Roma'ya götürürlerdi. Mekke, Arap beldeleri içinde Yemen ile Şam arasındaki bir noktada bulunmasından dolayı, böylesine bir iktisadi özelliğe sahip bulunuyordu. O zamanlar ulaşım, kara yoluyla ve Arap sahrasından temin edilmekteydi. Ayrıca Kureyşliler, ticari tecrübeye sahiplerdi. Ticareti meslek edinmişlerdi. Geçimlerini bu yolla sağlıyorlardı. Çünkü Mekke'de kendilerine yetecek kadar tarım ürünleri elde edilmiyordu.

Araplar hac mevsiminde kurulan panayırlarda alışveriş yaparlardı. Bunların en büyüğü Ukaz panayırı idi. Bundan başka irili ufaklı bazı panayırlar daha vardı.

Araplar edebiyata düşkün oldukları için şairler bu panayırlarda şiirlerini pazarlarlardı. Bu panayırlarda maddi azıkların yanı-sıra, edebi azıklar da vardı.

Cenab-ı Allah, Kureyşlilerin ticari ruhlarından bahsederken şöyle buyurmuştur: " (Eğer, Allah'ın başka nimetlerinden dolayı O'na kulluk etmiyorlarsa, hiç değilse) Kureyş'in (güvenlik sağlayıp) onları alıştırdığı için, onları kış ve yaz yolculuğuna (kışın Ye-men'e yazın Şam'a gitmeye) alıştırdığı için, bu ev (Kabe'n) ini rabbine kulluk etsinler. O (Rab) ki, onları yedirip açlıktan kurtardı ve onları korkudan güvene kavuşturdu ." (Kureyş Suresi)

f- Putperestliğin Araplar arasında egemen olduğundan da söz etmek gerekir. Araplar ibrahim'in, Hud'un, Salih'in ve diğer pey-1 gamberlerin dinlerini unutmuşlardı. Necasetin saf ve temiz suyu kirlettiği gibi, putperestlik de Araplara bulaşmış ve aralarına sirayet etmişti. Arap tarihçilerinin anlattığına göre putperestlik, en son olarak Mekke Kureyşlilerine bulaşmıştır. Bunlara da başkalarından bulaşmıştır. Yoksa kendi aralarından fışkırmış değildir. Putperestlik o çağda ve o çağdan önceki zamanlarda çoğalan bir şirk dalgasıydı. Öyle ki, bazı kimseler putperestliğin, Araplara sirayet eden dini bir tefekkür dalgası olduğunu zannetmişlerdi. Çevrelerinden ve komşu ülkelerden gelen dini bir düşünce akımı olduğunu düşünmüşlerdi.

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Araplar, özellikle de Kureyşliler, içlerinden gelen bir imanla putlara inanmış kimseler değillerdi. Putlara inanmakla birlikte, kainatı yaratanın, noksanlıklardan münezzeh yüce Allah olduğuna da inanıyorlardı. İbrahim peygamberin öğretilerinden bir kısmı, onların kalplerinde hala mevcuttu. Değişiklik ve tahrife uğratmış olsalar da, hac menasi-kini, İbrahim peygamberin dinine göre eda ediyorlardı. O dinden kalan lafızları, putperestliklerine yakın bir şekilde tahrif etmemekle birlikte, yine de dillerinde tekrar etmekteydiler.
Mekke'de, İbrahim peygamberin dininden kalıntıların mevcut olması, orayı risalete layık bir yer haline getirmişti. Mekke'deki putperestlik Muhammed (sav)'in getirdiği tevhide karşı direnmiş olsa da, bu direnişin tamamı, inançtan doğru bir şey değil aksine, cahili taassuptan kaynaklanan bir şeydi. Aralarındaki şeref ve üstünlük yarışından doğuyordu. Çünkü Kureyş'in kolları ve batınları arasında bir nevi onur rekabeti vardı. Çünkü o zamanlar Mekke'deki liderler peygamber efendimize karşı mukavemet göstermişlerdi.
Mekke, Arapların toplantı yeri idi. Orada Darü'n- Nedve vardı. Arap Yarımadası'nm güneyindeki Yemen'den başlayarak, kuzeyindeki Gassanlılara kadar bütün kabilelerin büyükleri, Darü'n-Nedve'ye gelip toplantı yaparlardı. Arapların başına Önemli bir iş geldiği ve bir karara varma ihtiyacını duydukları zaman, Mekke-i Mükerreme'deki Darü'n- Nedve "ye gelip toplanmaktan başka çare bulamazlardı. Bu toplantıların reisliğini de Kureyş kabilesi ve lideri yapardı. Çoğunlukla bu toplantıların başkanlığını peygamber efendimizin dedeleri yaparlardı. Hayatın ilk safhalarında peygamber efendimizin kendisi de bu toplantılara katılmıştır. Sakin tabiatlı olmakla birlikte dikkatleri üzerinde toplardı. "Zehr'ül- Adab" adlı kitapta anlatıldığına göre, Darü'n- Nedve'de-ki toplantıya Yemen kabile reislerinden biri katılmıştı.. Bu adam Peygamber Efendimizin, yararlı gördüğü bir karara varıldığı zaman, kalbinin sükûnet bulduğunu ve karara razı olduğunu; yararsız bir karara varıldığı zaman ise, gözlerinin ateşten kıvılcımlar saçtığını müşahede etmiş ve toplantıya katılanlara hitaben şöyle demişti: Görüyorum ki, şu genç bazen size arslan bakışıyla, bazan da utangaç bir bekarın bakışıyla bakmaktadır. Allah'a an-dolsun ki, o ilk bakışıyla size bakacak olursa, kalplerinizi şişe saplar gibi, ok ile delip geçer. Ama ikinci bakışıyla bakacak olursa, o, bir nesim rüzgarı gibi olur ki, sizin ölülerinizi dahi diriltir."
Bütün bu anlattıklarımızın ötesinde, Mekke'nin dinler tarihinde de çok eski bir yeri vardır. Çünkü eski dinlerde, Yahudilik ve Hıristiyanlıkta da Mekke'den söz edilmiştir. Bu konudaki açıklamalardan önce, Mekke çevresindeki beldelerin

durumundan azıcık söz etmek istiyorum.

Mekke-i Mükerreme'nin Bu Mertebeye Ulaşması

Anlattığımız dini, milli, kültürel ve ticari maksatlar dolayısıyla Mekke-i Mükerreme, Arap emellerinin yöneldiği bir merkez olmuştur. Ancak onun kudsiyetinin vaktini ve Araplar arasındaki bu mertebeye yücelişini bilmemiz gerekmektedir. Çünkü bu şehirde doğup meydana çıkan peygamber efendimizin hayatını incelerken, bu konudan, onun uzak ve yakın geçmişiyle bağlantısından haberdar olmamız gerekmektedir.
Mekke-i Mükerreme, Arap beldelerinin ortasında yeralan bir şehirdir. Yakut el-Hamevi "Mucem'ül- Buldan" adlı kitabında Mekke'nin konumundan bahsederken şöyle demiştir: Mekke-i Mükerreme, etrafı kurak ve çıplak dağlarla çevrili bir yerdir. Bu dağlar arasında onu çevreye bağlayan üç yol geçmektedir. Bunlardan biri Yemen'e. ikincisi, bir liman şehri olan Cidde'ye. Üçüncüsü de Medine'den geçerek Şam'a giden yoldur. Her ne kadar ulaşım yolları uzak ise de, eskiden beri onu çevreye bağlayan yollar, bunlardır.
Arap diyarının ortasındaki bu şehre kafileler gelirler. Sefere çıkanlar buraya uğrarlar. Çünkü yolcular bu şehrin dağları arasında barınak ve istirahat yeri bulurlar. Bu çevredeki vadilerde kaynak suları vardır.
İbrahim peygamber, bu diyara göç ettiğinde cariyesi Hacer'le, oğlu İsmail'i buraya bırakmıştı. Kabe'yi inşa etmesini Cenab-ı Allah kendisine ilham etmişti. Kabe, ibadet için yapılan ilk ev olmuştur. Nitekim bunu daha önceki sayfalarda da anlatmıştık. O kutsal evin inşası, Mekke şehrinin oluşumuna yol açmıştır.
Bu anlattıklarımız, o zamanlarda meydana gelen olayların tasviridir. Kur'an-ı Kerim'in muhkem ayetlerinde anlatılan hususların tefsiridir.
Mekke şehrinin ilk kuruluş durumunu bize anlatan kuvvetli tarihi deliller vardır. Ancak geçmişin derinliklerine gömülmüş olan bu ilk kuruluş safahatını kesin bir şekilde bilmek mümkün değildir. Geçmişte kalan, o çok eski çağlardaki şehrin binaları günümüze kadar ulaşmadığı için, sahranın ortasında doğan o şehrin kuruluş şekli ve safahatını bilmek mümkün olmamaktadır. Ayrıca Mekke sabit ve kaim bir hükümeti bulunan bir şehir olmadığı için, orada iktidarda bulunan hükümetin plan, proje, hendese ve bina işleri hakkında bilgi sahibi olamıyoruz. Ancak tasavvurlarımızı zorlayarak tahmin edebildiğimize göre, Mekke'nin kuruluşu Mescid-i Haram'ın inşasıyla başlamış, sonra da binaların sayısı yavaş yavaş çoğalmıştır. Böylece zamanla o şehir bayındır ve uygar bir hale gelmiştir. Dini kaynakların işaret ettiklerine göre, Mekke'nin inşası, M. O. 19. yüzyıla

kadar uzanır. Bu noktadan hareketle; Kabe-i Muazzama'mn Hind-Ari kabilelerinin Mekke'ye girmesinden önce ibrahim peygamber tarafından inşa edildiğini söyleyebiliriz. Çünkü zannetiğimize göre, Hind-Ari kabileleri, Milattan 15. yüzyıl önce Mekke'ye girmişlerdir. Şu halde Hin-diler'e göre kutsal sayılan "Veda" adlı kitapta Mekke ile Kabe'den söz edilmesi ve peygamber efendimize ilişkin müjdelerin yer alması, tuhaf karşılanmamalıdır. Allah izin verirse bu hususu ileride açıklayacağız.
Kabe'yi inşa eden, Ibarahim peygamberdir. Daha sonra Kabe'nin etrafında evler inşa edilmiştir. Bu evlerin Kabe'den önce veya Kabe'nin bu evlerden önce inşa edilmiş olması arasında bir fark yoktur. Kur'an-ı Kerim bu hususu bir çok naslarda açıklamıştır. Ancak tarihi vakıalar hususunda Kur'an-ı Kerim'e şüphe karıştırmak ve böylece Kurana dil uzatmak isteyen kimseler, ya iftira ediyorlar, ya hakikati inkar ediyorlar. Bunlar İbrahim ve İsmail peygamber kıssasının Yahudi uydurması olduğu şüphesini yayıyorlar. Bu iftirayı ortaya atmalarının nedeni, kendileriyle Araplar arasında neseb yakınlığı ve soy bağı bulunduğunu ispatlamak ve böylece onların amcaoğulları olduklarını göstermektir. Bunu da kendilerine saygı duyulmasını sağlamak için yapıyorlar. Sözlerini tasdik ettirmek ve teyid etmek için Arap putperestliği ile, muvahhid olan İbrahim peygamberin dini arasında uzak mesafenin bulunduğunu ileri sürmektedirler. Çünkü İbrahim peygamber, putların kırıcısı idi. Araplarsa puta tapan kimseler idiler.
Gerçek şu ki, bu yazar, ya da bu tarihçi, Kur'an'da şüphe uyandırma arzusunun te'siri altında kalarak böyle bir ifade kullanmıştır. Sabit olaylara ve ilmi temellere dayanmayan sözler sarfetmiş-tir. Çünkü bu iddiasını sabit olaylara dayandırması gerekirdi. O, herkesçe bilinen kesin bir gerçeği yok etmeye yıkmaya çabalamaktadır. Bu gerçeği tarih, asırdan aşıra nakledegelmiştir. Ve günümüze kadar ulaştırmıştır. Tahrife uğramış olanları da dahil olmak, üzere semavi kitaplar da bu hususta ittifak etmişlerdir. İbrahim ve İsmail peygamberlerden ve onların Arap diyarına gelmiş olmalarından Tevrat'ta, yani Hıristiyanların inandıkları Ahd-i Atik kitabında bahsedilmektedir.
Tevrat'ta (Ahd-i Atik'de) Hacer ile, onun İsmail'e hamile kalışının hikayesi 6. İshah'da şöyle anlatılmaktadır: "İşte o rab, beni oğlumdan durdurdu. Cariyemle beni buluşturdu ki, ondan bana birkaç evlat nasip etsin." Hacer hamile kaldığını görünce Sara'mn gözünde küçüldü. İbrahim'e dedi ki: "Ey İbrahim sen bana haksızlık ettin. Senin himayen altında bulunan cariyemle temasta bulundun. Ben onun hamile kaldığını görünce, artık o benim gözümde küçüldü. Artık rabbim benimle senin aranda hükmünü verecektir!"
İbrahim, Sara'ya dedi ki: "O senin cariyendir ve elin altındadır. Ona dilediğin

cezayı ver." Böyle deyince Sara da, Hacer'e eziyet etti. Onu tahkir etti. Bu yüzden Hacer evden kaçtı. Rabbinin melekleri O'nu çöldeki bir su kaynağının yanında buldular. Şer yolunun kenarında idi. Melekler O'na dediler ki: "Ey Sara'mn cariyesi Hacer! Nereden geldin? Ve nereye gidiyorsun? " Hacer : "Hanımımın elinden kaçıyorum" diye karşılık verdi. Rabbinin melekleri O'na itaatkar ol. Senin neslin, sayılmayacak kadar çoğalacaktır. İşte hamilesin, karnındaki çocuğu doğuracak ve ona İsmail adını vereceksin. Çünkü rab, senin yalvarışlarım duydu. Karnındaki çocuk güçlü bir insan olacaktır. Eli herkesin üzerinde ve herkesin eli de onun üzerinde olacaktır.,Bütün kardeşlerinin önünde duracaktır."
21. İshah'da da şöyle denmektedir: "Hacer geçip gitti. Çölde canavarlarla başbaşa kaldı. Kırbadaki suyu tükenince çocuğunu bir ağacın altına bıraktı. Bir ok atımı kadar uzaklaştı. Ve: "Çocuğumun susuzluk nedeniyle ölümünü görmek istemiyorum" dedi. Ce-nab-ı Allah çocuğun ağlayışım duydu. Ve Rabbin melekleri gökten Hacer'e şöyle seslendiler: "Korkma, Allah senin çocuğunun sesini duydu. Kalk çocuğunun yanına git ve onu kucağına al, bağrına bas. Çünkü ben ondan büyük bir ümmet meydana getireceğim." Böyle denildikten sonra Hacer'in gözlerini açtı. Su kuyusunu gördü. Gidip kırbasını su ile doldurdu ve çocuğuna içirdi. Cenab-ı Allah da çocuğunu hamiye etti. Böylece çocuğu gelişip büyüdü. Fa-ran dağlarının bulunduğu çölde (Mekke'de) ikamet etti. Anası O'nu Mısırlı bir kadınla evlendirdi.
a- Bu ifadeler gösteriyor ki, İsmail, Sara'nın cariyesi Hacer'den doğmuştur. Doğum yeri olan Yebürsa çölü, Kabe'nin civarıdır. Bu da İsmail peygamberin İbrahim'in oğullarından biri olduğunu, ya da Hicaz diyarında dünyaya geldiğini inkar eden kimselere karşı güçlü bir delildir. Kendilerini Araplara yakın göstermek ve amcazade oldukları vehmini uyandırmak için, Yahudiler, bu inkar ifadelerini ortaya atmışlardır.
b- Bu şüpheler nedeniyle dayanağı olmayan bazı iddialar ortaya atılmış ve bunların güya Tevrat'ta da yer aldığı söylenilmiştir. Tevrat'ın İshahları, Yahudilerin Araplara yaklaşım iddialarına bitişik değildir. Bilakis bu İshah'lar daha önceleri mevcuttu.
Bu yazarın ortaya attığı şüpheler, gerçekten çürütülmüştür. Çünkü Yahudiler, geçmişteki ve hali hazırdaki karekterlerinin gereği olarak, kendi dinlerinden başka hiçbir dini tanımamış ve : "Biz Allah'ın oğulları ve dostlarıyız" demişlerdir. Arapların arasında yaşarlarken dahi: "Bizim ümmilerle yapacağımız bir işimiz yoktur" demişlerdir ve yine Araplara karşı üstünlük taslamışlar-dır. Sahip oldukları kitap nedeniyle de onlardan üstün kimseler olduklarını

zannetmişlerdir.
c- Yahudiler tarafından iddia edilen, Araplarla Amcazade olma fikri, bu derin bilgi sahibi yazara göre asılsızdır. Adnani Arapları-nın kökleri İsmail peygambere dayanmaktadır. Bunlara Arab-ı müstarebe adı verilir. Yahudiler Tatarların, onlardan sonra da Romalıların zulmünden kaçarak Araplara sığınmışlardır. Kendilerine eziyet çektirenlerin zulmünden kaçıp kahtani Arapların yurduna hicret etmişlerdir. Zulümden kaçan bu Yahudilerin, kendileri ile Adnani Arapları arasında soy birliği ve amcazade olmak gibi, bir bağlantıları olduğunu söyleyerek Kahtani Arapları-na yaltaklanmış olmaları akla uyar mı? Şu derin bilgi sahibi yazarın kavrayamadığı makul olan gerçek şudur ki; Yahudilerin, Ad-nanilerle değil, Kahtanilerle amcazade olduklarım iddia etmiş olmaları gerekirdi. Böyle bir söz tasdik edilemez. Bu sözü ancak yaptığı her iş akla muhalif olan ve yapmak istediğinin tersini yapan kimseler tarafından söylenebilir ki, meşhur yazarımızın da aklı böyledir.
d- Arapların mahfuz bulunan tarihlerine göre, Adnani Arap-larının da bir tarihleri vardır. Sabit ve günümüze kadar sağlam olarak gelen bu tarihi, akıl sahipleri kabul ile karşılamışlardır.
Alimlerin kabul ile karşıladıkları şey, salt bir şüphe ile bozulmaz , karşıt bir delil ve belge bulunmadıkça da reddedilemez. Aksi takdirde gerçekler kaybolur, idrakler ve anlayışlar gerçek çizgisinden saparlar. Durumların ve olayların dış görüntüsü de bir şahit sayılır ki, muhalif bir delil bulunmadıkça bu şahide itibar edilir.
e- İsmail peygamberin neslinin putperest olduğu, İbrahim'in de tevhid inancına sahip olduğu iddia edilecek olursa, bu iki iddiayı bağdaştırmak nasıl mümkün olur? Ya da Arapların putperest oldukları söylenecek olursa, tevhid inancına sahip İbrahim peygamberin bunların atası olması nasıl mümkün olur?
Böyle bir mantık, fasit bir mantıktır. Çünkü bu bizi şöyle bir sonuca götürür: Tevhid inancına sahip bir kimsenin bütün sülalesi de tevhid inancına sahip olmalıdır. Bu yanlış bir sözdür. Çünkü evlatlar babalarım tavsiyelerinin dışına çıkabilirler. Bu sözümüz, babadan sonraki ilk tabaka, ya da o tabakaya yakın olan kimseler için tuhaf olsa da, babaya çok uzak olan torunlar ve torunların torunları tabakasına mensup olan kimseler için tuhaf sayılmaz.
Şüphesiz İbrahim peygamber, birçok yerleri dolaşarak insanları tevhid inancına davet etmiş ve putlarla savaşmıştır. O'nun izi Araplarda, özellikle kendisinin zürriyetinde apaçık bir şekilde görülmüştür. O'nun zürriyeti tevhid inancına sahipti. İbadet hususunda da hak yoldaydı. Ama zamanla kalpler, azar azar gerçeğin dışına sapmakta ve nihayet putperestliğe geçmektedir. Putperestlik,

Arap aklının, Özellikle İbrahim peygamberin neslinin aklına sonradan yerleşmiş bir olgudur. Bu olgu Önceleri onların akıllarında aslen mevcut olan bir şey değildi. Buna rağmen Arapların putperestliğinde, İbrahim peygamberin Öğretilerinden bazı kalıntılar da vardı. Putlarının, yaratma ve icat etme gücüne sahip olduklarına inanmazlardı. Ama eski Mısırlılarla Yunan ve Romalılar, putlarının yaratma ve icat etme gücüne sahip olduklarına inanırlardı. Fakat Araplar, yaratma ve meydana getirme gücünün sadece yüce Allah'a mahsus olduğuna inanırlardı.
"Andolsun onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı? 'diye sorsan, mutlaka: 'Allah' derler. " (Lokman: 25)
"Biz bunlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz." (Zumer: 3}
Şu oryantalist yazarın düşüncesinde bilimsel metod bakımından iki yanlışlık görülmektedir. 1- O herhangi bir akli metodu önemsememektedir. Şöyle ki: Bütün dünyaya, şüpheye cevaz verecek bir gerekçesi ve dayanağı olmadan şüphe saçmaktadır. Kesin gerçeklere dayanmayan şeyler söylemektedir. Böyle yapmakla o, sofestailerin metodunu kullanmış olmaktadır. Sofestailer yalın bir şüpheye dayanarak, bilimsel bir sebebe veya belgeye dayanmadan, eşyanın hakikati üzerinde şüpheler ileri sürerler. Ve kesin gerçeklerle savaşırlar. Ama bu bedihi gerçekleri işte bü araştarmacı -eğer kendisine araştırmacı demek doğru ise- unutmuştur. Kendisine unutturan da; ilmin yüceliğinden körlüğün çukurlarına yuvarlanan taassub şeytanıdır.
"Gözler kör olmaz. Fakat göğüslerdeki kalpler kör olur ." (Hac: 46) 2- Sosyolojik ve psikolojik gerçeklerden biri de şudur: İnsanların inançları değişikliğe uğrar. Bu inançlar değişim nizamına tabidirler ve bu yolda giderler. Ancak ortada sabit ve insanları hakka ileten, yolunu kaybetmişse yol gösteren, inhiraftan alıkoyan bir terazi mesabesinde olan bir kitap bulunursa, bu inançlar değişikliğe uğrayamazlar.

Kabe-i Muazzama Nedeniyle Mekke'nin Kutsallığı

İnsanlığın tarihinden bahseden tarih kitaplarından Mekke'de ve Kabe'de söz edilmektedir. Mekke ile Kabe, Yunanlıların tarihi kaynaklarında da geçmektedir. İskenderiyeli Batlamyos'un kitabında, Mekke'nin adı Maroya olarak geçmektedir. [1] Fakat Mekke'nin varlığı, M. O. 19. yüzyıla kadar uzanır. Batlamyos ise M. S. 2. yüzyılda Mekke'den söz etmiştir. Kitabında Mekke'den bahsederken, Mekke'nin o çağdan önce mevcut olduğuna uzaktan, ya da yakından herhangi bir işarette bulunmamıştır. Çünkü o, bulunan şeylerden söz etmektedir. Mekke'nin ne zaman mevcut olduğunu açıklamamıştır.
Genel bir şekilde tarihçiler, Arap Yarımadası'nın batısında, içinde Mekke'nin bulunduğu mekanlardan ve Mekke'nin çevresindeki safa ile Merve, Arafat, Müzdelife ve Mina gibi yerlerden bahsetmişlerdir. Tarihçiler Arap Yarımadası'nın batısında ibadet mahalleri bulunduğunu anlattıklarına göre, Mekke de oradadır.
Cevat Ali'nin "İslam Tarihi" adlı kitabında şu ifadelere rastlamaktayız: "Ogüst Mili, Sicilyalı Teodor'un sözünü ettiği mabedin, Mekke denilen meşhur bir mabed olduğu görüşündedir."[2]
Bu ifadeden şu iki hususu ortaya çıkarmaktayız:
1- Mekke, genel tarihin tanıklığıyla, daha önceleri mevcut olan şehirdir.
2- Kabe de,eskiden beri orada mevcut imiş.
Arap ülkelerinin her tarafından hacılar oraya gider ve orayı ziyaret ederlermiş. Uzak yakın her taraftan gelen insanlar da Mekke'ye uğrarlarmış.
Bu anlattıklarımız, eski zamanlarda da Kabe'nin kutsandığına ve Araplar arasında yüksek bir mertebeye sahip olduğuna Arapların farklı görüşte ve ayrı ayrı kabilelere mensup olmalarına rağmen, onun çevresinde toplandıklarına şehadet eden tarihi vesikalardır. Ayrı ayrı kabilelere mensup olan Araplar, asebiyet nedeniyle aralarında tahripkar savaşlar yapmışlar, birbirlerinin kanlarını akıtmışlar, ama buna rağmen birbirlerini sevseler de, sevmeseler de Kabe'nin etrafında bir araya gelebilmişlerdir. Düşman olanlar bile, Kabeye olan saygılarından ve Allah'ın evini kutsamalarından dolayı, o çevrede birbirlerinden intikam almaya yanaşmamışlardır. Cenab-ı Allah, Kabe'nin şerefini daha da arttırmış, mertebesini daha da yüceltmiştir.

[1] Dr. Muhamaraed Hüseyin Heykel, Hayat-ı Muhammed, s. 84.

[2] Cevat Ali, islam Tarihi, c. 4, s. 504.

ZAMANIN PEYGAMBERE ÇAĞRISI

Zaman ve Mekan

Mekke-i Mükerreme, ilahi risalet için seçilmiş bir yerdi. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, orası, Arap beldeleri arasında temayüz etmiş bir belde idi. Oranın kültürel mertebesinden bahsetmiştik. Mekke, arapların toplanıp biraraya geldikleri bir merkezdi. Mekke lilerin dili, Arapçanın en fasih lehçesiydi. Çünkü Arap şairleri, şiirlerim Kureyş lehçesiyle yazmaya özen gösterirlerdi. Mekkelilerin ve Kureyşlilerin dili fasih bir dil olduğundan dolayı çevredeki diğer beldelerin dilleri, halk dili gibi idi. Mekke, dini bir merkez niteliğini taşımaktaydı, insanlar oraya yönelir ve yeryüzünün her tarafından oraya akın akın gelirlerdi. Çarşı ve pazarlarında, getirdikleri malları satarlardı. Birbirlerine saygısızlık etmeden övünür ve birbirlerine baskın yapmadan mücadele ederlerdi. Çünkü Mekke'de kan akıtılamazdı. Kılıçlar kınlarına sokulurdu. Tüm araplar dindarlık, sevgi ve muhabbet bağlarıyla Mekke'de bir araya gelirlerdi. Kin ve düşmanlık duygusuyla karşı karşıya gelmezlerdi. Acılarını bir tarafa atar, kinlerini çember içine sokarlardı. Sadece ibadetle meşgul olurlardı. Karşılıklı menfaat değişiminde bulunur ve birbirlerine güzel söz söylerlerdi. Her kabilenin, Kabe'nin dış tarafında kendine muhsus putu bulunmasına rağmen, ibadet esnasında bütün bu putları bir tarafa bırakarak Kabe'yi takdis ederlerdi.
Bu dini, kültürel ve sosyal üstünlüğünün yanı sıra Mekke, Yemen'den ve doğunun uzak beldelerinden, aynı zamanda Arap Ya-rmıadası'nm batı taraflarının en uç noklarmdan gelen kafilelerin buluşma noktası olmuştur. Ticaret kervanları Mekke'ye uğrar, orada birbirleriyle karşılaşırlardı. Taşıdıkları bu uygarlık, kalplerin derinliklerine ulaşmasa bile, idraklere temas ediyordu. Mekke ve Medine'de, bedevilik, az da olsa uygarlıkla temasa geçiyordu. Bedeviliğin sertliğiyle uygarlığın inceliği arasında gevşek olmayan bir bileşim meydana geliyordu. Böylece nefisler de kuvvetleniyordu. Bedeviliğin saflığı ile ona yabancı olan uygarlık bir noktaya gelip buluşuyorlardı. Bu arada uygarlığın ve bedeviliğin kötü tarafları reddediliyor, geriye temiz bir öz kalıyordu.
İlahi risaletlerin çoğu, Hz. Muhammed'in risaletine yakın bir konumda zuhur etmişlerdi. Badiyelere (çöllere) yakın yerlerde, ya da badiyelerde zuhur etmişlerdir. Çünkü bu gibi yerlerde yaşayan kimselerin nefisleri, yeni risaleti kabul etmeye müsaittir, idrakleri de değişik değildir:

a- Bu gibi yerlerde ilahi vahyin yükünü kabul etmeye müsait bir saflık vardır. Buralarda ölçen, düşünen, geçmişini geleceğiyle irtibatlandıran, nefsi zorlamaya ve fikri güçlüklere tapmadan geçmişinden, şimdiki zamanını aydınlatacak şeyleri çıkarabilen idrakler vardır. İlahi risaletlere karşı çıkanların mukavemetle-rindeki arazlar zahiridir. Yani kısa zaman içinde bu arazlar yok olurlar. Çünkü bu arazlar, nefislerin derinliklerine ve kalplerin içine işlememiştir. Sadece yüzeyde kalmıştır. Değişiklikler ve değiştirmeler de ancak yüzeyde yapılır. Kalplerin derinliklerine yönelemez.
b- Uygarlık sahibi insanların yaşadıkları şehirlerde köklü adetler, yerleşmiş gelenekler, revaçta olan fikirler vardır. Bu gibi yerlere yeni bir inancın girebilmesi için, zihinleri doldurmuş olan eski düşünce ve inançların boşaltılması gerekir. Yeni düşünce ve inançlar ancak bundan sonra yerleşir. Yeni bir din gelince, insanların eskiden sahip oldukları inanç ve düşüncelerle yenileri arasında bir boğuşma meydana gelir. Bu boğuşma yöntemlerinin en ılımlısı, tartışma ve mücadeledir. Mutaassıp kimselerle yapılan mücadelede gerçekler zayi olurlar, Bu gibi mücadelelerde gerçekler, saf ve arınmış bir şekildş ortaya çıkamaz.
Yanlış da olsa bilimsel düşünceler, nefislere yerleşirler. Yerleşik gelenekler, kuvvetlenip nefislerin derinliklerine ulaşırlar. Bunları söküp atmak zordur.
Denebilir ki uygar kimselerin gelenek ve görenekleri olduğu gibi, bedevilerin de gelenek ve görenekleri vardır. Buna cevaben deriz ki: Bedevilerin gelenekleri, uygar beldelerdeki insanların kalplerine hükmeden ve zihinlerine yerleşen görüş ve düşünceler gibi düşünsel öğelere dayanmamaktadır. Nefislerin derinliklerine yerleşmeyen gelenek ve göreneklerse sabit olmazlar. Bunlar, derin düşünce mahsûlü olan görüş ve düşünceler gibi kalıcı olamazlar.
c- Tecrübeler de bunu teyid etmişlerdir. Yeni dinin, nefisleri saf ve temiz olan badiye halkı arasına girmesi çok kolaydır.
d- Hangisi olursa olsun, bir dini taşıyacak olan insanlara ihtiyaç vardır. Bedevilerde de düşünce, nefis ve ruh yüceliği vardır ki, bunların nefisleri diğer insanlara göre daha güçlü ve daha dayanıklıdır. Sosyologlar şu hususu kesin olarak belirlemişlerdir ki; İnançları uğruna vuruşmayı ve cihat etmeyi göze alan kimseler, bedevilerdir. Çünkü bunların kalplerinde uygarlığın pisliği bulaşmamıştır. Aksine bunlarda savaş ve dayanma kuvveti vardır. Bu söylediklerimizi doğrulayacak deliller bulunmaktadır. Çünkü peygamberlerin getirmiş oldukları dinlerin, bu peygamberlere, uygarlıkla bedevilik arası sayılabilecek mıntıkalarda gönderilmiş olduklarını görmekteyiz. Bu peygamberlere tabi olan kimseler, çölde yaşayan, çölün zorluklarına göğüs geren

kimseler olmuştur. Medeniyetin tadını alan şehir ve medeniyet ahalisi, peygamberlere tabi olmamışlardır. Öreneğin Musa peygamberi ele alalım. O, Firavun kavmine peygamber olarak gönderilmiştir. Ancak peygamberlik, O'na, Şam sınırına bitişik olan Medyen mıntıkasında verilmişti. Mısırlılardan onun çağrısına icabet eden kimse yoktu. Kendisinden sonra da getirmiş olduğu dinin yükünü omuzlayan ve tebliğ vazifesini gören kimseler Mısırlılar değildi. Bu görevi de başkaları yüklenmişti. İsrailoğulları ruhi zaafîyet içinde olduklarından dolayı, Musa peygamberin risaletini tebliğ etme yükünü yüklenmemişlerdi. Çünkü onlar da Mısırlıların ahlakıyla ahlaklanmışlardı. Her ne kadar Mısırlı olmasalar da, Mısırlıların ahlakım almışlardı. Bu dinin tebliğ vazifesini eda etmek için, insanların çölde güçlük ve zorluklara karşı idmanlı olması gerekirdi. Musa peygamber, Cenab-ı Allah tarafından kendileri için yazılmış olan araz-ı mukaddese girmelerini -orada ikamet etmeseler bile- İsrailoğullanna emrettiği zaman, onlar, oraya girmekten çekinmişlerdi. Bu nedenle Allahu Teala, Musa peygambere şöyle buyurdu: "Orası onlara kırk yıl yasaklandı. Yerde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen yoldan çıkmış olanlar için üzülme." (Maide: 26)
Bazı yazarlar, tevhid ehlinin sadece Sami ırkından olduklarını zannetmişlerdir. Bazı Avrupalılar da bu görüşe katılarak şu gerekçeyi ileri sürmüşlerdir: Sami ırkından olanların akılları, yüzeyseldir. İnançtan sadece tevhidi anlarlar. Teslisteki felsefeyi, manayı düşünecek kapasitede değillerdir.
Bu ifadeler, kendilerini çürütecek unsurları da beraberinde taşımaktadırlar. Zira teslis inancını ortaya ortaya koyan Samilerdir.
Şu da var ki, Brahman dini aslında vahdaniyet inancını kucaklayan, Ari aklıdır. Şu halde vahdaniyet inancını sadece Samilerin aklına tahsis etmek, teslis akidesinin aslına göre yanlıştır. Şu halde teslis inancı, felsefecilerin vehimlerinden ibarettir. Yoksa bu, peygamberlerin akidelerinden değildir.
Brahman dinini omuzlayanların Asya çöllerinde yaşayan Ari kabileler olduklarım herhalde anlatmıştık. Bu da ilahi risaletle-rin ancak şehirlere yakın badiyelere veya kafilelerin uğradıkları yollara indiklerine büyük bir delil teşkil etmektedir. Örneğin Brahman dini Hindistan'a inmişti. Hindistan nehirler, haşereler ve sert mizaçlılarla dolu bir ülkedir. Orada bir nevi uygarlık da vardı. Badiyenin ve çölün saflığı yoktu. Çölün gücü, kuvveti, sadeliği, fıtri arınmışlığı mevcut değildi. Bu nedenle Hindistan'a inmiş olan Brahman dini kısa sürede tahrifata uğramış ve mezkur zalim sınıf sistemi bu dine yerleşmiştir.
Önce de işaret ettiğimiz gibi, Allah tarafından gönderilen elçilerin sayısını kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Peygamberlerin bir kısmının kıssasını Cenab-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de anlatmış, fakat bir kısmını anlatmamıştır. Yüce

Allah şöyle buyuruyor: "Onlardan kimini (n hayatını) sana anlattık, kimini de anlatmadık." (Mümin: 78)
Peygamber efendimiz hakkında verilen müjdelerden bahsedeceğimiz zaman da anlatılacağı gibi, Brahman dini en büyük kaynağı olan Veda adlı kitapta bu müjdeler vardır. Daha önce açıkladığımız gibi, aslında Brahman dini bir tevhid dinidir. "Veda" kitabında yer alan ifadeler, Brahman dininin başlangıçta tevhid dini olduğuna delalet etmektedirler. Fakat bilahare o dine giren kimseler onu tahrif etmişlerdir. Aradan geçen uzun asırlardan sonra Brahmanizm muharref bir din haline gelmiştir ve günümüze kadar da -muharref de olsa- varlığını sürdürmüştür.
Bu kısa açıklamadan da anlaşıldığına göre, Mekke ve çevresinin coğrafî durumu, sahip olduğu özellikler, bu mıntıkayı peygamberliğin vatanı ve Özellikle son peygamberin vatanı olmaya layık kılmıştır. Bu mıntıkadaki peygamberlik, peygamberlerin atası ibrahim ve oğlu İsmail ile başladığına göre, yine İsmail'in neslinden olan bir peygamberle de bu mmtakada sona ermiştir.
Mekke-i Mükerreme, Kıyamete kadar varlığım devam ettirecek olan yeni dinin ortaya çıkması için en uygun bir yerdi. Çünkü arapların hepsi bu mıntakada bir araya gelirlerdi. Burada güvenlik ve esenlik vardı. Toprağından fışkıran kutsallık, insanların kalplerini dolduruyordu. Bütün Arapların gelip istişarede bulunduğu, Daru'n- Nedve de Mekke'de idi.
Şu halde yeni dinin tohumunun ekilmesi ve semerelerinin elde edilmesi için en uygun yer Mekke idi.
Yeni dine davet vazifesini yüklenme hususunda en müsait toplum araplardı. Bu dini korumak ve hükümdarların baskısı ile zorbaların tecavüzüne karşı himaye etmek için en elverişli millet, Araplardı. Dahası, Araplar güç ve satvet sahibi kimseler idiler.
Kureyş lehçesi, Arapçamn en fasih lehçesi olduğu için, Kur'an-ı Kerim'in Mekke'de nazil olması, elbette daha uygun idi. Kur'an-ı Kerim, bir mislini getirmekten bütün insanlığın aciz kaldığı bir kitaptır. Şu halde Mekke-i Mükerreme, Resulullah'ın kültür, dil, kuvvet ve cehdet ile temizlik bakımından Resul olarak gönderilmesine en müsait bir yerdi. • "Allah, elçilik görevini kime vereceğini daha iyi bilir." (Enam: 124)

Zaman

Mekke-i Mükerreme, Allah'ın peygamberlerinin sonuncusu için en müsait bir yer olarak seçtiği bir mekandı. Mekke'nin, nübüvvetin zuhuruna müsait bir yer olduğunu insan aklı da idrak eder. Mekke'nin şeref ve yüceliğini insanlar tecrübeyle öğrenmişlerdir. Nübüvvet'e mekan olarak Mekke müsait olduğuna göre, zaman da insanlığı bir araya getirip doğru yola iletecek yeni bir dinin zuhuruna müsait hale gelmişti. Kalplerde inanç kalmamış, dünya yeni bir dine ve gökten gelecek bir hidayete muhtaç hale gelmişti. Çünkü insanlar bir fetret dönemi yaşamaktaydılar. Isa peygamberden sonra, o zamana kadar herhangi bir peygamber de gelmemişti. Semavi dinler tahrife uğramışlardı. O dinlere tabi olan kimseler yoldan sapmışlardı. Dinleri amaçları dışındaki mecralara sürüklemiş ve haktan uzaklaşmışlardı. Putların kuvveti yok olmuş, otoriteleri zayıflamıştı. Akıllar da artık putlar hususunda vehme kapılmışlardı. Yunan tanrılarını kuşatan vehimler zail olmuştu. Romalılar'ın putlarının taştan ibaret oldukları, hiç kimseye fayda veya zarar veremeyecekleri anlaşılmıştı. Kimseye şifa veya hastalık veremeyecekleri belli olmuştu. Etraflarındaki vehimlerin yok olmadığı farz edilse bile, onların hurafeden başka bir şey olmadıkları ve yok edilmeleri gerektiği, kesinlik kazanmıştı. Akıllara fesat verdikleri ve dolayısıyla ıslah edilmelerinin zorunlu olduğu belirlenmişti.
Roma imparatorluğu kendi reayasını oyuncak haline getirmişti. İmparator kendini halka bir tanrı olarak empoze ediyordu. Hal-kınsa hiç bir hakkı yoktu. İmparatoru doğru yola sevkedecek güç ve yetkileri de yoktu. Nefisler sapmış ve hataya sürüklenmişti. Huzur ve itmi'nan bulamıyordu. İstikrarsız ve sabırsız hale gelmişti. Çünkü imparator, hoşlarına gitmese bile, kendi dinini halka zorla kabul ettirmeye çalışıyordu. Mısır halkının durumu da Romalılar'ınkinden farksızdı. Hepsi hükümdarın otoritesi altında ve onun empoze ettiği inançlara bağlı kalmak zorundaydılar. Köle olmuşlardı.
Memleketleri dahilinde, Romalılar ile, Roma hakimiyetine bağlı olarak varlığım sürdüren diğer ülkelerdeki insanlar arasında açıkça ayırım yapılmaktaydı. İlk olarak şu noktada bir ayırım gözetilmekteydi. İmparatorun adamları halka tahakküm ediyorlardı. Halkın savaşlardan elde ettiği ganimetler, sadece hükümdarın adamlarına veriliyordu. Diğer vatandaşlar ganimetlerden yoksun bırakılıyordu. Yetki ve otorite, hep hükümdarın adamla-rındaydı. Halkın otoriteye ve yönetime katılma hakkı yoktu. İnsanlar sadece kişisel acılarından

elem duymazlar. Nimetin, kendilerinden alınarak başkalarına verildiğini gördüklerinde daha çok acı duyarlar. Kendileri mahrum bırakıldıkları halde, başkaları o nimetlerden yararlandırılır, zevk ve sefa içinde yaşarlarsa, bu daha çok acı verir.
Ayırımın üçüncü çeşidi de şu idi: Asalet, sadece seçkin olan kimselere mahsustu. Aciz ve zayıf kirnselerse mahkum zümre idi. Romalı asilzade, zayıf olan reaya fertlerinin tümünün üstünde bir makama sahipti.
Roma İmparatorluğu'nda köleliğin bir çok sebepleri vardı. Hatta Romalı bir kimse, herhangi bir milletten gözüne kestirdiği bir adamı köle edinebilirdi. İnsani ilişkilerin tümünde hüküm, güçlüden yana idi. Roma topraklarının her tarafında güçlüler, zayıfları bir av gibi parçalayabilirlerdi. İnsanlar arasında büyük bîr ayırım yaratan bu Öldürücü düzen gereğince, insanlara farklı muamelede bulunuluyor ve devletin kanunları tatbik ediliyordu. Ro-malılar'a göre kadın, evlenmeden önce babasının, evlendikten sonra da kocasının cariyesiydi. Evlenmeden önce babası, evlendikten sonra kocası tarafından öldürülürse, katile herhangi bir ceza verilmezdi.
Görüldüğü gibi, Romanın sosyal düzeninde insanın temel hakları elinden alınmıştı. Romalılar'da, insanın tabii haklarına saygı kalmamıştı. O zaman bozgunculuk her tarafı kaplamış, karada ve denizde insanların kendi elleriyle yaptıkları kötülükler nedeniyle fesatlar meydana gelmişti. Bu durumu değiştirmek ve bu fesadı düzeltmek gerekiyordu. Çünkü Cenab-ı Allah fesadı sevmezdi ve kulları için de zulmü istemezdi. Bu bozuk düzenleri değiştirecek bir kimseye ihtiyaç vardı. O zamanlar, insanlar arasında böyle biri yoktu. Fesadı salaha çevirecek, sapıklığı hidayete döndürecek bir kimse bulunmuyordu. Bunu yapacak birinin herhangi bir insan olması düşünülemezdi. Çünkü o zaman için, bir insanı diğerinin keyfî otoritesine bırakmak demek, onun yok edilmesi anlamına gelirdi. Öyle ise, bu bozuk düzenleri değiştirmek için gökten gelecek bir risalete ihtiyaç vardı. Bu risaletle muhatap olacak kimsenin de, Roma'ya bitişik bir mıntıkada zuhur etmesi gerekiyordu. Çünkü o mıntıkanın insanları, güçlü ve kuvvetli kimseler idiler.
Arap Yarımadası'nm batısını ve kuzeyini bırakıp doğusuna ve güneyine yöneldiğimizde, Fars diyarı ile karşılaşırız. Orada büyük siyasi çözülme ve zulüm, sosyal bir dağılma egemendi. Aile çözülmüş ve yönetim haksızlığın kaynağı olmuştu. Kisra, bütün halkı köle gibi görüyordu. Kisra'nın çevresindeki reisler ve yöneticiler, bu durumu insanlar için normal sayıyorlardı. Ama halk bunu normal saymıyordu. Farslı kimselerin akıllarına saldıran çeşitli inançlar, onları fikri kargaşaya sevkediyordu. Bu kargaşa içerisinde insanlar yollarım

kaybediyor, nefisler zulüm görüyordu. Farslılar'a, Hintlilerden sirayet eden sınıf ayrımı düşüncesi onları sosyal yönden çözüntüye uğratmıştı. Her ne kadar Hindistan'daki gibi kuvvetli olmasa bile, bu sınıf aynmı, Farslılar arasında sosyal bir çözüntüye neden olmuştu. Çünkü aile, güçlü esaslara, sağlam temellere dayalı değildi. Örneğin erkek çocuk, anasıyla ve kız kardeşiyle, baba kendi kızıyla evlenebiliyordu. Daha buna benzer nefsi zayıflatan evlilik alakalarında kalbe zaaf veren bir çok durumlar görülüyordu. Bu nedenle insan, hayvandan daha aşağı derecelere düşmüştü. İran'da Fars yönetiminin son dönemlerinde ortaya çıkan Mazdek mezhebi nedeniyle, Fars toplumu çözüntüye uğramıştı. Nesebler birbirine karışmış, mülkiyet dokunulmazlığı ortadan kalkmış, nihayet haklar heder edilmişti. Malların üretim ve nemalandırılması zayıflamıştı. Öyle ki, İran yönetimini, Farslar'ın düzeni ile iyileştirme imkanı ortadan kalkmıştı. İran'da, Zerdüştlükten Manicilik ve Mazdekçiliğe kadar zuhur etmiş olan önceki mezheplerin doğurdukları tecrübelerden de anlaşıldığı gibi, bu alanda yapılan düzeni iyileştirme çalışmaları asla başarılı olamamıştı. Aksine bu mezhepler, Fars toplumunda müzmin hale gelen keşmekeşliği daha da arttıran ve vücudun her tarafına sirayet ettiren zararlı bir ilaç gibi olmuştu. Bu mezhepler, çözüntüyü daha da kuvvetlendiren faktörler halme gelmişlerdi. Örneğin Zerdüştlük mezhebi, güçlüden yana çıkmış, bu nedenle de güçlüler zayıflara tahakküm eder hale gelmişlerdi. Manicilik mezhebi de insanoğlunun kökünü kurutmaya çağrıda bulunmuş, bu nedenle Kisralar insanları öldürmek mecburiyetinde kalmışlardı. Bunlardan sonra Mazdekçilik mezhebi gelmiş, Fars toplumundaki bozulmayı iyice yaygınlaştırmıştı. Dolayısıyla Fars toplumu, yıkılmaya yüz tutmuştu.

İşte bu nedenlerden Ötürü, topluma düzen vermek ve insanları doğru yola iletmek için gökten bir hidayetin gelmesine ihtiyaç duyulmuştu. Nihayet bu hidayet, Farslar'a komşu olan Arap bölgesinde ortaya çıktı. Her bakımdan güvenilir olan Resulullah Mu-hammed (sav) bu topraklarda dünyaya gelmişti.

Fars'ı, Horasan'ı ve ötesini bırakarak Hind ile Çin'e yöneldiğimizde, akılların şaşkınlık ve tereddüt içinde olduklarını görürüz. Düşünce bakımından istikrarsız bir toplumla karşılaşırız. Buralarda Brahmanizm tahrife uğramış, nihayet putperestlik haline dönüşmüştür. Oysa bu din, daha önceleri tevhide çağıran bir dindi. Aslında Allah tarafından gönderilen bir elçi olduğu halde, Brahma'yı gözlerinde mücessem bir ilah haline getirmişlerdi. Halkın, Brahma'nın kafasından, pazularından, dizlerinden, ayaklarından yaratıldığına ve buna göre tabakalar meydana geldiğine inanılmaya başlanmıştı. Yaratıklarla Hak Tanrı arasına girmişlerdi. Sonra bu yaratıkları çeşitli sınıflara ve fırkalara ayırmışlardı. Birbirleriyle sevişecekleri yerde, nefretleşmeye razı olmuşlardı.

insanlar arasında geçerli olan şey vehimlerdi. Öyle ki, kendi yanlarındaki din adamlarından birinin ilah, ya da ilahın oğlu olduğu vehmine kapılmışlar; ona, normal bir insanda bulunmayan bazı sıfatları yakıştırmışlardı. Anlatıldığına göre, Hıristiyanlar da onlara tabi olmuşlardı. Bazı kimseler bu toplumu ıslah etmeye yöneldikleri zaman, hangi noktadan ıslahata girişecekleri hususunda hayrete düşmüşlerdi, çünkü dini terbiye hususunda nerelerden topluma girileceğini ve nerelerden çıkılacağını bilmek, ancak din ile olur. Orada da yol gösterici bir din ve hikmeti ile dosdoğru yola davet edici bir peygamber yoktu. Bu nedenle de onlar, sadece duygularının işaret ettiği yöne gitmekle yetindiler. Nihayet Buda geldi ve mahrumiyetten başka bir şey olmayan bir inanç getirdi. Evet bu inanç, ıslahattan çok mahrumiyet esasına dayanıyordu. Olumluluktan, insanı yüceltmekten, icabi faziletlere yönelik iradeyi oluşturmaktan, semere verici faydalı işleri yapmaktan, yeryüzünü imar etmekten, sağlam ahlaki esaslara dayalı maslahatları uygulamaktan ve gözetmekten uzak olan bu inanç, kişinin kendini bazı şeylerden mahrum bırakmasını öngörüyordu. Oysa mahrumiyet hiç bir fayda ve sonuç vermez. Her ne kadar havas tabakasına mensup kimseler bunu iddia etseler de, avam tabakası buna iltifat etmez. Bu nedenle, bu mezhebin tam olarak revaç gördüğü söylenemez. Ancak geçmişteki ve şimdiki zamandaki fakir bazı kimseler olarak adlandırılan çok az sayıdaki kimseler, bu mezhebe yönelmişlerdir. Bunlar da kendilerini hiçbir sonuç vermeyen mahrumiyete maruz bırakmaya razı olmuşlardı.
Bu mezhep Çin'e intikal ettiği zaman, orada olumsuz bazı semereler vermiştir. Bu semerelerin hepsi de mahrumiyete yöneliktir. Bazı reformistler Çin halkım olumlu yöne yöneltmek istemişler, ama düşüncelerinde samimi olmadıkları için halk ile gerçekleri idrak etme arasına engeller çıkmıştır.
Bu konuda bir işarette bulunmamız, daha fazla söz söylemeye ve konuyu lüzumundan fazla uzatmaya ihtiyaç bırakmamaktadır.
Çinliler'in durumu da, yol gösterici bir liderin gerekliliğine işaret ediyordu. Ancak bu lider ve yol gösterici, kendi arasından çıkacak biri olamazdı. Onlara benzer bir kimse de olmamalıydı. O, her şeyin yoktan varedicisi Allah tarafından gönderilmeliydi.
Birisi çıkarak şöyle diyebilir: Şüphesiz ki bütün dünya, o zamanlar gökten gelecek bir risalete ihtiyaç hissediyordu. Özellikle nefsi terbiye edip bedeni kuvvetlendirmeye ve insanın hem dindar, hem faydalı bir şahıs olmasına çağrıda bulunan Muhammed (sav)'in risaletine ihtiyaç hissediyordu. Ama Muhammed (sav)'in getirmiş olduğu risalet, dünyanın en cahil ülkeleri olan Avrupa ile Asya'daki boşluğu doldurabilmiş midir?

Buna cevaben deriz ki: Muhammed (sav)'in getirmiş olduğu şeriat, hala ortada durmaktadır. O'nun getirmiş olduğu şeriat, hala insanları hakka davet etmekte, gerçeğe yöneltmekte ve doğru yola iletmektedir. Ama O'na tabi olan müslümanlar, yüklendikleri yükü selametle taşıyamamaktadırlar. Görevlerinde kusurlu davranmaktadırlar. O'nun, kendilerine Rabbinin emri ile emanet etmiş olduğu emaneti hakkıyla muhafaza etmemektedirler. Oysa, Cenab-ı Allah her şeyi ilmi ile kuşatmıştır.

Müjdeler

Bütün dünya, insanları İslah edecek, onlara kitabı ve hikmeti öğretecek, davetini kendisi adına başkalarına tebliğ edecek kimseleri doğru yola iletecek bir peygamberin gelmesini bekliyordu. Onun adına davetini başkalarına tebliğ edecek olanlar da gayba iman edecek, görmedikleri halde Allah'a iman eden ve dosdoğru yolda giden kimseler olacaktı. Bütün dünya böyle bir peygamberin gelmesini gözlemekteydi. İnsanlığa gelecek olan bu peygamberin zamanının yaklaştığı müjdeleniyordu. Bu müjdeler sadece peygamber efendimize yakın olan Yahudilerle Hıristiyanların kitaplarmda yer almıyordu. Aksine bunlardan daha önceki devirlere ait kitaplarda da peygamber efendimizin geleceğine dair müjdeler vardı. O kitaplarda peygamber efendimizin geleceği ve insanları tevhid inancına çağıracağı, her şeyi bilen, güçlü ve üstün olan Allah'ı birlemeleri için insanlara çağrıda bulunacağı kaydedilmekteydi. Zaten bütün uyarıcı ve müjdeciler, ehl-i iman kimseleri buna davet ediyorlardı.
Muhammed (sav)'in geleceğine dair müjdeleri kapsayan kitapların en eskisi, eski Hindliler'in kitaplarıdır. Daha önce de işaret ettiğimiz "Veda" adlı kitaplarında, peygamber efendimizin Hate-mün Nebiyyin olduğuna dair müjdelerin bulunduğu, bazı müslü-raan araştırıcılar tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bir yazarın bu konuda söylediklerini, merhum üstad Abbas Mahmut el- Akkad "Maalimu'n- Nur" adlı kitabında bize şöyle nakletmektedir:
"Üstad Abdul- Hak diyor ki; Resul-ü Arabi olan Ahmed'in adı, Arapça lafzı ile "Veda" adlı kitabın ikinci cildinin 6. ve 8. fırkalarında şu ifadelere rastlanılmaktadır: "Ahmed, Rabbinden şeriatı alacaktır. O şeriat, hikmetle dopdoludur. Güneşten kıvılcım alındığı gibi, o da ondan nur kıvılcımları alacaktır."
Yazar, Brahman yorumcuları tarafından gelen itiraz yönlerini gizlememiştir. Hatta nakledildiğine göre, o yorumculardan biri, Ahmed kelimesinin üzerinde durmuş ve bu kelimenin Hindçe manasının ne olduğunu araştırmıştır. Bu kelimenin: "Sadece Ben, Rabbimden hikmeti aldım" anlamına geldiğim söylemeye çalıştılar. Bu nedenle üstad Abdul- Hak Özetle şunları demiştir: Bu ifade, Brahman dinine mensup bir kimseye aittir. O da Fanza Kanfa adındaki bir şahıs olup Kanfa ailesindendir. Onun yorur ıuna göre, sadece Ahmed (as)în, yalnız başına Rabbinden hikmeti aldığı mealindeki sözü doğrulanamaz. (Çünkü peygamber efendimizden başka peygamberler de Rabblerinden hikmeti almış]

ardır.[1]
Bu ifadelerden iki sonuç çıkmaktadır:
1- Ahmed adı, Tevrat ve İncil'de geçtiği gibi, "Veda" adlı kitapta da geçmiştir.
2- Brahmanlar, aslında tevhid dini olan Brahmanizm'i tahrif etmişlerdir. Bunlar kelimelerin yerlerini değiştirmeye ve asılsız yorumlar yaparak kelimelere değişik anlamlar vermeye çalışmışlardır.
Şüphesiz, onların tahrif yoluyla ortaya koydukları açıklamalar, asli gerçeklere aykırı düşmektedir. Nitekim Üstad Abdul -Hak da bunu açıklıkla ortaya koymuştur. Bunun Ötesinde, mezkur ibare, nassı ile şunu ifade etmektedir: "Ahmed Rabbinden şeriatı almıştır." İnhirafa uğrayan yorumları ise bu ifadeye aykırı düşmektedir. Çünkü bu ifadenin nassmdan anlaşıldığına göre, şeriatı Rabbinden Ahmed almıştır. Bu şeriatı babasından değil, Rabbinden almıştır. Oysa baba ile Rab arasındaki fark apaçık ortadadır. Ancak onlar, kendilerinden sonra gelen Hırisitiyanlar'm söyledikleri gibi, Rabbı baba saymaktadırlar. Bir kimse şöyle diyebilir: Brahmanizm'i, Allah'tan kendisine emir inen bir peygamber getirmemiştir.
Buna cevaben deriz ki: Brahmanlar'm kitaplarındaki ifadeler, Biruni'nin de anlattığı gibi, Brahman'ın tanrı değil, peygamber olduğunu ortaya koymaktadır. Brahman ne tanrı ve ne de; tanrının oğluydu. Bu konuda Biruni'nin söylediklerini nakletmiştik.
Daha önce söylediğimiz gibi, Hindliler'in kitaplarında Muham-med{sav)'in peygamber olarak geleceği konusunda müjdeler vardı. "Veda" adlı kitapta da bu müjdeler bulunuyordu. Hindliler, "Veda" adlı kitabı ibadetleri için temel -bir kitap olarak kabul etmişlerdir. Üstad Abdul- Hakk'ın anlattığına göre, "Veda" da Kabe'nin tavsifi de vardır. O kitapta Kabe'ye "meleklerin evi' denilmektedir. Kabe'nin nitelik ve evsafı anlatılırken, onun sekiz köşeli ve dokuz kapılı olduğu söylenmektedir. Üstad Abdul- Hakk "Kabe'nin dokuz kapısı" sözüyle, insanları Kabe'ye götüren kapıların kasdedilmiş olduğunu ifade etmektedirler ki, bu kapılar da şunlardır: Bab-ü İbrahim, Bab-ül- Veda, Babü's- Safa, Bab-ü Ali, Bab-ü Abbas, Bab-ün- Nebi, Bab-üz- Ziyare, Bab-ü Harem.
Üstad Abdul-Hak, "Veda" adlı kitapta bahsedilen Kabe'nin sekiz köşesinden de, Kabe'yi çevreleyen dağların kasdedilmiş olduğunu ifade etmektedir. Bu dağlar da şunlardır: Haliç, iki tane Ku-aykian, Hindi, La'la, Kudey, Ebi Hadid ve Ebi Kubeys dağları.
Yazar, tahrifçi Brahmanlar'm, Kabe'nin insan heykeli ve cismi olduğuna dair söyledikleri sözlere iltifat etmemektedir. Çünkü bu, ciddiye alınacak bir söz değildir ve Kabe'nin sözü edilen evsafına aykırı düşmektedir. Kabe, meleklerin

evi de değildir. Bir insan, oranın meleklerin evi olduğunu söyleyemez.
Yazar daha da ileri giderek, Brahman kitaplarının; peygamber efendimizin karşılaşacağı düşmanlıklara da işaret ettiğini söylemektedir. O kitaplarda, peygamber efendimiz ile Bedir'de savaşan kimselerin sayılarına ve peygamber efendimizin onlara üstün geleceğine işaret edildiğini ifade etmektedir.
Hindli yazar, bazı nasslar üzerinde şüpheye düşmüştür. Ama kendi kuruntularına ve vehimlerine dayanmamıştır. Hayallerine değil, nakledilen ifadelere itimat etmiştir. Bu ifadelerin de lafızlarım, muhtemel manalara yormuştur. Bu yorumu, akla uzak değildir. Ona karşı çıkanlarsa, bu ifadeleri, kabul edilmeyecek bir şekilde yorumlamışlardır ki, bu da makul olan şeylere aykırıdır. Örneğin meleklerin evi ile kutsallığı, insan cismi ile; Rabbı ise baba kelimesiyle yorumlamışlar ve daha buna benzer akla aykırı yorumlamalarda bulunmuşlardır.
Üstad Abdul - Hak, Muhammed (sav)'in geleceğine dair müjdelerin "Zend Avesta" adlı kitapta da yer aldığını bildirmiştir. Onun anlattığına göre, mezkur kitapta, peygamber efendimiz hakkında Kur'an-ı Kerim'de anlatılanlara benzer bazı vasıflar kullanılmıştır. Yine aynı kitapta Peygamber efendimizin alemlere rahmet olarak gönderileceği bildirilmiştir. Cenab-ı Allah ise, her şeyi apaçık bildiren kutsal kitabında şöyle buyurmuştur: "Biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik."
Yine mezkur kitapta anlatıldığına göre, peygamber efendimizin, insanları bir ve tek olan, eşi ve dengi, başlangıcı ve sonu olmayan; zevcesi, babası, anası, kocası, oğlu, meskeni, bedeni, şekli, rengi, kokusu bulunmayan Allah'a davet edeceği bildirilmiştir. Şüphesiz ki bu vasıflar Yüce Zata aittir. Bu da O'nun zat ve sıfatları bakımından bir olduğuna, yaratma ve tekvin bakımından tek olduğuna işaret etmektedir. Bu sıfatlar, açık ve net bir şekilde O'nun için sabittirler. Bunun sonucu olarak da, sadece Allah'a kulluk etmek ve O'na ibadet etmek gerekir.
Üstad el-Akkad diyor ki: "Üstad Abdul- Hakk'ın görüşleri, Zer-düştler'in peygamber efendimizin davetinden haber veren kitaplarındaki ifadelerden yapılan iktibaslardır. Bu kitaplarda, vade-dilen peygamberin geleceği ve insanları hakka davet edeceği bildirilmektedir. Ayrıca bu kitaplarda Arabistan çöllerine işaretler de bulunmaktadır. Orada yer alan ifadelerin bir kısmım, üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunmadan nakledeceğiz: "Zerdüştler, dinlerini terkedecekleri zaman zaafa uğrayacak ve kuvvetlerini yitireceklerdir. Bu arada Arap ülkelerinden bir adam ayaklanacak, ona tabi olan insanlar da Farslar'ı yıkacaklar ve kendi hükümranlıkları altına alacaklardır. Farslar, ateşe taptıktan sonra Kabe'ye yönelecek ve Kabe putlardan temizlenecektir. İşte o günde Farslar'la peygambere tabi olan kimseler, alemlere rahmet olacaklardır.

Farslılar'la Medyenliler'in efendileri olacaklardır. Tus ve Belh şehrinin hakimleri olacaklardır. Buralar, Zerdüştler'e ve çevrelerinde bulunan kimselere göre mukaddes mekanlardır. Arapların peygamberi, fasih konuşan ve mucizelerle insanlara hitap eden bir kimse olacaktır." [2]
Burada biraz durmak gerekiyor: Bu söz, Zerdüşt'ün peygamber olduğunu ve onun getirdiği dinin semavi bir din olduğunu ifade ediyor. Yoksa onun kitabı, Hz. Peygamberin geleceğine dair müjdeleri kapsamına alamazdı. Semavi kökenli olmasaydı, bunu biz de dikkate almazdık. Ancak bu kitap ile Franklar'm kitapları arasında nasıl bir uyum sağlayabileceğiz? Zira Franklar'm kitaplarında anlatıldığına göre, Zerdüşt insanları kuvvete çağırıyor-muş. Güçlüleri desteklemeyi, zayıfları yok etmeyi öneriyoraıuş. Öyle ki, bu nedenle Avrupa'da, zayıfları yok etmeye davette bulunan bir felsefe meydana gelmiştir. Bu felsefeye göre zayıfların yeryüzünden kaldırılması gerekiyormuş. Bu da semavi nübüvvet ahlakıyla taban tabana zıt bir düşüncedir. Aynı zamanda kamil insani ahlakın öngörülerine de aykırıdır. Çünkü yaşama hakkı, bütün canlılara tanınmıştır. Ahlak kanununa ve semavi kanunlara göre zayıf kimse öldürülmez, ancak yaşamını sürdürebilmesi ve hayatını sonuna kadar yaşaması için ona yardım edilir.
Buna cevaben deriz ki: Bu naslar, Zerdüştiler'in kitaplarında fiilen mevcuttur. Bu ifadelerin de semavi bir kitaba sahip olan bir peygamberin ağzından çıktığı açıkça anlaşılmaktadır. Nihayet zamanla bazı olaylar meydana gelmiş, dolayısıyla Farslar'ın düzeni bozulmuştur. Böylece Araplar bilfiil onların topraklarına girmişlerdi. Sonuçta Farslılar da İslam bayrağının taşıyıcıları olmuşlardı ve alemlere rahmet olan islam bayrağını bir çok yerlere nakletmişlerdi. Bu da ancak semavi bir vahiy neticesinde olabilirdi. Bu durumda ortada bir resulün ve risaletin mevcudiyetini, Allah'm vahyi ile konuşan bir kitabın varlığını söylemekten başka çaremiz kalmamaktadır.
Zerdüşt'e nisbet edilen bazı sözlere göre, o, insanları kuvvete davet edermiş. Eğer bu sözüyle o, mü'min kimsenin risaleti tebliğ etme hususunda ahlaki, akli ve bedeni bakımdan güçlü olmasını amaçlamışsa, bu doğrudur. Böyle bir şey ahlaki ilkeler ve nebevi vesilelerle uygunluk içindedir. Nitekim Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Kuvvetli mü'min zayıf mu'minden daha hayırlıdır. Ama hepsinde hayır vardır"
Zerdüşt'ün böyle demiş olması, onun Allah tarafından gönderilen, tevhide davet eden bir peygamber olmasına engel teşkil etmez.
Ama o, eğer bu sözüyle kuvveti hakka galip kılmayı kasdetmiş-se, bu yanlıştır ve vehimden başka bir şey değildir. Avrupalılar']n vehimleri de bu doğrultudadır.

Böyle bir söz, onların siyasetlerine uygundur. Bu görüşte olan Avrupa felsefecilerinin de, sözü tahrif ettiklerim düşünüyoruz. Nitekim onlar, İsa peygamberin davetim de değiştirerek, ona tanrılık isnad etmişlerdi. Halbuki İsa peygamber, böyle bir nitelemeden uzaktı. O, Allah'ın kendisine emrettiğinden başka birşeyi onlara söylememişti.
Zerdüşt'ün, zayıfları yok etme konusundaki sözlerine gelince, bizim zannımıza göre o, mü'minleri kuvvet zırhım giymeye, zayıflığa çare bulmaya ve zayıflığı ortadan kaldırmaya davet etmiştir. Yoksa zayıf kimseleri yok etmeyi kasdetmemiştir.
Bu konuda söylenecek sözlerin özeti şudur: Peygamber efendimizin geleceği konusunda müjdeler yukarıda zikredilen kitaplarda mevcuttur. Bu ifadeler, asıl itibariyle doğruydu. Bu müjdeleri kitaplarda bulan kimseler için de bu ifadeler, nübüvvetin varlığını ispatlıyordu. Bunların sonuçlarının doğruluğuna bir diyeceğimiz yoktur. Bu hususta ortaya atılan vahdaniyeti inkara yönelik salt vehimlerine aldırış edecek değiliz. Çünkü insanlar salt vehimlerine kapılarak, insanın Allah'ın oğlu olduğunu veya Allah olduğunu iddia etmişlerdir. Böylesine büyük iddialarda bulunan kimselerin, bundan daha küçük iddialarda bulunmalarını tuhaf karşılamamak gerekir.
Bir kimse şöyle diyebilir: Kur'an-ı Kerim, Peygamber efendimizi müjdeleyen kimselerden söz etmiş ama bunların kimler olduklarını bildirmemiştir. İncil'de de İsa peygamberin, adı Ahmed olan bir peygamberin geleceğini müjdelediği bildirilmiştir. Tevrat'ta ise Muhammed (s.a.v.)'in adının yazılı olduğu bildirilmiştir. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur :
"Bize bu dünyada da iyilik yaz, ahirette de. Biz sana yöneldik. (Allah) buyurdu ki: "Azabıma, dilediğimi uğratırım, rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. Onu, korunanlara, zekatı verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım. Onlar ki, yanlarındaki Tevrat ve incil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi peygambere uyarlar. O (Peygamber) ki, kendilerine iyiliği emreder, kötülükten men eder; onlara güzel şeyleri helal, çirkin şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri kaldırıp atar. O'na inanan, destekleyerek ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla beraber indirilen nura uyanlar; işte felaha erenler onlardır." (A'raf: 156-157)
Yukarıdaki soruyu soran kimseye cevap olarak deriz ki: Kitap ehli kimseler, Peygamber efendimizle mücadele edip tartışırlardı. Çünkü onlar, onun davetine yakın kimseler idiler. Peygamber efendimiz onlarla, kendi delilleriyle tartışırdı. Onlar bu peygamberi tanırlardı. Daha önceleri müşriklere karşı, onun kendilerine bir yardımcı olarak gelmesini isterlerdi. Fakat peygamber olarak Allah

tarafından gönderilince, onu inkar ettiler. Kaldı ki, peygamber efendimizin risaleti, önceki kimselerin şehadetlerine ihtiyaç duyacak nitelikte değildi. Onların yardımlarına muhtaç değildi. Kendi kuvvetini, kendi zatından alıyordu. Gücünü kendi içinde taşıyordu. Doğruluğunu ispatlayacak belgeleri kendi nefsinde taşıyordu. Hak bir peygamber olduğuna ve lisaletinin güçlü ve hikmetli Allah tarafından gönderildiğine delalet eden canlı delilleri bünyesinde taşıyordu.

---

[1] Abbas Mahmud el-Akkad, Maahmu'n-Nur, s. 12.

[2] Abbas Mahmud el-Akkad, a.g.e., s. 14.

Tevrat'ta Muhammed (sav)

Muhammed (sav) Tevrat'ta da açık işaretlerle geçmiştir. Bu bahisler tağyir ve tebdile uğradığı halde, tamamen ortadan kalkmamıştı. Tevrat'ta onun peygamber olarak gönderileceğine dair açık belgeler mevcuttu. Yahudiler de kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi, evsafım okudukları için, onu tanırlardı. Peygamber olarak gönderilmezden önce, onun geleceğini bekler ve müşriklere karşı onunla yardım umarlardı. Fakat risaletle görevlendirildiğinde peygamberliğini inkar ettiler.
Üstad Abdul- Hak, Muhammed (sav)'in peygamber olarak geleceği konusunda İbranice müjdeleri Arapça'ya tercüme ederek şöyle diyor: "Rab Sina'dan geldi. Onlar için bir ateş alevlendirdi. Bu ateş Faran dağlarından (Mekke çevresindeki dağlardan) parladı. Onbin ruhani ile birlikte geldi. Sağ tarafından da kendileri için şeriat olacak bir ateş parladı."
Bilindiği gibi, Faran dağları Mekke'dedir. Üstad Abdul- Hak bu konuda şöyle der: "Eski belgelerin de şehadet ettikleri gibi, Faran dağlan Mekke'dedir. Tarihçi Ciron ve İlahiyatçı Yosepyos derler ki: Faran dağları, Arap beldelerine ve Eyle kentinin doğu tarafına üç günlük mesafededir."
Üstad Abdul-Hak, ibranice delil ve tercümelerini nakletmekle yetinmiyor, bunun yanı sıra Arapça nasları da naklederek diyor ki: "İsmail, Hicaz'daki Faran dağlarının eteklerinde yaşadı. Tevrat sifîrlerinde anlatıldığına göre, Israiloğulları, Sina çölürıuen göçtüler. Faran çölünde, üzerlerine bir bulut indi."
Yukarıdaki ifadelerde geçen onbin kişiden kasıt, Hz. Muhammed ile ashabıdır. Bunlar savaş için Mekke'ye ve Şam'a giderken sayıları onbin civarındaydı. Bunlar kötülüklerden arınmış saha-bilerdi. Yine Tevrat'ta nakledildiğine göre, Allah ile konuşma şerefine ermiş olan Musa peygamber de, Muhammed (sav)'in peygamber olarak geleceğini şu sözleriyle müjdelemiştir: "Rabbiniz, kardeşleriniz olan ibrahim oğullarından bir peygamber gönderecektir."
Araştırmacı yazar Abdul- Hak, Tevrat'ta nakledilen işaretler üzerinde daha derin açıklamalar yaparak, Musa peygamberin şu sözü üzerinde durmaktadır: "İbrahim oğullarından benim gibi bir peygamber..."
Bu ifadeler, sözü edilen peygamberin Muhammed (sav) olduğunu ispatlamaktadır. Çünkü Musa peygamberden sonra bütün hükümleri açıklayan, tam bir şeriatle gelen peygamber, sadece Hz. Muhammed olmuştur. Tevrat'tan sonra her şeyin hükmünü açıklayan kitap olarak sadece Kur'an-ı Kerim gelmiştir. Ve Kur'an-ı Kerim Tevrat'ta yer alan hükümlerin bazısını da neshetmiştir.[1]

Görüldüğü gibi, Tevrat'ta, peygamber efendimizin risaletie görevlendirileceğine dair müjdeler mevcuttur. Tevrat tahrifata uğradıktan sonra bile bu işaretler yok olmamıştır.
Bu sözler sadece peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceğini müjdelemekle kalmamakta, aynı zamanda risaletinin mertebesini de açıklamakta, dünyanın doğusuna ve batısına yayılan bi'setinin önemini vuzuha kavuşturmaktadır. Tarihçilerin haberlerinde ve eski araştırmacı yazarların kitaplarında anlatıldığına göre, Faran dağları ile Eyle kenti arasında üç günlük mesafe vardı. Yine birçok tarihçilerin nakillerine göre, Faran dağları Mekke çevresindedir. Kur'an-ı Kerim'in manasını tercüme etmekle uğraşan Ahmediler de Kur'an-ı Kerim'in İngilizce'ye yaptıkları tercümesinin önsözünde, peygamber efendimize dair müjdelerden bahsetmişlerdir. Her ne kadar Kuranın aslını tercüme hususunda onlara muhalif isek de, biz onların bu müjdelerinden bahsedeceğiz. Çünkü denizin dibine dalarak inci çıkaran kişi değersiz olsa bile, çıkardığı inci değerlidir. Hikmet, mu minin yitiğidir. Onu nerede bulsa alır.
Merhum üstad el- Akkad, Ahmediler'in sözlerini şu cümlelerle nakletmektedir:
"Peygamber efendimizin geleceğine dair müjdeler üzerinde duran gruplardan biri de, Hind asıllı Ahmediler grubudur. Bunlar Kur'an-ı Kerim'i İngilizce'ye tercüme etmişlerdir. Yaptıkları tercümenin önsözünde peygamber efendimizle ilgili müjdelerden bahsetmişlerdir. Bu arada Musa peygamberin hakkındaki müjdelerin üç kısma ayrıldığım söylemişlerdir. Bu müjdeler Sina'da tecelli etmiştir. Bu tecelli onun zamanında meydana gelmiştir. Ayrıca Sair, ya da Cebel-i Eşkar denen yerde de bu tecelliler husule gelmiştir. İsa peygamberin zamanında da, bu mıntıkalarda tecelliler görülmüştür. Çünkü Ahmediler grubunun ifadelerine göre, bu dağ, Yakub oğullarının barındıkları mıntıkanın bulunduğu yerdedir. Üçüncü tecelli ise, Faran mıntıkasmdadır. Faran, Mekke ile Medine arasındaki tepeli ve engebeli yerlerdir. "Faslu 1- Hitap" adlı kitapta anlatıldığına göre, çocuklar, Riyad'tan, Faran çölüne kadar olan kısımda hacıları selamlarlar. Nitekim bu husus İbrahim'in va'dinde de görülmüştür. Onlar sadece Kenan diyarı sınırındaki bir arazi şeridine sığmamışlar ve orada ikamet etmemişlerdir. İsmaililer neslini, efendisinin evinden kovulan bir cariyeye döndürmektedirler. Tevrat'ta, bu Arap beldelerinde yaşamış İsmail peygamberin zürriyetinin adları geçmektedir.

İsa peygamberin doğumundan yediyüz sene önce yaşamış olan Eşiya peygamberin verdiği haberlerde de İsmailoğulları'mn Hicaz mıntıkasında yaşayacakları anlatılmıştır.
Eşiya der ki: "Ey Dedaniler'in kervanları, Arap ili ormanında geceleyeceksiniz.

Susamış olana su getirdiler; Tema diyarında oturanlar, kaçakları ekmekleriyle karşıladılar. Çünkü kılıçların önünden ve kurumuş yayın yüzünden ve çengin ağırlığı yüzünden kaçtılar. Çünkü Rab bana şöyle dedi: Kedar'm bütün izzeti, ücretlinin yılları gibi bir yıl içinde sona erecek." [2]
Ahmediler cemaatı, bu sözleri tefsir ederlerken Kedar'ın hezimetini, Mekkeliler'in Bedir yenilgisi şeklinde açıklamışlardır. Çünkü peygamber efendimiz, Mekke'den Medine'ye hicret ettikten bir yıl kadar sonra Mekkeliler'i Bedir'de yenilgiye uğratmıştı.
Eski kitaplarda, gelecekle ilgili veınlen bu müjdeler, düşünen kimseler için açık birer delil ifade ederler. Ancak lafızların zahirine tutunanlar, bu müjdelerdeki gizli manaları kavrayamazlar. Kelimelerin dış anlamlarına tutunarak yapılan açıklamalar, asıl kasdedilen manayı açığa çıkarmaz.
Yine Ahmediler, İngilizce'ye yaptıkları Kur'an tercümesinin önsözünde Tevrat'ın "İşaya" bölümündeki şu ifadeleri nakletmiş-lerdir: "O bayrağını, uzak mıntıkalardaki ümmetlere karşı yükseltecektir. Onlar da yeryüzünün en ücra köşelerinden onlara karşı saf halinde geleceklerdir. Arabalarla yola çıkacaklardır. O safları kontrol edip düzene sokacak bir kimse de yoktur. Onlar uyumaz ve uyuklamazlar. Heybelerinin bağı çözülmez, ayakkabılarının ipleri gevşemez. Sadakları ok doludur. Yayları atlarının toynuklarına kadar gerilidir."
Bu ifadelerde Hac için yapılan davete işaret etmektedirler. Yine bu naslar, şu ayetin bazı manalarına da delalet etmektedirler: "İnsanlar içinde Haccı ilan et! Yaya olarak veya uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler. (Gelsinler) ki, kendileri için birtakım faydalara tanık olsunlar ve (Allah'ın) kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine belli günlerde (onları kurban ederken) Allah'ın adını ansınlar. Onlardan yeyin, sıkıntı içinde bulunan fakire de yedirin." (Hac: 27-28)
Yine Tevrat'ın, İşaya bölümünün 8. babında şu ifadelere rastlamaktayız:
"Bu kavmin fitne dediği her şeye siz fitne demeyin; onların korktuğundan korkmayın ve ondan yılmayın. Orduların Rabbi, takdis edeceğiniz odur ve korktuğunuz O olsun ve yıldığınız O olsun ve O Makdis olacak; fakat İsrail'in iki evine sürçme taşı ve tökez kayası ve Yeruşelim'de oturanlara kapan ve tuzak olacak ve onların arasında çoğu sürçecek ve düşüp kırılacaklar ve tuzağa düşüp tutulacaklar. Şakirtlerim arasında şehadeti bağla ve şeriatı mühürle ve Yakub evinden yüzünü gizleyen Rabbi bekleyeceğim. Ve O'na ümit bağlıyacağım."
Bu ifadelerde, peygamber efendimize yönelik işaretlerin, ya da delaletlerin kavranması biraz güçtür. Daha doğrusu kesin bir şekilde bunu anlamak zordur. Daha önce söylediklerimiz bu konuda yeterlidir.

incil'de Muhammed (as)
İnciller'de Tevrat'takinden daha açık bir şekilde peygamber efendimize dair müjdeler yeralmıştır. Bunlara bazı örnekler vereceğiz:
a- Matta İncili'nin 23. babında, İsa peygamber İsrailoğulları'na hitap ederken şöyle demektedir: "İşte, eviniz size ıssız bırakılacak. Çünkü size diyorum: Rabbin ismi ile gelen mübarek olsun deyinceye kadar, artık siz beni göremeyeceksiniz."
Bu ifadeler şuna delalet ediyor: İsa peygamberden sonra Rabbin adı ile mübarek bir kişi olarak, sadece Muhammed (sav) gelmiştir.
b- Yine Matta încili'nin 21. babında İsa peygamber şöyle demektedir: "Bundan dolayı size derim: Allah'ın melekutu sizden alınacak ve onun meyvalarını yetiştirecek bir millet verilecektir. Ve bu taşın üzerine düşen parçalanacak, o da kimin üzerine düşerse onu tuz gibi dağıtacaktır.
c- Yuhanna İncili'nin 1. babında şu ifadelere rastlamaktayız:
"Yahudiler, Yahya'ya kendisinin kim olduğunu sormak için, Yeruşelim'den kahinlerle Revililer gönderdikleri zaman, Yahya'nın şehadeti şudur: Ve Yahya ikrar etti ve inkar etmedi ve ben Mesih değilim dedi. Onlar da kendisinden sordular: Öyle ise ne? Sen İlya mısın? Ve Yahya: değilim dedi. Sen o peygamber misin? Yahya: Hayır, diye cevap verdi.
Onlar kendisine dediler ki: Sen kimsin? Bize gönderenlere cevap verebilmemiz için, kendin hakkında ne diyorsun? Ben, İşaya peygamberin dediği gibi: "Rabbin yolunu düzeltin, diye çölde çağıranın sesiyim."
Şüphesiz Yahya, ne İsa, ne de başka bir peygamber olmayan Muhammed (sav)'den haber veriyordu.
d- İsa peygamberin tanrılığını açıkça beyan eden Yuhanna İn-cili'nin 16. babında İsa peygamber şöyle demektedir: "Benim gitmem, sizin için hayırlıdır. Çünkü gitmezsem size teselli veren birisi gelmez; fakat gidersem onu size gönderirim. Ve o geldiği zaman günah için, salah için ve hüküm için dünyayı ilzam edecektir. Günah için, çünkü bana iman etmezler; salah için, çünkü babama gidiyoruz ve artık beni göremezsiniz. Ve hüküm için, çünkü bu dünyanın reisine hükmedilmiştir. Size söyleyecek daha çok şeylerim var; fakat şimdi dayanamazsınız. Fakat o hakikat ruhu, gelince, size bütün hakikatler için yol gösterecek; zira kendiliğinden söylemeyecektir; fakat her ne işitirse söyleyecek; ve gelecek şeyleri size bildirecektir. O beni temcid edecektir. Çünkü benimkinden olacak ve size bildirecektir. Babamın her nesi varsa, benimdir ve bir zaman sonra artık beni göremeyeceksiniz."
Yukarıdaki ifadelerde geçen baba ve tanrılık lafızlarını çıkarıp bir tarafa

attığımızda İsa peygamberin, kendisinden sonra gelecek olan teselliciden haber verdiğini görmüş olacağız. O, bu tesel-lici için yol açmakta, onun gelmesi için kendisi gitmekte ve günahlarından Ötürü ağlamaktadır. Günah da İsa peygamberin nübüvvetinin inkar edilmesidir. Onlar İsa peygamberin tanrı olduğunu iddia ettikleri için, İsa peygamber onları kınamakta ve Allah'a eş ile çocuk isnat ettikleri için de azarlamaktadır. Sonra kendisinden sonra gelecek olan davetçinin bütün gerçeklere ve hakikate davet edeceğini açıkça beyan etmektedir. Çünkü o eksiksiz, ebedi, her zaman ve mekana elverişli ve mükemmel bir şeriat getirecektir. Bu şeriatın sahibi, Muhammed'den başkası olabilir mi? Yaratıkları teselli eden, günahları protesto eden, ondan başkası olabilir mi? Ehl-i kitabın, dinlerinde aşırı gidenleri, bu şahsın Muhammed (sav) oluşunu inkar etmişlerdir.

Elde mevcut İnciller, İsa peygamberin müjdelediği şahsın Fa-raklit olduğunu ifade etmektedirler. Faraklit ise, Ahmed kelimesinin karşılığıdır. Ahmed de, peygamber efendimizdir.

---

[1] Abbas Mahmud el-Akkad, a.g.e., s. 150.

[2] Tevrat, işaya, Bab: 21, s. 687.

İsa Peygamberden Sonra Başlayan Fetret Dönem

Batısından doğusuna kadar dünyaya şöyle bir bakıldığında, bu fetret dönemi içinde insanlığın sapıklıktan kurtarılması için, dünyanın bir hidayetçiye muhtaç olduğu görülür. Felsefe, insanlara düzen verememişti. Çünkü felsefe her ne kadar uğraşsa ve havas tabakasını ikna etse de, halk tabakasının gönlünü doldura-maz ve kalbini tatmin edemez. Onları doğru yola iletemez. Felsefenin kendisi doğru yolda gitse bile hiç kimseye düzen veremez.

Bu fetret döneminde inançlar da tahrif edilmişti. Yahudiler, Tevrat'ı asli manasının dışına saptırmışlardı. Allah'ın kendilerine emrettiği hükümlerin çoğunu unutmuşlardı. Bütün insanları kendilerinden aşağı derecede görüyorlardı. Kendilerinin Allah'ın benzersiz kulları olduklarım sanıyorlardı. Oysa Cenab-ı Allah, onları da diğer insanlar gibi yaratmıştı. Fakat bunlar daha da ileriye giderek, kendilerinin seçkin bir millet olduklarına, diğer in-sanlarınsa kendilerinden aşağı derecede olduklarına inanmışlardı. Bu nedenle yeryüzünde fesat ve bozgunculuk çıkarmışlardı. Allah'ın seçkin ve mümtaz kavmi olduklarına inandıkları halde, zillete düştüklerinde diğer yaratıklara karşı kin gütmeye başlamışlardı. Başka milletleri tuzağa düşürmek için bütün çarelere başvurmuşlardı. Bunun kötülük olduğunu kabul etmiyorlardı. İnsanlar arasına düşmanlık tohumları saçmaya çalışıyorlardı. Hiç bir kayda bağlı kalmaksızın ve bulundukları yerin neresi olduğuna aldırış etmeksizin, etrafa bozgunculuk yayıyorlardı. Gururlarım frenleyecek, aşırılıklarını giderecek güçlü bir dine sahip peygamberin gelmesine ihtiyaç vardı.

Öte yandan Hıristiyanlık da sapmış, İsa peygamberin ilkeleri dışına çıkmış ve aşırılığa saplanmıştı. İsa peygamberin edebini, müsamahasını bırakıp büyüklük taslamaya, bozgunculuk çıkarmaya , fesat tohumlarını yaymaya başlamışlardı. Bütün bu bozuklukları yok edip aleme düzen verecek, müjdeci, aynı zamanda uyarıcı bir peygambere ihtiyaç vardı ki, insanları hakka ve dosdoğru yola iletsin.

"Ey kitap ehli! Elçilerin arasının kesildiği, bir boşluk meydana geldiği sırada, size elçimiz geldi. (Yarın kıyamette); "bize bir müj-deleyici ve uyarıcı gelmedi" dememeniz için size gerçekleri açıklıyor, işte müjdeleyici ve uyarıcı geldi. Allah, her şeyi yapabilendir ." (Maide: 19)

ALLAH'IN ELÇİSİ MUHAMMED (SAV)

Muhammed ve Soyu

Peygamber (sav) efendimize risaleti geldikten, daveti yayıldıktan, onun risaleti Romalılar tarafından duyulduktan sonra, Ebu Süfyan bin Harb, Herakliyus ile görüştü. Herakliyus, Peygamber (sav) efendimizin durumuyla ilgili olarak, ona bazı sorular yöneltti. Bu sorulardan biri de, Peygamber efendimizin soyuyla ilgiliydi. Ebu Süfyan -Peygamber efendimizin en azılı düşmanı olduğu halde- yalan söylemeksizin bu soruyu şöyle cevapladı: "Muhammed Kureyş içinde en yüksek soya sahip bir kimsedir." Yani onlar arasında en asil ve en şerefli bir kimsedir. Ebu Süfyan'm bu cevabı karşısında Herakliyus şöyle dedi: "İşte böyle peygamberler, halk içinde en yüksek soydan gelirler.
Kur'an-ı Kerim de, daha önce gelmiş olan peygamberler hakkında haberler verirken, onların, kabileleri içinde ailelerinin yüksek bir soya sahip olduklarını bildirmektedir. Örneğin Şuayb (as)'ı ele alalım. O, şerefli bir aileye mensup soylu bir kimseydi. Cenab-ı Allah, onun kavmiyle olan mücadelesini bize şöyle anlatmaktadır: "Dediler ki: 'Ey Şuayb, senin söylediklerinden çoğunu anlamıyoruz, biz seni içimizde zayıf görüyoruz. Kabilen olmasaydı seni mutlaka taşlar (Öldürür) dük! Senin bize karşı hiçbir üstünlüğün yoktur!. 'Ey Kavmim'dedi, 'sizegöre kabilem, Allah'tan daha mı üstün ki, onu arkanıza at (ip unut) tunuz? Şüphesiz Rab-bim yaptıklarınızı (bilgisiyle) kuşatıcıdır." (Hud: 9i-92)
Bu ayeti kerime, Şuayb peygamberin şerefli, güçlü ve muktedir bir aileden geldiğini bildirmektedir. O, Medyen'deki aşiretler arasında en yüksek soya sahip bir kimseydi.
Muhammed (sav) de, kavmi içinde yüksek bir soya sahip olup asil bir aileden gelmekteydi. Ibn Abbas'm rivayet ettiğine göre, Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Cenab-ı Allah beni hep temiz bellerden temiz rahimlere, saf ve temiz bir şekilde nakle-degelmiştir. Soyumda iki kola ayrılma meydana geldiğinde mutlaka ben o kollar içinde en hayırlı olanında bulunurdum" .
Vaile bin Eska'in rivayet ettiği sahih bir hadiste de Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Doğrusu Cenab-ı Allah, ibrahim'in oğullarından ismail'i, ismail'in evladından da Kinane oğullarını seçmiştir. Kinane oğulları arasından ise Kureşlileri seçmiştir. Kureyşlilerden de Haşimoğullarını seçip üstün kılmıştır. Haşimoğullan arasında beni seçip üstün kılmıştır."

Böylece Muhammed (sav)'in, soyca yüksek bir yere sahip olduğu kesinlik kazanmaktadır. Soy ve asalet şerefinden maksat, onun aşiretinin zengin olması ve kendisinin de onlardan büyük miktarda servet elde etmiş olması değildir. Çünkü mal, soy ve ne-seble ölçülen bir şey değildir. Örneğin Amcası Ebu Talib, Mekke'de itibar ve şeref sahibi bir kimseydi.Fakat mal sahibi değildi. Peygamber efendimiz de Araplar arasında soy bakımından yüksek bir yere sahip olduğu halde, yoksul ve yetim bir kimseydi. Davar otlatırdı. Soyluluk ve asalet, zenginliğin, kuvvetliliğin veya otoritenin ayrılmaz bir parçası değildir. Soy ve neseb şerefi, kişinin içinde bulunduğu aile ocağından elde edilir ki, bu şeref, kendisine bağlı bireyleri eksikliklerden arındırır ve yüceltir. Bu ocağa bağlı kimseler, rezaletlere düşmekten utanç duyarlar. Örfün kabul etmediği ve selim akıl sahiplerinin çirkin gördükleri durumlara düşmekten çekinirler. Bunların ruhen şeref ve üstünlükleri vardır. Peygamber efendimiz araplar arasında şeref ve üstünlüğünü, mal ve otoriteyle değil, ruh ve aile bakımından üstün ve hayırlı bir kimse oluşuyla elde ettiğini ifade buyurmuştur: "Cenab-ı Allah beni Araplar arasında aile bakımından ve ruh bakımından en hayırlı bir kimse kılmıştır."
Nitekim Kureyşliler'in soylularından olan Ebu Süfyan, Herak-liyus'un peygamberimiz hakkındaki sorusu üzerine gerçekleri saklayamamış ve hakikati söylemiştir. Bu cevap her ne kadar kendisi aleyhine bir delil ve Peygamber efendimiz lehinde bir tanıklık olsa bile, yine de O, doğruyu söylemek zorunda kalmıştır. Oysa müşrik bir insan olan Ebu Süfyan'm bu cevabı kendi aleyhinedir. Ebu Süfyan şu ifadeyi kullanmıştır: "Araplar arasında benim yalan söylediğimin açığa çıkmasından endişe etmiş olmasaydım, mutlaka yalan söylerdim."
Üstünlük, büyüklük taslamaksızm da elde edildiğine ve kişinin gururlu davranışlarda bulunmadan da saygınlık kazanması mümkün olduğuna göre, acaba peygamberler niçin yalnızca asil ailelerden ve şerefli köklerden gelmişlerdir?
Bunun nedeni, büyük bir davayı üstlenen kişinin bir takım ayıplamalardan uzak olması gerçeğidir. Peygamberler hiçbir eksiklik lekesiyle lekeli olmamalıdır. Çünkü büyük bir dava ile ortaya çıkan kişiler aleyhinde, doğru veya yanlış birçok dedikodular yayılır. Her ne kadar risaletin kendisi ve peygamberin şahsı kamil olsa da, bu gibi lekeler onu ve davetini gözlerde küçük düşürebilir, içinde üstünlük ve yücelik bulunmayan bir soy, geleneklerden yoksun olduğu bilinen bir aile, asaletten mahrum olduğu için ilk etapta reddedilir. Nitekim peygamberlerin çoğu asilzadelerden değil de, ayak takımından olmakla suçlanmışlardır. Kendilerine tabi olan kimseler genellikle zayıf ve yoksul halk arasından çıktığı için, peygamberlerin davetleri asilzadeler tarafından

reddedilmiştir. Her ne kadar asilzadeler bu düşüncelerinden dolayı haksız olsalar da, bunu bir kötülüme aracı olarak kullanmaktan çekinmemişlerdir. İnsanlığın ikinci babası olan Nuh peygamberin kavmi de, kendisine tabi olan kimseler fakir ve fukara olduklarından dolayı, onun davetine uymamışlardı. Onların bu karşı çıkışlarım Cenab-ı Allah şöyle haber veriyor: "Kavminin inkarcı ileri gelenleri: 'Senin ancak kendimiz gibi bir insan olduğunu görüyoruz. Daha başlangıçta, sana bizim ayak takımı dışında kimsenin uyduğunu görmüyoruz. Sizin bizden bir üstünlüğünüz de yoktur. Biz sizi yalancı sanıyoruz" dediler. Nuh: "Ey kavmim! Rabbi-min katından bir delilim bulunsa ve bana yine katından bir rahmet vermiş de, bunlar sizden gizlenmiş olsa, söyleyin bana, hoşlanmadığınız halde zorla sizi bunlara mecbur mu ederiz?' dedi. 'Ey kavmim! Buna karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah'a aittir. İnananları da kovacak değilim; çünkü onlar Rableri'yle karşılaşacaklar, fakat ben sizi cahil bir millet olarak görüyorum. Ey kavmim! Ben onları kovarsam, Allah'a karşı beni kim savunur? Düşünmüyor musunuz? Ben size, Allah'ın hazineleri yanımdadır, demiyorum. Gaybı da bilmiyorum. Doğrusu melek olduğumu da söylemiyorum. Küçük gördüklerinize Allah iyilik vermeyecektir diyemem, içlerinde olanı Allah daha iyi bilir. Yoksa şüphesiz haksızlık edenlerden olurum." (Hud: 27- 31)
İnkarcı kavminin itirazı yoksul kimselerin Nuh peygambere tabi olmalarına karşı idi ki, bu da zalimce bir itirazdı. Ama Cenab-ı Allah kullarına, ailesi belirsiz, kavmi yanında rezil, milletinin idaresi hakkında beceriksiz ve uğursuz bir kimseyi peygamber olarak göndermeyecek kadar merhametlidir. Çünkü bu gibi kimseleri peygamber olarak gönderecek olsaydı, kavimleri onları hemen reddeder ve tasdik etmezlerdi. İlk aşamada ona muhalif olduklarını açıklarlardı. Bu muhalefetlerinde ısrar ederlerdi. Ona karşı aşiretinin durumunu ve adetlerini delil olarak ileri sürerlerdi. Milletleri, fikirlerinin ve reddetmek istedikleri şeyin aksine nefislerini zorlamaktan tesir altına almak mümkün değildir. Çünkü ilk etapta zihne gelen şey, eğer reddetme doğrultusunda ise, artık o kişinin nefsi, doğru çizgiden sapmaya meyleder. Akılların idrak ettiği doğru yolun dışına kayar. Kaydıkça sapıklığı daha da artar. Bu sapma sonucunda,insanları hakka döndürmek çok zor olabilir. Sapma çizgisi uzadıkça, açı genişler ve artık iki ucu bir araya getirmek zorlaşır. Hz. Ali (ra) şöyle demiştir: "Kalplerin arzuları, ileriye ve geriye doğru istekleri vardır. Kalp zorlanınca körelir." Peygamberlerin davetleri hidayetedir. Risaletle-rin çağrıları da hidayetedir. Köreltmeye ve körlüğe değildir.
Şüphesiz, peygamberi koruyacak güçlü bir kavminin bulunması gereklidir. Çünkü o, davete başlarken ilk etapta insanlara, bilmedikleri ve inanmadıkları

şeyleri açıklayacaktır. Onların arzulamadıkları ve hoşlarına gitmeyen şeyleri, beklemedikleri bir anda yaymaya başlayacaktır. İnsanlar da, arzuları hilafına açıklanan bu şeyleri güzellikle değil, güçlü bir direnişle geri püskürtmeye çalışacaklardır. Eğer peygamberler, kendisim koruyacak güçlü bir aşirete mensup olmazsa, daha başlangıçta yok olacaktır. Aşireti cılız olursa, daveti de cılız bir aydınlık olarak kalır. Şuayb aleyhisselam kavminin kıssası da bunu gösteriyor. Kavmi, aşiretinden korktukları için Şuayb peygamberi öldürememişti. Kur'an-ı Kerim'de nakledildiği üzere, kavmi Şuayb peygambere hitaben şöyle demiştir: "Kabilen olmasaydı, seni mutlaka taşlar (öldürür) dükl"
Peygamber efendimizin de, koruyucu bir aşireti, gücü ve kuvveti olmasaydı, daveti henüz beşiğinde iken ölürdü. Daha uzaklara gitmeye gerek yok. İşte Peygamber efendimizin hayatı. Rabbi-nin emrini açıkladığı zaman, Kureyşliler kendisine karşı çıkmışlardı. Hem de çok azgın bir şekilde. Bu mukavemetin daha ileri safhalarında şer güçleri onu Öldürmek için etrafım kuşatmışlardı. Ama ailesi hep onu koruyordu. Kabilesinin şerefi ve Araplar nezdindeki itibarı, onu muhafaza ediyordu. Kabilesinden çekindikleri için düşmanları Peygamber efendimizi öldürmeye cesaret edemiyorlardı. Nihayet onun getirmiş olduğu hak davet, karanlıkları yarıp, aydınlığa ulaşıncaya kadar yoluna devam etti. Nihayet İslam güneşi büyüyüp güçlendi. İşte o zaman Cenab-ı Allah Peygamber efendimizi koruyan kimselerin ruhlarını teslim aldı. Etrafındaki koruyucu çemberi kaldırıldı. Artık İslam daveti kendi kendini koruma noktasına gelmişti. Tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirecek güce sahip olmuştu.
Birisi çıkarak şunu söyleyebilir: Her şeye rağmen Peygamber efendimize olmasa bile, ona tabi olanlara el uzattılar onları ezmeye başladılar. İslam davetinin zayıf kimselere ulaşmasına engel oldular. Peygamber efendimizin ailesinin güç ve itibarı, ona tabi olan sahabilerinin eziyet görmesine engel olamadı. Müşriklerin İslam risaletinin önüne barikat kurmalarını önleyemedi. Hatta bazı zayıf ve güçsüz sahabiler, azap ateşinin ve sıcaklığın altında bilfiil canlarını verdiler.
Bu soruya cevap olarak deriz ki: Bu olaylar şunu gösteriyor: Eğer davetin sahibi Peygamber efendimiz de şu güçsüz sahabiler gibi zayıf olsaydı, onu koruyacak aşireti bulunmasaydı, müşrikler mutlak onu da öldürürlerdi. "İşin aslı budur. Eğer bunu Öldü-rürsek daveti ortadan kalkar" diyerek onun üzerine çullanırlar ve İslam davetini daha ilk günlerinde yok ederlerdi. Şunu da göz önünde bulundurmak gerekir ki, Kureyşli müşriklerin mü'minle-re yaptıkları eziyetler, mu minlerin ailelerinin güç ve kuvveti nis-betinde farklılık gösteriyordu. Örneğin Hz. Ebubekir ile Osman'ın çektiği eziyet, Yasir ailesinin çektiği eziyet derecesinde olmamıştı. Bunlar Habbab bin Eret kadar eza. ve cefa

çekmemişlerdi. Koruyucu ve yardımcıları olmayan zayıf mü'minlerin çektikleri eziyetler, çok şiddetliydi. Önceki sayfalarda işaret ettiğimiz, Hendek'te yakılan Ashab-ı Uhdud gibi eziyetlere maruz bırakılmamışlardı. Peygamber efendimizin mübarek şahsı da eziyete uğramıştı. Müşriklerden eza ve cefa görmüştü, ama onu öldürmeyi akıllarından geçirmemişlerdi. Fakat davetinin önüne geçmekten umutlarını kestikten, islam davetinin Mekke dışına yayılmaya yüz tuttuğunu gördükten, İslam nurunun Arap kabilelerine yöneldiğini müşahede ettikten sonra, onu öldürmek düşüncesini kafalarına yerleştirdiler. Fakat artık onun, iman devletini kurmasının zamanı gelmişti. Bu devleti oluşturacak unsurlar tekamül etmişti. Ama bu devleti Mekke dışındaki bir yerde kuracaktı.
İşte böylece Cenab-ı Allah, inananları musibetlerle imtihan etti. Nihayet onlar dinleri sebebiyle müşriklerin eziyetlerinden kaçarak hicret ettiler. Musibetler kalpleri daha da güçlendirir, iradeyi sağlamlaştırır. Artık mü'minler gevşeklik ve zaaf göstermezler. Hüzne kapılmaz ve Allah'ın rahmetinden ümit kesmezler. Allah'ın kelimesinin yükseleceği hususunda asla umutsuzluğa kapılmazlar. Hakkın destekçileri olan kimseler işte böylece yetişirler. Kelimeleri yüce olan Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Yoksa siz, sizden önce geçenlerin durumu başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı dokunmuştu, öyle sarsılmışlardı ki, nihayet peygamber ve onunla birlikte inananlar: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' diyecek olmuşlardı, iyi bilin ki, Allah'ın yardımı yakındır" (Bakara: 214)
Rahmet peygamberinin bütün yaşantısı boyunca merhametli olması; küçük yaştayken zayıflara karşı merhametli olarak yetiştirilmesi, zayıflarla düşkünlerin acılarını hissetmesi için onların arasında zayıf bir kimse olarak büyümesi gerekiyordu. Zayıfların durumlarını görmeyen ve acılarını tatmayan kimse merhametli olamaz.
Peygamber (sav) efendimiz kavminin en yüksek soylu bir şahsiyeti olmakla birlikte mali bakımdan zayıf ve yoksuldu. Yaşantısına öksüz olarak başladı. Sonra davar otlatarak, ücretli bir çoban olarak yaşadı. Böylece ruhunu iki yönden süsleyip terbiye etti:
1- Onun soy ve asaleti, kendisini kötü işlerle uğraşmaktan alıkoyuyor, üstün ve yüce işlere yöneltiyordu. Böylece yönelimleri ve şerefi arasında denklik meydana geliyordu. Böylece Peygamber efendimiz soy üstünlüğünü elde etti. O, doğru sözlü ve güvenilir bir kimseydi. Soyunu lekelendirecek hiçbir ayıbı yoktu.

Yüksek şerefini zayıflatacak bir kusuru da bulunmuyordu. Gerçekten asil bir kimse idi. Soylular arasında kamil bir şahsiyetti. Başları tarafından uyulan bir liderdi.

2- Öksüz ve yoksul bir kimseydi. Bu özelliği onu zayıf kölelere, fakir işçilere karşı mütevazi bir insan haline getirmişti. Onlara karşı büyüklük ve üstünlük taslamıyor, aksine onlara yakın bir kimse oluyordu. Onlarla ülfet peyda ediyordu. Aralarında dostane bir sıcaklık meydana geliyordu. Ama yine de fakirliğin zilleti kendisine ulaşmıyordu. Miskinlerin perişanlığı, muhtaçların zafiyeti kendisini lekelendirmiyordu. O, üstün ve yüce bir şahsiyetti. Her iki yanından rahmet pınarları fışkırıyordu. Rahmet, musibetler arasından fışkıran ilahi bir pınardır. Merhametli, zillete düşmeksizin musibetleri tadan kimseler, başkalarına karşı merhametli olur. Böyle biri, kendisinden üstün olanlara karşı kin beslemez, aksine kendinden aşağı durumda olanlara bakar ki, onları yüceltsin, himaye etsin ve yardım elini uzatsın.
Bu iki ruh özelliği ve ahlak güzelliği Peygamber efendimizde, bir araya gelerek onu çocukluğundan itibaren şeref ve riyasetine layık ahlaki yüceliklere yöneltmişti. Şerefini, başkalarına saldırmak ve mütecaviz olmak için bir vasıta edinmemişti.
Öksüzlüğü, yoksulluğu, zayıf işçiler arasında çoban olarak çalışmış olması, onu, kendisi ile ülfet edilebilen bir insan haline getirmişti. Başkalarına karşı üstünlük taslamıyordu. Kendini zayıf kimselerden sayıyor ve buna gönülden inanıyordu. Kendisini, çokça işlere tevessül etmeyen eşraf kimselerden sayıyordu. Her hallerinde şefkatli ve dostane haller izhar ediyordu.
İnsanların halleri araştırıldığı zaman, zayıf kimselerin kalpleri kinle ve Allah'ın nimetine mazhar olmuş insanlara karşı hasetle lekelenmemiş ise, kalblerinin ihlaslı olduğu görülecektir. İhlas ile birlikte ruhlar aydınlanır ve hakka yönelir. Sırat-ı Müstakime doğru yön alır. Çünkü bu gibi kimselerin kalblerinde heva, heves, şehvet ve lezzetlerin lekesi bulaşmamıştır. İnsanı bu gibi kötülüklere mal yöneltir, ya da mal, bu gibi işleri yapmayı kolaylaştırır. Nefisler de bu gibi kötülüklerin baskısı altında ezilir. Kalp bu gibi kötülüklerle lekelenmediği takdirde, insan çabucak imana yönelir. Bu sebepledir ki, peygamberlerin davetine ilk inanıp icabet eden kimseler, zayıflarla yoksullar olmuştur. Çünkü bunların kalblerine kin ve intikam duyguları ve haset bulaşmamıştır. Bu gibi kötülükler insanın kalbindeki iman nurunu söndürürler.
Peygamber efendimiz, zayıflara karşı merhametli bir kimseydi. Çünkü o da kendini zayıflardan biri olarak hissediyordu. Ama zayıfların kalblerine yerleşmiş olan meskenet duygusu ona bu-luşmamıştı. İnşam küçük düşüren ve zelil kılan alçak karakterlere razı olmamıştı. Çünkü zayıf kimse kindar olmadığı takdirde, bir nevi aza kanaat eden ve asgari haklarını bile aramayan bir kimse haline gelir. Bu da insanı, baş eğmeye sürükler. Peygamber efendimizde fakirliğin üstün

meziyetleri yerleşmişti. Bu sebeple dosdoğru yola yönelmişti. Ama zayıfların zillet ve meskenetine asla düşmemişti. Çünkü onun nesebinin yüksekliği, kendisini bu meskenete düşmekten alıkoymuştu. Dolayısıyla kendisinde iki güzellik meydana gelmişti. Bunlardan biri neseb güzelliği, diğeri de, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a ihiasla bağlanma güzelliğiydi. İşte bu iki güzellik onu, insanlığı yücelten ilahi risale te hazırlamıştı.

Temiz Soy

Yaratıkların en hayırlısı Muhammed (sav)'den ve onun temiz yaşantısından bahseden siyer bilginleri, onun İsmail peygamberin evladından olduğunu söylemiştir. Ama Peygamber efendimizin soyunu zincirleme olarak İsmail peygambere tam olarak bağ-layamamışlardır. Sadece Peygamber efendimizin 20 kadar atasından bahsedebilmişîerdir ki, buna göre onun mübarek soy zinciri şöyledir: Muhammed bin Abdullah, bin Abdulmuttalib (Abdul-muttalib'in adı Şeybetül Hamd'dır) bin Haşini (Haşim'in adı Amr'dır) bin Abdi Menaf (Abdi Menafin adı Muğire'dir) bin Kusay (Kusay'ın adı Zeyd'dir) bin Kilab, bin Mürre, bin Ka'b, bin Lüey, bin Galib, bin Fihr, bin Malik, bin Nadr, bin Kinane, bin Huzey-me, bin Müdrike, bin İlyas, bin Mudar, bin Nizzar, bin Maad, bin Adnan.
Peygamber efendimizin mübarek nesebi, siyer kitaplarında üzerinde ittifak edilen şekilde böyledir. Rivayetlerin işaret ettiği gibi, bu tanımlama, İbn Abbas'tan gelmektedir. İbn Abbas şöyle diyor: "Peygamber (sav) efendimizin atalarının adı Adnan'a ulaştığında, artık orada durur.-Çünkü onu bazı kimselere nisbet eden kimseler yalan söylemişlerdir. Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Ve bu arada daha bir çok nesilleri..." (Furkan: 38)
Peygamber efendimize nisbet edilen bu haber, söz konusu temiz silsilenin doğruluğuna işaret etmektedir. Bu silsile Peygamber efendimizden başlayıp Adnan'a kadar uzanmakta ve orada son bulmaktadır. Peygamber efendimizin bu silsileyi muhafaza etmiş olması iki şeye delalet eder:
1- Adnan'dan sonraki isimler hususunda şüphe vardır. Bu isimler Peygamber efendimize sahih bir yolla değil, neseb tarihçileri vasıtasıyla ulaşmıştır. Neseb tarihçileri ise, bazen iftihar sebebiyle yalan ve iftiraya yeltenirler.
2- Peygamber efendimizin yirmi kadar atasının adını hıfzetmiş olması, bu silsilenin doğruluğuna işaret eder. Peygamber efendimiz gerçekten başka bir şey söylememiştir. O doğru sözlü ve güvenilir bir insandı. Öyle görülüyor ki, onun mübarek nesebindeki bu isimlerin nakledilişi, tevatür hükmündedir. Ya da Araplar nezdinde meşhur bir rivayettir. Bu silsilede adları geçenlerden başka adlar üzerinde şüphe edilmektedir. Bu hususta daha ileriye giderek başka isimleri ilave etme durumunda, o isimler reddedilir ve uydurma isimler olur. En azından onlar üzerinde vehim ve zanna düşülür. Vehim ve zann ise hak konusunda hiçbir şey ifade etmez ve gerçek değeri taşımaz.
Adnan'a kadar ulaşan isimler, kendilerinden bazı menkıbeler nakledildiği için,

Araplarca bilinen isimlerdir. Bunların adları kendi torunları için övünç vesilesi olmuştur. Her ne kadar Peygamber efendimiz kendine nesebiyle iftira etmişse de, o, seçkin kavmin en seçkin insanı idi. Bizzat o şöyle buyurmuştur: "Ben, seçkinin seçkininin seçkininden doğdum ." Peygamber efendimiz, atalarının iyilik ve üstünlüklerini anlatırdı. Geçmişlerindeki şeref ve asaleti söylerdi. Ama onları vesile edinerek üstünlük tasla-mazdı. Soy ve asaletini başkalarına karşı övünmek ve mütecaviz davranmak için bir araç olarak kullanmazdı. Çünkü böyle durumlarda kin ve düşmanlıklar doğabilirdi. Oysa kin ve düşmanlık, Peygamber efendimizin şanına yakışmazdı.
Kuvvetli rivayetlere göre, Adnan'ın çocuklan Mekke'de ikamet etmişlerdir. Bunlardan bir kısmı Peygamber efendimizin mübarek neseb silsilesine dahildirler. Çünkü İsmail peygamber, Mekke yakınlarında ikamet etmiştir. O, Kabe'nin banisidir. Neseb tarihçilerinin anlattıklarına göre, Peygamber efendimizin mübarek neseb silsilesinden geçen 20 isim, İsmail peygamberin çocuklarındandır. Bu 20 isim atadan oğula intikal etmiştir. Yine atadan oğu-la Mekke'de ikamet ettikleri için, torunları bu isimleri zihinlerinde saklamışlardır. Bunlar Kabe'yi ve Mekke'yi takdis etmişler, insanlar da Kabe'ye ve Mekke'ye çok uzak yollardan gelip ziyarette bulunmuşlardır.
Anlatıldığına göre, Adnan'ın zürriyetinin bir kısmı Yemen'de ikamet etmiş ve orada çoğalmışlardır. Adnan'ın, biri Maad, diğeri Akk olmak üzere iki oğlu vardı. Akk, Eşariler'den bir kadınla evlendi. Eşariler, Yemen'de ikamet eden Eşaroğulları'dır. Akk, evlendiği kadının memleketi olan yemen'e göçtü. Sonra tekrar Mekke'ye dönerek yerleşti. Orada tek başına kalarak Peygamber efendimizin mübarek soy silsilesine girdi. İşte bu durumu Maad'ta ve kardeşi Akk'da görmekteyiz. Akk, evlenefendimizin mübarek soy silsilesine girdi. İşte bu durumu Maad'ta ve kardeşi Akk'da görmekteyiz. Akk, evlendiği kadının ailesiyle birlikte Yemen'e hicret etmiş, Maad ise Mekke'de kalmıştı.
Maad'ın çocuklarından Huzaa kabilesi doğdu. Nizar, Maad'm oğullarından olup, hayatını Mekke'de devam ettirdi. Ondan da, Peygamber efendimizin neseb silsilesine giren çocuklar doğdu. Onun çocuklarından biri de Rebia'dır ki, Rebii kabilesi onun soyundan gelir. Enmar iîe İyad da iki kabilenin atasıdır. Onun oğlu Mudar, Peygamber efendimizin dedesidir. Mekke'de ikamet etmiştir. Mudar'ın İlyas ve Gaylan adında iki oğlu vardı. Ama Mudar, her ikisinden de hayırlıydı. O, Peygamber efendimizin soy silsilesine girmişti. Rivayetlere göre, İlyas zamanında İsmail oğulları, İbrahim ve İsmail peygmberden kendilerine miras kalan şeriatın hükümlerini değiştirmeye başlamışlardır. İlyas, o kabilenin yaptıklarına karşı çıkmış ve atalarından kendilerine kalan mirası muhafaza

etmelerini tavsiye etmiştir. Bu konuda "el- İktifa" adlı eserin sahibi şöyle der: "Onlara karşı faziletli oldu. Müte-vazi davrandı. Onları kendi görüşünde birleştirdi. Onlar da İsmail oğullarından hiç kimseye göstermedikleri itaati ona gösterdiler. O, kavmini atalarının şeriatine döndürdü. Nihayet İbrahim ve İsmail peygamberlerin dini yine hayatiyet buldu."
İlyas'dan sonra, oğlu Müdrike geldi ki, onun adı Amir'dir. İl-yas'm Müdrike'den başka iki oğlu daha vardı. Fakat Müdrike onlardan daha üstün vasıflara sahipti ve daha iyiydi. İlyas, ona Müdrike adını vermişti. Onların bir develeri ipi koparıp kaçmıştı.
Diğer iki oğlu deveyi takip edip yakalamaktan aciz kalmışlardı. Amir harekete geçip deveyi takibe başladı.Fakat deve çok uzaklaşmıştı. Yine de takipten yılmadı ve koşup onu yakaladı. Deveyi babasına getirip teslim etti. Babası da bu yararlılığından ötürü ona Müdrike (yakalayan) adını verdi. Müdrike'nin Huzeyme ve Hü-zeyl adlı iki çocuğu vardı. Huzeyme diğerlerinden daha üstün vasıflara sahipti. Huzeyme'nin de Kinane, Eşed, Eşedde ve Hevn adlı çocukları vardı. Bunlar arasında Kinane yüksek vasıflara sahipti.
Kinane'nin de bir kaç çocuğu vardı. Ama bunlar arasında Nadr seçkin bir mertebeye sahip olmuştu. Rivayete göre Nadr, Kureyşli-ler'i bir araya getirip toplayan kimsedir. Fakat çocuklarının rivayetine göre Kureyşliler'i biraraya getirip toplayan kimse, Nadr'm torunu Fihr'dir. Bu zat da Peygamberimizin dedelerinden biridir. Fihr Kureyşliler'i bir araya getirip toplayan kimsedir. Ona Kureyş adı verilir. Hikmet ve güzel ahlak sahibiydi. Sağlam bir kişiliği vardı. Liderlikte yerini alan oğlu Galibe yaptığı vasiyetinde şöyle demiştir: "Ey oğlum! Musibetler öncesinde kalbe gelen hüzünde, nefse ıztırap vardır. Musibet meydana geldikten sonra, nefisteki hararet sönüp serinlik meydana gelir. Izdırap ancak musibetin galeyanı esnasında görülür. Ben öldüğüm zaman, sen musibet hararetini söndürüp serinlet. Ölümü Önüne ve arkana, sağına ve soluna koyan zatın eserlerini yaşantında müşahede ederek sakinleş. Menfaati az olsa da, az miktardaki malınla yetin. Çünkü elinde bulunan az miktardaki mal, senin şerefini yok edecek çok miktardaki maldan daha hayırlıdır."
Galib'in de birkaç çocuğu vardı. Kendisinden sonra Kureyşli-ler'e, oğlu Lüey liderlik yapmıştı. Lüey de babası ve dedesi gibi, hikmet sahibi bir kimseydi. Daha yeni yetme bir genç iken aklı başında bir insan olarak hareket ederdi. Kendisiyle babası Galib arasında cereyan eden bazı tartışmalar, onun kalbinde hikmet bulunduğunu ispatlanıştı. Henüz yeni yetme bir genç olan Lüey, babası Galib'e şöyle demişti: "Babacığım, iyilik yapan ve güzel şeyler bırakan kimsenin kötü çocuğu az olur. Suyu parlak ve güzel olur. Ama iyiliği ihmal eden kimse de

iyilik tarafından ihmal edilir. Bir şey ihmal edilince artık unutulur gider. Efendilerin ve yöneticilerin, yönetimleri altında bulunan küçükleri yetiştirip geliştirmeleri; yönetimleri altında bulunan ve büyüklük taslayan kimseleri de küçültüp itaat altına almaları gerekir."
Hikmetli baba (Galib) dedi ki: "Çocuğum! Senin bu sözlerin faziletli insanların sözlerinden izler taşıyor. Dilerim ki, kavminin efendisi olasın. Eğer yönetime geçersen, bu düsturları kavmine tatbik et. Onların tuhaflık ve cehaletini yumuşak huyluluğunla, düzensizliklerini merhametinle ört. İyi adamlar, yönetimleri altında bulunan kimselere ancak fiilleriyle iyilikte bulunabilirler. Ama, kendi ölçülerine göre onlan muhakeme edersen, faziletin kaybolur. Sen faziletlerini ileri sürerek başkalarına karşı büyüklük taslama. Yüksek şahsiyetli kimseler, süfli kimselere karşı her zaman üstündürler."
Lüey, yetişip büyüdükten sonra, babasının yerine geçerek Ku-reyşliler'in lideri oldu. Kendisinin de birkaç çocuğu vardı. Bunlar arasında en akıllı ve erdemli olanı Ka'b idi. Ka'b peygamber efendimizin dedelerinden olup hikmetli bir şahsiyetti. Siyer tarihçilerinin rivayetlerine göre, Ka'b şöyle bir hutbe irad etmiştir: "İnsanlar! Bana kulak verin. Söylediklerimi kavramaya ve idrak etmeye çalışın. Gece karanlıktır, her şeyi örter. Gündüz aydınlıktır, her şeyi açığa çıkarır. Sema bir bina ve yeryüzü bir döşek gibidir. Yıldızlar, yol gösteren birer işarettir. Bunlardan hiçbiri boşuna yaratılmamıştır. Sonrakiler öncekiler gibidir. Asıl kalınacak yurt ileridedir. Kesin bilgi, sizin zannettiğiniz gibi değildir. Akrabalık bağlarını koparmaym. Birbirinizle ilişkilerinizi kesmeyin. Hısımlık bağlarına riayet edin. Ahde vefa gösterin. Mallarınızı çoğaltın. Çünkü malınız, mürüvvetinizi korur. Vecibelerinizi yerine getirmek hususunda cimrilik göstermeyin ve şu hareme saygı gösterin. Ondan ayrılmayın ve onu koruyun. İlerde büyük bir haber gelecektir ve asıl bir peygamber zuhur edecektir."
Siyer yazarlarının söylediklerine göre, bu hutbe Ka'b'a aittir. Ancak biz bu sözün doğruluğuna, ya da yanlışlığına hükmetmek durumunda değiliz. Bunun netice ve sorumluğunu -doğru veya yalan- onlara yüklüyoruz.
Kab bin Lüey'in de bazı çocukları olmuştur. Bunların en hayırlısı, Peygamber efendimizin dedelerinden biri olan Mürre'dir. Mürre, Kureyşliler'in kendileriyle övündükleri bir kimseydi. Ondan sonra Kilab gelmiştir ki, o da Peygamber efendimizin dedele-rindendir. Kilab'dan sonra, oğlu Kusay dünyaya gelmiştir. O da Kilab'ın çocukları arasında hayırlı olarak bilinen tanınmış bir kimsedir. Kureyşliler'e liderlik yapmıştır. Adı Zeyd'dir. Peygamber efendimizin devrine yakın bir devirde yaşamış olan dedelerin-dendir. Kabe'nin hizmetkarlığını yapanlardandır. Darün- Ned-ve'nin başkanlığım yapıyordu. Bu sebeple

Kusay'dan ayrı bir bölümde söz etmemiz gerekmektedir.

Kusay

Küab'ın iki oğlu vardı. Bunlardan biri Kusay, diğeri de Zühre idi. Her ikisi de peygamber efendimizin dedelerindendir. Kusay, Peygamber efendimizin babasının, Zühre ise annesinin dedesidir. Böylece Kilab, Allah tarafından iki şerefe mazhar kılınmış oldu. Yani Peygamber efendimizin hem anasının, hem de babasının dedesi olmuştur.
Kusay, Arap beldelerinde birçok yeri dolaştı. Hayatının ilk dönemlerinde Kudaa'daki anasının yanına gitti. Orada, onunla birlikte yaşadı. Güçlü, erdemli bir gençti. Zulme ve kötülüğe karşı çıkardı. Bir gün Kudaa'da bir gençle ok yarışı yaptı; Kusay, o genci yendi; yenilen genç Öfkelendi. Kusay ile çekişmeye başladı. Ku-say'a: "Sen aşiretine dönsene. Zaten bizden değilsin!" dedi.
Gencin bu sözlerinden de anlaşıldığı gibi, o zamana kadar Ku-say'ın babası, şeref ve asaleti halk tarafından bilinmiyordu. Gencin bu sözleri üzerine anasının yamna dönerek, duyduğu acı sözleri annesine nakletti, annesi onu şu sözleriyle teskin etti: "Yavrucuğum! Allah'a yemin olsun ki, sen o gençten daha şereflisin. Baba ve neseb bakımından ondan daha üstünsün. Daha yüce bir mertebeye sahipsin. Sen Kilab bin Mürre bin Kab bin Lüey bin Galib bin Fitr bin Malik bin Nadr bin Kinane el- Kureyşi'nin oğlusun. Kavmin, Beyt-i Haram'ın bulunduğu Mekke'dedir. O çevrede yaşarlar. Araplar o Kabe'yi ziyarete giderler."
Anasının bu sözleri üzerine Kusay, Mekke'ye gitme hazırlığına başladı. Çünkü Kudaa'da garip bir kimse olarak yaşamaya tahammülü kalmamıştı. Anası kendisine; acele etmemesini, haram ayları beklemesini tavsiye etti ve şöyle dedi: "Haram ayların girmesini bekle. Hac mevsiminde Mekke'ye gidersin. Çünkü haram aylar gelmeden önce buradan çıkıp gidersen, bazı insanlar tarafından sana kötülük yapılmasından korkuyorum.[1]
Haram aylar girdikten sonra Kusay, babasının ailesinin bulunduğu Mekke'ye gitti. Hac ibadetini eda etti. Güçlü, kuvvetli, boylu, boslu bir kimseydi. Çok geçmeden Beyt-i Haram'ın hizmetkarlık görevini ele aldı. Daha önceleri bu şeref, Kureyşliler'e değil, Huzaalılar'a aitti. İnsanlara hac ibadetini yaptırma işini üstlendi. Bu idare de Önceleri Kureyşliler'in elinde değildi. Dahiyane gücü ve kuvveti ile bu görevleri eline geçirdi. Çok geçmeden Mekke emirliğini elde etti. Kavmini kendi idaresi altında topladı. Mekke emirliği sebebiyle Kabe'nin hizmetkarlığı, hicabet, rifadet, şikayet, nedve ve liva gibi görevler de onun üzerinde toplanmış oldu. Hicabet, Kabe'nin anahtarlarına sahip olmak demekti. Kabe, onun emri olmadan açılmazdı. Şikayet, hacılara su verme işidir. Rifadet

ise hacılar için yemek hazırlamak görevidir. Azığı ve parası olmayan hacılara yemek verilirdi. Bu adeti ilk çıkaran, Kusay olmuştur. Hac mevsimi geldiğinde Kureyşliler, mallarının bir kısmını Kusay'a verirlerdi. O da, bu mallarla yoksul hacılara yemek verirdi. Bu adeti ilk çıkaran kendisi olduğu için, Kusay, bir hitabında Kureyşliler'e şöyle demişti: "Ey Kureyşliler topluluğu! Sizler Allah'ın komşuları ve ehl-i beytsiniz. Hareminin sahiplerisiniz. Hacılar da Allah'ın misafirleri ve evinin ziyaretçileridirler. Misafirler içinde ikrama en layık olanlar, hacılardır. Şu halde hacılara, yiyip içmeleri ve sizden memnun olarak ayrılmaları için yiyecek ve içecek hazırlayın."
Liva'nm anlamına gelince, Kureyş'in sancağı yalnızca Ku-say'ın elinde olacaktı. Nedve ise Kureyşliler için bir meşveret evi haline gelecekti. Bundan sonra bu ev bütün Araplar için meşveret merkezi olarak çalışmıştır. Zamamnda meşveret, Kusay'in evinde yapılırdı. Kusay, kendi gayretiyle elde ettiği bu hakları, oğlu Abdü'd-dar'a verdi. Böylece onun itibarı yükseldi ve amcazadelerinin Kureyşliler'e karşı şerefi daha da arttı. Bu hakları oğlu Abdü'd-dar'a verirken kendisine şöyle demişti: "Allah'a andolsun ki, ey oğlum, her ne kadar şerefçe senden üstün iseler de, ben seni bu haklar sayesinde kavminin mertebesine yükselteceğim."
Abdü'd-dar, Kusay'm en büyük oğluydu. Kusay'in, Abd-ü Menaf adında bir başka oğlu daha vardı. Mekke'de kişiliği ve asale-tiyle itibar kazanmış bir kimseydi. Babasının sağlığında, birçok yerlere gitmişti. Şahsiyet ve asaletiyle yüksek bir itibara sahip olduğundan dolayı, Abdü'd-dar'ı ona denk kılabilmek için, babası
Kusay, Abdü'd-dar'a mezkur hakları vermişti. Bu sayede her ikisi de şeref ve itibar bakımından birbirlerine eşit hale geldiler. Abd-ü menaf, Peygamber efendimizin dördüncü dedesidir. Cenab-ı Allah, Abd-ü Menaf a dört erkek çocuk vermişti. Bunlardan biri Emeviler'in atası Abd-ü Şems idi. Diğeri asıl adı Şeybetu 1- Hamd olan ve Abdulmuttalib'i yetiştiren, Muttalib'ti. Nevfel de, Cübeyr ibn Mutim'in dedesiydi.
Bu dört kişi şeref sahibi kimselerdi. Tıpkı babalarının asalet ve şerefi gibi, kendi şahsiyetlerinden doğan bir şeref ve asalete sahiptiler. Dedeleri Kusay'ın verdiği hakları Abdüddar ve evladına bırakmadılar. Kendilerinin, onlara nisbetle bu haklara daha layık olduklarını gördüler. Çünkü onlardan daha üstün ve erdemli kimseler olduklarını düşünüyorlardı. Abdümenaf oğullan amcazadelerinin ellerindeki hakları çekip almalarını temin etme hususunda Kureyşliler, üç gruba ayrıldılar. Bunlardan bir gruba göre Abd-ü Menaf oğulları daha erdemli kimseler oldukları için, bu haklara daha layık idiler. Mekke ve liderliği, isteyen herkese

verilebilen bir bağış olmadığı için Abdüddar oğullarının elinde kalma şartı yoktu. Aksine bu haklar, ehil kimselere verilmesi gereken haklardı.
Diğer gruba göre ise, bu hakları ellerinde tutmaya en layık olan kimseler Abdüddar oğullarıydı. Çünkü Kusay, bu hakkı Abdüddar oğullarına veren babaları idi. Ve bu haklar halen onların elinde bulunmaktaydı. Bu hakları sahiplerinin elinden alıp başkalarına vermek doğru olmazdı.
Kureyş'in üçüncü grubu ise tarafsızlığı benimsemişti.
Bu hakları alma hususunda Abdüddar oğulları ile, Abd-üme-naf oğulları arasında şiddetli bir ihtilaf meydana gelmişti. Fakat bu ihtilaf, adaletli bir barışla sonuçlanmıştı. Çünkü ihtilaf onları savaşın eşiğine kadar getirmişti. Oysa savaş, kötü sonuçlar doğuracaktı. Bunu düşünerek savaştan geri durdular. Her taraf kendi aşırılıklarına son verdi ve birbirlerini barışa davet ettiler. Yapılan barış görüşmeleri sonucunda Şikayet ile Rifade'nin Abdümenaf a verilmesi; Hicabet, Liva Ve Nedve'nin ise, eskiden olduğu .gibi, Abdüddar oğullarında kalması hususunda görüş birliğine vardılar.
Haşim, Abd-ü menaf oğullarının en temiz yüzlüsü ve liderliğe en yakın olanıydı. Bu nedenle diğer kardeşlerine göre üstün bir mevkide bulunuyordu. Abd-ü menaf oğullarının aldıkları haklara sahip oldu. Abd-ü Şems'in kardeşleri de, ondaki zati şeref dolayısıyla kendisine rekabet ediyorlardı. Araplar ve özellikle Kureyşli-ler nezdindeki itibarlarını kıskanıyorlardı. Şeref ve itibarı hususunda Haşim'den sonra kardeşi Abdülmuttalib gelmekteydi. Abdülmuttalib, Peygamber efendimizi yetiştiren kimsedir. Aynı zamanda dedesidir. Bu nedenle Abdülmuttalib üzerinde de biraz durmamız gerekmektedir.

---

[1] el-Iktıfâ, c. 1, s. 73.

Abdülmuttalib

Abdülmuttalib, peygamber efendimizi, bakıma muhtaç olduğu çocukluk çağında, yanında barındırmıştır. Abdülmuttalib'in annesi, Peygamber efendimizin hicret etmiş olduğu Yesrib şehrinden gelmiştir. Yesrib'deki Neccar oğulları kabilesine mensuptur. Abdülmuttalib, hayatının ilk dönemini Yesrib'de geçirmiştir. Yesribliler arasında, hayatının ilk dönemlerim garip bir kimse olarak geçirdikten sonra, amcası Muttalib onu alıp Mekke'ye getirmiş ve beraberinde bulundurmuştur. Bu nedenle, kendisine Abdülmuttalib adı verilmiştir. Kureyşliler onu kendilerine reis yapmışlardır. Bunu da nefsi, ruhi ve ahlaki kuvveti ile, müsamahakarlık ve cömertliğiyle elde etmiştir. Kureyş'in gençlerine babalık, ihtiyarlarına da kardeşlik yapmıştır. Onun yüzünde bereket, ahlakında azim ve doğruluk vardı. Ama sakindi. Herkese karşı iyi davranır ve halinden şikayet etmezdi. Hiçbir zaman zillete düşmemişti. Cürhüm kabilesinin kapatıp köreltmesinden sonra, zemzem kuyusunu açan Abdülmuttalib'tir. Cürhümlüler Mekke'ye hakim oldukları zaman, zemzem kuyusunu kapamışlardı. Kuyu, yıllarca kapalı kaldı. Nihayet Abdülmuttalib orayı yeniden açtı. İnsanlar onun suyundan içtiler. Orayı ilk olarak kazmış olan İsmail peygamberin anıları yeniden canlandı. Torunları onun izzet ve kerameti ile dolup taştılar. Çünkü İsmail'in anasının bereketi ile meydana çıkan zemzem kuyusu, yine eski haline gelmişti. Araplar'ın atası İbrahim peygamberin bereketi de görülmüştü. Abdülmuttalib, kapatılmış olan zemzem kuyusunu yeniden açmakla şeref ve üstünlüğünü daha da arttırdı. Araplar onur ve üstünlüğe kavuştular. Mütevazı bir insan olduğu için, yaptığı bu yararlı işlerle hiç kimseye karşı üstünlük taslamamıştı. Yüzünün bereketi ve yaşantısının güzelliği gibi ilahi bağışlar sebebiyle başkalarına karşı büyüklük gösterisinde bulunmamış, aksine Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşettiği bu muvaffakiyet nedeniyle hamdetmişti.
Siyer kitaplarının anlattıklarına göre, Abdülmuttalib, defalarca gördüğü sadık bir rüya nedeniyle zemzem kuyusunu yemden kazıp ortaya çıkarmıştı. Sanki bu, Allah'ın ona bir ilhamı gibiydi. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, nefsinin safiyetinden ve ruhunun aydınlığından dolayı ona, böyle bir ilhamda bulunmuştu.
Hz. Ali babası Ebu Talib vasıtasıyla dedesi Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben, Kabe civarında Hicr denilen yerde uyumaktaydım. Bir şahıs yanıma geldi ve bana: "Tibe'yi kaz" dedi. Ona:"Tibe nedir?" diye sordum. Cevap vermeden yanımdan gitti. Ertesi gün yine aynı yere gidip uyudum. Yine

aynı şahıs yanıma gelerek: "Berre'yi kaz" dedi. Ben de: "Berre nedir?" diye sordum, cevap vermeden yanımdan gitti. Ertesi gün yine aynı yere gidip uyudum. Yine aynı şahıs yanıma gelerek: "Mazmu-ne'yi kaz" dedi. Ben de: "Mazmune nedir?" diye sordum, adam bana cevap vermeden yanımdan gitti.
Ertesi gün yine aynı yere gidip uyudum. Yine aynı şahıs yanıma gelerek: "Zemzem'i kaz" dedi. Ben de: "Zemzem nedir?" diye sorunca bana şöyle cevap verdi: "Suyunu asla tüketme, kimseyi kınama ve hacılara su ver. Zemzem kuyusu, kan ile dışkı arasında, gagası ve ayakları kırmızı renkli karganın gagaladığı yerde, karınca mıntıkasındadır."
Zemzemin kan ile dışkı arasında oluşundan maksat, Kureyşli-ler'in kurbanlarını kestikleri yerde olmasıdır. Karınca mekanından kasıt da orda karıncaların bulunmasıdır. Abdülmuttalib, rüyadaki adamın tarifine uyarak zemzem kuyusunun bulunduğu yere gitti ve bir kargamn orada bazı yerleri gagaladığını gördü. Bu iki alametle o, zemzem kuyusunun yerini tesbit etti. Kuyuyu kazmaya başladı. Su görünce de tekbir getirdi. Etrafta da Kureyşliler onun yaptığı işi seyrediyorlardı. Kazdığı kuyudan bir netice elde edemiyeceğini sanıyorlardı. Abdülmuttalib'in tekbir getirmeye başladığım gördüklerinde de, onun maksadına ulaşmış olduğunu anladılar. Ama kuyuyu kazıp ortaya çıkardıktan sonra zemzem suyunun, kendi idareleri altında olmasını istediler. Sadece Abdülmuttalib'in idaresi altında kalmasını kabul etmediler ve: "Bu İsmail'in kuyusudur. Hepimizin bunda hakkı vardır. Bu kuyunun idaresine bizi de ortak etmen gerekir" dediler. Ama Abdülmutta-lib zemzem kuyusunu onlara teslim etmedi. Bu kuyunun idaresinin sadece kendi hükmü altında kalmasını uygun gördü. Çünkü orayı yeniden kazan kendisiydi Kureyşliler bu hakkını elinden almak için kendisiyle çekiştiler. Fakat sonraları onun tabiatlı ve güzel ahlaklı bir kimse olduğunu görünce zemzemi ona bıraktılar. Çünkü o, zemzem kuyusunun suyunu Kureyşliler'den esirgemiyor, hem onlara, hem de hacılara minnet ve eziyette bulunmaksızın suyu bol bol ikram ediyordu. Bu ikram sırasında adaleti elden bırakmıyor, güzelce bir dağıtmada bulunuyordu. Yalnız zemzem suyunu dağıtma hakkını kendi uhdesinde tutuyordu. Zaman içinde, Abdulmüttalib'in rüyada gördüğü adamın vasfettiği şekilde, zemzem suyunun bitmeden bütün hacılara içecek olarak yettiği görülmüştür. Onun bu vasfı, günümüze kadar da devam etmektedir. Hacılar hala o kuyunun suyundan içmektedirler. Bu, kurumayan bir pınar ve sonu gelmeyen bir menbadır. Bunda İsmail peygamberin bereketi hala devam etmekte ve Abdülmuttalib'in karekteri hissedilmektedir. Ayeti kerimede de vasfedildiği gibi, Beyt-i Muazzama'nın bereketle kuşatılmış olduğuna delalet etmektedir: "Doğrusu insanlara (mabed olarak) ilk kurulan ev, Mekke'de olandır.

Alemler uğur, bereket ve hidayet kaynağı olarak kurulmuştur." (Al-i Imran: 96)
Abdülmuttalib'in hayatına bakan kimse, onun üç üstün vasfa sahip olduğunu görecektir: *
1- Hoş gönüllü, müsamahakar bir insandı. Omuzları insanlara karşı gurura kapılmadan muhabbet gösteren ve onlara sıcaklıkla yaklaşan bir insandı. Hiç kimseye kaba davranmaz, büyüklük ve üstünlük taslamazdı. Mekkeliier onda sükun bulur, ona güvenirler ve hükmüne razı olurlardı. Kendi aleyhlerine hüküm verse bile, bu hükmünü kabul ederlerdi.
2- O uğurlu bir insandı. Elini hangi işe atarsa o işte Cenab-ı Allah uğur ve bereket meydana getirirdi. Kazmayı eline alıp zemzem kuyusunu kazmaya başladı. Halkı arasında zengin bir kimse olmakla birlikte, cömert bir insandı. Rızkında bereket vardı. Ku-reyşliler'in çoğuna iyilikte bulunmuştu. Başkalarına iyilik etmekten çekinmez, cimrilik göstermezdi. Malı kendi elinde tutmak istemezdi. Cenab-ı Allah onu, nefsini cimriliğinden korumuştu.
3- Azimli ve iyilikte ısrarlı bir kimse idi. İyilik konusunda karşılaştığı zorluklar, onu yapacağı iyilikten caydıramazdı. Kendisi ve insanlar için hayırlı işe koyulurdu. İradesi güçlü, azmi keskindi. Söylediği sözün sonucuna katlanırdı.
Siyer alimlerinin anlattıklarına göre, zemzem kuyusunu kazarken sadece Haris bin Abdülmuttalib adındaki oğlu vardı. Araplar mal çokluğuyla övünürlerdi. Oğullarının çokluğuyla iftihar ederlerdi. Dillerinden şu sözler eksik olmazdı: "Ben, malca senden zenginim; adamlarımın çokluğu bakımından da senden güçlüyüm."
Kureyşli ve Sakifli zenginler kadar mal sahibi olmadığı halde, Abdülmuttalib, Cenab-ı Allah'ın kendisine vermiş olduğu mal ile kanaat etmiştir. Çünkü elinde bulunan mal, cömertlik ve insanlığını korumasına yetiyordu. O fazla mal biriktirme tutkunu değildi. Aksine elinde bulunan malı tutmamaya özen gösterirdi ki, bu da onun için şeref olarak yeterdi. Fakat adam bakımından güçlü olmak için, çok sayıda oğlunun olmasını arzulardı. Mal ve çocuk, dünya hayatının süsüdür.
İçinde cahiliyet devrinin kalıntılarını taşıyan bir adak adamıştı. Eğer on oğlu doğup yaşarsa, bunlardan birini Kabe'ye kurban olarak takdim edecekti. Böyle yapmakla Kabe'ye karşı büyük bir görev yapmış olmayı düşünüyordu. Nitekim atası İbrahim de, ilk oğlunu Cenab-ı Allah'a kurban etmek gibi bir ibadette bulunmaya tevessül etmişti. Ama Abdülmuttalib bunu kendiliğinden bir adak olarak adamıştı. Böyle bir şeyi Rabbi'nin emriyle yapmak mecburiyetinde tutulmamıştı. Dolayısıyla İbrahim'in yaptığı, Allahu Te-ala'ya karşı bir teslimiyet olduğu halde, Abdülmuttalib'in yaptığı cahili bir işti. Dolayısıyla peygamberlerin

atası ve Allah'ın dostu İbrahim ile, Abdülmuttalib'in yaptığı arasında fark vardı. Abdülmuttalib, cahiliyet putperestliği devrinde yaşamış bu putperestliğe karşı bir tepkide bulunmamıştı. Cenab-ı Allah, dilediği kimseye erkek, dilediğine de kız çocuk bağışlar.
Ruh ve azim gücüne sahip olan Abdülmuttalib, adağını yerine getirmeye yöneldi. Çünkü oğullarının sayısı onu bulmuştu. Fakat bu on çocuktan hangisini kurban edecekti. Kur'a çekmek istedi. Oğullarını bir araya getirip topladı ve onları Kabe'nin içine koydu. Her birinin bir kağıt almasını ve kağıda kendi adını yazmasım emretti. Kur'a çekiminden Önce onlara adağını anlattı, oğulları da bu emre, gönül rızasıyla itaat ettiler. Adlarını yazdıktan sonra herbi-ri, elindeki kağıdı bir fal okuna yerleştirdi. Fal oklarından anlayan kişiye bu okları oğulları arasına kura usulüyle dağıtmasını emretti. O da bu okları Abdülmuttalib'in oğullarına kura usulüyle çektirdi. Kur'a, Peygamber efendimizin babası Abdullah'a çıkmıştı.
Oğulları arasında en çok sevdiği Abdullah olduğu halde, onu kurban etmek için bıçağı alıp bilemeye başladı. Onun bu davranışı, Kureyş'in toplantı meclisinde duyuldu. Bunu duyan Kureyşli-ler acele olarak yanına koşup geldiler. Onun, sevgili oğlunu umursamadan boğazlamak için bıçağı eline aldığını gördüler. "Ne yapmak istiyorsun ey Abdülmuttalib? "diye sordular. O da: "Oğlumu keseceğim!" diye karşılık verdi. Bu karşılığı duyan Kureyşliler paniğe kapıldılar. Abdullah'ın kardeşleri de ürküntüye düşmüşlerdi. Azimleri gevşemiş ve babalarına ilk etapta göstermiş oldukları itaat azalmaya başlamıştı. Çünkü kardeşlerini seviyorlardı. Fakat ihtiyar Abdülmuttalib'in azmi asla gevşememişti. O adağını yerine getirmek niyetindeydi. Kurban edeceği şahıs, yanında bulunan insanlar arasında kendisine en çok sevgili olan bir şahıs bile olsa, irade ve azim kuvvetiyle çocuğunu kesecekti. Çünkü o inancına sıkı sıkıya bağlı bir insandı. İnancı batıl da olsa, ondan taviz verecek bir kimse değildi.
Oğullan ile Kureyşliler, Abdullah'ı boğazlatmama hususunda yemin ettiler. Bu yeminlerinde ısrar ettiler. Çünkü Abdullah'ı bo-ğazlamamasımn özellikle Kureyş'e, genellikle de bütün Araplar'a kötü sonuçlar getireceğini düşündüler. Abdülmuttalib'e : "Abdullah'ı boğazlama! Bu adağını yerine getirmemek için bir mazeret bul. Eğer sen bu işi yaparsan, senden sonra herkes kendi çocuğunu boğazlayacaktır. Bunun sonucunun nereye varacağını, biliyor musun?!" dediler.
Yeğeni de, Abdülmuttalib'e şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, sen Abdullah'ı boğazlamayacaksın. Bu adağını yerine getirmeme hususunda bir mazeret bulacaksın. Eğer onu boğazlamamak için fidye vermemiz gerekiyorsa, bütün malımızı onun uğrunda fidye olarak veririz!"

Bunun üzerine Hicaz mmtıkasmdaki bir kadın kahine gittiler. Bu kadın onlara, Abdullah için bir diyet vermelerini tavsiye etti. Onun diyeti on deve olacaktı. Sonra da Abdullah ile develer arasında kur'a çekilecekti. Eğer kur'a, Abdullah'a isabet ederse, develerin sayısını arttıracaklardı. Develere kur'a isabet edinceye kadar bu işe devam edilecekti.
Bu kadın kahinin tavsiyesine uyarak kurbanlık on deve bulup getirdiler ve boğazlanmak üzere olan Abdullah'ın yanına bıraktılar. Develerle Abdullah arasında kur'a çektiler. İlk çekişte kur'a, Abdullah'a çıktı. Yani, Abdullah'ın boğazlanması gerekiyordu. Sonra develerin sayısını yirmiye çıkardılar. Tekrar kur'a çektiler. Kur'a yine Abdullah'ın aleyhine çıktı. Develere on tane daha ekleyerek, sayılarını otuza çıkardılar. Ama kur'a bu kere de Abdullah'ın aleyhine çıktı. Durmadan öhar onar arttırmaya başladılar; nihayet develerin sayısı yüze ulaştığında, çektikleri kur'a, develere çıktı ve Abdullah kurban edilmekten kurtuldu. Kureyşliler bu işin sona erdiğini söylediler ve : "Ey Abdülmuttalib, senin Rabbin, Abdullah'ın yerine fidye verilmesine razı oldu" dediler. Fakat Abdülmuttalib, Rabbi'nin bu fidye işine razı olduğuna tam olarak inanmak ve bu husustaki şüphesini yok etmek istiyordu. Rivayete göre Abdülmuttalib, kur'alarm develer aleyhine çıkmasından sonra ikinci ve üçüncü kez yine kura çekti. Bu kez kuralar, develerin aleyhine çıktı. Bunun üzerine develer boğazlandı ve etleri herkese dağıtıldı.
Bu anlattıklarımız Abdülmuttalib'in önemli bir niteliğine işaret etmektedir. O, her dilediğini yapan, güçlü bir azme, nefis ve irade metanetine sahip bir kimsedir. Bu nitelik onun bela ve mihnetler karşısında metanetini, hoşlanmadığı meşakkatli durumlara karşı sabırlı ve mütehammil olduğunu göstermektedir. Sabır sının zorlandığı halde, en sevdiği oğlunu öldürecekti. İmtihan edildi ve imtihanını başarıyla kazandı.
Güçlü adam, iradesini hevesine, ya da azmini şefkatine teslim edip itaat eden kimse değildir. Güçlü adam, iman ve iradesini, heves ve sevgilerine üstün kılan insandır. Abdülmuttalib, güçlü kuvvetli bir kimseydi. Fakat bu Özelliği onun şefkatli ve sevecen bir insan olmasına engel teşkil etmiyordu. Bir fikre inandığı zaman, onu sabırla ve mutmain bir ruhla yerine getirirdi. Bu inancının kaynağı batıl da olsa, inancının gereğini yapmaktan çekinmezdi. Gönlü metin, cesareti sabit bir kimse olup, asla tereddüt göstermezdi. Beklenmedik durumlar karşısında zaaf ve gevşeklik göstermezdi. Korkulu durumlarla karşılaştığında ruhu darmadağınık olmazdı.
Habeşliler, başlarında bulunan hükümdarları fiilleriyle Mekke'ye gelmişlerdi. Güçlü kuvvetli, teçhizatlı, sayıca çok bir orduyla bu şehre saldırmışlardı.

Herkesin yüreği hoplanıış kalbine ürküntü düşmüştü. Yalnız Kureyşliler'in büyüğü, Mekke'nin efendisi olan Abdülmuttalib, sükunetini bozmamıştı. Güzelce konuşur ve sözleriyle insanlarda sükunet ve saygı uyandırırdı. Haktan asla taviz vermezdi.
Habeş ordusu gelmiş, Mekkeliler'in develerini önlerine katmışlardı. Bunlar arasında Abdülmuttalib'in develeri de vardı. Habeşliler'in hükümdarı ve ordularının kumandanı olan Ebrehe ile buluşmaya gitti. Ebrehe; heybetli, korkunç ve azgın bir görünüme sahipti. Fakat Mekke liderinin kalbi onun karşısında hiçbir ürküntü duymamıştı. Abdülmuttalib'de ağır başlılık ve heybet vardı. Kendisiyle karşılaşan kimse, onun heybetinden dolayı kendine çeki düzen verirdi. Ama onun müsamahakarlığını görünce de, sükunet bulurdu. Karşılaştıkları esnada heybeti, Ebrehe'nin kalbini etkiledi. Niçin geldiğini sorunca, Abdülmuttalib, develerini geri vermesini istedi. Oysa Ebrehe, Abdülmuttalib'in develeri istemek için değil, Kabe'ye saldınlmamasını rica etmek için geldiğini sanmıştı. Onun bu isteğim yadırgayarak şöyle demişti: "Görüyorum ki, develerim istiyorsun. Kabe'ye saldınlmamasını istemiyorsun!"
Ebrehe'nin bu sözleri karşısında Abdülmuttalib, Ebrehe'nin kalbine ürtüntü verecek kuvvette şu cevabı vermişti: "Biz develerin sahibiyiz! Kijbe'ye gelince, onu koruyacak Rabbi vardır!" Onun bu sözlerinde, karşısındakine ürküntü veren bir Özellik vardı. Çünkü o, Ebrehe'ye şöyle diyordu: "Üstün ve galip geleceğini sanma. Yıkmak için geldiğin Kabe'ye hiçbir zaman dokunamayacaksın. Bu, senin gücünü aşar. Çünkü Kabe, Allah'ın evidir. Şüphesiz Allah, kendi evini koruyacaktır. Sen galip olamayacaksın. Allah seni yardımsız bırakacaktır." Bu, gerçekten de korkutucu ve ürkütücü bir cevaptı. Ama Abdülmuttalib bunu, hikmet ve sükunetle söylemişti. Ölçülü sözlerle ifade etmişti. O, söyleyeceği sözün yerini bilen bir kimseydi.
İleride yeri gelince inşaallah bu sözleri tafsilatıyla size nakledeceğiz.

Abdullah

Evet, şimdiye kadar Peygamber efendimizin en yakın dedesini anlattık. Peygamber efendimiz onun kucağında büyümüştü. İlk olarak alicenap insanların onurunu, yaşlıların hikmetini ve babalık şefkatini onda görmüştü. Evet, babasının yerine, dedesi Ab-dülmuttalib'i görmüştü. O, babasını görme mazhariyetine nail olamamıştı.
Şimdi de, Kureyşliler'in tümünün, boğazlanmaktan kurtarmak için fidye verdikleri adamdan, babasının nazarında en aziz ve en yakın evladı olan Abdullah'tan söz edeceğiz. Gerçekten de Abdullah, Abdulmuttalib'in on oğlu arasında en çok sevdiği çocuktu. Abdülmuttalib'in on oğlu şunlardır: Haris, Zübeyr, Ham-za, Dirar, Ebu Talib, (adı Abd-ü Menaf tır) Ebu Leheb, (adı Abdul-ül Uzza'dır), Abd-ül Kabe, Muğire, Nevfel, Abdullah.
Abdullah güzellikle şöhret bulmuştu. Kureyşliler'in en yakışıklısı ve en sevimli genciydi. Ahlakında ruhi güzellik ve kalp sükuneti vardı. Kaderin getirdiklerine razı olurdu. Babasının kendisini boğazlayarak adağını yerine getirmesi için boynunu bıçağa uzatmaktan çekinmemiş ve bu hususta tereddüt etmemişti. Kendi yerine fidye ödeyerek boğazlanmaktan kurtulma gücüne sahip olduğu halde, yine de boynunu bıçağa uzatmaktan çekinmemişti. Büyük dedesi İsmail'den sonra kendisi, boğazlanan ikinci kişi olmuştu. Cenab-ı Allah, İsmail'in boğazlanmasını fidye olarak bir koç göndermek suretiyle önlemişti. Cenab-ı Allah İbrahim peygambere, rüyasında İsmail'i boğazlamasını emretmiş ve böylece onu imtihan etmişti. Koçu fidye olarak kendi emriyle göndermiş, İsmail'i boğazlanmaktan kurtarmış ve İbrahim de sınavını başarıyla bitirmişti.
Abdullah'ın boğazlanması meselesine gelince; bu, Abdülmuttalib'in adağı neticesinde olmuştu. Mekkeliler kendi aralarında görüşerek Abdullah'ı boğazlanmaktan kurtarmak için fidye vermeyi kararlaştırmışlardı. Abdullah'ın boğazlanma işi bir insanın, yani babasının adağı neticesinde olduğundan dolayı, onun fidyesinin verilip kurtarılması da Kureyşli insanların meşvereti neticesinde olmuştu. Yani Cenab-ı Allah'ın emri ile boğazlanması istenilen İsmail'in kurtarılması da, yine Cenab-ı Allah'ın emriyle olmuştu. Abdullah, güzel yüzlü, temiz ruhlu ve karekterli bir kimse olduğundan dolayı, insanlar onun cazibesine kapılmış, onu sevmislerdi. Boğazlanmaması için çare aramış ve onu babasına teslim etmişlerdi. Halbuki babası onu öldürmek istemişti. Onu, akıllı ve yapmak istediği işi yapmakta, güçlü olan şefkatli babasının elinden kurtarmışlardı. Onu boğazlamak ne kadar zor bir işse de, babası kuvvetli bir azme sahip olduğu için,

bu işi yapmaya kesinlikle karar vermişti, ama Kureyşliler fidyesini vererek onu kurtarmışlardı.
Güzel endamlı, cazibeli ve yakışıklı olduğu için kadınlar tarafından çok beğenilirdi. Ama kendisi iffetli bir kimse olduğundan, helaldan başka bir şey istemiyordu. Mürüvvetinden ve âli cenablığından dolayı haramdan uzak duruyordu. İlahi emirleri yerine getirmek için değil de, mürüvvetinin gereğini yapmak, onurunu muhafaza etmek için tıpkı dini emirlermiş gibi haramdan sakınırdı.
Kadının biri ona musallat oldu. Güzel endamı kadının hoşuna gitti. Yakışıklılığı onu cezbetti. Kadın onunla beraber olmak istedi ve kendine davet etti. Ama o, iffetinden dolayı helal bir nikahla elde etmedikçe, onunla birlikte olmak istemedi. Meşru olmayan yollarla ona sahip olmak istemedi. Hevesine esir düşmeyen bu güçlü ve sağlam iradeli genç şu sözlerle onu reddetti:
"Harama girmektense ölürüm daha iyi
Helal bir şeyin, helalliği açıklanmadan ona giremem
Senin istediğin şey nasıl bir şeydir.
Şerefli kimse, dinini ve ırzını korur."
Evet, bu genç (Abdullah) nefsini ve emanetini korudu. Ahlakını ve onurunu muhafaza etti. Kavmindeki diğer gençler gibi aşağılık işlere tevessül etmedi. Çünkü o temiz, şerefli ve sevimli bir insan olarak yaşamak istiyordu.

Anne

Kureyşin bütün genç kızları, Abdülmuttalib oğlu Abdu-llah'a eş olmak için can atıyor ve Abdullah'ın doğuracakları çocuklarının babası olmasını arzuluyorlardı. Yirmi yaşına iffetli olarak ulaşmıştı. Asla zina etmemiş, kötülüğe yöneldiği görülmemişti. Her zaman iyilik taraftarı olmuştu.
Babasının, onun üzerinde itaat hakkı vardı. Ama babasına günah olmayan hususlarda itaat etmesi gerekiyordu. Çünkü o, babasıyla bir arada yaşamış olduğundan dolayı, ondan ayrılamaz ve ona muhalefet edemezdi. Babasının en sevdiği oğluydu. Babası onun için eş olarak Veheb'in kızı Amine'yi seçmişti. Amine'nin babası Veheb, Abdumenef bin Zühre'nin oğluydu. Zühre, Kusay'ın kardeşi ve Kilab'ın oğluydu. Babası, Zühreoğulları kabilesinin efendisiydi. Nitekim Abdulmuttalib de, Kusay oğullarının efendi-siydi. Sonra da, bütün Mekke'nin tartışılmaz lideri olmuştu. Çünkü o, övgüyle söz edilebilen bir kimseydi. Kureyşliler arasında akıllı ve mantıklı bir şekilde hareket ederdi. Asla zorbalığa ve baskıya yeltenmezdi. Evet bu genç, hısımlıkta babasıyla ortak olmuştu. Çünkü her ikisi de, Veheb bin Zühre oğulları kabilesine mensup kadınlarla evlenmişlerdi. Abdulmuttalib, Veheb kızı Hale ile evlenmişti. Hale, Amine'nin amcasının kızıdır. Abdulmuttalib, oğlu Abdullah için eş olarak Amine'yi seçmişti. Amine, Abdul-muttalib'in zevcesinin amcasının kızıydı. Zevcesinden Abdulmuttalib oğlu Hamza doğmuştur.[1] Abdulmuttalib'in oğlu Hamza, İslam uğruna cihad vererek şehitlerin efendisi unvanını kazanmış bir şahsiyettir. Evet, Abdülmuttalib'in zevcesinden, Hamza'dan başka Zübeyr bin Avvam'ın anası Safiye doğmuştur. Zübeyr, Re-sulullah (sav) in en yakın dostu olmuştu. Bu nedenle Abdulmuttalib oğlu Hamza şu üç bağ nedeniyle kendisini peygamber efendimize bağlamıştı.
1- Peygamber efendimizin amcasıydı.
2- Peygamber efendimizin annesinin amcasının oğluydu.
3- Peygamber efendimizin süt kardeşiydi.
Bütün bunların ötesinde o, Peygamber efendimizi, Mekke'de iken Kureyşli müşriklere karşı koruyan iki amcasından biriydi. Peygamber efendimizi yakın akrabalık nedeniyle değil, Muhammedi risaîete olan imanı ve Allah yolundaki cihadı nedeniyle müdafaa eden ikinci amcası olmuştu. Bu nedenle de gerçekten şehitlerin efendisi unvanını alma hakkına sahip olmuştu.
Abdulmuttalib kızı Safîye'de de, kendisini Resulullah'a bağlayan iki akrabalık

bağı vardı. Bunlardan biri asabelik bağı, diğeri de zu- rahimlik bağıydı. Çünkü Safîye, Peygamber efendimizin halasıydı. Aynı zamanda anasının amcasının kızı, Hale'nin kızıydı. Zorluk ve rahatlık dönemlerinde Peygamber efendimizle beraber olmuştu. Onda Abdulmuttalib ailesinin şecaat ve kahramanlığı vardı.
Peygamber efendimizin soyu ile, Zühre oğullarının soyu, Ki-lab'da birleşir. Araplar bu zata Kilab adını vermişlerdir. Tarihçi-lerse, kendisindeki hikmetten dolayı ona Hakim adını vermişlerdir. Evet, Zühre oğulları, Kilab'da Peygamber efendimizin soyuy-la birleşmekle birlikte, Haşim oğullarına karşı muhalif değillerdi. Onlara, kendilerini ne cahiliyet, ne de İslamiyet döneminde düşmanlığa sürükleyecek bir rekabet gösterisinde bulunmuyorlardı. Aksine onlara yardımcı, destekçi ve dost oluyorlardı. Bunu da nefislerine hükmeden bir baskıdan dolayı değil fakat kalplerini birbirine bağlayan sevgiden dolayı yapıyorlardı.
Haberlerde nakledildiğine göre, Kilab, yakın zamanda Ku-reyşliler'den bir peygamberin geleceğine inanan kimselerden biriydi. O, her cuma günü kavmine hitapta bulunarak onların dikkatlerini bu noktaya çekerdi. [2] Eğer bu haber doğruysa, bu, bizi şu noktaya götürmektedir. Kilab, İbrahim peygamberin dinine sımsıkı sarılan bir kimseydi. İsmail oğullarından gelecek olan peygambere inanan kimselerden biri idi. Diyebiliriz ki onun Allah inancına, cahiliyet putperestliğinin izleri bulaşmıştır. Bu özellik, Araplar'm akıl sahibi çoğu kişilerinde bulunan bir özelliktir. Onların ahlak ve himmet sahiplerinde de bu izlere rastlamak mümkündür. Örneğin Abdulmuttalib ve ondan sonra da Mekke'nin lideri, Resulullah'm koruyucusu Ebu Talib de bu özelliğe sahipti.
Amine, annesi Berre binti Abdulaziz bin Osman bin Abdüddâr bin Kusay yoluyla Peygamber efendimizin soyuna katılmaktadır. Bilindiği gibi Kusay, Peygamber efendimizin dedelerindendir.
Nakledilen bazı haberlerde görüldüğü üzere, ortaya şöyle bir soru atılmaktadır. Peygamber efendimizin babası Abdullah'ın, Amine'den başka bir zevcesi var mıydı? Amine'den önce veya sonra evlendiği başka bir kadın bulunuyor muydu?
"Siret" adlı eserin sahibi ibn îshak şöyle der: "Anlatıldığına göre Abdullah, Veheb kızı Amine" ile birlikte yaşayan ikinci karısına uğrayarak onu yatağına davet etmişti. Fakat Abdullah'ın, uğraştığı iş dolayısıyla üstü çamurla lekelenmişti. Kadın ondaki çamur lekelerini görünce, yatağına gitmekte gecikmişti. Abdullah onun yanından çıkıp yıkandı ve üzerindeki çamur lekelerini temizledi. Sonra Amine'nin yanına gitti ve yeniden o karısına uğradı. Bu defa da karısı onu yatağa davet etti ama Abdullah, onun yatağına gitmedi.

Amine'nin yamna gidip onunla birlikte kaldı. Böylece Amine, Muhammed (sav)'e hamile kaldı. Bundan sonra Abdullah, diğer karısının yanına gitti ve ona: "Yatağa gelecek mi-sin?"diye sorunca, karısı şu cevabı verdi: "Hayır. Önce bana uğradığında almnda beyaz bir nur parçası görmüştüm^ Seni yatağa davet ettim. Fakat yanıma gelmedin. Gidip Amine'yle buluştun." [3] Biz bu haberi reddediyoruz. Abdullah'ın, Muhammed'in anası Amine'den başka bir kadınla evlenmediğine inanıyoruz. Muhammed, yaratıkların en hayırlısı ve bu kainatta parlayan ilahi bir nurdur. Biz bu gerçeği kabul ediyoruz. Çünkü:

1- Bu, sadece İbn İshak'ın rivayet ettiği bir haberdir. Bu haber, sahih hadis kitaplarında yer almamıştır. Eğer Abdullah'ın, Amine'den başka bir zevcesi olsaydı, bu, herkesçe bilinen meşhur bir haber olur ve diğer kitaplarda da nakledilirdi. Nitekim Abdul-muttalib'in müteaddit evlilikleri konusundaki haberler, kitaplarda yer almıştır. Her zevcesinden doğan çocukları ve nesebinin beyanı belirtilmiştir. Yaratıkların efendisinin babası Abdullah, önemsiz bir kimse olmadığı1 için, eğer birden fazla evliliği olsaydı, bu bilinirdi. Halbuki Abdullah'ın şerefi -Muhammed'in (sav) babası olması nedeniyle- Abdulmuttalib'inkinden daha yüksektir.

2- Bu mevhum evliliğin ne zaman yapılmış olduğu da bildirilmemektedir. Eğer gerçek ise, bu evliliğin durumundan da haberimiz yoktur. Sonucunun neye vardığı anlatılmamıştır. Bu genç yaşında ne diye ikinci bir evlilik yapmış olsun? Bu konuda hiçbir şeyin anlatılmamış olması, bu haberin doğru olmadığını göstermektedir. Zaten bu garip bir haberdir.

3- Siyer kitaplarında anlatıldığına göre, söz konusu kadın, Abdullah'a, kendisiyle temasta bulunması için teklifte bulunmuş fakat aralarında bir evlilik bulunduğuna dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Abdullah da onun bu talebini reddetmiştir. Önceki sayfalarda naklettiğimiz iki meşhur beyit, onun helalden başka bir şeyi kabul etmediğini dile getirmiştir. Ancak namusunun, üstünlüğünün, aile şerefinin cevaz verdiği helaîa yönelmiştir. Buna daha önce de işarette bulunmuştuk.

4- Bu rivayet, batıllığını kendi içinde taşımaktadır. Çünkü burada anlatıldığına göre, karısı olduğu söylenen kadın, çamura bulanmış olan Abdullah'ın isteğini kabul etmemiştir. Oysa makul olan, kocası tarafından çağrılan kadının, kocasının isteğini yerine getirmesidir. Oysa kadın, Abdullah'ın yıkanıp temizlenmesini istemiş, yoksa kendisiyle yatağa girmeyeceğini bildirmişti. Abdullah ise, onun bu şartına uyarak gidip yıkanmış ve temizlenmişti. Ami-ne'nin yanına uğradıktan sonra, o kadının -ki o da kendisinin iki eşinden biri olmalıydı- yanma uğradığında, artık o, kendim Abdullah'tan alıkoymamalıydı. Abdullah'ın alnında

görmüş olduğu bir nur parçası nedeniyle onunla yatakta yatmaya razı olduğu nasıl söylenebilir? Eğer onunla yatağa girmeye razı oluşunun sebebi bu ise, Abdullah'ın ilk istediği anda, elbisesindeki çamur nedeniyle onunla yatmaktan imtina etmiş olması düşünülemez. Eğer o kadın, Abdullah'ın alnındaki nuru kendi rahmine intikal ettirme düşüncesinde idiyse, Abdullah'ın üzerindeki çamur lekeleri onun bu düşüncesini gerçekleştirmesine engel teşkil etmemeliydi.
İşte bu mülahazalar gözönünde bulundurulduğu takdirde, bu rivayetin temelde çelişik unsurlar taşıdığı görülmektedir. Dolayısıyla bu rivayet, baştan sona reddedilmesi gereken bir rivayet durumuna düşmektedir.

---

[1] İbn Kesir, c. 2, s. 251.

[2] İbn Kesir, el-Bıdaye Ve'n-Nıhaye, c. 2, s. 2

[3] Ibn Hisara, Siret, c. 1, s. 157.

Amine'nin Yüksek Nitelikleri

Kendisi hakkında nakledilen haberlerden de anlaşıldığı üzere Amine, yüksek sıfatlarla muttasıf idi. Çok sabırlı ve mütehammil bir yaratılışa sahipti. Yücelik ve üstünlük sıfatlarında iffetli Meryem'e benzerdi. Cenab-ı Allah'ın onu, beşeriyetin efendisi Muham-med (sav) e anne olarak seçmiş olması, iffetli Meryem'i, Mesih peygamber için ana olarak seçmesine benzemektedir.
Sabırlı oluşunda, evlilik fitnelerinden uzak, kainattaki en büyük risaletin sahibine hamile kalışı hususlarında da, iffetli Meryem'e benzemektedir.
Çağındaki bütün genç kızların evlenmek istedikleri bir genç olan Abdullah'la evlenmişti. Ama bu evliliği çok kısa sürmüştü. Bazı tarihçilerin anlattıklarına göre bu evlilik üç gün, ya da üç ay sürmüştür. Bundan sonra Abdullah, zevcesini evde bırakmış ve aile efradının geçimini temin etmek üzere Kureyşlilerin yanına gitmiş, onlardan hurma almıştır. Yolculuk sırasında babasının dayıları olan Neccar oğullarının yanına uğramış ve orada vefat etmiştir.
Bu sabırlı ana, genç kocasından ayrılmanın acısına sabırla katlanmıştı. Evliliğin daha ilk zamanlarında, ailesinin geçimini sağlamak üzere gurbete çıkan kocasının yokluğuna razı olmuştur. Çünkü Abdullah, ailesim'n geçimini temin etmek için Neccar oğullarının yanına gitmişti. Faziletli ve erdemli bir kadın, kendi kavmine faydalı olmak, onların durumunu düzeltmek uğruna kocasının gurbete çıkmasına ve sevdiklerinden ayrı kalmasına katlanır. Kısa bir süre evli kaldıktan sonra, kocası gurbete gitmiş ve sevgili yavrusu Muhammed'i kocası yanında bulunmadığı bir sırada doğurmaya sabır ve metanetle rıza göstermişti. Abdullah'ın zevcesi olma şerefiyle yetinmiş, kocasından mahrum olmayı bu onurla yetinerek kabul etmişti. Sevgili yavrusu Muhammed (sav)'in doğumuyla gönül sevincine ulaşmış, kocasından ayrı olmanın mihnetleri biraz daha hafiflemişti. Gurbetteki kocasıyla yeniden kavuşacakları umudunu hep içinde taşımıştı. Fakat şanı yüce ve her şeye gücü yeten Allah, onu imtihan etmek istemişti. Bu sebeple de kocasını gurbette iken vefat ettirmişti. Amine, Rabbi'nin emrine rıza göstererek, bu acıya büyük bir sabırla göğüs germiş ve çocuğunu yalnız başına terbiye etmeye çalışmıştı.
Muhammed (sav) süt emme çağını geride bıraktıktan sonra, annesi yük ve denklerini bağladı, çocuğuyla birlikte Medine'ye doğru yola çıktı. Çölleri ve vahaları aştı. Öyle zorluk ve meşakkatlerle karşılaştı ki, buna ancak sabırlı kimseler dayanabilirdi. Kocasının kabrini ziyaret etmek üzere, Medine'ye geldi. Hayattayken bütün bakışları üzerinde toplayan sevgili eşinin mezarını ziyaret

etmek istiyordu. Hikmet sahibi Allah'ın takdiri, bu isteğinin gerçekleşmesini uygun görmedi. Bütün bu mihnetler karşısında o, sükûnet ve sabır içinde Allah'ın takdirine boyun eğmiş ve rıza göstermişti: "O (Allah), yaptığından sorumlu değildir, onlar ise sorumlu tutulacaklardır" (Enbiya: 23)
Kocasının mezarının civarında en azından üç yıl müddetle bekledi. Kendisi için çok güzel olan günler geçirdi. Çünkü sevgili kocasının yakınında idi. Bununla yetinmiş ve-kalbine sükûnet gelmişti. Sabırlı idi. Adı gibi güvenilir bir Amine idi. Kavmi gibi şerefliydi. Mayası gibi asil idi.

Rivayetlerden açıkça anlaşıldığına göre o, yavrusunu Mekke eşrafı olan kavminden uzak tutmak istememişti. Yavrusunu dedelerinden ayrı tutmak niyetinde değildi. Onu her zaman kendi nefsine tercih eder ve üstün tutardı. Mekke'ye götürüp dedelerine teslim etmek maksadıyla, yine zorluklara ve meşakkatlere katlanmayı göze aldı. Mekke yoluna düşerek çölleri ve vahaları ka-tetmeye başladı. Beraberinde, yol zahmeti hususunda kendisine yardım edecek bir cariyesinden başka kimse yoktu. O nurani çocuğunun bakımı hususunda kendisine cariyesinden başka yardım eden bir kimsesi yoktu. Ama bütün bu zorluklara, büyük bir fedakarlıkla katlanıyor ve sevgili yavrusuna olan tutkunluğundan dolayı bu zahmetleri göze alıyordu. Yolda iken vefat etti. Ebva denilen, Mekke ve Medine arasındaki köye defnedildi. Ruhunu Rabbi-ne teslim ederken, geride en kıymetli varlığı olan yavrusunu bırakıyordu. Yavrusuyla vedalaştı. Nitekim daha önce de yavrusunun babasıyla vedalaşmıştı. Yavrusunun babasıyla vedalaşırken, o kıymetli varlığı olan kocasını, ebediyet yoluna uğurlamıştı. Ama şimdiki vedalaşma, öncekinden farklıydı. Çünkü bu defa kendisi ebediyet yoluna giderken, geride sevgili yavrusunu hayatın zorluklarıyla başbaşa bırakıyordu. Beraberinde bulunan cariyesiyle birlikte yavrusunu Allah'ın himaye ve gözetimine havale ediyordu. Allah da onun yavrusunu gözetim ve kontrolü altına alıp himaye etti. Nitekim yavrusu, büyük dedesinin yanma, ailesine kavuştu. Artık o, Abdulmuttalib'in koruması altındaydı.
Bu sakin ve sabırlı mücahideye bakmak için burada kısa olarak durmamız gerekmektedir. Amine'nin Meryem gibi iffetle yaşamış olduğunu söylerken şöyle bir yorum yapmamız gerekmektedir. Amine, karnında bu kainatın varlık sırrını taşıması ve onu koruması bakımından, iffetli Meryem'e benzemektedir. Ancak, meleklerin, Meryem'e: 'Allah seni alemlerin kadınlarına üstün kılıp seçti sözü, Amine için söylenmemiştir. Zekeriyya peygamber Meryem'i gözetim ve bakımı altına almış, onu mabede yerleştirmişti. Veheb'in kızı Amine ise, normal geleneğe uyarak kocasının akrabaları tarafından ailesinin büyüklerinden istenmiş ve evlenmişti. Allah'ın hükmü ile o temiz bir nefis sahibi olarak Muham-med

(sav)'ın emanetini rahminde taşımış ve bu emaneti Allah'ın gözetimi altında muhafaza etmişti. Bu görevini eksiksiz ve kusursuz bir şekilde yerine getirmişti. Kendisine, emanetin kutsallığını bildiren bir kimse olmadığı halde, ruhundaki tabii şevkle bunu sezmiş ve duygularıyla anlamıştı.

DOĞUM ÖNCESİ

Ana Rahmindeki Mübarek Cenin

Bu kainattaki olaylar, alemlerin Rabbi katında sabit olan evrensel kanunlar uyarınca cereyan ederler. Bu evrensel kanunları Cenab-ı Allah kendi hikmet ve arzusuyla murad etmiştir. Bu kanunları iradesiyle seçerek, kudreti ile uygulamıştır. Allah katında tesadüfün yeri yoktur. Tesadüf, ancak insanların yanında bir anlam ifade edebilir. Çünkü insanlar, adet gereğince sebepleri müsebbeplere bağlar, duyularla algılanan ve bilinen kanunların nizamını, evrensel olaylara uygularlar. Bu kanunlara aykırı olarak meydana gelen olayların da tesadüf eseri olduğunu söylerler. Bu, sadece maddi olayları algılayabilen, fakat madde ötesini algılamaya güç yetiremeyen insanların görüşüdür. Bunlar, olaylar hakkında duyulur şeyleri esas alarak hükmederler. Sebepleri ve müsebbepleri yaratan üstün güce sahip bir sultanın varlığım ve olaylara onun hükmettiğini anlayamazlar. Oysa o sultanın iradesi, kayıt altına alınamaz. Kendisi bu olayları hikmeti ile takdir eden bir zattır.
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, insanların kendisine iman edip emirlerine karşı gelmekten sakınmaları durumunda üzerlerine bol bol rızık yağdıracağını açıkça beyan etmiştir. Kelimeleri yüce olan mukaddes zat şöyle buyurmuştur:
"(O) ülkelerin halkı inanıp (Allah'ın azabından korunsalardı elbette üzerlerine gökten ve yerden bolluklar açardık ." (Araf: 96)
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Firavun halkından olan zalim kimseler üzerine azabım indirdiğini açıklamıştır.
Bu azabın sebebiyse, onların isyanlarıdır. Bunlarla ilgili kıssalar anlatılırken, Allahu Teala şöyle buyurmuştur:
"Andolsun biz, Firavun ailesini tuttuk, öğüt alsınlar diye yıllarca kıtlıkla ve ürünleri azaltmakla sıktık. Onlara bir iyilik geldiği zaman: 'Bu, bizimdir, (bizim yüzümüzdendir, kendi davranışımızla bunu elde ettik)' derler; kendilerine bir kötülük ulaşırsa, Musa ve onunla beraber olanları uğursuz sayarlar (onların yüzünden belaya uğradıklarını sanırlar) di. iyi bilin ki, onların uğursuzluğu Allah katındadır. Fakat çokları bilmezler. Ve dediler ki: ' Bizi büyülemek için ne kadar mucize getirirsen getir, biz sana inanacak değiliz! Biz de onların üzerine ayrı ayrı mucizeler olarak tufan, çekirge, kımıl (haşerat), kurbağalar ve kar gönderdik; ama yine büyüklük tasladılar ve suçlu bir topluluk oldular. Üzerlerine

azap çökünce:' Ey Musa, dediler, bizim için Rabbine -sana verdiği söz yüzü hürmetine- dua et; eğer bizden azabı kaldı-rırsan, muhakkak sana inanacağız ve mutlaka Israiloğulları'nı seninle beraber göndereceğiz!' Biz onlardan, geçirecekleri bir süreye kadar azabı kaldırınca hemen yeminlerini bozmaya başladılar. Biz de onlardan öc aldık, onları denizde boğduk! Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanlamışlardı ve onları umursamaz olmuşlardı." (A1'raf: 130-136)
Yukarıdaki naslar, Cenab-ı Allah'ın, doğru yolda yüreyen kimseler üzerine bereketleri indireceğine kesin bir ifadeyle delalet etmektedirler. İnsanlar eğer hayra ulaştırıcı yola koyulur ve noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a hakkıyla dayanıp tevekkül ederlerse, Rableri, onların üzerlerine hayır ve bereketler indirecektir. Yine insanlar, haddi aşıp zulümkar davranır ve taşkınlık yaparlarsa, Cenab-ı Allah onların üzerlerine azap, mahrumiyet ve belalar indirecektir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın irade ve kanunlarının düzenine aykırı davrandıkları takdirde, bilip tanıdığımız sebeplerden müsebbeplere muhalif de olsa üzerlerine belalar indirecektir.
Biz, eski Çinlilerin dedikleri gibi; "Yeryüzündeki insanlar isyan edip bozgunculuk çıkarır ve kendilerim düzeltmezlerse, kainatın ve göklerin düzeni bozulur" demiyoruz. Bu, maddiyata inanan putperestlerin sözüdür. Ancak, biz mü'minlere yaraşan şu sözü söyleriz: Kainatın idaresini yürüten Cenab-ı Allah, işleri ve olayları kendi ölçüsü ve takdirine göre yürütür. O, kainata istediği şekil ve düzeni verir. "O (Allah), yaptığından sorulmaz, ama onlar, (yaptıklarından) sorulurlar." (Enbiya: 23)
Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in varlığının, milleti için bir bereket vesilesi olduğunu açıklamak için böyle bir girişte bulunduk. O, ana rahmine düştüğü günden, bu dünyadan ayrıldığı güne kadar milleti için bereket ve hayır vesilesi olmuştur. Ana rahmine düştüğü günden itibaren, kendi milleti olan Kureyşliler için doğrudan bir bereket vesilesi olduğu gibi, bütün insanlık için de bir hayır vesilesi olmuştur. Çünkü o, insanlar için ilk mabed olarak kurulan ve müslümanlarm kıblegahı olan Kabe'yi himaye etmişti. Önce de söylediğimiz gibi orası, bütün dinler tarafından kutsal sayılan mukaddes bir mekandır. Peygamber efendimiz ana rahminde iken Kabe-i Muazzam'a, Ebrehe ordusunun saldırısından kurtarılmıştı. Yemen'in Habeş hükümdarı olan Ebrehe Mekke-i Mükerreme'deki Kabe'yi yıkıp sökmek ve onun yerine, Yemen'de bütün Araplar tarafından ziyaret edilecek yeni bir mabed inşa etmek istemişti. Böyle yapmakla , ibrahim peygamberin davetine aykırı davranmış oluyordu. Çünkü İbrahim peygamber, Rabbine dua ederken şöyle demişti:
" Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namaz kılabilmeleri için senin Beyt-i

Haram'ının yanında ziraata elverişsiz bir vadiye yerleştirdim, Rabbimiz! insanların gönüllerini onlara meylettir.Şükretmeleri için onları ürünlerle rızıklandır." (ibrahim: 37)
Henüz Peygamber efendimiz, anasının rahmine düşmeden önce Ebrehe, Mekke'ye saldırmak için atlı ve piyade askerler hazırlamıştı. Peygamber efendimiz ana rahmine düştükten sonra, Ebrehe ordusu Mekke'yi kuşatma altına aldı. Fakat bu mübarek ceninin yüzü suyu hürmetine Cenab-ı Allah, Ebrehe'yi ve ordusunu perişan bir vaziyette geri çevirdi çünkü o mübarek cenini Cenab-ı Allah, Beyti şereflendirip himaye edecek olan bir risaletle peygamber olarak göndermişti.
Şimdi biz bu saldırı olayını anlatmaya çalışacağız.

Fil Ashabı

Yemen yönetimi, Ebrehe adındaki Habeşli bir adamın eline geçmişti. Bu adam Yemen'e hakim olmuş ve San'a kentinde Ku-leys adım verdiği muazzam bir kiliseinşa etmişti. Arapların, özellikle Hıristiyan Araplar'ın orayı ziyaret etmelerini istiyordu. Ne var ki Araplar, Kabe dururken buraya iltifat etmediler. Kuleys kilisesini inşa ettikten sonra Habeş kralı Necaşi' ye mektup yazdı. Kendisini onun hakimiyeti altında görüyordu. Necaşi'ye yazmış olduğu mektubunda şöyle diyordu: "Ey hükümdar, daha önce benzeri yapılmamış olan bir kiliseyi senin için inşa ettim. Araplar'ın hacılarını bu kiliseye yöneltinceye kadar, kendimi bu işteki maksadımı gerçekleşmiş sayamayacağım."
Ama Araplar'dan bir adam, Ebrehe'nin inşa ettirdiği bu kiliseyi tahkir etmek istedi. Kiliseyi ve Ebrehe'yi alaya almak için gidip kilisenin içine pisledi.
Ebrehe, Araplar'ın bu kiliseyi tahkir ettiklerini ve Kabe'yi ziyarete eskisinden daha fazla rağbet ettiklerini görünce, artık Kabe'yi yıkmaktan başka çare kalmadığını anladı. Muazzam silahlarla teçhiz edilmiş bir ordu ile Mekke'ye saldırarak Kabe'yi yıkmayı zorunlu gördü. Atlarının ve develerinin yanı sıra, savaşlarda kullandıkları filleri de ordunun önüne katarak Mekke'ye doğru yola çıktı. Ebrehe'nin ordusuyla birlikte yola çıktığını duyan Mekke halkı paniğe kapıldılar ve büyük bir tehlike karşısında olduklarını anladılar. Bu nedenle de Mekke'yi ve Kabe'yi savunmak için harekete geçtiler. Araplar, birbirlerinin kumandası altına girerek gruplar oluşturdular ve Ebrehe'ye saldırdılar. Fakat Ebrehe onları yenilgiye uğrattı. Beyt-i Haram'a doğru yoluna devam etti. Kendisine karşı direnen bütün Araplar'ı yendi. Önünde hiçbir güç duramıyordu. Karşısına çıkanları ezip geçti.
Taife vardı. Taifliler, diğer arapların başına gelen hezimeti gördükleri için Ebrehe'ye karşı çıkmadılar. Aksine ona taraftar gölündüler. Çünkü Kureyşliler'le rekabet içindeydiler. Kureyşli-îer, Kabe'nin hizmetkârlığını yaptıklarından dolayı, büyük bir şerefe sahip olmuşlardı. Bunlar, Kabe'nin yerine kendi mevhum tanrıları olan Lât için inşa ettikleri bir evi takdis etmeye başlamışlardı.
Ebrehe'nin Kabe'ye saldırmak üzere geldiği haberi Kureyşliler'i, Kinaneler'i, Hüzeylîler'i ve diğer Mekkeliler'i derinden derine düşündürmeye başlamıştı. Ebrehe'nin kuvvetine karşı direne-meyeceklerini biliyorlardı. Ayrıca Mekke'ye gelirken yolda kazandığı galibiyetlerin de Ebrehe'nin gücüne güç kattığını ve Arap-lar'ı daha da korkuttuğunu görmüşlerdi. Bu nedenle, Allah'ın takdirinde gizli bulunan hükmün açığa çıkmasına kadar susmayı kararlaştırdılar.

Öte yandan Ebrehe, kutsal kitaplarda, özellikle Hıristiyanlar'ın kitaplarında Kabe'nin şeref ve yüceliğine dair anlatılanları bildiği için, bir korkuya kapılmştı. Kabe'yi zorla değil, anlaşma yoluyla ele geçirmek istiyordu. Mekkeliler'in kendi rızalarıyla Kabe'yi ona teslim etmelerini istiyordu. Böylece Kabe'yi rahatlıkla yıkmak amacındaydı. Eğer Mekkeliler kendi arzularıyla Kabe 'yi ona teslim ederlerse, inancına göre Kabe'yi yıkması normal bir şey olacaktı.
İster savaşma hususunda tereddüte düşmüş bulunsun, ister Kabe'yi barış yoluyla elde etme niyetinde olsun, neticede o, Mekke'ye bir elçi gönderdi. Elçiye, Mekke'nin liderini ve şerefli kimsesini sorup bulmasını tembihledi. Sonra da o lidere şöyle demesini emretti: "Hükümdarımız Ebrehe Mekke'ye savaşmak için gelmediğini söylüyor. Buraya, sadece şu beyti yıkmak maksadıyla geldiğini bildiriyor. Eğer ona karşı savaşmazsanız, hiçbir kimse öldürülmeyecektir." Elçisine şu tenbihi de yaptı: "Eğer Mekke'nin lideri mutlaka benimle savaşmak istiyorsa, onu yakalayıp yanıma getir!"
Elçi Mekke'ye gitti. Mekke'nin efendisinin ve şerefli şahsiyetinin Haşim oğlu Abdülmuttalib olduğunu biliyordu. Ebrehe'nin söylediklerini Abdülmuttalib'e ulaştırdı. Abdülmuttalib ona, barışçı bir eda ile cevap verdi. Ama bu cevabın altında, Beyt'in Rabbi olan Allah'a iman ifadeleri gizliydi. Böyle bir ifade Allah'ın kuvveti ile Ebrehe'yi ürkütme mânâsını taşıyordu.
Abdülmuttalib, gelen elçiye şöyle dedi: "Vallahi biz Ebrehe ile savaşmak istemiyoruz. Bizim, onunla savaşacak gücümüz de yoktur. Ama gördüğünüz şu Allah'ın evi, yani Kabe, Allah'ın dostu İbrahim'in inşa ettiği bir evdir. Eğer Allah burayı Ebrehe'ye karşı koruyacak olursa, zaten bu kendi evi ve haremidir. Eğer Allah, Ebrehe'ye karşı bir engel çıkarmazsa, şüphesiz, bizim burayı savunacak gücümüz yoktur!"
Bu yumuşak ifadeler, aslında Hıristiyan bir kimse için şiddetli uyarı ve korkutma anlamını taşıyordu. Çünkü bu sözleriyle Abdülmuttalib, Ebrehe'ye Mekkeliler'in herhangi biri ile savaştığı takdirde Allah'a karşı savaş açmış olacağını ve yine Allah'ın emri üzerine peygamberlerin dedesi İbrahim'in inşa ettiği Kabe'yi yıkmış olacağı ikazını yapmış oluyordu. Onun bu sözleri, yumuşak olmasına rağmen, Allah'a ve ilahi risalete inancı olan kimseyi ürkütecek bir tehdit anlamı taşıyordu. Nitekim bu yumuşak sözler, etkisini gösterdi. Öyle yumuşak sözler vardır ki, kılıçların yapamadığı etkiyi yapar. Özellikle bu gibi sözler, savaşlarda galibiyeti devamlı olarak elde etmiş olan ve kendisine karşı çıkan kimseleri yenilgiye uğratmış bulunan bir kimseye karşı söylenirse, daha etkili olur. Çünkü bu sözlerde, Ebrehe'nin alışık olmadığı ve tanımadığı bir savaş tehdidi vardı. Bu savaş Allah'ın peygamberlerinin ceddi ibrahim'in savaşı idi.

Ebrehe'nin askerleri, Abdülmuttalib'e ait bazı develeri alıp ordugâha götürmüşlerdi. Ebrehe ile görüşmek isteyen, Abdül-muttalib'in kendisi olmuştu. Ebrehe'nin elçisine söylediklerini fiilen de tekid etmek için huzuruna çıkmak istemişti. Abdülmut^a-lib, gerek bilgisi dahilinde, gerek bilgisi dışında askerlerinin el koymuş oldukları develeri geri vermesini Ebrehe'den istemişti. Heybetli, ama korkutucu olmayan Abdülmuttalib, elçiye söylediği sözlerin Ebrehe'ye iletilmesinden sonra Ebrehe'nin huzuruna çıktı. Abdülmuttalib, insanlann en güzel endamlısı, en yakışıklısı ve aynı zamanda en heybetlisiydi. Ebrehe onu görünce tazim ve ikramda bulundu. Oturduğu tahtından inerek, aynabaşına gidip oturdu. Sonra tercüman vasıtasıyla ona: "İhtiyacını söyle" dedi. Abdülmuttalib tercümana şöyle dedi: "Sizden el koymuş olduğunuz yüz devemi geri vermenizi istiyorum."
Abdülmuttalib'in bu sözleri üzerine, Ebrehe şu karşılığı verdi: "Seni gördüğümde pek beğenmiştim. Ama bu sözleri söyledikten sonra gözümde küçüldün. Sana ait olan yüz deveni geri almak için mi bana gelip konuşuyorsun? Ama öte yandan hem senin dininin , hem dedelerinin dininin sembolü olan ve yıkmak için gelmiş bulunduğum Kabe'yi unutuyor, onu kurtarmak için hiç bir şey söylemiyorsun!"
Abdülmuttalib, Ebrehe'yi ve ordusunu Allah'a havale ederek şöyle dedi: "Ben develerin sahibiyim. Kabe'yi koruyacak olansa, onun sahibi ve Rabbi'dir!" Bu sözler karşısında ürküntüye kapılan Ebrehe: "Kabe'yi bana karşı kimse koruyamaz!" dedi.
Abdülmuttalib ise şu karşılığı verdi: "Öyleyse işte Kabe... Karşında duruyor. Git de saldır bakalım!"
Kuşkusuz Abdülmuttalib, Ebrehe'yi Allah ile tehdit ediyordu.
Önce Kabe'yi koruyacak olanın Allah olduğunu kesin bir ifadeyle belirtmişti. İkinci olarak da, "Git de saldır bakalım!" demekle, onu -her ne kadar sükûnetle söylemiş olsa da açıkça tehdit etmişti. Belki de Ebrehe'ye en çok tesir eden şey, onun sakin bir şekilde konuş-masıydı. Sükûnet bazen muhatabın nefsine daha da etkili olur. Özellikle kalbinde gayba iman konusunda birazcık da olsa kırıntı bulunan ve maddi zaferlere alışmış olan bir kimseye, sakin olarak söylenen sözler daha çok tesir eder. Çünkü Ebrehe, Hıristiyandı.
Böyle derken Abdülmuttalib'in, Rabbi'nden umduğu şey tahakkuk etti. İnsanlığın efendisi olan Muhammed (sav) anasının rahmine düşmüştü. İşte bu ceninin bereketi ile, Cenab-ı Allah'ın Kabe'yi kurtarma emri tahakkuk etmişti.
Ebrehe ve kumandanları, ordunun önündeki fili Kabe-i Muaz-zamaya doğru sürmek istemişlerdi ama fil durmuş ve yürümemiş-ti. Çünkü Cenab-ı Allah onu durdurmuştu. Yemen'e ve Şam'a doğru çevirdikleri fil yürümeye başlamış, ancak

Kabe'ye yöneltmek istediklerinde hareket etmemişti. [1] İşte Cenab-ı Allah Kabe-i Mu-azzamayı, hem kendisinin bir lütfü, hem de anasının rahminde gizli bulunan mübarek yavrunun bereketi ile kurtarmıştı.
Eğer Ebrehe bu olup bitenlerden ibret alıp Yemen'e dönseydi, bir nevi ganimet elde ederek dönmüş olacaktı. Ama o kararım uygulamaya azmetmişti. Bunun üzerine Cenab-ı Allah da ondan, güçlü bir zata yaraşır bir şekilde öc aldı. Üzerlerine, cehennemden gönderilme küçücük taşları atan Ebabil kuşlarını göndermişti. Nitekim şanı yüce, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Fil Sûresi'nde şöyle buyurmuştur:
"Görmedin mi, Rabbinfil sahiplerine ne yaptı? Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi. Onlara çamurdan, sertleşmiş taşlar atıyordu. Nihayet onları, (kurt tarafından) yenilmiş ekin yaprağı gibi yaptı." (Fil Sûresi)
Üzerlerinden şiddetli fırtınalar ve kasırgalar esti. Bu fırtına ve kasırgalarla birlikte, tepelerinde grup grup kuşlar, dolanmaya başladılar. Bu kuşlar üzerlerine, bedenin içine nüfuz eden sertleşmiş, güçlü çakıl tanecikleri fırlattılar. Onları kemirilmiş ağaç yapraklarına döndürdüler. Daha doğrusu içi boşaltılmış, sadece kabuğu kalmış baklalara döndürdüler. Tarihçilerin anlattıklarına göre, kuşların fırlattıkları bu küçücük sert taşlar Cenab-ı Allah tarafından fırtınayla birlikte üzerlerine sevk edilmişti. Mercimek tanelerini andıran bu küçücük taşları, kuşlar, gagalarında ve ayaklarında taşıyorlardı.
Bazı yazarların anlattıklarına göre Ebrehe ordusuna çiçek hastalığının mikropları bulaşmıştı. Bu mikroplar onların bedenlerini yaralamıştı. Belki de bu salgın hastalığın mikropları, kuşların onlar üzerine fırlattıkları küçücük taş taneciklerinde gizliydi. Bu taşlarla gelen çiçek hastalığı mikrobu, onlar için genel bir belâ ve helak nedeni oldu. Kurdukları tuzaklara kendileri düştüler. İşleri karma karışık oldu. Çünkü insanlar için ilk mabed olarak inşâ edilen, Allah tarafından bereketlendirilip şereflendirilen Kâbe-i Muazzama'ya saldırmak istemişlerdi. Bence, Cenab-ı Allah'ın oh-lara attığı küçücük taşlar üzerinde çiçek hastalığı mikroplarının bulunması, olmayacak bir şey değildir. "Sîret" adlı eserinde İbn İshak şöyle demiştir: "Yakub bin Uyeyne'nin bana naklettiğine göre, Arap topraklarına ilk olarak o sene çiçek ve kızamık hastalıkları musallat olmuştur."
Bu makbul bir sözdür. Kuşların getirdiği taşların üzerinde bu öldürücü hastalıkların mikroplarının bulunduğunu varsayarsak, yukarıdaki sözler akla yatar. Ama bu hastalıkların mikroplarının, ayeti kerimedeki kuşların kendileri

olduklarını söylemeyi akıl kabul etmez. Çünkü bu , ayetin nassına aykırı düşmektedir. Ayette anlatıldığına göre, mezkûr kuşlar, onlara kuvvetli ve sert taşlar fırlatmışlardır.
Ebrehe ordusuna yönelen can yakıcı azap, kafileler halindeki kuşlar tarafından gerçekleştirilmişti. Bu kuşlar Ebrehe ordusu üzerine sert taşlar atıyorlardı. Taşlar askerlerin bedenlerinin içine nüfuz ediyor, vücutlarına çiçek ve kızamık gibi hastalık mikroplan saçıyordu. Bu nedenle de onlar, oldukları yerde düşüp ölüyorlardı, ibn İshak, bu durumu şöyle tasvir etmiştir:
"Onlar oldukları yerde düşüyor ve yol ortalarında ölüyorlardı.
Ebrehe'nin vücudu da bu darbelerle yaralanmıştı. Tırnakları düşüyor ve yara izlerinden kan ve irin akıyordu. Nihayet onu San'a'ya götürdüler. Vücudu, tıpkı yeni doğmuş bir kuş yavrusu gibi peltekleşmişti.
Ebrehe, geldiği yere geri döndü. Fakat gelişiyle gidişi arasında büyük fark vardı. Gelirken güçlü ve mağrurdu. Beraberinde büyük bir ordu bulunuyordu. Kendisini hiç kimsenin yenemeyeceğini sânıyordı. Karşısına çıkıp direnenlerin hepsini yenilgiye uğratmıştı. Nihayet Allah'ın evinin bulunduğu beldeye geldiğinde Ce-nab-ı Allah'a, evinin içinde meydan okudu. Kabe'yi yıkmak istiyordu. Oysa burası, Allahu Teâlâ'nm mübarek kıldığı bir yerdi. Rezil ve kınanmış olarak, kanatları kırılmış bir halde geri döndü. Bu anlattıklarımız mecaz değil, hakikattir. Yaralanmış vücudundan parçalar kopup düşüyordu. Tedbirini kaybetmişti. Tuzağı boş çıkmıştı. Kör bir insan haline gelmişti.
Öte yandan Kabe'nin kapısının halkasına tutunan Abdülmut-talib'in şu duasını Cenab-ı Allah kabul buyurmuştu:
"Allah'ım, kul kendi evini korur
Sen de kendi evini koru
Onların kuvvetleri ve haçları ile tuzakları
Senin himayen altında bulunanlara tuzak kuramasın."
Fil vak'ası, işte böyle cereyan etmişti. Öte yandan tertemiz. Amine, iffetli Meryem gibi, Muhammed (sav)'e hamile kalmıştı. Cenab-ı Allah, yaratıkların en hayırlısı olan Muhammed'i onun rahmine bırakmıştı. Böylece o, Araplar ve bütün insanlık için, daha ana rahmindeki bir cenin olduğu günden itibaren mübarek olmuştu.
Anası onu rahminde taşırken zahmet çekmemişti. Doğururken de meşakkatle karşılaşmadı. Karnındayken herhangi bir zorluk duymamıştı. Doğururken de hissetmedi. Kadınların efendisi, pâk ve temiz olan Amine şöyle demişti: Ben ona hamile kaldım, fakat doğuruncaya kadar hiçbir meşakkat ve zorlukla karşılaşmadım. Doğurduğum zaman onunla birlikte benden bir nur çıktı. Sonra

yere düşünce elleri üzerine yaslandı."

---

[1] el-Iktifâ, c. 1, s. 122, 123, 124.

Hidayet Çocuğu

Muhammed (sav)'in bereketi, vücudundan önce geldi. Ravile-rin çoğunun belirttiklerine göre, fil vak'asmdan elli gün sonra dünyaya gelmiştir. Fil ile sahiplerinin perişan bir halde Mekke'yi terkedişlerinin ellinci gününde nuru ile dünyayı aydınlatmıştır. Cenab-ı Allah, Fil sahiplerinin çoğunu helak etmiş, gururlarına aldanışlarından sonra, yere batmışlardı.
Peygamber efendimizin doğumunu anlatmaya başlamadan önce deriz ki; o, babası öldükten sonra dünyaya geldi. Daha Önce de işaret ettiğimiz gibi, babası, ailesinin geçimini sağlamak maksadıyla Kureyş'e ait bir kervanla Medine taraflarına gitmişti. Ticaret yapıp rızık kazanmak maksadıyla zevcesini evinde terket-mişti. Bu vefakâr güvenilir insan, Medine'ye gidişini fırsat bilerek dedesi Haşim'in mezarını ziyaret etti. Dedesi Haşim, tiride ekmek doğrayarak hacılara yedirjrdi. Amine'yi evde bırakıp giden Abdullah, bu gurbet yolculuğundan dönmedi. Neccar oğullarının yanmdayken hastalığa yakalandı. Beraber gitmiş olduğu kervan geri döndü, onu hastalığı nedeniyle Medine'de bıraktılar. Bırakırken çok hüzünlendiler. Gerçekten de hastalığı çaresizdi. Bu nedenle onu, babasının dayıları ve şerefli dedesinin hısımları olan Neccar oğulları yurdunda bırakmışlardı. Durumu kendisine çok şefkatli olan babasına ve gıyabındayken ayrılığına sabreden zevcesine bildirdiler. Oysa zevcesi Amine, ona kavuşma ümidiyle süslenip bezenmişti. Fakat kavuşmaktan mahrum kalmıştı. Durum gerçekten dehşet vericiydi. Ama Amine, genç kadın olduğu halde, yine de sabretmişti.
Abdülmuttalib, sevgili oğlu Abdullah'a, oğullarının en büyüğü olan Hâris'i gönderdi. Haris, kardeşi Abdullah'ın yanma gitti. Fakat Abdullah, daha o gitmeden önce vefat etmişti. Haris oraya vardığında, kardeşinin cenazesiyle karşılaştı.
Baba Abdülmuttalib, sevgili oğlunu kaybetmiş, ama bu ayrılığa metanetle göğüs germişti. Muhammed'in anası ve Abdullah'ın eşi Amine de, sevgili kocasından ayrı düşmüş, fakat buna sabırla mukavemet etmişti. Güzel bir sabır örneği göstermişti.

Babasının Vefatından Önce Peygamber Efendimizin Doğumuna İlişkin Görüşler

Rivayetçilerin çoğuna göre Peygamber efendimiz, babası Abdullah'ın vefatından sonra doğmuştur. Bununla birlikte Abdullah'ın doğumdan sonra vefat ettiğini rivayet edenler de olmuştur. Babasının, Peygamberimizin doğumundan sonra vefat ettiğini söyleyenlere göre, doğumuyla babasının vefatı arasındaki süre kimine göre kısa, kimine göre uzundur. Hatta bazıları bu süreyi üç seneye kadar uzatmışlardır. Zahirilerden olan İbn Hazm, bu konuda şunları söylemiştir: "Muhammed (sav) Mekke'de doğmuştur. Kendisi üç yaşını tamamlamadan babası vefat etmiştir. Yine kendisi yedi yaşını tamamlamadan da anası vefat etmiştir."
Bu söz, Peygamber efendimizin babasının, kendisinin doğumundan 28 ay sonra vefat ettiğini söyleyenlerin ifadelerine yakındır. Ancak İbn Hazm'ın söyledikleri, daha uzun bir süreye işaret etmektedir. Çünkü 28 ay, ikibuçuk yıl bile olmamaktadır.
Avane bin Hakem ve onun babasından rivayet edildiğine göre Abdullah, Resulullah (sav) 28 aylıkken vefat etmiştir. Resulul-lah'ın doğumundan yedi ay geçtikten sonra babasının vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur.
Babasının Peygamber efendimizin daha üç yaşındayken babasının vefat ettiğini söyleyenlerin görüşlerini asla kabul etmiyoruz. Nitekim onun, bundan sonra doğduğunu söyleyenlerin görüşlerini de kabul etmek mümkün değildir. Çünkü rivayetçilerin ittifaklarına göre Peygamber efendimiz, yetim bir çocuk olarak Sa'd oğulllarından Halime'nin yanında kalıp sütünü emmiştir. Halbuki babası hayatta olsaydı, O'na yetim adını vermek mümkün olmazdı. Süt emzirme süresinin en azı, süt emzirmeyi tam yapmak isteyen kimseler için, iki tam yıl olduğuna göre, Peygamber efendimiz doğar doğmaz, ya da doğumundan çok kısa bir süre sonra süt annesi yanına gönderilmiştir. Babası hayatta olsaydı, süt anasına verildiği zaman ona yetim adını vermek mümkün olmazdı. Oysa rivayetçilerin ittifakına göre Sa'd oğullarından olan Halime tarafından emzirilmek üzere teslim alındığı zaman, Peygamber efendimiz yetim bir çocuktu.
Ravilerin büyük çoğunluğunun tercih ettikleri görüşe göre, Peygamber efendimiz daha ana karnındayken babası vefat etmiştir. 'Tarih'inde İbn Kesir şöyle diyor: "Özet olarak, annesi Peygamber efendimize hamile iken babası Abdullah vefat etmiştir. Meşhur olan görüş budur."

İbn Sa'd, Abdurrahman bin Ebi Sa'saa'dan rivayet ederek demiş ki: "Abdullah bin Abdülmuttaiib, Kureyş'e ait kervanlardan biriyle Şam'a doğru yola çıktı. Bu kervan, Şam'daki ticaretini tamamladıktan sonra dönüp Medine'ye uğradı. Medine'ye uğradıklarında Abduimuttalib'in oğlu Abdullah,' hastalanmıştı. "Ben, dayılarım olan Neccar oğullarının yanında kalacağım" dedi. Bir ay kadar yanlarında hasta yattı. Bunu duyan Abdülmuttaiib, oğullanndan en büyüğü olan Hâris'i, kardeşi Abdullah'a gönderdi. Haris, Medine'ye geldiğinde onun ölmüş ve defnedilmiş olduğunu gördü. Babası Abdülmuttalib ile kardeşleri onu kaybettiklerinden dolayı çok üzüldüler. Resulüllah (sav) efendimiz, o zaman anasının karnında idi. Abdullah, 25 yaşındayken vefat etmişti."
îbn Kesir'in ifadelerinin de işaret ettiği gibi bu sözlerden anlaşıldığına göre Abdullah, evlenmesinden hemen sonra ya da az bir süre sonra ticaret kervanıyla birlikte sefere çıkmıştır. Vefat ettiği zaman 25 yaşındaymış. Evliliğinden çok kısa bir süre sonra kervanla ticari yolculuğa çıkmıştır. Bundan anlaşıldığına göre o, 25 yaşına yakın bir çağında evlenmiştir. Abdullah'ın vefatının şerefli oğlu Muhammed'in doğumundan Önce olduğu hususunda Vakıdi şöyle demiştir: "Bizce Abdullah'ın vefatının, şerefli oğlunun doğumundan Önce vuku1 bulduğu, görüşlerin en sağlamıdır." Hafız İbn Kesir'in de aktardığı gibi bu, en meşhur olan rivayettir. [1]

---

[1] îbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 262.

Peygamber Efendimizin Mertebesini İlan Eden Olaylar

Peygamber efendimiz anasının karnında bir cenin iken Cenab-ı Allah ona ikramda bulunmuş ve onun için bazı harikalar yaratmıştı. Dünyaya gelişi de olağanüstü bir olay şeklinde tezahür etmişti. Çünkü doğumundan Önce ana rahminde iken Cenab-ı Allah onun yüzü suyu hürmetine fil sahiplerini, yani Ebrehe ve ordusunu geri püskürtmüş, kurdukları tuzağı boşa çıkarmıştı. Anasının karnında iken de Cenab-ı Allah, Amine Hatun'da fevkalade haller izhar etmişti. Hamilelik dolayısıyla herhangi bir zahmet ve meşakkate katlanmamıştı. Suyun oluktan akışı gibi Muhammed de anasının rahmine akmıştı. Hamilelik müddeti uzun sürmüş olsa dahi, annesi yine de bu süre içinde hiç bir zorlukla karşılaşmamıştı.
Sonra olaylar öyle bir gelişti ki bu durumun, gayb tarafından düzenlenen ve yeni doğacak çocuk için hazırlanan Rabbani işler olduğu anlaşılıyordu. Babası, onu Allah'ın bir emaneti olarak sabırlı ve kalbi müsterih olan Amine'nin rahmine bırakmıştı. Evlilikleri adeta bu emaneti Amine^ye bırakmak için gerçekleşmişti. Çünkü Abdullah, evlendikten kısa bir süre sonra zevcesini evde bırakarak gurbete gitmişti. Gurbetten dönmeden vefat etmişti. Böyle olunca da Peygamber efendimiz, Cenab-ı Allah'ın "Kün- feyekûn" buyruğuna uygun bir şekilde yaratılmıştı.
Peygamber efendimiz tam bir yaratılışa sahip olarak ana rahminden çıkıp dünyaya geldi. Ana rahminde hemen hemen bir seneden daha fazla müddet beklemişti. Doğar doğmaz hiç bir kadın tarafından kucaklanmadan beşiğe konulmuştu. Doğru sözlü anası Amine'nin dediğine göre o, doğarken iki elini yere dayayarak dünyaya gelmişti ki, onun bu durumu, secde eden bir kimseyi andırmaktaydı. Bazılarının rivayet ettiklerine göre o, iki dizi üstüne çökmüş halde dünyaya gelmişti. Doğunca anası şerefli dedesi Ab-dülmuttalib'e müjdeyi göndermişti. Müjdeciye, çocuğun dedesine şöyle demesini tembihlemiş ti: "Bir oğlun dünyaya geldi. Gel de onu gör."
Amine, "çocuğun" demekle Abdülmuttalib'e ölen oğlu Abdullah için teselli etmek istemişti. Çünkü Abdülmuttalib, ölen oğlu Abdullah için çok hüzünlenmişti. Abdulmuttalib, Amine'nin yanına gelir gelmez, Amine ona çocuğun doğduğunu haber verdi. Bu çocuğun mertebesinin yüksekliğine dair gördüğü sadık rüyaları ona anlattı. Böylece kayınpederinin gönlünü sevinçle doldurdu. Kendisi de hüzünlüydü, ama sabrediyordu. Üzüntülüyken bile başkalarına teselli veriyordu. Her ne kadar da yanılması zor ve meşakkatli bir

durum idiyse de bu hüznünün yerine sevinç koyarak dayanılması kolay bir durum meydana getirmek istiyordu. Cenab-ı Allah kaybettiği Abdullah'ın yerine, bütün yaratılmışların efendisini ona bedel olarak vermişti. Yaratılmışların efendisi olacak o yavrunun varlığı övülmüş idi. Bütün kâinat onu övüyor ve tenzih ediyordu. Cenab-ı Allah, onun yüzü suyu hürmetine kavmine uğur ve bereket verdiğine göre, ana rahmindeki bir cenin iken de onun şerefini ve yüceliğini bildiren harikalar meydana gelmişti. Anası bir takım sadık rüyalar görmüştü. Rüya, yüce Allah tarafından verilen ilhamdır. Ya da yüce Allah tarafından gelen birer yönlendirmedir. İlahi ilhamı ancak ruhu arınmış olan ve ruhsal algılayışları bulunan kimseler kavrayabilirler. Amine hatun, Peygamber efendimize hamile iken vücudundan bir nur çıktığını ve bu nurun Şam saraylarını gözlerinin önüne getirdiğini görmüştür. Bu hakikat, Peygamber efendimize isnadı sahih olan bir ha-dis-i şerif ile sabit olmuştur.
İbn İshak'ın anlattığına göre Amine hatun Muhammed (sav) 'e hamile iken kendisine melekût alemine mensup bazı kimselerin geldiğini ve şöyle dediklerini aktarmıştır: Sen bu ümmetin efendisine hamile oldun. O doğarken dedi ki: "Ben onu, her hasedçinin kötülüğünden tek ve bir olan Allah'a ısmarlıyorum. Sonra da O'na Muhammed adını ver."
Adamın biri çıkıp da şöyle diyebilir: "Bizim Peygamber'in şerefli oluşunu rüyalara dayanarak nasıl ispatlayabiliriz? Halbuki rüyaların bir kısmı karışık ve değer ifade etmeyen şeylerdir. Bunlar Jnze birşey ispatlamazlar."
Bu soruya şu karşılığı veririz: Sadık rüyalar, ilhama benzerler. Ya da vahiy gibidirler. Veya Peygamber efendimizden rivayet edildiği gibi bu rüyalar, vahyin bir parçasıdırlar. Peygamber efendimiz buyurmuşlar ki: "Sadık rüya nübüvvetin parçasından bir parçadır." Sahih hadislerde sabit olduğuna göre Peygamber efendimize, risaletie görevlendirilmesinden önce zuhur eden harika hallerden bir bölümü de sadık rüyalar idi. O gördüğü sadık rüyaları, tıpkı sabah aydınlığı gibi net olarak görürdü.
Dinî hakikatlerin sadık rüyalar hakkında söyledikleri işte bunlardır. Günümüzde psikoloji alanında söz sahibi olanlar derler ki: Sadık rüyaj yüce alemlerdeki ruhî ve manevî görüntülerdir.
Şüphesiz ki sadık rüyalarla, maddî hallerin veya uyumakta olan kişinin psikolojisinin belirtileri olan karışık düşler arasında fark vardır. Örneğin yediği ağır yemekten dolayı rahatsız olan veya mahmur, sinirleri bozuk, ruhen muzdarip veya maddî ya da şehevî konularla uğraşan kimselerin gördükleri rüyalar, karışık düşlerden ibaret olup, hiç bir değer ifade etmedikleri gibi bir gerçeği de dile getirmezler. Bunların yorumu olmaz. Uzman kimseler bu gibi

rüyaları yorumlamazlar.
İnsanlardan bazıları sadık rüyaları inkar etmekte, kısacası bütün rüyaları yalanlamakta, görülen rüyaların batını aklın birer yansıması olduğunu söylemektedirler. Bunlar sadık rüyaların anlamını kavrayamadıklarından dolayı böyle düşünmektedirler. Çünkü bunlar, sadık rüyaları tecrübe etmemişlerdir. Cenab-ı Allah, bunlara manevî kuvvet ve ruhî güç vermemiştir. Bu nedenle lezzetlerle şehvetlerin oluşturduğu tortulara galip gelemezler. Yatarken mahzun olarak ya da karınları tıka basa dolu olarak yatarlar. Yatağa uzanırken içlerinde heves ve şehvetlerin etkisi vardır. Bunların geceleri gündüzleri gibidir. Uykuları uyanıklık gibidir. Hayatlarının tümü, uykuda maddî olarak yeniden şekillenir. Uykularıyla uyanıklıkları arasında herhangi bir fark yoktur.
İffetli, temiz ve sabırlı anası Amine'nin, rüyasında gördüğü şeref ve onur müjdelerine dayanarak da çocuğuna Muhammed adını verdiğini daha Önce de söylemiştik. Kendisine rüyasında görünen melekûtî biri ona bu emri iletmiştir.
Kavmi içinde ibadeti ile ünlenmiş olan Abdülmuttalib'in gördüğü rüya da Amine'nin bu rüyasıyla uyum sağlamıştı. Abdül-muttalib kavmi içinde ibadeti ile tanınmıştı.Onun bu ibadetinde mahrumiyet yoktu. Bilakis mürüvvetini güzelleştiren unsurlar vardı. Onun rüyası sadık idi. Abdülmuttalib'e, "Bu çocuğa niçin Muhammed adını verdin? " diye sorduklarında, Kureyş'in lideri şöyle demişti: "Rüyamda sırtımdan çıkan gümüş bir zincir gördüm. Bu zincirin bir ucu gökte, diğer ucu yerde idi. Yine bir ucu doğuda, diğer ucu da batıdaydı. Sonra bu zincir bir ağaca dönüş tu. O ağacın her yaprağında nur vardı. Yine gördüm ki, Doğulu-lar'la Batılılar'ın tümü o ağacın dallarına tutunmaktadırlar"
Abdülmuttalib, gördüğü bu rüyanın yorumunu yaptırmak için tabirci bir adama baş vurdu. Kendisine yapılan yorumda denilir ki: Senin sulbünden bir çocuk dünyaya gelecek ve Doğu ile Batı aleminin tümü onun peşinden yürüyeceklerdir. Gökte ve yerde Övülecektir. [1] Abdülmuttalib'in bu rüyası şefkatli ananın da gördüğü rüya ile uyum sağlamıştı. Şefkatli anası Amine, Peygamber efendimizin doğumu esnasında gördüğü bu rüyasını onun şerefli dedesi Abdülmuttalib'e anlatmıştı. Ve rüyasında kendisine telkin edilen ismi, yani Muhammed ismini doğan çocuğa vermişlerdir.
"Ona salatü selam getirin
Çünkü daha önce Allah, ona salatü selam etmiştir.
Onu bütün yaratıklar içinde üstün kılmıştır.
Zatını övenler, müjdeler olsun size"
Muhammed adı daha önce Araplar arasında bilinen bir ad değildi. Siyer alimlerinin anlattıklarına göre cahiliyet devrinde bu adı sadece üç kişi almıştır.

Bunlar da Peygamber efendimizle çağdaş kimseler idiler.
Ravz'ül- Enf adlı kitabın sahibi bu konuda şöyle demiştir:
"Peygamber efendimizden önce, üç kişiden başka bu adı alan kimse görülmemiştir. Ancak bu üç kişinin babalan, Peygamber efendimizin adım duydukları ve vaktin yaklaştığını öğrendikleri zaman kendi çocuklarına bu adı vermek istemişlerdi. Hicaz'da doğup peygamberlikle şereflenecek kimsenin kendi çocukları olmasını arzulamışlardı. Ibn Forek, Kitabül Füsûl adlı eserinde anlattığına göre bu üç kişi şunlardır: Muhammed bin Süleyman bin Mecaşi'. Bu, şair Ferezdak'ın dedesidir. Diğeri Muhammed bin Ahiha el Celah'tır. Üçüncüsü Muhammed bin Hamran bin Ra-bia'dır.
Bu saydığımız kimselerin babalan bazı hükümdarlara uğramışlardı. Bunların önceki dinlere ait kitaplardan bilgileri vardı. Kendilerine ulaşan haberde, dünyaya bir peygamberin geleceği söylenmişti. Bu üç kişiden her biri, hanımlan hamile iken şöyle yemin etmişlerdi: "Eğer benim bir çocuğum doğarsa, ona Muhammed adını vereceğim."
Muhammed adının çok az olduğunu ispatlamak için bu hikâyeyi buraya aldık. Çünkü bu isim daha önce Araplar arasında bilinmemekteydi. Bu adı alan kişilerin sayısının üçten ibaret olduğu görüşüne hemen hemen muvafakat etmekteyiz. Faraza üç kişiden daha fazlası bu ismi almış olsa bile, yine de bunlann sayılan çok olmamıştır. Bu ismi almalarına belirttiğimiz hikmet, bir neden teşkil etmiş olsun olmasın bu ismi alanlann sayısı fazla değildir. Çünkü Muhammed adı Araplar arasında Peygamber efendimizin doğumuna yakın bir zamanda öğrenilmiştir. Biz bu görüşün doğruluğundan yanayız. Çünkü Ahmed adı ile bir peygamberin geleceğine dair müjde, Yahudilerle Hıristiyanların kitapla-nnda bilinen bir husus idi. Yahudilerin çoğunluğu her ne kadar Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilişini inkar etmişlerse de onun geleceğine dair müjdeler, ehli kitabın kitaplarında yer almıştı. " O bildikleri kendilerine gelince onu inkar ettiler ." (Bakara: 89)
"Vicdanları onları (n doğruluğuna) kanaat getirdiği halde, onları inkâr ettiler." (Nemi: 14)
Peygamber efendimize verilen Muhammed adı Allah tarafından seçilmiştir.
Şimdi de, bu ismin mânâsına lügat açısından kısaca işaret etmek istiyoruz. Şöyle ki: Muhammed şeklindeki tef il sigası, kelimedeki eylemin ve meydana gelişin sürekli yenilenmesine işaret eder. Yani bu kalıpta ifade edilen fiilin, anbean, sürekli bir şekilde yenilenişini ve tekrarlanışını ifade eder. Yani Muhammed adını alan bir kimsenin hamdi ve övgüsü sürekli bir şekilde yenilenerek, ruhunu Cenab-ı Allah'a teslim edinceye kadar devam eder. Bu da onun her zaman uğurlu

ve hayırlı bir kimse olduğunu ifade eder. Böyle bir kimse hamd ve övgüyü gerektiren hayır fiilini işlemekten yine bu ismin icabâtından olan doğru sözü söylemekten, Allah'ın dini olan hak ile hakikatin yayılışına kadar cihad etmekten geri durmaz. Çünkü Allah'ın dini olan İslamiyet, kıyamet gününe kadar devam edecektir.

Peygamber efendimizin isimlerinden biri de Ahmed'tir. Bu isim, İncil'de Musa Peygamber'in müjdelerinde mevcuttur. Ah-med kelimesi, hamdü sena kökünden gelen Efalü'tafdil'dir. Yani çokça hamd eden, çokça övgüde bulunan ve çokça Allah'ı zikreden mânâsına gelir.

İncil'de ve Musa Peygamber'in müjdelerinde Resulüllah (sav)'ın geleceğine dair müjdeler hep Ahmed kelimesi ile olmuştur. Çünkü o, hayatında ve Özellikle risaletle görevlendirilmeden sonra hep Ahmed ismi ile meşhur olmuştur. En çok bu isimle çağırılmıştır. Çünkü Ahmed adını kendisinden başka alan hiç bir adaşı görülmemiştir. Bu nedenle hakkında verilen müjdeler hep bu isimle yapılmıştır.

---

[1] el-Iktifâ, c. 1, s. 168.

Doğum Tarihi

Rivayet alimlerinin çoğunluğuna göre Peygamber efendimiz,
Fil senesinde dünyaya gelmiştir. Çünkü Fil ve Ebrehe ordusu, Muharrem ayında Mekke'ye hücum etmek üzere gelmişlerdir. Peygamber efendimiz de Fil'in gelişinin 50. gününde dünyaya gelmişti. Böylece rivayetçilerin çoğunluğu, Ebrehe ordusunun Mekke'yi kuşatmasının 50. gününde Peygamber efendimizin dünyaya geldiği görüşünde birleşmişlerdir.
Doğumu, şemsî sene itibariyle Nisan (Ağustos) ayına denk gelmiştir. Nisan'ın 20'sinde dünyaya geldiği, Ravzul Enf adlı eserde anlatılırken şöyle denilmiştir: "Peygamber efendimizin doğumu, Rebîulevvel ayında olmuştur ki herkesçe bilinen de budur. Zü-beyr'in dediğine göre Ramazan ayında doğmuştur. Bu görüş, Amine hatunun teşrik günlerinde Muhammed 'e hamile kaldığını söyleyenlerin sözüne uygun düşmektedir ki, doğrusunu Allah bilir. Yine anlatıldığına göre Fil ordusu muharrem ayında Mekke'ye gelmiştir. Peygamber efendimiz de, Fil ordusunun gelişinin 50. gününde dünyaya gelmiştir ki en çok söylenen ve meşhur olan görüş budur. Hesap ehlinin sözlerine göre Peygamber efendimizin doğumunu Şemsî aylardan Nisan (Ağustos) ayının 20'sinde olmuştur. tl(4J

Önemli İki Husus

1- Bir rivayete göre Peygamber efendimiz Ramazan ayında dünyaya gelmiştir. Bu görüşe göre Peygamber efendimizin risa-letle görevlendirilmesi, Kur'an'm nüzulü, İslam nurunun yeryüzüne yayılışının Muhammed'in doğumu ile oluşu, şirkin tevhide karşı alçaldığı ve tevhidin yüce olduğunun belirlenmiş olması, Mekke fethedilerek şeytanın liderlikten ümidini kesişi ve put devletinin yıkılışı, putların Mekke'den atılıp parçalanışı hep Ramazan ayında olmuştur.
Eğer bu gayri meşhur bir rivayet olmasaydı, bunu kabul ederdik. Ancak rivayet ilminde, aklî tercihlere yer yoktur.
2- Ravzül Enf adlı eserin sahibinin söylediğine göre meşhur olan rivayet, Ebrehe ordusunun Mekke'ye gelişinden 50 gün sonra Peygamber efendimizin dünyaya gelmiş olduğu doğrultusundadır.[1] Ancak burada meşhur olan bir başka rivayete göre de Peygamber efendimiz, Ebrehe ordusunun Mekke'ye gelişinden 55 gün sonra dünyaya gelmiştir ki, Ebu Cafer Muhammed el Bakır'm da bu doğrultuda bir rivayeti vardır. Anlatıldığına göre Fil ordusu, Muharrem'in yarısında Mekke'ye gelmiştir ki, buna göre Peygamber efendimizin bu tarihten 55 gün sonra dünyaya gelmiş olması, Rebiulevvel ayının 12. gecesine denk düşmektedir.[2]
Bu rivayet, Şemsî sene hesabıyla Peygamber efendimizin 20 Nisan'da dünyaya gelmiş olduğuna ilişkin varolan rivayetlere uymaktadır. Rivayet sağlam olduğu için biz de bu görüşü benimsemekteyiz. Ancak Peygamber efendimizin doğduğu gece hususunda meydana gelen bu küçük anlaşmazlığın pek önemi yoktur. Çünkü Peygamber efendimizin doğduğuna bütün insanlık şahittir. O, kendi ümmetine getirmiş olduğu dinî esasları korumuş ve mu minler de onun getirdiği dine şahit olmuşlardır. Yine o, yoldan çıkan asiler aleyhinde bir şahittir. Ümmeti de bütün insanlığa karşı hak ve hakikat ile şahittir. Onlar yoldan sapanlara İslam'ı açıklayacak; doğru yola gidenlere de hidayeti göstereceklerdir.
Peygamber efendimizin doğumuna dâir rivayetler, çağdaşı olan tarihçilerin nakilleri ile bize gelmiştir. Gözleme dayanan hususlarda ilim değişik sonuçlara varabilir. Hakikat her ne kadar değişmese de her insan kendi bildiğini söyler. Tarihçiler de bu küçük anlaşmazlıkların arkasında hakikati görebilirler. Her şeyi bilen ancak Yüce Allah'tır.

---

[1] Ravzul Enf, c. 1, s. 107.

[2] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 262.

DOĞUM

Doğum Gününde Yaşanan Harikalar

İffetli Amine, karnındaki temiz çocuğu zorlanmadan dünyaya getirdi. Güneş, bu kâinatı aydınlatırken Peygamber efendimizin varlığı da dünyaya ışık saçtı. Siyer kitaplarındaki rivayetler bir çok olağanüstü durumu aktarmışlardır. Bu harikalar, Peygamber efendimizin doğumu esnasında ya da doğumundan önce veya sonraki kısa bir süre içinde meydanagelmişlerdir:
1- Denildiğine göre Peygamber efendimiz doğarken putlar ser-nigun olmuşlardır. Yerlerinden kayarak yüz üstü yere düşmüşlerdir. Çünkü o esnada, putları deviren Muhammed (sav) dünyaya gelmiştir. Putların yıkılması Amine'nin iradesiyle değil de, her şeye hakim olan ve kahredici güce sahip bulunan Allah'ın iradesiyle olmuştur.
2- Peygamber efendimizin doğumu esnasında bir nur zuhur etmiştir. O nur, Şam saraylarını ve köşklerini aydınlatmıştır.
3- İbn İshak'ın Sîret'inde şöyle anlatılır: "Hişam bin Urve, babasından naklederek Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mekke'de ikâmet edip ticaretle uğraşan bir Yahudi vardı. Resu-lüllah (sav)'in doğduğu gece, Kureyşliler'in toplandığı bir mecliste şöyle demişti: "Ey Kureyşliler topluluğu! Bu gece sizin muhitte bir çocuk doğdu mu?" Kureyşliler, vallahi bilmiyoruz, dediler. Yahudi şöyle cevap verd i: "Allahü ekber. Siz hata mı ettiniz? Bakınız hele size söylediklerimi zihninize iyice yerleştirin. Bu gece, bu ümmetin son peygamberi doğmuştur. Onun iki omuzu arasında bir işaret vardır. O işaretin üzerinde sık tüyler vardır ."
İbn İshak, Hassan bin Sabitin şöyle dediğini rivayet eder: "Ben yedi ya da sekiz yaşlarında bir çocuktum. Gördüklerimi ve duyduklarımı aklımda nakşedebiliyordum. Yesrib'deki bir Yahudi, Peygamber efendimizin doğacağı gecenin bir gün Önceki sabahında: "Ey Yahudiler topluluğu!.." diye ünlemeye başladı. Yahudiler de onun etrafına toplandılar. Söylediklerim ben de duydum. Yahudiler ona: "Yazıklar olsun, sana ne oldu?" dediler. O da şöyle cevap verdi: "Bu gece doğacak olan Ahmed'in yıldızı doğdu!"
Hassan bin Sabit Peygamber efendimizden yedi sene önce doğmuştur. Peygamber efendimizin Medine'ye hicret ettiği zaman yaşı 60 idi. Peygamber efendimiz de 53 yaşındaydı.
İşte böyle...Görüldüğü gibi Yahudiler Peygamber efendimizin doğumunu bir çok

açıdan kavramışlardır. Biz de Yahudiler'in elinde bulunan Tevrat'ta, kendilerine, Araplar'dan ümmî bir peygamberin gönderileceği hususunda bilgi verilmiş olduğuna inanıyoruz. Daha önceleri Yahudiler, Medine'de kendilerine komşu bulunan müşriklere karşı Peygamber efendimiz vasıtasıyla yardım isterlerdi.
"O, kendilerine gelince onu inkâr ettiler; artık Allah'ın laneti inkarcıların üzerine olsun." (Bakara: 89)
4- Mahzum bin Hani el-Mahzumî'nin anlattığına göre Peygamber efendimizin doğduğu gecede, Kisrâ'nın sarayı sarsılmış ve sarayındaki 14 oda yıkılmıştı. Mecusilerin tapmakta oldukları ateş, sönmüştü. Halbuki daha Önce o ateş Peygamber efendimizin doğumuna kadar bin yıl süreyle sönmeden yanmıştı.
Kisra'nın adamlarından biri rüyasında, güçlü bir devenin, Önündeki asil atları gütmekte olduğunu ve o devenin, Kisra'nın ülkesindeki Dicle ile Fırat nehirlerini kat ettiğini görmüştü. Gördüğü rüyayı Kisrâ'ya anlattığında Kisrâ ürkmüştü. Her ne kadar gerçek olmasa da sabreder görünmüştü. Devlet büyüklerini toplayarak onlara şöyle demişti: "Sizi buraya neden çağırttığımı biliyor musunuz?" "Onlar da, biz ne bilelim. Ancak hükümdarımız bize açıklarsa öğrenebiliriz" diye karşılık vermişlerdi, onlar toplantı halinde iken kendilerine Mecusilerin ateşinin söndüğüne dair bir mektup geldi. Sonra da Kisra, Meşveret meclisinde bulunan adamlarına, arkadaşlarından birinin görmüş olduğu rüyayı anlatmıştı. Kendisi de o rüyadan ürkmüş olduğunu bildirmişti. Danışma meclisinde bulunanlar, o rüyayı ve ateşin sönüşünü, arap beldelerinde muazzam bir olayın vuku1 bulacağı şeklinde yorumlamışlardı.
Peygamber efendimizin doğumu esnasında putların kayarak yüz üstü düştüklerine, Kisra'nın sarayının sarsıldığına ve bin seneden beri sönmemiş olan mecusi ateşinin söndüğüne dair aktarılan bu rivayetler üzerinde kısaca durmamız gerekmektedir. Bizce bu haberlerin aklen makbuliyetinin ötesinde, bu haberlerin, aktarılan rivayetlerin doğruluğu esastır. Eğer bir tarihçi, rivayetin doğru olmadığına hükmederse biz onun hükmünü reddederiz.
Rivayet ilminde muhakkik olan bilginler mezkur rivayetleri yalanlamak için bir sebep görmemişlerdir. Hafız İbn Kesir bu rivayetlerin bazısında şüpheli olduğunu söylerken diğer rivayetler hususunda görüş beyan etmeden susmuştur. Biz de bu rivayetlerden şüpheli olmayanları aktardık. Bizim de, ibn Kesir'in kabul ettiklerini kabul etmemiz, şüpheli gördüklerini reddetmemiz gerekmektedir. Sadık kimsenin verdiği haber, kabul edilir. Yalan söylediği açığa çıkmadıkça aktarmış olduğu rivayetleri kabul etmemiz gerekir. Çünkü hükümler, doğru sözlü kimselerin vermiş oldukları haberler üzerine kurulur. Bu haberlerde yalan ihtimali bulunsa bile, bunlara dayanarak hüküm verebiliriz. Çünkü ihtimal,

delile dayanmaz. Salt ihtimal, doğru sözlü kimselerin sözlerini reddetmek için bir sebep teşkil etmez. Aksi takdirde herhangi bir hüküm verilemez ve suçlular cezalandırılamaz. Aynı şekilde haklıların hakları da tesbit edilemez, batıl şeyler reddedilemezdi. Bu sebeple de biz, hakkında zan bulunmayan haberleri kabul etmek mecburiyetindeyiz.
Peygamber efendimizin doğumu esnasında meydana gelen harikalar nakledildiği rivayetlerin akıl açısından makbuliyetine gelince, daha önce de açıkladığımız gibi; harikulade haller Cenab-ı Allah'ın takdiri ile meydana gelirler. Cenab-ı Allah'ın takdiri ise, âdetlere ve insanlar arasında cari olan sebeplerle müsebbeplere bağımlı değildir. Çünkü Allah, sebeplerle birlikte müsebbepleri de yaratandır. Azap, zelzele ve cezalar, bazı yaratıkların yaptıkları bozgunculuk ve fesad nedeniyle vukua gelir. Cenab-ı Allah'ın, nimetlerini takvalı ve salih amel sahibi olan kullarına indirdiğini gösteren ayetleri daha önce de aktarmıştık:
"(O) ülkelerin halkı inanıp (Allah'ın azabından korumalardı. elbette üzerlerine gökten ve yerden bolluklar açardık." (Araf: 96)
Evvelce de anlattığımız azap ve ilahî cezalar, bazı milletlerin işledikleri fesad ve bozgunculuk sebebiyle meydana gelir. Nitekim Cenab-ı Allah, Firavn ve adamlarına da azap indirmiştir. Çünkü onlar, yeryüzünde bozgunculuk yapıp fesad çıkarmışlardı.
Peygamber efendimizin doğduğu esnada meydana gelen harikaları bildiren haberlerin aklen tutarlı olmadıklarını ileri süren kimselere gelince bunlar, insanlar arası ilişkide cerayan eden görünür sebeplerle müsebbeplere bakmaktadırlar. Şayet bunlar, gözlerim evrendeki ay ve güneş tutulmasına, esen rüzgârlara, yerküredeki yaşanan depremlere ve erozyonlara çevirecek olurlarsa, bu gibi olaylar için maddî gerekçeler bulamayacaklardır. Ancak bütün bu olayları meydana getiren sebep, hikmet sahibi, bilgili, kahredici güce sahip, her şeyin üstünde bulunan ve yaptığı işlerden sorumlu tutulmayan hikmet sahibi zatın iradesi olduğunu görürler. O zat dilediği işi yapar, uygun gördüğü maslahatları takdir eder. Bütün bu olayları kendi bildiği bazı sebeplere bağlar. O görünmeyen dünyalar hakkında bilgi sahibi olandır. O'nun takdiri, bilen ve her şeyden haberdar olan bir zatın takdiridir.
Cenab-ı Allah, Muhammed (sav)'i şereflendirmek istemişti. Onu izleyecek milletlerle kabilelerin kimler olduklarını öğrenmek istemişti ki, onları da onun vasıtasıyla şereflendirsin. O, insanlığı hakka davet edecekti. İşte makul olan budur. Bunun dışındaki rivayetler reddedilirler. Çünkü bunlar, Cenab-ı Allah'ın bütün insanlık tarafından tanınacak olan bu insan için belirlemiş olduğu hükümlere aykırıdırlar.

Peygamber efendimizin doğumu esnasında bazı olağanüstülüklerin yaşandığına dair nakledilen rivayetlerin, kâinattaki âdetlere ve insanların doğan çocuklar hakkında bildik durumlara aykırı oldukları gerekçesiyle bütün bunların uydurulan vehim, hayâl ve zan ürünü yakıştırmalar olduğunu aklı başında olan hiç kimse iddia edemez. Çünkü Peygamber efendimiz, diğer doğan çocuklar gibi bir çocuk değil idi.
Buna rağmen biz bu rivayetlerin doğruluğunu tercih ediyoruz. Ama insanların, bu rivayetlere inanmak mecburiyetinde olduklarım söylemiyoruz. Çünkü Peygamber efendimizin doğumu esnasında Kisrâ'nm sarayının sarsıldığına ve mecusilerin ateşinin söndüğüne insanların inanmalarını, imanın bir bölümü olarak kabul etmiyoruz. Yine onun doğumu esnasında zuhur eden bir nurun kâinatı aydınlatmış olduğunu da kabul etmeyi, imanın bir ön koşulu saymıyoruz. Çünkü bu saydığımız şeyler, Peygamber efendimizin insanları imana davet ettiği hususlardan değildirler. İman edilmesi gereken şey, Peygamber efendimizin inanmaya davet ettiği, onun yüce Allah'tan aktardığı, Kur'an-ı Kerim'in söylediği ve Rabbimiz'in hükmetmiş olduğu şeylerdir.
Elde mevcut bulunan incillerin İsa Peygamberin doğumuna dair yazdıklarına ve incillerin, -bu incillere- iman eden ve doğruluklarını iddia eden Hıristiyanlar'ı inanmakla yükümlü kıldığı hususlara baktığımız zaman; Siyer-i Nebi kitaplarında anlatılan şeylerin, incillerin anlattıklarına ve Hıristiyanlar'ı inanmaya mecbur ettikleri hususlara oranla çok az olduğunu görürüz.
Şimdi de bu indilerde İsa Peygamber'in doğumu esnasında meydana geldiği bildirilen harikalara dâir ifadelerin bir kısmım aktarmaya çalışacağız:
a- Matta İncili'nin ikinci babında şöyle denilmektedir: Yesu' Mesih doğduğu zaman onun yıldızı doğu ufkunda zuhur etti. Yıldızının zuhur etmesi nedeniyle de insanlar, onun doğum yerini tanıdılar.
b- Luka İncili'nin ikinci babında şöyle denilmektedir: Yesu' Mesih doğduğu zaman Melekler sevinç ve kıvançlarından ötürü güzel şeyler söylediler. Bulutlardan da insanı şevke getiren nağmeler duyuldu.
c- İndilerden birinde, yine İsa Peygamber'in doğumuyla ilgili olarak şöyle denilmektedir: Yesu' Mesih doğduğu zaman mağara onun görkemli nuru ile aydınlandı. Ebelerden birinin iki gözü onun nurunun parlaklığından dolayı kamaştı. Anasının nişanlısı olmak isteyen Yusuf Enneccar da o nur karşısında etrafını göremez olmuştu.
d- Luka İncili'nin 2. babında şöyle denilmektedir: Çobanlar Yesu' u tanıdılar ve ona secde ettiler.

e- Matta İncili'nin 2. babında şöyle denilmektedir: Kral Hiro-modis zamanında Yahudilerin beldesi olan Beytü1- Lahim'de Yesu' dünyaya gelmişti. Mecusiler doğudan kalkıp Urşelim'e gelerek: "Yahudilerden doğan o çocuk nerede?" diye sormuşlardı.
Hıristiyanların indilerinde bu konuda yeralan rivayetlerin küçük bir bölümünü aktarmış olduk. Şüphesiz ki Peygamber efendimizin doğumu esnasında meydana gelen harikaları bildiren doğru haberler, Hıristiyanların İsa Peygamberin doğumu esnasında meydana geldiğini iddia ettikleri harika hallere nisbetle çok az sayıdadır. Gerçek şu ki, Hıristiyanların Isa Peygamber'în doğumu esnasında meydana geldiğini söyledikleri harika hallere dair rivayetlerle Peygamber efendimizin doğumu esnasında vuku bulan harika hallere dair sadık rivayetçiler arasında iki bakımdan fark vardır:
1- İndilerde İsa Peygamberin doğumu esnasında meydana gelen durumlardaki gariplikler Peygamber efendimizin doğumu esnasında meydana geldiği söylenen harika durumlara nisbetle daha fazladır.
2- Din ve iman bakımından bizim bu harika haberlere dair rivayetlere inanmamız gerekmez. Ancak Hıristiyanlar, İndilerinde İsa Peygamber'in doğumu esnasında meydana geldiği ifade edilen harika hallere dair rivayetleri doğrulamakta ve bu rivayetlere inanmayan kimselerin kafir olacağını kabul etmektedirler.
Şüphe götürmeyen gerçek bu olduğuna göre, siyer yazarlarının onun doğumu esnasında meydana geldiği ifade edilen harika olaylarla ilgili olarak abartıya gitmemeleridir. Eğer böyle yaparlarsa, İsa Peygamberin doğumu esnasında vuku bulduğu söylenen harika haller hakkında da aynı şeyi, hatta daha fazlasını yapmaları icabeder. Allah kendisinden razı olsun, Abdullah îbn Ab-bas demiş ki: "İnsan kendi gözündeki direği görmez, ama kardeşinin gözündeki çöpü görür. Bu da onun insafsızlığından dolayı böyle olmaktadır}"
Peygamber Efendimizin Emzirilmesi
Doğumundan sonra çocuğun ilk gıdası süttür. Ona sütü verecek olan da anasıdır. Zira anasının sütü, çocuğun gelişmesiyle paralellik arzeder. Çocuk büyüdükçe anasının sütündeki yağ oranı da fazlalaşır ki, çocuk yeterince gıdasını alabilsin ve çocuk başka gıdalara muhtaç kalmasın. Bu nedenledir ki emzirme, anadan istenilen görevlerin başında gelmektedir. Vaz' etmiş olduğu hükümlerden birinde Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "Anneler, çocuklarını—emzirmeyi tamamlamak isteyen kimse için—tam
İki yıl emzîrirler." (Bakara: 233)
Fıtrat gereği olarak şefkatli anne, Muhammed'in emzirme işini üstlenmeliydi.

Ama onu emzirme işinde sütü ile kendisine yardım edecek birine ihtiyacı vardı. Muhammed'in amcası Ebu Le-heb'in cariyesi olan Süveybe bu işte Amine'ye yardımcı oldu. Fakat risalet vazifesini aldıktan ve alemlere rahmet olduktan sonra peygamber efendimize adı geçen amcası düşmanlık etmişti. Daha Önceleri ise kardeşi Abdullah'ın oğlu Muhammed'e çok sevgi ve şefkat gösterirdi. Kardeşi oğlu Muhammed'in doğumunu da Ebu Leheb'e ilk haber veren, Süveybe olmuştu. Bu kıymetli müjdesinden ötürü Ebu Leheb, Süveybe'yi azad etmişti. Belki de bu azad edişi, Ebu Leheb'in hesap deflerine yazılacak bir hayırdı, ama bu hayrını kâfirliği gizlemişti. Peygamber efendimize ve zayıf müminlere eziyet eden muhaliflerin safına geçmesi, onun bu iyiliğini yok etmişti.
Emzirme işinde Amine'ye Süveybe yardımcı olmuştu. Bu kadın, Abdülmuttalib'in oğlu Hamza'yı da emzirmişti. Amine'nin emzirme işinde zayıf kalması, Abdülmuttalib'in Muhammed için bir süt annesi aramasına neden olmuştu. Şu halde Peygamber efendimiz için köyden gelecek süt annnesi kadınlardan birini bulmaya üç faktör sebep olmuştu diyebiliriz:
1- Amine'nin sütünün Peygamber efendimizin gıdasını sağlamaya yeterli olmayışı. Büyük bir ihtimalle azlığına, sevgili kocası Abdullah'ın vefatı dolayısıyla yaşadığı derin üzüntü neden olmuştu. Gerçekten de onun ölümüne büyük bir sabırla dayanmıştı. Babasının ve kardeşlerinin ölümü nedeniyle Kureyş'in çektirdiği eziyet yok olmuş değildi. Süveybe'nin kendisine yardımcı oluşu, her ne kadar bu hüznünü hafifletmiş ise de bütünüyle yok etmiş değildir.
2- Kureyş eşrafı, çocuklarını çöldeki emzikçi kadınlara vermeyi gelenek haline getirmişlerdi. Çocuklarını kendi karıları emzir-mezdi. Aynı âdet günümüzün şehir sosyetesinde veya varlıklı ailelerinde de görülmektedir. Bunların kadınları da kendi çocuklarını emzirmezler. Her ne kadar yavrularını çöle ve köye gonder-meseler de başka emzirici kadınlar bulurlar.
3- Çocuklar köyde süt emdikleri takdirde temiz gıda elde ederler. Şehirde göremedikleri temiz havayı teneffüs ederler. Şehirlilere nisbetle köylüler temiz havaya daha yakındırlar. Bu nedenle Ravzül Enf adlı eserin sahibi, bu konuda şöyle demiştir: Kureyşli-ler'in ve diğer Arap eşrafının çocuklarını emzikçi kadınlara teslim etmelerine gelince, bunun bazı sebepleri vardı:
a- Çocuk doğurmuş olan kadın, yavrusunu köydeki bir süt anneye teslim edince kendini tamamen kocasına tahsis etmiş olurdu.
b- Emzikçi kadına teslim edilen çocuk, Arabiler arasında gelişip büyüdüğü için lisanı fasih, bünyesi de kuvvetli olurdu. Peygamber (sav) efendimiz, Ebu Bekir'in : "Aramızda senden daha fasih konuşan birini görmedim, Ya Resulullah?" demesine karşılık şu cevabı vermiştir: "Niye öyle olmasın ki? Ben

Kureyş kabile-sindenim. Sa'd oğulları arasında süt emdim"
Bu ve benzeri sebepler Araplar'ı, çocuklarım köylerdeki emzikçi kadınlara teslim etmeye yöneltiyordu ki; çocukları doğa ile baş-başa kalarak köyün temiz havasını solusunlar. Bu yolla da köylülerin âdetlerini öğrenerek karşılaştıkları zorluklarla pişsinler. Şehrin gösteriş ve süsüyle yaşamasınlar. Hayatın getirdiği zorluklara katlanmadan büyümesinler. Bu zorluklarla karşılaşsınlar ki güçlü ve direnç sahibi insanlar olsunlar.
Beni Sa'd bin Bekir kabilesinden süt emziricileri Mekke'ye geldiler. Emzirecek çocuk arıyorlardı. Emzikçi kadınların, emzire-cekleri çocuklar için velilerinden ücret almamaları, Arapların âdetlerin dendi. Fakat bu çocukların velilerinden bazı hediyeler kabul ederlerdi. Aldıkları bu hediyelerle bazı ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Belirli bir ücret almayı ayıp sayarlardı. Bu hususta aralarında darb-ı meseller cari olmuştu ki, ücret alan süt annelerin şeref ve haysiyetleri ölürdü. Fakat Ravzül Enf adlı eserde de yer aldığı gibi muhtaç olan emzikçi kadınlardan bir kısmı, emzirdikleri çocukların velilerinden ücret kabul ederlerdi.
Muhammed (sav) öksüz idi. Babası ona servet bırakmamıştı. Sadece beş deve ile bir kaç koyun bırakmıştı. Anası Amine'nin vefatından sonra onu Ümmü Eymen beslemişti. Dolayısıyla Muhammed, öksüz ve yoksul bir çocuktu.
Köylü süt anneler, kendilerine teslim edilmek üzere emzire-cekleri çocukları bulmak için Mekke'ye gelmişlerdi. Emzirecekleri çocukların velilerinden bazı hediyeler veya bir miktar mal almayı ümid ediyorlardı. Yoksa memelerini kiraya vermek düşüncesinde değillerdi. Bu nedenle de sadece varlıklı ailelerin çocuklarını emzirîyorlardı. Dolayısıyla öksüz ve yoksul olan Muham-med'i emzirmeye yanaşmadılar. Nihayet emzikçi kadınlardan her biri varlıklı ailelerin çocuklarından birer tanesini alıp gittiler. Sadece Ebu Züeyb'in kızı Halime, emzirecek çocuk bulamamıştı. Ha-lime'nin babası, Abdullah bin Haris bin Kebşe'dir. Kocası da kendisiyle birlikte Mekke'ye gelmişti. Kocası da, Haris bin Abdullah Üzza bin Rufaa'dır. Vakıdi'nin anlattığına göre köyden on kadar emzikçi kadın gelmişti. Bunların her biri, emzirmek üzere birer çocuk alıp köyüne dönmüştü. Sadece Halime çocuk bulamamıştı. Arkadaşlarından her birinin birer çocuk alıp gittikerini görünce, kendisine şerefli ve temiz öksüz Muhammed bin Abdullah'tan başkası kalmamıştı. Her ne kadar velilerinden bağış ve ihsan alacağım ummuyor idiyse de onun yüzü suyu hürmetine hayır elde edeceğini umarak onu alıp götürdü.
Şimdi onu nasıl kabul ettiğini kendisinden dinleyelim. O, kendi ruhunun arınmışlığım ve Cenab-ı Allah'ın, şerefli öksüzün bereketi sebebiyle üzerine yağdırdığı hayırları dile getiriyor:

"Kıtlık senesinde idik. Hiçbir şeyimiz kalmamıştı. Yeşilimsi bir katırımla dişi bir devem kalmıştı. Vallahi devemden bir damla süt dahi sağmıyorduk. Mememde de, çocuğuma verecek sütüm de kalmadığı için, çocuğum geceleri hep ağlar ve beni uykusuz bırakırdı. Ona içirmek için, devemden de süt elde edemiyordum. Ama yağmur yağarak ekinlerin yeşereceğini ve bolluğa kavuşacağımı umuyordum. İşte o katırıma binerek Mekke'ye geldim. Fakat beni taşıyabilecek güce dahi sahip değildi.
Nihayet Mekke'ye geldik; emzirecek çocuk aramaya başladık. Beraberimdeki kadınlara Muhammed'i vermek istediler, ama onun Öksüz olduğu söylenince, hiçbiri kabul etmek istemedi. Çünkü bizler, çocukların babalarından bize hediye verileceğini ümit ederek çocuklarını alıp emzirirdik. Öksüz oluduğunu duyunca hepimiz de onun anasından ve dedesinden bir fayda elde edemeyeceğimizi söyledik.
Benimle beraber köyden gelmiş olan emzikçi kadın arkadaşlarımdan her biri, birer çocuk alıp köylerine döndüler, yalnız ben, emzirecek çocuk bulamadım. Köye eli boş dönmek üzere iken arkadaşıma dedim ki: Vallahi diğer arkadaşlarımla birlikte köye eli boş, çocuksuz dönmeyi kendime yediremiyorum. inanın ki şu yetim çocuğa gidip onu velisinden teslim alacağım. Arkadaşım (kocam) sen bilirsin, belki Allah onun yüzü suyu hürmetine bize bereket verir, dedi. Ben de gidip o öksüz çocuğu, Muhammed (sav)'i aldım. Doğrusu ondan başkasını bulamadığım için onu olmak mecburiyetinde kaldım. Çocuğu velisinden teslim alıp kafileme geri dönerek onu kucağıma alıp emzirmek istediğimde memelerimden, kendisini doyuracak kadar süt akmaya başladı. Kana kana içip doydu. Kendi öz çocuğum da, doyuncaya kadar mememden süt emdi. Doydukları için her ikisi de uyumaya başladılar. Halbuki daha önce öz çocuğum aç kaldığından dolayı ağlayıp durur ve bizi de uykusuz bırakırdı. Öte yandan kocam, daha önceleri süt vermeyen dişi devemizin yanına gitti. Onu sağmayı denemek istedi, bir de ne görsün: Devenin memeleri sütle dolup kabarmıştı. O gece, hayırlar üzerimize yağdığı için rahat ve sakin bir şekilde uyuyup sabahladık. Sabahladığımızda kocam bana dedi ki: Ey Halime şunu iyi bilesin ki, mübarek bir kısmet alıp evimize getirdin.
Ben de: Vallahi bende bu ümidi taşımaktayım, dedim. Sonra köyümüze doğru yola koyulduk. Daha önce bizi taşımayacak derecede güçsüz olan katırıma bindik. Öksüz Muhammed'i de yanıma aldım. Allah'a andolsun ki katırım o kadar güçlenmiş ve öyle hızlanmıştı ki, kafiledeki bütün hayvanları geçip geride bırakmıştı. Arkadaşlarım bana şöyle dediler: Ey Züeyb'in kızı Halime, sana yazıklar olsun! Bizi geçip gitme; azıcık yavaşla, bizim hayvanlarımızı geçip

geride bırakan, şu senin güçsüz katırın mıdır?
Ben de onlara şöyle cevap verdim: Evet Vallahi, sizin hayvanlarınızı geçip geride bırakan, beni Mekke'ye getirmiş olan katırın ta kendisidir!
Sonra Sa'd oğullan kabilesindeki yerimize gittik, evlerimize vardık. Dünyada bizim köyümüz kadar kurak bir yer yoktu. Ama öyle bir hal oldu ki; Muhammed'i evimize götürdüğümüz günden itibaren davarlarımız otlanmaya gider, dönüşte de memeleri süt dolardı. Sütlerini sağıp içer ve doyardık. Durumumuzu gören akrabalarımız, çobanlarına çıkışarak şöyle derlerdi: Yazıklar olsun size! Ebu Züeyb'in kızı Halime'nin çobanının hayvanlarını otlattığı yere siz de hayvanlarınızı götürün otlatın!
Bizim hayvanlarımızın otladıkları yere onların hayvanları da gidip otlarlardı, ama bir damla süt dahi vermezlerdi. Oysa bizim davarlarımızın memeleri akşamleyin süt dolmuş olarak eve dönerlerdi. Muhammed'i evimize götürdüğümüz günden itibaren Cenab-ı Allah bize fazlasıyla hayır ve bereket ihsan etti."
Muhammed (sav), Ebrehe ile Fil'ini, Yemen ordusunu perişan bir vaziyette geri döndürerek Mekkeliler'e hayır ve bereket ihsan etmiş bir kimse olduğuna göre, doğumundan sonra da bulunduğu yerlere hayır ve bereket gelmesine vesile olmuştu.
Halime, öksüz çocuğu emzirmeye razı olmuştu. Kocası da bu öksüzü kabullenmişti. Her ikisi de kanaatkar kimseler olup iyi kalpli insanlar idiler. Cenab-ı Allah'tan yardım bekliyorlardı. Onun verdiklerine kanaat gösteriyorlardı. Bu nedenle yüce Allah onlara güzel bir mükâfat ihsan etti. Aç iken onları doyurdu. Davarlarının kurumuş memelerinden süt akıttı. Daha önce Öz çocuğuna dahi yetmeyen sütünü arttırarak Halime'nin memesinden bol bol süt akıttı. Kurumuş meralarını yeşertip otlandırdı. Davarlarının memelerinden süt akmaya, memeleri sütle dolmaya başladı. Kısacası öksüz Muhammed sayesinde onlara toplu bir hayır ve büyük bir lütuf bahşedildi.
Adamın biri çıkıp da: "Bütün bunlar neden oldu?" diyerek Allah tarafından bahşedilen bu nimetleri garipseyebilir. Fakat Allah'a iman eden kimse bu harikaları yadırgamaz. Çünkü Allah'ın, kulların takdirleri üstünde bir takdiri vardır; kulların ölçülerini aşkın bir düzeni vardı. Bunu, ancak maddiyata inanan ve sıralanan sebeplerle müsebbepler arasında ilgi kuran kimseler yadırgarlar.
Şu huâus üzerinde durmamız gerekiyor: Cenab-ı Allah'ın gözetim ve himayesi altında bulunan o çocuk, öksüz olarak dünyaya geldi ama, Öksüzlere özgü kahır ve zilletin acım tatmadı. Aksine kendisini seven kimselerin kucaklarında büyüdü. Bakıcılığını yapan ilk kadın, şefkatli anasıydı. Kâinatta onun nurundan

başka bir aydınlık görmemişti. Sevgisi bütün gönlünü doldurmuştu. Şefkatli anası Amine, onu şefkat kanatlarına almıştı. Bütün sevgisini yavrusuna vermişti. Bu sevgisinde kocasını yavrusuna ortak etmemişti. Çünkü kocasını yavrusundan önce kaybetmişti. Bu nedenle de bütün sevgisi yavrusuna yönelmişti. Başka bir ortağa bölüştürmeksizin sevgisini katıksız olarak tümüyle yavrusuna ayırmıştı. Amine'nin şefkatinde şerefli bir kocanın sevgisi ile sevimli çocuğun sevgisi birleşmişti. Fakat kocasıyla birlikte yaşama nimetine mazhar olamamıştı. Bu nedenle bütün sevgi ve şefkatini çocuğuna vermişti. Öksüz Muhammed'in bakıcılığım yapan ikinci kadın, babasının kendisine miras bıraktığı Ümmü Eymen idi. Muhammed'i tıpkı anası gibi sevmişti. Ümmü Eymen de ananın öz çocuğunu sevmesi gibi öksüz Muhammed'i sevmişti. Her ne kadar öz anası gibi olmasa da anasından sonra ona şefkat ve merhametle davranmıştı.
Ümmü Eymen'den sonra yabancısı olan bir kadın, öksüz Muhammed'i himayesine alıp emzirmeye başlamıştı. Emzirdiği için de anasının yerine geçmişti. Alemlerin Rabbi, o kadında, Muhammed'in sevgisini yaratmıştı. Muhammed'i de onun için hayırlı ve bereketli bir insan kılmıştı ki, onu sevmekle Allah'ın sevgisini görebilsin. Ona şefkat göstermekle Allah kendisini bolca rızıklandırsın.
İffetli ve temiz bakıcı kadınlardan, insanî şefkat seli akar. Sosyal ve insanî duygularla şefkat ve muhabbet bunlardan elde edilir. İşte bu nedenle Muhammed (sav) sevilen bir insan olarak yetişti. Tanıyan herkes ona ısındı ve ona dost oldu. Babasını kaybettiyse de dedesi onu himayesine aldı. Küçücük bir bebek iken anasını kaybettiyse de Ümmü Eymen'in şefkatiyle gıdalandı. Ondan yüce duyguları alıp içine sindirdi. Bütün bunların üstünde Ce-nab-ı Allah ona yüce ve kıymetli bir ahlâkı bahşetti.
Halime hatun, Peygamber efendimizi yanma alıp iki yıl süreyle emzirdi. Öz çocuğuyla birlikte yanında besledi. Bu iki çocuk birbirlerinden hiç ayrılmıyorlardı. Halime, şefkat ve sevgi hususunda Muhammed'e cimrilik etmiyordu. Öz çocuğuna ondan farklı davranışta bulunmuyordu. Her ikisini eşit tutuyordu. İki yıl sonunda Muhammed, artık süte ihtiyaç duymaz oldu. Diğer gıdalarla beslenmeye başladı. Güçlü, kuvvetli bir çocuk oldu. Anası Amine hatunun kendisi ile ara sıra buluşmadığım veya müsterih olarak onu köyde bırakıp bırakmadığını tarihler kaydetmiyorlar. Her ne kadar tarihler, anasının Muhammed'i gördüğünü anlatmıyorlarsa da biz yine de bazı aralıklarla anasının onu gördüğünü varsayıyoruz. Tarih, bundan bahsetmiyorsa da anasının onu gördüğünü reddetmemektedir. Fıtrat ve şefkat, tarihten daha doğru haber verirler. Bu nedenle analık fıtrat ve'şefkatine dayanarak deriz ki anası, mutlaka bazı

aralıklarla Muhammedi görmüştür. [1]

Çocuğun süt emmeye ihtiyacının kalmadığı iki senenin dolmasından sonra süt anasının, çocuğu ailesine geri vermesi gerekirdi. Eğer ailesi süt anasının ricası üzerine uygun görürlerse çocuğu yine süt anasının yanında bırakırlardı. Halime de böyle yaptı:

"Muhammed'i anasına götürdük. Fakat onu, sayesinde gördüğümüz hayır ve bereketten ötürü ailesine teslim etmek istemiyorduk. Muhammed'i görünce anasına dedim ki: 'Muhammed'i bize bırak; şu yavrumuzu köye götürelim yanımızda bir yıl daha kalsın. Çünkü Mekke'nin vebasına yakalanmasından korkuyoruz!' Anası razı oluncaya kadar bu ricamızı ısrarla tekrarladık"

Halime, Muhammed'de hayır görmüştü. Bu hayır ve bereketi yanında alıkoymak istemişti. Ayrıca onu tutkuyla sevmeye başlamıştı. Sanki onu kendisi doğurmuş gibi sevdiğinden dolayı ondan ayrılmak istemiyordu. Öz anası da çok sevdiğinden dolayı yavrusunu artık Halime'nin yanında bırakmaya razı olmuyordu. Kendi bağrına basarak şefkatini ona vermek istiyordu. Halime'nin ilk talebi esnasında yavrusunu ona teslim etmedi. Fakat Halime o kadar ısrar etti ki, sonuçta Amine hatun, Muhammed'i bir yıllığına ona vermeye razı oldu. Belki de Halime'nin sözünü ettiği Mekke vebasından korktuğu için yavrusunu bir yıllığına vermeye razı olmuştu. Çocuğun köyün temiz ve saf havasını soluyarak hastalıklardan ve vebadan uzakta yaşamasını, gelişip büyümesini istiyordu. Hülâsa, duyduğu sevginin gereği olarak sağlığım düşünmüş, böylece Halime'nin yanında bir yıl daha kalmasına razı olmuştu.

---

[1] el-Iktiffi, c. l,s. 171.

Göğsünün Yarılması

Halime, Muhammed gibi bir insanı yanında alıkoyduğu için hayır ve bereketin, evlerinde devam edeceğinden dolayı sevinçli ve ferahh bir halde köyüne döndü. Daha Önceleri Muhammed'i emziren bakıcılığını yapan bir kadın idi, ama artık sadece Mu-hammed'in bakıcılığım yapacaktı. Bu da ona başka bir yük getiriyordu. Muhammed'i koruyacaktı. Zira süt emme çağında iken Muhammed onun kucağından hemen hemen ayrılmıyordu. Fakat şimdi ise durum değişmişti. Artık onun kucağında durmuyor. Bilakis oyun oynamak için dışarıya çıkıyor, gezip dolaşıyordu. Bu nedenle de onu korumaya ihtiyaç vardı. Korumak için de Halime, peşi sıra dolaşıyordu. Yine bir defasında Muhammed ile süt bacısını aramak için Halime hatun dışarıya çıkmıştı. Hava çok sıcaktı. Her ikisi de öğlen uykusuna dalmışlardı, ancak Muhammed'in süt bacısı şöyle diyordu: Sıcaklığı duymuyorduk. Çünkü Muhammed'in gittiği her yere tepesinin üstünde bir bulut gidiyor ve O'nu gölgeliyordu.
Peygamber (sav) efendimizin göğsünün varıldığına dair aktarılan haberler üzerinde biraz durmak istiyorum. Bu konuda bazısı uzun, bazısı kısa bir takım haberler nakledilmiştir. Her ne kadar asli manada ittifak etmişlerse de bu rivayetlerin bazısında bulanıklık, bazısında da eksiklik görülmektedir. Şimdi bunlardan birini aktaralım.
Sahih-i Müslim'de, Hammad ile îbn Seleme'nin Enes bin Ma-lik'den naklettikleri bir rivayete göre Rasulullah (sav)'a Cebrail (as) gelmişti. Peygamber efendimiz o esnada diğer çocuklarla oynamaktaydı. Cebrail O'nu alıp yere yatırdı; kalbini yardı, kalbini dışarı çıkardı. İçinden siyah bir kan pıhtısı çıkarıp attı "Bu, şeytanın payıdır" dedi. Sonra kalbini zemzemle yıkadı. Yıkadıktan sonra kalbini yerine koydu ve göğsünü kapattı. Oyun arkadaşları olan çocuklar Halime'ye koşarak: "Muhammed öldürüldü, yanına varın, rengi sararmıştı" dediler.
Enes diyor ki: "Ben, Peygamber efendimizin göğsündeki yarık izini görmüştüm."
Biz bu rivayet üzerinde iki hususa dikkat çekeceğiz:
1- Bu haberde anlatıldığına göre Cebrail, Peygamber efendimizin kalbini zemzem suyu ile yıkamıştır. Bu haber doğru ise, olay zemzem suyundan uzak bir yer olan çölde cerayan etmiştir. Eğer Cebrail, beraberinde getirdiği bir su ile kalbini yıkamışsa bu suyun, zemzem olduğu yargısına nasıl varılmaktadır?
2- Enes'in anlattığına göre o, Peygamber efendimizin göğsündeki yarık izini

görmüş. Eğer bu rivayet doğru ise aklında kabul ettiği gibi mezkur ameliyat işini bir melek (Cebrail) yapmıştır. Melek'in yaptığı ameliyatınsa maddi izi görülmez.
Peygamber efendimizin göğsünün yarıldığma dair rivayetlerde mutlaka bir belirsizlik görmekteyiz. Bu olayın gerçekten vuku bulduğunu varsayarsak bunun makbul olmadığım söylemeliyiz. Aksine eğer doğru ise biz bunu kabul ederiz. Ancak belirsizlik, olayı aktaranların haberindendir. Dolayısıyla biz bu haberi ne reddeder, ne de doğrularız. Bu hususta çekimser kalırız,
Peygamber efendimizin göğsünün yazıldığına ilişkin olayın gerçekliği nasıl olursa olsun, Önemli olan tertemiz ve arınmış bir çocuğun (Muhammed'in) olağanüstü durumlarla kuşatılmışlığıdır. Bu durumlar, emsali çocuklarda görülmemiştir. Ravzul Enf adlı eserde anlatıldığına göre Muhammed (sav) efendimiz, anasının razı olması üzerine Halime hatun tarafından tekrar bir yıllığına köye döndü. Döndükten üç aylık bir süre sonra Halime, başına geleceklerden korktuğu için onu anasına iade etmişti. Ravilerin anlattıklarına göre Halime hatun, Muhammed (sav)'ın göğsünün yarılması olayından korktuğu için O'nu anasına iade etmişti.
Ibn İshak'm anlattığına göre Halime hatun, Hıristiyanların, Muhammed'i gördüklerini ve kendisinde bulunan peygamberlik mührünü tesbit ettiklerini görünce korkmaya başlamıştı. Çünkü Hıristiyanlar, Muhammed'i alıp götürmek istemişlerdi. Bunun üzerine Halime kuşkulanmış ve başına geleceklerden korktuğu için de sorumluluktan kurtulmak üzere O'nu anasına geri vermişti.
Bu sözlerden de anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz, Hali-me'nin yanında iki sene iki ay, ya da üç ay kaldıktan sonra anasının yamna dönmüştür. Bu, akla yatmaktadır. Çünkü bu süreden sonra çocuğun süt emmesi söz konusu değildir. Ayrıca Peygamber efendimizin o çağlarda iken yaşadığı harikulade hallerden ötürü Halime hatun ürkmüş ve bu nedenle onu öz annesine geri vermişti. Ravzul Enf adlı eserde bu konuda şu ifadelere rastlamaktayız:
"Ebu Amr'ın anlattığına göre Peygamber efendimiz altıncı seneden bir ay aldıktan sonra süt anası Halime hatun tarafından öz anası Amine'ye geri verilmişti. Bundan sonra Halime hatun O'nu ancak iki defa görebilmiştir. Biri, Hatice (ra) ile evlenmesinden sonra olmuştur. Şöyle ki: Halime, kıtlıktan yakınmak için peygamber efendimizin yanına gelmişti. Peygamber efendimiz de kendisine yardımcı olması için Hatice'ye teklifte bulunmuştu. Hatice de O'na 20 baş koyun vererek gerekli yardımı yapmıştı.
ikinci görüşme ise Huneyn savaşında vuku bulmuştu ."
Yukarıdaki rivayetlerin ikisi hiç şüphesiz ki, birbirleriyle çelişmektedirler. Bu

rivayetlerden birine göre anası, iki sene iki aylık veya üç aylık iken onu süt anasından teslim almıştır. Diğer rivayete göre ise anası, beş sene biraylık iken O'nu Halime Hatun'dan teslim almıştır.
Fakat bu iki rivayet arasında uzlaşma sağlamak mümkündür. Şöyleki: Amine Hatun, iki sene iki aylık veya üç aylık iken onu tamamen yamnda tutmak için süt anasından teslim almıştır. Fakat bu teslim alması, Halime'nin zaman zaman gelip Muhammed'i köye götürmesine ve köyün temiz havasını soluklandırmasına, bu şefkatli, ihlaslı kadının onun hayır ve bereketinden yararlanmasına engel olmamıştır. Fakat beş sene bir aylık iken Amine'nin teslim alması, kesin olarak teslim alması demektir. Bundan sonra Peygamber efendimiz Sa'd oğulları kabilesine, yani süt anası Halime'nin yanına gitmemiştir. Ancak erişkin bir erkek olup evle-dikten, risalet görevini tebliğ ettikten, Huneyn savaşında muzaffer olduktan sonra Halime hatun O'nu görmüştür. Halime'den kesin olarak teslim aldıktan sonra anası Amine hatun, babasının mezarını kendisine göstermek için O'nu alıp Yesrib'e götürmüştür. Ayrıca Amine hatun bu seferinde, güvenilir ve temiz bir insan olan kocasına ziyarette bulunarak ona olan vefa borcunu ödemek istemiştir.
Halime Hatun, Muhammed'i ailesine teslim etmişti, ama O'nu çok sevdiğinden dolayı arasıra gelip ziyarette bulunurdu. Mu-hammed'in ailesi de bu ziyarete müsaade ederdi.
İbni Ishak, birine daha önce işarette bulunduğumuz, fakat diğerini aktarmadığımız iki haber anlatmaktadır:
1- Rivayete göre Halime hatun, Muhammed'i Mekke'ye getirdiğinde ailesine götürmek üzere iken yolda kaybetmişti. Aramış, ama bulamamıştı. Dedesi Abdulmuttalib'in yanma giderek şöyle demişti. Bu gece Muhammed'i Mekke'ye getirdim, ancak Mekke'nin üst taraflarında kimi insanlar O'nu bana kaybettirdiler. Allah'a andolsun ki şimdi O'nun nerede olduğunu bilmiyorum!
Abdulmuttalib, Muhammed'i kendilerine vermesi için Allah'a dua etti. Neticede Varaka bin Nevfel bin Esed ile Kureyşlilerden bir adam Muhammed'i bulup Abdulmuttalib'e getirdiler ve: "İşte oğlun...O'nu Mekke'nin üst taraflarında bulduk" dediler. Abdulmuttalib, Muhammed'i boynuna alarak Kabe'yi tavaf ettirdi. O'nu koruması için Cenab-ı Allah'a dua etti. Sonra da anası Ami-ne'nin yanına gönderdi. t
tbn İshak bu rivayeti şüpheye mahal bırakacak bazı ifa delerle nakletmiştir, ancak bunda şüpheye gerek yoktur. Çünkü bu, asılnda makbul bir haberdir. Dedesinin ve Halime'nin O'na tutkunluğuna, Kureyşlilerin de O'nu sevdiklerine delalet etmekte-dir.Fakat Halime'nin peygamber efendimizi Mekke'ye girişte

kaybetmesi, O'nu ailesine ilk teslim edişi esnasında mı vuku bulmuştur, yoksa ilk tesliminden sonra yine onun bereketinden istifade edip yakınında bulunmak için ara sıra gelip köye götürmesi ve sonra yine getirip ailesine teslim edişi esnasında mı vuku bulmuştur? Halime, Muhammed'in hastalıklardan korunması ve köy havasını soluması için ara sıra gelip anasına ricada bulunur ve O'nu yanına alıp köye götürür, sonra da yine getirip teslim ederdi.

2- Ibn İshak'ın anlattığı ve bizim de daha önce işaret ettiğimiz ikinci habere gelince. Halime hatun, yanında iki sene iki ay kaldıktan sonra Muhammed'i ailesine teslim etmiştir. İbn İshak bu konuda şöyle der:

"Bazı alimlerin bana anlattıklarına göre Halime hatunun Muhammed'i ailesine teslim edişinin sebeplerinden biri de şudur: Halime, Muhammed'i sütten kestikten sonra anasına geri vermek istediği sırada Habeşli Hıristiyanlardan bir grup, yanına giderek Muhammed'e bakmışlar ve O'nu Halime'den istemişlerdi. Şekline şemailine bakarak Halime'ye şöyle demişlerdir: "Biz bu çocuğu alıp hükümdarımıza götüreceğiz. Çünkü bu çocukta olağanüstü özellikler var. Biz bunun durumunu biliyoruz." Söylediklerinden endişelenen Halime, korkuya kapılmış ve nihayet Muhammed'i götürüp anasma teslim etmiş; götürürken o Hıristiyan gruptan biri de hep onları takip etmişti.

Annesinin, Muhammed'i Yesrib'e Götürmesi

Muhammed'in anası örnek ve özellikli bir kadındı. Henüz 20 yaşını geçmiş olup çocuğunu yanına alarak Yesrib'i ziyaret etmek istemişti. Anasından sonra Muhammed'e bakıcılık yapmış olan ümmü Eymen'i de beraberine alarak Yesrib yoluna koyulmuştu. Bunun iki sebebi vardı:

1- Çocuğunu yanına alarak babasının mezarını ziyaret ettirmek. Bunu vefakarlık uğruna yapmıştı. Muhammed'e, anası çok ikramlarda bulunmuştu. O'nu sevgili kocasının kendisine bıraktığı bir emanet olarak görüyordu.

2- Bu ziyareti ile, akrabaları olan Neccaroğullarını Muhammed'e tanıtmak istemişti. Çünkü Muhammed'in dedesi Haşini, Neccar oğullarından bir kadınla evlenmişti. Haşim, Zeyd bin Amr'ın kızı Selma ile evlenmişti ki, O'nun nesebi de Neccar oğullarından Adiyy'e ulaşmaktadır. Adiyy, Medine'de şeref ve servet sahibi bir kimse idi.

Kavmine yaptığı bu ziyaretiyle bu amacına ulaşmıştı. Onu, Muhammed'i Yesrib'e götürüşünün bir başka sebebi daha vardı. Sevgili ve kıymetli yavrusunun Mekke havasından rahatsız olmasından ve Mekke'deki vebaya yakalanmasından korkmuştu. Bu nedenle de onu, ahaliyi rahatsız eden Mekke'nin havasından kurtarıp uzaklara götürmek istemişti. Ayrıca Halime hatun da bazı aralıklarla gelip Mulıammed'i Mekke'den alır ve Sa'doğullan kabilesine götürürdü. Onun cismini ve bedenini, Mekke'nin ağır havasından uzaklaştırarak arındırdı. Vücudunu zindeleştirecek köy havasını ciğerlerine doldururdu. Arada hiç bir engel bırakmaksızın Muhammed'i tabiatla başbaşa bırakırdı. O'nu gök ve se-maviliği ile, yıldızlar ve yörüngeleriyle, ay ve aydınlığıyla başbaşa bırakırdı. Güneşi, evrenin kandili olarak, ayı da orada hiç bir engel olmaksızın geceleri aydınlatan bir lamba olarak görürdü. Doğa ile başbaşa kalan Muhammed, güneşi; doğarken, kuşluk vaktinde, akşamleyin de batarken seyrederdi. Ayın şavkımasını ve aydınlık saçışım seyrederdi. Ay, doğarken gecenin karanlıklarının yarıp nuru ile kainatı aydınlatırdı. Bunları görerek şiir terennüm ederdi. Gece karanlığında ayın aydınlığım göre kimseler, ce-nab- Allah'ın varlığına delaletler görür ve kainatın güzelliğini idrak ederlerdi.

Babasımn mezarım ve dayılarım ziyaret etmesi için anası Amine, Muhammed'i Mekke'nin sıkıntılı havasından çıkarıp Yesrib'e götürdü. Mekke O'nun en çok sevdiği bir yer olmasına rağmen vefakarlığından dolayı Yesrib'e gitti.

Doğrusu şu ki Amine hatun, Muhammed'i bakıcısı olan Halime hatundan aldıktan ve altı yaşma girdikten sonra yanına alıp Yesrib'e götürmüştür.

Amine, Muhammed ve Ümmü Eymen'den oluşan bu seçkin ve hayırlı cemaat, müteveffa Abdullah'ın mezarını ziyaret ettiler. Amine hatunun sevgili kocası Abdullah'ın kabrinin yamna geldiler. Gözlerinden yaşlar aktı. Sesleri kısıldı. O küçücük çocuğun algılayabileceği şekilde ruhları birbiriyle fısıldaştı. Muhammed babasını tanıdı. Babasının mezarı adeta yerle bir olmuştu. Onu ne kadar sevdiğini anasının göz yaşlarından anlamıştı. Onun varlığı, adeta kalbine resmedilmişti. Dudaklarından dökülen fısıltıları kalbi ile duyguları hissetmişti. Onun tertemiz kalbinin ilk hissettiği hüzün belki de buydu.
Anasıyla birlikte Beni Adiy bin Neccar'ın köşkünde ikamet etti. Bu köşk, Medine'nin yüksek bir tepesinin üzerinde inşa edilmişti. Tıpkı kale gibiydi. Medine'nin ünlü köşklerindendi.
Öyle anlaşılıyor ki, oradaki ikametleri kısa sürmüş değil, bilakis nisbeten uzun süreli olmuştur, ikametleri ne kadar olursa olsun, o köşkün şekli, o küçücük çocuğun zihnine nakşedilmişti. İle-riki tarihlerde peygamber olarak Mekke'den Medine'ye hicret ettiği zamanlarda o köşkün hayali açık seçik bir şekilde zihninde canlanmıştı. Rivayete göre şöyle demişti:
"Dayılarımın çocuklarıyla birlikte î^eccaroğullarının köşkünün üzerinde uçmakta olup köşkün duvarlarından birine konan bir kuşu uçurduk"
Yine Peygamber efendimiz, annesiyle birlikte ikamet ettiği ev hakkında da şöyle demişti: "işte anamla birlikte buraya konakladık, bu evde babam Abdulmuttalib oğlu Abdullah'ın mezarı vardı."

Amine'nin Vefatı

Amine hatun, hoşuna gittiği kadar Neccaroğullarınm yanında ikamet etti. Ancak Haşimoğullarmdan ve Muhammed'in temiz yürekli dedesi, koruyucusu Abdulmuttalib'in uzağında kalmak da istemiyordu. Bu nedenle Mekke'ye geri dönmeyi gerekli gördü. Mekke'ye dönmek için yol hazırlığına başladı ve nihayet yola koyuldu. Ancak Mekke'ye gitmekte iken Ebva denilen, Mekke ile Medine arasında fakat Medine'ye daha yakın bir mevkide vefat etti. Nitekim Ravzul Enf adlı eserin sahibi de böyle der. Anasının vefat etmesi üzerine Muhammed, hem babadan, hem anadan yetim kaldı. Ama Cenab-ı Allah Onu insanlığa hak yolunu gösterecek bir önder olarak koruyacaktı. O, insanlığı rahmete davet edecekti. Rahmet peygamberiydi. Çünkü insanlara karşı merhametli olmak, insanın yaşantısı esnasında çektiği kişisel elem ve acılardan doğar. Ancak zayıflığın ve kimsesizliğin acısını tadan kimseler zayıf kimselere merhamet ederler. Yetimlik kadar bir zayıflık düşünülebilir mi? İşte Muhammed, yetim kalmıştı. İnsanlara kaba davranan kimselerin çoğunluğu, refah içinde yaşayan ve hayatın nimetlerinden lezzet alan kimselerdir.
Muhammed'in arınmış ve iffetli anası vefat etmişti. Artık o, hayata atılmak çağına da gelmişti. Annesinin şefkatinin tadını almıştı. Onun lütufkarlığını hissetmişti. Muhammed, annesinin tüm varlığı olmuştu. Annesi onunla sevinip ferahlamışlı. Evliliğinin ilk günlerinde kaybettiği kocasının sevgisini, yavrusuna vermişti.
Daha önceleri ana rahminde iken Muhammed, babasını kaybetmişti. Baba şefkatini, dedesi Abdulmuttalib'de görmüştü. Bu nedenle babasızlığı hissetmemişti. Çünkü babasını görmemiş ve bilmemişti. Bu hal ile hayata yönelmişti. Görüp bilmediği ve tanımadığı, ama kaybettiği babasının yokluğunu, dedesi Abdulmut-talib ona hisettirmemişti. Fakat artık bilinçlenmiş, olayları kav-rayabilen bir çocuk haline gelmiş iken anasını kaybetmişti. Analık şefkatinin tadını aldıktan sonra annesinden yoksun kalmıştı. Şefkatli annesinin sevgisinin yerini tutacak bir şeyi kalmamıştı. Artık Muhammed, hissettiği her şeyini yitirmiş ve yalnız kalmıştı. Anasına tutkun idi. Ondan yoksun kalma acısına maruz kalmıştı. Ama bu acı ona sabretmeyi Öğretmişti.
Muhammed'in annesine tutkunluğu artmıştı. Ancak bununla birlikte sabrı da artmıştı. Tutkunluk ve sabır.. Her ikisi birbirine karşıt olan duygular. Muhamed ile cariye, garip olarak çölde kaldılar. Yol engebeli, mesafe uzaktı. Fakat bu mesafeyi kat etmeleri gerekiyordu. Gurbet acısıyla anasını kaybetme acısı ve

memleketten uzak olma burukluğu bir araya gelmişti. Fakat bu iki insanı Cenab-ı Allah kendi himayesine alarak korudu. Muhammed, sabrı ve acılara karşı dayanmayı öğrenecekti. İlahi gözetimin ve rabbani inayetin altındaydı. Bütün bu durumlar, ileride insanları hakka davet ederken karşılaşacağı zorluklarda kendisi için ruhi ve manevi bir azık olacaktı. Müşriklerin ve şirkin baskısına, saldırısma karşı göğüs gerecekti. Zayıflığını hissettiği zaman, Allah'a sığınarak eziyetlere karşı direnecekti.
Annesini kaybettikten sonra kendisini Mekke'ye götüren ve bakıcılığını üstlenen, bir bakıma annesinin yerini alan, Habeşli bir cariye olmuştu. Her ne kadar annesinin şefkatini kendisine tam olarak veremediyse bile yine de onu himayesine almıştı.
Peygamber efendimizin temiz yaşantısının Habeşli bir cariye ile irtibatlandırılmış olması, Allah tarafından O'na bahşedilen insani bir azıktır ki, Peygamber efendimiz insanların eşit olduklarını hissetsin ve üstünlüğün güzel davranışla elde edilebileceğini, insanların şovlarıyla övünmeleri yoluyla elde edilemiyeceğini anlasın. Muhammed'in küçücük bir çocuk iken muhtaç olduğu bakıcının, Habeşli bir cariye olmasında yüce hikmetler saklıdır. İnsanların birbirlerine eşit olduklarına, şerefin ancak fayda ve şefkatle elde edilebileceğine dair rabbani bir terbiyeyi alması için Ce-nab-ı Allah onu Habeşli bir cariyenin himayesi altına bırakmıştı. Her ne kadar öz anasınınki kadar değildiyse de analık sevgisini kendisine tattıran kadının Habeşli bir cariye olması, garip karşı-lanmamaîıdır. Bu cariye, Allah'ın yardımı, kendisinin şefkat ve himayesiyle Mekke'ye götürmüş ve çocuğu dedesine ulaştırmıştı. Cenab-ı Allah o küçücük çocuğu, ileride kölelere yardımcı olsun ve insanların köleleştirilmesine engel olsun diye habeşli bir cariyenin himayesine tevdi etmişti. Sahabilerden birinin diğerine "Ey siyahinin oğlu !" diyerek hakarette bulunduğunu duyduğunda öfkelenmesi ve aşırı şekilde gazapianması, garipsenmemelidir. Bu gibi durumlarda yüksek sesle ve şiddetli bir tonla şöyle uyarıda bulunmuştur: "Ölçek taştı (yani yeter artık) ölçek taştı, ölçek taştı. Beyazın oğlunun siyahın oğluna üstünlüğü, ancak takva iledir. Mahammed beyazın oğludur. Ama siyahi biri onun bakıcılığını yaptı. Böylece Muhammed her ikisinin oğlu oldu."
Muhammed anne sevgisini tattığı gibi anadan ayrı kalmanın ızdırabmı ve hasretini de tattı. Bu nedenle gelişip büyüdükten, erişkin bir erkek olduktan, Allah'ın peygamberi olma şerefine nail olduktan sonra anasının mezarını ziyaret etti. Ravzul Enf adlı eserde şu ifadelere rastlamaktayız:
"Bir hadiste anlatıldığına göre Rasulullah (sav) annesinin Eb~ va'da bulunan mezarını ziyaret etti. O kadar ağladı ki (yanında bulunanları da) ağlattı."

Bu sahih bir hadistir. Başka bir sahih hadiste de onun şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:
"Anamın mezarını ziyaret etmek için rabbimden izin istedim. Bana izin verdi. Gidip ziyaret ettim. Anam için istiğfarda bulunma iznini rabbimden istedim, ama bana bu izni vermedi."
Bezzar'm müsnedinde Büreyde'den rivayet edilen bir hadiste anlatıldığına göre peygamber efendimiz, annesi için istiğfarda bulunmak istediğinde Cebrail (as) göğsüne vurmuştu. Ve O'na: "Müşrik biri için istiğfarda bulunmal" diyerek uyarıda bulunmuştu. Bunun üzerine Peygamber efendimiz de üzgün bir halde geri dönmüştü.
Bunu doğrulayan bir başka hadiste anlatıldığına göre adamın biri, Peygamber efendimize gelerek:"Ya Rasulullah! Babam nerededir?1' diye sorunca peygamber efendimiz ona: "Doğrusu babamda baban da ateştedirl" diye seslenmişti.Fakat biz kendimiz peygamber efendimizin ebeveyni hakkında böyle bir şey söyleme yetkisine sahip değiliz. Çünkü Rasulullah (sav) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:
"Ölüler sebebiyle dirilere eziyet etmeyin ." Peygamber efendimiz bu sözü kendi nefsinde hissettiği için o adama söylemiş olabilir. Bir rivayete göre o adam, Peygamber efendimize: "Ya senin baban nerededir?" diye sorduğu için peygamber efendimiz ona böyle cevap vermiştir. Ma'mer bin Raşit, yukarıdaki hadisi bundan başka bir lafızla rivayet etmiş, ancak bu rivayetinde "Doğrusu babam da baban da ateştedirl" sözünü nakletmemiştir.
İşin aslına bakacak olursak Muhammed (sav)'in ebeveyninin ateşte olduğunu bildiren rivayet, hem mana, hem sened bakımından gariptir. Zira Cenab-ı Allah bir ayeti kerimede şöyle buyurmuştur:
"Biz, elçi göndermedikçe (hiç bir kavme) azap edecek değiliz " (İsra:15)
Muhammed (sav)'in ebeveyni fetret devrinde, peygamberlerin bulunmadığı bir dönemde yaşamışlardı. Şu halde onlara nasıl azap edilecektir?! Doğrusu bu, dini gerçeklere aykırı bir durumdur. Ebeveyninden biri, peygamber efendimizin dünyaya gelmesinden önce vefat etmişti. Diğeri ise Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilmesinden Önce henüz bir çocuk iken vefat etmişti. Bu nedenledir ki peygamber efendimizin ebeveyninin ateşte olduğunu bildiren rivayet, senedinin garipliğinden ve manasının hakikatten uzak oluşundan dolayı merduttur. Peygamber efendimizin istiğfarda bulunmaktan sakındırılışına gelince bu, ebeveyni için istiğfarda bulunmasına gerek kalmadığndan dolayıdır. Çünkü hayatlarında iken ebeveyni, ilahi teklife muhatap olmamışlardı. Zamanlarında, Allah tarafından gönderilen bir peygamber mevcut değildi. Peygamber

efendimizin, ebeveyni için istiğfarda bulunmaktan sakındırılması, İbrahim peygamberin, kendi babası için istiğfarda bulunmaktan menedilişine benzemektedir. Çünkü İbrahim peygamberin babası, bizzat İbrahim peygamberin risale tine muhatap olmuştu. O, Allah'a iman etmek ve putları inkar etmekle mükellef kılınmıştı.
Doğrusu Abdullah ile Amine'nin ateşte olduklarını düşündüğüm zaman kulağımı ve zihnimi çok zorladım. Fakat bir türlü buna aklım yatmadı. Çünkü genç ve sabırlı Abdullah, babasının adağının yerine getirilmesi için boynunu bıçağa uzatmış ve canını feda etmeye razı olmuştu. Kureyşliler O'nu kurban olmaktan kurtarmak için fidye vermek istediklerinde O, kurban olmaya razı olmuştu. Lehviyattan, laubalilikten ve boş şeylerden uzak dururdu. Güzel bir kadın kendini O'na arzettiği zaman o, "Harama gitmektense ölürüm daha iyi!" demiş ve o güzel kadını reddetmişti. Bir peygamberin davetine muhatap olmadığı halde ne diye ateşle azaplandırılsın?! Oysa ki Cenab-ı Allah peygamber göndermeden insanları azapladirmıyacağmı bildirmiştir. Oysa ki hayattayken her hangi bir risalet mevcut olmadığı gibi her hangi bir peygamber de gönderilmiş değildi.
Kocasından ayrılıp sevgiden mahrum kalan, fakat buna rağmen sabreden, şefkatli ve sabırlı anası Amine'ye gelince; o, çocuğunu yetim ve yoksul bir halde dünyaya getirdi, yine de sabretti. Yavrusunu alıp dayılarının yanma Yesrib'e götürürken de kaderine razı olmuş, sabretmişti. Akıllı bir kimse, böylesi bir kadının ateşe girmesini düşünebilir mi? Halbuki o zaman kendisini hidayete iletecek bir risalet ve onu ilahi birliğe yöneltecek bir çağrı da yoktu.
Muhammed Mustafa'ya olan sevgimden dolayı değil -bu her ne kadar yeterli bir sebepse de- hakikate olan aşkımdan dolayı fikrimi zorladım. Amine'nin başından geçen olaylar, o sabırlı kadının ateşle cezalandırılmasını düşünmeme engel oldu.

Her ne kadar meleklerin teselli verici hitaplarına mazhar olmamışsa da o iffetli kadını, Isa peygamberin annesi bakire Meryem'e benzettim.
Rivayetlerden anlaşıldığına göre peygamber efendimiz annesinin mezarına her uğradığında gözünden yaşlar akarmış. Bunda ayıp karşılanacak bir durum yoktur. Zira peygamber efendimiz birhadis-i şeriflerinde: "Ağlamak rahmandan, bağırıp çağırmak-sa şeytandandır" demiştir. Ravilerin anlattıklarına göre o, annesinin Ebva köyünde bulunan mezarına uğradığı zaman ağlamış, beraberinde bulunanları da ağlatmıştır. Tezkire adlı eserinde Kurtubi şöyle der:
"Ebu Bekir el Hatip, Sabık ve Lahik Nasih ve Mensuh adlı eserinde kesin bir ifadeyle, ayrıca Hafız Ömer bin Şahinde aynı mahiyetteki ifadelerle Hz. Aişe'nin şöyle dediğini aktarmışlardır: Resulullah (sav) Veda haccında bize de haccettirdi. Annesinin mezarına uğradı. Mezarın yanma giderken hüzünlü ve gamlı olup

ağlamaktaydı. O'nun ağlayışından dolayı ben de ağlamaya başladım. Sonra deveden inip gitti. Giderken de, "Ey Humeyra biraz dur" dedi. Ben de devenin üzerinde bulunan hevdecime yaslanıp uzun süre bekledim. Sonra yanıma sevinçli ve güler yüzlü bir halde döndü. Kendisine dedim ki: "Anam babam sana feda olsun ya Resulullah, sen benim yanımdan inip mezara giderken hüzünlü ve gamlı bir şekilde ağlıyordun. Ağlayışından dolayı ben de ağladım. Ama şimdi sevinçli ve güler yüzlü bir halde yanıma döndün bunun sebebi nedir ya Resulullah?"
Bana şöyle cevap verdi: "Anam Amine'nin mezarına gittim. Onu diriltmesini Cenab-ı Allah'tan diledim. Allah da onu diriltti ve Amine bana iman etti."
Peygamber efendimizin annesiyle babasının diriltilmiş olduklarına dair bazı haberler rivayet edilmiştir ki, bu haberlerin senedlerinde tanınmayan kişilerin adları geçmektedir. Biz bu konudaki rivayetlerin sahih senedli oldukları görüşünde değiliz. Ancak Ravzul Enf adlı eserin sahibinin söylediklerine de katılıyoruz: "Allah her şeyi yapmaya kadirdir. O'nun rahmeti ve kudreti herhangi bir şeyden aciz değildir. O'nun peygamberi (sav) ise Allah'ın dilediği lütfuna özel olarak mazhar olmaya ehil ve layıktır. Allah'ın dilediği nimetine nail olmaya ehil ve layıktır. Bu da onun üstünlük ve yüceliğindendir.
Hafız İbn Kesir, bu konuda bir çok hadisler rivayet etmiş, bunlarda gariplik bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Hz.Aişe'den rivayet edilen haberi de nakletmiştir. Şöyle ki: "Resulullah (sav) Rabbinden, ebeveynini diriltmesini dilemiş, rabbi de her ikisini diriltmiş ve ikisi de Muhammed'e iman etmişlerdir.'*
Sonra Hafız İbn Kesir bu hadisin gerçekten münker olduğunu ifade etmiştir. Her ne kadar bu gibi işleri Cenab-ı Allah'ın yapması mümkünse de sahih hadislerde bu olayla çelişik olan ifadeler görülmektedir." [1]
Bu konuda rivayet edilen haberleri inceledikten sonra Özetle deriz ki: Muhammed (sav)'ın annesi ile babası fetret devrinde yaşamışlardı. Her ikisi de kendilerinden sonra oğullarının getirmiş oldukları şeriatın Öngördüğü hidayet ve güzel ahlaka yakın kimselerdi. Peygamberlerin bulunmadığı bir dönemde yaşadılar. Kur'ani naslara ve sahih hadislere müracaat ettiğimizde annesiyle babasının ateşte olmalarının mümkün olmayacağına dair bir inanca sahip oluruz. O'nun sabırlı, gayretli ve yavrusuna tutkun olan annesine ateş dokunmaz! Çünkü ateşte yanmaya müstahak olduğuna dair bir delil mevcut değildir. Aksine onun ve aynı zamanda da Abdulmuttalib tarafından kurbanlık olarak seçilen kocası Abdullah'ın, Övgüye layık kimseler olduklarına dair delliler mevcuttur.
Biz bu sonuca sadece Resulullah sevgisinden değil -her ne kadar biz onun sevgisini temenni ediyorsak da- aklın, mantığın ve fıtrat kanununun hükmü

gereğince vardık. Seri delillerle maksatlar bizi bu sonuca götürdüler.

---

[1] ibn Kesir, el-Bıdaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 281.

Abdulmuttalib'in Himayesinde

Habeşli cariye Ümmü Eymen, Muhammed'i Ebva'dan alıp Mekke'ye götürdü. O temiz çocuğu, dedesi Abdulmuttalib'e teslim etti. İyi bir şekilde yaşamış olan Muhammed (sav), o zaman 6 yaşma varmıştı. Abdulmuttalib O'nu himayesine alıp yanında alıkoydu.
Abdulmuttalib'in evinde bir sürü küçük çocuklar, genç erkek ve kadınlar vardı. Abdulmuttalib'in evinde Hamza ile Abbas da yaşıyorlardı. Orada Abdulmuttalib'in eşi ve annesinin amcası kızı Hale de vardı. Hale, aynı zamanda peygamber efendimizin akrabası da oluyordu. Fakat öz anası gibi O'na bakması mümkün değildi. Kendi kocasının çocuklarına baktığı gibi Muhammed'e de bakması tabii ki imkansızdı. Öz anası değil daha çok teyzesi gibidiydi. Çünkü annesinin amcası çocuklarının bakıcısı ve sahibesi idi. Muhammed'e ayrı bir gözle bakmıyordu. Aksine şefkatle ve çocuklarına gösterdiği merhametle ona bakıyordu. Muhammed, o evde şefkat ve iyilik atmosferi içinde yaşıyordu. Öksüzlüğünün kahrına uğramadı. Ebeveynini yitirmekten dolayı ezilmişlik duymadı. Her ne kadar Hamza ile Abbas gibi izzet ve ikram görmediyse de yetimliğin ezilmişliği altında kalmadı. Fakat onlara yakın derecede bir ikram görüyordu. Gösterebildikleri kadar O'na şefkat gösteriyorlardı.
Dedesi Abdulmuttalib, onda ideal bir çocuk Özellikleri görüyordu. Abdulmuttalib'te, onun için iki sevgi birleşmişti. Biri ölümün kısa sürede alıp götürdüğü babasının sevgisi, diğeri de babasını temsil etmekte olan çocuğun sevgisi. Bu nedenle Abdulmuttalib O'nu hep kendi yakınında tutardı. Yetim kimse, kendi tabiatı ica-bınca hep yalnızlık hisseder. Başkalarından uzak durur. Şerefli ve ulu dedesi, bu yalnızlığın sevgili JMuhammed'in gönlüne olumsuz yönde etki yapmasından korktu. Bu nedenle de onu daha fazla kendine yaklaştırdı ki, hep onunla beraber olsun. İbn İshak'ın Si-ret adlı eserinde şöyle denmektedir:
"Abdulmuttalib için Kabe'nin gölgesine minder serilirdi. Çocukları, Abdulmuttalib'in gelip minder üzerine oturmasından Önce başkaları gelip burmasınlar diye adeta bekçiler gib minderin etrafında otururlardı. Peygamber efendimiz de ele avuca sığmaz bir çocuk olup, dedesi mindere oturmadan önce gelip kendisi otururdu. Amcaları O'nu minderden uzak tutmak için yakalar ve geri çekerlerdi. Bunu gören Abdulmuttalib: "Oğluma ilişmeyin! Allah'a andolsun ki, o büyük bir insan olacaktır." derdi. Sonra Muhmmed'i yanına alarak beraberce minder üzerinde otururlardı. Eliyle sırtını sıvazlar ve Muhammed'in

yaptığı işleri görünce sevinip hoşlanırdı."
Abdulmuttalib O'na özel olarak şefkatini gösterilirdi. O'nu doğrudan doğruya kendine mensup kılardı. Abdullah'ın oğlu demezdi de, benim oğlum derdi ki, Muhammed onunla ünsiyet kursun ve O'na yakın olsun. Ayrıca Abdulmuttalib'in oğulları arasında yalnız olduğunu, onlardan aşağı mertebece bulunduğunu hissetmesin, yetimliğin kahrını duymasın diye Abdulmuttalib mecliste hep O'nu üstün tutardı, O'na özen gösterirdi. Kısacası Allah, Muhammed'in sevgisini Abdulmuttalib'in gönlüne yerleştirmişti.
Öksüzlere bakan kimselerin en çok korktukları şey, öksüzün yalnızlık hissetmesi ve dolayısıyla insanlardan uzak durmasıdır. Hikmetli şefkatli ve alicenab dedesi Abdulmuttalib, bu öksüzün (Muhammed'in) gönlüne ünsiyet ruhunu aşılıyordu. Abdulmuttalib, sağlam karekteri ve ileri görüşlülüğü nedeniyle Muhammed'in ileride büyük bir insan olacağını sezinlemişti. O'nun büyük bir insan olacağını kanıtlayan harika halleri rüyasında görmüştü. Ayrıca O'nun tavırlarında da bu belirtileri görebiliyordu. Halime'nin yanındayken köyden onunla ilgili olarak gelen haberler de bu hususu teyid etmekteydi. Naklettiğimiz haberlerden de anlaşıldığı gibi Abdulmuttalib, Muhammed'den büyük iyilikler ve yücelikler beklediğini dili ile ifade ediyordu. Bu konuda İbn İs-hak şöyle demektedir:
"Amine hatun vefat edince dedesi Abdulmuttalib, Muham-med'i yanına aldı. Kendi çocuklarına göstermediği şefkati ona gösterdi ve O'nu bağrına bastı. Hep yanında bulunur ve kendine yaklaştırırdı. Yalnız kaldığı zaman Muhammed gidip dedesinin yatağının üzerine otururdu. Amcaları onu oradan çekip almak istedikleri zaman,dedesi Abdulmuttalib şöyle derdi: "Oğluma ilişmeyin o bir devlet kuracaktır ."[1]
Bu evde atan bir başka yürek daha vardı. Bu yürek bütün sevgisini, analık şefkatini Muhammed'e vermişti. Muhammed'in şahsında Amine hatunu görüyordu. Tıpkı anası gibi O'nu şefkat kanatlarının altına almıştı. Ebva köyünde garip kalan Muham-med'i Mekke'ye getirerek dedesine teslim etmişti. Bu atan yüreğin sahibi Ümmü Eymen idi. Abdulmuttalib, bu kadına çok güvenirdi. Muhammed'i, kendisi sefere gideceği zaman bu kadına teslim eder ve onun gözetimine bırakırdı. Muhammed'e olanca titizlik ve özeni göstermesi için teşvikte bulunur ve şöyle derdi: "Ey Ümmü Eymen! Oğlumdan gafil olma, onu gözden ırak tutma, O'nu sidreye yakın çocuklar arasında görüyorum. Ehl-i kitap, oğlumun bu ümmetin peygamberi olacağına inanmaktadır."
Abdulmuttalib, Muhammed'e çok şefkat gösterir O'nu kendine arkadaş bilirdi. Aşın denecek kadar sevdiğinden dolayı onsuz yemek yemezdi. İlla da oğlumu yanıma getirin, derdi. Onlar da gidip Muhammed'i dedesine getirirlerdi. Fakat

Cenab-ı Allah, bu çocuğu sevdiklerinden üçüncü kez yoksun bırakarak sınayacaktı. Ölüm, daha önceleri babasını alıp götürmüştü. Babası, yavrusunu görme sevincine ulaşamamıştı, ikinci defasında da Ölüm, anasını alıp götürmüştü. Taze bir fidan olan annesinin şahsında analık şefkatini hissetmemişti. Fakat ölüm, yemyeşil bir dal olan anasını soldurup kurutmuştu. Üçüncü defasında da şerefli dedesinin, ölüm nedeniyle kendisini bırakıp gittiğini yaşayacaktı. Böylece hem uzak hem yakın babasını kaybetmişti. Ağıtçıların sözlerini işittiğinde kaybettiği dedesinin yüceliğini ve mertebesinin üstünlüğünü hissetmişti. Dedesinin Ölüm döşeğinde yatmakta olduğunu ve ölümün kendisine yaklaştığım görünce, onu ne kadar sevdiğini iyiden iyiye anlamıştı. Abdulmuttalib'in kızları, mersiyeler diziyor ve ağıtlar yakıyorlardı. İbn İshak diyor ki: "Abdulmuttalib ölmek üzere olduğunu hissetiğinde kendisine ağıt ve mersiye dizmeleri için kızlarına emir verdi. Kızları mersiye okurlarken kendisi de inliyordu."
Bu rivayetten anlaşıldığına göre Abdulmuttalib, Ölüm döşeğinde iken dahi ihtiyarlık nedeniyle bunaklığa düşmemiştir.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 282.

Ebu Talib'in Himayesinde

Şerefli yetim, izzet ve şefkat atmosferi içinde yaşıyordu. Daha önceleri iffetli anasının kucağında, onun vefatından sonra da Abdulmuttalib'in evinin bereketi olan Ümmü Eymen'in kucağında yaşamıştı. Abdulmuttalib'in evinde, Kureyşlilerin efendisinin evinde yaşarken zillet ve kahr hissetmemiş, aksine onur, ikram, merhamet ve şefkat duygularını hissetmişti. 8 yaşına varıncaya kadar böyle bir yaşantı sürmüştü.
Fakat artık dedesi vefat etmişti. Dedesi Ölüm döşeğinde can çekişmekte iken dahi torunu Muahmmed'e olan sevgisini, şefkatini yitirmemişti. Ölünceye kadar onu himaye etmeye devam etmiş, bu işi hakkıyla yapmıştı. Ölümün yavaş yavaş vücuduna girdiğini hissettiğinde Muhammed'i koruması için Ebu Talib'e vasiyette bulunmuştu. Özellikle bu işi Ebu Talib'in uhdesine tevdi etmişti.
Çünkü Ebu Talib'in, Abdulmuttalib'ten sonra Kureyşliler nazarında büyük bir itibarı ve mevkii vardı. Ayrıca Abdulmuttalib, oğulları arasında kendisine en yakın olarak Ebu Talib'i görüyordu. Muhammed, Ebu Talib'in öz kardeşinin oğluydu. Muham-med'in babası Abdullah ile Ebu Talib'in anaları birdir. Anaları Mahzun oğullarından Amr bin Aziz'in kızı Fatıma'ydı
Ebu Talib, babası Abdulmuttalib'in kendisine yaptığı vasiyetin gereklerine harfiyen riayet etti. Tüm icaplarım yerine getirdi. Sabah akşam mümkün olduğu kadar Muhammed'i yanında bulunduruyordu. Çünkü Muhammed, artık gençlik çağına girmek üzereydi. Bu dönemde O'na iyi yolu gösterecek ve O'nu doğru yöne yöneltecek bir arkadaş lazımdı. Bu sebeple ve ayrıca çok sevdiğinden ötürü Muhammed'i yanında bulunduruyor ve O'na bir arkadaş gibi davranıyordu. Kendi çocuklarından çok Muhammed'i seviyordu. Uyurken yatağını onun yatağının yanına serdirirdi. Çünkü daha önce müşahede etmediği hayır ve bereketi Muham-med'de müşahede etmişti. Muhammed, nasıl ki Halime ile çocuklarına hayır ve bereket götürmüştü, aynı şekilde Ebu Talib'e ve çocuklarına da hayır ve bereket getirmişti. Muhammed'in gelişinden sonra karınları doydu. Muhammed gelmezden önce Ebu Talib'in develerinin memeleri kuru idi. Muhammed geldikten sonra develerinin memelerinden süt akmaya başladı. Ebu Talib daha Önceleri maddi sıkıntı içindeydi. Çocukları sofraya oturduklarında karınlarını doyuramazlardı. Fakat Muhammed onlarla birlikte sofraya oturunca doyarlardı. Ebu Talib sofra kurulduğu zaman eğer sofrada değil ise, çocuklarına şöyle derdi: "Muhammed gelinceye kadar elinizi yemeğe uzatmayın. " Muhammed geldikten sonra onunla birlikte yemeğe başlarlardı. Ve

Muhammed'in bulunduğu sofrada yemek artardı. O'nun bulunmadığı zamanlarda çocuklar doymazlardı. Ebu Talib Ona: "Doğrusu sen iyi ve hayırlı bir kimsesin" derdi.[1]
Bence bu yaklaşımı reddetmemizi gerektirecek bir sebep yoktur. Çünkü cenab-ı Allah, her şeyi yapmaya muktedirdir. Cenab-ı Allah hayır ve bereketi Muhammed (sav) e özgü kılmışsa bu, onun risaletinin harikalarıdır. O'nun vasıtasıyla bir takım davranışlarında sıradışı bir takım belirtiler görünmüş, Kisra'nın sarayı sarsmtı geçirmiş, odaları yıkılmış ve meclislerin ateşleri sünmüştü. Yine onun sebebi ile Halime ve çocuklarının üzerine hayır ve bereket yağmıştı. Bütün bunlar onun nübüvvetini gösteren ve ispatlayan harika hallerdir.
Hasan bin Arfe'den nakledilen bir rivayet, yukarıdaki sözlerle çelişmektedir. İbn Abbas'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: "Ebu Talih, çocuklarına yemek tabaklarını uzatırdı. Hepsi sofranın başına oturup daha fazla yemek yiyebilmek için birbirleriyle adeta kapışırlardı. Fakat Resululah (sav) aralarında oturduğu halde elini yemeğe uzatmaz ve onlarla birlikte yemek yarışına girmezdi. Amcası O'nun bu durumunu görünce yemeğini ayrı bir tabakta vermeğe başladı."
Yukarıdaki sözler daha Önceki rivayete ters düşme vehmini doğurmaktadır. Oysa rivayetler alanında uzmanların yaptıkları araştırma sonucunda iki rivayet arasında çelişki bulunmadığı anlaşılmaktadır. Birinci rivayetten anlaşıldığına göre peygamber efendimiz Ebu Talib'in çocuklarıyla birlikte sofraya oturudğu zaman yemekleri artar ve tümü de doyarlarmış. Ama bu demek değildir ki peygamber efendimiz onlarla birlikte sofraya otururken onların kaplarından yemek yer ve daha fazla yiyebilmek için adeta onlarla yarışırmış! Aslında bu rivayetten anlaşıldığına göre peygamber efendimize, aynı sofrada olmakla birlikte ayrı bir tabakta yemek verilirmiş ki, Ebu Talib'in çocuklarıyla yemek yarışına girmesin. Çünkü onun iffetli ve onurlu kişiliği, diğerleriyle yemek tabağına el uzatıp yeme yarışına girmesine engel teşkil ederdi ki, bu da Cenab-ı Allah'ın onu terbiye edişinden ileri gelmekteydi. Cenab-ı Allah O'na verdiği iffet dolayısıyla o yemeğe başkaları gibi hırslı değildi. Yemekten başka nimetlere de fazla tutkun değildi. Nitekim onun bu iffetliliği, hayatının bütün safhalarında görülmüştür. Ebu Talib'in sofrasında bereket görülmesi için peygamber efendimizin onlarla birlikte aynı sofraya oturması yeterliydi. Belki de sofralarında görülen bereket, Ebu Talib'in, Muhammed'e Özel ikramda bulunması nedeniyle olmuştur. Onun Muhammed'e özel ikramda bulunması nedeniyle Cenab-ı Allah mukabil bir ikram olarak Ebu Talib'in sofrasına bereket yağdırmıştır.

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 282.

ÇALIŞMA HAYATI

Çalışma Hayatına Doğru

Muhammed (sav), her ne kadar ergenlik yaşına girmemişse de gelişip güçlenmişti, ilk gençlik çağına ermişti. Kendisinden letafet, riayet merhamet bekleyen çalışmaya yönelmişti. Çalışan insan zayıflara karşı şefkatli olur. Bu nedenle koyun otlatmaya başladı. Koyun otlatma ve çobanlık işinde dikkat çeken özellik vardır:
1- Çoban, şefkat ve merhamet bekleyen zayıf hayvanları idare etme sanatını Öğrenir.
2- Çobanlık yapacak olan peygamber efendimiz, ilk cahiliyet döneminde, şerefleriyle büyüklük taslama ruhu bulunmayan genç çocuklarla beraber yaşayacak ve onlarla hemhal olacaktı.
3- Çobanlıkta, el emeği vardır. Kazancın en faziletlisi ise, el emeği ile elde edilendir.
Peygamber, Sa'd oğulları kabilesinde, Halime'nin çocukları olan süt kardeşleriyle birlikte davar otlatırdı. Süt emme çağının son günlerinde süt kardeşleriyle birlikte kıra götürürler ve otlatılan davarların yanında eğlenirlerdi. Bu eğlencesi onun için faydalı olmuştu. En faydalı oyun, sonucunda bir yarar ve güzellik elde edilen oyundur. Sonuçta çobanlık oyununun karşılığını bulmuştu. Çünkü bu bir oyundu. Ücreti de helal ve faydalı bir eğlence olmuştu.
Tarihen sabit olduğuna göre, Peygamber efendimiz gençlik döneminde Mekke'de koyun çobanlığı yapmıştır. Bunu bir oyun olsun diye değil, bilakis helal kazanç ve temiz rızık elde etmek için yapmıştı. Sahih hadislerde sabit olduğuna göre o, Mekke'de davar başına alacağı süt karşılığında çobanlık yapmıştır. Elde ettiği bu süt ile hem kendisi hem de Ebu Talib'in çocukları beslenirlerdi. Böylece biri azık diğeri de sadaka olmak üzere iki hayra ulaşmış oluyordu.
Öyle anlaşılıyor ki, çobanlık Cenab-ı Allah'ın peygamberleri terbiye etmesinin biraracı idi. Çünkü çobanlık yaptırarak Cenab-ı Allah onları zayıflara karşı merhametli ve şefkatli olmaya, toplum dışına kaçan, sürüden ayrılanları da topluma sürüye ısındırıp yaklaştırmaya alıştırıyordu.
İbn İshak'ın rivayet ettiğine göre peygamber efendimiz (sav) şöyle buyurmuşlardır:
"Peygamberlerden çobanlık yapmayan hiç bir kimse yoktur . Sen de mi ya ResulullahV diye sorulunca rahmet peygamberi: "Ben de.." diye cevap vermiştir.
Bazı haberlerde rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) efendimiz şöyle

buyurmuşlardır:
"Musa (as) Peygamber olarak görevlendirildi, o bir koyun çobanıydı. Dauud (as) -peygamber olarak görevlendirildi, o bir koyun çobanıydı. Ben peygamber olarak görevlendirildim, ben de bir koyun çobanı idim"
Bu hadisin gerekçesi olarak Ravzul Enf adlı eserde şu ifadelere ras ti amakt ay iz:
"Cenab-ı Allah, Peygamberleri çoban kıldı ki, onları ileride halkın idarecileri kılsın. Ümmetlerim de yönetimleri altında yaşayan reayaları kılsın."
Bir defasında Resulullah (sav) şöyle bir rüya görmüştü: "Kuyudan su çekiyordu, etrafında siyah ve boz koyunlar vardı. Kendisinden sonra Ebu Bekir geldi. O, zayıf bir çekişle (su) çekti. Allah onu bağışlasın. Ondan sonra Ömer geldi. Kuyunun kovası büyüdü. Onun gibi mesafe kaleden bir dahî görmedim."
İnsanlar bu rüyayı, Peygamber efendimizden sonra Ebu Bekir'in, onun ardı sırada Ömer'in halife olacakları şeklinde yorumladılar. Eğer bu rüyada siyah ve boz koyunlar olmasaydı, bu rüya, Ebu Bekir ile Ömer'den uzak olurdu.[1]
Bu rüyada reayanın boz koyunlar gibi oldukları ve idarecilerin de bunları lütuf ve merhametle yönetmeleri gerektiğine işaret vardır. Reayayı güçlüğe düşürmeden rızıkîarım temin etmeleri için, idarecileri yönlendirmelidir. Topluma eziyet vermeden ve güçlük çıkarmadan onu hayırdan hayıra, bereketten berekete taşıma öğüdü vardır, idarecilerin tıpkı çobanlar gibi, sürülerini, eziyet vermeden ve ürkütmeden sevgi ve şefkatle mer'adan meraya, sudan suya nakletmeleri tavsiye edilmektedir.

---

[1] Ravzul Enf, c. 1, s. 11.

Yüce Allah'ın Himayesi

Doğumundan itibaren peygamber efendimizi Cenab-ı Allah himaye etmişti. O'nu sevenler, bakımını üstlenmişlerdi. Bu nedenle sinirleri bozulmamış, Öksüzlüğü döneminde asla yalnız bırakılmamıştı. Seven ve sevilen bir insan olarak güzel bir terbiye ile yetiştirildi. O da kendini küçültücü durumlara düşmekten alıkoymuştu.
Peygamber efendimizin seçtiği işin yapısı dolayısıyla çeşitli sınıflara mensup çocuklarla bir arada yaşaması gerekiyordu. Bu çocukların çoğunluğu fakir, hizmetçi ve köle çocuklarıydı. Bunlar bu işi yapmak üzere kiralanırlardı. Çobanlık, üstün vasıflı işlerden sayılmıyordu. Bilakis düşük işlerden biri olarak kabul ediliyordu. Peygamber efendimiz, hizmetçi, köle ve işçi çocuklarıyla bir arada olduğu halde yine de onur ve üstünlüğünü kaybetmemiş, alçalmamıştı. Soyunun üstün-lüğü ve mayasının temizliği, O'nu hep yücelere doğru çekiyordu. Ailesinde gördüğü asalet, liderlik ve öz, yapısında gizli bulunan alicenablık ile güzel ahlaka yönelik sevgi, onu hep yüce şeylere doğru çekiyordu. Yüceliklere doğru yol alırken de asla şımarmıyor, büyüklük taslamıyor, zayıflan hor ve hakir görmüyordu. İşinin küçük bir iş oluşu, sonuçlarına bakmadan onu aza kanaat etmeye yöneltiyordu. Bu küçük işi, ruhunu terbiye ediyor, güzel davranışlara ve insanlara merhametli olmaya alıştırıyordu.
Yeni yetme gençlerin, özellikle büyükleri ya da velileri şehvetlere dalan gençlerin kalplerini oyun ve eğlence tutkusu sarmıştı. Bu oyun ve eğlencelerin masumane olanı ile olmayanını birbirinden ayıdetmiyorlardı. Bundan sonra kimi gençler de olumsuzluklara ve kötülüğe yöneliyor, toplumdada yozlaşma unsuru oluyorlardı. Zayıflık, aslında insanın kalben rahmet tohumlarını saçtığına ve masumane sevgiye yönelttiğine göre bu gençlerin zayıf olanları da iyiye yöneltilmeliydi. Fakat çoğu kötü alışkanlıklara ve laubaliliğe yöneliyorlardı. Laubalilik, inşam heveslerin tahakkümüne maruz bırakır. Heveslerin hakimiyeti de insanı yozlaşmaya sürükler. Böyleleriyle arkadaş olan iyi kimseler de eninde sonunda bozulurlar. Nitekim hikmet sahibi bir arap şairinin dediği gibi; "Sağlıklı deve, uyuz devenin çöktüğü yere ç ökerse kendisi de uyuz olur."
Muhammed (sav)'in gençlik çağında en çok laubaliliğe saplamasından korkuluyordu. Çünkü ergenlik çağındaki gençlerin laubaliliğe büyük bir özentileri vardır. Muhammed (sav) ise, o zamanlar ergenlik çağmdaydı. Fakat Cenab-ı Allah'ın, O'nu terbiye etmesi sayesinde laubalilikten uzak kalmıştı. Bizzat kendisi, nefsinin eğlence düşkünlüğü ve laubaliliğin kuşatması altında

kaldığını anlatmıştır. Fakat cenab-ı Allah onu bu beladan korumuştur. Buhari'nin rivayet ettiğine göre o emin ve doğru sözlü Allah dostu şöyle buyurmuştur:
"Sadece iki defa cahiliyet işlerine yöneldim."
Ibn İshak'ın anlattığına göre bu iki defadan birinde peygamber efendimiz, henüz genç bir çocuk olup çobanlık yapmaktayken arkadaşına: "Benim koyunlarımı biraz otlatıver de Mekke'ye gidip geleyim." O esnada Mekke'de bir düğün töreni vardı. Çalgılar çalıyor ve eğlenceler yapılıyordu. Düğün alayının olduğu yere yaklaştığında uykuya mağlup olmuş, uyumaya başlamıştı. Nihayet gün doğuşunda güneşin sıcaklığı O'nu uyandırmıştı. Böylece Cenab-ı Allah O'nu, o cahiliyet eğlencelerine katılmaktan korumuştu.
ikinci defasında da yine böyle bir eğlenceye gitmek için arkadaşına aynı şeyleri söylemiş ve ilk defasında olduğu gibi yine uykuya dalmış; böylece sefahata, eğlenceye katılmaktan kurtulmuştu. Görülüyor ki Cenab-ı Allah' onu, heva ve hevesatın peşine düşmekten korumuştur. İlk defasında kendi nefsi gayretiyle değil de sefahatin yolu kapandığı için korunmuştur. Çünkü henüz ruhu çaba harcayacak ve kendini koruyabilecek bir yaşta değildi. Koruması, kendi iradesi dışındaki bir sebebe dayanmıştı ki, o da kendisini mağlup eden katıksız bir uyku idi. Bu uyku onun için bir nimet olmuştu. Her iki defasında da uyku sayesinde sefahata katılmaktan korunmuştu. Nihayet iradesi kuvvetlenmiş ve kendisini sefahata saplanmaktan koruyacak azmi ve iradesi güçlenmişti. Normal olarak düşünecek olursak bu konuda şöyle bir sonuca varırız: Eğer Cenab-ı Allah, O'nu uyku sayesinde sefahattean korumuş olmasaydı, belki de heva ve hevasatına tabi olurdu. Böylece şehvetlerin galebesi altında ezilecekti! İlk defasında Cenab-ı Allah O'na bir sabır vermişti. Bu sabrı, Cenab-ı Allah'ın kendisine risalet görevini vermesine kadar devam etmişti.

Ticaret Hayatına Doğru

Arap kabileleri arasında Kureyş, ticaretle ünlenmişti. Kureyş'in Mekke dışına çıkan kafileleri tüccar idiler. Çünkü Kureyş-liler'in yaşadıkları yerde ziraat yoktu. Onlar ekinsiz bir vadide yaşamaktaydılar. Araplarda, ekonomik gelirler getiren sanayi mevcut değildi. Ancak Kureyş'in yaşadığı yerde Kabe-i Muazzama vardı ki, orası insanların toplantı yeriydi. Oraya gelenler güvenlik içinde olurlardı. Kabe'yi uzak yollardan ziyarete hacılar gelirlerdi. Bu sebeple hac mevsiminde panayırlar kurulur, bu panayırlarda ticaret yapılırdı. Ticaretin yanı sıra şiir meclisleri toplanır, edebi müsabakalar yapılırdı. Malların alınıp satılmasının yanı sıra edebi alış verişler de yapılırdı.

Kureyş zenginleri kazancı hep ticaretten sağlardı. Orta halliler de güçlerine göre ticaretle meşgul olurlardı.Ellerinde bulunan malları satarlardı. Büyük tüccarlar, örneğin Abdulmuttalib oğlu Abbas, Velid bin Muğire ile Ebu Bekir, Yemen1 den ve Şam'dan getirdikleri malları piyasaya sürer, ticaretle uğraşırlardı. Bunlar, Farslardan aldıklarını Yemen yolu ile Roma'ya taşırlardı. Romalıların mallarını da Şam yoluyla Farslara götürüp satarlardı. Biri yazın, diğeri de kışın olmak üzere iki ticaret kervanı düzenlerlerdi. Yaz seferinde Şam'a gider, Farsların mallarını oraya götürürlerdi. Oradan da Romalıların mallarını alıp getirir ve halka satarlardı. Kış seferinde de Roma'dan mal alıp getirir, İran'da satarlardı. Dış ticaret, Kureyş'in büyüklerinin servet kazanmasının yegane yoluydu. Dahili ticaretle de orta hallilerin geçimlerini temin ederlerdi. Yoksullarına gelince onlar da deve, sığır ve küçük baş hayvanların ticaretleri ile uğraşırlardı.

Bu ticari hayatın bir gereği olarak Muhammed (sav) de zenginlerin işi ve orta hallilerin geçim kaynağı olan ticarete yöneldi. Tabii ki koyun çobanı olarak yaşamım sürdürmesi, aklın kabul edebileceği bir iş değildi. Küçük yaşlarda iken çobanlık yapmak, onun için uygun bir işti. Ama yaşı ilerleyince elbette ki, iç ve dış ticarete yönelmesi, ithalat ve ihracatın yapıldığı pazarları tanıması gerekiyordu. Bu nedenle de ticari seyahatlere çıkması gerekiyordu. Yüce Allah, O'nun Şam'a mal götürüp oradan da Mekke'ye mal getiren Kureyş kervanı ile birlikte seyahate çıkmasını ilham etti.

Amcasıyla Birlikte Sefere Çıkışı

Çocukluk döneminden çıkıp güçlendiği ve ergenlik çağına eriştiği zaman, kavminin geçim kayangı olan ticarete yönelmesi gerekiyordu. Nihayet bir ticaret kervanının hazırlandığını gördü. Bu kervanda koruyucusu, velisi olan Amcası Ebu Talibde vardı. Bu kervanla birlikte yola çıkmak, yolda tecrübe kazanmak, Mekke'deki büyük tüccarların giriştikleri ticari teşebbüslere girişmek, ticari durumları öğrenmek, böylece yaşadığımız hayatın olup bitenleri hususunda deneyim kazanmak istedi. Bu isteğini amcasına açtığı zaman, amcası, O'nun bu işler için yaşının henüz küçük olduğunu, yolculuğa dayanamıyacağım söyledi. Çünkü bu kervanda onun satacak malı yoktu. Bu nedenle de ticari işleri öğrenemeyecekti. Fakat peygamber efendimizin bu işe olan şiddetli arzusu, amcasının, onun isteğine muvafakat etmesine neden oldu. Siyer kitapları, Muhammed (sav)'in ticari kervana katılma arzusunu şu ifadelerle dile getirmektedir: "Resulullah (sav) sefere gönlünü kaptırmıştı. Yola çıkmayı çok arzuluyordu. Bu nedenle amcası Ebu Talih ona acıyarak sefere çıkmasına muvafakat etti. Yol arkadaşlarına da: "Ne yapayım benden ayrılamıyor, doğrusu ben de ondan ayrılamıyorum " dedi.
Burada kısa bir durak yapmamız uygun olacaktır. Muhammed (sav), bu ticari seyahate çıkmayı neden bu kadar arzulamış ve bu sefere gönlünü neden bu kadar kaptırmıştı? Sanırım önceki paragraflarda bu soruya cevap olacak açıklamalarda bulunmuştuk. Şöyle ki: Peygamber efendimiz ticareti ve ticari işleri başkalarından duyarak değil bizzat görerek öğrenmek v e bu konuda deneyim sahibi olmak istiyordu. Ticari teşebbüslerde bulunma arzusundaydı. Koyun çobanlığı ile yetinmektense, ticaretle haşir neşir olmayı arzuluyordu.
Ebu Talib, başlangıçta onun sefere katılmasına rıza göstermemişti. Yolun zahmetlerine dayanamayacağından ve çölde kaybolmasından korkmuştu. Fakat Peygamber efendimizin ısrarı sonucunda bu kararından vazgeçmiş ve şöyle demişti: "Ne yapayım benden ayrılamıyor. Doğrusu ben de ondan ayrılamam."
Muhammed (sav), amcasıyla birlikte Şam'a giden ticaret kervanına katıldı. Nihayet kervan, Busra kentinde konakladı. Busra, rahiplerin manastırlarının bulunduğu bir kent idi. Rahipler orada kendilerini ibadete vermek, Tevrat, İncil ve bunların ihtiva ettikleri şeyleri öğrenmekle meşgul olurlardı. Busra'daki manastırlarda bulunan rahiplerle zahidlerin Tevrat ile İncil'e ilişkin bilgileri derindi. Bu kitaplardaki işaretlerle müjdelerden haberdar idiler.

Peygamberliğe Dair Müjdeler ve Harika Haller

Bu kervan, Peygamber efendimizin nübüvvetini bildiren büyük bir olayla karşılaştı. Bu olayda Peygamber efendimizin nübüvvetini müjdeleyen ve ilan eden unsurlar vardı. Şöyle ki: Busra kentinde, manastırda yaşamakta olan Buhayra adında bir rahip vardı. Bu rahip ve onunla birlikte bu manastırda yaşayan diğer rahipler de Tevrat ve İncil'i iyi biliyorlardı. Bu bilgileri, üstadlarından elde etmişlerdi. Buhayra'nın diğer rahiplerin de olduğu gibi, şöyle bir adeti vardı: Busra'ya gelen ticaret kervanlarını karşılamaz, onların durumlarını öğrenmez ve aralarında bulunan kimseleri de yanına konuk almazdı. Çünkü rahiplik icabı olarak rahipler uzlete çekilir ve kimseyle irtibat içinde bulunmazlardı. Rahipler, rahipliğin yasalarının dışına çıkmaz ve hükümlerini çiğnemezlerdi. Öyle anlaşılıyor ki, arap kabileleri de rahiplerin bu geleneklerini öğrenmişlerdi. Yani ne kendileri rahiplere uğrar, ne de rahipler onları karşılardı.
Fakat bu defasında alışılmışın dışında bir durumla karşılaşıldı. Rahip Buhayra, manastırın dışına çıkarak ticaret kafilesini karşılamıştı. Çünkü Buhayra, İsa peygamberi tarafından Ahmet adında bir peygamberin geleceğine ilişkin verilmiş olan müjdenin işaretlerini görmüştü. Bu nedenle kafiledeki işareti görmek için manastırın dışına çıkmıştı. Bu işaretleri kimin taşıdığım öğrenmek ve müjdenin tahakkuk ettiğini görmek istemişti. Nihayet kafile, manastıra yakın bir yere gelip konakladı. Buhayra, kafilenin üzerinde bir bulut gördü. Bu bulut onları gölgelendiriyordu. Onlar her nereye giderse bulut da orada duruyordu. Kafile bir ağacın altına gidip gölgelenmek istemişti. Ağacın dallarının eğilip, kafî-ledekilerden birini gölgelediğini gördü. O şahıs Resulullah (sav) idi. Buhayra bu işaretleri gördü. Fakat ağaç dallarının eğilip gölgelendirdikleri şahsı (çocuğu) iyi seçemedi. Yaklaşıp durumunu öğrenmek ve kim olduğunu anlamak istedi. İncil'de onunla ilgili olarak belirtilen diğer işaretleri teşhis etmek istedi.
Bu amaçla onları daha iyi tanımak istedi. Onlara ikramda bulunma yolunu denedi. Onlar için büyük bir şölen düzenledi. Bu ziyafete irili ufaklı bütün kervan mensuplarını davet etti.Gönder-diği mektupta onlara şöyle diyordu: "Ey Kureyş topluluğu, sizin için bir yemek hazırladım. Hepiniz; büyüğünüz, küçüğünüz, köleniz, hür olanınızın bu ziyafete katılmanızı arzuluyorum."
Buhayra'nın onları yemeğe çağırmasında bir tuhaflık yoktu. Ancak manastırını terkedip dışarı çıkmasında ve kafileyi karşılamasında bir gariplik vardı. Bu sebeple kervanda bulunan Kureyş-liler'den biri şöyle demişti: "Allah'a yemin

olsun ki ey Buhayra, sende bir iş var. Çünkü daha Önceleri senin yanından çok defalar gelip geçtiğimiz halde hiç bir gün bizi yemeğe davet ettiğin vaki değildir. Bugün sendeki değişikliğin sebebi nedir?"
Buhayra onun bu sorusuna şu karşılığı verdi: "Doğru söylüyorsun. Bu söylediklerin hep doğrudur, ancak siz misafirsiniz. Size ikramda bulunmak ve tümünüzün yiyeceği bir yemek hazırlamak istedim."
Kervandaki herkes bu yemeğe katıldı. Abdullah'ın oğlu ve Allah'ın resulü Muhammed (sav), yaşı çok küçük olduğundan dolayı bu ziyafete katılmadı. Kervanın geride kalan develerini otlatıp beklemek üzere ağacın altında oturmaya devam etti. Buhayra, ziyafete gelenler arasında, kendi kitaplarında evsafı belirtilen Resulü göremeyince onlara şöyle dedi: "Size vereceğim yemeğe istisnasız herkesin katılmasını özellikle bildirmiştim."
Kureyşliler dediler ki: "Ey Buhayra! Yemeğe gelmesi gereken herkes gelmiştir. Sadece yaşı çok küçük olduğundan dolayı birçocuk geride kaldı. O da hayvanlarımızı ve mallarımızı beklemektedir." Buhayra: "Onu da çağırın, o da bu yemekte hazır bulunsun" dedi.
Yemeğe gelen Kureyşlilerden biri dedi ki: "Lat ve Uzza'ya an-dolsun ki, Abdullah bin Abdulmuttalib'in oğlu Muhammed'in bı yemekte aramızda bulunmaması bizim için bir ayıptır." Neticede Muhammed (sav) efendimiz de d yemeğe katıldı. Buhayra O'na güzel ikramda bulundu. Onu yanına alıp oturttu. Vücudunu iyice incelemeye ve kendince bir şeyler aramaya başladı. Tevrat'ta O'nunla ilgili olarak anlatılan özellikleri kendisinde buldu. Yemek sona erip de misafirler dağıldıktan sonra, Muhammed (sav)'e şöyle dedi: "Ey çocuk Lat ve Uzza aşkına, sana soracağım şeylerin cevabını ver." Kureyşliler'in Lat ve Uzza adına and içtiklerini gördüğü için Buhayra böyle bir ifade kullanmıştı. Resulullah (sav) efendimiz henüz risaletle görevlendirilmemiş bir çocuk olduğu halde şu cevabı vermişti: "Lat ve Uzza aşkına diyerek benden bir şey sorma Allah'a andolsun ki onlara kızdığım kadar hiçbir şeye kızmıyorum^"
Buhayra, Lat ve Uzza adına yemin vermekten vazgeçerek şöyle dedi: "Allah aşkına, sana soracağım şeylerin cevabını ver." Bunun üzerine peygamber efendimiz: "Aklına gelenleri sorabilirsin." diye cevap verdi. Buhayra O'na, ticaret kervanına katılışını, durumunu ve işlerini sordu. Resulullah (sav) efendimiz de, ona sorulanların cevabını veriyordu. İbn İshak'ın söylediklerine göre Peygamber efendimizin cevapları, Buhayra'nm Tevrat'tan öğrendiği özelliklere uyuyordu. Sonra Buhayra Peygamber efendimizin sırtına baktı, onun iki omuzu arasındaki peygamberlik mührünü, Tevrat'ta anlatıldığı şekilde gördü. İncelemesini bitirdikten sonra Buhayra, Peygamber efendimizin amcası Ebu

Talib'e yönelerek: "Bu senin oğlun değildir" dedi. Ebu Talib oğlumdur deyince Buhayra: "Hayır o senin oğlun değildir. Bu çocuğun babasının hayatta olması mümkün değildir" diye cevap verdi. Ebu Talib; " Bu benim kardeşimin oğludur", deyince Buhayra: "Babasına ne oldu?", diye sordu. Ebu Talib de: "Anası buna hamile iken babası vefat etti", dedi. Bunun üzerine Buhayra şöyle diyerek Ebu Talib'e uyarıda bulundu: "Kardeşinin oğlunu al ve memleketine götür. O'nuYahudilerden koru. Allah'a andolsun ki, benim bildiklerimi Yahudiler bilirlerse bu çocuğa kötülük dokundururlar. Çünkü senin bu kardeşinin oğlu, ileride büyük bir insan olacaktır. O'nu hemen memleketine götür !" Buhayra'nm bu tavsiyesi üzerine geri götürdü ve ticaretine son verdi.[1]
Peygamber efendimizin ticaret kervanına katılışının ve Rahip Buhayra ile karşılaşmasıyla ilgili bazı rivayetleri buraya aktardık. Buhayra'nın anlattıklarında ve bu kıssanın aslında bir gariplik yoktur. Zira peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceğine dair müjdeler ehli kitap kaynaklarında yeralmıştır. Buna kitabımızın baş tarafında da işarette bulunmuştuk. Bu kıssada doğrulanması imkansız, ya da zor hususlar yoktur. Aksine bu, peygamber efendimizin doğuşundan peygamber olarak görevlendiri-lişine kadar geçen zaman zarfındaki hal ve tavırları ile uyum sağlamaktadır. O'nu gölgelendiren bir bulutun, tepesi üzerinde dolaşmasında da bir gariplik yoktur. Ancak tabiatları gereği sadece maddi şeylere inanan, madde ötesi şeyleri inkar eden kimseler bunu garip sayarlar. Ancak unsurlar haberin kendisinde bulunmaktadır. Peygamberlik mührü onun vücudunda zahiren görünmekteydi. Bu mührü görenler görmüş, vasfedenler vasfetmişler-dir. Bu inkarcılar sadece maddi şeylere inanıyorlarsa işte zahiren görünen nesnel bir mühür vardı karşılarında. Bu mühür, O'nun mübarek vücudunda ayan beyan bir şekilde görünmüştü. Başkalarının vücudunda böyle bir şey görülmüş değildi. Şu halde bu in-karıcılar ne diye bu hususta kuşkuya düşüyorlar?! O'nun doğruluğunu ispatlayan bir başka şahit de, Tevrat ve İncil'de kendisiyle ilgili olarak anlatılan özelliklerdir. Bu özellikler, Tevrat ile İncil'in tahrife uğramasından sonra dahi varlıklarım korumuşlardır. Her ne kadar ehli kitap, kendilerine kitaptan verilen payların büyük bir bölümünü unutmuş iseler ve kalanını değiştirmişlerse de peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceğine dair müjdeler, varlıklarım ilan edercesine parlamaktaydılar. Büyüklük taslayan inkarcıların burunları yere sürülsün. Bu konuda şüphecilerin şüphelenmelerine de gerek yoktur.
Buhayra, peygamber efendimizin şerefli koruyucusu Ebu Ta-lib'i, Yahudilerin -diğer bazı rivayetlere göre ise Romalıların- kötülük yapacaklarını söyleyerek korkutmuştu. Çünkü bu kötülükleri, peygamber efendimizi eziyete maruz

bırakabilirdi. Buhayra'nın, hem Romalıların hem de Yahudilerin kötülük yapacaklarını söylemiş olduğu da muhtemeldir. Çünkü Romalılar arasında bulunan Hıristiyanlar Meliki mezhebine mensup kimseler, Araplara düşmanlık göstermede pek ileri gitmekteydiler. Bunlar, Me-liklik mezhebi dışındaki bütün dinlere ve mezheplere düşman idiler. Hatta bunlarla Mısır'daki Yakubi Hıristiyanları arasında da şiddetli bir düşmanlık vardı. Yahudilerle Hıristiyanlar arasındaki düşmanlık kadar, Melikilerle Yakubiler arasında da düşmanlık vardı, hatta Melikilerle Yakubilerin birbirlerine olan düşmanlıkları, Hıristiyanlarla Yahudilerin birbirlerine olan düşmanlıklarından daha şiddetlidir. İki kesim arasındaki inanç, birbirine yaklaştığında düşmanlıkta birleşiyordu. Çünkü her taraf, diğerini yok etmeye çok istekliydi.

Yahudilere gelince, onlar Arap beldelerinde yaşıyorlardı. Medine'de, vakti yaklaşmış olan peygamber ile kafirlere karşı medet umuyorlardı. Fakat bu peygamberin İsmail oğullarından gelmesini istemiyorlardı. Çünkü kıskançlıkları, İshak Peygamberin soyundan başka bir kavimden peygamber gelmesini kabullenmemelerine neden oluyordu.

Peygamber efendimizin sırtında bulunan Peygamberlik mü-hürü, onun iki omuzu arasında düzgün bir şekilde görülen et çıkıntısı şeklinde idi. Kimileri bu mührün elma biçiminde olduğunu söylerken, kimileri de ceylan boynu biçiminde olduğunu söylemişlerdir. Mührün şeklinin bir çok şeylere benzetilmesi, onun varlığı konusundaki anlaşmazlıktan değil de, o mührü görenlerin ifadelerinin değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Kimileri bu mührün hacmi bakımından benzetme yaparken, kimileri de özelliklerini anlatmışlardır. Aktardığımız bilgi, bu konudaki rivayetlerin en kısasıydı. Tirmizi, bu konuda daha uzun bir rivayet aktarmıştır. Tirmizi' nin bu rivayetinde anlatıldığına göre rahip Buhayra Peygamber (sav) efendimizin elini tutarken şöyle demiştir:

"Bu alemlerin efendisidir. Bu alemlerin rabbinin elçisidir. Allah bunu alemlere rahmet olarak göndermiştir ."

Buhayra'nın böyle demesi üzerine Kureyş'in yaşlılarından biri: "Bunu nereden biliyorsun?" diye sormuş, Buhayra şöyle cevap vermişti: " Siz kafile halinde buraya gelirken bütün ağaçlarla taşlar eğilip secdeye kapandılar. Ağaçlarla taşlar, sadece peygamberler önünde secdeye kapanırlar. Ayrıca ben, omuzunun aşağısında bulunan peygamberlik mührü ile onu tanıyorum ." Böyle dedikten sonra Buhayra, manastırına dönüp kafile için yemek hazırlamıştı. [2]

Muhammed (sav); Şam'ı ve özelliklerini, ticareti ve pazarlardaki alış verişleri öğrenmek istediği bu ticari gezisinden geri döndü. Bu seyahati esnasında onun peygamber olacağına dair müjdeler zuhur etmiştir. Kureyşli yaşlılar da onun

mertebesini anlamışlardı. Zaten onu,babası gibi seviyorlardı. Rahip Buhayra, ziyafetin başlangıcında onun Kureyşiler arasında bulunmadığını görünce onları uyarmış ve onu da aralarında bulundurarak kendilerine gelmişler, aralarındaki yaşlılardan biri; "Doğrusu Mu-hammed'in aramızda bulunmaması bizim için yüz karasıdıû" demişti. Buhayra Muhammed'i çağırarak yanına almış, onu ih-lasla ve aşırı bir şekilde sevdiğini, ayrıca ziyafetin başlangıcında sofrada bulunmayışından dolayı da pişman olduğunu hissettirmişti.
Amcası Ebu Talib. Rahip Buhayra'nm öğütlerini tutarak çabucak Muhammed'i Mekke'ye geri götürmüştü.
Muhammed (sav)'ın arzuladığı ve amcası Ebu Talib'in de; şefkatinden, merhametinden ve letafetinden dolayı bu arzusuna icabet ederek götürdüğü bu ticari seyahati, amcası çocukça bir arzu sanmıştı. Bu sebeple nazına dayanamadığı çok sevdiği yeğeninin bu arzusuna muvafakat göstermişti. Fakat Muhammed'în bu arzusunun ciddi bir dayanağı olmadığım sanmıştı. Ama çocuk denecek yaşta olan Muhammed, bu ticari seyahatin kendisi için ciddi sonuçlar doğuracağını hesaplıyordu. Kendine güvenini arttıracak bir işe, ticarete hazırlanmak istiyor ve geliri sınırlı olan amcasına yük olmak istemiyordu. Elinin emeğiyle kazanç sağlamak arzusundaydı.
Öksüzlüğü, Muhammed (sav)'in kişilik ezikliğine yol açmamıştı. Çünkü Cenab-ı Allah O'nu yüceltip onurlandırmış ve O'na ikramda bulunmuştu. Öksüzlüğünden dolayı kimse O'na kahret-memişti. O şerefli ve sevimli bir öksüzdü. Muhammed (sav), öksüzlüğü nedeniyle kazanç sağlama hususunda ciddi gayretler peşinde olup, rabbinden başka kimseye dayanmamaktaydı. Öksüzlüğün güzel yönlerini elde etmiş, öksüzlük nedeniyle kötü durumlara düşmemişti. Artık o kendine güven duymaya başlamış, çocuk iken dahi çobanlık yaparak geçimini sağlama yoluna girmişti. Çocukluk dönemini bırakıp ergenlik çağına eriştiğinde Mekke soylularının mesleği olan ticarete yönelmişti. Fakat tarih, onun ticarete hangi yaşlarda başladığını kaydetmemektedir. Bazı işaretlerden anlaşıldığına göre o erken yaşlarda ticarete başlamıştır. Çünkü:
1- Ticaret kervanıyla birlikte yola çıkmaya şiddetli bir arzu duymuştu. Bunu sadece gezip dolaşmak amacıyla istediğini düşünemeyiz. Çünkü o ciddi bir çocuktu. Eğlence düşkünü bir kimse değildi.
2- O'nun, başkalarının servetine bel bağlayan bir kimse olduğunu düşünmek mümkün değildir. Çünkü onun koruyucusu ve bakıcısı Ebu Talib, yoksul bir kimseydi.

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye.

[2] Ravzuî Enf, c. 1, s. 219.

Tacir Muhammed!

Muhammed (sav), buluğ çağına girdikten sonra ticarete yöneldi. Tarihi kaynaklarda anlatıldığına göre o, ticaret işini bir veya bir kaç ortakla birlikte yürütmüştür. Rivayete göre Saib bin ebi Saib ile ortaklık yapmıştır. Saib onun ortaklığından memnun kalmış ve O'na güven duymuştu. Her ne kadar Ona belirtmemişse de onda, kendi huyuna uyum sağlayan güzellikler görmüştü. Her ha-lu karda Saib, peygamber efendimizin, davranışlarında özverili ve güvenilir bir insan olduğunu anlamıştı. O, alış veriş yaparken tartışmayan kimselere güven duyar, onlardan şüphelenmezdi.
Mekke'nin fethi esnasında peygamber efendimiz eski ortağı Saib ile karşılaştığında ona güler yüz göstermiş ve eski ticari arkadaşlıklarının hakkını vererek vefakarlık göstermiş, güleryüzlü mukabelede bulunmuştu. Geçmişi hatırlatarak arkadaşının şimdi kendisine yanaşmasını ve ısınmasını temin etmek için şöyle demişti: " Tartışmayan, mücadele etmeyen ortağıma ve kardeşime merhaba."
Peygamber efendimizin ne ticareti yaptığını tarihi kaynaklar bildirmemektedirler. Çünkü siyer kitapları peygamber (sav)'in hayatını çevreleyen harikalar, nübüvvet mucizeleri ve risaleti ile ilgili işlerle ilgilendikleri ölçüde onun özel yaşantısıyla alakadar olmamışlardır. Bunu yapmaktaki gerekçeleri de şudur: Tarihçiler, bir insanı inceledikleri zaman onun temayüz ettiği taraflarını incelerler. Aynı şekilde asil bir insanın hayatını ele alan yazarlar da o insanın asalet yönünü ele alarak diğer yönleriyle ilgilenmezler, ancak şahsım tasvir etmek için bazan diğer yönlerini de ele aldıkları olur. İnsanlık için ideal bir örnek teşkil eden peygamber efendimizin durumu da bu bakımdan aynıdır. Siyer kitaplarının ilgi alanları, onun risaletine ilişkin hususlardır. Onun insani yönüyle ilgili hususları ele aldıkları çok az görülmüştür.Ancak insani yaşantısının risaletle ilgili kısımları olursa onu ele alıp incelerler.
Hayatının ilk dönemlerinde peygamber efendimiz koyun çobanlığı veya ticaretle uğraşmıştır. Bu nedenle de güvenilirlik ve sadakat hususunda ideal bir örnek teşkil etmiştir. Mekke'de parmakla gösterilen bir insan haline gelmişti. Hayatının bütün dönemlerinde doğruluk, güvenilirlik, vefakarlık ve iyi geçinilen, mütevazi bir insan olarak temayüz etmişti. Kolayca arkadaşlık edilen ve insanlara ısınan bir kimseydi. Gönlünü hep hayırlı işe açardı. Gerektiğinde hiç kimseye yardımdan çekinmezdi.
Hayatındaki bütün işleri böyleydi. Ticaretinde de böyle davranırdı. Öyle ki,

kendisine Emin (güvenilir) lakabını taktılar. Bu lakabı, adıyla birlikte kendisi için adeta Özel bir isim haline geldi. Emin kelimesi her nerede kullanılırsa Muhammed (sav) akla gelirdi. Çünkü bu kelimeyi ondan başkası için kullanmazlardı. Her ne kadar kendisinden başka güvenilir kimseler vardıysa da bu kelime sadece onun lakabıydı. Doğru sözlü başka şahıslar vardıysa da onlar, güvenirlilik ve doğruluk bakımından kendisinden aşağı derecede idiler. Bu nedenle Mekke-i Mükerreme'deki herkesten üstün bir mevkiye yükselmişti. Böyle olmakla birlikte üstünlük taslamaz ve büyüklenmezdi.
Fakat peygamber efendimiz hangi malların ticaretini yapardı? Bu soru devamlı zihnimize takılmasına rğmen doyurucu bir cevap bulamamaktayız. Ne var ki, onun hayatının bu bölümünü doldurmamız doğru olacaktır. Öyleyse diyebiliriz ki o, Mekke-i Mükerreme içinde pazarlarda bulunan malların ticaretini yapardı. Mekke dışına çıkmazdı. Çünkü onun ticaret kafilesiyle birlikte Mekke'den çıkıp Yemene, ya da Şam'a gittiği bilinmemektedir. Şu halde onun ortağıyla birlikte ticareti, Mekkedeki mallar üzerine cereyan etmişti. Bir de Mekke'ye ithal edilen malların ticaretini yapardı. Hac mevsiminde Mekke-i Mtikerreme'de tüccarlarla dolup taşan panayırlar ve pazarlar vardı. Arabistan'ın uzağında ve yakınında bulunan ülkelerden hacılar Mekke'ye geldiklerine göre, bunların kendileriyle birlikte bazı eşyaları ve ticaret mallarını Mekke'ye getirmiş olmaları muhakkaktır. Mekke'ye gelen hacılar da orada bulunan maları alıp ülkelerine götürdüler. Ku-reyşlilerin yazın ve kışın düzenledikleri harici ticaret kervanları Rumların mallarını alıp Farslara satar; Farslarm da mallarını alıp Rumlara satarlardı. Hac mevsiminde Mekke-i Mükerreme'de ticaret yapılırdı. Orada Rumlarla Farslarm malları alınıp satılır, böylece Mekke'de ilgiyle karşılanan pazarlar kurulurdu.

Peygamber Efendimizin Sosyal Faaliyetlere Katılması

Peygamber (sav) efendimiz, hayırlı işlerde dayanışmanın gerekli olduğu hususlar gündeme geldiği zaman yaşadığı toplumun sosyal etkinliklerine katılmaktan geri durmazdı. Sosyal bir faaliyet yapacakları zaman Peygamber efendimiz de aralarına katılır ve gücü oranında o faaliyete katkıda bulunurdu. Ancak bu faaliyetlere katkıda bulunurken de batıla rıza göstermez. Aksine her zaman hak ile sevinir ve batıla karşı bir tavır takınırdı. Batıl bir iş gördüğü zaman çığlık koparmaz, sadece başını önüne eğmekle yetinirdi. Çığlık koparmak ve düşmanlık göstermek O'na yakışmazdı. Öfkelenmek ve kin gütmek, onun huyu değildi. Aksine bütün davranışlarında sevecen ve yumuşak huylu idi. Darünnedve'nin toplantılarına katılır, Arapların önde gelen büyüklerini dinlerdi. Hoşuna giden doğru bir söz söylendiği zaman kendisi de o söze katılır ve sevinirdi. Doğru olmayan bir söz söylendiği zaman öfkesini dışa vurur ve gerçek dışı beyanlardan asla hoşnut olmazdı.
Zehrü'l - Adab adlı eserde anlatıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz gençlik çağında Kureyş toplantılarına katılırdı. Katıldığı toplantılardan birine Yemenli bir büyük de katılmıştı. Yemenli, Peygamber efendimizi izlemiş, O'nun bazan keskin bakışlarla toplantıya katılanları süzdüğünü, bazan da sevinçli bakışlarla onlara baktığını görmüş ve şöyle demişti:
"Şu gencin, bazan size arslan bakışlarıyla baktığını, bazan da utangaç bir bekarın gözleriyle süzdüğünü müşahede ediyorum?
Allah'a andolsun ki O'nun arslan bakışıyla size yöneltti bakışları ok gibi olup kalplerinizi şişe saplayabilir, ikinci bakışı ise adeta nesim rüzgarı gibi olup Ölülerinizi diriltebilecek güçtedir." Peygamber efendimiz sosyal hayattan kopmamıştı. Çünkü o rahmet ye sevgi peygamberi olup toplulukları birbirine ısındıran bir insandı. Bu nedenle kıvançta ve tasada toplumla birlikte olması gerekiyordu. Günaha yöneltici bir davranış olmadıkça toplumdan ayrılmazdı. Kötü bir davranışta bulundukları zaman kendini toplumdan uzak tutardı, ama yine de onlara öfkelenmezdi. Bilakis onları hakka yöneltir. Ve günahlara bulaşmaktan sakınırdı. Toplumdan uzak kalıp yalnız başına yaşamak, Muhammed (sav)'in karekteri değildi. Aksine o kendi asil karekteri icabı olarak insanlarla bir arada bulunmak isterdi ki hastalıkların ve sıhhatin yerini anlayıp tesbit etsin. Hayattan ve canlılardan soyutlanmak, güçlü insanların karekteri değildir. Bilakis bu kişilikle zaafiyetinin bir göstergesidir. Ancak ibadet için bir kenara çekilip uzlette bulunmak normal karşılanabilir. Çünkü bu durumda kişi

insanlardan uzak durursa, Allah ile dost olur. ibadetini tamamladıktan sonra da insanlara tekrar yönelir.

Ficar Savaşları

"Ficar" kelimesi "Faccare" fiilinin mastarıdır. Tıpkı "Kital" veya "maktele", "nikaş" veya "münakaşe" masdarları gibi. "Ficar" kelimesi, "fücurun" karşılıklı işlenmesi manasını içerir. Yani savaşan taraflardan her birinin günah işlemesi demektir. İki tarafın karşılıklı olarak işledikleri günah, onların haram aylarda savaş yapmış olmalarıdır. Haram aylarda savaşa başlamak, cahiliyet devrinde haramdı. Bu haramlık belki de İbrahim peygamberin dininin kalıntılarındandı. Bu nedenle İslamiyet de haram aylarda savaşa başlamayı, ya da savaşı sürdürmeyi, zaruret olmadıkça haram kılmıştır. Bu konuda Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:
"Gökleri ve yeri yarattığı gündeki yazısına göre Allah'ın katında ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü haram (ay) lardır. /$-te doğru din budur. O aylar içinde (konulmuş yasağı çiğneyerek) kendinize zulmetmeyin ve Allah'a ortak koşanlar nasıl sizinle top-yekün savaşıyorlarsa siz de onlarla topyekün savaşın, bilin ki Allah, (günahlardan) korunanlarla beraberdir." (Tevbe: 36)
Haram aylar, peygamber efendimizden de rivayet edildiği gibi Zilkade, Zihhicce, Muharrem aylarıyla Cenıaziye'l- ahir ve Şaban ayları arasında bulunan Recep ayıdır. Zilkade, Zilhicce ve Muharrem aylarında savaşmak haram kılınmıştır ki, insanlar güvenlik ve huzur içinde kabeye gelip hac ibadetlerini eda edebilsin ve yine güvenlik ve huzur içinde memleketlerine geri dönebilsinler. Recep ayında da savaşmak haram kılınmıştı. Çünkü Recep ayı umre ayıdır.
Haram ayların çiğnendiği Ficar savaşının sebebi, siyer kitaplarında da anlatıldığı gibi şöyledir: Urvetürrical adlı Hevazin kabilesine mensup bir adam, Numan bin Münzir'in kervanlarından birini koruma görevini üstlendi. O kervanda ipek ve koku mamulleri vardı. Anlatıldığına göre Urvetürrical, Numan bin Münzir'in himayesinde yaşayan bir kimseydi. Urve, bu kervanı koruma görevini üstlendiği zaman, Numan bin Münzir'in yanında bulunan ve kinane kabilesine mensup olan Beraz bin Kays adındaki bir şahıs, Urve'nin bu kervanı Kinane kabilesine karşı korumasını içine sindirememiş ve Öfkelenerek, Urve'ye: "Sen bu kervanı Kinane kabilesine karşı mı koruyacaksın ?" diye sormuş, Urvede şöyle cevap vermişti: "Evet, gerekirse bütün insanlara karşı bu kervanı korurum!"
Böyle dedikten sonra her iki adam da yollarına gittiler. Ne var ki, Kinaneli Beraz, Urve'yi gafil avlayıp öldürdü. Bu nedenle de her iki kabile arasında savaş patlak verdi. Kinane kabilesi ile Hevazin kabilesi birbirleriyle savaşmaya başladılar. Kinane kabilesi Kureyş'le işbirliği yaptı. Dört gün süre ile savaştılar.

Dördüncü günde peygamber efendimiz de savaşa katıldı. Onun savaşa katıldığı dördüncü günde vuruşmalar çok şiddetlenmişti. Neticede taraflar, ertesi sene Ukaz panayırının kuruldğu zamanda yeniden savaşmak üzere ateşkes ilan ettiler. Ertesi sene Ukaz panayarı kurulduğu zaman Utbe bin Rebia devesine binerek: "Ey Mudar-lılar. Niçin savaşıyorsunuz?" diye ünlenmeye başladı. Hevazinli-ler, "İsteğin nedir?" diye sorunca da barış istiyorum, diye cevap verdi. Onlar da; "Bu nasıl olacak?" diye sordular. Utbe: "Geçen sene savaşta öldürülen adamlarınızın diyetlerini Ödeyelim. Bizden Ölenlerin kanını da size bağışlayalım. Bizden size rehine olarak adamlar da verelim" dedi.
Hevazinliler; "Bunu kim uygulayacak!" diye sorunca Ut-he:"Ben yaparım", dedi. "Sen kimsin ?" diye sorduklarında, o da;" Ben Utbe bin Rebia'yım" dedi. Böylece aralarında barış anlaşması yapıldı. Kinaneliler onlara rehine olarak 40 adam gönderdiler aralarında Hakim bin Hüzzam da vardı. Hevazinliler, Kinanelile-re mensup rehineleri aralarında görünce, Ölmüş adamlarının diyetlerinden vazgeçtiler. Böylece Ficar savaşları, şerefli bir barış ile son buldu.
Burada bazı sorular akla gelmektedir. Şöyle ki: Bu savaşlara katılan Peygamber efendimiz kaç yaşındaydı? Bu savaşlardaki görevi neydi? Bu savaşlara katılmasını gerektiren sebep neydi?
Bu savaşa kaç yaşında katıldığı sorusuna gelince, bununla ilgili olarak Ibn Hişam'm siret adlı eserinde şu ifadelere rastlamaktayız: "Peygamber efendimiz 14- 15 yaşları arasında bu savaşlara katılmıştır. Ibn Ishak'ın anlattığına göre o, şerefli ömrünün 20. yaşındayken bu savaşlara katılmıştır."
Bu rivayetlerden birini diğerine tercih edebilecek durumda değiliz. Ancak Ibn Ishak'ın senedi daha kuvvetlidir. Konuyla ilgili olarak İmam Şafii (ra) şöyle der: "Siyer bilgisi hususunda insanlar Ibn Ishak'ın çocukları durumundadırlar" Ancak Ibn Hi-şam'ın siretindeki rivayeti teyid eden bir husus vardır: Ficar savaşının 4. gününde muharebeye katılan peygamber efendimizi, amcaları yakalamışlardı. Bu da, onun çocuk denecek yaşta olduğuna delalet etmektedir. Eğer 20 yaşma varmış olsaydı o zaman erişkin bir erkek sayılırdı ki savaşa katılmasına amcaları engel olmazdı.
Bu rivayetlerin doğruluk dereceleri ne olursa olsun, Hilf ül Fu-dul ile ilgili olarak anlatılacak hususların da ortaya koyduğu gibi, peygamber efendimiz 20 yaşlarında iken Ficar savaşlarına katılmıştır.
Peygamber efendimiz 20 yaşına ayak bastığı halde savaşa katılmamıştır. Çünkü bu savaş delil bir savaş değildi. Muhammed (sav)'ın sağlam karakteri, günah işlenen bir savaşa katılmasına müsaade etmezdi. O savaşta her iki taraf da günahkardı. O temiz ve temizleyici, Cenab-ı Allah tarafından terbiye edilip,

onun gözetimi altında bulunan insan, günahların karıştığı bir savaşa nasıl katılırdı? O savaşın sebebi, zamanı ve olayları bakımından her iki taraf da günaha bulaşmıştı.
Peygamber efendimiz bu savaşa katılmadı. Ancak savaşın çok şiddetlenip kızıştığını gördükten sonra amcalarının da savaşa katıldıklarını görünce, ister istemez savaşçıların saflarında yer aldı. Belki de o, savaşı seyretmek istemişti. Çünkü O'nun kalbi arınmış olup, insanların sıkıntıda bulunduklarını gördüğü zaman kendisi rahat edemiyordu. Her ne kadar savaş sayılabilecek bir iş yapmamışsa da o savaşa adeta gözlemci olarak katılmıştı. Sadece sıkıntıları bertaraf etmek için savaşa katıldığım Peygamber efendimiz izah ederken şöyle buyurmuştur: "Ben amcalarıma gelen okları bertaraf etmeye çalışıyordum. " O, amcaları için koruyucu bir zırh olmuştu. Elini savaş çirkefine bulamamıştı. Sadece kendisim hakkıyla koruyup gözetmiş olan amca ve akrabaları için koruyucu bir kalkan olma görevini üstlenmişti.
Savaş alevini tutuşturanların gözünde dahi günah sayılabilen bu savaşa Peygamber efendimizin katılış sebebi ne olursa olsun o, sadece akrabaları için koruyucu bir zırh olarak savaş alanında yerini almıştı.

Hilf ül- Fudul

Peygamber (sav) efendimiz, hayatının bahannda bir genç iken bile yaşadığı toplumun vicdani oluşumuna katkıda bulundu. Onlarla birlikte hayra yönelir, ancak onların kötülüklere yönelmeleri durumunda serden uzak durur ve olumsuzluklara asla bulaşmazdı. Dürüst yapısına uyan işleri yapardı. Cenab-1 Allah'ın kendisini ilettiği ve terbiye ettiği dosdoğru yola yönelirdi. Bu hayırlı işlerden biri de Hilf ül- Fudul idi. İbn Kesir'in anlattığına göre bu, arapların en şerefli ve en değerli bir paktı idi. Bütün ravilerin ittifakına göre bu pakt yapılırken peygamber efendimiz 20 yaşların-daydı. Yine ravilerin söylediklerine göre Hilf ül Fudul Paktı "Fi-car" savaşından sonra Zilkade ayında yapılmıştır. Bu paktın yapılışından dört ay önce Ficar savaşı olmuştur. Şu halde Ficar savaşı, haram aylardan biri olan Recep ayında yapılmıştır. Ficar savaşının yapıldığı esnada hac ibadetinin eda edildiğini söyleyenler görülmemiştir. Recep ayı, her ne kadar haram aylardansa da hac aylarından değildir.
Ravilerin anlattıklarına göre Hilfül Fudul Paktının yapılmasına sebep olan olay şu idi: Zebide kabilesinden bir adam Mekke'ye mal getirmişti. Malını As bin Vail satın almış, ama karşılığını ödememişti. Mal sahibi, As bin Vail'e karşı Abdüddar oğullarından Mahzum ve Cemha kabileleri ile diğerlerinden yardım istedi. Fakat kimse onun yardımına yanaşmadı. Adamcağız, hakkının zayi olduğunu görünce, güneş doğarken Ebu Kubeys dağına çıktı. Ku-reyşliler o esnada Kabe'nin etrafında gruplar halinde oturup toplanmışlardı. Ebu Kubeys dağının tepesine çıkan hak sahibi, yüksek sesle şu şiiri inşad etmeye başladı:
"Ey Fihr ailesi, bir adamın malı kayboldu
O adam Mekke'de zulme uğradı.
Evinden, dostlarından ve toprağından uzakta
thramlı ve yol tozunu da üzerinde taşımaktadır.
Henüz Umresini eda edememiştir
Ey ileri gelen şahıslar
Hatim ile Hacer-i esved arasında
Emniyetli yerde malım zayi oldu.
Demek ki kanunlar soylular içindir.
Yabancı tüccarlar için koruyucu yasalar yokmuş!"
Bu adam Allah'ın evinin yanı başında, insanlar için emniyet yeri sayıîabilen bir yerde hakkının zayi olduğunu, bu zulmün Hatim ile Hacer-i Esved arasında vuku bulduğunu söyleyerek Mekkeli-lerin hamiyet duygularını galeyena getirdi.

Kendisinin de Umre için ihramlı bulunduğunu ifade etti. Onun bu çağrısına ilk icabet eden ve yardımına koşan, Abdulmuttalib'in oğulları oldu. Bu amaçla Abdulmuttalib'in oğlu Zübeyr kalkarak: "Bu adamın hakkı zayi edilemez. Bunu kendi başına bırakmak doğru olmaz!" dedi. Bu amaçla Haşim oğulları, Zühre oğulları, Teym bin Mürre oğullar ı, Abdullah bin Ceda'nın evinde toplandılar. O cömert bir insandı. Toplantıya gelenler için yemek hazırladı. Bu toplantı, haram aylardan biri olan Zilkade ayında akdedildi.
Toplantıya katılanlar:" Mazlumlar, zalimlerden haklarını alıncaya kadar mazlumlarla birlikte hareket edeceğiz !" diye yemin ettiler. Denizlerin bir kıl parçasını ıslatacak suları kalmayın-caya, Hira ve Sebir dağı yerlerinden silinip gidinceye, insanların yaşantılarını sürdürecek imkanları kalmayıncaya kadar bu ahdimize sadık kalacağız, dediler. Kureyşliler bu pakta "Hilf ül Fudul" adını verdiler. Pakta katılanlar, bu yeminlerinden hemen sonra kararlarını uygulamaya başladılar. Yemin merasimine katılanlar, hemen As bin Vail'in yanına giderek Zebidi kabilesine mensup mazlum şahsın mallarını As'dan alıp kendisine teslim ettiler. Abdulmuttalib'in oğlu Zübeyr bu paktan ötürü sevinip gururlanarak şöyle dedi:
"Erdemli insanlar yemin edip ahidleştiler ki Mekke'de hiç bir zalim kalmasın. Yine ahidleşip sözleştiler ki, Yerli de yabancı da eşittir."
Peygamber (sav) efendimiz bu pakta katıldığından dolayı memnuniyetini izhar etmiştir. Bunu İslamiyette de uygulayacağını ilan etmiştir: "Abdullah bin Ced'a'nın evinde bir pakta katıldım. Eğer islamiyette de böyle bir pakta katılmamı isteyen olursa, hemen icabet ederim. O pakta katılanlar, faziletleri sahiplerine vermek üzere yeminleşmişlerdi ."
Rivayete göre peygamber (sav) efendimiz, bu paktla ilgili olarak şöyle demiştir:"Abdullah bin Ced'a'nın evinde öyle bir toplantıya katıldım ki O taplantı benim için kızıl tüylü koyanlardan daha sevimliydi. Eğer İslamiyette de böyle bir pakta davet olunur-sam, mutlaka icabet ederim ."
Bu paktta alman kararlar, peygamber efendimizin bi'setinden Önce uygulanmıştır. Rivayete göre Has'am kabilesinden bir adam hac ya da Umre için Mekke'ye gelmişti. Beraberinde çok güzel bir kızı da vardı. Nebih bin Haccac, adamın kızını zorla kaçırdı ve sakladı. Has'amlı adam: "Bu herife karşı bana kim yardım ede-cekV diye bağırmaya başladı. Feryadım duyanlar, "Hemen Hil-ful Fudul'a müracat et" dediler. O da Kabe-i Muazzama'nın yanına giderek yüksek sesle: "Ey Hilful Fudul sahipleri]" diye ünle-meye başlayınca her taraftan yalın kılınç adamlar imdada koşarak: "Neyin var?" diye sormaya başladılar. O da: "Nebih, kızımı kaçırarak bana zulmetti. Onu zorla elimden alıp kaçırdıl" diyerek

derdini anlattı. Hilful Fudul'un zabıta kuvveti kendisiyle birlikte yola koyularak Nebih'in kapısına vardılar. Kapısını çalıp çıkmasını istediler. O da korkusundan dışarı çıktı. Kızı kendisinden alıp babasına teslim ettiler.
Böyle bir konferansın oluşturulması zorunluydu. Çünkü Mekke, Arapların beldesi idi. Arap ülkelerinin çeşitli yörelerinden mamulat ile ürünler sergilenirdi. Mekke'de güvenliğin yerleşmesi şarttı. Orada huzur ve sükunun bulunması hakların korunması gerekiyordu. İnsanların rahatlıkla oraya gelebilmelerini sağlamak için orada haksızlığın ve baskının olmaması gerekiyordu. Çünkü insanlar çok uzak yerlerden Kabe'yi ziyaret için geliyorlardı. Mekkelilerin, beldelerini, hakların takdis edildiği,tıpkı Kabe gibi mukaddes sayıldığı bir mekan yapma hususunda birbirleriyle yardımlaşmaları gerekiyordu. Cenab-ı Allah, orayı insanlar için bir toplanma yeri kılmıştı. Orasının sadece canlar için değil, hem canlar, hem de mallar için emin bir yer olması gerekiyordu. İnsanların nefislerini huzura kavuşturmaları için ihtiyaç duyulan her şeyin sağlanması zorunluydu.

EVLENME

Evlenme

Muhammed (sav) evlenme yaşına varmıştı, ama o diğer gençler gibi erken yaşlarda evlenmemiş, aksine 25 yaşına varıncaya kadar evlenmeye yeltenmemiş ya da evlenmeyi düşünmemişti. Bu yaştan önce evlenmeyi düşündüğü bilinmiyorsa, bunun sebebi onun iffetli ve kerem sahibi olmasıydı. Çocukluk ve gençlik döneminde şerefini lekeleyecek bir iş yapmamıştı. Henüz çocuk sayılabilecek bir yaşta iken Rabbi onu düğün törenlerinden birine katılıp eğlenmekten korumuştu. Harama girmemişti. İçinde haram bulunabilecek bir eğlenceye katılmamıştı. O gün Cenab-ı Allah, kendisini uykuya daldırarak haram bir eğlence törenine katılmasını önleyerek O'nu korumuştu. Uykuya dalmış, bütün bir geceyi uykuyla geçirmiş ve ertesi sabah güneş ışığı vücudunu ısıttığında uyanmıştı.
25 yaşından sonraki hayatında da görüldüğü gibi, o önemsiz bir kişi değildi. Kadınlardan uzak kalacak değildi. Bir kadınla evlenmek istediği takdirde bu isteği asla geri çevrilmezdi. Onda güçlü ve dürüst bir ahlak vardı. Bütün gönüller ona tutkundu. Görenlerin bakışlarını çekecek bir güzelliğe sahipti. Onun cemalini görenlerin boyunları kendisine doğru uzanırdı. Bütün Kureyş kabilesi onu sever, onu bir hısım olarak aralarına katmak isterdi.
Ailesinin geçimim sağlayamayacak kadar yoksul bir kimse miydi? Hayır, o zengin de değildi ama çocukluk dönemindeyken dahi iş yapmayı ve çalışmayı alışkanlık haline getirmişti. Koyun otlattı. Sonra ticaretle uğraştı. Her ne kadar ticareti sonucunda büyük bir gelir elde etmediyse de kendisine yetecek kadar azık temin edebilmişti. Şu halde evlenmeyi ne diye geciktirdi?
Bu sorunun cevabını O'nun hayatının başlangıcından tutup, genç bir insan haline gelinceye kadar olan yaşantısında aramalıyız. O, bedeni şehveti ayıplamazdı. Ancak onun düşüncesinde kadınlara yer yoktu. Sadece kalbinin içi boş olan kimseler, kadınlar ve yiyeceklerle meşgul olurlar. Hayatının hiç bir döneminde Mu-hammed (sav) kalbini boş tutmamış, bedeni lezzetlerle meşgul olmamış, nefsin şehvetlerine yönelmemişti. Bu O'nun nefsi zaafîye-tinden değil, bilakis nefsi kuvvetinden ve yüce himmetinden kaynaklanıyordu. Yüksek ideallere, belirli amaçlara ve kuvvetli bir iradeye yönelirdi. Heva ve heveslerini gönlüne hakim kılmazdı. Aksine bütün duygularım kendi iradesinin hakimiyeti altına

alırdı. İlgisini çeken yegane şey, yüce amaçlardı. Her ne kadar güzel de olsa hiç bir kadın onu cezbedememişti. Bedenle ilgili bir amaç, yüreğini tümüyle doldurmamıştı. Fakat yine de zatım mahrumiyete yöneltmemişti. O, kendini mahrum etmeden manevi bir hayat yaşıyordu. Nefsi, bedenin gam ve bedenlerinin ağırlığı altında ezilmemişti. İstersen onun mükellefiyet hükümlerine tabi olup Allah'a isyan etmeyen bir melek olduğunu söyleyebilirsin. Çünkü o, Allah'a isyan etmemeyi arzuluyordu. O, yapamadığından dolayı masiyetten uzak durmuyordu. Bilakis yapabildiği halde nefsini masiyetten uzak tutuyor ve kendini frenliyordu. Frenlediği için de fazilete sahip oldu. O, günah işlemesi imkansız olan melekler gibi değildi. Bilakis günah işlemesi mümkün olduğu halde kendini günahtan sakındırıyordu.

Hatice

Ne küçüklük döneminde, ne de gençliğinin baharında Muham-med (sav)'in evlilikten söz ettiği bilinmemektedir. Ancak evlilik hususunda dikkati çekildikten ve kendisi istenilen biri olduktan sonra evlilikten bahsetmiştir. Evliliği talep eden bir insan olmamış, ancak başkaları tarafından koca olarak istenmiştir. Siyer kitaplarında onun, Kureyşin hanımefendisi ile evlendiğine dair bahsedilen sözlerin bir kısmını aktaracağız. Kureyş'in hanımefendisi Hatice ile ticari ortaklığa başlamış, sonra da hayatlarını birleştirmişlerdi. Muhammed (sav), güvenirlik ve yüce ahlak ile tanınmıştı. Mekke toplumu gece ve gündüz toplantılarında onun güvenilir bir insan olduğundan söz eder olmuştu. O, Mekke içinde mali gücü oranında sınırlı bir çerçevede ticari teşebbüslerde bulunuyordu. Fakat bu ticareti tabii ki kısıtlı idi. Hatice'nin de çok miktarda malı vardı. Öyle ki, onun mallarını taşıyan kervanı, Ku-reyş'in tümünün mallarını taşıyan kervanı kadar büyüktü. Malları, bütün Kureyş kervanlarının taşıdıkları mallar kadar değerliydi. Kavmi içinde şerefli ve aklı başında bir kadın idi. Güzelliğini ve gençliğini korumuştu. Dul kalmıştı. Daha önceleri iki evlilik yapmış olmasına rağmen her iki kocası da vefat etmişti. Ticaretini kendi başına yapamıyordu. Çünkü ticaret, kadınların yapabileceği bir iş değildi. Ticaret için seyahate çıkma, erkeklere özgü bir işti. Çünkü o zamanlar ticari seferlere çıkmak, çok zordu. Abdullah bin Abbas'ın da anlattığı gibi sefere çıkmak, bir nevi azaptı. O şöyle buyurmuştur: "Eğer ortada bir hadis mevcut olmasaydı sefer azaptan bir parça olmadığı halde; azabın, seferin bir parçası olduğunu söylerdim."
Şahsiyetinin kuvvetli olmasına rağmen Hatice, bu işleri kendisi yapamıyordu. Ticaret için, Şam'a gitmiyordu. Bu iş için iki me-toddan birini uygulardı:
1- Kendi adına vekil olarak ücretli insanlar tutardı. Bu ücretli kimseler, ticaret için seyahatte gösterdikleri gayret ve çaba oranında Haticeden belli bir ücret alırlardı. Bunlar, onun adına alış veriş yaparlardı. Ticaretten elde ettikleri kazanca karışmaz, bu kazancı Hatice'ye olduğu gibi teslim ederlerdi. Ancak kazansalar da kazanmasalar da ondan belli bir ücreti alırlardı. Ücretleri, güvenirliklerine, ya da çalışmalarına veya bu iki hususun her ikisine göre takdir edilirdi.
2- Şer'ri mudarebe yöntemi: Hatice bazı adamlar tutarak kendi malını onlara teslim eder, onlar da bu mal ile ticaret yapar, karşılığında da ticaret neticesinde elde edilen kazancın orantılı bir hissesini; örneğin dörttebirini veya sekizdebirini

veya altıdabirini alırlardı. Malın mülkiyeti yine Hatice'ye aitti.
Ticaret neticesinde zarar edilecek olursa bu zarar sadece Hatice'ye ait olacaktı. Çünkü ticaret malı onun mülkiyetinde kalmaktaydı. Bu akde, mudarebe yada kırad akdi denilirdi. Şüphesiz ki iki yöntemde de tam bir emniyete ihtiyaç vardı. Hz. Hatice, kendi işinde çalışan işçilerde güvenirlik arardı. Çünkü onlar, ticaret işinde Hatice'ye vekalet edeceklerdi. Sefere gidiş ve seferden dönüşlerinde Hatice, yanlarında bulunmayacaktı. Bununla beraber kendisi adına temsilci olacak birini de, bazan Meysere'yi, bazan başkalarını kafileyle birlikte sefere gönderirdi.
Muhammed (sav) sınırlı bir ticaretle uğraşıyordu. Onun güvenilir bir insan olduğu Hatice'ye söylenmişti. Hatice, onun şerefli, iffetli, dürüst bir insan olduğunu öğrenmişti. Bu nedenle Muham-med'e yöneldi. Muhammed, artık onun bakış açısı içine girmişti. Öyle görüyor ki, Muhammed adı onun zihnine yerleştikten sonra başkası ile iş yapmaya razı olmadı. Çünkü güvenirlik, iffet, şeref, güzel ahlak, rezaletlere düşmekten uzaklığı hususunda Araplar arasında Muhammed'in bir eşi yoktu.
Hz. Hatice ticaret kervanında kendisine vekil olacak birini seçmeyi düşünürken Peygamber efendimizin amcası Ebu Talibde, Hatice'nin ticaret kafilesinde vekili olarak çalışması için Muham-med(sav)'i Hatice'ye arzetmeyi düşünüyordu. Maksadı, kendi ailesindeki yoksulluğun ağırlığını Muhammed'in üzerinden uzaklaştırmaktı.
Öyle görülüyor ki Hz. Hatice ticaret yükünü taşımaya ehil birini araştırıyordu. Bu işi yaparken öte yandan isteklilerin biri gelip diğeri gidiyordu. Ebu Talib, güçlü ve güvenilir olan Muhammed (sav)'e , kendini bu iş için Hatice'ye arzetmesini teklif etti. Ki, başkaları kendisinden önce çabuk davranıp da işi ele geçirmesinler. Ama Muhammed (sav), kendini arzetmeyi küçüklük sayıyordu. Zilleti ise onurlu kimseler kubullenemezler. Zillet, güvenilir kimselerin beğenmedikleri bir itham noktasıdır. O, isteyen değil, istenilen kimsenin onurunu elde etmek istiyordu.
Şimdi de amca Ebu Talib ile yeğen Muhammed arasında bu konuda geçen karşılıklı konuşmayı aktaralım: Ebu Talib dedi ki: "Ey kardeşimin oğlu ben, malı olmayan bir adamım; zaman zorlaştı, kıtlık seneleri bastırdı. Ne malımız ne de ticaretimiz vardır. işte kavminin kervanı, neredeyse Şam'a gitmek üzere yola çıkacak. Huveylid kızı Hatice, senin kavminden bazı adamları kendi malı île ticaret yapmaları için bu kervanla birlikte gönderecek ki, bir takım faydalar sağlasınlar. Eğer bu iş için Hatice'nin yanına gidecek olursan mutlaka seni başkalarına tercih eder. Çünkü senin temiz ve iffetli bir insan olduğunu haber

almıştır. Her ne kadar Şam'a gitmeni istemiyorsam da, Yahudilerin sana kötülük yapmalarından korkuyorsam da bu işe el atmanı zorunlu görüyorum."
Muhammed-ül Emin (sav) dedi ki: "Belki de Hatice bu işi için bana haber gönderir."

Ebu Talib dedi ki: "Korkarım ki senden başkalarını bu işi için görevlendirir. "[1]
Bu karşılıklı konuşmadan görüldüğü gibi peygamber efendimiz onur ve güvenilirliğini başkalarına arzetmiyor. Onur ve güvenilirlik bazan kabul görebileceği gibi, red edilebilir. Gerçek güvenilir kişi, güvenilirlik ve şerefini ticaret metaı yapmaz. Aslında onurun kendisi, istenilen ve talep edilen bir şeydir. Güvenilirlik ise karekter ve seciyedir. Bu iki şey kazanç vesilesi edinilmez. Bunlarla amaçlanan şey kazanç olmamalıdır. Aksine kazancın kendisi onur ve güvenirlik için aranmalıdır ki, güzel sonuçlar elde edilsin. Tıpkı güzel toprağın ve olgun ağacın ürün verişi gibi.
Rivayete göre amca ile yeğen arasındaki bu karşılıklı konuşmayı öğrenen Hz. Hatice, Muhammed (sav)'e haber göndermiş ve yanına çağırtmıştır. Hatice, onun doğruluk, dürüstlük ve güzel ahlakından haberdar idi. Fakat Muhammed'in bu işe istekli olduğunu bilmiyordu.
Zannedersem Hz. Hatice, bu işi için Muhammed'i düşünüyordu. Onun isteğiyle Muhammed'in amcasının isteği birleşmişti. Amca ile yeğen arasında geçen karşılıklı konuşmayı haber almış olsa da olmasa da kendisinin arzusu ile Ebu Talib'in arzusu aynı noktada birleşmişti. Cenab-ı Allah, biri işinin olmasını murad ederse o işin sebeplerini hazırlar. Başarı, ancak Allah'ın verdiği muvaffakiyet sayesinde elde edilir.
Hatice, Muhammed (sav) 'e haber salarak yanına çağırttı ve O'na şöyle dedi: "Senin doğru sözlü, son derece güvenilir ve güzel ahlak sahibi olduğunu duyduğum için sana haber saldım. Ticaretimde çalıştığın takdirde, sana kavmimdeki bir adama verilen ücretin iki mislini veririm"
Bu satırların arasında şu işaretlere rastlıyoruz. Şöyle ki: Hatice, kendi malının ticaretini yapma hususunda Muhammed ile işbirliği yapmaya arzulu idi. Zaten bu arzusundan dolayı başkasına verilen ücretin iki mislini Mahammed'e verdi. Ücreti niçin iki katına çıkarmıştır? Kanaatimiz şudur: Hatice'nin anladığına göre işveren, işçiye daha fazla güvendiği takdirde ticareti daha fazla kârlı olur. Ve işçi de işverenin işini daha bir tutku ile yapar. Belki de Hatice'nin O'na karşı gizli bir meyli vardı. Bu nedenle başkasına götermediği ilgiyi Muhammed'e gösterdi. Daha sonra cereyan edecek olan, ama kendisinin izhar etmediği bazı hayırları gözledi. Muhammed (sav), Hatice'nin bu önerisini alınca sevgili amcası Ebu Talib'e koştu. Kendisi ile Hatice arasında cereyan eden şeyleri amcasına anîattı.

Çünkü Hatice, işi Muhammed'e önermişti. Bu haber üzerine Ebu Talib çok sevinmiş ve Muhammed 'e şöyle demişti: "Doğrusu bu, Allah'ın sana göndermiş olduğu bir rızıktır"

---

[1] el-Munakaşa fi Şerh'il Mevahib'il-Ledunniye.

Sefer Esnasında Görülen Harikalar

Ticaret keravanı yola çıktı. O kervanın içinde yüce Allah'ın yaratıklarının hayırlısı vardı. Cenab-ı Allah, o kervanı kendi lütuf ve inayetiyle koruyordu. Sefer kolay olmadı. Aksine zorlu geçti. Her ne kadar dayanılması güç zahmetlerle karşılaşılmadıysa da pek kolay bir sefer de olmadı. Sadece Hatice'nin ticaret kervanı, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Kureyşlilerin kervanı kadar büyük idi. Nihayet bu kervan, içinde Muhammed (sav)'ın amcası Ebu Ta-lib'le birlikte bulunduğu ilk ticaret kafilesinin gitmiş olduğu Bus-ra kentine vardı. Peygamber efendimiz 12 yaşında iken amcası Ebu Talib ile birlikte buraya uğramıştı. Rivayete göre Peygamber efendimiz, Tihame'deki Hibaşe pazarına varmıştı. İlk ve meşhur olan rivayete göre Tihame, arap beldelerinden idi. Kervan Şam'a gidiyordu. Çünkü Araplara değil de Şam ahalisine satılacak ticaret eşyasını taşımaktaydılar. Bu yolculukta Peygamber efendimizle birlikte Hatice'nin kölesi Meysere'de bulunuyordu. Meyse-re'nin görevi, Peygamber efendimizi denetlemekten çok O'na hizmet etmek, yolda O'na yardımcı olmaktı.

Bu kervanın yola çıkışı, ya da menzile varışı Zilhiccenin 16. gününde idi. [1] Peygamber efendimiz de bu kervana katılırken 25 yaşındaydı. Bu kervan, hac mevsiminde Mekke'de Ukaz, Zilmecaz, Mecenne panayırlarının kurulmasından sonra yola çıkmıştı. Bu da gösteriyor ki, mezkur kervan, anılan pazarlardan eşyalar satın almıştı. Anılan pazarlara Yemen'den ve diğer uzak yakın Arap ülkelerinden mallar gelirdi. Ticaret eşyaları, Şam'a ya da Yemen'e götürülmek üzere Mekke'deki panayırlarda satılırdı. Bu kervan da anılan panayırlardan mal satın alarak Şam'a götürürdü.

Peygamber efendimizin götürmekte olduğu ticaret kervanı, Busra kentine vardığında yolculuktan dolayı Peygamber efendimiz biraz yorulmuş, bu nedenle de Rahip Nastora'nın manastırına yakın bir ağacın altına gidip istirahate çekilmişti. Nastora, Peygamber efendimizin 12 yaşındayken gidip buluştuğu rahip değildi. Çünkü amcasıyla birlikte buluştuğu rahibin adı Buhayra idi. Şimdiki rahibin adı Nastora idi. Aradan 13 senelik bir zaman geçmişti. Belki de Buhayra ölmüştü, ya da uğradıkları yer, Bu-hayra'nın manastırından başka bir manastırdı.

Rahip Nastora, Hatice'nin kölesi Meysere ile karşılaştı. Meyse-re, Peygamber efendimizin yardımcısı ve hizmetkarı idi. Nastora, Meysere'ye sordu:

- Şu ağacın altına gidip istirahate çekilen adam kimdir?
- Kureyş kabilesine mensup, Harem halkından bir adamdır.
- Şu ağacın altına peygamberden başkası gitmez. Öteden beri bu ağaç, Peygamberlerin uğrağıdır. Onun gölgesi altına gidip dinlenirler. Başka insanlar bu ağaca yönetmezler.
Bazı siyer yazarları, Nastora'nın böyle bir şey söylemiş olmasını uzak bir ihtimal olarak görürler. Çünkü Muhammed (sav) ile İsa (as) arasında uzun bir boşluk (fetret) dönemi geçmiştir. Böyle bir ihtimali uzak gören siyer yazarlarına göre bir ağaç bu kadar uzun bir süre yaşayamaz. Çünkü İsa peygamberle Muhammed (sav) arasından uzun bir zaman geçmiştir. Uzun yollardan gelen kervanların ve yolcuların böyle bir ağacın altına gidip dinlenmemelerini akıl kabul etmez. Sadece peygamberlere Özgü bir dinlenme yeri oluşu, aklın kabul edebileceği bir şey değildir. Çünkü uzak yollardan gelen kervanların gölgelik yerde dinlenmeye ihtiyaçları vardır. Ağacın, o sıcak bölgedeki gölgesinden yararlanmak mecburiyeti vardır. Ancak böyle bir ağacın altına gidip dinlenmek, sadece peygamberlere özgü bir haldir, denilirse buna diyeceğimiz yoktur. O zaman başkaları bu ağacın altına gidip orada istirahat ederler. Sanki o ağacın altına gidip dinlenmek emrini rablerinden almışlardır.
Bu uzak ihtimal nedeniyle bir çok siyer yazarları, rahibin sözlerini şöyle yorumlamışlardır: O anda belirtilen ağacın altına sadece bir peygamber gidip dinlenebilirdi. Bu da sadece peygamber efendimize özgü bir haldi. Çünkü o, peygamberlik vasfına sahipti. O'nda peygamberlik belirtileri görüldüğü için o anda gidip o ağacın altında dinlenmişti.
Belki biz de bu yoruma yöneliriz. Çünkü sadece peygamberlerin bir ağacın altına veya bir menzile gidip konaklamaları, orada dinlenmeleri gerektiğine ilişkin bir delil yoktur. Sadece Peygamber efendimizin kişisel yücelik ve üstünlüğü nedeniyle böyle bir tahsis söz konusu edilebilir. Zaten onda da peygamberliğine dair görülen açık belirtiler vardı.
Rivayete göre Rahip Nastora, Peygamber efendimizi, ağacın altında dinlenmekte iken görünce yanma yaklaşıp başını ve ayaklarını öpmüş sonra da O'na şöyle demiş: "Sana iman ettim. Ce-nab-ı Allah'ın Tevrat'ta andığı peygamberin sen olduğuna şeha-det ederim!"
Sırtındaki nüvüvvet mührünü görünce de o mührü öpmüş ve: "Isa peygamberin müjdelemiş olduğu ümmi peyamberin sen olduğuna, Allah'ın göndermiş olduğu elçisi olduğuna şehadet ederimi"
Rivayet olunduğuna göre ticaret esnasında peygamber efendimiz, kendisiyle alış veriş yapan bazı kimselerle anlaşmazlığa düşmüştür. Şöyle ki: muamele ettiği

şahıslardan biri O'na: "Lut ile Uzza'yayemin et" deyince, peygamber efendimiz: "Ben onlar adına yemin etmem " diye cevap vermiş, böylece de karşısındaki adam: "Söz senindir" diye izhar etmiştir.
Denildiğine göre bu ticari seyahat esnasında hava fazla ısınınca iki melek Peygamber efendimizi gölgeleyerek kendisini ve bindiği devesini güneşten korumuşlardır. Meysere onun bu halini müşahede etmiştir. Eğer sahih bir senetle rivayet edilirse bizim bu harikulade hali reddetmemize imkan yoktur. Böyle bir sahih rivayet üzerinde şüphelenmeye gerek yoktur. Ancak bu rivayet hususunda bazı söyleyeceklerimiz vardır.
Muhammed (sav), Hatice'ye ait ticaret mallarını satmcaya kadar Şam'da ikamet etti. Sonra da sattığı malların parasıyla Şam'da ticaret eşyaları satın aldı. Bu mallarla birlikte Mekke- i Mükerreme'ye geri döndü.
Peygamber efendimizin sattığı mallardan elde ettiği kazanç, sermayesinin bir misli kadar olmuştu. Mekke-i Mükkerreme'de satın almış olduğu malların tamamını Şam'da sattı. Kazancı, sermayesinin bir misli kadar olmuştu. Bu da O'nun güvenilir ve ticarete tutkun bir kimse olmasından ileri geliyordu. Ayrıca cenab-ı Allah O'nun üzerine bereket yağdırmıştı. Yaptığı bütün işlerde ve muamelelerde rabbi O'na bereket ihsan etmişti.

---

[1] Askalam, el-Mevahımbu'1-Ledunniye ve Şerh), c. 1, s. 198.

Muhammed'e Sahip Olma Arzusu

Köle Meysere, Peygamber efendimizin ali cenablığmı, güzel arkadaşlığını, güzel davranışlarını, cömertliğini, müsamahakarlığını, alçakgönüllülüğünü kolayca arkadaşlık eden ve edilen bir kimse olduğunu, temiz asıllı ve güzel ahlaklı bir insan olduğunu, genel ve özel davranışlarında ahlaki prensiplere bağlı kaldığını Hz. Hatice'ye anlattı. Ayrıca rahip Nastora ile karşılaşmasını rahip Nastora ile karşılaşmasını, Cenab-ı Allah'ın sıcak çölde O'na yaptığı ikramı, havanın fazla ısınması durumunda iki meleğin O'nu gölgelendirişini ve diğer harika hallerini de Hatice'ye aktardı. Daha sonra Kureyşliler nezdindeki mertebesini, itibarını kendisiyle karşılaşan herkesin O'na aşırı bir sevgi duyduğunu, onun kolayca kaynaşan sevimli biri olduğunu da anlattı.
Bütün bunlar, Hatice'de O'na eş olma arzusunu uyandırdı. İçinde O temiz insandan temiz çocuklar doğurma isteğini filizlendirdi. Bu konuda baskın bir istek taşımaya başladı. Vefat eden ilk iki kocasından sonra kendisinin dest-i izdivacına talip olan bir çok soylu görülmüştü. Ancak iffetli Hatice, bu taliplilerini reddetmişti. Onların insanlar nazarındaki maddi üstünlüklerini soyluluklarım ve asaletlerini önemsememişti. Fakat o, genç ihtiyar hiç bir erkekte göremediğini şu Haşimi boyuna mensup gençte, Muham-med (sav)'de bulmuştu. Bu nedenle de Muhammed'e eş olma arzusunu kalbinin derinliklerinde duymaya başladı. Bu arzusu, aşktan, serserilikten, saçmalıktan ve sürçmekten değil, bilakis ölçülmüş iradi bir istekten kaynaklanıyordu. Geçmişini, şimdiki zamanını, geleceğini düşünerek bu arzuyu duymaya başladı. Hatice, aşıkların devrini çoktan geçirmişti. Artık aşık olacak yaşta değildi. Şerefi de böyle bir maceraya sürüklenmesine engeldi. Kureyş içindeki mevkii, aşık kadınların sürüklendikleri maceralara sürüklenmesine elverişli değildi.
Fakat Muhammed (sav), Hatice veya başka bir kadınla evlenme arzusunu hissetmiş miydi? Ya da kalbinden böyle bir duyguyu geçirmiş miydi?
Böyle bir şey sabit değildir. Çünkü Muhammed (sav), gönlünü, lezzet ve şehvetlerle ilgili herhangi bir duyguya kaptırmamıştı. Ama uyarıldığı zaman uyanırdı. Şu halde O'nu uyarmak gerekiyordu.
Muhammed'i uyarmanın zorunlu olduğunu Hz. Hatice kendi zeka ve duygusuyla kavradı. Bu işi bizzat üstlendi. Kadınların bu işi yapacak güçleri vardır. Her ne kadar Hatice gibi birinde utamp sıkılmak ve alçalmamak duygusu hakim idiyse de bu işi usulünce yapma ve erkeğe yönelme iktidarı, kadınlarda daha fazladır. Bu maksatla Hatice, kızı Nefîse'yi, uyarıcılık görevini yapmak üzere Muhammed

(sav)'e gönderdi ki, nabzım yoklasın. Nefise bu görevini yaptı. Şimdi Nefise'nin bu konuda söylediklerine kulak verelim:
"Hatice akıllı, şerefli, güçlü bir kadındı. Cenab-ı Allah'ın dilediği şeref, üstünlük ve hayra sahipti. Kureyş içinde yüksek bir soya ve ulu bir şerefe sahipti. Çok serveti vardı. Kavminden herkes, eğer yapabilirse, onunla evlenmeye çok arzuluydular. Ellerinden gelse, onunla evlenme talebinde bulunacak ve bu uğurda çokça mal harcayacaklardı. Şam seyahatinden Hatice'nin kervanıyla birlikte döndükten sonra, durumunu öğrenmek ve evlenme hususundaki düşüncesini araştırmam için Hatice, beni ona gönderdi. Yanına varıp dedim ki: "Ya Muhammed, niçin evlenmiyorsun? Evlenmeni engelleyecek bir durum mu vardır ?"
Dedim ki: "Elimde, evlenme masrafını karşılayan, ve seni mala, güzelliğe, şerefe ve denkliğe çağıran biri bulunursa, ne dersin1?"
"Kimdir o?" diye sorunca ben de, Hatice'dir, dedim. "Ben onunla nasıl evlenebilirim?" diye sordu. Ben de Hatice'nin yanma gidip durumu O'na anlattım. Hatice de: "Falan saatte gel görüşelim" diye Muhammed'e haber saldı. Muhammed (sav), kendisiyle buluşmak üzere Hatice'nin yanına gitti. Artık Hatice ile bu konuyu yüz yüze konuştular. Hatice, Muhammed'in kendisini redde-demiyeceğine inandıktan sonra, kendisiyle evlenmesini teklif etti. Ve şöyle dedi: "Ey amca oğlum, yakınlığından ve soyluluğundan dolayı seninle evlenmeyi arzuluyorum; sen güvenilir, güzel ahlaklı ve doğru sözlü bir insansın. Bu maksatla seninle evlenmek istiyorum."
Bu şerefli önerinin sonucunda peygamber efendimiz, Hatice ile evlenmeyi kabul ettiğini ilan etti. Bu kabulü her ne kadar bir nikah akdi değilse de bir nevi nişan idi.
Şerefli, akıllı bir hanımefendi olan Hatice, bu işi kendisiyle Muhammed arasında kalmak üzere bırakmadı. Evliliğin gerçekleşebilmesi için bundan sonra iki ailenin buluşması ve iki tarafın iradelerinin aynı zamanda arzularının birleşmesi gerekiyordu. Çünkü evlilik sadece iki kişinin değil, aynı zamanda iki ailenin birleşmesi demekti. Bu amaçla Muhammed (sav)'e: " Amcana git ve yarın erkenden bize gelmesini söyle " dedi.
Ertesi sabah Ebu Talib, Hatice'nin yanına geldi. Halice: "Ey Ebu Talib, amcanın yanına git ve ona, benimle kardeşinin oğlunu evlendirmesini söyle ." Ebu Talib, prensipte bu evliliğe muvafakat etti. Ve kendisine düşecek görevleri yapacağını bildirerek: "Bu, Allah'ın işidir" dedi.
Nişanlanma işi tamamlandı. Her iki aile bu evliliğe rıza gösterdi. Nihayet evlenme günü geldi. Hatice'nin mehri, 12 buçuk okka altın idi.

Nikah akdini tamamlamak için Mudar kabilesinin reisleriyle Mekke'nin büyükleri ve eşrafı bir araya gelip toplandılar. Hatice'nin vekili, amcasıydı. Muhammed (sav) adına konuşan ise, Ebu Talib'di. Ebu Talib hutbe okumaya başlayarak şöyle dedi:
"Bizleri İbrahim ve İsmail'in soyundan Maad'ın aslından Mudar'ın unsurundan kılan Allah'a hamd olsun. O ki, bizler Beytinin koruyucusu, Hareminin bekçileri kıldı. O ki, bizim için, haccedilen bir Beyt ve güven yeri olan bir Harem nasip etti. Bizleri, insanlara hakimler kıldı. Sonra kardeşim oğlu Muhammed, herhangi bir erkekle mukayese edilirse, mutlaka ona üstün gelir. Her ne kadar malca yoksul ise de o üstündür. Çünkü mal, gelip geçici bir gölgedir. Yok olmaya mahkum bir şeydir. Muhammed (sav), size ne kadar yakın olduğunu bildiğiniz bir insandır. Hu-veylid kızı Hatice ile evlenmeye taliptir. Peşini ve vadelisi, on iki buçuk okka altını mehir olarak vermiştir. Allah'a andolsunki bundan sonra onun için çok büyük işler ve Önemli hususlar vardır."
Bundan sonra Hatice'nin vekili Varaka bin Nevfel kalkıp hutbe okumaya başladı. Öyle anlaşılıyor ki o, kendisinin hutbe okumasından önce nikah akdinin yapılmasına rıza göstermemişti. Söze şöyle başladı:
"Anlattığın hususları bize bahşeden ve bizleri o özelliklere sahip kılan, saydığın lütuflarla bizi mazhar kılan Allah'a hamc olsun. Bizler, arapların efendileri ve yöneticileriyiz. Sizler de bütün bu vasıflara sahip ve ehilsiniz. Aşiret, sizin üstünlüğünüzü inkar etmiyor, insanlardan hiçbiri de sizin övünmenize vesile olan hususiyetlerinizi, şerefinizi reddetmiyor. Biz de sizlere hısım olmaya rağbet ettik. Sizin ipinize ve şerefinize bağlanmaya arzu duyduk. Ey Kureyş topluluğu, şahit olun ki ben, Huveylid kızı Hatice'yi Abdullah oğlu Muhammed (sav) ile evlendirdim."
Fakat Ebu Talib, eş olarak Muharnmed'e vermeyi kabul sözünü, Varaka bin Nevfel ile birlikte Hatice'nin amcası Anar bin Esed'in de söylemesini istemişti. Çünkü Amr bin Esed, Hatice'ye Varaka'dan daha yakındı. Şöyle dedi: "Ey Varaka, bu kabul sözüne seninle birlikte Hatice'nin amcası Amr bin Esed'in de katılmasını isterdim." Bunun üzerine Hatice'nin amcası dedi ki: "Ey Kureyş topluluğu! Şahit olun ki ben, Hatice binti Huveylid'i Muhammed bin Abdullah'a nikahladım" Bu nikah akdine Kureyş'in önde gelen kişileri şahit olmuşlardı.
Bütün bunlardan anlaşıldığına göre, Hatice'yi Muhammed (sav)'e nikahlama işini, amcası Amr bin Esed yapmış ve bu hususta Hatice'nin amcasının oğlu Varaka bin Nevfel de ona yardımcı olmuştur.
Alimlerle siyer ve tarih yazarları arasında meşhur olan görüşe göre, evlenme esnasında Peygamber efendimiz 25, Hatice ise 40 yaşındaydı.

Evlendikleri esnada peygamber efendimiz ve Hatice'nin yaşları konusunda diğer bazı rivayetler de vardır. Ancak bunlardan hiçbiri meşhur rivayet olma mertebesine ulaşmamıştır. Denildiğine göre evlendiği esnada peygamber efendimiz 21 yaşındaydı. 29 yaşında olduğunu söyleyenler de olmuştur, tbn Cüreyc'e göre 37 yaşındaymış.
Bu görüşlerin senedi ve dayanağı yoktur. Güvene layık olan meşhur rivayettir ki, o rivayete göre evlendikleri esnada peygamber efendimiz 25, Hatice (ra) ise 40 yaşlanndaydı. Diğer rivayetlerin bir kısmı tarihi seyir ile bağdaşmamaktadır. Çünkü Peygamber efendimizin evlenmesi, Ficar savaşının hemen arkasından değil, aradan bir süre geçtikten sonra vuku bulmuştur. Eğer 21 yaşında evlenmiş olsaydı, Ficar savaşının hemen ardı sıra evlenmiş olması gerekirdi ki, böyle bir durum söz konusu değildir. Evlendiği esnada yaşımn 37 olduğunu söylemekse, doğrulanması imkansız bir iddiadır. Çünkü bu sözden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz 37 yaşma kadar adeta rahip hayatı yaşamıştır ki, bu imkansız bir şeydir. Halbuki Fatıma dışmdak kızları, hicretten önce evlenmişlerdir. Bazıları evlenip boşanmışlar ve sonra tekrar evlenmişlerdir. Eğer yaşı 37 iken evlenmiş olsaydı, kızlarından hiçbiri hicretten önce evlenme yaşına ulaşmış olamazdı. Ayrıca onun, mu minlerin anası Hatice'den doğan ilk çocuğu kız değildir. Aksine Hatice'den doğan ilk çocuğu, Kasım adındaki oğludur ki, onun adıyla künyelenerek kendisine Eb'ul- Kasım denilmiştir. Şu halde meşhur olmayan bu rivayetlerin tarihi kronoloji ile bağdaşmaları mümkün değildir. Ayrıca bunların sıhhatli senetleri de yoktur.
Hatice validemizin, Peygamber efendimizle evlendiğinde kaç yaşında olduğu konusuna gelince, meşhur rivayete göre o, kırk yaşındaydı. 35 yaşında olduğunu söyleyenler olduğu gibi, 25 yaşında iken peygamber efendimizle evlenmiş olduğunu söyleyenler de vardır. Ancak bu görüşlerin dayanakları yoktur. Halbuki tarih, her zaman senedi sağlam olan meşhur rivayetlere dayanır. Siyer kitapları arasında, Peygamber efendimizle evlendiği esnada Hz. Hatice'nin yaşının kırk olduğu hususunda herhangi bir görüş farklılığı yoktur. Bu rivayet dışındaki diğer rivayetlerin aslı yoktur ve bunlardan hiç biri muhakkik alimlerin yazmış olduğu siyer kitaplarmca desteklenmemiştir.
Biz garip rivayetlere yönelmiyoruz. Çünkü her ne kadar bazı ilimlerde normal karşılansa bile, tarih ilminde garip rivayetlere yer yoktur. Çünkü garip rivayetlerin peşine düşmek tarih ilminde insanı meşhur olan rivayetleri bazan inkara sevkeder. Senetsiz ve dayanaksız, aynı zamanda meşhur olmayan görüşlere razı olmaya yöneltir. Aslında gerçek olan, meşhur rivayetlerdir. Bunların dışındakileri reddetmek gerekir. Ancak meşhur rivayeti yalanlayan bir

delil görüldüğü zaman, diğer rivayetlere yönelebiliriz. Doğrusunu Allah bilir.

Allah O'nu Zengin Kıldı ve O'na Yardım Etti

Muhammed (sav) öksüz olarak doğdu ve Öksüz olarak yaşadı. Sonra Cenab-ı Allah ona çalışma kolaylığı verdi. Emeğinin kazancım vererek ihtiyacım giderdi. Koyun otlattı, sonra ticaret yaptı. Sonra Cenab-ı Allah, onun rızkını genişletti. Halinden memnun olan vefakar bir kadım ona eş olarak seçti. Böylece zevcesi vasıtasıyla kişiliğini daha da olgunlaştırdı. Zevcesini mükemmel bir ana yaptı. Hayat çöllerini katetme hususunda birbirleriyle anlaştılar. Birbirlerini tamamlayarak mükemmelleştiler. Hatice, şerefli ve servet sahibi bir kadındı. Muhammed (sav) ise güçlü, güvenilir, çalışkan ve mükemmel bir erkekti. Kendi güvenilirliği dolayısıyla Hatice daha zenginleşti. Erkekliğiyle onu himayasi altında tuttu. İyi niyeti ve temiz kalpliliğiyle Hatice'nin malım hayır ve berekete yöneltti.

Daha önceleri iki kat ücretle Hatice adına çalışıyor ve ticaretle uğraşıyordu. Bu fazla ücretinden memnundu. Hatice'nin malı da, Muhammed (sav)'in elinde, başkalarının çalıştırmasına nisbetle daha çok kazanç sağlıyordu. Muhammed, şükreden bir kuldu. Eğer bu şekilde çalışmasını devam ettirseydi, hem Hatice'nin malını, hem de başkalarının malını çalıştırmış olacaktı. Böylece cenab-ı Allah ona daha fazla kazanç ve rızık verecekti. Fakat Muhammed (sav), Hatice'nin malında ücretsiz olarak çalışmayı uygun gördü. Buna karşılık ondan, paradan başka bir şey istiyor, ço-cuklarınına anası olmasını arzu ediyordu. Çünkü Hatice, şerefli bir kadındı. Muhammed onu kendisi için zevce olarak seçmişti. Böyle yapmakla da Kureyş içinde en mükemmel ve en üstün kadını tercih etmişti. Cenab-ı Allah ise, sıkıntılı zamanlarında Muhammed 'e teselli etmesi için Hatice'yi ona eş olarak seçmişti. Güzel sözlerle, şefkatiyle, sevgisiyle, sıkıntılı zamanlarında Muhammed 'e teselli verecekti. Onun büyük imtihanını başarıyla vermesine yardımcı olacaktı. Muhalifleri onu üzüyorlardı. Onu üzmeleri, Cenab-ı Allah'ın ağrına gidiyordu. Muhammed, yanma varıp teselli bulacağı bir insana muhtaçtı. Aym zamanda kendisini koruyacak bir kimseye de ihtiyacı vardı.

Nuh'un ve Lut'un eşleri, bu iki salih peygambere yardım ellerini uzatmamışlardı. Muhammed (sav)'ın zevcesi Hatice ise, diğer bütün kadınlardan daha üstün bir mevkiye ulaşmıştı. Kocasına' ilham veren, ona iyilikte bulunan, onu seven, ona şefkat gösteren ve onun için çocuk doğuran bir kadın olmuştu. Muhammed (sav), dışarıda Kureyşliler'den düşmanlık, eza ve cefa görüyordu. Evine döndüğünde ise serinlik ve esenlik buluyordu. Hayatının baharında, muhtaç olduğu şefkat kaynağı olan annesini ve onun merhamet duygularını kaybetmişti.

Ama Cenab-ı Allah, Hatice'yi, eş, çocuklarına ana ve hayat arkadaşı olarak ihsan etmişti.
Cenab-ı Allah, öksüzü zengin kıldı. Daha önce yoksuldu, ama sonraları zengin oldu. Zengin olduktan sonra o haddini aşarak zorbalığa yönelmedi. Nefsî arzularına uyup sefahata dalmadı. Hayatı, oyun ve eğlence olarak görmedi. Malını daha fazla arttırmaya ve malıyla övünmeye başlamadı.
Bunların hiçbirini yapmadı. Çünkü bunlar, ancak tek amaçlan mal edinmek olan kimselerin işidir. Bunları, malı, insanlar için yardım ve hayır vesilesi edinmeyenler yaparlar. Muhammed (sav) ise, malı bir amaç ve maksat olarak kabul etmemiştir. Malı ile övünmek ve malım daha fazla arttırmak istememiştir. Hayatının hiçbir döneminde onun böyle bir vasfa sahip olduğu hiç kimse tarafından görülmemiştir. O, malı ancak güzelliklere bir vesile olarak elde etmiştir. Hayır yapmak, muhtaca yedirmek, zamanın musibetleri karşısında insanlara yardımcı olmak için elde etmiştir. İhtiyaç içinde gördüğü herkese mutlaka yardım elini uzatmıştır. Muhtaç olduğunu gördüğü kimselerin ihtiyaçlarını gidermiş ve aç kimseleri mutlaka doyurmuştur. İhtiyaç hissedilen yerleri araştırmış ve gedikleri kapayıp onarmıştır.
Küçüklüğünde kendisini koruyup besleyen sevgili amcası Ebu Talib'in sıkıntı ve yoksulluk içinde olduğunu gördüğünde, amcası Abbas'ın yanına giderek -Abbas zengin idi- ona: "Ebu Talib'in sıkıntısını hafifletmek için çocuklarının bazısını alabilir miyim?" diye sormuş. Bunun üzerine ikisi birlikte Ebu Talib'in yanına giderek, ona bunu teklif etmişler, Ebu Talib de: "Akil'i benim yanımda bırakın ve diğerlerinden hangisini isterseniz alın" demiş. Bunun üzerine Peygamber (sav) efendimiz Ali'yi, Abbas ise Cafer'i yamna almıştı. Böylece Ali, Peygamber (sav)'in evinde yetişerek, adeta peygamber oğlu sayılmıştır.
Muhammed (sav)'in çevresinde bulunan herkes onun yardımından, lütfundan ve ahlaki güzelliklerinden istifade etmiştir. Adeta o, semerlerini ve hayrını insanlara dağıtarak genel bir hayır yapmak ve bol lütuila bulunmak için Hatice'nin malının başına geçmiştir.
Kureyşliler helal alış veriş ile para kazandıkları gibi, faizcilikle de para kazanıyorlardı. Bu ikisini birbirine benzetiyor ve alış veriş de faiz gibidir, diyorlardı. Oysa Muhammed (sav), helal ticaretle uğraşıyor, günah yollarından kazanç sağlamıyordu. Elde ettiği helal kazanç ile muhtaçlara ve düşkünlere yardım ediyor, onların imdadına koşuyordu. Bununla birlikte kazancı yine bollaşıyordu.
Burada şöyle bir soru akla gelebilir: "Muhammed (sav) niçin az ile başladı ve ticaretini bol kazanç ile sona erdirdi ?"

Buna şöyle cevap veririz: Muhammed (sav)'in, peygamberlikten önceki insani yaşantısı her bakımdan kamil bir yaşantıydı. Sevincinde, tasasında, genişliğinde, kıvancında, darlığında ve bolluğunda her zaman olgun bir hayat yaşamıştır. Yoksulluk ve fakirlik onu ezip zelil kılmamıştır. Aksine o, onurlu, insanlığa yakışır bir sabır ve kanaat göstermiştir. Kazanmak için gücünü bilemiş; yoksulluğun dar geçidinden çalışma gücüyle çıkıp kurtulmaya çabalamıştır. Yaşantının zorluklarından, geçimin darlıklarından, gönül zenginliği ve kanaatkarlığıyla çıkıp kurtulmaya gayret etmiştir. Yoksuldu, ama civanmert ve alicenap bir insandı. Emeğiyle kazanmaya yönelirdi. Yoksulluk halindeyken dahi: "Rabbim bana ihanet etti" dememiştir. Zayıflarla birlikte yaşamış, onların zayıflıklarım hissetmiştir. Düşlerin ve hayallerin peşine takılmamıştır.
Sonra Cenab-ı Allah onu malı ile imtihan etmiştir. Allah'ın bahşetmiş olduğu hayrı başkalarına da ulaştırmıştır. Malının hakkından gelmesini bilmiştir. Nasıl kazanacağını, nasıl sarfe-deceğini öğrenmiştir. Sedece helal ve temiz yollardan kazanmış, yine helal ve temiz yerlere harcamıştır. Kazanırken de, sarfeder-ken de hep faydalı olmuştur. Kazancı temiz, harcaması da temiz olmuştur.
Temiz kazancın umumi fayda getiren yollardan elde edilebileceği, sosyal bakımdan sabittir. Ziraat, temiz kazançtır. Çünkü ziraat yapan insan, bu işi ile başkalarına gıda ve giysi temin etmektedir. Yerden çıkan ekin ve ürünleri insanlara ulaştırmaktadır. Emek ve almteriyle kazanılan kazanç, elbette temizdir. Çünkü bunda faydalı sanatlar ile insanlara gelen bir fayda sunulmaktadır.
Ticaret yoluyla elde edilen kazanç da temizdir. Çünkü ticaret yapan insan, başkalarının gidemiyeceği yerlere gidip mal getirmekte, insanlara sunmakta, yeryüzünün hayır ve bereketini yeryüzü sakinlerine taksim etmektedir. Bu hayır ve bereketten hiçbir ülke mahrum bırakılmaz. Hiç bir maddi güç,"ticareti önlemez.
Sonuç olarak, Abdullah oğlu Munammed (sav) bi'setten önce insani yaşantısı bakımından; yoksul iken de yoksullar ve zayıflar gibi yaşayan şükredici zenginlere ideal bir örnek olmuştur. O her iki durumda da gönül zengini olmuştur!
Kazanç sağlama işi yoluna girdikten, yani mal sahibi olduktan sonra Peygamber efendimiz, kazanmış olduğu paralarla sefahata yönelmedi. Zevklerin peşine düşmedi. Haddi aşmadı. Mürüvvet ve güzel ahlakla çelişen haramdan uzak durdu. Helal dışı şeylere karşı zühdünü gösterdi. Daha doğrusu zahid bir insan oldu, ama kendini helal şeylerden mahrum bırakmadı. Güzel ve helal şeyleri istedi, ama bunların esiri olmadı. Çünkü tutkunluk insanı bazen şehvetlere ve haramlara sürükler.

Burada bir başka hususu da ele almamız gerekiyor. Şöyle ki: Alicenab kimse, malı ancak, ahlaki güzelliklere ve insan oğluna yapılacak yardımlara destek olabilmek için kazanır. Bu gibi kimseler cahiliyet vehimlerinden, kinlerinden ve çekişme sebeplerinden uzak dururlar. Hayatın tam ortasında oldukları halde, konfora yönelmezler. Kainatı, kainattaki şeyleri ve kainatta bulunan kimseleri incelerler. Fizik ötesi alemlerdeki varlığın sırlarını araştırırlar. Putperestlikten ve onunla ilgili şeylerden uzak durur, bu gibi şeylere tapmaya karşı çıkarlar. Birtakım vehimlere teslim olmazlar. İşte Peygamber efendimiz de böyle bir şahsiyete sahipti. Asla puta secde etmezdi. Kötülükler, asla O'nu yoldan çıkarmadı. Aksine o, güvenilir, temiz ve barışçı bir insandı. Bedenen güçlüydü. Adaleleri gevşek değildi. Mekkelilerin en güçlü inşam olan Rükane'yle güreşir, onu yenerdi. Fakat zorbalık ve haksızlık yapmazdı. Herhangi bir kimseye haksızlık ettiği görülmemişti. Hiç bir mahluka zulüm elini uzatmamıştır. Kimse ile çekişmemiş ve tecavüzde bulunmamıştır. Çünkü bunlar, O'nun sanma yakışmazdı. Haddini aşmadı, büyüklük taslamadı, zorbalığa yel-tenmedi.
Musa peygamber güçlü ve kuvvetli bir insandı. Nakillere göre o, İsrailli birine zulmeden Mısırlı bir adamı yumruklayarak öldürmüştü. Çünkü o Mısırlı, İsrailliye zulmetmişti. Bu sebeple Musa, o Mısırlıyı öldürmüştü. Musa'nın onu öldürmesi, bir zulüm sayılmazdı.
Öyle de olsa, Muhammed (sav)'in -dost veya düşman- hiç bir insana kaba davrandığı ve eziyet ettiği görülmemişti.
Hem Musa peygamberin, hem peygamberimiz Muhammed'in, kendilerine göre üstünlük ve faziletleri vardır. Cenab-ı Allah peygamberlerin bir kısmım diğerlerine üstün kılmıştır. Peygamber efendimizin gücü ve kuvveti hiçbir insanın aleyhinde kullanılmamıştır. Bilakis onun güç ve kuvveti Allah yolunda, insanlık uğrunda, sonra da tecavüze yeltenmeden milleti uğrunda kullanılmıştır.

Kabe'nin Yeniden Yapılışı

Aslı itibariyle hem kendisi, hem bütün insanlık için hayırlı olan bütün toplumsal etkinliklere, Peygamber efendimiz hem mali, hem de bedeni katkıda bulunmuştur. Kureyşliler'i, Özellikle Arapların tamamını birbirine bağlayan kopmaz ve kesilmez bir bağ vardı. Çünkü bu bağ zaman zaman yenilenmekteydi. Onları birbirine bağlayan bu bağ, iki unsurdan oluşmaktaydı:
1- Peygamberlerin atası İbrahim (as)'ın inşa etmiş olduğu Ka-be-i Muazzama. Bu bina, insanlar için yeryüzünde inşa edilen ilk evdir. İnsanlar oraya gelip tavafta bulunur ve hac menasikini yerine getirirlerdi.
2- Araplar, göklerle yeri yaratan varlığın, noksanlıklardan müzezeh olan yüce Allah olduğna inanırlardı.
Onlar bu bağı korumaya özen gösterirlerdi. Aralarında kendilerini birbirine bağlayan bu bağı asla koparmazlardı. Özellikle Kureyşliler, buna son derece riayet ederlerdi. Çünkü onurlarını korumayı, şeref ve üstünlüklerini bu bağda görmüşlerdi. Bütün Araplara karşı üstünlük ve hakimiyetlerini bu vesileyle elde etmişlerdi. Bütün Arapların birbirleriyle savaştıkları bir ortamda sadece Mekke-i Mükerreme mahfuz kalmıştı. Birbirleriyle savaşmakta olan Araplar, Mekke-i Mükerreme'nin Haremine geldiklerinde emniyet içinde olurlardı. Nitekim Cenab-ı Allahda, onlara bahşetmiş olduğu bu nimetini hatırlatarak şöyle buyurmuştur:
"Görmediler mi çevrelerinde insanlar kapıl (ip öldürülür veya esir edil) irken, biz (kendi şehirleri Mekke'yi), güvenli, dokunulmaz bir bölge yaptık. Hala batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?" (Ankebut: 67)
Kabe-i Muazzama'nın binası, harab olmaya yüz tutmuştu. Ku-reyşliler onu yeniden inşa etmek istediler. O sıralarda peygamber efendimiz 35 yaşına gelmişti ve Hatice (ra) ile evleneli on yıl olmuştu. Bazı rivayetçilerin sahih olmayan senetlerle naklettikleri rivayetlerde anlatıldığı gibi, bu olay, Peygamber efendimizin Hatice anamızla evlenmesinden önce meydana gelmiş bir olay değildir. Şu halde Kabe-i Muazzama'nın yeniden inşa edilişi, Peygamber efendimizin bi'setinden beş yıl önce olmuştur. Peygamber efendimiz 40 yaşında risaletle görevlendirildiğine göre; Kabe-i Muazzama'nın yeniden inşa edilişi, onun şerefli ömrünün 35. yılında vuku bulmuştur.
Kabe-i Muazzam, İbrahim peygamberin kurduğu temel üzerinde yeniden inşa edilecekti. Kureyşliler, bu iş için hazırlığa başlamışlardı, bu inşaata, içine haram mal karışmayan helal para harcamak ve bunu halis niyetle yapmak hususunda

görüş birliği etmişlerdi. Ibn Kesir bu konuda şöyle der:
Kabe-i Muazzama, Kureyşliler'in diğer insanlara karşı bir korunak ve şeref vesilesi olmuştu. Bu maksatla onun yıkılmasından korktukları için yeniden inşa etmek istediler. Mahzun oğullarının büyüklerinden biri, Kureyşliler'in Kabe'yi yeniden inşa etmeye yöneldikleri bir esnada şöyle demişti:
"Ey Kureyş topluluğu! Şu binanızın masrafına, temiz ve helal kazancınızdan başka birşey karıştırmayın. Fahişelerin mehri, faiz kazancı, insanlardan zulmen alınan mallar, bu inşaat işine bulaştırılmasın. "[1]
Yukarıdaki ifadeler, Arapların ve özellikle Kureyşliler'in üzerinde Kabe-i Muazzama'mn ne kadar etkili olduğunu ve onların burayı ne kadar tazim ettiklerini göstermektedir. Yine bu ifadelerden anlaşıldığına göre, Kabe-i Muazzama'nm İbrahim peygamberle olan bağlantısı, Arapları ve özellikle Kureyşyiler'i ona sarsılmaz, kopmaz bağlarla bağlamıştır. Kabe-i Muazzama, onlarda yaşayan bir vicdan meydana getirmiştir ki, bu da iman ve tevhid fidanının yeşermesine zemin hazırlamıştır.
Bütün bu sebepler, bizim ibrahim peygambere dönmemizi ve onun ilk mabed olarak Kabe'yi nasıl inşa etmiş olduğunu öğrenmemizi gerekli kılmaktadır. Ondan sonra da Kabe-i Muazza-ma'nın inşasıyla ilgili faaliyetler bahsine döneceğiz.
Kabe-i Muzzama ilk olarak, ibrahim peygamber tarafından kurulmuştu. Kabe'nin daha önce kurulduğu konusunda hiçbir kaynaktan haber gelmemiştir. Ibn Kesir bu konuda şöyle demiştir:
"İbrahim peygamberden önce Kabe-i Muazzama'nın inşa edilmiş olduğuna dair sahih bir haber nakledilme mistir. "Bir zamanlar ibrahim'e beyt (Kabe) in yerini açıklamıştık " ayeti kerimesine dayanarak, Kabe'nin ibrahim peygamberden önce inşa edilmiş olduğunu ileri sürenlerin görüşleri kuvvetli bir görüş değildir. Çünkü bu ayeti kerimede Kabe'nin yerinden söz edilmesi, onun yerinin Cenab-ı Allah'ın ilminde takdir edilmiş olduğunu göstermektedir. Ve yine Adem peygamberden İbrahim peygambere kadar geçen zaman içinde Kabe'nin yerinin bir çok peygamberler tarafından saygı gören bir mevki olduğu açıklanmaktadır."
Sonra Ibn Kesir, Adem peygamberin yeryüzüne indiği esnada Kabe'nin yeri üzerinde bir kubbe kurduğuna; meleklerin ona: "Ey Adem biz bu makamı senden Önce tavaf ettik " dediklerine ve Nuh'un gemisiyle Kabe'nin etrafında kırk gün müddetle döndüğüne dair söylenilen sözleri ele alarak şöyle demektedir:
"Fakat bu haberlerin tamamı Israiliyattandır. Bu sözlerin, ne doğrulanabilen, ne de yalanlanabilen sözler olduklarını daha Önce ifade etmiştik ." Bu sözleri söyleyen İbn Kesir, sonuçta şu karara varmaktadır: "İslam tarihi, İbrahim

peygamberden önce Kabe'yi inşa eden bir şahsı tanımamaktadır"
Biz de İbn Kesir'in vardığı sonuca katılıyor ve vehimlerle efsaneleri te'yid edecek gerçek tarihi deliller ile dini kaynaklı sabit ve sahih yazılar mevcut değildir. Öyle ise biz, zanlara tabi olmayız.
"Zan ise şüphesiz gerçeği ifade etmez (zan ile gerçeğe ulaşıl-maz)." (Necm:28)
İnşa edilişinden önce de Kabe-i Muazzama'nın yerinin, eski tarihi kaynaklarda da belirtildiği gibi, bilinen bir yer olduğunu açıklamıştık. İbn Kesir de bunu doğrulamakta ve "ibrahim peygamberin inşasından önceleri Kabe-i Muazzama'nın yeri saygı gören bir makamdı" diyerek sözlerini şöyle sürdürmektedir: "Daha önceleri de Kabe-i Muazzama'nın yeri insanlar tarafından saygı görürdü. Diğer çağlarda ve zamanlarda insanlığa aydınlık saçardı."
Bu, doğru bir sözdür. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in Nassı da, Allah dostu İbrahim peygamberin inşasından önceleri Kabe'nin yerinin bilinen bir makam olduğunu ifade etmektedir. Kur'an-ı Kerim'de konuyla ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:
"Bir zamanlar İbrahim'e beyt (Kabe'n)in yerini açıklamıştık." (Hac:26)
Ayette geçen "açıklamıştık" sözünden de anlaşıldığı gibi, İbrahim peygamberin inşasından Önceleri Kabe'nin yeri belliydi. Ce-nab-ı Allah onun yerini İbrahim peygambere açıklamıştır.
İbn Kesir ile diğerlerinin vardıkları sonuca katıldığımız, yani Kabe-i Muazzama'nm İbrahim peygamberden önceleri de başkaları tarafından saygı ve itina gören bir yer olduğunu kabullendiğimiz takdirde, şöyle dememiz gerekecektir: İbrahim peygamberden önce Kabe-i Muazzama'nm yerinin mahfuz kalması için etrafında bir kuşatma duvarının örülmüş olması zorunludur. Öyle ise bu duvarı örenler kimlerdir ve ördükleri duvarın ölçüsü ne kadardır?
İşte bu sorunun cevabım veren olmamıştır. Bu konuda araştırma yapılmamıştır. Sağlam tarihi kaynaklara v.e muharref olmayan kitaplara dayanılarak herhangi bir araştır-maya giren görülmemiştir. Söylenenler sadece zanna dayanmaktadır.
Belki de, önemli olmamakla birlikte, şöyle bir soru sorabiliriz: Kabe-i Muazzama mı, yoksa Mescid-i Aksa mı önce inşa edilmiştir? Şüphesiz İbrahim peygamberin inşa etmiş olduğu Kabe-i Muzzama, Mescid-i Aksa'dan Önce inşa edilmiştir. Bu kesindir. Denildiğine göre, Mescidi-i Aksa'yı, ibrahim peygamberin torunu Yakub (as) inşa etmiştir. Ondan sonra inşa edilmiş olduğunu söyleyenler de vardır. Buhari ve Müslim'in Sahihlerinde nakledilen bir hadisde Ebu Zer şöyle demektedir: "ilk kurulan mescid hangisidir, ya Resulullah?" diye sordum. Resulullah şöyle buyurdu: "Mescid-i Haramdır." Sonra hangisidir? diye sordum: "Mescid-i Aksadır" dedi."
Fakat şunu düşünmemiz gerekir: İbrahim peygamberin inşa etmesinden sonra da

Kabe-i Muazzama'da bir çok onarımlar yapılmıştır. Çünkü İbrahim peygamberin inşa etmiş olduğu binanın, ikibin yıldan fazla sağlam bir şekilde kalmasına ve yıkıima-masına imkan yoktur. O, burasını inşa ederken işçilere zor kullanan Firavun gibi davranmamıştı. Ancak İbrahim peygamber ile oğlu İsmail, ne bir taş, ne bir yün, ne bir yapağı, ne de bir insan gücünü gasbetmeksizin kendi güçleri ile bu binayı inşa etmişlerdir.

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 301.

Kabe'nin Kureyşliler Tarafından Yeniden İnşaası

Kureyşliler sarsılmaz bir azim ve ihlasla ve mensuplarının gayreti ile Kabe'yi yeniden inşa etmek üzere işe koyuldular. Bu iş için, içine haram katılmamış helal mallarını harcadılar. Bu malların içinde gasbedilen bir kan parası, faiz kazancı, fahişelerin mehri yoktu. Birbirleriyle çekişmeden, kavga etmeden ve sırt çevirmeden Kabe'yi yeniden inşa etme işine giriştiler. Her ne kadar burası, yüksek sütunlu İran saraylarına ve kazıklar sahibi Fira-vun'un köşklerine benzemese de, insanoğlunun inşa ettiği en mukkaddes bina idi. Bedevilerin ve medenilerin inşa ettikleri binaların en saygıya değer olanıydı. Çünkü bu, Kabe-i Muazzama idi.
"Doğrusu insanlara (mabed olarak) ilk kurulan ev, Mekke'de olandır. Alemlere uğur, bereket ve hidayet kaynağı olarak kurulmuştur." (Al-i İmran: 96)
Binanın sağlam bir şekilde yeniden kurulması için, çürümüş olan kısımlarını yıktılar. Kabe yapısının eskimiş olması, taşlarının ve binasının üzerinden uzun zamanların geçmiş olması nedeniyle bazı haşereler binanın duvarları arasında ve çevresinde yaşamaya başlamışlardı. Anlatıldığına göre Kureyşliler, Kabe'yi yıkmaya başlayacakları sırada, çevresinde bir yılan görmüşlerdi. Bu yılan Kabe'nin etrafını tamamen kuşatmış olduğu için, başı kuyruğunun yanındaydı. Onu görünce şiddetli bir ürküntüye kapıldılar. Kabe'yi yıkacak olurlarsa kendilerini helak edeceğinden korktular, bu nedenle şaşkın ve mütereddit bir halde durdular. Artık Kabe'ye yaklaşamıyorlardı. Elleri yanlarına düşüp kararsız kaldıkları bir sırda, bu yılanın, Kabe-i Muazzama'yı inşa etme hususunda bir günaha bulaşmış olmalarından, bu iş için sarfedecek-leri paranın helal olmadığından, yapacakları işe bir kötülüğün karışmış olmasından, yahut kalplerinde kötü düşüncelerin bulunmasından dolayı kendilerine görünmüş olduğunu zannettiler. Tam bu esnada Mahzum oğulları kabilesine mensup Muğire, birbirlerini kıskanmamalarını, birbirleriyle ihtilafa düşmemelerini tavsiye ederek aralarında bir iş bölümü yapmaları için nasihatta bulundu. Onun bu nasihati üzerine Kureyşliler yeni bir azimle işe giriştiler. İbn Kesir'in "TarüYinde anlatıldığına göre, Kureyşliler azimlerini biledikleri esnada, gördükleri yılan kaybolup gitmişti. Bu yılanın, aziz ve celil olan Allah tarafından kendilerine gösterilmiş olduğunu düşündüler.
Eğer bu yılan haberi doğruysa, onun Kabe-i Muazzama'nm köşelerinden biri arasına yerleşmiş olması lazımdır. Herhalde Ce-nab-ı Allah onların niyetlerini saflaştırmak için, bu yılanı gökten değil, herhangi bir yerden kendilerine

göndermişti. Maksat, kalp-lerindeki cahiliyet pisliklerini, Kabe'yi inşa ederken gidermeleriydi. Çünkü orası, İbrahim peygamberin, Allah'ın emriyle inşa etmiş olduğu ilahi bir evdi. Orayı inşa ederken temiz kimselerin inşa etmeleri gerekliydi. Bu nedenle Kureyşliler kalplerini temizlediler, mallarını haramdan arındırdılar. Bundan sonra Kabe'yi bizzat inşa etmeye başladılar. İnşaat işini kendi aralarında paylaştırdılar. Kabe'nin binasını dörde taksim ederek, her bir bölümünü bir gurup inşa edecekti. Kabe'nin kapısının bulunduğu duvarı Abdü Menaf ve Zühre oğullan; Hacerü'l- Esved ile Rüknü Ye-mani'nin arasını Mahzum oğulları ile birlikte Kureyş'in bazı kolları inşa edeceklerdi. Kabe'nin arka tarafını da Abdüddar, Ben-i Esed ve Ben-i Adiyy kabileleri inşa edeceklerdi.[1]
Bu iş bölümünü yaptıktan ve herkes kendi payına düşen işe razı olduktan sonra, inşaatın başlaması için Kabe'yi yıkmaya başlamak gerekiyordu. Fakat Kabe'nin, nefislerinde meydana getirdiği heybet dolayısıyla, onu yıkmaya cesaret edemediler. Çünkü yapacakları bu işin, Kabe'nin rabbi ve koruyucusu olan Allah'ın iradesi mi, yoksa kendilerini bu işe yönelten heveslerinin eseri mi olduğunu anlayamamışlardı.
Doğu tarafından Kabe'ye sadece bir tek kapı yaptılar. Ibn Kesir bu konuda şöyle demektedir: "Dilediklerini Kabe'ye koymak, dilemediklerini koymamak ve herkesin gelişigüzel girip çıkmasını Önlemek için, Kureyşliler Kabe'ye yüksekçe bir kapı yaptılar. Peygamber (s.a.v.), Kabe'yi ibrahim'in kurduğu temel üzerine yeniden inşa etmek istemişti. Kabe'nin kendisinden sonraki zamanlarda çokça yıkılıp yeniden inşa edilmesinden korktuğu için bu isteğinden vazgeçmişti. Buhari ile Müslim'in Sahih'lerinde aktarıldığına göre Peygamber efendimiz, Hz. Aişe'ye şöyle demiştir:
"Görmez misin ki, kavmin para yetiştiremedi. Eğer onlar küfürden yeni dönmüş olmasalardı.. Kabe'yi yıkar, ona biri doğuda, diğeri batıda olmak üzere iki kapı yapar ve Hatim'i de Kabe'nin içine katardım."
Kureyşliler Kabe'nin inşasını tamamladılar. Duvarları yükseltirken herhangi bir hususta anlaşmazlıkları olmadı. Kureyş batınlarından her biri, kendi payına düşen kısmı inşa etti. Ancak paylaşma kabul etmeyen bir hususla karşılaştılar. Bunun için de ihtilafa düştüler. Paylaşma kabul etmeyen husus, Hacerü'1-Esved'in yerine yerleştirilmesiydi. Bu mübarek taşı kimin duvara yerleştireceği hususunda ihtilafa düştüler. Tartışmaya başladılar, anlaşmazlıkları şiddetlendi. Kılıçlar çekilmek ve kanlar akmak üzereydi. Abdüddar oğulları, daha önceleri Kabe'nin bakım ve hizmet işini Kusay'ın kendilerine vermiş olmasını gerekçe olarak ileri sürüp Haceru 1-Esved'i kendileri duvara yerliştirmek istediler. Kan

dolu bir çanağı getirdiler. Sonra kendileri ile Adiyy bin Kab bin Lüeyyoğullan, ölmek üzere akidleştiler. Ellerini kan dolu çanağa hatırdılar. Kureyşliler'in bu durumu dört gece boyunca devam etti. Yapılan toplantılar sonuçsuz kaldı. Sonra Mescid-i Haram'da bir araya gelip sakin kafa ile müşavereye başladılar. Kan, ya da ölüm çanakları gizlendi. İnsaflıca konuşmaya başladılar. Şer ve kötülük duygularını gizlediler. Ya da içlerindeki kin ve öfkeyi çıkarıp attılar. İyi niyetle hareket edildiği zaman çoğu kez kötülük ve şer duyguları akim kalır. Anlaşmazlık ve düşmanlık zeminlerinde bir de bakarsınız ki uyum ve dostluk ışıkları parıl-damıştır. İşte Mescid-i Haram'da yapılan sakin havadaki toplantı, Allah'ın Beyt-i Haram'ının bereketi ile dostluğa zemin hazırladı. Kureyşliler'in en yaşlısı, toplantıya katılanları düşmanlığı sona erdirmeye ve barışmaya davet ederek şöyle dedi:
"Ey Kureyş topluluğu! Aranızdaki anlaşmazlığı çözümlemek için, bu Mescid-i Haram'a ilk girecek olan şahsı hakem tayin edin." Kureyşliler, yaşlı adamın tavsiyesine uydular, bunun Ce-nab-ı Allah'ın bir tevfik ve inayeti olduğunu, Mescid-i Haram'a giren ilk şahsı gördüklerinde anladılar. Yaşlı adamın konuşmasından ve kendilerinin o tavsiyeyi kabullenmelerinden sonra Mescid-i Haram'a ilk olarak Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.) girdi. Büyükleri dedi ki: "İşte emin ve güvenilir olan şahıs budur. Biz bunun hakemliğine razı olduk"
Muhammed (s.a.v.) emin adıyla çağrılıyordu. O bu ismi kendine alem yapmıştı. Çünkü emin kelimesi kullanıldığı zaman mutlaka Muhammed (s.a.v.) akla gelirdi. Bu hususa daha önceleri de işaret etmiştik. Peygamber efendimizin yaşı ilerledikçe Kureyşliler onun emanet, dürüstlük, hikmet ve adaletine daha çok inanmaya başlıyorlardı. Kılıçlarım kınlarına geri sokturacak olan hakemin Muhammed (s.a.v,) olduğunu öğrendiklerinde bütün Kureyşliler, rıza gösterip gönülleri hoş oldu. Bu haber Peygamber efendimize ulaştırıldığında kendisi de buna memenun oldu; gözü aydınlandı. Istırap ve huzursuzluk içinde olan gönüller ona yöneldi. Onunla sükunet buldu. Peygamber efendimiz onlara: "Bana bir yaygı getirin." dedi. Getirdiklerinde Hacerul-Esved'i alıp kendi eliyle yaygının ortasına bıraktı. Sonra: "Her kabileden bir şahıs bu yaygının bir ucunu tutsun, sonra da hep birlikte yaygıyı taşın konulacağı yere kadar kaldırsın." dedi. Qnun dediğini yaptılar, taşın konulacağı yere kadar geldiler. Kendisi mübarek eli ile taşı alıp duvardaki yerine yerleştirdi. [2]
Bu, Peygamber efendimizin, anlaşmazlıkları çözen ve kılıçlar sıyrılmadan, insanlar ölüme hazırlanmadan anlaşmaya kavuşturan kişiliğinin bir Örneğiydi. Bu, Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'den zuhur eden mübarek bir koku idi. Artık nübüvvetinin belirtileri ortaya çıkıyor, harika haller gösteriyordu.

Kabe-i Muazzama'nın binası göğe doğru yükselmişti. Bu yeni binası, Peygamber efendimizin zamanına kadar varlığını devam ettirmişti. O, Kabe'yi yıkarak ibrahim peygamberin inşa ettiği temeller üzerinde yeniden inşa etmek istemişti. Ancak Kureyşli-ler'in küfürden yeni çıkıp müslüman olduklarını düşünerek bu hususta onları rahatsız etmekten endişe etmiş ve bu isteğinden vazgeçmişti.
Hulefa-yı Raşidin'den ve Muaviye'nin döneminden sonra Mua-viye oğlu Yezid'in dönemi başladı. Ehli imandan olan kimseler, Yezid'e başkaldırdılar. Ona başkaldıranlardan biri de Abdullah bin Zübeyr idi. Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'in öldürülmesinden sonra Abdullah bin Zübeyr kuvvetlenmişti. O bu haksız öldürmeye karşı isyan etmişti. Bu maksatla da insanların bir çoğu Abdullah'a biat etmişlerdi.
Daha sonraları Mervan oğlu Abdülmelik, Abdullah'a karşı savaşa girişti. Abdullah'ın bulunduğu Mekke-i Mükerreme kuşatma altına alındı. Kabe-i Muazzama'ya mancınıklarla taşlar atıldı. Ve şerefli bina yıkıldı. Zübeyr'in oğlu Abdullah, Kabe'yi İbrahim peygamberin kurduğu temeller üzerine inşa etmeye yöneldi. Tekrar eski uzunluğuna göre inşa etti. Kureyşliler'in helal malının azlığından dolayı açıkta kalan Hatim'den bir miktarı, yine Kabe'nin inşa alanına soktu. Kabe için yeni bir kapı daha açtı. Çünkü Abdullah, müminlerin annesi olan teyzesi Aişe (r.a.)'den nakledilen ve yukarıda sözünü ettiğimiz hadis-i şerifi işitmişti. Kabe'yi o hadiste anlatılan esaslara ve ölçülere göre inşa etti. Fakat Abdullah bin Zübeyr'in yönetimi fazla uzun sürmedi. Kısa bir süre sonra öldürüldü. Abdülmelik tarafından vali tayin edilen Haccac bin Yusuf Es'sekafı yönetimi ele geçirdi. Abdullah bin Zübeyr'in Kabe'yi değişik bir şekilde ve İbrahim peygamberin kurmuş olduğu temeller üzerine inşa edişi hususunu Abdulmelik'e açtı. Bu hususta fikrini sordu. Abdulmeîik, Haccac'a yazdığı cevabi mektubunda şöyle diyordu:
"Abdullah bin Zübeyr'in uzunluk ölçüsüne riayet et. Ama Ha-tim'e yaptığı ilaveyi kaldır. Açtığı ikinci kapıyı kapat." Haccac, Halife Abdulmelik'in buyruğuna uydu.
Rivayete göre Abdülmelik, Haccac'a bu hususta vermiş olduğu izinden dolayı pişmanlık duymuş ve Haccac'a lanet etmiştir.
Halife Mehdi, Kabe'yi tekrar İbrahim peygamberin kurmuş olduğu temeller üzerine yeniden inşa etmeyi düşünmüş. İmam Malik bu konuda kendisini uyararak şöyle demiştir:
"Korkarım ki Kabe, hükümdarların oyuncağı haline gelir. Her gelen bir değişiklik yapar." İmam Malik'in bu uyarısı üzerine Mehdi, Kabe'ye el atmaktan vazgeçmişti.

---

[1] ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 3, s. 303.

[2] Sireti İbn Hişam.

Aba

Görülüyor ki, Kureyşliler Kabe-i Muazzama'ya büyük özen göstermekteydiler. Onu yüceltir ve üstün tutarlardı. Çünkü kendi şeref ve üstünlüklerini Kabe vasıtasıyla elde etmişlerdi. Onu korumak ve bakımını yapmak hususunda titizlik gösterirlerdi. Bu hususta ileri giderek, ibrahim peygamberin yapmış olduğu hac menasikine aykırı davranışlarda bulunmuşlardı. Kabe'ye lüzumundan fazla tazimde bulunmuşlardı. Ona olan bağlılıklarının ifrat derecesine varmasından ötürü Arafat gecesinde dahi Kabe'nin yanıbaşından ayrılmamaya karar vermişlerdi. Kabe'yi tavaf ederken "Hims" denilen bir aba giyerlerdi.
"Biz Harem'in çocuklarıyız, Allah'ın bey tinin yanıbaşında ikamet edenleriz. " derler ve Kabe'yi bırakıp Arafat'a gitmez, orada vakfe yapmazlardı. Halbuki Arafat'ta vakfe yapmanın, ibrahim peygamberin şiarlarından biri olduğunu biliyorlardı. Ibn Kesir onların böyle yapmalarına gerekçe olarak şu hususları anlatmaktadır:[1]
"Onlar icad etmiş oldukları yoz bidatların dışına çıkmazlardı ihramda iken sütten yağ ve çökelek çıkarmaz, içyağı kullanmazlardı. Kıldan dokunmuş çadırların altında gölgelenirlerdi. Ih ramda oldukları müddetçe hacılarla umrecilerin, sadece Kureyş-liler'in hazırladıkları yemekleri yemelerini zorunlu kılarlardı. Yine hacılarla umrecilerin, ancak Kureyşliler'in hazırladıkları giysiler ve abalar içinde tavaf etmelerini mecburi hale getirmişlerdi. Kabe'yi tavaf edecek olan bir şahıs, -kadın olsa dahi- Kureyşli-ler'le Kinane ve Huzan kabilelerine mensup kimselerin hazırlamış oldukları tavaf giysisini bulamadığı takdirde çıplak vaziyette tavaf etmek mecburiyetinde kalırdı. Bu durumda kalan bir kadın, elini kendi tenasül organının üzerine kapatarak Kabe'yi tavaf eder ve tavaf esnasında şöyle derdi: "Bugün, tenasül organımın bir kısmı ya da tamamı göründü. Fakat bundan sonra görünmesine müsaade etmeyeceğim." Bir kimse Kureyşliler'le Kinane ve Hu-zaalılar'ın hazırlamış olduğu tavaf giysisisini bulduğu halde onı giymeyip kendi elbisesi ile Kabe'yi tavaf ettiği takdirde, tavaf sonrasında o elbisesini çıkarıp atması, ondan artık hiç yararlanmaması gerekirdi. O elbiseden ne kendisi ne de başkaları faydalanamaz ve dokunamazdı. Araplar, o elbiseye "laky (atılmış)" adını verirlerdik
Kureyşliler'in Kabe-i Muazzama'ya karşı gösterdikleri taassuptan bazı örnekleri sunmuş olduk. Onlar, hac ibadetini Kabe-i Muazzama'yı ziyaret etmekten ibaret saymışlardı ki, bu da onların Kabe'ye karşı taassuplarından başka bir şey değildi. Öyle ki, İbrahim peygamberin hac konusundaki prensiplerim unutmuşlardı.

İbrahim peygamberin şeriatine göre Hac ibadetinin eda edilmiş olması için Arafat'ta vakfe yapmanın yanı sıra, Kabe'yi tavaf etmekde gerekirdi. Haccm rükünlerinden biri olan tavafın sınırlı bir vakti yoktur. Sene içinde herhangi bir zamanda tavaf edilebilirdi.
Nübüvvet görevini almadan önce Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in, Kureyşliler'in gelenek ve davranışlarını taklit etmeyişi, aksine vakfe yapmış olması, peygamberliğin gerçekliğini destekleyen olağanüstü hallerdendir. Şüphesiz ki onun Kureyşliler'e uymayarak İbrahim peygamberin dinine göre hac ibadetini eda etmiş olması, yüce Allah'ın kendisine bağışladığı Rabbani bir husus ve ilahi bir ilhamdı. Cahiliyet yaşantısını sürdüren Arapların yolundan yürümemiş, aksine yapılması gerektiği şekilde Kabe-i Muazzama'yı tavaf etmiştir.
Kureyşliler'in ticari faaliyetlerinin iki noktada göze çarptığı anlaşılmaktadır:
1- Hacılar, sadece Kureyşliler'in hazırlamış oldukları yiyecekleri yiyebilirlerdi. Bu da Kureyş'in ticaretini desteklemek içindi. Tavaf giysilerinde de durum aynıydı.
2- Mekke'ye komşu bulunan beldelerde ticari panayırlar kurulmazdı. Sadece Mekke'de kurulurdu. Şüphesiz bu hususta da bir çok aşırılıklar vardı. Normal olmayan taklit ve gelenekler vardı. Çünkü kabilelerden bazıları tavafa özgü giysiyi bulamadıkları takdirde Kabe'yi -kadın da olsalar- çıplak vaziyette tavaf ederlerdi. Hatta kadınlardan bazıları, mahrem yerlerini elleriyle kapatır, öylece Kabe'yi tavaf ederlerdi. Onlar, bu hükümlere mecburen tabi olduklarını düşünürlerdi. Halbuki İslamiyet bunu kesinlikle reddetmiş ve konuyla ilgili olarak yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur:
"Onlar bir kötülük yaptıkları zaman: "Babalarımızı bu yolda bulduk, Allah da bize böyle emretti." derler.
"Allah kötülüğü emretmez, de. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz "
De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her mescidde yüzlerinizi ona doğru tutun ve dini yalnız kendisine has kılarak O'na yalva-rın. ilkin sizi yarattığı gibi yine ona döneceksiniz."
(O) bir topluluğu doğru yola iletti, bir topluluğa da sapıklık müstahak oldu. Çünkü onlar, şeytanları Allah'tan başka dostlar tuttular ve kendilerinin de doğru yolda olduklarını sanıyorlar.
Ey Ademoğulları her mescid(e gidişinizjde süs(lü, güzel elbiselerinizi (üzerinize) alın;yeyin için, fakat israf etmeyin; çünkü O, israf edenleri sevmez.
De ki: "Allah'ın kulları için çıkardığı süsü ve güzel rızıkları kim haram etti?" De

ki: "O, dünya hayatında inananlarındır. Kıyamet günü de yalnız onlarındır." işte biz, bilen bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz.
"De ki: "Rabbim, ancak kötülükleri, gerek açığını gerek gizlisini, günahı ve haksız yere saldırmayı; hakkında hiçbir delil indirmediği bir şeyi Allah'a ortak koşmayı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyler söylemenizi haram etmiştir ." (Araf: 28-33).
Cebrail (a.s.)'m inmesinden sonra Muhammed (s.a.v.) cahiliyet pisliklerinden nefret edip kaçardı. Müşrikler, bu yaptıklarını Ce-, nab-ı Allah'ın emretmiş olduğunu iddia etseler de bu pisliklerden uzak dururdu. O, puta asla secde etmemiş, fuhşiyat ve levhiyat ir-tikab etmemiştir. Cahiliyet devri gençlerinin içine düştüğü bataklıklara düşmemiş, asla içki içmemiş ve kesinlikle kumar oynamamıştır. Kureyşliler'in içine düştükleri rezaletlere karşı, hakka inanan bir kimsenin vakarı ile protestoda bulunmuştur. Risaletle görevlendirilişi konusuna girmeden önce şunu belirtelim ki; 35 yaşına varmış bulunan Resulullah efendimizin peygamberlikle görevlendirilmesinin zamanı yaklaşmıştı. Alemlere rahmet olarak gönderileceği kırk yaşına merdiven dayamak üzereydi. Onun kutsal risalet vazifesini kendisine tevdi edilmesini anlatmadan önce iki hususa işaret etmek istiyorum:
1- Resulullah efendimizde peygamberlik Özellikleri olgunlaşmıştı. Dolaysıyla mükemmel ahlakını açıklamamız kaçınılmazdır.
O, bütün insanlık için bir ahlak örneğiydi. Allah tarafından gönderilen bir resul olmadan önce de o, ahlak bakımından melekleri andırmaktaydı. Onu meleklerden ayıran yegane Özelliği, irade sahibi oluşuydu, insani bakımdan mükemmel bir beden ve yaşantıya sahipti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onu, ümmiler arasında ümmi olarak doğan seçkin bir peygamber olması için mükemmel bir şekilde terbiye etmişti.
2- Risaletle görevlendirilmesinden önce de ibadetle iştigal eder ve derinden derine düşünürdü, "Allah, peygamberliğini nereye (ve kime) bırakacağını daha iyi bilir." (Enam: 124).

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 3, s. 305.

EMSALSİZ KİŞİLİĞİ

Muhammed (s.a.v) deki İnsani Tekamül

Peygamber Efendimizin risaletle görevlendirilmesini anlatmadan önce bu konuya değindik ki Cenab-ı Allah'ın, yaratılmışlar arasından alemlere rahmet elçi olarak seçmiş olduğu şahsiyeti kamil ahlakıyla birlikte, tanıyalım ve rabbinin O'nu yüce bir terbiye ile eğitmiş olduğunu öğrenelim. Çünkü onun risaîeti, insanların kemale davet edilişi idi. O, beşeri nitelikleri içinde mutlak kemal idi. O'nun, ilahi vahiy yoluyla değil de fıtraten sahip olduğu karekter ve moral özellikleri öğrenmek istiyoruz. Her ne kadar bu karekter ve moral özellik, vahyin getirdiği prensiplere uygun idiyse de bu, yapısal özelliğinin gereği idi. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in O'nu nasıl terbiye ettiğini de anlatmak istiyoruz. Kur'an'ın terbiyesi sayesinde kuvvetli bir ahlaka sahip olmuştu. Aişe (r.a.)'nin de dediği gibi: "O'nun ahlakı Kur'an idi" O'nun, vahyi prensiplerle paralellik sağlayan fıtri ahlakını anlatmak istiyoruz. Ümmetini davet ettiği, Ümmetinin de davetine uyarak yaklaştıkları halde, yine de tam olarak ulaşamadıkları ahlakım anlatmak istiyoruz.
Kadi İyaz'ın Kitabüşşifa adlı eserinin mukaddimesinde Peygamber Efendimizin özellikleri anlatılırken şöyle denmektedir
"insanlardaki güzellik ve olgunluk özellikleri iki kısma ayrılır: Bunlardan biri fıtratın gerektirmiş olduğu dünyevi ze zaruri özelliklerdir. Dünya hayatının zaruretleridirler. Bir de dini müktese-bat olan hasletler vardır ki, bunların failleri övülürler. Bu özelliklere sahip olan imseler, derece itibariyle Allah'a yaklaşırlar. Sonra bunlar da iki gruba ayrılırlar: Bunlardan biri, sadece iki Özellikten birine mahsus olup diğeriyle içice girip imtizaç eder. Salt zaruri olan özellik, insanın irade ve çabasıyla elde edilmez; bu, insanın özünde var olur. Bu nitelikler Peygamber Efendimizde bulunduğundan dolayı yaratılış ve ahlakı mükemmeldi. Görünüşü güzel, aklı kuvvetli, anlayışı sağlıklı, dili fesahatli ve kendisi de ali cenab idi. Beslenmesi, uyuması, giyinmesi, barınması, evlenmesi, mal ve itibar kazanması gibi hayati zaruretlerini gerektirdiği nitelikleri de buna ilave etmek mümkündür
Uhrevi müktesabata gelince bunlara örnek olarakda şer'i faziletlerle yüksek moral Özellikleri, mesela din, ilim, hilim (yumuşak huyluluk) sabır,' şükür, adalet, zahidlik, suskunluk, sevecenlik, vakar, merhametlilik, güzel huyluluk iyi geçinme ve benzeri huyları gösterebiliriz ki, bütün bunlar, güzel ahlak adı altında

toplanırlar."
Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığına göre Kadi İyaz, peygamber efendimizin sahip olduğu Özellikleri iki kısma ayırmıştır:
1- İnsani yaratılış sayesinde elde edilen nitelikler. Bunlar, fıtratın kemali olup peygamber efendimizin bedeni özellikleri de bunlara ilave edilebilir.
2- Şer'i prensipleri doğrultusunda elde edilen güzellikler. Bunlara örnek olarak da alçak gönüllülük, yumuşak huyluluk, sabır, şükür ve güzel muamele gösterilmiştir. Genel olarak insani erdemleri aynı potada eriten güzel ahlakla ilgili nitelikler bu kısımda mütalaa edilirler. Şer-i şerifin ve vahyi ilahinin hükmü gereğince kazanılan bu sıfatlara cömertlik, tevazu, sabır, fesahat, ağırbaşlılık, yumuşak sözlülük, latif muamelede bulunmak, zaaf ve zillete düşmeksizin yumuşak görünmek, şiddete kaçmadan doğru sözlülük örnek olarak gösterilebilir. İnsanın sağlam fıtra-tıyla vahiy bu güzel huylarda bir araya gelirler. Nitekim bu güzel sıfatların hepsi Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v)'de mevcut idi. Hem sağlam fıtratı hem de cenab-ı Allah'ın ikramı sayesinde risa-let görevini almadan önce bu niteliklere sahip kılınmıştı. Cenab-ı Allah O'nu, yaratılmışlara peygamber olarak göndermeye hazırlamak için bu özelliklere sahip kılmıştı.
Biz andığımız kitabın bu bölümünde anlatılan ve insani fıtat gereğince Cenab-ı Allah'ın onu sahip kıldığı özellikleri anlatacağız. Bu sıfatların bir kısmı muamelelerle diğer kısmı insani ilişkiler; sevgi, merhamet, şefkat ve fesahatla ilgiliydi. Bu vasıflar onu risalete ve peygamberlik yükünü omuzlamaya hazırlıyordu. Bu özellikler peygamberlikle görevlendirildikten (bi'set) sonra da kendisinde devam etmiş iseler, bu cenab-ı Allah'ın onda meydana getirmiş olduğu bir lütfudur. Cenab-ı Allah, bu özellikleri onun bünyesine tohum olarak ekti insanlar da o tohumlardan yeşeren yemişleri elde ettiler. Ashabın bir kısmının söyledikleri gibi bu nitelikler bi'setten sonra onda meydana gelmiş değildirler. Aksine bu nitelikler, bi'seti süresince kendisinde oluşmuşlardır. Üstün güce sahip kudretli Allah bu nitelikleri onda varetrniştir. Kamil bir insan olması ve risalet yükünü omuzlamaya hazırlıklı olması için Cenab-ı Allah, bu nitelikleri onda meydana getirmiştir.

Aklının Mükemmelliği

Hiç bir insanın aklı, Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in aklı kadar mükemmel olmamıştır. Kendisine vahiy inmeseydi ve gökten hitap edilmeseydi bile, bir devlet kurmak, erdemli ve temiz bir toplum meydana getirmek için aklı tek başına yeterli olurdu. Fakat Cenab-ı Allah O'na olan nimetini tamamladı. O'nu kitap sahibi bir peygamber yaptı. İdraki sayesinde elde. ettiği şahsi kazancın yanısıra, ona yüksek bir insani nitelik ve doğru yola iletici ilahi ri-saleti verdi. Bunlardan birincisi, ikincisinin önülü durumundaydı. Bu ikisinden her biri diğerine muhtaçtı. Biri, diğeri olmadan varlığını koruyamazdı. Peygamberlik aklı kamil, fikri müdrik olmayan kimselere verilmezdi. Şahsiyeti yüce olan Resulullah'ı yüce rabbimiz seçerek peygamberliğe mahal kıldı. Emanetini O'na yükledi. İnsan aklı çok yüksek niteliklere sahip olsa bile, risalete mutlaka muhtaçtır. Çünkü yalnız başına akıl, yaşadığımız ve kıyamete değin yaşanacak zamanlarda ilgili önlemlerle donanmış olamaz. Akıl, ancak yaşadığı zamanla ilgili önlemleri alabilir. Vahyin hidayeti olmadan akıl, ileriki zamanları düşünemez. İleriyi perdeleyen Örtüleri aralayamaz. Geleceğini göremez. Şu halde geleceğini öğrenebilmesi için, Cenab-ı Allah'ın O'na bilgi ve ilim vermesi gerekir. Görünen ve görünmeyen alemleri bilen, yalnızca Allah'tır. Akıl her ne kadar güçlü de olsa kendi zamanından başka zamanların tedbiriyle donanamaz. Rabbimizin katındaki her şey, bir ölçü iledir.

Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), donanmış olduğu mükemmel aklı ile gelişip büyüdü. Bu nitelikli aklı sayesinde akranlarından üstün oldu. Delikanlılık çağına gelince, aklı onu daha bir özellikli kılmaya başlamıştı. Bu durumunu dedesi Abdülmuttalib far-ketmişti. Bu nedenle de O'na kamil insanların ahlakını öğretmek için yanına almıştı.

Ağırbaşlı ve mütekamil bir insan olan Muhammed (s.a.v.), dedesi Abdülmuttalib'in vefatından sonra amcası Ebu Taîib'in evine gitti. Onun çocukları arasında yüksek bir mevki elde etti. Sofrada yemek yerken onlar gibi yarıştırmıyordu. Elini yemeğe uzatıp sıkıntıya girmiyor, izdiham yaratmıyordu. Aksine az yemekle yetinerek vakarını koruyor, hırsa kapılmıyordu.

Neticede amcası onun bu halini farkederek daha bir ilgiyle gözetmeye başladı. Kendisine ayrı tabakta yemek verdi. Ve kendi çocuklarıyla birlikte yemek yarışına girmesini Önledi. Nihayet peygamber efendimiz, para kazancak bir yaşa geldi. El emeği ile yiyeceğini sağlamak için, koyun çobanlığı yapmaya başladı. Onuruna leke getirmeden, kişiliğine bir eksiklik bulaştırmadan gücü oranında

dünya menfaatini ve kazancını elde etmeye çalıştı.
İleriyi gören aklı sayesinde ömrünün ileriki yılları için hazırlığa girişti. Kendini, kavminin uğraş alanı olan ticarete hazırladı. Kavmi, ticaretle rızkım temin ediyor, kuvvetini bu yolda harcıyordu. Amcası Ebu Talib'e, kendisini Kureyş'in ticaret kervanıyla birlikte Şam'a götürmesi için ısrarlı bir teklifte bulundu. Amacı pazarlarda yapılan alış verişler üzerinde ihtisas sahibi olmak, gelir gider yollarını öğrenmekti. Henüz 12 yaşındayken amcasına böyle bir teklifte bulunmuştu. Bu kervanla birlikte gittiği ticari seyahatten döndükten sonra, aklı bu alandaki tecrübe ile dolmuştu. Pazarlar hakkında bilgi sahibi olarak az-çok mallarla ticaret yapmaya başladı. Malın hangisinin kazanacağım, hangisinin zarar edeceğini biliyordu. Aklının mükemmelliği dolayısıyla bu tacir genç, Kureyş toplantılarına katılıyordu. Kureyş'in düzenlediği toplantılarda hazır bulunuyor, orada söylenen haklı sözlere rıza gösteriyor, batıl sözlere karşı da nefretini yansıtıyordu. Batıl şeyleri asla tasvip etmiyordu. Hülasa bu toplantılarda nelerin söylendiğini araştırmak istiyordu. Ayrıca "Hilf ül-Fudul" topluluğu arasında bir üye olarak da yerini almıştı. Bu toplulukta üye olarak yerini almış olması, kızıl tüylü koyun sürülerine sahip olmaktan daha çok hoşuna gitmişti. Bu topluluk kadar hakka yardımcı olacak hiç bir güç göremiyordu. Hakkın ve hakikatin her tarafa yayılmasından sonraki İslamiyet döneminde dahi böyle bir topluluk üyesi olarak göreve çağnlsaydı, mutlaka icabet ederdi. Çünkü o böyle bir topluluğu şerefli ve üstün bir topluluk olarak görmüştü.
İşte böyle... Onun idrak edici bir akla sahip kılındığını görüyoruz. İyisini kötüsünden ayırd etmek, hastalıklarına çare bulmak için toplumla kurduğu bağlantıları ve edindiği tecrübeleri ile bu idrak edici aklını daha da mükemmelleştirmeye çalışmıştı. Cenab-ı Allah, kendi lütfü ile O'na ihsanda bulunduğu takdirde toplumun yaralarına merhem olmaya çalışacaktı.
O'nun dış görünüşlere değil de hakikatlere nüfuz eden akli gücünden söz ederken delilsiz taklitlerden nefret edişini debelirtme-miz gerekiyor. O, bir delile ve hakikatlere dayalı sabit bir ilme dayanmadan helal ve haram hükümlerini vaz' eden cahiliyet adetlerinden nefret etmişti. Puta secde ettiği asla görülmüş değildi. Çünkü aklın hükmü, kendi şahsı için fayda veya zarara malik olamayan putlara secde etmemeyi gerekli kılıyordu. O, putların anılmasından, putlara ibadet edilmesinden rahatsız oluyordu. Henüz genç bir insanken rahip Buhayra'nın Lat ve Uzza adına kendisine yemin ettirmesi anında: "Lat ve Uzza'dan nefret ettiğim kadar hiç bir şeyden nefret çimiyorum !" diyerek red cevabım vermişti.
Kendisine Lat ve Uzza adına yemin veren bir tacir ile anlaşmazlığa düşmüş ve bu şekilde yemin etmeye yanaşmamıştı. Emin bir insan olduğunu anlayan tacir,

O'na yemin verdirmeden hakkını teslim etmişti.
Kavminin, ibrahim'in hac menasikinin dışına çıkarak uyduruk adetler icad etmeleri, Kabe'ye olan aşırı tutkunlukları ve saygıları (!) nedeniyle Arafat'ta vakfe yapmaktan vazgeçerek hac me-nasikinde değişiklik meydana getirmeleri durumunda Muham-med bin Abdullah (s.a.v.), kamil aklı ile gelip İbrahim peygamberin hac menasikine göre hareket etmiş, vakti içerisinde Arafat'ta vakfe yapmıştır. Onun bu aklından daha mükemmel bir akıl var mıdır? Bütün bunlar, ancak tartışmaya girmeden hikmet ile aklını kullanan, kavrayış sahibi bir insandan beklenebilir. Çünkü tartışma ve mücadele, taraflar arasında çekişme meydana getirir. Çekişmenin olduğu yerde de şüphe belirir. Çekişen taraflar arasında da hakikatler darmadağın olup zeval bulurlar.
Kureyşliler'in tümü O'nun aklının mükemmelliğini, idrakinin güçlülüğünü anlamışlardı. Tartışmanın kızıştığı, kılıçların çekilmek ve eğerlerin bağlanmak üzere olduğu bir sırada hakemliğine razı olmuşlardı. Oturum başkanı kendisim öne çıkmak ve anlaşmazlığa düşen insanlar arasında hak ile hüküm vermek üzere çağırdığında, Kureyşliler onun hakemliğine razı olmuşlardı. Çünkü onun vereceği hüküm, aklın ve hakkın hükmü olacaktı. Akıllı ve hikmetli davranmayan hangi şahsın hakemliğine insanlar rıza gösterirler?! O, basireti sayesinde insanları hükmüne boyun eğdirdi. Hacer'ül-Esved'i duvardaki yerine koyma hususunda herkesi ortak bir nokta etrafında topladı. Hiç bir kabileye ayrıcalık tanımadı. Hepsine ortaklaşa taşıttı. Başta taşı kendi eliyle alıp yaygının ortasına koydu. Kabile temsilcileri yaygının ucundan tutarak taşıdılar, duvardaki yerine getirdiler. Sonra kendisi tek başına taşı alıp iki mübarek eli ile duvardaki yerine yerleştirdi. Bunu aklının üstünlüğü sayesinde keşfetmişti. Oradaki herkes, onun yaptığına razı olmuşlardı.
Aklının mükemmelliği sayesinde, cahili gelenekleri sürdürenlerle birlikte olmadı. Asabiyet ağzıyla konuşmadı ve asabiyet etrafında mücadele vermedi. O, barış ve ahenk severdi. Savaş ve düşmanlık sevmezdi. Bu nedenle "Ficar" savaşına katılmadı, ancak amcalarım korumak amacıyla yüreğindeki acıma duygusuyla oklarını toplayıp veriyordu. Bu da akrabalık sevgisinden ileri geliyordu. Yoksa saygınlıkları ve haram ayları hiçe sayan "Ficar" savaşı nedeniyle bu işi yapmış değildi.
Bi'setten önceki hayatı boyunca Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in, kendi heva ve heveslerini frenlediği, herkesçe bilinen bir gerçektir. Çocukluğunda, çocukların yaptığı basit işlere tevessül etmemiştir. Gençliğinin baharın -da iken dahi gençlerin yaptığı gayri meşru hareketlerde bulunmamıştır. Erişkin bir erkek olup ahlakı mükemmelleştikten ve bedeni olgunluğa erdikten sonra da, kendisine

layık olmayan durumlara düşmemiştir. O, kendi heveslerine hakim olan güçlü ve dirayetli bir insan. Heveslerinin peşine düşmezdi. Şehveti, onu serkeşliğe yöneltemezdi. Çünkü heveslerin gücü ve buyurganlığı zayıfladığında, hakkın gücü ve otoritesi kuvvetlenir. Şehvetin hidddet ve şiddeti azaldığı zaman akıl söz sahibi olur. Aklın hükmü ise, heveslerle şehvetlerin hükmüne zıttır. Akıllı ve efendi kimse, hevesleri ile şehvetlerine hakim olan insandır. Bu gibi kimselerin akıllan söz sahibidir. Nefislerle gönüllere heva ve heves girdiği zaman, akıl, yolunu şaşırır; berraklığı bulanır. Abdullah oğlu Muhammed (sav), Kureyşliler'in en akıllısıydı. Çünkü onun hevesi, Mekke'nin büyüklerinde görüldüğü gibi kendisine hakim olamamıştı.

Kadi Iyaz, Peygamber Efendimizin aklının üstünlüğü ve bunun İslamiyetteki etkileri hususunda şöyle der:

"Peygamber efendimizin akimin mükemmeliğine, zekasının keskinliğine, duyularının güçlülüğüne, lisanın fesahatine, hareketlerinin mutedilliğine, şemailinin güzelliğine gelince, şüphesiz ki o, insanların en akıllısı ve en zekisi idi. Onun, halkın dahili ve zahiri durumlarına hükmedişini, avam (yığın) ve havassı (elit) idare edişini düşünen bir insan; şemailinin güzelliği, davranışlarının göz alıcılığının yanı sıra, kavrayışının mükemmelliğini de müşahede eder. Bütün bunların ötesinde Cenab-ı Allah, ona ilim vermiş ve şeriatı bildirmişti. Bunları öğrenmesi, daha önceki bir eğitiminden ve' teşebbüsünden kaynaklanmıyordu. Daha önce hiç bir kitap mütalaa etmiş değildi. Bütün bunlar onun aklının üstünlüğünden, zekasının keskinliğinden kaynaklanıyordu.

Veheb bin Münebbih bu konuda şöyle der: "Yetmiş bir kitabı okudum. Hepsinde de Peygamber (sav)'in, insanlar içinde en mükemmel akla sahip bir insan olduğunu, görüşünün üstün olduğunu gördüm."

Başka bir rivayette Veheb şöyle der: "Okumuş olduğum kitapların hepsinde gördüm ki, Cenab-ı Allah, dünyanın kuruluşundan sonuna kadar insanlara akıl vermiştir. Bütün insanlara vermiş olduğu akıl, Peygamber Efendimize vermiş olduğu aklın yanında ancak dünyadaki bütün kum tanelerinin yanında sadece bir kum tanesi kadardır."[1]

Ibn Kesir şöyle der: " Akıl sahibi herkes Muhammed (sav)'in, Cenab-ı Allah'ın yarattıklarının en akıllısı, hatta mutlak surette en akıllısı ve en mükemmeli olduğunu bilir." [2]

Bi'setten sonra aklının ürünleri, reayasını yönetmesi esnasında açık seçik bir şekilde görülmüştür. Cenab-ı Allah ona seri hükümleri ve Reayaya göstermesi

gereken şefkat ile merhameti vahyediyordu. Zalimin elini tutup zulmüne engel olması, hakkı batıla karşı himaye etmesi gerektiğini vahyediyordu. Ancak reayasına hakkı uygulama hususunda uygun bir yöntem seçmesi için onu yetkili kılıyordu. Uygulamalarında şeriatın hükümlerini açıklama bakımından bir hataya düştüğü takdirde, yüce Allah kendisini uyarıyordu.

Cenab-ı Allah'ın kendisinin insiyatifine bırakmış olduğu hususlarda Peygamber Efendimiz, akıllı siyaseti ve hikmetli yönetimi ile aklının üstünlüğünü insanlara göstermiştir.

Bir zamanlar münafıklık olayı şiddetlenmiş, münafıklar gemi azıya alıp müslümanlara çok zarar vermeye başlamışlardır. Hz. Ömer, Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'den, münafıkları Öldürmesi için kendisine izin vermesini istedi. Muhammed (s.a.v.), ona cevaben şöyle buyurdu: "İnsanlar, Muhammed kendi ashabını öldürüyor demesinler."

Bilahare münafıklık olayı daha da şiddetlendi. Ancak her aile kendi arasında bulunan münafıkı öldürmeye yöneldi. Bu durumda Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştu: "Hani Ömer nerede? Senin dediğin zaman onları öldürmüş olsaydık bugün onları öl dürmek isteyen bazı kimseler bize darılacak ve bizden kopacaklardı."

O bu hikmetli aklı ile rabbinin risaletini karşıladı. Bu hikmetli aklıyla erdemli şehir olan Medine'yi idare etti. Medine, Allah'ın hükmüne, emir ve yasağına göre idare edildi. Orada İslam nizamı tatbik edildi.

---

[1] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 43.

[2] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 65.

Belağati

Resulüllah (s.a.v.), Kureyşliydi. Kureyşliler arasında doğup büyümüştü. Kureyş kabilesi, Araplar arasında en fasih lisan ile konuşan kabileydi. Peygamber Efendimiz, hac mevsiminde Mekke panayırlarında hazır bulunur, oralarda irşad edilen şiirlerin edebi tadım alırdı. Hevazin kabilesi arasında, Sa'd oğulları içinde fasih arapçayı öğrenmişti. Hevazinliler, Arapların en fasih konuşanlarıydılar. Böylece onun konuşmasında ve beyanında, akim dili ile mensup olduğu medeniyetin dili bir araya gelip birleşmişti. Buna bedeviliğin saflığı da karışmıştı. Bunun yanı sıra konuşmalarında tatlılık ve akıcılık vardı. Lehçesi, bedevilerin en fasih lehçesi idi.
İşte bütün bu sebeplerden ötürü Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.) insanlar arasında en fasih konuşan bir kimse olmuştu. Hikmet ve açık kelimelerle meramını ifade ediyordu. Başkalarına öğüdü bulunduğu zaman ağzından çıkan kelimeler, inci gibi saçılırdı. Bu kelimelerden hiçbiri batıl ve boşuna söylenmiş değildi. Geniş manaları kısa cümlelerle ve açık seçik kelimelerle ifade ederdi.
İnsanların birbirleriyle ilişkileri ve kendi aralarında eğlenmeleri hususundaki beyanlarında istihfafın eseri görülmez, tatlı ve yumuşak sözleri, insana teselli verici bir rüzgar gibi kalpleri etkilerdi. Tatlı su; kalpleri dinçleştirir, gönüllerin susuzluğunu giderir.
Bi'setten sonra Ümmü Mabed, konuşmasını şöyle tasvir etmiştir: "Sustuğunda, üzerinde bir vakar görülürdü. Konuştuğunda da heybeti ve tatlı konuşması görülürdü. Konuşması açık seçik olup kelimeleri lüzumsuz ve işe yaramaz değildi. Kelimeler, aynı ipe saplanmış boncuklar gibi ağzından düzgün bir şekilde çıkardı."
Risaletle görevlendirilişinden sonra Peygamber Efendimizin yaptığı konuşmaların tavsifi işte buydu. Bi'setten önceki amacı da böyleydi. Bi'setten sonra da böyle oldu. Risaletine mahal, vahyine nail olması için Cenab-ı Allah O'nu seçmişti. O hem açık seçik, hem de veciz konuşurdu. İfadesi kısa, anlamlan genişti. Ağdalı konuşmaz, kelimeleri anlaşılmaz değildi. Yumuşak sözlü olup kelimelerinde sertlik görülmezdi. Kendini zorlamadan güzel kelimelerle konuşurdu. Sözleri tatlıydı. Tatlılaştırmak için yapmacık süslemelere yönelmezdi. Kelimelerinde ve konuşmasında tabii bir güzellik vardı. Bu tabiiliğinde yapmacık yumuşaklıklar veya sertliklerden eser yoktu. Sözlerinde ilahi ilhamın manaları vardı. Cenab-ı Allah, onun kelimelerini saflıkla güzelleştirmişti. Çünkü o kelimeler, saf bir nefisten ve iman dolu kalpten

çıkıyordu. Kalbinde imanla birlikte doğruluk da vardı. Kelimeleri, kendi nefsi gibi saftı. Lekelerden arınmıştı. Onun sözlerini, Cahiz şöyle tasvir etmiştir:
"Kullandığı kelimeler kısa, ama manası genişti ve tasvir edile-miyecek kadar yüksekti.'Tekellüften uzaktı. Uzatılması gereken yerde sözü uzatır, kısaltılması gereken yerde kısaltırdı. Garip kelimeler kullanmazdı. Argo kelimelerden uzak dururdu. O hikmet mirasını konuşurdu. Ancak günahtan uzak kelimelerle konuşurdu. Hakikatleri te'yid eder, ilahi tevfikten hoşnut olurdu. Cenab-ı Allah, onun bu sözleri üzerine sevgi ve muhabbet akıtmıştı. Onu kabul ile örtmüştü. Sözlerinde heybet ile tatlılığı bir araya getirmişti. Güzel ilham ile kelime sayısındaki azlığı bir araya getirmişti. Sözlerini tekrarlamaya ihtiyacı yoktu. Dinleyicilerin de tekrarlatmaya ihtiyaç duydukları görülmemiştir. Cümlelerinden bir kelime düşmediği gibi, sürçü lisan da yapmamıştır. Sözlerine karşı bir delil ileri sürülememiş, karşısında bir hasım duramamış, onu hiç bir hatip susturamamıştır. Bilakis uzun cümlelere kısa kelimelerle başlamıştır. Hasmını, yine ancak onun bildiği hususlarla susturmaya yönelmiştir. Hep doğru delilller ileri sürmüştür. Hak yolla amacına ulaşmak ve mücadeleyi kazanmak istemiştir. Bu hususta zorbalıktan medet ummamıştır. Rakibini susturmak için ayağım kaydırmaya yeltenmemiştir. Kimseyi ayıplamamış, kimseye lakap takmamıştır. Konuşması ne çok çabuk ne de çok ağırdı. Kelimeleri ne fazla, ne de eksikti. Sonra insanlar, Peygamber (s.a.v.) efendimizin kelamı kadar yararlı, doğru, dengeli, güzel, üsluplu, kolay telaffuzlu, anlamı açık, aydınlık bir söz ve ifade tarzı işitmiş değildirler."
Peygamber Efendimizin sözlerinde anlam tutarlılığının yanı sıra, ortama uygunluk da vardı. Sözleri dinleyicilerin kulaklarını rahatsız etmezdi. Aksine tatlı suyun akışı gibi rahatlık ve yumuşaklıkla insanların yüreklerine akardı. Öyle olunca da o güzel sözlerle kapsamlı ifadeler arasında bir uyum sağlanırdı. Dinleyicilerin idrakleri zorlanmaz, kulakları rahatsız edilmezdi. Konuşmasında bir tatlılık vardı. Sözler açık seçik konuşan bir dilden dökülürdü. Harfler, mahreçlerinden düzgün bir şekilde çıkarak yerlerine konulurlardı. Dinleyenler, kelimelerin güzelliğinden sözlerin tatlılığından, manaların özgünlüğünden dehşete düşerlerdi. Katı olmayan bir üslup seçerdi. Konuşmasında asla tekellüf ve yapmacıklık yoktu. Aişe (r.a.) anamız, Peygamber Efendimizin konuşmasını değerlendirirken şöyle demiştir:
"Resulullah (s.a.v.), sizler gibi kelimeleri hızla ve peşpeşe konuşmazdı. Aksine o, açık seçik bir şekilde konuşur, dinleyenleri de, söylediklerini hafızalarına yerleştirirlerdi."
Peygamber Efendimiz ağır konuşurdu. Sözleri alel acele ağzından çıkarmazdı.

Hatta Aişe anamızın rivayetine göre, dinleyicileri Peygamber Efendimizin ağzından çıkan sözlerdeki harfleri saymak isteselerdi, sayabilirlerdi. Hiç şüphesiz bu konuşmanın en anlaşılır ve hitabın en belagatlısıydı. Çünkü konuşmadaki sükunet, dinleyiciye kelimelerin güzelliğini ölçme ve mana üzerinde düşünme fırsatı verir. Bu yolla konuşmacının sözlerini hafızasına kazıyabilir. Kendini zorlamadan ve usanç getirmeden onun fikirlerini, düşüncelerini izleyebilir. Ama çabuk konuşma halinde dinleyici, konuşmacının kasdettiği manayı takip edemezse amacım kavrayamazsa bıkkınlığa kapılabilir.
Peygamber Efendimiz kekelemeden, açık ve net bir şekilde konuşurdu. Sözlerinde, konuşma kusurlarından hiçbiri yoktu. Sakin ve derin bir sesle konuşurdu. Doğruluk, O'nun sözlerini güzel-leştirir ve kalbe nüfuz ettirirdi. Fikir soranları hakka ve doğruya yöneltirdi. Ses ahengi güçlü ve sakindi. Kaba konuşmaz, kelimelerinde sertlik görülmezdi. Fıtri nağmelerin derinliğinin yanı sıra sesinde bir güzellik vardı. Gürültüye meydan vermeden açık bir sesle konuşurdu.
Rivayete göre Peygamber Efendimizin iki şerefli torunundan biri olan Ali oğlu Hasan (r.a.) Resulullah'ın yanında büyüttüğü Mü'minlerin anası Hatice diğer evliliklerinden birinden olma Hind bin Ebi Hale: "Resulüllah nasıl konuşurdu?" diye sormuş.
Hind şu karşılığı vermiş: "Resulüllah (s.a.v.) sürekli mahzun ve düşünceliydi. Hiç rahat etmezdi. Gerekmediği yerde konuşmazdı. Sükutu uzun sürerdi. Kelimeleri, dilinin tamamını kullanarak telaffuz ederdi. Dil ucuyla konuşmazdı. Yumuşak konuşur, kabalık göstermezdi. Başkalarını tahkir etmezdi. Az olsa bile nimeti tazim ederdi. Hiç bir şeyi kötülemezdi. Övülmesi gerekmeyen şeyi de övmezdi. Şahsi öfkesinden dolayı kimseye karşı sert çıkış yapmazdı. Ancak hakka saldırı olduğu zaman haktan yana olur ve direnişe geçerdi. Bir şeye işaret edeceği zaman elinin tamamı ile işaret ederdi. Bir şeyi tuhaf karşıladığı zaman elini çevirirdi. Hayret ettiği hususlarda konuşurken sağ elinin baş parmağını sol elinin ayasına bastırırdı. Öfkelendiği zaman çekip gider, sevindiği zaman da gözünü kırpardı. Güleceği zaman tebessümden ileri gitmezdi."
O'nun kelimelerinin etkileyiciliği ve sözlerinin parlaklığı ile konuşmasının güzelliği hususunda raviler ne derlerse desinler, yine de belağatini tam manasıyla anlatamazlar. Ondan aktarılan konuşmalarım dinlediğimiz zaman konuşmalarında toparlayıcı bir bilgiyi, her dinleyicinin hoşuna giden ifadeleri görürüz. Kelimelerinde ilhamın nüfuz ve insicamını, hikmetleri ve güzel kaynağı görürüz. Konuşmalarında, yumuşaklıkla kolaylığı bir araya getirmiş, kaba kelimeleri yumuşakça kullanmıştır. Sözlerinin anlamı gizlenmemiş, açıkça

görülmüştür. Onun kelimeleri mana, hatıra ve kaynak bakımından gönülleri etkisi altında bırakırdı. Kalplerde yer bulurdu. Delil olarak kullanılan konuşması sıradan dinleyici kalabalığı tarafından derhal benimsenirdi. Aynı doğrultuda konuşması havastan oluşan kimselerin Önüne delil olarak ileri sürüldüğünde, dinleyiciler tarafından yine benimsenirdi. Her insan, kavrayış gücü ne olursa olsun, sözlerini anlardı. Konuşurken Peygamber Efendimiz, garip oldukları için garip, tatlı oldukları için de tatlı sözleri özellikle seçmezdi. Ağzına geleni muazzam bir üslupla telaffuz ederdi. Sözlerini nfk ve yumuşaklık ile insicamlı cümleler ve fıtri fesahat ile kullanırdı. Sadece onu sevdiğimizden dolayı değil, hakikate olan aşkımızdan dolayı bu hakkı teslim ediyoruz. O'nun konuşmasını vasfettikten sonra Ca-hiz'in şu sözlerini tekrarlamamız hak oldu. Cahiz, 'Bu sözleri sadece onu sevdiğinden ötürü kullanmış,' denilmesin diye çok titiz davranmış ve şöyle demiştir: "Belki de ilmi kapasitesi olmayan ve sözlerin değerini anlamayan bir kimse, zanneder ki Peygamber Efendimizin sözlerini, aslında bulunmayan unsurlarla niteleyerek süsledik; Övüp şereflendirdik. Hayır, asla böyle bir şey yapmadık. Fazladan konuşma, alimlerce haram kılınmıştır. Hikmet sahipleri katında yapmacıklık, çirkin görülmüştür. Yalancılar, fı-kıhçılar nazarında itibarsız sayılmıştır. Benim peygamber sözünü gereğinden fazla övdüğümü methettiğimi iddia eden kimse, sapıklığa düşmüş ve emeği boşa gitmiştir.
Peygamber Efendimizin kitabındaki belagatı ve sözündeki kemali ifadeye çalışırken haddi aştığımızı söyleyen kimse, gerçekten günah söz söylemiştir. Çünkü onun insani beyan hususunda ulaştığı yüksekliğe, kimseler ulaşamamıştır. Bu, su götürmez bir gerçektir. Biz haddi aşmadık hatta onun belagatinin derecesine ulaşamadık ve ulaşanlayız da.
Kadi İyaz'm Muhammed (s.a.v.)'in fesahat ve belagatini dile getirmeye çalışırken söylediği sözleri okuyucuya aktarmamız hak olmuştur. Allah kendisinden razı olsun, Kadi İyaz bu konuda şunları söylemektedir:'
"Lisan fesahatine ve söz belağatine gelince, Peygamber (sav) efendimiz bu meziyetler için en faziletli bir örnek olmuştur. Onun fesahat ve belagat örneği olduğu, herkesçe bilinmektedir. Sözlerinin yapısı sağlıklıdır. İlgi çekici aydınlıkları vardır. Kısa ve veciz konuşurdu. Sözleri saf, kelimeleri net ve doğru anlamlıydı. Yap-macıklığa yeltenmezdi. Uzun manaları kısa kelimelerle ifade ederdi. Görülmemiş bedii hikmetlerle sözlerini süslerdi. Bütün Arapların lehçelerine vakıftı. Her ümmete kendi diliyle hitab ederdi. Lehçeleriyle diyalog kurardı. Belagat ile konuşur ve böylece tartışırdı. Oyleki sahabilerinin çoğu, bazan söylediği sözleri açıklamasını ve şerhetmesini isterlerdi. Konuşmasını ve

sözlerini zihnine alıp üzerinde düşünen kimse, bunu anlar ve bu gerçeği kabullenir. Sadece Kureyş, Ensar ve Hicaz ehliyle konuşmazdı. Bunların yanı sıra Vatifet'ül-Hindi, Kutun bin Harise el Alimi, Eş'as bin Kays, Vail bin Hacer el Kindi ve diğer Himyer kabilele-riyle Yemen hükümdarlarıyla konuştuğu, hepimizin malumudur."[1]
Bu ifadeler gösteriyor ki Peygamber (sav) efendimiz, Arapların bütün lehçelerini bilirdi. Çünkü Mekke-i Mükerremede ikamet etmişti. Hac mevsimlerinde Mekke'ye Arapların muhtelif kabileleri gelirlerdi. Kendisi de onların lehçelerini öğrenmeye özen gösterirdi. Zekası da bunu kavrayacak derecede yüksekti. Her duyduğunu öğrenebilecek kapasitede idi. Çevresinde cereyan eden her şeyi hafızasına yerleştirebilirdi. Bazı rivayetçilerin anlattıklarına göre o, Farsça ve Bizansça kelimelerin bir çoğunu bilirdi. Romalılara göndermiş olduğu mektupları da bunu te'yid eder. Bir mektubunda Herakliyus'a şöyle hitap etmişti: "Müslüman ol, beladan kurtul, Yoksa Berisilerin günahı senin üzerine olur." "Berisi" kelimesi Bizans dilinde, "Avam tabakası ile çiftçiler ve diğer halk" kesimi anlamına gelir. Arapların lehçelerini ve dil farklılıklarını bilmiş olması, Cenab-ı Allah'ın kendisini umumi olan ilahi risalet için hazırladığını ispatlamaktadır. Bir çok lehçeleri ve dil farklılıklarını bildiğine delil olarak Kadi İyaz, O'nun Hemedanlılara, Vail bin Hacer'e yazmış olduğu mektuplarım ileri sürmektedir. Bu kelimelerini de, doğruluk bakımından Kureyş kelimeleriyle denkleştirmiştir.
Sonra Kadi İyaz, "Şifa" adlı eserinde şöyle der: "Onun mutad konuşmalarına, bilinen fesahatine ve bize aktarılan hikmetlerine gelince, bu konuda bir çok kitaplar yazılmıştır. Sözlerinden bazısına başkalarının fesahati asla denk olamaz. Cümlelerinden bazısına başkalarının belagatı asla yetişemez. Örneğin şöyle buyurmuştur;
"Müslümanların kanları birbirine denktir. Onların en düşükleri bile ümmetlerini korumaya gayret eder. Onlar, başkalarına karşı tek bir eldirler."
"İnsanlar, tarak dişleri gibi eşittirler."
"Kişi sevdiğiyle beraberdir."
"Kendisi için düşündüğün iyiliği, senin için düşünmeyen kimsenin arkadaşlığında hayır yoktur."
"insanlar madenler gibidirler."
"Haddini bilen kimse helak olmaz."
"Kendisine danışılan kişi güvenilir olmalıdır."
"Hayır söyleyip kazanan, ya da sükut edip salim kalan kimseye Allah rahmet etsin."

"Müslüman ol ki beladan salim olasın ve Allah senin sevabını iki kez versin."
"Kıyamet gününde en çok sevdiğim ve en fazla yakınımda oturan, sizin güzel ahlaklılarınız, omuzu düşük (mütevazi), başkalarıyla kolayca arkadaşlık eden ve edileniniz olacaktır."
Peygamber Efendimiz kendisini ilgilendirmeyen boş şeylerden konuşmazdı. Başkalarına verebileceği şeyi verir ve cimrilik etmezdi.
Resulullah yine şöyle buyurmuştur; "iki yüzlüler, Allah katında itibar görmezler."
Peygamber Efendimiz insanlan dedikodu yapmaktan, çok soru sormaktan, mallarını israftan verilmesi gerekeni vermemekten, annelere eziyet etmekten ve çocukları diri diri gömmekten sakın-dırmıştır.
"Her nerede olursa Allah'tan kork. Kötülüğün ardı sıra bir iyilik yap ki onu silip götürsün, insanlara güzel ahlakla muamele et"
"İşlerin en hayırlısı, orta yolda olanıdır."
"Dostunu ihtiyatla sev çünkü o, günün birinde sana düşman olabilir."
"Zulüm, kıyamet gününün karanlığıdır."
Bazı dualarında da şöyle demiştir: "Allah'ım senin katından bir rahmet diliyorum. O rahmet ile kalbim doğru yola iletilip sükun bulsun. Onunla işlerim düzene girsin. Dağınıklığım düzelsin. Görmediğim durumları İslah edilsin. Görünürdeki durumum esenliğe kavuşsun ve yücelsin. Davranışlarım arınsın. Doğru yola iletileyim. Ülfet sahibi olayım. Onunla bütün kötülüklerden korunayım. Allah'ım ölüm anında kurtuluş diliyorum. Şehitler mertebesine kavuşmak, mutlu kimselerin yaşantısına ermek ve düşmanlara karşı muzaffer olmak diliyorum."
Peygamber Efendimizin bazı hutbe, nutuk ve dualarının bazı cemaatlar tarafından aktarılan örneklerini sunmuş olduk."[2]
Bundan sonra Kadi İyaz, Peygamber Efendimizin bazı kabilelerle yaptığı muahade ve barış anlaşmasının metinlerini aktarmıştır. Bazı kabilelerle yapmış olduğu anlaşmalardaki hükümlerle ince şartlan hiçbir katip yazamamış, hiç bir anlaşmacı tevsik edememiştir. Çünkü onun ifadeleri, mukayese kabul etmeyen, başkaları tarafından ifade edilemeyen yüksek bir seviyededir. Şanı takdir edilemiyecek edebi bir zirvededir. Muhammed (s.a.v)'in ifadeleri o kadar beliğdir ki, ondan önce hiç kimse o güzellikte ifadeler kullanamamıştır. Allah kendisinden razı olsun, Kadi İyaz bu konuda şöyle der:
"Daha önce benzeri görülmemiş ve ifadelerinin yüceliği kimseler tarafından takdir edilememiş sözlerini naklettim. Örneğin 'savaş kızıştı', 'Burnu üzerine düşüp öldü1, 'Mu min aynı delikten iki defa ısırılmaz1, 'mutlu kişi başkalarına

öğüt verendir. [3]
İşte böyle... Kadi İyaz, Peygamber Efendimizin nebevi kela-mmdaki fesahat ve belagatı ispatlıyor. Örnek olarak da yukarıdaki veciz sözlerini gösteriyor. O sözlerde parlak manalar ve nur fışkıran sözler vardır. O edebi sözleriyle, varlığın hakikatlerim formüle ediyor.
O'nu gören ve onunla bir arada yaşamış olan sahabilerinin bu konudaki sözlerim" ve siretinde nakledilen ifadeleri bir tarafa bırakıp kendisine sahih olarak nisbet edilen Müdevven hadislere yöneldiğimiz; bu hadiselerde beyan ve ifade düzgünlüğünü, lafızlardaki muhkem manaları araştırdığımız zaman şu sonuçlarla karşılaşırız:
a- Ağzından çıkan sözler, kolay ve akıcı bir biçimde çıkardı. Sözlerinde tabii bir güzellik vardı. Birbirleriyle uyum içindeydiler. Kelimeleri veciz olarak birbirlerini izlerlerdi. Sözlerindeki anlam bütünlüğü sağlıklı ve belirlenmiş bir amaca yönelikti. Düşüncelerini rahatlıkla dile getirirdi. Sözlerinde tabiat güzelliği gibi bir güzellik müşahade edilirdi. Bu hakikatleri anlamak istiyorsanız; onun kanaate davet edici, az ile yetinmeye çağına ve inatçılıktan vazgeçmeyi tavsiye edici sözlerine kulak verin:
"Zenginlik, mal çokluğuyla değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir. "
Yine dilerseniz, Onun nefse hakimiyete davet edici sözlerine kulak verin:
"Kuvvetli kişi, başkalarını yere yıkıp mağlup eden kimse değildir. Kuvvetli kişi, öfke anında kendi nefsine hakim olan kişidir."
O'nun bu derin manalar ifade eden ve kolay anlaşılır olan sözleri, insanların gönlüne işlerdi. Bütün öğüt ve yönlendirmeleri böyleydi. Bu nedenle sözleri çabucak hafızalara nakşedilirdi. Onun söylediği sözler, hafızalara yerleştirilmek için söylenen sözlerdi.
b- Nebevi belağatin özelliklerinden biri de Peygamber Efendimizin sözlerinin, fıtri akılların kapasitesinin üstüne çıkmayışıy-dı. Onun sözleri, derin manalar ifade etmekle birlikte fazla çaba sarfedilmeden anlaşılırdı. Ve ruhlara derinden derine nüfuz ederdi. Havas tabakasına mensup kimseler, bilmedikleri şeyleri onun sözlerinden öğrenirlerdi. İslam ümmetinin birliği ve yardımlaşmalarının gerekliliği hususunda söylemiş olduğu sözüne bakın:
"Mümin mümin için, birbirini tutan bina (taşları) gibidir."
"Karşılıklı sevgi ve merhametleri bakımından mü'minlerin durumu, bir cesedin durumu gibidir. Cesetteki organlardan biri hastalandığı zaman diğer organları uykusuzluk ve ateş ile ona destek olurlar."
Yüreklerindeki kin ve öfkeyi sökememelerine rağmen barış anlaşmasına katılanların bu muahedesini şu ifade siyle değerlendiriyor:

"Kin temeli üzerine kurulan barış!" Doğrusu her insan bilir ki kalpler fasittir. Zahiren yapılan sulh, kalplerde saklı olan kini ortadan kaldırmaz.
Çalışmanın erdeminden sözederken Peygamber Efendimiz her insamn kendi geçimini sağlaması gerektiği, kendisinden yararlanılması için de başkalarının yardımına hazır olması gerektiği hususuna değinerek şöyle buyurmuştur: 'Yüksekteki el, alçaktaki elden daha hayırlıdır,"
Anlaşmazlığa düşülmemesi gereken bir hususta şöyle demişti: "Bu işte iki keçi boyri"zmrıyla vuruşmasınlar."
Cenab-ı Alah'ın hayır ve bereketinin yeryüzüne tevdi edildiğine, her yere rızıktan yana kendi hissesinin verildiğine işareten şöyle buyurmuştu: "Her yer, kendi seması ile (mıhlanır.)"
Erkeklerin hanımlarına şefkat ve yumuşaklıkla davranmaları gerektiğine şu sözleriyle işarette bulunmuştur: "Yavaş ol. Şişelere yumuşak davran (yoksa onları kırarsın)."
Bütün bunlar, Arap edebiyatında daha önce örneklerine rastlanmamış özgün özdeyişlerdi. Bunların manaları açık, maksatları belirgindi. Avam tabakasına mensup kimseler de bunları rahatlıkla anlayabilirlerdi. Havas tabakasına mensup kimselerin kulakları, bu kelimelerden rahatsız olmazdı. Aksine herkes, daha önce bilmedikleri şeyleri bu kelimelerde görüp öğrenmişti.
c- Peygamber Efendimizin sözleri; hikmet taşıyan, uzun manaları kısa kelimelerle ifade eden sözlerdi. Kelime sayısı azdı. Fakat yeni manalar taşırdı. Daha önce bilinmeyen sözler söylerdi. Bakınız, bir defasında kendisine şöyle bir soru yöneltilmişti: "Ağızlarımızdan çıkan kelimelerden ötürü hesaba çekilecek miyiz?"
Cevaben şöyle buyurmuştu: "insanları yüzüstü cehenneme düşüren şey, dillerinin mahsulünden başka bir şey midir?"
Akrabalarının birbirlerinden kopması ve ilişkilerinin kesilmesi durumunda sıla-i rahim yapıp akrabalarına ziyarete giden kimse için şöyle demişti:
"Karşılıklı ziyarette bulunan kimse sıla-i rahim yapmış değildir. Ancak karşı tarafın ilişkiyi koparması durumunda ziyarete giden kimse sıla-i rahim yapmıştır."
"Konuşup kazanan, ya da susup beladan salim kalan kula Allah rahmet etsin."
d- Açıkça görüldüğü gibi Peygamber (sav) efendimiz, akıl ve vicdanlara hitap ederdi. Konuşurken bazı kelimelerden hoşlanmadığı, ya da anlam zorlamalarına kaçtığı görülmemiştir. Bilakis kelimeler, ağzından rahatlıkla akıp giderdi. Tatlı ve düzgün konuşurdu. Sözlerinde irşat ve yönlendirme vardı. Mü'minleri, söz ve davranışlarında olumlu olmaya ve düşünmeden başkalarını taklid etmemeye

davet edici sözlerine bakın:
"Sizden herhangi biri, her hususta başkalarıyla beraber olmasın. Böylesi der ki: insanlar iyilik ederlerse ben de iyilik ederim; insanlar kötülük ederlerse ben de kötülük ederim? Böyle olmayın, ama nefsinizi ağır tutun, insanlar iyilik yaptıklarında siz de iyilik yapın. Kötülük yaptıklarında kötülükten uzak durun."
e- Peygamber Efendimizin sözlerinde yapaylık yoktu. Onun sözleri zatı itibariyle bedii bir değer taşımaktaydı. Sözlerinde ba-zan seciler görülmüştür, ama bu secileri amaçlayarak üretmiş değildir. Bu, onun sözünün muhkemliğinden ve sağlamlığından doğmuştur. Örneğin bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: "Allah o kula rahmet etsin ki, konuşunca kazandı. Veya susunca beladan salim kaldı."Şüphesiz ki bu sözde seci vardır. Ya da secie yakın ifadeler vardır. Ama bu sözü söylerken herhangi bir yapaylığa ve kelimeleri zorlamaya yeltenmemiştir. Onun ağzından çıkan her kelime, mutlaka bir mana için kullanılmıştır. Yerinde kullanmıştır. Eğer onun sözlerindeki bir kelimeyi değiştirecek olursanız mana bozulur. Örneğin yukarıdaki hadis-i şerifte geçen "ganime" kelimesini -taşıdığı zengin manalarla birlikte- o manayı taşıyan başka bir kelime ile değiştirmemiz mümkün müdür? Böyle yaptığımız takdirde cümledeki vecizlik ve insicam bozulacaktır. Aynı şekilde hadisin sonundaki "selime" kelimesini de değiştirme imkanımız yoktur. O kelimenin taşıdığı ırz ve lisan selametine dair manaları başka bir kelimede bulamazsınız. Peygamber Efendimizin sözlerinde aklın coşkun yansımaları müşahede edilmekte ve inatçı tutumdan uzak durulduğu görülmektedir. Peygamber Efendimiz hikmetli sözlerden başka şeyler söylememiştir. Hep faziletten sözetmiştir. Onun konuşmasının amacı da buydu. Sözlerinde bir tatlılık vardıysa da bunu, kelimeleri zorlayarak meydana getirmiş değildir. Cümle yapısına zorki bir düzen getirmemiştir. Tabii sözü perdeleyen yapaylıklara yönelmemiştir. Vezin ve kafiyelerin gürültüsü altına girmemiştir. Onun sözlerindeki güzellik tabii idi. Lafızlarındaki süsler yapmacık değildi. Tıpkı hamamda konuşan kimsenin sesinin kendiliğinden yankı yapması gibi sözlerinde bir seci ve yankı görülürdü. Bunu isteyerek yapmazdı. Bütün bu özellikler doğal olarak konuşmasında görülürdü. Seri hakikatleri, fikhi manalardaki incelikleri açıklarken de bu özellikler müşahede edilirdi. Örneğin akidlerdeki batıl şartları ve bu şartların geçersizliklerini açıklarken şöyle buyurmuştur:
"Bazı kimselere ne oluyor ki, Allah'ın kitabında bulunmayan şartlan akidlerinde şart koşuyorlar? Allah'ın kitabında bulunmayan bir şart geçersizdir. Bu, yüz şart da olsa batıldır. Allah 'm yargısı haktır. Allah'ın şartı daha güvenilir ve daha sağlamdır. Velilik hakkı azad edene aittir."

Görülüyorki ifadelerindeki güzellik, muhkem bir insicam içindedir. Sözlerindeki güzellik, herhangi bir süsleme cihetine gidilmeden kendiliğinden zuhur etmektedir. Bütün bunlara rağmen sözlerinde derin fıkhi anlamlar taşımaktadır. Bunu fıkıhçılar kavrayabilirler Gerçi fıkıhta belli bir seviyeye erişememiş olanlar bile bu sözleriyle neleri amaçlamış olduğunu anlayabilir. Herhangi bir fikri zorlama ve çabaya ihtiyaç kalmadan, sözleri açık seçik bir şekilde ağzından dökülmüştür. Kelimeleri derli toplu, cümleleri insicamlıdır. Doğrusu güzel şeyler sağlam ve açık sözlerle ifade edilebilirler.
f- Kıssaları anlatırken tasvir üslubunu kullandığı görülmüştür. Kıssalardaki hakikatleri ve ibret noktalarını ağzından su misali akan sözlerle ifade buyurmuştur. Anlatmış olduğu kıssaları okuyan, ya da dinleyen kimseler amaçlanan şeyleri rahatlıkla anlayabilir, hedeflenen gerçek manaları kolaylıkla kavrayabilirler. Lafızda israfa gidilmemiş, manalar eksik bırakılmamıştır. Teferruata dalmadan meramını tam bir şekilde ifade etmiştir. Lüzumsuz şeyler söylememiştir. Örneğin Buharı ile diğerlerinin rivayet etmiş oldukları mağara arkadaşlarının kıssasını aktaralım buraya:
"Bir ara üç kişi yolda yürümekte iken yağmura yakalandılar. Bir dağdaki mağaraya sığındılar. Dağın üst taraflarından kopar büyük bir kaya parçası, gelip mağaram kapısına dayandı. Kapıyı tamamen kapattı. Birbirlerine dediler ki: Allah için işlemiş olduğumuz salih amellerinizi hatırlayın. Bu amellerinizi söyleyerek Allah'a yalvarın, belki Cenab-ı Allah kapıyı bizim için açar.
Aralarından biri dedi ki: "Allah'ım benim yaşlı ebeveynim, zevcem ve küçük çocuklarım vardı. Onları beslerdim. Akşam dönüşünde davarlarımdan sağdığım sütü eve götürür, önce ebeveynime verir, çocuklarımdan önce onlara içirirdim. Günün birinde bir ağaç beni meşgul etti. Ancak akşam olunca eve gelebildim. Ebeveynimin uyumakta olduklarını gördüm. Her günkü gibi davarı sağıp sütü getirdim. Yanı başlarına durdum. Onları uykularından uyandırmak istemedim. Sütü onlardan önce çoculara vermek de hoşuma gitmedi. Halbuki çocuklar ayaklarımın yanında bağrışmaktaydılar. Tan yeri ağanncaya kadar bu halde bekledim. Ey Rabbim eğer bunu senin rızanı kazanmak için yaptığımı biliyorsan, kapıyı azıcık arala da semayı görebilelim."
Cenab-ı Allah kapıyı biraz araladı, aradan semayı görebildiler.
Diğeri ise şöyle dedi: 'Allah'ım benim bir amcam kızı vardı. Erkeklerin, kadınlara duydukları sevginin en şiddetlisi olan bir sevgiyle onu sevdim. Onu istedim, ama o isteğime cevap vermedi. Nihayet ona yüz dinar götürdüm. O yüz dinarı elde edinceye kadar çok yorulmuştum. Dinarları götürüp ona verdim. Bacaklarının arasına oturduğumda bana: "Ey Allah'ın kulu, Allah'tan kork.

Bekaretimi ancak nikah ile çöz." dedi. Ben de bacaklarının arasından kalkıp gittim. Ey Rabbim eğer bunu senin rızanı kazanmak için yapmış isem, kapıyı bizim için biraz daha arala." Böyle dedikten sonra kapı biraz daha aralandı.
Üçüncüsü ise şöyle dedi: 'Allah'ım ben bir ölçek pirinç karşılığında bir işçi tutmuştum, işini tamamladığında "Hakkımı ver." dedi. Bir ölçek pirinci verdim, pirinci kabul etmedi. Ben de pirinci onun namı hesabına ekmeye başladım. Hasattan elde ettiğim paralarla bir inek ve yavrusunu elde ettim. (Yine günün birinde bana gelerek): "Allah'tan kork hakkımı yeme ve bana zulmetme." dedi. Ben de: "Şu ineği ve yavrusunu git al" dedim. 'Benimle alay mı ediyorsun1? Allah'tan kork ve benimle alay etme', dedi. Ben de: "Seninle alay etmiyorum. İneği ve yavrusunu al." dedim. Bunun üzerine ineği ve yavrusunu alıp gitti.
Allah'ım eğer bunu senin rızanı kazanmak için yaptığımı biliyorsan, mağaranın kapısının kalan kısmını da bizim için aç.' Böyle demesi üzerine Cenab-ı Allah, mağaranın kapısının kapalı kalan kısmını da açtı."
Şu gerçek kıssanın üzerinde biraz duralım. Bu kıssadaki ifadeler kolay ve düzgündür. Ayrıca bu ifadelerin yanı sıra bazı fiillerin tasviri de yapılmaktadır. Bu fiiller, faillerinin gönlünden zuhur etmiştir. Bu fiilleri yapanlar, Cenab-ı Allah'ın rızasını amaçlamışlardır. Hadis-i şerif, ibret ve mana bakımından doğru olmanın yanı sıra, açık ve net ifadelidir. Bu kıssadan elde edilen ibret ve manalar şunlardır:
1- Ameller, niyetlerle kaimdirler ve Cenab-ı Allah, ancak iyi amelleri kabul buyurur. Amelin iyi olması da ancak onunla Allah'ın rızasının amaçlanmasıyla mümkündür. Allah katında bulunan şeyleri talep eden kimse, mal, şeref ve itibar peşine düşmez. Sadece Allah'ın rızasını arzular. Nitekim peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
"Sizden biriniz, sevdiği şeyi Allah için sevmedikçe iman etmiş olamaz."
2- Yüce Allah'ın takdiri, O'nun ilminde değişmez bir düzene göre seyreder. O'nun takdir ettiği sonsuz hikmete göre cereyan eder. Eksikliklerden münezzeh olan yüce Allah, kendisine yönelen kimselerin sıkıntısını giderir. Darda kalan kimsenin duasına icabet eder. Tabiiki darda kalan kimsenin kalbi ihlaslı ve hedefi hayır olup Cenab-ı Allah'ın katında bulunan şeyleri amaçlamış ise, duasına icabet edilir. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"(O) ülkelerin halkı inanıp (Allah'ın azabından) korunsalardı. elbette üzerine gökten ve yerden bolluklar açardık." (Araf: 96)
3- Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, insanlara, özellikle yakınlarına fayda veren, olumlu işlere yönelen olumlu mü'minleri mükafatlandırır. Nitekim

anılan hadis-i şerifte de görüldüğü gibi o üç kişiden biri ebeveynine iyilikte bulunmuş, onları kendi küçücük yavrularına tercih etmiştir. Yavrularını açlıktan kıvranır vaziyette bıraktığı halde ebeveyninin yanı başında, şafak sökünceye kadar beklemiştir. Onları rahatsız etmemiştir. Bu da onların rızasını tercih edişinden dolayıdır. Çocukları kendisinden bir parça olduğu halde ebeveynini onlara tercih etmiş olması, aslında ebeveynini kendine tercih etmesi demektir. Çocuklarını ebeveynine tercih etmiş olsaydı aslında kendini ebeveynine tercih etmiş olurdu. Ebeveynini çocuklarına tercih etmiş olması, aslında ebeveynini kendinden üstün tutması demekti. Onun bu durumu şu ayeti kerimeye uymaktadır:
"Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi (Yoksul kardeşlerini) öz canlarına tercih ederler." (Ha§r:9.)
4- Andığımız hadis-i şerifte sözü edilen üç şahıstan ikincisinin yaptığı gibi serden, bütün imkanların mevcut olmasından sonra-uzaklaşıp kaçmak, kişinin sevap kazanmasına yol açan olumlu işlerdendir. Fazilet, olumluluktur. Olumsuzluk değildir.
5- Sözkonusu hadis-i şerifte sözü edilen üç kişiden üçüncüsünün yaptığı gibi hakkı sahibine vermek, İslamın faziletindendir. Başkalarının hakkına göz diken kimse Allah'a yakın olamaz. Allah'a en yakın kişi, başkalarının hakkını yemeyen, hak sahibine, hakkını veren kimsedir. Bu arada anılan kıssa, işçinin ücretinin ödenmesinin zorunluluğuna işaret etmektedir. Alın teri kurumadan hakkını vermenin zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Şüphesiz ki, Cenab-ı Allah, güzel iş yapanın ecrini zayi etmez.
g- Şunu da belirtelim ki peygamber (s.a.v.) efendimizin akdetmiş olduğu muahedelerdeki sözlerinin muhkemliği, belağatin en yüksek örneğini, ahlakın en güzel numunesini teşkil etmektedir. Akdetmiş olduğu muahedelerle dikkate almadığı hiç bir hak kalmamıştır. O, hakları açık seçik bir tarzda ifade etmiştir. Belirsizlikleri giderici, çekişmeleri önleyici olup, kavram kargaşalığına yer bırakmamıştır. Taraflara yüklenilen görevlerin hepsini açık ifadelerle, karmaşıklığa meydan vermeyecek, zulme mahal bırakmayacak bir şekilde kayda geçirmiştir. Anlaşmalarını sarih bir şekilde kaleme aldırmıştır. Şartların tamamını yazıya dökmüştür. Çünkü şartların bulunduğu yerde haklar kesilir.
Çağımızın yöneticileri, Peygamber Efendimizin dikte ettirdiği muahede metinlerini ihlaslı bir şekilde inceleyecek olur ve hakka yönelmek isterlerse; kaynak olarak, ümmi peygamberimizin dikte ettirdiği muahede metinlerinden daha zengin bir kaynak bulamazlar. Allah izin verirse, Peygamber Efendimizin siyasetini ele aldığımız zaman bu konuda ayrıntılı açıklamalarda bulunacağız.

[1] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 44.

[2] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 46.

[3] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 46.

Kamil Ahlak

a- Merhamet

Eksikliklerden arınmış olan yüce Allah, şerefli peygamberine şöyle demiştir:
"Ve doğrusu sen, büyük bir ahlak üzerindesin." (Kalem: 4.) İmam Ahmed bin Hanbel'in "Müsned" adlı eserinderivayet ettiğine göre peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
"Ben ancak ahlaki güzellikleri tamamlamak için gönderildim. "
"Rabbim beni terbiye etti. Edebimi güzel yaptı."
Ahlakın kemali ifadesi çok kısa olmakla birlikte zengin anlamlar ihtiva etmektedir. Bu kelime, fazilet sevgisini, fazilete tutkunluğu ve faziletin hakkını vermeyi kapsamaktadır. Ayrıca hüsnü muaşereti, sevginin letafetim, sıla-i rahmi, uzak-yakm komşu iyiliği, insanları sevmeyi, onlara merhamet etmeyi, mütevazi olmayı, güler yüzlülüğü, insanları sevecen bir çehre ile karşılamayı, ağır başlılığı, yumuşak huyluluğu, kabalıktan uzak durmayı, öfkeyi bastırmayı, nefse hakimiyeti, hayayı, tanınan tanınmayan herkese selam vermeyi, elde mevcut şeylerle cömertlik etmeyi, elde mevcut bulunmayan şeylere karşı zühd göstermeyi, kabalıktan sakınmayı, kötülüklere karşı afkarhğı, hataları müsamaha ile karşılamayı, kötülüğe iyilikle karşılık vermeyi, kalbi kinden arındırmayı, cahiliyetten yüz çevirmeyi, karşılıklı sövüşme ile tartışmadan uzaklaşmayı, kolaylık göstermeyi, zorluk göstermekten sakınmayı kapsamaktadır. Özetle güzel ahlak; nefsi ter-biyelendirmeyi vicdan eğitmeyi, insanlarla ülfet peyda etmeyi, onlara yakın olmayı, onlara karşı alçak gönüllü olmayı, zayıflara şefkatli olup onlara yakın olmayı, onların acılarına ortak olmayı, sevinçlerine katılmayı, günaha karışmadan insanlarla beraber olmayı kapsamına almaktadır.
Doğrusu güzel ahlak, hakka daveti etkilemektedir. Delil ve mukayese güzel ahlakın hak yoluna daveti etkilediği oranda bir etkiye sahip değiller. Güzel ahlak, Peygamberlik niteliklerinden-dir. Muhammedi ahlakın doğurduğu olumlu sonuçlarla ilgili olarak Cenab-ı Allaha şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak davran-dm ve eğer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi. Öyle ise onlar(ın kusurların)dan geç, onlar için mağfiret dile. (Yapacağın iş(ler) hakkında onlara danış. Bir kere de azmettin mi, artık Allah'a dayan; çünkü Allah kendine dayanıp güvenenleri sever." (Ali İmran: 159.)

b-Af

İnsanları hak yola iletmesi, dosdoğru yola kavuşturması için Cenab-ı Allah, Muhanımed (s.a.v.)'i hazırlamıştı. Ona kamil ahlak bağışlamıştı. Kamil ahlakı sayesinde insanların kalplerini
birbirine ısındırmış, onları bir araya getirmişti. Ancak taşkınlık edip büyüklük taslayan ve heveslerini hakka tercih eden kimseler, bu birlik ve beraberliğin kapsamı dışında kalmışlardı. Peygamberlikle görevlendirilmesinden önceleri de aşiretini sever, dostlarını kendine yakın tutardı. Kimseye düşmanlıkla davranmazdı. Bilakis kavmi arasında temiz bir melek olmuştu. Çirkin söz ve fiillerden uzak dururdu. Heveslerine uymaz heveslerinin serkeşliğine fırsat vermezdi. Kimseye düşmanlıkla mukabelede bulunmaz, kavga ve gürültü çıkarmazdı. Söz ve fiillerinde kabalığa ve çirkinliğe yanaşmazdı. O doğru sözlü ve güvenilir bir insandı. Muhtaca yardım eder, zayıfın imdadına koşardı. Zamanın musibetleri karşısında felaketzedelere yardım elini uzatırdı. Allah'ın yasakları çiğnenmedikçe ya da faziletler tecavüze uğramadıkça, kendisine zulmedenleri affederdi.
Meryem oğlu Isa müsamahakâr olup kötüleri affederdi. Peygamberlerin tamamının ahlakı böyleydi. Özellikle Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in ahlakı da böyleydi. O olumlu bir insandı. Olumsuz değildi. Hayır işler, kötülükten uzak dururdu. Sabırlı ve müsamahakar bir tacirdi. Rivayet olunduğuna göre Kureyşli-ler'den biri, bi'setten önce peygamber efendimizle bir alış veriş yapmıştı Fakat Muhammed (S.A.V.)'de bir alacağı kalmıştı. Peygamber Efendimiz onu üç gece bekledi. Adamın kaybolup da hakkı zayi olmasın diye alış veriş yapmış olduğu yere gidip orada bekledi.
Onun bu ahlakı peygamberlik sonrasında da devam etmiştir. Bu güzel ahlakı, İslam davetini yaparken kendisine destek olmuştu. Kötülükleri affetmeyi kendine şiar edinmişti. Rabbinin: "Affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme." Emrine uyarak cahiliyetten yüz çevirmişti. Onun bu güzel ahlakı, insanları delile gerek kalmadan imana çekiyordu. Her ne kadar hakkın kendisi asıl itibariyle açık ve net idiyse de onun bu güzel ahlakı hakka daha da açıklık ve netlik kazandırıyordu. Affın, insanı Islama davet edici bir unsur olduğunu ortaya koyan bir olayı aktaralım size
Garis bin Haris, bir ağacın altında istirahate çekilip uyumakta olan Resulüllah (s.a.v.)'i öldürmeye yeltendi. O esnada çevresinde bulunan insanlar da çevreye dağılmış dinleniyorlardı. Peygamber Efendimiz uyandığında Garis'in yanı

başında dikilmiş ve kılıcını çekip kafası üzerinde durdurmuş olduğunu gördü. Garis: "Seni benden kim kurtarır?" diye soruyordu. Peygamber (sav) inanmış bir kalp ve sadık bir lisan ile: "Allah koruyacaktır." dedi. Böyle deyince de Garis'in elindeki kılıç yere düştü. Bu defa Peygamber Efendimiz kılıcı alıp Garis'e doğrultarak: "Ya seni benden kim kurtaracak?" diye sordu. Garis: "Bu kılıcı eline alanların en hayi-lısı ol." deyince Peygamber efendimiz onu bıraktı ve affetti. Ga-ris'in nefretten sonra kalbi Peygamber Efendimize ısınmaya başladı. Daha önceleri onu öldürmek isterken bilahare onun yoluna davet eden bir insan oldu. Kavmine dönerek insanları Muham-med'e ısındırmaya ve dinine yaklaştırmaya çalışıyor, şöyle diyordu: "Allah'ın en hayırlı kulunun yanından size geldim."
Peygamber efendimizin ahlaki güzelliklerinden söz eden ve mü'minlerin anası Hatice'nin, önceki evliliklerinden doğan oğlu Hind bin Ebi Hale şöyle demektedir: Resulülîah (sav) dilini tutar, konuşmazdı. Ancak milleti ilgilendiren, onları nefret ettirmeyen ve birbirine ısındıran hususlarda konuşurdu. Her kavmin büyüğüne ikramda bulunur, onu onların basma emir tayin ederdi. İnsanları sakındırıp uyarırdı. Hiç kimseye kötülük düşünmezdi. Ashabının durumunu araştırır ve insanlara, halkın durumunu sorardı. İyi kimselere iyilikte bulunur ve desteklerdi. Kötü kimseleri kınar ve ayıplardı. Mutedil olup anlaşmazlık çıkaran bir insan değildi. Halkın gaflet içine düşüp batıla meyletmelerinden korktuğu için, kendisi uyanık dururdu. Her duruma karşı hazırlıklı idi. Hakkı teslim etmede kusur göstermezdi. İnsanların seçkin ve hayırlıları ona arkadaş olurlardı. En çok nasihat tutan kimse, onun yamnda üstün kimse idi. Onun yamnda en yüksek makamda bulunan kimse, insanlara iyilikte bulunan kimse idi. [1]
Onun topluluk arasında nasıl davrandığına ilişkin bilgiler veren Hind bin Ebi Hale, şöyle demektedir: Halkın toplu oturduğu yere vardığında neresi boş ise oraya otururdu. Başkalarım da böyle yapmaya özendirir ve bu yolda emir verirdi. Toplantıda bulunan herkese paymı verirdi. Yani herkesle ilgilenirdi. Birlikte olduğu kimseler Meclis arkadaşları kadar önemsediği kimsenin olmadığım anlarlardı. Bir kimse bir ihtiyacı hususunda kendisiyle konuştuğu zaman onu sabırla dinler, hemen çekip gitmezdi. Ancak kendisiyle konuşmakta olan kimse sözünü bitirip gitmeye yöneldiği zaman oradan ayrılırdı. Kendisinden herhangi bir hususta dilekte bulur an kimseye makul cevap verirdi. İnsanların hepsine güzel ahlak ve sabırla davranırdı. Hak hususunda herkes onun yanında eşitti. Onun oturduğu meclis, hikmet, haya, sabır ve emanet meclisi idi. Onun oturduğu meclislerde sesler yüksel-mezdi. Haram şeyler övülmezdi. Hatalar işlenmezdi. Yanında oturmakta olan herkes mutedil olup takva hususunda

birbirleriyle yarışırlardı. Mütevazi kimseler olup büyüklerini sayar, küçüklerine merhamet ederlerdi. Muhtaç kimseleri kendilerine tercih eder, yabancının hukukunu korurlardı.

Resulüllah (s.a.v), her zaman güleryüzlü, yumuşak huylu, mütevazi, merhametli bir kimse idi. Kaba, gürültücü, kavgacı, kötü söz söyleyici, ayıplayıcı, lüzumundan ziyade şakacı değildi. Hoşlanmadığı şeyleri görmezden gelirdi. Umduğu şeyler hususunda ümitsizliğe kapılmaz, elde edemediği şeylerden ötürü de hayıf-lanmazdı. Tartışmadan, kendisini ilgilendirmeyen şeylerden ve ısrardan uzak dururdu. İnsanları da bu üç şeyden uzak tutmaya çalışırdı. Hiç kimseyi ayıplayıp kötülemez, gizli taraflarını araş-tırmazdı. Ancak sevabını umduğu şeylerden sözederdi. Konuştuğu zaman, yanında bulunan kimseler başlarını önlerine eğip dinlerlerdi. Tıpkı başlarının üzerinde bir kuş duruyormuş da onu ürkütmemek için kafalarını kaldırmıyor gibiydiler. Sustuğu zaman onlar konuşmaya başlarlardı. Yanındayken birbirleriyle tartışıp çekişmezlerdi. Meclis arkadaşlarının güldükleri şeye kendisi de gülerdi. Onların beğendiklerini kendisi de beğenirdi. Garip kimseleri sabırla dinler, dileklerine kulak verirdi. Öyleki O'nun ashabı, konuşurken çok yumuşak huylu olduğunu görürlerdi. Kimsenin sözünü kesmezdi. Ancak kendisiyle konuşan kimse yanından ayrılacağı zaman kendisi de ayrılır ve sözünü noktalardı. Yumuşak huyluluk gösterir, kötülükten sakınır, takdir ve tefekkür ederdi. İnsanlara eşit şekilde bakar ve onları dinlerdi. Lüzumlu şeyler üzerinde tefekkür ederdi. Kendinde hem yumuşak huylu-luğu hem de sabrı birarada toplanmıştı. Hiç bir şey gözünden kaçmazdı. [2]

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 33.

[2] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nıhaye, c. 6, s. 33.

Örnek Ahlak

Yukardaki başlığı kısaca değerlendirelim. Hak davetçisi ve Allah tarafından omuzuna yüklenilen risalet sahibinin ahlakının nasıl olması gerektiği ve bu ahlakın davete icabete etkisi hususunda mezkur cümlenin delalet ettiği mana üzerinde de durmamız icabediyor.
Muhammedi davetin harikalarını sayan bazı yazarlar derler ki "Muhammed (s.a.v.)' in en görkemli yanı, ahlakıydı. O'nun ahlakı, insanoğulları arasında harikulade bir şeydi. Ahlakı, meleklerin-kinden daha yüceydi. Çünkü meleklerin ahlakı yaratılışlarının gereği olarak güzelleşmiştir. Çünkü onlar: "Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmezler ve emredildikleri şeyi yaparlar."
Muhammed (s.a.v.)'de İsa peygamberin mücerred ruhaniyeti yoktu. Aksine Onda insani ruhaniyet vardı. Ayrıca bedeni istek ve artık vardı.Tabii ki bununla birlikte ruhi soyutlanışda vardı. Mu-hammed(s.a.v.), insanlarla ilişkisinde kendisinden insanın örnek nitelikleri tecelli ederdi. Tabiatında ilahi bir ruhaniyet vardı. Ahlakı, terbiye ve iradesine hakimdi. Edep ve iradi davranış O'nun karekterine sinmişti. İffetliydi ama kadınlardan da uzak değildi. Asla fuhşiyata ve kötülüğe sapmamıştı. Ondaki fazilet kendisini kötülüklere karşı korumuş, serden uzak tutmuştu. Kadınlardan uzak duran kimsenin gösterdiği iffet; kendisini baskı altında tutan şehvetleri ve kendisine sorun çıkaran hevesleri bulunan kimsenin gösterdiği iffet kadar kıymetli olamaz. İki kuvvet arasındaki çarpışma sonucunda zafer iffetin, galibiyet faziletin olacaktır. Kendiliğinden ve ucuza maledilen şey, çarpışma ve galebe neticesinde elde edilen şey kadar değerli olamaz.
Beslemesi Hind bin Ebi Hale'nin ifadesine göre Muhammed'in nitelikleri arasında ilk sırayı dil tutumluluğu almaktadır. Sanki o'nun dili bir kapalı sandık içindeydi de umduğu bir hayır, sözkonusu olmadan dilini kıpırdatmaz ve konuşmazdı. Nefrete karşı insanları teşvik etmezdi. Aksine muhataplarını ilgilendiren ve onlara yarar sağlayan hususlarda konuşurdu. Konuşmasında muhataplarının gönüllerini birbirine ısındırır, kalplerini birbirine yaklaştırır, gariplerini de onlara dost kılardı. Hak sahibine hakkının verilmesini emrederdi. Tartışmaya girmez, kırıcı sözler kullanmazdı. Hiç kimseyi kötülemezdi. Dil sürçmesinden çekindiği için gereksiz yere konuşmazdı. Yasaklara karşı çıkmazdı.
Muhatabı sözünü bitirmeden araya girmez ve sözünü kesmezdi. Konuştuğu zaman, sözü açıklayıcı ve hikmetli olurdu. Hülasa O; diline hakimdi. Gerek duymadan konuşmazdı. Ancak bir hakkın ortadan kaldırılacağı, ya da batıla

dalınacağı zaman ağırlığını ortaya koyarak konuşurdu. Kalpleri birbirine ısındırmak, insanları birbirine dost kılmak, iyi bir şeye önayak olmak gerektiği zaman konuşurdu. Dili, iradesinin dışına çıkmazdı. Aksine dili iradesinin tamamlayıcısıydı. İradesinin hakimiyeti altındaydı. Zaten iradesi de Hak içindi.

2- Peygamber Efendimizin ahlaki nitelikleri bakımından ikinci sırayı ashabı ile ülfet kurması onlarla arkadaşlık kurması almaktadır. O'nun yüksek duyguları ashabının duyguları ile bütünleşmişti. Ruh ve yüreklerinin içine dolmuştu. Yüksek şahsiyetli olanlarına ikramda bulunur, düşük seviyede olanlarını da yüceltmeye çalışırdı ki kendini Peygamber Efendimizin ve ashabının bir arkadaşı bilsin. Sevgisini ashabının arasında eşit olarak dağıtırdı. Herkese arkadaşlık hakkını verirdi ki sahabilerinden her biri, onun ilgisine mazhar olduğunu anlasın. Güzel bir durumla karşılaştığında beğendiğim ve o şeyin güzel olduğunu ilan ederdi. Çirkin bir şeyle karşılaştığı zaman da yol gösterici ve güvenilir bir kimsenin yumuşaklığıyla arkadaşlarının dikkatini çeker, onları uyarırdı. Onlarla ülfet peyda eder, nefret ettirmez, kendine yaklaştırır uzaklaştırmaz ve batıl karşısında da susmazdı.

Ashabının gafil kalıp batıla meyletmelerinden korktuğu için hep uyanık dururdu. Kimseye karşı kalbinde kötü duygular taşımazdı. Onları kötülüklerden kurtarmaya çalışırdı. Kendisinden bir kötülük geleceğini zanneden kimseleri uyarma hususunda çok titizdi. Böylelerini, suratını asmadan kaba söz söylemeden uyarır ve sakındındı. Bütün 'davranışlarında sıcak alaka gösterir, insanlarla arkadaş olmaya çalışır, başkaları da onu kendine yakın görürdü. Kalbini insanlara açardı. Böyle yapardı ki insanların hayırlıları kalplerinde gizledikleri şeyleri açıklasınlar. Diğerleri de gönüllerinde sakladıkları kötü şeyleri açıklamaktan utansınlar. Bilakis böylelerinin kötü duyguları kalplerinde hapsedilsin ve açığa çıkarılmasın. Belki de böyle yaptıkları takdirde o kötü duygular gizlenip yokolur ve durumları düzelirdi. Çünkü çirkin huylar, nurdan ve sudan uzak kaldığı zaman solar belki de kuruyup giderler.

3- Peygamber Efendimizin üçüncü sıradaki özelliği de müteva-zi ve kerem sahibi oluşuydu. Tevazuunda alçalma ve zillet yoktu. O, bir topluluğa girdiğinde neresini boş bulursa, oraya otururdu. Ashabını da böyle davranmaya teşvik ederdi. Onlarla yanyana ve omuz omuza otururdu. Rahmet kanadını onlara dokundurur, bu hususta onları eşit tutardı. Yumuşak ve alçakgönüllüydü. Hoşuna gitmeyen şeyi gördüğünde, onu görmezden gelirdi. Ancak susması irşat görevini bırakması anlamına gelmezdi. Bu gibi durumlarda mutlaka hakkı söylerdi. İrşat görevini yerine getirirken de yumuşak bir biçimde uyarıda bulunur, hatta bazen işaretle yetinirdi. İşaretin yetmediği durumlarda taarizde bulunurdu. O da

yetmezse umumi uyarıda bulunurdu. Bazı kimselerin kötü davrandıklarını ve çirkin fiiller işlediklerini görünce bu kötülüklerini ve çirkinliklerini yüzlerine vurmaz, bilakis şöyle derdi: "Bazı kimselere ne oluyor ki şöyle ve şöyle yapıyorlar?" Şüphesiz ki kınama genel ifadelerle yapıldığı zaman kimseyi incitmez. Umumi ifadelerle yapılan kınamalar şüphesiz ki daha etkili olur.
Peygamber Efendimiz çok az şaka yapardı. Şaka yaptığı zaman da hikmetli ifadelerle yapardı, Yaptığı şakalarla bazı gerçekleri açıklamayı gözetirdi. Örneğin halası Safîye'ye şöyle demişti: "ihtiyarlar cennete giremezler." Bunun üzerine halası ağlamaya başlamış, ağladığını görünce de şöyle demişti: "Cennete girerken göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kızlar olacaksınız."
O'nun bu ifadesinde yumuşak ve latif bir şaka vardır. Ama aym zamanda bu ifadelerle ahiretle ilgili bir durumu da açıklamaktadır.
4- Peygamber Efendimiz'in dördüncü sıradaki sıfatı, kabalıktan ve katılıktan uzak oluşudur. O kimseye karşı kaba ve katı davranmaz, kimseyi kötülemez ve ayıplamazdı. Başkalarının gizli taraflarım araştırmaz, kötü konuşmaz, çirkin söz etmez doğru olsa dahi hoşa gitmeyen ifadeler kullanmazdı. Ancak bir hakkın zayi olmasına veya batılın galebe çalmasına sebebiyet verecek durumlarda ağır da olsa, kaba da olsa hakkı söylemekten çekinmezdi. Bu gibi durumlarda susmak doğru değildir. Hakkın kaybolmasından endişe duyduğu zaman, konuyu açıklar ve ağır kelimeleri seçmeye gerek duymadan gerekeni söylerdi.
5- Peygamber Efendimiz mutlak surette insanları kötülemekten sakınırdı. Ancak hakkın gerektirdiği zorunlu hallerde bunu yapmaktan da çekinmezdi. Fakat üstü kapalı ifadeler kullanır sevabını umduğu hususları konuşurdu, insanlara yararlı olacak şeyler anlatırdı.
6- Peygamber Efendimiz, önce de işaret ettiğimiz gibi hep susmayı tercih ederdi. O'nun susması, konuşmaktan aciz oluşundan değildi. Aksine susması, konuşmadan önce düşünen kimsenin susmasıydı. Kendisi gibi yüksek bir şahsiyete sahip olmayan şeylerin kendisi aleyhinde şüyu bulmasından sakındığı için susardı. O'nun susması hilimdi, akıldı. Bazı şeyleri görmezden gelmesi ve kötü söz söylemiş olanı affetmesi gerektiği zaman susardı.
7- Kendi şahsını ilgilendiren şeylerden ötürü öfkelenmezdi. Ancak Allah için ve ilahi yasakların çiğnenmemesi için öfkelenirdi. İlahi yasakların çiğnendiğini gördüğü zaman, Allah'ın haddini tatbik edinceye kadar susmazdı.
Hind Bin Ebi Hale'nin Peygamber Efendimiz'in evsafı hakkında söylediği sözleri aktardık. Hind, gözlemci bir kişiliğe sahipti. Ufak işaretler ve küçücük bakışlar dahi O'nun gözünden kaçmazdı. Kalplerdeki şekülenişleri sezinlerdi. Bilinçaltı oluşumları açığa çıkarırdı. Kelimelerin ifade ettiği peygamberimizin bazı

niteliklerini özetle aktarmış olduk.
Şimdi de Peygamber Efendimiz'in nasıl vefakar bir arkadaş, yumuşak huylu, kabalıktan ve zorbalıktan uzak bir insan olduğunu anlamamız için kendisiyle arkadaşlık etmiş olan kimselerin kendisi hakkında söyledikleri sözlerin bir kısmım aktaracağız:
Urve bin Zübeyr, teyzesi ve mu minlerin annesi Aişe (ra)'dan rivayet ediyor. Aişe ki, Peygamber Efendimiz ile hayat arkadaşlığı yapmıştır.Peygamber Efendimiz bütün bir insanlığın sorumluluğunu omuzlarken bu uğurda savaşır ve cenk alanlarını kateder-ken Aişe O'nunla hayat arkadaşlığı yapmıştır. Aişe, Muham-med'in ahlakı hakkında şöyle demiştir:
"Resululîah (sav), ne bir hizmetçiyi ne de bir kadını eliyle döğ-müş değildir. Allah yolunda cihad için olmadıkça hiç bir şeye eliyle vurmuş değildir. İki şey arasında seçim yapacağı zaman, günah olmadığı takdirde o şeylerin en kolayını ve en sevimli olanını seçmiştir. Kendi şahsı için başkalarından intikam almamıştır. Ancak Allah'ın yasakları çiğnendiği zaman Aziz ve Celil Allah adına intikam almıştır."
Ebu Hureyre, Peygamber Efendimiz'i şöyle anlatır:
"O (bir kimseye yöneldiğinde) tamamen yönelirdi, (bir kimseden ayrılıp gideceği zaman da) tamamen sırtını dönüp giderdi. Anam babam O'na feda olsun, asla kötü iş yapmaz ve kötü söz söylemezdi. Çarşılarda bağırıp çağırmaz ve gürültü yapmazdı."
Bu büyük sahabinin Peygamber Efendimiz'in hakkında yapmış olduğu bu tavsif, Peygamber Efendimiz'in insanlara nasıl davrandığını ortaya koymaktadır. Ebu Hüreyre, O'nu şu üç nitelikle vasfetmiştir:
1- Peygamber Efendimiz bir insana yöneldiği zaman bütün cephesiyle ona yönelirdi. Profilden karşılamazdı.Veya dilinin ucuyla onunla konuşmazdı.Yahut Önemsemeyen insanların karşılayışı gibi karşılamazdı. Aksine yönelirken net ve açık bir şekilde tam olarak yönelirdi. Ayrılırken de aynı şekilde sırtını dönüp ayrılır ve giderdi. Sözünü tamamlamadan kimseden ayrılıp gitmezdi. Karşısındaki kimsenin konuştuklarının tamamım dinlerdi. Muhatabı konuşurken sırtım dönüp gitmez ve yüz çevirmezdi.
2- İnsanlara kötü sözlerle cevap vermezdi. Konuşmayı asli mecrasının dışına çıkarmazdı. Beslemesi Hind bin Ebi Hale'nin O'nun hakkında yaptığı tavsiflerde de buna işaret etmiştik.
3- Peygamber Efendimiz çarşılarda ve pazarlarda başkalarıyla tartışmaz, bağırıp çağırmaz ve öfkelenmezdi. Aksine O'nun bütün söz ve davranışları yerli yerince ve güzeldi. Önce de işaret ettiğimiz gibi o mütevazı idi. Son derece alçak

gönüllüydü. Hükümdar ve peygamber ya da hükümdar ve kul olma mertebelerinden birini seçme hakkına sahip kılınmış; O da kul ve peygamber olmayı seçmişti.
Alemlere rahmet olarak Allah tarafından gönderilmiş olan Peygamber Efendimiz işte böyle bir şahsiyetti. Cenabı Allah O'nu cahiliyet taassubunun ve soy övüncünün hakim olduğu bir topluma peygamber olarak göndermişti. Onlara gönderilen peygamberleri, zorba bir hükümdar olmakla kul bir peygamber olmak arasında seçim yapmak hakkına sahip kılınmış, Oda kul-pey-gamber olmayı seçmişti. Çünkü O insanlara gönül yoluyla yaklaşmak arzusundaydı.Onlara büyüklük taslamak istemiyordu. İr-şad, ancak insanlara yakın olan kimseler tarafından gelir. Onlara karşı üstünlük taslayan kimseler irşad görevini yapamazlar. Böyleleri toplumu irşaddan daha da uzaklaştırır.
Ebu Ümame (ra)'den rivayet:
"Resulüllah (sav) bir değneğe dayanarak yanımıza geldi. Gelince biz huzurunda ayağa kalktık. Bu halimizi gören resulüllah şöyle buyurdu: "Birbirlerine tazimde bulunan acemlerin kalkışı gibi kalkmayın! Ben ancak köle yeyişi gibi yemek yiyen ve köle oturuşu gibi oturan bir kulum!"
Kadi Iyaz'm "Şifa"adlı kitabında şu ifadelere rastlamaktayız: Hz.Ömer'in rivayetine göre Resulüllah (sav) şöyle buyurmuştur:
"Hıristiyanların Meryem oğlu İsa'yı haddinden fazla büyüttükleri gibi beni büyütmeyin. Ben sadece bir kulum (Benim için) Allah'ın kulu ve elçisi deyin."
Enes (ra)'m rivayetine göre aklına bir şey takılan kadının biri Peygamber Efendimize'gelerek: "Benim sana soracağım var." Peygamber Efendimiz de ona cevaben şu karşılığı vermiş: "Ey falanın annesi, Medine'nin hangi sokağında dilersen otur, ben de seninle birlikte oturacak ve ihtiyacını giderinceye kadar yanından ayrılmayacağım."[1]
Resulüllah (sav), ailesi içinde de mütevazi idi. Ev işlerinde hane halkına yardım eder, çalışmaktan geri durmazdı. Kendi elbisesini yıkar, koyununu sağar elbisesini yamar, ayakkabısının söküğünü diker, kendi hizmetim kendi görür, devesini bağlar su taşıyan hayvanının yemini verir, hizmetçiyle birlikte yemek yer ve eşyasını taşırdı.
Medine'deki cariyelerden biri, kendisine yardım edecek bir erkeğe ihtiyaç duyduğunda Resulüllah (sav)'e rastlamıştı. Resulüllah onun ihtiyacını gidererek yardımına koşmuş ve işini görmüştü. Sonra da şerefinden hiçbir şey eksilmeksizin kendi işine dönmüştü.

[1] Kadi Iyaz, eş-Şıfa, c. 1, s. 76.

Heybeti

Zelilce olmayan tevaazuuyla birlikte Peygamber Efendimiz'in kalplere saldığı bir heybeti vardı, Allah tarafından alemler için elçi seçilen Peygamber Efendimiz'in heybeti diğer insanların heybetinden çok daha şiddetliydi. Fazla heybet sahibi olduğunu bildiğinden ötürü tevazu gösterirdi. Bu tevazu ile insanlara lutufkâr muamelede bulunurdu. Heybetle alçakgönüllülüğünün kaynağı birdi. Heybetle tevazu özdeşleşmişti. Ancak güçlü şahsiyet sahibi kimseler alçalmadan tevazu gösterirler. Böyieleri yapıp yapmadıkları işlerde ezikliğe kapılmadan tevazu gösterirler.
Peygamber Efendimiz'in sahabeleri arasında oturuşunu anlatanlar O'nun heybetinin yüksekliğine, vakarının ve davranışının güçlülüğüne işaret ederler. Peygamber Efendimiz'in bulunduğu mecliste ağırbaşlılık hüküm sürerdi. Konuşmaya izin vermediği zaman kimseler konuşamazdı. Sustuğunda meclis arkadaşları da susarlardı.O'nun sözünün dışına çıkmaz, iradesinin uzağında kalmazlardı. Ama O tevazu ve itmi'nanı asla elden bırakmazdı. Çoğu kez kendisiyle konuşanlara yakın olmak için yanlarına gidip otururdu. Onları doğru yola iletmek isterdi. Kadınlar bulunduğu yerde oturdukları zaman bazen ileri geri konuşur, kaba sözler ederlerdi. O, bakışlarıyla onları susturmaya kadir olduğu halde konuşmalarına engel olmaz, onları susturmazdı. Yine günün birinde bazı kadınlara irşaatta bulunmaktaydı. Kadınlar sözünü keserek bazı sorular yöneltiyorlar ve yüksek sesle konuşuyorlardı. O esnada Ömer (ra) içeriye girdi. Kadınları, peygamber efendimizin sözünü keserek sorular yönelttiklerini ve bağrıştıklarını gördü. Fakat kadınlar, Hz. Ömer'in içeri girdiğini görünce sustular. Susmalarını gören peygamber efendimiz dişleri görünecek şekilde tebessüm buyurdu. Ömer: "Allah seni hep güldürsün ya Resulullah niçin gülüyorsun?" diye sorunca o şerefli, merhametli ve şefkatli resul şu cevabı verdi: "Bu kadınlar sen gelmeden Önce bana karşı yüksek sesle konuşup bağrışmaktaydılar. Seni görünce sustular."
Ömer: "Ey nefislerinin düşmanları olan kadınlar! Resulul-lah'tan korkmuyorsunuz da benden mi korkuyorsunuz?!" diye onlara çıkıştı. Kadınlardan biri: "Ama sen katı ve kabasın ey Ömer!" dedi. Bu sekide konuşan kadını Resulullah (sav) susturdu ve o güçlü heybetli insanın, yani arkadaşı Ömer'in katı yürekli olmadığım ifade ederek şöyle dedi: "Hayır! Şeytan Ömer'in geçtiği yollarda yürüyemez!"
Hz. Ömer, Peygamber efendimizden daha heybetli değildi. Bilâkis peygamber

efendimiz hem heybetli, hem de sevimliydi. Fakat o kalplere nüfuz ederdi. Heybetini korkunç hale getirmezdi. O, insanlara doğru you gösermek için heybetliydi. Hem heybetliyken, hem mütevazi iken gayesi irşattan başka bir şey değildi. Bi'setinin başlangıcında heybetine dair aktarılan haberler çeşitlidir. Bu hususta çeşitli olaylar aktarılmıştır, ama peygamber efendimiz bu heybetim çok nadir kullanmıştır. Maksadı da, insanların yaptığı İslâm devletine icabet etmeleriydi. Davetine hem heybeti, hem de rağbeti katardı. Amaç, kıyamet gününde Allah'ın rızasını kazanmaktan başka bir şey değildi. Fakat şirkin önderleriyle karşılaştığı ve görüştüğü zaman onların ilâhi gazaba sebep olarak istihzala-rıyla karşılaştığında onları, Allah'ın azabıyla başbaşa bırakırdı. Ondaki kuvvet, ilâhi bir heybetten doğuyordu. Buna ilişkin iki olayı anlatacağız:
1- Anır bin As'ın rivayet ettiğine göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz günün birinde Kâbe-i muazzamayı tavaf ediyordu. Kureyşten bazı kimseler Kabe'nin çevresinde oturmaktaydılar. Tavaf esnasında Peygamber efendimiz yanlarından geçtikçe O'na laf atıyorlardı. Rahatsız olduğu yüzünden anlaşılıyordu. Bu saygısızlıklarını, peygamber efendimiz tavafın yedi şavtanı tamamlayıncaya kadar sürdürdüler. Tavafı tamamladıktan sonra onlara dönerek sağlam bir azim, kuvvetli bir iman ve heybetle şöyle dedi: "Ey Ku-reyş topluluğu! Yüzler çirkin oldu. Burunlar yere sürüldü. Ben size Ölüm getirdim!" Bunu, ya da buna benzer sözleri söyledi. Onun bu sözleri Kureyşîileri ürküttü ve paniğe düşürdü. Böyle dedikten sonra hepsi de ona güzel sözler söylemeye ve gönlünü almaya başladılar: "Ey Ebal Kasım, rahat ve bereket içinde yoluna devam et. Biz senden asla kötülük görmedik".
Hiç kuşkusuz ondaki bu insani heybeti, alemlerin rabbi kendisine bahsetmişti. Dolayısıyla ayırıcı özelliklerden biri de heybetiydi. Onun Kureyşlilere yapmış olduğu tehdit; güçlü, kuvvetli ve heybetli bir kimseden sudur ettiği için müşrikleri etkilemiş, onları ürkütmüştü.
2- İnsanlar içinde Peygamber efendimize en çok taşkınlık eden, Amr bin Hişam'dı. İslâm tarihi ona hakettiği Ebu Cehil unvanını vermiştir. Şerefli bir kimse olmadığı için ağzına geleni söylerdi. Kötülük yapmasını engelleyecek yüksek bir ahlâkı da yoktu. Yüreğine çöreklenmiş bulunan kini onu ileriye itiyordu. Peygamer efendimiz,insanlarm Muhammedi davete karşı şefkat duygularını harekete geçirmek için onun kötülüklerine ve taşkınlıklarına sabrediyordu. O tağutu, şerre yönelme halinde kendi haline bırakıyor ve zorbalığına sabırla direniyordu.
Araplardan birinin Ebu Cehil'de alacağı vardı. Ebu Cehil, adamın borcunu ödemekte gecikiyor, ödemek istemiyordu. Ödemediğini gören alacaklısı,

Mekke'nin önde gelen Ebu Cehil benzeri kimselere başvurarak yardımlarını istedi. Onlar da işi alaya alarak alacaklıyı Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'e havale ettiler. Adamcağız, Peygamber efedimizin yanına giderek yardımını istedi. Peygamber efendimiz de onunla birlikte Ebu Cehil'in evine gitti. Kapıyı vurdu. Ebu Cehil sarsıntı ve ürküntü içinde kapıya çıktı. Muhammed'in azminin verdiği korkudan dolayı her tarafı titriyordu. Peygamber efendimiz ona: "Adamın borcunu öde" dedi. Ebu CemTdeki cahiliyet mütekebbirliği alçalmaya başladı. Zillet gösterip boyun eğdi. Hor ve hakir bir şekilde boyun büküp adamın borcunu ödedi. Böylece emsalleri olan müşrikler arasında gülünç duruma düştü. Peygamber efendimiz kendisinin heybetinden ürken kimselerin korkusunu hafifletirdi. Günün birinde yanına bir adam gelmiş, onun heybeti karşısında titremeye başlamıştı. Peygamber efendimiz ona: "Kendine gel ben bir hükümdar değilim. Sadece Kureyş kabilesine mensup, ekmek yiyen bir kadının oğluyum".
Ebu Hüreyre'den rivayet: "Peygamber (s.a.v.) efendimizde birlikte pazara gittik. O bir kaç don satın aldı. Terazi başında duran adama da: "Tart ve tartının hakkını ver" dedi. Böyle deyince tacir, Peygamber efendimizin eline atılıp öpmeye başladı. O'da elini geri çekti ve şöyle dedi: "Bu, Acemlerin kendi hükümdarlarına yaptıkları bir muameledir. Oysa ben hükümdar değilim. Sadece sizden biriyim." Böyle dedikten sonra satın aldığı donları teslim aldı. Ben taşımak için elinden almak istedim. Bana şöyle dedi: "Bir şey satın alındığı zaman sahibinin onu taşıması gerekir."
İnsanların çok azında tevazu ile heybet bir arada bulunur. Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), heybetin en yüksek derecesine ulaşmıştı. Aynı zamanda tevazu derecelerinin de en yükseğine ulaşmıştı. Bu tevazu nedeniyle ihtiyaç sahiplerine ve zaaf içinde bulunan kimselere yanaşır, zayıf ile ünsiyet kurar, ihtiyaç sahipleri de ihtiyaçlarını gidereceğini kendisinden umarlardı.
Büyüklük taslayanların çoğu, zafiyet hisseden ve kendilerinde şahsi iktidar bulamayan kimselerdir. Bunlar heybetlerini kullanır, büyüklük taslayarak zaaflarını örtmeye çalışırlar. İnsanları ezip sırtlarından geçinmeye gayret ederler ki, eksiklerini gidersin ve zaaflarını hafifletsinler; ya da kaynağı servet olan yapay heybetler yaratırlar. Oysa malları ve servetleri ellerinden gidince heybetleri de gider. Heybetlerinin kaynağı belki de makam ve mevkidir. Bununla üstünlük taslarlar. Oysa makam ve mevkile-rinden düşürüldükleri zaman, küçülür ve silinirler. Fakat Cenâb-ı Allah'ın kendilerine bahşetmiş olduğu fazilet ve manevi kuvvete dayanırlar. Böyleleri yapmacık heybete, insanlara karşı üstünlük taslayıp taşkınlık yapmaya gerek duymaz ve insanları ezip hor görmezler.

İlimden, ahlâktan ve faziletten kaynaklanan fıtri heybet ile tevazu, aynı ağacın iki dalı gibidirler. Bunlar ile tevazu asla birbirlerinden ayrılmazlar. Çünkü fıtri heybet, sun'i gıdaya muhtaç değildir. Bilâkis bu türde olan heybet, sahibinin mütevazi olmasını da gerektirir ki sahibi, insanlarla ülfet etsin ve sosyal olgunluğa erişsin.
Af ve Müsamaha s
Af ve müsamaha, selim kalpten ve yüce ahlâktan kaynaklanır. Allah hem kendisinden, hem babasından razı olsun Aişe anamız, Peygamber (sav) efendimizin ahlakıyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Onun ahlâkı, Kur'an idi" Peygamber efendimiz Kur'anm hidayetini tatbik etmiş, onun yoluna tabi olmuş, asla sapmamış ve doğru yoldan dışına çıkmamıştır. Çünkü yüce Allah O'na şu emri vermişti:
"Affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme " (Araf: 199)
Yine Peygamber efendimiz, Cenâb-ı Allah'ın şu kavli şerifine kulak vermişti:
"iyilikle kötülük bir olmaz (sen, kötülüğü) en güzel olan şeyle sav. O zaman (bakarsın ki) seninle arasında düşmalık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir ." (Fussılet: 34)
Cenâb-ı Allah bi'setten önce peygamber efendimizi risalete hazırlamıştı. İnsanların hatalarım bağışlar, yanlışlıklarını görmezden gelirdi. Af ve müsamaha, ancak kin ve öfkeden arınmış olan bir kalpte bulunur. İnsanları hakka yöneltmeye çalışan bir kimsenin ileriye doğru bakması, geriye yönelmemesi gerekir. Kin ve öfkeye iltifat etmemesi icab eder. Herkesin durumuna göre muhasebe etmesi gerekir. Aksi takdirde geriye doğru gider. Gelecekte yapması gereken işleri düşünemez olur. Mazide kalan rahatsızlıklarından kaynaklanan öfkesini dindirmeyi düşünür. İnsanları hakka davet edici risalet görevini üstlenen kimse, kendisini hazırdaki durumu düşünmekten alıkoyan gerici değildir. Bilakis böyleleri gelecek için hazırlık yapmaya çalışır.
Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'i, Rabbi en güzel bir şekilde terbiye etmişti. En büyük hidayet yolunu ve en kuvvetli risalet yükünü omuzlaması için Rabbi onu yaratmıştı. Onu güzel bir ahlak ile terbiye etmişti. Gönlü her zaman Cenab-ı Allah'ın kendisi için hazırlamış olduğu hak davetini omuzlamaya hazırdı. Kendini bu yola adamıştı. Kalbinde sakladığı bir kini yoktu. Risalet görevini en mükemmel bir şekilde tebliğ etmeye kendini vermiş; bunu kendi nefsi için kaçınılmaz bir görev bilmişti. Kin ve öfke, ruhunu meşgul etmemişti. Kalbi, düşmanca duygularla dolmamıştı. Göğüslere ve kalplere takılan kin dikenleri, insanı çalışmaktan ve salih amel işlemekten alıkoyar; insanlarla onların

bağlantısını bozar, aralarına düşmanlık fikirlerini yerleştirir. Oysa Allah'ın peygamberi, kinle meşgul olmaktan çok daha yüksek mevkilerde bulunmaktaydı. Allah tarafından risaletle görevlendirilmeden önce Peygamber Efendimiz işte bu vasıfta ve bu konumda idi. Bütün hayatı boyunca cahili kinle uğraşmadığı bilinmektedir. Düşmanca duyguları etrafa saçmamıştır. Aksine o risaletinin son zamanlarında da tam bir müsamaha ve affı ilan ediyordu. Peygamberlere yakışan güçlü bir azimle şöyle diyordu:
"Bilesiniz ki cahiliyetten kalma kan davaları kaldırılmıştır, ilk kaldırdığım kan davası, amcam Abdulmuttalib oğlu Haris'ir, kan davasıdır?'
Bi'setten sonra da kin ve düşmanlığa meydan verecek açıkları kapatmaya son derece özen gösteriyordu. Halk arasında koğucu-luğu, -doğru da olsa- laf gezdirmeyi yasaklayarak bu amacını gerçekleştirmişti. Sahih hadisde sabit olduğuna göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Hiçbiriniz, başka birinizin söylediğini bana ulaştırmasın. Ben selim bir kalple aranıza çıkmak istiyorum. " [1]
Son derece affedici ve müsamahakar olduğundan, böyle olmayı sevdiğinden dolayı kendisini ilgilendiren bir haksızlık ve saygısızlık karşısında hiç kimseyi kınamamıştır. Resulüllah (s.a.v.)'in hizmetkarı Enes bin Malik konuyla ilgili olarak şöyle der:
"Allah'a andolsun ki Resulüllah, yaptığım hiçbir şey içinniçin böyle yaptın, yapmadığım birşey için de niçin böyle yapmadın dememiştir."
Yine sefer ve hazar halinde ona hizmet etmiş olan Enes (r.a.) şöyle der:
"Resulüllah (s.a.v.), insanların en güzel ahlaklısı idi. Bir iş için beni bir yere göndermek istedi. Ben de gitmem dedim. Ama kalbimde, Resulüllah'm emretmiş olduğu yere gitme düşüncesi vardı. Dışarı çıktım; pazarda oyun oynamakta olan çocukların yanına vardım. Bir de baktım ki Resulüllah (s.a.v.), arka taraftan gelip kafamı tutmuş, kendisine baktığımda gülüyordu ve "Ey Enes-cik, sana emrettiğim yere gittin mi?" diye sordu. Ben de "Evet gidiyorum Ya Resulüllah" diye cevap verdim."
Bunun üzerine Resulüllah (s.a.v.)'in hizmetkarı Enes, kendisine emredilen işi yapmak üzere yoluna devam edip gitti. [2]
Peygamber efendimizin nübüvvet haberleri arasında şüphesiz bu haber, küçük görünmektedir. Ama mana bakımından büyüktür. Bu haberde Peygamber efendimizin müsamahakarlığı ve ahlaki yüceliği görünmektedir.
1. Kendisine karşı inatçılık eden hizmetçisini affedip asiliğini müsamahayla karşılamıştır. Zahiren emrini reddeden Enes'i kınamamış ve azarlamamıştır. Bu

asiliği nedeniyle onu sorgulama-mış, bilakis onu kendi takdiriyle başbaşa bırakmıştır. Bu işi kendi rızasıyla yapmasını beklemiştir.
2. Güzel af ve müsamahakarlığının, Enes'in gönlünde ne gibi sonuçlar doğurduğunu öğrenmek için, Enes'in peşine düşerek onu izlemiştir. Müsamaha ve toleransı ile Peygamber Efendimiz gönülleri bir güneş gibi aydınlatmıştır. İnsanları zorlamadan, sıkıştırmadan öfke ve gazapla kalplerini kilitlemeden, onlara kardeşçe davranmıştır.
3. Emrine karşı gelen Enes'e öfkelenmemekle yetinmemiş, aynı zamanda kendisiyle şakalaşmış ve kafasını avucuyla tutmuş; sonra da şakalaşarak ey "Enescik" diye seslenmiştir. "Enescik" diyerek onu nazlandırmak istemiştir. Halbuki Enes kendisine karşı gelmiş ve buyruğunu reddetmişti.
Sonra da müsamaha ve affın; zahiri davranışlardan yola çıkarak sorguya çekilmekten vazgeçmenin zaferini ilan edercesine şöyle demiş:" Sana emrettiğim yere gittin mi?"
Bu nübüvvetin olgunluğunu ve yolunu kaybedip ürkmüş nefisleri hakka davet eden peygamberi ahlakın yüceliğidir. Görüldüğü gibi af ve müsamaha ile insanlara yaklaşarak ünsiyet peyda etmiştir.
Yine aynı Enes şöyle diyor: "Peygamber Efendimizle birlikte yolda yürümekteydim. Üzerinde kaba astarlı bir aba vardı. Arabi-nin biri onu yakalayarak abasının ucunu tutup şiddetle çekti. Arabi abasını çekmekte iken ben Resulüllah'ın omuzuna baktım. Abanın yaka kısmı omuzunu kızartmıştı. Sonra Arabi şöyle dedi: "Ey Muhammedi Adamlarına emret de senin yanında bulunan Allah 'm malından bana versinler." Peygamber Efendimiz arabiye dönüp gülmeye başladı. Sonra da ona yardımda bulunmaları içıı ilgililere emir verdi."
Peygamber efendimizin bu af ve müsamahakarlığı bi'setinden önce de vardı. Şahsına şiddetli eziyet verdikleri zaman da böyle davranırdı. Kureyş'in şiddetli baskı ve eziyetlerine karşı yumuşak sözlerle karşılık verirdi. Eziyete karşı müsamahakarlıkla karşılıkta bulunurdu. Bu hali ile Cenab-ı Allah onun vasıtasıyla dilediği kullarını hidayete erdiriyordu. Eğer af ve müsamahakarlığı esas olmasaydı, Lut peygamberin dilediği gibi kavmine bela ve musibet gelmesini Allah'tan isterdi. Nuh (a.s.) rabbine şöyle niyazda bulunmuştu:
"Rabbim, yeryüzünde kafirlerden tek kişi bırakma. Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar ve yalnız ahlaksız ve nankör (insanlar) doğururlar." {Nuh 26-27)
Fakat Cenab-ı Allah peygamberlerin bazısını bazısına üstün kılmıştır. Her ümmetin bir peygamberi vardır. Bu peygamberlerin ahlakı, ümmetini hidayete ve doğruluğa iletmeye elverişli bir ahlak olmalıdır.

Rivayet olunduğuna göre Kureyşliler peygamber efendimizi yalanlayıp ona aşın derecede eziyet verdiklerinde Taife giderek Sa-kif kabilesine sığınmıştı. Fakat Sakif kabilesinin Önde gelen adamlan, ayak takımlarını kışkırtarak Peygamber efendimize saldırt-mışlardı. O esnada Cebrail (a.s.) gelerek kendisine şöyle demişti: "Doğrusu Cenab-ı Allah kavminin sana karşı cephe alışını ve sana kötülükle mukabelede bulunuşunu görüp işitmiştir. Bunun için de dağların meleğine, senin emrine girmesi için buyruk vermiştir."
Bunun üzerine dağların meleği Peygamber efendimize seslenerek: "Dilediğin gibi bana emir ver, dilersen Ahşebeyn (Mekke-i Mü-kerreme'yi çevreleyen iki dağ) dağlarını kaldırır, bu kavmin üzerine bırakırım"
Ali cenab ve müsamahakar Peygamberimiz Cenab-ı Allah'a şöyle dua etmiştir: "Allah'ım milletimi bağışla. Çünkü onlar bilmiyorlar. "
îbn El-Münkedir'in anlattığına göre Cebrail (a.s.), Peygamber (sav)'e şöyle demiştir: "Doğrusu yüce Allah göklerle yere ve dağlara, sana itaat etmeleri için emir vermiştir."
Peygamber efendimiz: "Belki Cenab-ı Allah tevbelerini kabul eder umuduyla onlara beddua etmeyi erteleyeceğim" demişti.
Peygamber efendimizin af ve Özverisi, kendisine eziyet eden, kendisiyle savaşan, her türlü baskı ve işkence yöntemini kullanan ve çeşitli tuzaklar kuran kavmini affederken görülmüştür. Zalim ve işkenceci kavmine karşı kuvvetli bir zafer elde ettiğinde onları bağışlamıştı. Cenab-ı Allah'ın başarılı kılması sonunda Mekke-i Mükerreme'yi fethettiğinde Kureyş topluluğuna seslenmişti. Kendileri muzaffer olsalardı, şahsına ve müminlere karşı neler yapacaklarını düşünmemiş, aksine kendisi gibi yüce bir şahsiyetin onlara nasıl davranması gerektiğini ve gönüllerini hoş tutup kalplerindeki kini gidermek için nasıl muamelede bulunmasının icab ettiğini düşünmüştü. Bu düşünce içinde yeri gelmiş bir dostluk havasına bürünerek onlara şöyle demişti: "Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?" Onlar da: "Şerefli ve alicenap bir kardeş şerefli ve alicenap kardeş oğlu! Senden sadece hayır yapacağını bekliyoruz" demişlerdi. Bunun üzerine kendisi de şöyle demişti: "Kardeşim Yusuf un, kardeşlerine dediğini size söylüyorum: Bugün size kınama yok, Allah sizi bağışlar; o merhametlilerin merhametlisi-dir! Gidin bakalım artık serbestsiniz."
Islamiyette yeni bir dönemi karşılamak için bu sözüyle gönül-lerdeki kin ve düşmanlıkları sona erdirmiş, düşmanca duyguları kulak ardı etmişti.
Hak yoluna davet eden kimsenin, nefsini iki şeyden arındırması gerekir:
1. Daha önceleri insanların kendisine yaptıları eziyetlerden haksızlık ve kötülüklerden doğan acı ve kederleri kalbinden çıkarıp atmalıdır. Onlara

kötülükle mukabelede bulunmamalı, kalbini intikam duygularıyla doldurmamalıdır. Haklı da olsa, elden alınmış bir hakkı geri almak için de olsa, öc alma duygusunu gönlüne yerleştirmemelidir. Bunun çaresi de, insanın geçmişteki kötülükleri unutması ve düşmanlarına müsamahayla karşılık vermesidir. Unutmanın yegane yolu budur. Geçmişteki kötülükleri affetmek, kurtuluşa davet eden, hakka çağıran kimseyi güçlendirir.

2. Hak davetçisi bencillikten uzak durmalı, kendini düşünmemelidir. Bu da başkalarını kendi şahsına tercih etmesini gerektirir. Davetini yaptığı inanç uğruna kendini feda etmesini icap ettirir. Bencillikten kalbi temizlemek, ancak batıla yol açmayacak şekilde haklardan feragat etmek ve başkalarının hukukuna boyun eğmekle mümkün olur. Bunu yaparken de umumun hakkını savunmaktan vazgeçilmemelidir. Davetçi, kendi kişisel hakkını unutur, hatta şahsıyla ilgili hakları önemsemeyip ihmal eder, ama umumun hukukunu çiğnetmez. Davetinin icaplarını gözardı etmez. Umumun haklarını korumaya kendini verebilmek için, kendi haklarından fedakarlık edip özveride bulunur.

Hak davetçisinin ve insanlar arasında haktan yana olan kimselerin bu nitelikte olması gerektiğine göre, alemlerin rabbi tarafından elçi olarak gönderilen şahsın nasıl olması gerekir? O kendi hukukunu unutur, şahsına yapılan tecavüzleri bağışlar, ama insanların hukukunu hatırında tutardı. Umumun haklarının bir bölümünün dahi çiğnenmesine müsaade etmezdi. Müminlerin annesi Aişe (r.a.), Peygamber efendimizin vasıflarını anlatırken şöyle demiştir: "Kötü söz söylemez, kaba davranmaz, gürültü çıkarmaz, çarşı pazarlarda bağırıp çağırmazdı. Kötülüğe kötülükle mukabelede bulunmaz, bilakis affedip bağışlardı."

Özetle Peygamber efendimiz hep hayrı taşımıştır. Nefsini, başkalarına tecavüzde bulunmaya yönelten şeylerden uzak tutardı. Hep faydalı olmuştu. Allah rızası için olmadıkça, kimseye karşı tiksintisini belirtmez, öfkelenmez ve buğz etmezdi.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s, 38.

[2] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s, 38.

Hayası

Haya, insanın sahip olduğu manevi bir sıfattır. Eseri insanın davranış ve eylemlerinde görülür. Hayâlı kişi, insanların nefretini mucib davranışlarda bulunmaz. Alışkın olmadıkları işleri yapmaz. Fazilete aykırı hareketlerde bulunmaz ve kötü sözler söylemez. Rezilce işleri alenen yapmaz; insanların kabulle karşılamadıkları işlere girişmez. Günaha sebep olmadıkça toplumun gönlünü hoş edecek işlerde bulunur.
Şunu da belirtelim ki haya ile karıştırılan veya ilk görüldüğü anda haya ile çeliştiği zannedilen başka bir sıfat da vardır. Bazı kimseler hayanın nefsi zaafîyet olduğunu ve haya nedeniyle susmanın bir nevi riya ve gösteriş olduğunu zannetmişlerdir ki, bu yanlıştır. Çünkü gerçek haya zaaf değildir. Zaaftan da kaynaklanmaz. Aksine olgunluktan kaynaklanır. Çünkü hayâlı kimse, ancak olgun ve kamil davranışlarda bulunarak insanlara görünmek ister. Yine asıl itibarıyla rezil işlerin kendisinden çıkmamasına özen gösterir. Bu, bir zaaf değildir. Aksine toplumu çözüntü ve sosyal bağlardan kopup, insani rabıtalarla ilişkiyi kesme noktasına getirecek olan kirlerden ve pisliklerden arındırmaktır.
Cesaret ile haya bir arada bulunurlar. Hatta bunların bir arada bulunması, kişinin olgunluğun zirvesine ulaştığını gösterir. Yeri gelince hak sözü söylemek, haya ile uyum sağlar. Hak sözü gerektiğinde söylemeyip sükut ile geçiştirmek, haya sayılmaz. Bilakis bu, boyun eğmektir. Haya, faziletleri korumaktır. Rezilliklerin ortaya çıkmaması için gerekli baskıyı yapmaktır. Hayanın, doğru sözü ve hakkı söyleme hususunda cesarete etkisi olduğuna göre o, hakka davet edici kimseyi, şiddete başvurmadan yumuşaklıkla konuşmaya yöneltir. Bu, sertçe konuşmaktan daha uygun ve daha tesirlidir. İnsanları doğru yola daha çok iletir. Eğer hak, yüksek sesle ve alenen konuşmayı gerektiriyorsa, bu kuvvet vasfını alır ki, haya buna engel değildir.
Hiç kimse, hayanın riya ve gösteriş olduğunu zannetmesin. Haya, sadece hakkı söylemeyi gerektirir. Hakkı örtbas etmemeyi icap ettirir. Batıla göz yummayı gerektirmez. Haya, sahibini hakkı öne sürme imkamna eriştirir. Böyleleri işi sağlamca ele alarak hakkı savunurlar. Fakat davalarım, kabalığa yönelmeden, yumuşak bir üslupla dile getirirler.
Kadi İyaz, "Şifa" adlı eserinde hayanın açıklamasını yaparken şöyle der?
"Haya ve kötülükleri görmeme sıfatına gelince, şunu deriz ki: Haya, insamn yüzünü örten bir perdedir. Hoşlanılmayan bir iş yapıldığında bu duygu belirir. Ya da yapılmaması yapılmasından daha hayırlı olan bir durumla karşılaşıldığında bu

duygu belirir. Kötülükleri görmeme vasfına gelince bu, insanın kendi tabiatı icabı olarak hoşlanmadığı şeyleri görmezden gelmesi demektir. Peygamber (s.a.v.) efendimiz insanların en hayâlısı idi. Onların bilinmemesi gereken taraflarını görmezden gelirdi. Yüce Allah buyurmuştur ki: "Bu (hareketiniz) Peygambere eziyet ediyor. Fakat o (size bunu söylemekten) utanıyordu. Amma Allah hak (ki söylemek)ten utanmaz ." (Ahzap53)
Ebu Said El Hudri (r.a.)'den rivayet:

"Resulüllah (s.a.v.), örtüsü içindeki bakire kızdan daha hayâlı idi." [1]
Peygamber efendimizin hayası, genel hal ve hareketlerinde görülürdü. Bütün davranış ve hareketlerinde hayâlı olduğunu ispatlayan bazı davranışlarını örnek göstereceğiz:
a. Fazla cömert olduğundan dolayı bazı sahabileri onun evine giderek yemek yerler, sonra da konuşmaya dalarlardı. Bu da Peygamber (s.a.v.) efendimize eziyet veriyor, onu rahatsız ediyordu. Evi içinde ızdırap çekiyordu. Aynı zamanda hane halkı da bu durumlardan rahatsız oluyorlardı. Ama kendisi, sahabilerine evden çıkmalarını söylemeye utanıyor, ya da bu hususta onlara herhangi bir işaret vermekten çekiniyordu. Nihayet Cenab-ı Allah, bu hususta mü'minleri terbiye etmeyi üstlendi. Resulünü hayatının yasalarına aykırı davranmaktan affedip şöyle buyurdu:
"Ey inananlar, yemeğe çağrılmadan peygamberin evlerine girmeyin (şayet yemek haricinden size izin verilmiş de girmişseniz) yemek vaktini gözetlemeyin (yemek gelsin diye oturup durmayın). (Yemeğe) davet edildiğiniz zaman girin; yemeği yiyince dağdın. (Birbirinizle veya ev halkıyla) söze dalmayın. Çünkü bu (hareketiniz) Peygambere eziyet ediyor. Fakat o (size bunu söylemekten)-utanıyordu. Ama Allah, hak(kı sÖylemek)ten utanmaz. Onlardan, (yani peygamberin hanımlarından) birşey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Sizin, Allah'ın Resulüne eziyet etmeniz ve kendisinden sonra onun eşlerini nikahlamanız asla olamaz. " (Ahzap 53)
b. Onun hayâlı davranışlarından biri de şöyleydi: Bir hakkın zayi edilmesi durumunda haksızı karşısına almazdı. Bilakis bir kimsenin, hoşlanmadığı bir işi yaptığını haber aldığında onu karşısına alıp da niçin şer1 an caiz olmayan bu işi yaptın? demez, ancak şu yolu izlerdi: Topluma hitap ederek şöyle derdi: "Bazı kimselere ne oluyor ki şöyle yapıyorlar, veya böyle diyorlar ." Bu hitaptan sonra halkın umumunu, hoşlanmadığı o işi yapmaktan sa-kındırırdı. Ama duyduğu o kötü fiili işleyen kimsenin adından söz etmezdi. Çok hayâlı olduğundan dolayı umumi olarak yasaktan bahseder, yasaklanmış bir davranışta bulunan kimsenin

ismini açıklamazdı. Protestosunu kapsamlı ve genele yöneltirdi. İstenmeyen bir davranışta bulunması muhtemel herkese genel hitapta bulunurdu. Şunu da belirtelim ki işlenen çirkin fiil, şahsını ilgilendirdiğinde kimseyi kmamazdı. Protestosunu, sadece suç işleyen kişiye yöneltmeden genel ifadelerle yapardı. Bütün bunlarla birlikte o, her işini hikmetlice yapardı. Çünkü suç işleyen kimseyi karşısına alıp onu kınayacak olsaydı, suçlu eziklik duyar ve perişan olurdu. Belki de suçluyu defalarca kınamak ve ayıplamak, onun, suçu tekrarlamasına ve sürekli suç işlemesine neden olurdu. Ayrıca suçluyu azarlayıp rezil etmek, ona karşı şeytana yardımcı olmak demekti. Nitekim Peygamber (s.a.v.) efendimiz, içki içen bir kimseyi cezalandıran sahabilerin, suçluya "Allah seni rezil etsin" dediklerini duyduğunda şöyle demişti: "Suçluya karşı şeytana yardım etmeyin!"

c. Peygamber efendimiz nadir görülen suçlardan birinin işlendiğini haber aldığında, suçluyu karşısına alıp onu suçtan sakın-dırmazdı. Aksine, onu engellemeleri için ashabına teşvikte bulunurdu. Bir defasında, üzerinde safran beyazıyla boyalı süslü ve bakanların gözlerini kamaştıran bir elbiseyi giymiş olan biri yanına geldi. Elbisenin olgun kimselere yakışmayan bir giysi olduğunu gördüğü halde onu, bu elbiseyi giymekten alıkoymamıştı. Ancak adam yanından çıkıp gittikten sonra, sahabilerin bazılarına, onu bu elbiseyi giymekten men etmelerini emretmişti. Çünkü Peygamber efendimizin o adamı, söz konusu elbiseyi giymekten menetmesine öncelikle hayası mani olmuştu. İkinci olarak da yaptığı kötü işi ilan etmenin adama ağır geleceğini hissettiğinden onu uyarmamıştı. Üçüncü olarak da o elbiseyi giymekten sakın-dırmakla, adamın toplum içinde eziklik duyacağını düşünmüştü. Bu nedenle bu adamı kendisi men etmemiş, sakındırmaları için sahabilerini görevlendirmişti.

d. Peygamber efendimizin hayâlı ve insanlara karşı latif, sevecen olduğunu gösteren davranışlarından biri de şu idi: Bir adamla karşılaşıp konuştuğunda profilden değil, vücudunun tamamı ile yönelerek konuşurdu. Adam sözünü bitirmeden ve çekip gitmeden kendisi gitmezdi.

Peygamber efendimizin hizmetçisi Enes (r.a.)'den rivayet olunduğuna göre Peygamber efendimiz, biriyle karşılaştığında, muhatabının konuşmasını bitirmesinden önce kimse ayrılmazdı.

Yine Enes'in rivayet ettiğine göre bir şahıs kendisiyle tokalaş-tığı veya kendisi başka biriyle tokalaştığı zaman karşı taraftaki şahıs elini çekmeden kendisi çekmezdi. Adamın biri kendisine sır vermek istediği zaman eğilir, kulağını onun ağzına yaklaştırırdı. Adam konuştuğu süre içinde başını eğik tutardı.

Biri çıkıp da diyebilir ki: Peygamber efendimizin hayası ve insani nitelikleri

davetini yapma hususunda kendisine kolaylık sağlamış mıdır? Yoksa bu nitelikleri şahsi bir özelliği olup hak daveti ve risalet tebliği ile bir ilgili yoktu, denilebilir mi?
Buna cevaben deıiz ki: Davetçinin ahlakı, insanları yapılan davetin alanına çeker. Eğer davetçi kötü huylu, kavgacı ve gürültücü olursa, insanlar kendisinden nefret ederler. Davetine de icabet etmezler. Ancak davetin rengiyle değil de özüyle ilgilenen yalın hak aşıkları, bu gibi şeylere aldırmayarak davetine icabet ederler.
Güzel ahlak, kişioğlunun ilgisini çektiğine ve onu doğruluğa yöneltiğine göre ruhsal ilginin konusu olan ahlakın en güçlü yansıması en güçlü ahlaktır. Haya, sahibini öyle erdemli kılar ki, hoşa gitmeyen şeylerle insanların karşısına çıkmaz. Aksine alışkın oldukları şeylerle karşılarına çıkar ki, bilinçaltı bir tepkiye yol açmasınlar ve haktan uzaklaşmasmlar. Eğer davetçi kaba davranıp sert ve kötü konuşursa, davetine köstek olur. Ondaki istiskal ve ağırdan alma, davetinin reddedilmesine neden olur. Haya ile birlikte yumuşak huyluluğun olması, zaaftan değildir. Bu bilakis insanın hak üzerindeki kuvvetinden kaynaklanır. Bu niteliklere sahip olan kimselerin davetleri kolayca mesafe kateder ve insanların gönüllerinde yer tutar. Peygamber efendimizin evsafım anlatan Ebu Talib oğlu Ali (r.a.), şöyle demiştir: "Peygamber efendimiz insanların en geniş yüreklisi idi. En doğru lehçeyi konuşandı. Yumuşak huylu ve güzel geçindi idi."
Peygamber efendimizde güzel ahlak ile hayanın ve hakka tutunmanın bir arada bulunması, onu, insanları hak hususunda güzellikle uyarmaktan alıkoymamıştır. Bu sayede o, kalplere nüfuz etmiş ve amacına ulaşmıştır.
Onunla bir arada yaşamış olan sahabilerden Ibn Cübeyr, onda haya, terbiye ve hoş sohbetin bir arada bulunduğunu isbatlayan bir kıssa nakletmektedir. Şöyle ki: "Resulüllah (s.a.v.)'le birlikte 'Merrüzzahr' denilen yere vardık. Ben bahçemden çıkmıştım. Bir de baktım ki, kadınlar toplanmış, sohbet ediyorlar. Hoşuma gittiler. Eve döndüm. Dolaptan süslü bir elbise çıkarıp giydim. Sonra da kadınların yanına varıp oturdum. O esnada Resulüllah (s.a. v.) de kubbesinden (evinden) çıkıp yanıma geldi ve ey Ebu Ab-dillah, ne diye kadınların yanında oturuyorsun? diye sordu ve çekip gitti. Ben de peşine düşüp dedim ki: Ya Resulüllah, benim serkeşlik edip kaçan bir devem var, ona bir bağ arıyorum."
Ben böyle dedikten sonra Resulüllah (s.a.v.) çekip yoluna gitti. Ben de peşine düştüm. Nihayet abasını çıkarıp helaya girdi. Def-i hacette bulunduktan sonra çıkıp abdest aldı ve yanıma geldi. Bana "Ey Eba Abdillah! Serkeşlik eden deveni ne yaptın?" dedi Sonra birbirimizden ayrılarak yolumuza gittik. Daha sonra

nerede karşılaşırsak bana mutlaka şöyle derdi: "Selam sana ey Eba Abdillah! Serkeşlik edip kaçan deven ne yaptı?"
Ben acele ile Medine'ye gittim. Fakat mescidden ve Resulül-lah'ın yanında oturmaktan uzak durdum. Uzun bir süre sonra mescidin tenhalaşacağı saati gözledim. Mescid tenhalaşınca içeri girip namaz kılmaya başladım. O esnada Resulüllah (s.a.v.) evinin odalarından birinden çıkıp bana doğru geldi, iki kısa rekat namaz kıldıktan sonra yanıma gelip oturdu. Ben de yanımdan kalkıp gider ve beni bırakır umuduyla namazı uzattıkça uzattım. Peygamber efendimiz bu durumu görünce şöyle dedi: "Ey Eba Abdillah! Sen namazı dilediğin kadar uzat, sen buradan gitmedikçe ben buradan gidecek değilim." Ben kendi kendime dedim ki: "Allah'a andolsun ki Resulüllah (s.a.v.) den özür dileyecek ve onun gönlünü serinleteceğim." Namazı tamamladıktan sonra peygamber efendimiz bana şöyle dedi: "Selam sana ey Eba Abdillah! Serkeşlik eden deven ne yaptı?"
Ben de dedim ki: "Ey Allah'ın Resulü! Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, ben müslüman olduğumdan beri devem serkeşlik edip kaçmamıştır." Bunun üzerine Resulüllah (s.a.v.) iki ya da üç kez bana: "Allah sana rahmet etsin" dedi ve ondan sonra da artık bana takılmadı.[2]
Değerli okuyucu Peygamber efendimizin, sahabelerini kötü söz söylemeden haya çemberinin ve Muhammedi hidayetin dışına çıkmada nasıl terbiye ettiğini görüyor musun? Bir adamın kadınlarla bir arada oturduğunu, onlardan hoşlandığını ve onların hoşuna gitmek için de güzel giysiler giyindiğini görüyor; kadınlar arasında niçin oturduğunu soruyor, o da cevap verirken yalan söylüyor. Bu adam iki hata işlemiş oluyor:
1. Kadınlar arasında oturan adam haya perdesini parçalıyor ve onların arasına giriyor.
2. Sonra da orada oturmasına gerekçe olarak da aslı olmayan birşey söylüyor.
Peygamber efendimiz ona sürekli bir biçimde niçin oturduğunu soruyor ve bu sorusunu ısrarla tekrar ediyordu. Çünkü daha ilk anda kendisine verdiği cevapta yalan bulunduğu vehmine kapılmıştı. Adamın gerçeği söylemediğini sezinlemişti. Bu nedenle mezkur soruyu tekrarlamıştı. Adamın tevbe ve istiğfarda bulunmasını sağlamak için bu soruyu defalarca ona yöneltmişti. Ayrıca söylediği yalandan ötürü de af ve mağfiret dilemesi için şakavari bir halde anılan soruyu ısrarla yöneltmişti. Mizahi bir üslupla yönelttiği bu soruyla aslında onu kınamayı amaçlamıştı. Nihayet adam, işlediği günahı ikrar etmiş, Peygamber efendimize karşı yalan söylediğini itiraf etmişti. İtiraf da tevbe kapılarının ilkidir. Adamın, peygamber efendimizle karşılaşmaktan kaçması da, onun işlediği günahtan ötürü pişman olduğunu göstermektedir.

[1] Kadi Iyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 68.

[2] İbn Cevzi, el-Vefa bi Ahbaril Mustafa, c. 3, s. 449.

Cömertliği

Kendisiyle gururlanma ve övünme amacı güdülmezse cömertlik, elbette ki hayır kapılarından biri olur. Cömert kişi, ihtiyaç sahiplerine yaptığı iyilik ve bağışları başa kakmaz. Yardım dileyenin yardımına, muhtacın ihtiyacına koşar. Allah katındaki sevabı umarak sadaka verir. Bu yaptığı iyiliklere karşılık olarak da insanlardan karşılık ve şükran beslemez. Böyle olunca da cömertlik, toplumsal yönü olan güzel bir ahlak olmaktadır. Toplum bireyleri arasında sevgi bağlarını tesis etmektedir. Hikmet sahipleri, faziletin hikmet, cesaret, iffet ve cömertlikten ibaret dört şey olduğunu söylemişlerdir. Cömertlik, umumi bir erdem olup ancak kendi şahsı üzerinde toplumun haklarını hisseden kimselerde görülür.
Peygamber efendimiz cömertti. Elinde bulunan şeyi kendisi muhtaç olsa bile başkasına verirdi. Mü'minlere, kendileri muhtaç olsalar bile, başkalarım kendi nefislerine tercih etmelerini öğretmişti.
Peygamber efendimizin cönıertliğiyle ilgili olarak İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Hayıryapma hususunda Peygamber efendimiz insanların en cömerdi idi. Özellikle Ramazan ayında, oldukça cömert davranırdı. Cebrail kendisiyle buluştuğunda Peygamber efendimiz, esen rüzgardan daha çok cömert davranırdı." Cömertlik onun ayrılmaz bir vasfı idi. Cömertliği hep yukarıya doğru yükselir, asla alçalmazdı. Cömertlik derecesi Ramazan ayında daha da artardı. Özellikle Cebrail'in kendisiyle Kur'an müzakere ettiği Ramazan'ın son on gününde cömertlik derecesi daha da yükselirdi. Bi'setinden önce de cömertlik ahlakıyla ah-laklanmıştı. Nitekim bu ahlakı ve bu vasfı bi'setinden sonra da devam etmişti. Sahip olduğu bütün niteliklerin olumlu yanları artmıştı. Hatice (r.a.), ona şöyle demişti: "Sen muhtacı kalkındırır, yoksulu kazandırırsın."
"Eş-Şifa" adlı kitapta şöyle bir olay nakledilmektedir: "Peygamber efendimiz, Hevazin kabilesine esirlerini iade etmişti. Esirler altı bin civarındaydı. Abbas, kendisine taşınamayacak kadar çok altın vermişti. Abbas'a doksan bin dirhem fidye yükünü yüklemişti. Bu fidyeler bir hasırın üzerine bırakılmış, sonra da Peygamber efendimiz onları müsiümanlara dağıtmıştı." Peygamber efendimiz, son derece cömert olduğundan dolayı kendisine getirilen ganimetleri müsiümanlara dağıtırdı. Şahsı için fazla bir-şey ayırmaz, kendisine yetecek kadarını alırdı. İhtiyaç içinde bulunan hiçbir kimsenin isteğini geri çevirmez, cömertliğiyle onun ihtiyacım karşılardı. Bütün varını bu uğurda feda etmekten çekinmezdi. Başkalarının ihtiyacını vermek için borç altına girerdi.
İhtiyaç sahiplerinin taleplerini karşılamak için mevcut malı yoksa, borç altına

girerdi. Adamın biri, bir ihtiyacını gidermesi için kendisinden bir miktar mal istemişti. Ona "Yanımda birşey yoktur. Ancak benim namıma gidip başkasından birşeyler satın al. Alacaklı yanıma geldiğinde hakkını öderim" demişti.
Hz. Ömer, Peygamber efendimizin, yanında verecek bir malı bulunmadığı zaman ihtiyaç sahiplerinin borçlarını üstlendiğini görmüş ve ona "Ya Resulullah böyle yapmaya Allah seni mecbur etmemiştir. Gücünü aşan işleri yapmakla yükümlü değilsin " demişti. Rasulüllab, arkadaşı ve veziri Ömer el-Faruk'un böyle deyişinden hoşlanmamıştı. Çünkü o, Cenab-ı Allah'ın kendisine verdiği fıtrat ve karekteri ile kendinin arasına başkalarının girmesini istemiyordu. Çünkü o bu seciye ve karekteri ile diğer kerem ve cömertlik sahiplerinin üstüne yükselmişti. Hz. Ömer'in, peygamber efendimize böyle dediğini gören Ensardan bir adam şöyle demişti: "Ya rasulüllah! Allah yolunda malımı harca. Arşın sahibinin senin malını azaltacağından korkma." Adamın bu sözleri üzerine Peygamber efendimiz, önce yüzünü ekşitmiş, bilahare tebessüm etmişti. Yüzünü astıktan sonra güler yüzle adama dönerek: "Ben zaten böyle yapmakla emrolunmuşum " demişti. Bu haberi "Tirmizi" rivayet etmiştir.
Cömertliği, rabbine aşırı derecede güvenmesinden kaynaklanıyordu. Sebeplere sarılmakla birlikte rabbine karşı aşırı bir güven duygusu beslemekteydi. Ayrıca insanları kendine tercih ediyor, bu nedenle cömert davranıyordu. Muhtaç gördüğü herhangi bir kişinin ihtiyacını gidermek için kendini zorluyordu. Onun cömertliği yalın cömertlik türünden değil bir nevi yükümlülük tü-ründendi. O, kendini cömert davranmaya mecbur hissediyordu. Davranışlarıyla, sözünü doğrulayan peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Her kim mal bırakırsa mirasçılarına bırakmıştır. Her kim çoluk çocuk bırakırsa, bana aittir ve onlar benim sorumluluğumda-dır."
İnsanların malları kendilerine aittir. Ancak vermekle yükümlü oldukları zekatları, kendilerine ait değil de yoksullara aittir. Kendi geçimlerini sağlayamayanlar, peygamberin bakım ve sorumluluğu altındaydılar. O yalnız basma onların yüklerini omuz-luyordu. Çünkü yoksullar Allah'ın bakıp geçindirdiği kimselerdir.
Resulullah da onların yüklerini omuzunda taşıyordu. Hizmetçisi Enes bin Malik, şöyle demiştir: "Resulullah hiç bir şeyi saklayıp biriktirmezdi"
Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre adamın biri Peygamber efendimizin yanına gelerek ondan bir şeyler istedi. Peygamber efendimizin yanında ona verecek bir şeyi yoktu. Bunun için de başkasından borç alarak o yoksula verdi.
Peygamber efendimizin cömertliği gittikçe artıyordu. Öyle ki isteyen kimseye elbisesini çıkarıp verdiği de olmuştur. Tabara-ni'nin ibn Ömer'den rivayet

ettiğine göre, Peygamber (s.a.v.) efendimiz, elbiseci bir adam görmüş ondan 4 dirheme bir gömlek satın almıştı. Gömleği giyip dükkanın dışına çıktıktan sonra Ensardan bir adamla karşılaşmıştı. Adam: "Ya Rasulüllah bana bir gömlek giydir de Allah sana cennet giysilerinden birini giydirsin" dedi. Adamın bu isteği üzerine Peygamber efendimiz gömleğini çıkarıp ona giydirdi. Sonra dükkan sahibine dönerek, ondan 4 dirheme bir gömlek daha satın aldı. Yanında 2 dirhemi kalmıştı. Azıcık yürüdükten sonra yol kenarında bir cariyenin ağlamakta olduğunu gördü. Ona: "Niçin ağlıyorsun?" diye sorunca cariye şöyle dedi: "Ya Rasulüllah! Sahiplerim bana un satın almam için 2 dirhem para verdi. Fakat paraları kaybettim. Cariyenin ağlayışına dayanamayan Peygamber efendimiz yanında kalan 2 dirhemi çıkarıp ona verdi ve yoluna devam etti. Fakat cariyenin ağlamaya devam ettiğini görünce onu yanına çağırdı ve "Niçin ağlıyorsun? İşte 2 dirhemi de benden aldın?" diye sordu. Cariye: "Sahiplerimin beni dövmelerinden korkuyorum" deyince Peygamber efendimiz onu yanına alarak sahiplerine götürdü. Selam verdi. İçeridekiler sesini tanıdılar. Sonra gelip, "Anamız babamız sana feda olsun Ya Rasulüllah, seni buraya kadar yorup getiren sebep nedir?" diye sordular. Peygamber efendimiz, "Şu cariyeyi döveceğinizden korktum da buraya kadar geldim" deyince sahibi "Artık o Allah rızası için serbesttir. Onu alıp götürebilirsin" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz de onlara hayır ve cenneti müjdeledi.
Peygamber efendimizin yanında 10 bereketli dirhem vardı. Bu dirhemlerin bereketli olduklarım Peygamber efendimiz şöyle ifade buyurmuştu: "Cenab-ı Allah 10 dirheme bereket kattı. Onun Peygamberine ve Ensardan bir adama birer gömlek giydirdi. Ve bir cariyeyi de hürriyetine kavuşturdu. Kendi kudreti ile bizi rızıklandıran Allah'a hamdederim" [1]
Peygamber (s.a.v.) efendimiz malını Allah yolunda harcar, insanları da mallarım bu uğurda harcamaya teşvik ederdi. Cömert idi. Kendisine rızkım Cenâb-ı Allah'ın vereceğine sonsuz güveni olduğundan dolayı cömert davranırdı. Bilal'a şöyle derdi: "Ey Bilal malını Allah yolunda harca, arşın sahibinin, senin malın, azaltacağından korkma"
Bir hadis-i şerifinde de şöyle buyurmuştur: "Her sabah iki melek yeryüzüne iner. Bunlardan biri şöyle der: "Allah'ım malını senin yolunda harcayana zenginlik ver." Diğeri de şöyle der: "Allah'ım cimrilik edenin malını zayi et."
Peygamber efendimizin bu cömertliği sadece risaletle görevlendirilmesinden sonra olmamıştır. Risaletle görevlendirilmesinden sonra cömert olduğu gibi daha önceleri de cömert idi. Bu konuda ibn Kesir şöyle der: "Peygamber efendimiz bi'setten önce de sonra da; hicretten önce de sonra da yoksulların, öksüzlerin,

zayıfların ve düşkünlerin sığınağı olmuştur."
Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in cömertliği, maldan yüz çeviren, malı istemeyen ya da kendini dünya hayatından soyutlayan kimsenin cömertliği gibi değildi. O, mal geldiği zaman yüz çevirmezdi. Bilâkis helal yollardan mal kazanmak arzusundaydı. Kazancında temizlik vardı. Murdarlık yoktu. Ancak zayıflara, öksüzlere, dullara ve düşkünlere ulaşmak, onların yardımına koşmak için malı bir vasıta olarak görürdü. Kazancını temiz ve güvenilir eliyle onlara ulaştırırdı.
Peygamber efendimiz ticaret yoluyla hem kendisi hem de güvenilir, iffetli ve temiz zevcesi Hatice için kazanç sağlama yolunda, ticari bir muhit olan Mekke'de elde etmiş olduğu çalışma deneyimlerini kullanıyordu. Kazancı, sadece şahsı ve zevcesi için değil, yoksullara düşkünlere ve zayıflara zevcesiyle birlikte yardımda bulunmak için elde ediyordu.
İsa Peygamberin maldan uzak durduğu ve zahidane bir hayat yaşadığı rivayet edilir. O, kazanmak için çaba göstermemiş aksine kazançtan kendini soyutlamıştı. Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'e gelince o, hayatla iç içe olmuş, çalışıp çabalamış, ömrünün baharında mal elde etmek için ticaret yapmıştır. Elde ettiği kazancı zayıflara harcamıştır. O bir işçi gibi kendini işe vermiştir. Tabii ki hem İsa'da hem Muhammed'de fazilet ve üstünlükler vardı, ancak Muhammed (s.a.v.)'in zahidliği olumlu idi. Çünkü o mal kazanır, temiz kazanç ile mal elde ederdi. Bu kazancı umuma yarar sağlayan bir kazançtı. Ya ziraatla uğraşır, elde ettiği ürünlerden yararlanırdı, veya elinin emeğiyle kazanç sağlardı ki, böylece toplumsal servetin nemalanmasına katkıda bulunurdu. Yahut yeryüzünün hayır ve bereketlerini bir iklimden diğer iklime ticaret vasıtasıyla aktarırdı. Bunda umuma faydalar vardı. Sonra elde etmiş olduğu kazancı, o cömert insanın elinde kalmazdı. Kazancı başkalarına da sirayet ettirir, diğer insanları da kendi kazancından faydalanırdı. Öyle ise ondaki zahidlik olumlu, emek isteyen ve faal bir zahidlikti.

---

[1] ibn Kesir, el-Bıdaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 65.

Şefkat ve Merhameti

Resulüllah (s.a.v.), şefkatli ve merhametli bir insan olarak vasıflandırılmıştır. Şefkat ve merhamet, birbirine yakın anlamlar ifade eden iki kelimedir. Cenab-ı Allah, peygamber efendimizin bu vasfıyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"Andolsun, içinizden size öyle bir peygamber geldi ki, sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir; size düşkün, müminlere şefkatli, merhametlidir. " (Tevbe 128)
"(Ey Muhammed), biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik. " (Enbiyâ 107)
Bu konuyla ilgili olarak yazdığımız bahislerde de kesin olarak açıkladığımız gibi, rahmetin eserleri genel olur. Peygamber efendimiz de buna işarette bulunmuştur. O, insanları rahmete çokça özendirmiştir. Ashabından bazısı şöyle demiştir: "Ey Allah'ın resulü! rahmetten çokça bahsediyorsun. Biz de eşlerimize ve çoluk çocuğumuza merhamet ediyoruz." Bunun üzerine peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Benim istediğim bu değildir. Asıl istediğim şey, bütün topluma merhamet etmenizdir ."
Şefkat ile eşanlamlı olan merhamet, özeî bir konumda bulunurlar. Peygamber efendimizde bütün topluma ve umuma karşı merhamet duygusu bulunduğu gibi özel bir şefkati de vardı. Ancak bu özel şefkati, umuma olan merhameti ile çelişmediği zamanlar varlığını gösterirdi. Peygamber efendimiz Allah'ın takdir ettiği cezayı (had) gerektiren suçu işleyen zalim ve günahkarlara karşı da şefkat gösterirdi. Bu nedenle Cenâb-ı Allah şu uyarıcı buyruğunu vermişti:
"Zina eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüz değnek vurun; Allah'a ve ahiret gününe inanan (insan)lar iseniz Allah'ın dini(ni uyguluma hususu)nda sizi, onlara karşı acıma duygusu tut(up engelle)mesin. Müminlerden bir grup da onlara yapılan azaba şahit olsun." (Nur2)
Peygamber (s.a.v.) efendimiz çekingen yaratılışlı kimselere merhametle yanaşırdı. Onlara şefkat göstererek dostluk kurar, kendine yakın tutardı. O ürkek ve katı yapıdaki kimseleri kazanmasını bilirdi.
Rivayete göre Arabinin biri Peygamber efendimizin yanma gelip ondan bir şeyler istemiş Peygamberimiz de ona vermişti. Sonra da "Sana yeterince ihsanda bulundum mu?" diye sorunca Arabi: "Hayır, pek iyi bir şey vermedin " demişti. Arabinin böyle demesine öfkelenen müslümanlar kalkıp onu dövmek istemişlerdi. Peygamber efendimiz, yerlerinde durmalarını işaret ettikten sonra kalkıp evine gitmiş, o Arabiye bir şeyler daha göndermişti. Sonra gelip, "Şimdi sana yeterince iyilikte bulundum mu?" diye sorunca, Arabi şu karşılığı vermişti:

"Evet Allah sana, ailene ve aşiretine hayırla mukabelede bulunsun." Peygamber efendimiz ona demişti ki: "Daha önce dediğini dedin ve ashabımın gönlünde sana karşı kırgınlık meydana geldi. Eğer dilersen şimdi benim yanımda söylediğin sitayişkâr sözlerini onların huzurunda da tekrarla ki, sana karşı kalplerinde meydana gelmiş olan kırgınlık ortadan kalksın." Arabi, evet diye cevap verdi. Ertesi gün akşam vakti gelip Peygamber efendimizin yanına durdu. Peygamber efendimiz şöyle dedi: "Şu Arabi bizim hakkımızda söylediğini söyledi. Biz de ona fazladan ihsanda bulunduk. Bunun üzerine o iyiliğimizden hoşnut oldu."
Arabi de şöyle karşılık verdi: "Evet. Allah sana, ailene ve aşiretine hayırla mukabelede bulunsun. "
Arabinin böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz şu açıklamada bulundu: "Benimle şu adamın durumu, devesi ürküp kaçmış olan bir adamın durumuna benzemektedir. Devesini yakalamak için insanlar peşine düşüp kovalarlar. Kovaladıkça da hayvancağız daha da kaçıp uzaklaşır. Sahibi, takibe koyulmuş olan insanlara seslenerek şöyle der: 'Benimle devemin arasından çıkın; ben ona sizden daha merhametliyim ve onun durumunu sizden daha iyi bilmekteyim.'
Adam devesine cepheden yaklaştı ve onu yakalayıp yerdeki süprüntülerin üzerinden kaldırdı. Sonra da yanına getirdi yere çöktürdü yükünü sırtına vurup bağladı sonra da kendisi üzerine binip o insanlara karşı durdu. Ben de eğer bu adamın söylediği sözlerinden ötürü sizinle onu başbaşa bırakmış olsaydım, onu öldürürdünüz. Dolayısıyla o da cehenneme giderdi ," [1]
Bu hadis, Peygamber efendimizin İslâm davetini ve irşadını yaparken hikmetle davrandığını, insanları hak yola iletirken ürkütmediğini, bilâkis ürkek kimseleri kendine yaklaştırdığını, onları cezalandırmadığını, tam aksine hakka yakın kıldığını, helak etmediğini, farklı yapıdaki insanları akıllıca idare ettiğini, şiddete başvurmadan onları doğru yola yönelttiğini haber vermektedir. Bu hadis-i şerifte peygamber efendimizin tam bir şefkate sahip olduğunu, bu şefkatinin de gönüllere ilaç olduğunu müşahede etmekteyiz. Şiddet hiçbir zaman için çare değildir. Aksine şiddet, kaba davranarak insanları haktan koparmaya ye uzaklaştırmaya yol açarak; kötülükte ısrar etmeye neden olur. İnsanların kötülük çemberinin dışına çıkmalarına engel olur.
Bütün bu yöntemlerde ilâhi risaleti tebliğin kemal noktası açıklanmaktadır. Yöneticinin, idaresi altında bulunan kimseleri nasıl yöneteceği ve onları hak noktasına nasıl getireceği, onları nasıl himaye edeceği Öğretilmektedir.
Peygamber efendimizin şahsi şefkati, kendisiyle ilişki kuran kimseler tarafından muamelelerinde müşahede edilmiştir. O, eşlerine, akrabalarına, uzak yakın bütün

taallukatma merhamet ve şefkatle davranırdı. Örneğin amcası Abbas, Bedir gazasında esir düştüğünde uyuyamaz olmuştu. Amcasının iniltisini duyduğunda ağlamaya başlamıştı. Bu meselede birbiriyle çelişen iki durum görülmektedir:
1. Amcası Abbas için elem duymuştu. Çünkü amcası esir düşmüş ve esaretin acılarını tadıyordu. Bundan dolayı ona karşı şiddetli bir şefkat duygusunu hissetmeye başlamıştı. Fazlasıyla üzülüyordu.
2. İnsanlar arasında eşit muameleyi gerektiren adalet. Buna göre aynı mucib sebeplerle karşısına çıkan kimselere eşit muamelede bulunması gerekiyordu. Hem şefkat sebeplerini, hem de adaletin mucib sebeplerini bir kişinin kendinde bir arada bulundurması pek zordur. Ancak bu, Muhammed (s.a.v.) için pek de zor değildi. Peygamber efendimizin hem şefkatli hem de adaletli davrandığı, kendi damadına yönelik uygulamalarında açıkça görülmüştür. Damadı bir gazada esir düşmüştü. Onu, hürriyetine kavuşabilmesi için fidye vermekten affetmemişti. Esirlerini, fidye olmadan serbest bırakmayı kabul etmemişti. Damadı, kendi zevcesi ve Muhammed (s.a.v.)'in kızı Zeyneb'i babasına göndermişti. Zeyneb kendi çeyizi olan bir mücevheri, kocasının kurtuluş fidyesi olarak Peygamber efendimize takdim etmişti. Bu mücevher, Peygamber efendimiz nazarında kadınların en şereflisi ve en kıymetlisi olan Hatice tarafından kızı Zeyneb'e düğün hediyesi olarak verilmişti. Zeyneb, bu mücevheri fidye olarak babasına takdim ederken babasının şefkatli gönlünde merhamet duygusuyla adalet duygusu karşı karşıya geldi. Onun mübarek kalbi bu duyguların etkisi altında kaldı. Kızına karşı son derece şefkatliydi. Bu mücevheri görünce, geçmişteki anıları tazelendi. Bu anılar onun nazarında en vefakâr, en kıymetli, en şefkatli, en aziz kadın olan Hatice'ye aitti. Her ne kadar anıları tazelendi, kızına karşı şefkat duygulan kabardıysa da esirler arasında ayrım yapmadan adaleti tatbik etmesi gerekiyordu. İşte bu noktaya gelindiğinde çok zor bir durumla karşılaşmıştı. Duyguları kuvvetlenmiş, kalbi adalet ve şefkat duygularının etkisi altında kalmıştı. Muhammed (s.a.v.) gönlünde tazelenen anıların çokluğundan ve bunlara karşı görevini de yerine getirmesi gerektiğinden dolayı ağlamaya başladı. Fidyeler üzerinde hak sahibi olan gazilerle mücahitleri huzuruna çağırdı. Ne yapacağını onlara sordu. Görüşlerini aldı. Kendi görüşünü onlara zorla kabul ettirmek istemiyordu. Neticede hak sahibi olan mücahitlerle gaziler, fidye olarak takdim edilen mücevheri sahibesine, yani Zeyneb'e iade etmesini önerdiler.
Bu rivayette Peygamber efendimizin hem babalık şefkatini hem de iyi, temiz, şefkatli ve iffetli zevcesinin anılarını, bunların yanı sıra yapılması gereken adalet görev anlayışını kendinde topladığını müşahede etmekteyiz. Şüphesiz ki babalık

şefkati görev ile çelişmez. Şefkati en çok insanlara uyguladığı eşitlikte görülmüştür. Kızı Zeyneb'in oğlunun can çekişmekte olduğunu duyduğunda da şefkat duyguları kabarmıştı. Zeyneb, bu ümmetin peygamberi olan babasına ölmekte olan torununu görmesi için haber göndermişti. Fakat o şefkatli insan, can çekişmekte olan torununu görmeye dayanamayacağını bildiğinden dolayı kızına şu mesajı iletmişti: "Doğrusu, aldığı da verdiği de Allah'a aittir. Her şeyin, onun katında belli bir eceli vardır. Sabredelim ki ibret alalım."
Fakat Zeyneb, babasının gelip can çekişmekte olan torununu görmesi için ısrar ediyordu. Bu iş için babasına yemin vermişti. Neticede Peygamber efendimiz, beraberindeki sahabilerle birlikte Zeyneb'in evine gelmişlerdi. Çocuğu alıp kucağına koymuş ve çocuk kucağındayken can vermişti. Çocuğun ruhunu teslim ettiğini gören Muhammed (s.a.v.)'in gözlerinden yaşlar boşanmaya başlamıştı. Onun bu halini gören Sa'd bin Ebi Vakkas, "Bu da ne, ya Resulüllah?" diye sorunca, Resulüllah şöyle cevap vermişti: "Bu, Allah'ın dilediği kulunun kalbine yerleştirdiği rahmetidir. Allajı, ancak merhametli kullarına rahmet eder."
Peygamber efendimizdeki görev yapma sorumluluğu ve şefkati, oğlu İbrahim'in vefatı anında da açıkça müşahede edilmişti. Yaşı ilerlediği halde Cenâb-ı Allah, İbrahim'i ona bağışlamış, sonra da bu emanetini geri almıştı. Peygamber efendimizin bir baba olarak, İbrahim'in vefatında gösterdiği hüznü, başka hiçbir zaman görülmemişti. Çünkü başına gelen bu ağır musibetten dolayı ağlamaya başlamıştı. Üsame bin Zeyd, Muhammed (s.a.v.)'in ağladığını görünce feryad-ı figan etmeye başlamıştı. Onun bu halini gören Peygamber efendimiz yasaklayıcı mahiyette şu ifadelerle onu uyarmıştı: "Ey Üsame! Ağlamak rahmandandır, bağırıp çağırmak şeytandandır!"
Peygamber efendimiz bir yandan ağlıyor, bir yandan da şöyle diyordu: "Ölüm haktır. Gönül hüzünlenecektir. Gözyaşaracaktır. Ey ibrahim! Doğrusu senin bizden ayrılmandan ötürü biz hüzünlenmekteyiz."
ibrahim'in vefat ettiği günde güneş tutulmuştu. Onu ve babasını sevenler, "Güneş, ibrahim'in vefatından dolayı tutuldu" dediler. Ama vehimlerden uzak ve sahih inancın peygamberi, hüznünü unutarak insanların dikkatini çekmişti. Ya da görev anlayışı hüznünü bastırarak insanlara uyarıda bulunmuştu. Zaten onun durumu hep böyleydi. Kalkıp toplumun huzuruna çıktı ve şu sözleri irâd etti: "Doğrusu Güneş ile Ay, Allah'ın (kudretini isbatla-yan) ayetlerinden iki ayettirler. Ne bir kimsenin ölümü, ne de bir kimsenin yaşaması için tutulmazlar."
Böyle dedikten sonra imam olup, insanlara Güneş tutulması (Küsuf) namazını kıldırdı.
Abdullah oğlu Muhammed (sav) her zaman için şefkatli, sevecen, merhametli bir

kimseydi. Ancak beşerî duyguları hiç bir zaman görevinin üstüne çıkmamıştır. Aksine görevini her şeyin üstünde tutmuştur. Onun, görevini başka her şeye tercih etmesi elbette ki şanına yaraşırdı. Şefkat ve merhameti sadece bazı kimselere özgü değil, aksine herkesi şümulüne alırdı. Bazan öfkelenirse de kızgınlığı, sadece hak ve hakikat içindi. Kalbi her zaman için kötü duygulardan arınmış ve takvalı idi. İnsanlara kötülük yapma düşüncesini taşımazdı. Umumi rahmeti her zaman onu etkisi altında tutardı. Rahîm olan rabbine yalvarıp yakarırken şöyle derdi:
"Allah'ım ben insanlardan biriyim. İnsanların öfkelenişi gibi ben de öfkelenirim. Herhangi bir adama beddua etmiş isem, onu koru ve temizle. Kıyamet gününde onu kendine yakın eyle. "
Peygamber efendimizin şefkati, hayatının tümünde tezahür etmişti. Aklına bir şey takılan kadının biri, yolda ona yaklaşarak derdini kendisine anlatmaya başlamıştı. O da eğilerek kadının derdini dinlemeye başlamıştı. Kadının gönlüne sükûnet vermişti.
Cariyenin biri efendisi tarafından un satın alması için kendisine verilen parayı düşürüp kaybetmişti. Ağladığım gören peygamber efendimiz, un parasını kendi cebinden ödemişti. Efendilerinin kendisini dövmelerinden korkan cariye ağlıyordu. Peygamber efendimiz onu dayaktan kurtarmak için beraberine alıp efendilerinin evine götürmüştü.
Torunları Hasan ile Hüseyin'den biri, kendisi seccadede iken sırtına çıkıp oturmuştu. Onu rahatsız etmemek için secdesini uzatmıştı. Şefkatli ve merhametli dedesinin sırtından ininceye kadar peygamber efendimiz onu rahatsız etmiyor ve sırtından indirmiyordu.
Ağlamakta olan bir çocuğun sesini duyan Peygamber efendimiz namazını çabuk kılıp selâmını vermişti ki, ağlayan çocuğa merhamet eden biri gitsin de onu sustursun.
Adamın biri çıkıp da şöyle diyebilir: "Peygamber efendimizin şefkatli olduğu herkesçe kabul edilen bir husustur. Ancak onun bu şefkatinin peygamberliği veya mü'minlerin yöneticiliği ile bir bağlantısı var mıydı? İsa Peygamberin şefkati, onun -devlet kurucusu olmasa da- ruhaniyetinden kaynaklanıyordu,"
Bu soruya cevaben deriz ki: "İsa peygamber risalet sahibi idi. Bu risalet görevinin gereği olarak, kendilerini hakka davet ettiği kimselere karşı şefkatli ve merhametli olması normaldi. Şefkat, risalet ve davetin gereklerindendir. Şefkatli ve merhametli kimsenin yaptığı davete temiz kalpler, imanlı gönüller icabet ederler. Şu halde insanları, davetçiye çeken şey, kabalık ve katılık değil, merhamet ve şefkattir. Hakka davet eden nefislerin bir kısmını Cenâb-ı Allah,

davetçinin iman gücü ve şefkati ile hakikate açar. Yine davet edilen insanların bir kısmının gönüllerinde, hakka icabet etmek için delil ve belgelere ihtiyaç hissederler. Bunlar, burhan ve delil ehlidirler. Peygamberlerle beraber, izhar edecekleri mucizeleri vardır. Öte yandan hakka davet edilenlerin bir kısmının üzerinde de perdeler vardır. Bunlar, hakikate burhan ve gerçekler ile davet edilirler. Bunlara tekrar tekrar davette bulunurlar. Eğer hak ve hakikate karşı tecavüzde bulunurlarsa tuzakları başlarına geçirilir.

Şefkat, yöneticiliğin gereklerindendir. Resulüllah (s.a.v.), yöneticilere, yönetimleri altında bulunan kimselere merhametli ve şefkatli davranmaları çağrısında bulunmuştur. Halka karşı zorba, katı, horlayıcı bir tavırla yaklaşmamalarını Öğütlemiştir. Bununla ilgili olarak da şu duayı yapmıştır:

"Allah'ım! Ümmetimin başında yönetici olarak bulunup da onlara merhamet eden kimseye sen de merhamet et. Ümmetimin başında yönetici olarak bulunup da onlara katı davrananlara sen de katı davran,"

Peygamber efendimizin bu duasını en iyi anlayanlardan biri, Emir ul-Mü1 minin Hattab oğlu Ömer hazretleri olmuştur. O, peygamber efendimizin gösterdiği doğru yoldan yürümüş, onu kendine örnek edinmiştir. Halka karşı şefkatli ve merhametli olduğunu hissetmediği kimseleri yönetici kimseleri yönetici olarak tayin etmemiştir. Ancak gerektiğinde de haddi tatbik eden insanların bu tutumları şefkat ve merhamete aykırı değildir. Çünkü kamuyu ilgilendiren hususlarda şefkat ve merhamete yer yoktur.

Hz. Ömer'in vali tayin etmeyi düşündüğü kimselerden biri Hz. Ömer'in yanına gitmiş, Hz. Ömer'in kendi çocuklarından birini Öpmekte olduğunu görünce şöyle demiş: "Ey mu'mirilerin emiri, çocuğunu mu öpüyorsun?" Onun bu sorusu karşısında Hz. Ömer, "Evet, sen çocuğunu öpmez misin? " diye mukabil bir soru yöneltince, adam hayır diye cevap vermiş. Bu cevabı karşısında Hz. Ömer şöyle demişti: "Ben de seni vali tayin etmeyeceğim! Çünkü çocuğuna merhamet etmeyen kimse halkına hiç merhamet etmez! "

---

[1] Kadi lyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 72.

Doğruluğu, Güvenilirliği ve İffeti

Peygamber efendimizin doğru sözlü olduğunu söylemeye gerek yoktur. Aynı şeklide onun güvenilirlik ve iffetinden bahsetmek de fuzulidir. Çünkü o, doğruluğuyla tanınan sadık bir kimseydi. Aklı tekamül ettikten sonra ruhunu teslim edinceye kadar yaşadığı sürece, yalan söylediği asla görülmemiş ve duyulmamıştır.
Yalancılık, Arap büyüklerinin ahlâkından değildi. Akıllarına, ruhlarına, dillerine ve düşüncelerine hükmeden zorba bir hükümdarın bulunmadığı ülkelerde yaşamış olmalarından dolayı elde ettikleri Özgürlük, onları doğru konuşma melekesine sahip kılmıştı. Bir mükafat elde etme umuduyla yağcılık yapan kimse-lerdeki yaltaklanma, onlarda yoktu. Çünkü zorba hükümdarların yönettiği yerlerde yaşayan kimselerde ayrılmaz iki nitelik mevcut olur: Bu niteliklerden biri nifak, diğeri de yalancılıktır. Çünkü nifak, asıl itibarıyla yalandır. Yalansa, nifakın ayrılmaz özellikle-rindendir. Bu nedenle Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
"Münafıkın alameti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, Va'det-tiğinde sözünü yerine getirmez; kendisine güvenildiğinde hiyanet eder."
Araplarda nifak ya da yalancılık görülmemiştir. Ancak meliklerin ya da melikler gibi emirlerle müstebit hükümdarların yönettikleri beldelere komşu mıntıkalarda yaşayan araplarda münafıklık ve yalancılık müşahede edilmiştir. Örneğin Şam'daki Gas-sanilerle Numanlılara yakın mıntıkalarda yaşayan araplarda bu gibi vasıflar görülmüştür. Bu yörelerde yaşayan araplarda münafıklık, yalancılık, yağcılık gibi niteliklerin bulunması normaldi.
Münafıklıkla yalancılığın gerisinde emanete hıyanet de görülürdü.
Tarihi rivayetlerde nakledildiğine göre şirkin lideri Ebu Süf-yan ile Bizans İmparatoru Herakliyus arasında Peygamber efendimizle ve onun şerefli soyuyla ilgili bir konuşma cereyan etmişti. Bu konuşma esnasında Ebu Süfyan, "Muhammed bizim aramızda yüksek soya sahip bir kimsedir. Kendisine tabi olan kimselerden de soy bakımından üstündür" demişti. Ayrıca Ebu Süfyan, Peygamber efendimizin ahlakıyla ilgili sorulara, yalancılığa sapmadan doğru cevaplar vermiş ve Herakliyus'a anlattığı hakikatlerin eserinden öfkelendiği halde şöyle demiştir: "Araplar arasında yalan söylediğime ilişkin bir söylentinin hafızalara yerleşmesinden korkmasaydım, bu hususta mutlaka yalan söylerdim."
Mekke, Medine araplarıyla sahra ortalarındaki Arapların arasında yalancılığa cevaz verilmediği, bilinen bir husustur. Nifak hasleti de böyleydi. İslâm davetine

icabet eden müslümanlar arasında da münafıklığa rastlanmamıştır. Ancak Yahudiler münafıklık etmişlerdir. Yahudilere komşu bulunan Medineli müşrikler de münafıklığa bulaşmışlardır. Müslümanlar güçlenince bunlar münafıklık yapmaya başlamışlardı.
Şu halde Muhammed (s.a.v.)'in, sadık kimseler arasından sadık bir insan olduğunu söylemek garip karşılanmamalıdır. Fakat Peygamber efendimizin doğruluğu, Mekke ve havalisinde yaşayan diğer kimselerin doğruluğundan apayrı idi. Ondaki doğruluk ve sadakat, Cenâb-ı Allah'ın kendisini alemlere rahmet ve resul olarak hazırladığı kimseye yaraşan bir sadakat ve doğruluk idi. Peygamber efendimiz, sadece doğru sözlü değildi. Doğru sözlü olmanın yanı sıra duygu, gönül ve fiil bakımından doğru ve sadık bir kimse idi. Duygu sadakatinden kasıt onun eşyaya ve şahıslara bakarken onları doğru bir şekilde tavsif etmesidir. Görünen dış kısımların arka planındaki gizlilikleri açığa çıkarmasıdır. Sonra nefis ve gönül bakımından doğru oluşuna gelince o, hayrın yerlerini bilir böylece hayır fiiller işlerdi. Şerrin yerlerini de bilir, böylece serden uzak dururdu. O maksat ve heveslerinde, amaç ve gayelerinde doğru bir insandı. Hakikatleri net bir şekilde algılar ve onlara yönelirdi. Bu yönelişinde asla eğriliğe yer yoktu. Onun idraki de müstakim ve doğru idi. Gönül ve vicdan ile ilgili her hususta sadık ve doğruydu.
İmanın esası, amel söz ve izanda ihlaslı olmaktır. îmanın yalanla bir arada bulunduğu asla tasavvur edilemez. Nübüvvetinden sonra kendisine şöyle bir soru yöneltilmişti: "Mü'min korkak olur mu?" Cevaben şöyle buyurmuştu: "Olabilir."
Yine sorulmuştu: "Mü'min cimri olabilir mi? Cevaben: "Cimri olabilir" demiştir.
"Mü'min yalancı olabilir mS" diye sorulunca şu cevabı vermişti: "Mü'min yalancı olamaz"
Çünkü yönelimlerde söz ve davranışlarda yalan ile ihlas, birbirinin zıddı olan iki şey olup bir arada bulunamazlar.
Peygamber efendimizin güvenilirliğine gelince şunu bilmemiz bu*hususta bizim için yeterli olacaktır. Bütün Kureyşliler onun güvenilir bir insan olduğunu görmüş ve tasdik etmişlerdi. Nihayet O'na "el-Emin" (Güvenilir) adım vermişlerdi. O, güvenilirlikle bilinir ve güvenilir insan anlamına gelen "el-Emin" adıyla çağrılırdı. Doğrusu güvenirlik ile sadakat, birbirinden ayrılmayan iki kardeştir. Doğruluk olmadan güvenirlik, güvenirlik olmadan doğruluk mümkün değildir. Doğruluk, bütün erdemlerin insanda bulunmasını gerektirir. Yalan ise, bütün rezilliklerin yuvasıdır.
Peygamber efendimizin iffetine gelince bu, cenâb-ı Allah'ın onu sefahate düşmekten korumasıdır. Şehvetlerle sapıklıkların yam sıra mutlaka her çeşidiyle

eğlence ve lehviyatta bulunur. Ce-nab-ı Allah onu, sadece heves ve sapık şehvetlerden korumamıştı. Bunların yanı sıra onu şehvetlere ve heveslere yönelten ön fiillerden ve sebeplerden de korumuştu. Masumane de olsa o'nu heves ve eğlencelere karşı koruma çemberi içine almıştı.

Önce de anlattığımız gibi o genç bir delikanlı iken, çeşitli eğlencelerin düzenlendiği bir ev düğününe gitmeyi arzulamıştı. Fakat oraya yaklaştığında Cenâb-ı Allah o'na ağır bir uyku vermişti. Böylece eğlenceye katılmamıştı. Ertesi sabah güneşin sıcaklığı onu, uykusundan uyandırmıştı. Başka bir gece eğlenceyle karşılaşmamıştı. Neticede Cenâb-ı Allah, onu sefahata düşmekten korumuştu. Böylece evleninceye kadar şehvetlerin tahakkümü ve azıtmış heveslerin hegemonyası altına düşmemişti. Evlenince, helal yoldan şehvetini tatmin etmişti.

Ahde Vefası

Kişinin seciyesi, kendisiyle irtibatı ve güzel arkadaşlığı bulunan kimselerin hukukuna ne kadar riayet ettiğiyle anlaşılır. Seciyeli kimseler, arkadaş hukukuna riayet eder. Dostluk ve arkadaşlık bağlarını asla koparmaz. Dostluk ve arkadaşlıkla ilgili anıları hatırlar ve inkâr etmez.

Vefakârlık, alıcenab insanların vasfıdır. Peygamber efendimizin vefakârlığı kadar Cenâb-ı Allah ona müsamahakâr bir ahlâk bahsetmişti. Hayra inanan bir karekter sahibi olup hayır ehli kimseleri tanırdı ve onların hukukuna riayet ederdi. Peygamber efendimizin arkadaşlarına ve dostlarına karşı vefakâr olduğu, onun temiz siretini okuyanların bakışlarında müşahede edilir. Şöyle ki:

a- Vefakarlığım en açık bir şekilde anlatan lisan, onun mu min-lerin anası Hatice'ye karşı gösterdiği vefakârlıktır. Hatice'nin arkadaşlarını sever; Hatice'nin adı anılınca onu hayırla yadeder ve hep güzelliklerinden bahsederdi. Onun arkadaşlarıyla olan bağlantısını devam ettirirdi. Öyle ki Peygamber efendimizin sevgili zevcesi ve mü'minlerin anası Aişe (r.a.) bu hususta şöyle demiştir: "Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbir kadını kıskanmadım. Çünkü Peygamber efendimizin hep ondan bahsettiğini duyardım. Bir koyun kestiğinde onun etini Hatice'nin dostlarına hediye ederdi. Günün birinde Hatice'nin bacısı Peygamber efendimizin yanına girmek için izin istedi. Peygamber efendimiz onu buyur etti. Kadın yanına girdi. Ona güler yüz gösterdi. Ve halini, hatırını sordu. Kadıncağız yanından çıktıktan sonra Peygamber efendimiz bana şöyle dedi: "Bu kadın, Hatice'nin sağlığında da yanımıza gelirdi.'

Güzel ahidlere ve sözlere riayet edip vefakârlık göstermek, kişinin imanına delalet eder. Kâinatın en ulu şahsiyetinin vefakâr olduğunu söylememiz bu hususta yeterlidir. Peygamber efendimizin, insanların en vefalısı olması zorunluydu. İyi ve temiz zevcesi Hatice'ye karşı vefalı olduğunu gösteren Örneklerden biri de şudur: Peygamber efendimiz Hz. Hatice'den çok defa övgüyle söz ettiğinden dolayı bir defasında Hz. Aişe ona şöyle demişti: "O bir acuzeden başka neydi ki? Allah sana ondan daha hayırlı (bir kadını) verdi." Aişe'nin böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz şu karşılığı vermişti: "Şunu iyi bil ki Allah ondan daha hayırlı (bir kadını) bana vermedi. İnsanlar beni inkâr ederlerken o bana iman etti. insanlar beni yalanlarken o beni doğruladı, insanlar beni mahrum bırakırken o kendi malıyla bana yardımcı ve destekçi oldu. Başka kadınların vermediği çocukları cenâb-ı Allah onun vasıtasıyla bana nasip etti."

Peygamber efendimiz Hz. Hatice'yi aşırı derecede sevdiğinden dolayı, Hatice'nin önceki evliliklerinden doğan çocuklarından birini gördüğü zaman ona şefkat ve sevgisini yağdırırdı. Bir defasında Hatice'nin Önceki evliliklerden doğan oğlu Hale'nin sesini duyduğunda odadan dışarı çıkıp sevinç ve ferahla, "Hale, Hale.." diye seslenmiş, onu yanına alıp ikramda bulunmuştu ve çok kıymet vermişti.

b- Peygamber efendimizin vefakârlığını ve dostuklara kıymet verdiğini dostlukları unutmadığını ispatlayan en açık davranışlarından biri de şudur: Ebu Katade'nin rivayet ettiğine göre Peygamber efendimizin yanına Habeş kralı Necaşi tarafından bir heyet gelmişti. Necaşi, daha önceleri Habeşistan'a hicret eden müs-lüman heyeti barındırmış ve onlara ikramda bulunmuştu. Kral Necaşi'nin gelen heyetini Peygamber efendimiz ayakta karşılamış, onlara hizmet etmiş ve ikramlarda bulunmuştu. Sahabiler: "Ya Rasulüllah onlara senin yerine biz hizmet ederiz " dediklerinde o, vefakâr ve dostlukların kıymetini bilen Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle cevap vermişti: "Doğrusu bunlar bizim arkadaşlarımıza ikramda bulunmuşlardı. Onlara bizzat mukabelede bulunmak istiyorum."

Evet Muhammed (s.a.v.) iyiliğe karşı iyilikle mukabelede bulunurdu. Eğer böyle yapmasaydı insanlar arasında kadirşinaslık ve vefakârlık denen hasletler kaybolup giderdi. Peygamber efendimiz insanlara bir nümune-i imtisaldı.

c- Peygamber efendimizin vefakar ve kerem sahibi olduğunu, sevecen, kendisiyle dostluk arkadaşlık gibi irtibatları bulunan kimseleri unutmadığını, aradan uzun zamanlar geçse de hatıraları hafızasında tuttuğunu ispatlayan örnek davranışlarından biri de şudur: Alicenab insan, zayıf da olsa güçlü de olsa, ilişkileri yeni de olsa kendisiyle arkadaşlık edenlerin arkadaşlıklarını unutmaz. Peygamber efendimiz Hevazin kabilesinden müslümanla-rın eline geçen esirler arasında Şeymâ adındaki bir kadına rastlamıştı. Bu kadın, onun süt kardeşiydi. Onu görür görmez tanıdı. Tanıyınca da abasını sırtından çıkarıp yere yaydı ve Şeyma'yı abasının üzerine oturttu. Ona şöyle bir Öneride bulundu: "Eğer istersen Mekke'de benim yanımda kalır, ikram ve sevgi görürsün. Yok eğer bunu istemezsen sana bir miktar yardımda bulunur ve seni kavmine gönderirim." Peygamber efendimizin bu önerisi üzerine süt kardeşi Şeyma, kavminin yanına gitmeyi tercih ettiğini söyledi. Peygamber efendimiz de onu kavmine gönderdi.

Amr bin Said'den rivayet: Günün birinde Resulüllah (sav) oturmaktayken süt babası yanına gelip oturmak istedi. Peygamber efendimiz üzerindeki giysilerden birini çıkarıp yere yaydı. Süt babası o yaygının üzerine oturdu. Sonra anası geldi, anası için de bir giysisini çıkarıp yere serdi ve o giysinin üzerine oturttu. Sonra süt kardeşi geldi, Peygamber efendimiz kalkıp onu da karşıladı ve önüne oturttu.

d- Peygamber efendimiz, kendisine dostluk gösterisinde bulunan kimselere karşı vefakar davranırdı. Hatta kendisinin doğumu esnasında sevinç gösteren bir cariyeye de ikramda bulunmuştu. Bu cariye Ebu Leheb'e ait olup, ilk doğduğu zamanlarda peygamber efendimizi emzirmişti. Ayrıca peygamber efendimizin doğumu esnasında Ebu Leheb'e giderek bir yeğeninin doğmuş olduğunu müjdeledi. Ebu Leheb de bu müjdesinden dolayı onu azad etmişti. Peygamber efendimiz sürekli olarak o kadınla irtibatta bulunur, ona haber salıp, halini sorar, yardımda bulunurdu. Sağ olduğu sürece o kadından yardımım ve ilgisini kesmememişti. Kadıncağız vefat ettikten sonra peygamber efendimiz onun akrabalarının bulunup bulunmadığım sormuş, hiç bir akrabasının hayatta olmadığını kendisine bildirmişlerdi. Bunun üzerine peygamber efendimizin o kadınla olan irtibatı, ister istemez kesilmiş oldu.
Peygamber efendimizin ahlâki güzelliklerinden biri de onun akrabalarını ziyaret edişi ve akrabalık bağlarını korumasıydı. Akrabaları her ne kadar kendisine yardımcı ve destekçi olmadıysalar da onlara yakın ilgi gösterirdi. Sadece kendisini ziyaret edenleri değil, ziyaret etmeyenleri de ziyaret ederdi. Rivayete göre Peygamber efendimiz bazı akrabalarından bahsederken şöyle buyurmuştur: "Onlar bana yardımcı olmadılar. Yalnız onlar içir bir rahim (akrabalık bağı) vardır ki ben onun ıslaklığıyla ıslana-

(15) Kadİ İyaz. eş-Şifa, c. 18, s. 74-75.

PEYGAMBERLİK ÖNCESİ VE SONRASI HAYATINDAN MİSALLER

Peygamber Efendimizin İbadeti

İbrahim Peygamber, yalnızca ibadeti hakeden ve ibadet hususunda kendisine ne bir putun, ne bir ağacın, ne de yaratıklardan hiç birinin ortak olmadığı rabbini tanıma hususunda şaşkınlığa düşmüştü. Onun şaşkınlığa düştüğünü Cenâb-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de anlatmaktadır. İlk zamanlarda İbrahim Peygamber, putların tanrı oluşlarını inkâr etmiş, babasının putlara ilgi göstermesini protesto etmişti. Onunla ilgili kıssayı Cenab-ı Allah şöyle anlatır:
"İbrahim, babası Azer'e demişti ki: 'Sen putları tanrı mı ediniyorsun? Doğrusu ben seni ve kavmini açık bir sapıklık içinde görüyorum.'
Böylece biz İbrahim'e göklerin ve yerin melekutunu (büyük ve harikulade, muhteşem varlıklarını) gösteriyorduk ki (kudretimize) kesin inananlardan olsun.
Üzerine gece basınca (İbrahim) bir yıldız gördü; 'Budur rab-bim' dedi. Yıldız batınca: 'Batanları sevmem' dedi.
Ayı doğarken görünce, 'Budur rabbim' dedi. O da batınca 'Rab bim doğru yolu göstermeseydi, elbette sapan topluluktan olurdum ' dedi.
Güneşi doğarken görünce 'Budur rabbim. Bu daha büyük' dedi. O da batınca dedi ki: 'Ey kavmim, ben sizin (Allah'a ortak koştuğumuz şeylerden uzağım. Ben yüzümü tamamen gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim. Ve artık ben o(na) ortak koşanlardan
değilim!" (Enam 74-79)
Bu ayeti kerimelerde görüldüğü gibi İbrahim Peygamber, kavminin içinde bulunduğu sapıklıktan çıkmak için işe koyulmuş; bunun için de putların tanrı olamıyacaklarını, çünkü onların kimseye zarar ve fayda veremiyeceklerini açıklamıştı. Putlarla ilgili vehimleri yok etmek için delil bulmuş ve onları parçalamıştı. Putları parçalamakla da onların kimseye zarar veremeyeceklerini, onlarda ne zahiri, ne de batini güç bulunmadığını kesinlikle is-batlamıştı. Sonra da kavmince bilinen tanrıları denemeye başlamış, bilahare yıldızlara yönelmişti. İbrahim Peygamber Iraklıydı. Iraklılar, yıldızlara tapan kimseler olarak tanınırlardı. Bu yüzden yıldızların iç yüzünü anlamak amacıyla onlara yöneldi. Tanrı olmalarını gerektirebilecek bir gücü bulma ümidiyle yıldızlara baktı. Onların battıklarını gördü. Sürekli bir istikrar arzet-mediklerini anladı. İstikrar içinde olmayan bir varlığın tanrı olması uygun değildi. Sonra Ay'a yöneldi. Onun büyük bir yıldız olduğunu gördü. Diğer yıldızlar gibi onun da battığını görünce

bu defa Güneş'e yöneldi. Mısırlılar, tanrıların güneşte bulunduğuna inanırlardı. Mısır'ı da ziyaret etmişti. Fakat Güneş'in de tanrı olmaya elverişli bir varlık olmadığını anladı. Çünkü Güneş de batıyordu. Neticede İbrahim Peygamber hayret ve şaşkınlık içine düştü. Nihayet rabbi ona doğru yolu gösterdi. Peygamberlerin atası oldu. Kendisinden sonra gelen soyu içinde peygamberler vardı. Bunları Kur'an-ı Kerim zikretmektedir. Şaşkınlık ve şüpheden sonra kalbine hidayet, sükunet ve yakıni inanç geldi.
Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.) de İbrahim gibi ilk adımını atmıştı. Putlara kulluk etmeyi protesto etmiş, onları ilk anda inkâr etmiş, varlıklarım kabul etmemişti. Ve yine hiç bir putu kutsamamıştı. Bir kimse put adma ona yardım ettirmek istediğinde put adına asla yemin etmezdi. Rahip Buhayra kendisine Lat adına yemin verdirmek istediği anda ona şöyle cevap vermişti: "Ben Lafın adının anılmasından tiksiniyorum. Ondan tiksindiğim kadar hiç bir şeyden tiksinmiyorum." Muhammed (s.a.v.) ki, İbrahim Peygamberin torunuydu. O, aklı selimi ve Cenâb-ı Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu fıtratıyla büyük dedesi İbrahim'in bulduğu hakikatleri bulmuş ve öğrenmişti.
Fakat İbrahim Peygamberin, Rabbini tanıma hususunda yaptığı diğer adımları Peygamber efendimiz atmamıştı. O rabbini tanımak için yıldızlan ve güneşi denememişti. Aksine ilk anda Rab-bine ibadet etme noktasında durmuştu. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın kudretinin büyüklüğünü ve ibadete müstahak olduğunu idrâk etmişti. Peygamber efendimizin, İbrahim Peygamberin attığı adımları atmayışındaki sebep şudur: İbrahim Peygamber, putlarla yıldızlara ve güneşe tapan kimseleri bilfiil görmüştü. Sapık bir inançla da olsa Allah'ı çok zikreden kimseleri, Peygamber olarak gönderilmiş olduğu kavmi için görmüş değildi.
Araplara gelince onlar İbrahim Peygamberin dininin kalıntıları sayesinde Allah'ı tanıyorlardı. Hac esnasında, İbrahim'in ibadetteki amacı doğrultusunda Allah'ı zikrediyorlardı. Sapık inançla da olsa Allah'ı tanıyorlardı. Hac menasikini eda ederken de Allah'ı çokça zikrediyorlar, teîbiyeler getiriyor ve Arefede vakfe yapıyorlardı. Fakat bunun yanında Allah'a ortaklar koşarak sapıklık içinde duruyorlardı. Ama Keldanilerle Mısırlıların tarihlerine baktığımızda açıkça görüldüğü gibi Keldanilerle Mısırlılar Allah'ı asla zikretmezlerdi. İbadet hususunda onun adım anmazîardı. Muhammed (s.a.v.) Allah'ı tanıyan ve ibadette O'na kendi putlarını ortak koşan bir kavim arasından peygamber olarak zuhur ettiğinde, onların bidatlannı terkedip inkâr etmiş, protestoda bulunmuştu. İbrahim Peygamberin dininin kalıntılarından olan Allah'ı tanıma hususunu sağlamlaştırmıştı. Sonra sadece Allah'ın rablı-ğına iman etmiş ve yalnızca O'nun

ibadete, üluhiyete layık olduğunu kabul etmişti.
Adamın biri çıkıp da şöyle diyebilir: "Cenab-ı Allah, Peygamber efendimizin daha önce sapıklıkta olduğunu ve bilahare hidayete kavuşturulduğunu beyan buyuruyor. Buna ne dersiniz:
"O seni yetim bulup barındırmadı mı? Seni sapıklıkta bulup doğru yola iletmedi mi?" (Duha 6-7) Bu ayeti kerime peygamber efendimizin ibadet hususunda yanlış yolda olduğunu gösteriyor. Halbuki Allah'ı tanıyan kimse ibadet hususunda yanlış yolda bulunmaz. Buna ne dersiniz?
Bu soruya cevaben deriz ki: "Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), Allah'ı tanıyor, O'na iman ediyor ve putları inkâr ediyordu. Putların hiç bir şekilde kutsanmaya layık olmadıklarını ifade ediyordu. Nitekim büyük dedesi İbrahim'in de söylediği gibi o, putların hiç kimseye zarar ve fayda veremiyeceklerine kani idi. Fakat o Allah'a ne şekilde ibadet edeceğini kesin olarak bilemiyordu. Nefsini ve kalbini Allah'a yöneltiyor, sadece Allah'a ibadet etmekle meşgul oluyordu. Allah'ın kendisi üzerindeki hakkını ödemek istiyordu, ibrahim'in dini, o zamanlar unutulmuştu. O dinle ilgili olarak çok az hususlar bilinmekteydi. Bu nedenle Peygamber efendimizin bu hususlarda şaşkınlığa düşmesi kaçınılmazdı. Nihayet Cenab-ı Allah ona ibrahim'in dininden kalan bazı hususları Öğretti. Nitekim bu husus şu ayeti kerimeden de anlaşılmaktadır:
"işte sana da böyle emrimizden bir ruh vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu bir nur yaptık. Kullarımızdan dilediğimizi onunla hidayete iletiyoruz" (Şura 52)
Muhammed (s.a.v.), mümeyyizlik yaşına erdikten sonra hep ibadetle meşgul oldu, ibadetle iç içe yaşadı. O yüce Allah'ın varlığı üzerinde tefekkür"ediyor, O'na nasıl ibadet edeceğini düşünüyordu. Sonra da yüce Allah'ın yaratıkları ve kulları üzerinde düşünüyordu. Rabbini idrak etme noktasına erebilmek için ibrahim Peygambere yüce Allah göklerle yerin melekutunu ve ulvi alemleri gösterdiğine göre Muhammed (s.a.v.) de, aklı yeten bir genç olduğu günden itibaren göklerle yerin, güneş ile Ay'ın ve yıldızların yaratılışları üzerinde kafa yormaya başlamıştı. Göklerle yer arasında Allah'ın emrine müsahhar olan bu varlıkların da yüce Allah'a ibadet ettiklerini keşfetmişti. Göklerle göklerin burçlarına, süslerine, güneşe ve yeryüzüne saçtığı aydınlığa, kâinatı karanlığıyîa perdeleyen geceye sırf güzel manzaralar ve göz alıcı süsler olarak bakmıyordu. Aksine bunlara bakarken bunların, yüce yaratıcının varlığına işaret ettiklerini görüyordu. Örneğin güneşe bakarken ondaki ışık saçma sinim araştırmıyor, bilakis onun, yaratıcının varlığına işaret eden sırrını araştırıyordu. Yere, suya, ekinlere, ağaçlara ve meyvelere bakarken de, sırf bunların nasıl yaratıldıklarını

öğrenmek için değil, bunları yaratanın kim olduğunu öğrenmek için kafa yoruyordu. Bu varlıkların yaratıcısını tanımak için düşüncesini derinleştirdikçe ve bu varlıklarda yüce yaratıcıyı bulmak için deliller aradıkça, o yüce varlığa olan imanı daha da artıyordu. O'nun hoşnutluğunu talep ediyor ve gönlünü rahatlatıyordu.

Bir kulun kendi manastırında gönüllü ibadet yapışı gibi, rabbi-nin rızasından başka hiçbir şeyi talep etmeden rabbini, tanımaya ve onu kendinden razı kılmaya yöneldi. Fakat o, rabbini razı kılacak sebepleri bilemiyordu. Ona ne şekilde ibadet edeceği konusunda bilgisi yoktu. Ancak Arapların atadan, dededen kalma hac menasikini biliyordu. Bunlar da ibrahim peygamberin zamanından kalma ibadetlerdi. Kalbini ve dilini temizleyerek müstakim fıtratı ve selim kalbi ile rabbani bir insan haline geldi.

Bütün amel ve davranışları yüce Allah'ı razı kılmak içindi. İnsanlara güzel ahlakla muamelede bulunuyor, yalan söylemiyor, doğruluktan ayrılmıyor ve insanlara iyilikte bulunuyordu. Çünkü insanlar Allah'ın iyali mesabesindeydiler. Bu uğurda yaptığı her iş, Allah rızası için olmuştu. Onun teslimiyet arzeden kalbi Allah'a bağlanmıştı. Kainattaki her şeyin Allah için olduğunu görüyor, kendisini gönülden Allah'a ibadet eden bir varlık olarak kabul ediyordu. Ama rabbini ne şekilde memnun edeceğini ve O'na nasıl ibadet edeceğim bilemiyordu. Kalbiyle, diliyle, ameliyle, ahlakıyla rabbine yönelmişti. İnsanların puta taparak Allah'tan yüz çevirdiklerini, içkiye devam ettiklerini, kumar oynadıklarını, kötü yollara saparak birbirlerine kin ve düşmanlık beslediklerini gördüğü için aralarına katılmıyor, onlardan uzak duruyordu. İnsanların birbirlerine karşı düşmanlık gösterdiklerini ve birbirleriyle tartıştıklarını görüyor, bu gibi halleri kendisine yakıştıramı-yordu. Onun amacı bu değildi. Azgın ve sapık kimselerin tabi oldukları şiirin revaçta olduğunu görüyor ve kendisinden ötede daha büyük bir günah düşünülemeyen mütekebbirliğin piyasada kol gezdiğini müşahede ediyordu. İnsanlar, yüce yaratıcıyı kutsa-yacakları yerde, taşları kutsuyor ve onları mabud olarak görüyorlardı. İşte bütün bu sebeplerden dolayı onlardan uzak duruyordu.

Hz. Muhammed (sav), bütün bu saydığımız nedenlerden dolayı bi'setten önce Kureyş meclislerine girmiyor, eğlencelerine katılmıyor ve boş yere zaman öldürdükleri lehviyata iştirak etmiyordu. Ancak şerefli ve yüksek bir ahlakın icabı olan ciddi işler yapıldığı zaman onların arasına giriyordu. Nitekim Kâbe-i Muazza-ma'nın yeniden onarımı işine katılmıştı. Yine Hilfu'l-Füdul cemiyetine katılması da, burada ciddi işler konuşulduğu içindir.

Peygamber efendimizin insanlardan uzak durmasının sebeplerinden biri de onun

insanları Allah'ın zikrinden uzaklaştıran ve benzersiz, emsalsiz olan yüce Allah'ın zatı üzerinde tefekkür etmekten geri bırakan işlerden ve yerlerden uzak durmasıdır. O bütün düşüncesiyle Allah'a yönelmek, O'nun zatı üzerinde tefekkür etmek ve dolayısıyla O'nun rızasını kazanmak istiyordu. Allah'ı düşünmek, hareketlere ve dış görünüşlere aldanmaktan daha hayırlıydı. Kısacası onun bütün yaşantısı, Allah rızası içindi.
Kendi evinden dışarı çıktığı görülmezdi. Ancak bir iyilik yapmak, ya da düşkün bir kimseye yemek yedirmek, yardıma muhtaç bir kimsenin imdadına koşmak, yahut ağırlamaktan onur duyacağı bir misafiri ağırlamak için dışarı çıkardı. Bütün bu yaptığı işler ibadet sayılıyordu. Çünkü bu işlerle o sadece Allah'ın rızasını amaç ediniyordu. Bundan daha üstün bir ibadet düşünülebilir mi?
Kainattaki her şey ona Allah'ı hatırlatıyordu. Gördüğü herhangi bir yaratık, ona yaratıcısını hatırlatıyor ve yaratıcıyı bulmak için onu bir delil olarak görüyordu. Herhangi bir nimeti görünce, o nimet sayesinde yaratıcıyı hatırlıyordu. Risaletle görevlendirilmesinden sonra da insanları Allah üzerinde düşünmeye davet ediyor ve şöyle diyordu: "Allah'ın nimetleri üzerinde düşünün" Bu hususta rabbinin şöyle buyurduğunu insanlara naklediyordu: "Ben gizli bir hazine idim. Tanınmak ve bilinmek istedim, bu sebeple yaratıkları yarattım. Beni benim (eserlerim)le tanıdılar."
Abdullah oğlu Muhammed (sav), Allah'ın zatı, nimetleri ve yaratıkları üzerinde düşünmenin ibadetin esası olduğunu ; Allah'ı tanıyıp bilmekten başka bir ibadetin mevcut olmadığını insanlara ilan ediyordu. Resulüllah'm seçkin dostu ve sevgilisi -Ebu Talib oğlu Ali şöyle demiştir:
"Resulüllah'tan sünnetini (yani yöntemini) sordum. Bana şöyle dedi: 'Marifet (Allah'ı bilip tanımak) benim sermayemdir. Sevgi benim temelim, şevk bineğimdir. Allah'ın zikri benim arkadaşımdır. Allah'a güvenmek benim hazinem, hüzün yoldaşım ve ilim si-lahımdır. Sabır abamdır. Rıza ganimetimdir. Acizlik övüncüm-dür. Zühd sanatımdır. Yakin kuvvetimdir. Doğruluk şefaatçim-dir. itaat bana kafidir. Cihad dostumdur. Gözümün aydınlanışt namazdadır."
Bir başka rivayette bu hadise şöyle bir ilave yapılmıştır: "Gön-lümün semeresi Allah'ın zikrindedir. Benim çalışmam, ümmetim içindir. Şevkim aziz ve celil olan Rabbim'edir. O'na müşta-

(1) Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 86.

Abdullah oğlu Muhammed (sav), insanlardan uzak durup uzlete çekilirdi. Ancak geleneksel bir ikram veya misafir ağırlama, akraba, eş dost ziyareti veya darda

kalan bir kimsenin imdadına koşmak, muhtaç bir kimseye yardımda bulunmak durumu söz konusu olduğunda uzletgahmdan dışarı çıkar, kendilerine yardımcı olmak için insanların yanına koşardı. Kendi uzletgahındaki insanlardan ilişkisini koparmazdı. İnsanlara yararlı olacak işleri yaptıktan sonra yine uzletgahına çekilip insanların yaratıcısı olan Allah ile gönlünü dindirirdi. Yaşı ilerledikçe insanlardan daha fazla uzaklaştı. Allah'ı razı edecek işleri düşünmeye, O'nun sıfatlarını bilip tanımaya, O'nu memnun edecek işleri yapmaya kendini adadı. Çünkü bu işleri yapmakla gözünü aydınlatıyor, gönlünü rahatlatıyordu. Allah'ı memnun etmekten başka bir şeyi amaç edinmiyordu. Kendini ibadete adamak maksadıyla uzlete çekilmişti. Riva-yetçilerin anlattıklarına göre o, sayılı gecelerde Hira Mağarasi'nda ibadete çekilir, Rabbine yönelirdi. Gün geçtikçe uzletini daha da derinleştiriyor, ibadetini daha da arttınyordu. Ravilerin anlattıklarına göre o, her sene bir ay müddetle kendini ibadet için bu mağaraya kapatırdı. Nihayet peygamberlik görevi, Hira Mağarası'nda, ibadetle meşgul iken kendisine verilmişti. Peygamber efendimiz risalet görevini almak için ibadetle azıklanıyor ve sırf bu iş için bir ay müddetle mezkur mağaraya kapanıp Allah'ı zikrediyordu.

Peygamber efendimizin ibadet hususunda takip ettiği yol ve yöntem hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Onun takip ettiği yöntem, geçmiş semavi şeriatlerden birine uygun muydu?

Bu meseleyi açıklamak için İbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Niha-ye" adlı kitabına müracaat edelim:

"Peygamber efendimizin bi'setten Önce yaptığı ibadetin önceki şeriatlerden birine uygun olup olmadığı, eğer uygun ise bu şeriatın hangisi olduğu hususunda alimler farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bazıları Nuh'un şeriatine göre ibadet ettiğini söylerken, bazıları da İbrahim peygamberin şeriatine uygun tarzda ibadet ettiğini söylemişlerdir. Kuvvetli olan ihtimal de budur. Kimileri de Musa peygamberin şeriatine göre ibadet ettiğini söylemişlerdir. Bazıları ise kendisine verilen bir şeriate göre ibadet ettiğini ve o tarzda amel ettiğini ifade etmişlerdir. " [1]

İbn Kesir'in bu konuda söyledikleri işte bunlardır. Bu hususta İbrahim, Nuh ve Musa peygamberlerin şeriatlerinden bahsedilmekle birlikte, mezkur sözü kabul etmeden Önce bizce zaruri olan iki hususa işaret edeceğiz:

1- Peygamber efendimizin siret kitaplarında ve Kur'an'm nas-larında anlatıldığına göre o ümmi bir insandı. Okuyup yazması yoktu. Eski dinlerin kitapları hakkında "da bilgisi yoktu. Ne Tevrat'ı, ne de İncil'i bilmezdi. Her ne kadar Tevrat ile İncil'de kendilerinden sonra Ahmed adında bir peygamberin

geleceğine dair müjdeler bulunsa da, Peygamber efendimizin bu kitaplar hakkında herhangi bir bilgisi yoktu. Ayrıca Mekke-i Mükerreme'de Hıristiyan, ya da Yahudi ilahiyatını öğreten okullar da mevcut değildi. Kur'an-ı Kerim Yahudilerle, geçmiş peygamberlerin haberlerini anlatırken müşriklerin: "Muhammed'i acemi bir şahıs Öğretiyor, ona dini bilgileri veriyor" diye iddiada bulunduklarını bildiriyor. Bu nedenle de onlara şu reddiyede bulunuyor:
"Biz onların, "O'na bir insan öğretiyor!" dediklerini biliyoruz. Haktan saparak kendisine yöneldikleri adamın dili acemi (yabancıdır, açık değildir), bu ise apaçık arapça bir dildir" (Nahl: 103)
Bu ayetten anlaşıldığı üzere, Peygamber efendimiz, geçmiş şeriatlar hakkında bilgi sahibi değildi. Doğru olan da budur ve bu hakikat, Kur'an-ı Kerim'in icazı ile de uyum sağlıyor. Peygamber efendimizin geçmiş dinler hakkında bilgi sahibi olmadığı halde Kur'an-ı Kerim Allah'tan gelen bir vahiy ile geçmiş ümmetlerin ve peygamberlerin haberlerini doğru olarak getirmişti.
2- Mekke-i Mükerreme'de az sayıda bir insan topluluğu putlara tapmayı reddetmişler, onlara ibadet etmemişlerdi. Bunlara Hanifler adı verilmişti. Onlar, İbrahim peygamberin dininden kalan şeriata göre ibadet ettiklerini söylüyorlardı. Bu nedenle Hanifler adını almışlardı. Rivayet olunduğuna göre Peygamber (sav) efendimiz de Hira dağında ibadete çekilirdi. Biz, İbrahim peygamberin dininden bazı kalıntıların o zamanlar Mekke'de görüldüğünü açıklamak için bu haberi naklettik. Gerçekten de o zamanlar Mekke-i Mükerreme'de Hac ibadetiyle ilgili bazı bilgiler mevcuttu. Bu da İbrahim peygamberin şeriatinden bilinmeyen bazı hususları öğrenme imkanının mevcut olduğunu bildiriyor.
Bu sebeple deriz ki: Peygamber efendimiz, İbrahim peygamberin akidesini Öğrenmişti. Namazın rükünleri gibi bazı ayrıntılı hükümleri öğrenmiştir. Ben bu takdirimle birlikte Peygamber efendimizin ibadetinin, vahiy yoluyla değil, ilahi ilham yoluyla kendisine bildirilmiş olduğu görüşünden yanayım. Çünkü o, devamlı tefekkür halindeydi. Sürekli huşu ve kainatı düşünme durumundaydı. İbadete, fikri ibadet yoluyla başlamıştı. Böylece bazı Hac menasikini Öğrendiği gibi, namazla ilgili kimi hükümleri de öğrenmiş olabilirdi. Ayrıca Peygamber efendimizin rüyası da tamamen sadık rüyalardan ibaretti. Kendisinin buyurduğuna göre, ilk vahiy ona, sadık rüya yoluyla gelmiştir. Bir rüya gördüğü zaman hakikatleri gün ışığı gibi müşahede ederdi.
Belki de namaz ile ilgili hükümleri yine böyle apaçık bir şekilde gördüğü rüya neticesinde öğrenmişti.
Rivayetler ne olursa olsun, kesin ve sabit olan hakikat, onun belli gecelerde Hira mağarasına çekilerek ibadetle meşgul olmasıdır. Bu uzlet ve halveti ile o,

kendini risalete hazırlıyor ve manevi azıklar ediniyordu. Bi'setten önce de ilahi ilhamlar onun üzerine yağmur gibi yağıyordu. Gördüğü rüyaları, gün ışığı gibi açık ve net olarak görüyordu. Dini manaları kavrama yaşına vardıktan sonra, sürekli olarak yüce Allah'ı tanımak ve O'nu memnun etmek, kendinden razı kılmak için düşünüyordu. Bu noktadan hareketle, onun ibrahim peygamberin dinine göre ibadet ettiği görüşünü benimsiyor ye bu görüşe ağırlık veriyoruz. Ayrıca o, ilham ve sadık rüyalar ile ibrahim peygamberin şeriatının bazı kısımlarını öğrenmişti. Onun Tevrat ve İncil yoluyla bu hususta bilgi sahibi plduğunu iddia edenlerin görüşünü asla kabul etmiyoruz. Çünkü o, Tevrat ve İncil hakkında bilgi sahibi değildi.

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 3, s. 6.

Bi'setten Sonra Peygamberimizin İbadeti

Buraya kadar naklettiğimiz ifadeler, Peygamber efendimizin bi'setten Önce ne şekilde ibadet ettiğini doğru, ya da doğruya yakın bir şekilde bize bildirdi. Bu ibarelerden anlaşıldığına göre o, Cenab-ı Allah'ın rızasını talep etmek için kendini ibadete vermişti, ibrahim peygamberin şeriatını baştan sona bilmiyor olsa da Allah'ın rızasını kazanacak kadarını biliyordu. Onun nefsi, kötülüklerden arınıp temizlendiği için, gerçekleri idrak ediyor, ihlaslı olduğu için de ilhama mazhar oluyordu. İbrahim peygamberin şeriatının dosdoğru fıtrata ve toleranslı Hanif dinine uygun olduğumı anlamış, bu nedenle mezkur dini tercih etmiş ve ona göre hareket etmişti.
Yüce Allah'a yönelik ibadet, onun kalbini ve nefsini, varlığını ve davranışlarını kaplamıştı, şaşkınlığını giderecek ve kendisine doğru yolu gösterecek bir kitap gelmeden o bu yola koyulmuştu. Yolunu aydınlatacak ve hükümleri ayrıntılarıyla anlatacak bir kitabı bulmadan da sırat-ı müstakime yönelmişti. Şüphesiz ki o, Kur'an-ı Kerim gibi muhkem bir kitabın hidayetine kavuştuktan sonra yolunu daha da doğrultmuştu. Cahiliyet döneminde, risa-letle görevlendirilmeden önce Rabbine yaptığı ibadet sayesinde kalbinde temiz bir tohum filizlenmişti. Çünkü o tohum temiz ve verimli bir toprağa düşmüştü. O toprak daha önce sulanmamış ve bakım görmemişti. Buna rağmen o toprağa düşen tohum filizlenmiş, yemiş verecek bir kıvama ulaşmıştı. Muhammedi bi'setten sonra o tohuma su verilmiş gerekli bakımı yapılmış, böylece o topraklar kabarıp nemalanmış, çiçekler saçmış ve meyve vermişti. O meyveler idrakli ve ihlaslı bir kalpte görülmüştü. Temiz ve ihlash kalbiyle Peygamber efendimiz, yüce Rabbine yaklaşmış; O'nun şeriatını Öğrenmek ve kesintisiz vahyine kavuşmakla Rabbine doğru mesafeler katetmişti. Böylece o, yüce Allh'a en çok ibadet eden bir kul olmuştu. Allah'ı ve şeriatini tanıdıkça Rabbine daha çok ibadet ediyor, O'ndan daha çok korkuyor, O'nu daha fazla razı etme gayreti güdüyordu. Ebu Zer (ra), Peygamber efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Ben sizin görmediklerinizi görüyor, sizin işitmediklerinizi işitiyorum. Gök çatırdadij çatırdaması da gerekir. Çünkü gökte dört parmaklık bir boşluk kalmamıştır ki, orada bir melek bulunmasın ue o meleklerin hepsi Allah'a secdeye varmışlardır. Allah'a yemin olsun ki, benim bildiğimi sizler bilseydiniz az güler, çok ağ-lardınızl"
Mü'minlerîn anası Hz. Aişe'den, Peygamber efendimizin ibadetinin nasıl ve ne şekilde olduğu sorulduğunda, o şu cevabı vermişti:

"Resulüllah (sav) o kadar çok oruç tutardı ki, 'artık orucunu hiç açmayacak' derdik. Yine o kadar zamanlarını oruçsuz geçirirdi ki, 'artık hiç oruç tutmayacak' derdik. Yine geceleri çokça namaz kılardı. Onu her gördüğünüzde, namaz kılar vaziyette görürdünüz. Yine geceleri o kadar çok uyurdu ki, onu her gördüğünüzde sanki uyku halinde görürdünüz."
Buharı ile Müslim'in "Sahih"lerinde rivayet olunduğuna göre, Peygamber efendimiz o kadar çok namaz kılardı ki, bu yüzden ayakları şişerdi. Kendisine" "Allah senin geçmişteki günahların ile bundan sonra işleyeceğin günahları bağışlamamış mıdır?" diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Şükredici bir kul olmayayım mı?"
Buhari ve Müslim'in 'Sahihlerinde Ebu Derda'mn şöyle dediği rivayet edilir:
"Resulüllah (sav)la birlikte çok sıcak günlere denk gelen bir Ramazan ayında sefere çıkmıştık. Aramızda Resulüllah'tan ve Abdullah bin Revaha'dan başka oruçlu bir kimse yoktu."
Yine Buhari ile Müslim'in "Sahih"lerinde Alkame'nin şöyle dediği rivayet edilir:
"Hz. Aişe'ye: "Resulüllah'in ibadet için ayırdığı özel günleri var mıydı?" diye sorduğumda bana şöyle cevap vermişti: "Hayır.. Onun ameli devamlıydı (yani ibadete devam etmekten hoşlanırdı.) Hanginiz Resulüllah'ın yapabildiğini yapacak güçtedir?!."
Peygamber efendimiz ibadete devam etmeyi, ibadetten kopmamayı ister ve bundan hoşlanırdı. Kendisine ağır bile gelse ibadetine devam ederdi. O mü'minlerden ibadetlerini devam ettirmelerinden başka birşey istememişti. Az da olsa, sürekli yapılan ibadetleri tavsiye ederdi. Bu nedenle bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştu:
"Allah katında amellerin en sevimlisi, az da olsa devamlı olanıdır. "
Çünkü az bile olsa, ibadete devam etmek, mümin kimseye sürekli olarak Allah'ı hatırlatır. Yüce Allah'ı hiçbir zaman için unutturmaz. Bu gibi kimselerin kalbinde her zaman Allah vardır. İşte o kimselerde, Peygamber efendimizin şu hadis-i şerifi tahakkuk etmektedir. "Allah'a, O'nu görüyormuşçasına ibadet et. Sen O'nu görmesen de O muhakkak seni görür."
Yine bu cümleden olmak üzere Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Allah, amellerin devamlı olanını sever."
Resulüllah (sav) mü'minleri, namazı ve kıraati hafifletmeye, zayıf kimselerin rahatlıkla güç yetirebilecekleri şekilde kıldırmaya davet ederdi. Sahabilerinden birinin cemaata imamlık ederken kıraati uzattığını ve onlara zahmet verdiğini görmüş ve ona: "Sen fitneye düşürücüsün!" demişti. Çünkü imamlık eden kimsenin namazı uzatması, cemaat içinde bulunan güçsüz ve zayıf kimseleri

fitneye düşürür.
Ama Peygamber efendimizin kendisi geceleyin namaz kılarken nefsine ağır gelecek kadar namazı uzatırdı. Çünkü o, hiçbir kimsenin güç yetiremeyeceği işlere güç yetirebilirdi. Onlara namaz kıldırırken kendilerini zahmete sokmayacak şekilde namaz kıldı-rırdı. Bu hususta Avf bin Malik şöyle demiştir:
"Resulüllah (sav)'la beraberdim. Ağzını misvakladı, abdestini aldı, sonra kalkıp namaza durdu. Ben de onunla birlikte namaza durdum. Bakara suresini okumaya başladı. Rahmet ayetleri geldiğinde durur ve Allah'tan rahmet dilerdi. Azap ayetlerine geldiğinde ise durur ve azaptan Allah'a sığınırdı. Sonra rükua varıp kıyamda durduğu kadarıyla rükuda bekledi. Rükudayken şu duayı okudu:
"Ey ceberut ve melekutun sahibi olan, yücelik ve azamete malik bulunan yüce Allah'ım! Sen noksanlıklardan münezzehsin. Bu duayı okuduktan sonra secdeye vardı. Secdede de aynı duayı okudu."[1]
Peygamber efendimiz ibadet ederken devamlı zikirde bulunur ve sürekli Kur'an okurdu. O mü'minleri Kur1 an okumaya teşvik eder ve Kuranı ashabından dinlemeyi arzulardı. Kur'an'm aslında kendisinin kalbine nazil olduğunu hatırlattıklarında onlara: "Ben Kur'an'ı başkalarından dinlemeyi daha çok severim" derdi.
Peygamber efendimizin bizzat kendisinin açıkladığı Kur'an-ı Kerim'in, tavsif edip insanları davet ettiği ibadetinin devamlılığının yanısıra o, namaz kılmak veya umumi irşatta bulunmak gibi görevleri yapmadığı zamanlarda da Cenab-ı Allah'ı sürekli olarak düşünür, O'nun yarattıkları üzerinde tefekkür ederdi. Böylece Rabbinin ululuğunu ve hakimiyetinin mükemmelliğini daha iyi bir şekilde idrak ederdi. Kendisine vahiy gelmeden önce başladığı tefekkür ibadetinden asla kopmamıştı. Hatice anamızın oğlu Hind bin Ebi Hale bu hususta şöyle demiştir:
"Resulüllah (sav) mütemadiyen hüzünlü idi. Devamlı tefekkür halindeydi. Asla rahatı yoktu." Sürekli istiğfar içindeydi. Çünkü istiğfarda bulunmak, asıl itibariyle bir ibadettir. İstiğfarda bulunan kimse, Rabbine sığınmanın vacibliğini hissederek kendi ibadetinin noksanlığını idrak eder. Kişinin kendi amelini az görmesi, Allah'a muhtaç olduğunu hissetmesine yol açar. O'na yaklaşmanın zorunluluğuna, azamet ve celalini düşünmesine neden olur. İşlediği ameller ne kadar çok ve büyük olursa olsun, Allah'a nis-betle Önemsenmeyecek kadar küçük olduğunu hisseder. Yaptığı iyilik ve haseneleri çok gören kimse, Allah'ı minnet altına almak istemiş gibi olur. Ama istiğfar ve Allah'a sığınma şuuruna vakıf olmak, insanı bu yanlış düşünceden uzaklaştırır. Mutasavvıflar, taat ehli kimselerin dahi işlemiş oldukları iyilik ve haseneleri çok görmelerine kızarlar.

Hatta bazı mutasavvıflar, kişiyi Allah'a karşı zelil kılan ve ondan af dilemeye yönelten masiyetleri, sahibini şımartan taatten daha üstün görürler. Hikmet sahibi bazı sufi-ler şöyle demişlerdir:
"İnsanda zillet meydana getiren günahlar, insanı nazlandıran taatlerden daha hayırlıdır."
Yine bu anlamda şöyle denilmiştir:
"İnsanda zillet ve kırıklık meydana getiren günahlar, naz ve iftihar meydana getiren taatlerden daha hayırlıdır."
Abidlerin efendisi olan Peygamber efendimiz, işlediği hayır ve hasenelerle, yaptığı ibadetleri, istiğfar kalesinin içinde muhafaza etmişti. Yaptığı haseneleri ve ibadetleri asla çok görmemişti.

---

[1] Kadi Iyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 85.

Bi'setten Önce Peygamberimizin Zahitliği

Hz. Muhammed (sav) öksüz ve yoksul bir kimse olarak yetişti. Hayata öksüz ve fakir bir kimse olarak başladı. Babadan öksüz olarak dünyaya geldikten sonra anası, Ebva denilen köyde vefat etti. Dedesi Abdulmuttalib onu kendi himayesine alarak büyüttü. Her ne kadar dedesi onun ihtiyaçlarını gideriyor, ona yoksulluğunu hissettirmemeye çalışıyor, sevgisini, şefkatini esirgemiyor, onu sevinç içinde yaşatıyor olsa da bu rahat ve huzuru uzun sürmedi. Çünkü dedesi onu kendi himayesine aldıktan iki sene sonra vefat etti.
Bundan sonra zayıf bir çocuk ve aciz bırakan bir yoksulluk içinde hayata yöneldi. Onu himayesine alan amcası Ebu Talib'in de çok sayıda çocuğu vardı ve aynı zamanda büyük yoksulluk çekmekteydi. Yanına aldığı bu çocuğun aklı, yaşının daha üstündeydi. Güçlü duygulara sahipti ve çevresinde olup bitenleri idrak ediyordu. Kendisini himayesi altına alan amcası, sevgilisi ve yoldaşı her ne kadar gönlünü ve nefsini gıdalandıracak sevgi ile şefkati cömertçe gösteriyorsa da yoksulluk içinde olduğunu hissediyordu. Amcasına muhtaç olmaktan tam olarak kurtaracak derecede olmasa bile, bir noktaya kadar ona yardım etmesini temin edecek bir işte çalışması gerekiyordu. Önce işe koyun otlatmakla başladı. Çobanlığı Sa'd oğullarının yamndayken Öğrenmişti. Bir miktar süt karşılığında Mekkeliler'in davarlarını otlatmaya başladı. Aldığı bu ücretten hem kendisi yararlanıyor, hem de amcasına yardım etmeye çalışıyordu.
Bundan sonra az mal ile, ya da başkalarının sermayeleriyle ticaret yapmaya başladı. Bu şekilde güvenilir bir kimse olarak tanındı. Daha sonra da Hatice'nin verdiği mallarla ticaret yaptı. Güvenirlik ve doğruluğuyla tanındığı için Hatice ona, başkalarına verdiği ücretin iki katını verdi. Çünkü onun elinde Hatice'nin malı giderek daha çok artmaya başlamıştı. Bundan sonra da Hatice ile evlendi. Servet sahibi oldu. Ama o, kendi şahsı için mal biriktiren bir kimse değildi. Çok büyük yekûn oluşturacak derecede servet sahibi olmadığı bilinmektedir. O, eline geçen kazancı hayır yollarına harcardı. Mesela akrabalarına, muhtaçlara ve darda kalan kimselere yardım için çabalardı. Çeşitli musibet ve felaketlere uğrayan kimselerin yaralarına merhem olurdu.
Böylece Hz. Muhammed (sav), gerçek zahidliğin en büyük örneğini ortaya koymuştur. Onun zahidliği, mahrum kimselerin za-hidliği gibi değildi. Tam aksine o, muktedir kimselerin zahidliği-ne sahipti. Temiz kazancın yollarına başvurur, sonra elde ettiği kazancı kendi menfaati için değil, başkalarının ihtiyaçlarını gidermek için harcardı. Bi'setten önce durumu böyleydi. Bi'setten

sonra da mal karşısındaki tavrı değişmedi.
Görüyoruz ki, Hz. Muhammed (sav), helal yoldan rızık kazanmak için güzel bir şekilde çalışmayı ihmal etmemiştir. Ama o çalışırken zevk ve eğlenceye sapmamış, nefsi arzularını tatmin için altın ile gümüş biriktirmemiştîr. Nişanlı atları, davarları ve ekin-leriyle övünmemiştir. Bunları, büyüklük taslamadan, mütekeb-bir davranmadan, malının çokluğuyla övünmeden ve boş yere tüketmeden uygun yerlere sarfetmiştir.
Bi'setinden önceki yaşantısında, malını hayır yollarına sarfet-tiği bilinmiyor şeklinde bir iddiada bulunulacak olursa, buna cevap olarak şöyle deriz: Alicenab ve cömert kimseler mallarını açıktan değil gizlice sarfederler. Onun bu alicenablığı ve cömertliği iki yönden bilinmektedir:
1- Mü'minlerin annesi Hz. Hatice, ona sükunet içinde hitap ederken şöyle demişti: 'Sen muhtaca yardım eder, zayıfı ağırlar ve musibete uğrayan, darda kalan kimseye destek olur, imdadına koşarsın.'
Onun bu yönünü açıklamak için Hz. Hatice'nin bu sözünü nakletmemiz yeterlidir.
2- Çokça kazandığı ve Hatice tarafından kendisine fazlaca ücret verildiği halde, alayişten uzak durduğu, müstakim bir hayat yaşadığı bilinmekte, fakat onun kendi kazancını biriktirip stok ettiği bilinmemektedir. Bi'setten önce nasıl zahidane bir hayat yaşamışsa, bi'setten sonra da aynı hayatı sürdürmüştür. Helal kazancı biriktirip çoğaltmak için değil, aksine ahlaki yollara harcamak, zayıflara yardım etmek için talep etmiştir. O, yoksullara yardım etmek için kazanmak peşine düşmüştür. Malını çoğaltmak istemesi, onu başkalarıyla paylaşmak amacına dayanmaktadır. Kendi şahsına ve aile efradına örfi Ölçüyü geçmeyecek kadar sarfederdi. Ne kendini muhtaç bırakır, ne de israf ederdi. Helal olan az malı harama tercih ederdi. Kendisini helal ve temiz şeylerden yoksun bırakmazdı. Cenab-ı Allah'ın kendisim peygamber olarak insanlara göndermesinden sonra da bu halini devam ettirmişti.
Hz. Muhammed (sav)'in cahiliyet ortamında kendi selim fıtra-tıyla ulaştığı zahidliği, zühdün en yüksek derecesi idi. Kendisini irşad edip doğru yola iletecek Kur'an-ı Kerim'in nüzulünden Önce tuttuğu zahidlik yolunun yüceliğini anlamak için, tasavvuf! zühd konusunda bazı mutasavvıfların sözlerini nakledeceğiz. Örneğin, Ibn Ataullah el-Iskenderi, "Hikem" adlı eserinde şöyle demiştir:
"Zahidin dünyada iki alameti vardır. Bu alametlerden biri, arzu ve şehvet sebeplerinin yokluğunda, diğeri de söz konusu sebeplerin varlığındadır. Mezkur sebepler varken kişi bu sebeplerden yüz çevirirse, bu onun zahidliğini gösterir.

Mezkur sebeplerin yokluğunda kişinin bu sebepler hususunda rahatlık duyması, o kişinin zahidliğine alamet olur. Kişinin elinde mevcut bulunan nimetleri başkalarına vererek onları kendi nefsine tercih etmesi, elde mevcut bulunan nimetlere şükürdür. Kişinin nimetlerden yoksun kalması durumunda rahatlık hissetmesi de yoksulluğa karşı bir şükürdür."
Bi'setten önce Peygamber efendimizin zahidliği nimetlerin mevcudiyeti esnasında kişinin başkalarını kendi nefsine tercih edişinden de, nimetlerin yokluğu amnda kişinin rahat etmesi gibi bir zahidlikten de yüce bir zahidliktir. Çünkü o, lezzetlerin sebeplerini elde etmek için çalışan bir kimsenin zahidliğini gösteriyordu. Bu lezzetlerin sebeplerini elde ettiğinde onları kendine tahsis etmiyor, aksine bu hususta başkalarını kendi nefsine tercih ediyordu. Onun için nimetlerin yokluğu anında gösterilen zahidlik, söz konusu değildi. Çünkü o, nimetlerin varlığını ve yokluğunu beklemiyordu. Başkalarına harcamak, yoksullara vermek ve kendinden başkalarım yararlandırmak için nimet elde etmeye çalışıyordu. Onun zahidliği, daha Önce de işaret ettiğimiz gibi, nimetleri elde etmeye çalışan kimsenin gösterdiği olumlu bir zahidlikti. Onun zahidliği, Hind felsefesinden esinlenerek elde edilen mahrumiyet zahidliği değildi. Bu zahidlik başkaları için çalışıp kazanan kimsenin zahidliğiydi. Kazandıklarının çok az bir kısmını, hayatını sürdürebilmek ve başkalarının yararına olan çalışmalarını devam ettirebilmek için kendi şahsına ayırıyordu.
İmam Ahmed (r.a) zahidliği birkaç mertebeye ayırmıştır:
1- Haramı terketmek.
2- Helalin fazlasını da terketmek. Hatta helalin bir kısmına karşı nefsi frenlemek. Bu mertebedeki zahidliğe sahip olan bir kimse, nefsini helalin bir kısmından uzak tutar. Ama bu helalleri haram saymaz. İleride helalin bir kısmını bulamayacağı ve muh-rumiyete düşeceği ihtimaline karşı nefsini idmanlı kılar. Bu da nefsin süslenip terbiye edilmesidir.
3- Zahidliğin en yüksek mertebesi, kişinin kendi nefsini dünya ile meşgul ederek Allah'ı zikretmekten gafil kalmamasıdır. Bu, arif kimselerin zahidliğidir.
Hz. Muhammed (sav)'in bi'setten önceki zahidliği, bu yüksek mertebeden daha da yüksekti. Çünkü o yaptığı her işte, yerine getirdiği her ibadette, düşündüğü her şeyde Allah'] sürekli zikretmekle meşguldü. Kendi nefsi için değil, başkalarının yararına kazanç sağlamak maksadıyla çalışırdı. O, yaşantısının bütün aşamalarında ibadet eden bir kimseydi. Sırf Allah rızası için çalışıp çabalardı. Nefsin zikrullah ile meşgul alması, ariflerin zühdüdür. Muhammed (sav)'in zahidliği ise bunun çok daha üstündeydi.

Peygamberimizin Bi'setten Sonraki Zahitliği

Peygamber efendimizin bi'setten sonraki zahidliği, bi'setten önceki zahidliğinin bir uzantısından ibaretti. Ancak bi'setten sonra zahidliği, daha muazzam ve daha yüce bir surete bürünmüştü. Çünkü o, risaletin yükünü omuzlamış, bu nedenle de zahidliği başka bir anlam kazanmıştı. O, güç bakımından daha büyük bir üstünlüğe sahip olduğu halde yine de zahidliği elden bırakmamıştı. Onun zahidliği, bütün mu minler tarafından biliniyor ve bu konuda örnek alınıyordu. O'nun zahidliği, manastırlara kapanan rahiplerin zahidliğine benzemiyordu. Aksine o, hayatın bütün alanlarında çalışıp uğraş veriyor ve bu ruhu mü'minlere aşılıyor, onları böyle bir zahidliğe davet ediyordu.

Belki de onun zahidliğinin en muazzam görüntüsü, Davud ve Süleyman peygamberler gibi Hükümdar-Peygamber olmayı red-detmesiydi. İbn Abbas'ın rivayetine göre Cenab-ı Allah, peygamberine Cebrail'le birlikte bir meleği göndermişti. Melek, Hz. Pey-gamber'e şöyle demişti: "Doğrusu yüce Allah Kul-Peygamber olmakla Hükümdar-Peygamber olmak arasında seçitn yapman için sana hak tanıdı" Meleğin bu sözlerine cevap olarak Peygamber efendimiz şöyle demişti: "Hayır, ben Kul-Peygamber olacağım." Bu hadisi Buhari rivayet etmiştir.

Kur'an-ı Kerim,insanları haramdan uzak durmaya davet etmektedir. Allahü Teala, Muhammed ümmetinin tümünü haramlardan men etmiştir. Ancak bu konudaki hitaplar, başlangıçta Peygamber efendimize yöneltilmiştir. İbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde konuyla ilgili olarak şöyle denilmektedir:

Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Onlardan bazı zümrelere, kendilerini denemek için verdiğimiz dünya hayatının süsüne gözlerini dikme. Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha süreklidir." (Ta-Ha: 131)

"Nefsini, sabah akşam, rızasını isteyerek Rablerine yalvaranlarla beraber tut. Gözlerin dünya hayatının süsünü isteyerek onlardan başka yana sapmasın. Kalbini bizi anmaktan alıkoyup nefsinin arzusuna uyan ve işi, hep aşırılık olan kişiye itaat etme. " (Kehf: 28)

"Bizi anmaktan yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimseden yüz çevir. İşte onların erişebilecekleri bilgi (sınırı) budur." (Necm: 29-30)

"Andolsun, sana ikişerlerden yedi ve bu büyük Kur'anı verdik. Onlardan bazı çiftlere (sınıflara) verdiğimiz dünyalığa gözlerini dikme ve (sana inanmadıkları için) onlara üzülme. Müminlere kanatlarını indir (onlara karşı mütevazı, şefkatli

davran.)" (Hicr: 87-88) [1]
Bu ayet-i kelimelerdeki hitapların tümü Peygamber efendimize olmakla birlikte, hakikatte mü'minlerin hepsine yöneliktir. Bu da iki hususa işaret etmektedir:
1- Haramdan sakınmak. Bu, avam tabakasının zahidliğidir. Bu nedenle insanların tümünün bu şekilde zahidlik göstermeleri istenmiştir.
2- Haramdan sakınmak, sırf maddi ve reel sakınmakla mümkün olmaz. Manen de haramdan sakınmak ve sebeplerinden uzak durmak gerekir. Bu nedenle ayet-i kerimedeki yasak, nefsi sebeplere yönelik olmuştur. Şanı yüce ve kelimeleri yüksek olan Allah şöyle buyurmuştur:
"Onlardan bazı zümrelere, kendilerini denemek için verdiğimiz dünya hayatının süsüne gözlerini dikme." (Ta-Ha: 131)
Bu ayet-i kerimede, şehvetlerden uzaklaşıp noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a yönelen kimselere çağrıda bulunulmakta, şehvetlerle içice yaşayan kimselerden uzak durmaları tavsiye edilmektedir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Nefsini, sabah akşam, rızasını isteyerek Rablerine yalvaranlarla beraber tut." (Kehf: 28)
Sabah akşam Rablerine yönelen kimselerin yaşantısı, insanın nefsini terbiye eder. insanda haramlardan uzak durup noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a yönelme duygularını yeşertir.
Muhammed (sav)'in serveti arttıkça ve iktidarı genişleyip sorumlulukları çoğaldıkça, musibet ve sıkıntılarla içice oldukça za-hidliğinin daha da arttığını görmekteyiz. Çünkü o savaşlara ve bunun getirdiği sıkıntılara katlanmanın, nefsi terbiye etmek ve lezzetleri terke yöneltmekle mümkün olabileceğini anlamıştı. O, ümmetini tahammüle ve sıkıntılara katlanmaya, sadece diliyle değil, .yaşantısı ve tavırlarıyla da davet ediyordu. Yaşantı ve tavırlarla yapılan davet, dil ile yapılan davetten daha etkili olur. Örneğin ipek ve ibrişimlerden yapılma elbiseler giyen bir kimsenin, insanları yırtık pırtık elbiseler giymeye davet etmesi doğru olmaz. Çünkü böyle bir kimsenin durumu, yaptığı davet ile çelişmektedir. Dolayısıyla sözüne kulak verilmez ve tavsiyesine uyulmaz.
Hicretten önce Peygamber efendimiz zayıf mü'minlerin ihtiyaçlarını giderir, onları korurdu. Mü'minlerin anası Hatice'nin verdiği malla yaptığı ticaret neticesinde elde ettiği kazancı, zayıf mü'minler için harcardı. Çünkü zayıf mü'minler, Peygamber efendimize tabi olan ilk insanlardı. Müşrikler, zayıf kimselere, özellikle iman etmiş zayıf kimselere yemek vermekten kaçınıyor, onlara azap ve işkencenin en şiddetlisini çektiriyorlardı. Onları horlayıp tahkir ediyorlardı. Peygamber efendimiz de çeşitli bağışlarla onlara destek oluyor, sabır

talebinde bulunmalarını tavsiye ediyordu. Allah'ın izniyle yakında genişliğe kavuşacaklarını bildiriyordu. Sıkıntıya düşen bir mü'min gördüğünde, ona destek olmaktan asla kaçınmıyordu. İslam davetinin icablarını yerine getirmek amacıyla yaşayabilmesine yetecek en az miktardaki malla yetiniyordu.
Medine'ye hicret ettikten sonra, İslamiyet'in neşri ile meşgul olmaya başlayınca, geçim vasıtası olan ticaretten elini çekmek zorunda kaldı. Tarihi kronolojiden açıkça anlaşıldığına göre o, ticareti daha hicretten önce bırakmıştı. Belki de mü'minlerin anası Hatice'nin vefatından sonra ticari faaliyetlerini durdurmuştu. Geçimini Beytü'l-Mal'dan temin ediyordu. Çünkü kamu yararına çalışan ilk ve en yüksek görevli kendisiydi. İslami anlamdaki genel velayet gereğince, ganimetlerin beşte birini harcama yetkisine sahipti. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Eğer Allah'a ve (hak ile batılın) ayrılma gününde, o iki topluluğun karşılaştığı (Bedir)gün(ün)de kulumuz (Muhammed)'e indirdiğimiz (ayetler)e inanmışsanız, bilin ki, ganimet aldığınız şeylerin beşte biri Allah'a, Resulüne ve (Allah'ın Resulü ile) akrabalığı bulunan(lar)a, yetimlere, yoksullara ve yolcu(lar)a aittir. Allah her şeye kadirdir." (Enfal: 41)
Peygamber efendimizin nafakası Beytiı 1-MaI'dan, ya da ganimetlerden verilmeye başlanınca, o daha fazla çalışmaya başladı. Müslümanlar için daha fazla gayret sarfetmeye koyuldu, mal ve konforlu geçimden uzak durarak zahidane bir hayat yaşadı. Vücudunu ayakta tutacak ve yaşantısını sürdürecek lokmalara ihtiyacı olmasaydı, onları da yemez ve uzak dururdu. Peygamber efendimiz hasır üzerinde uyurdu. Öyle ki hasır, onun mübarek vücudunda iz yapardı. Rivayete göre Ibn Mes'ud şöyle demiştir:
"Resulüllah (sav) efendimiz bir hasırın üzerine uzanıp uyumuştu. Hasır, cildinde iz bırakmıştı. Ben de, hasır izinin görüldüğü yerlerini ovalamaya başladım ve: "izin ver, senin için bir sergi serelim de, üzerinde uyumakta olduğun bu hasır vücudunu incitmesin" dedim. Peygamber efendimiz cevaben şöyle buyurdu: "Benimle dünyanın durumu, bir ağacın gölgesi altında oturup istirahata çekilen bir süvariye benzer. Istirahatini tamamladıktan sonra çekip yoluna gider ve o ağacı terkeder ."
Peygamber efendimiz başını hurma lifinden yapılan bir yastığın üzerine koyup yatardı. Onu bu halde gören Hattab oğlu Ömer (r.a) ağlamaya başlamıştı. Zahid Peygamber ona: "Niçin ağlıyorsun?" diye sorunca, Ömer şöyle demişti: "Nasıl ağlamayayım ki? Kisra ve Kayser, dünyanın debdebeli hayatı içinde yaşıyorlar. Oysa sen bu kaidesini" Muhammed (sav), ona şu cevabı vermişti: "Ey Ömer! Dünyanın onlara, ahiretin de bize olmasını istemez misin?" Ömer: "Evet,

isterim" diye cevap verince Peygamber efendimiz de: "işte bu böyle olacaktır." dedi.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 48.

Zahidin Azığı

Buharı ve Müslim'in "Sahih"lerinde rivayet olunduğuna göre, Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Allah'ım, Muhammed ailesinin rızkını yetecek kadar kıl." Bu, Muhammed (sav)'in Rabbine yaptığı bir duasıdır. Bilemeyiz, bu dua Muhammed ailesinin rızkının bollaştırılması için mi, yoksa kendilerine geçimlerini sürdürebilmelerine yetecek derecede az miktarda rızık verilmesi için mi yapılmıştır? Veya kendilerine verilecek olan az miktardaki rızka Muhammed ailesinin sabır, rıza ve kanaat ile tahammül etmeleri için mi yapılmıştır? Buna cevaben şöyle denilir: Bu duaya her iki yönüyle de icabet edilmiştir. Yani kendilerine yetecek miktarda rızık verilmiştir. Ayrıca Muhammed ailesi, onun temiz zevceleriyle bu aileye mensub bulunan kimseler rıza ve sabır ile Cenab-ı Allah'ın huzuruna çıkmışlar, dünyadayken de Rablerinin verdiği nimetlere karşı zahidlik göstermişlerdir. Tahammül edilebilecek kadar tahammül göstermiş ve sabredilebilecek hususlarda sabretmişlerdir. Çünkü onlar başkalarına örnek teşkil etmişlerdir. Bu aileye mensup fertler mala karşı tamah göstermemiş ve Allah'ın bu aileye bahşetmiş olduğu nimetlere karşı zahidlik göstermişlerdir.
İmam Ahmed bin Hanbel, Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (sav) ile ailesi, Peygamber efendimizin yaşadığı süre içinde üç gün peşpeşe buğday ekmeğine doymamıştır." Yani Peygamber efendimiz, üç gün peşpeşe buğday ekmeği yememiştir. Aksine o çoğunlukla, arpa ekmeği yemiştir. O, ekmekle birlikte hurma da yerdi. Mü'minlerin anası Aişe şöyle demiştir:"A/urete irtihal edinceye kadar, Muhammed'in ailesi ekmeğe doymamıştır. Onun sofrasından ekmek kırıntıları da kaldırılmamıştır" Bu rivayetten anlaşıldığına göre, Muhammed (sav)'in sofrasına, artmayacak kadar ekmek getirilir ve bu ekmeğin tamamı tüketilirdi. Geriye ekmek kırıntıları bırakılmazdı. Peygamber efendimizin evinde yapılan ekmeğin unu elenmezdi. Un, kepeğiyle birlikte yoğurularak ekmek yapılırdı. Hz. Ebu Bekir'in kızı Aişe şöyle demiştir: "Muhammed'i hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, peygamber olarak gönderilişinden ahirete irtihal edinceye kadar geçen ömrü boyunca Muhammed, ne elek görmüş, ne de elenmiş undan yapılan ekmek yemiştir.
Hz. Muhammed'in ailesi, her zaman ekmeği katıkla yemezdi. Aksine çoğu zaman katıksız ekmek yerlerdi. Mü'minlerin anası Aişe (ra), Buhari ile Müslim'in Urve bin Zübeyr'den yapmış oldukları bir rivayette şöyle demektedir:

"Biz Muhammed ailesi, üzerimizden bir aylık bir zaman geçer, fakat yine de evimizde yemek yapmak için ateş yakmazdık. Ancak şu iki siyah şey (hurma ve su) ile geçinirdik. Yalnız etrafımızda Ensar'dan bazı kimselerin evleri vardı. Bu evlerde oturan kimseler, koyunlarının sütünü sağıp Resulüllah'a gönderirlerdi. O da kendisine gönderilen bu sütten içer ve bir kısmını da bize içirirdi."
Görülüyor ki Cenabri Allah, şerefli elçisi Muhammed (sav)'in duasına icabet ederek kendisinin ve ailesinin rızkını, yaşamlarını sürdürmeye yetecek miktarda vermiştir. Böylece onun müslü-manlara ve yoksul kimselere Örnek olmasını istemiştir. Yoksul müslümanlarm kalplerinin yanıp tutuşmaması ve bol rızka sahip olamadıklarından dolayı üzüntüye kapılmaması için Cenab-ı Allah, peygamber ailesine az miktarda rızık tahsis etmiştir.
Ama şunu da hatırda tutmak gerekir ki, Peygamber efendimiz, kendi nefsini hiç bir meyve türünden veya güzel yemekten yoksun bırakmamıştır. O, helal olan şeylerin hepsini kabul etmiş, ama az miktarıyla yetinmiştir. Nefsini heva, heves ve lezzetlerden uzak tutmuştur. İradesini aklın otoritesiyle birlikte kendi nefsine hakim kılmıştır. Nefsini heva ve şehvetlerin emrine vermemiş, aksine heva ve heveslere bir efendi kılmıştır. Nefsi, heveslerine mahkûm değil, hakim durumda olmuştur.
Peygamber efendimiz kendi nefsine tatbik ettiği bu zühdü, insanlara tavsiye etmemiştir. Çünkü onlar bu derecedeki bir zahid-liğe güç yetiremezlerdi. Aynı zamanda o, insanlara güçlerinin yetmeyeceği bir iş yapmamalarını emreden bir insandı. Nefislerine karşı haksızlık yapmamalarını tavsiye ederken şöyle diyordu: "Doğrusu bu dini zorlaştıran bir kimse, mutlaka mağlup olur. Öyle ise siz kolaylaştırın ve yaklaştırın."
Peygamber efendimiz kendi nefsine zühdü tatbik ederdi. Ancak bir fakirin kendi fakirliğiyle ve bir yoksulun kendi yoksullu-ğuyla yanıp tutuşmaması için bu zahidliğini herkese tavsiye etmezdi.
Ebu Davud'un "Sünen"inde rivayet olunduğuna göre, adamın biri Resulüllah'm müezzini Bilal (ra)'a; "Bana Resulüllah (sav)'in infakını anlat" demiş, Bilal da ona şöyle cevap vermişti: "Cenab-ı Allah'ın onu, risalede görevlendirmesinden ahirete irti-hal etmesine kadar geçen zaman içinde onun yaptığı infaklardan hep haberdar olurdum. Müslümanın biri ona geldiğinde Peygamber efendimiz onun yoksul ve muhtaç olduğunu görürse, bana emir verirdi. Ben de gider onun için giyecek ve yiyecekler satın alırdım. Giyeceği giydirir, yiyeceği de yedirirdim. Nihayet günün birinde bu iş için müşriklerden biri karşıma çıktı ve bana:
"Benim yanımda bolca mal var, benden borç al" dedi. Ben de öyle yaptım. Aradan bir müddet geçtikten sonra, günün birinde ab-dest aldım, sonra ezan

okumak için ayağa kalktım. Bir de ne göreyim, alacaklı olan o müşrik, beraberindeki birkaç tüccarla bana doğru geliyor. Beni görür görmez "Ey Habeşi!" diye bağırdı. Ben de ne istediğini sorunca, üzerime hücum etti ve ağır sözler söyledi: "ödeme gününe kaç gün var biliyor musun?" diye sorunca, az kaldığını söyledim. O müşrik, sözünü şöyle sürdürdü:
"Ödeme gününe dört gün kaldı. O zaman sendeki hakkımı alırım. Ben o malları senin hatırına, ya da arkadaşın (Muhammet'in) hatırına vermedim. Aksine (Ödeyemediğin takdirde) bana köle olasın diye verdim. Odeyemeyesin de, tekrar eskisi gibi benim yanımda koyun çobanlığı yapaşın diye verdim!"
Bilal diyor ki: "Kalbim o kadar sıkışmıştı ki koşup ezan okudum ve sonra yatsı namazını kıldım. Namazdan sonra Resulül-lah (sav) evine gitmek üzere kalktı. Ben kendisinden izin alıp derdimi anlatmak istedim. O da bana izin verdi. Kendisine şöyle dedim:
"Ya Resulüllah, anam babam sana feda olsun. Sana anlatmış olduğum alacaklı müşrik bugün bana şöyle ve şöyle dedi. Benim yanımda ona ödeyecek hiçbir şey yok. Ama o beni rezil rüsvay edecektir. Bana izin ver de müslüman olmuş olan şu kabilelere gideyim ve Cenab-ı Allah'ın bana rızık olarak vereceği şeyleri toplayıp şu müşrike olan borcumu ödeyeyim."
Böyle dedikten sonra Resulüllah'ın yanından çıkıp evime geldim. Kılıcımı, mızrağımı, ayakkabılarımı alıp yatağımın ucuna, başımın yanına koydum. Yüzümü ufka yönelttim. Uykuya dalıyor, sonra uyanıyordum. Bir adam gördüğümde uyur gibi yapıyordum. Nihayet sabahın ilk şafağı attı. Ben de yola koyulmak istedim. Bir de baktım ki, adamın biri bana: "Ey Bilal, Resulüllah (sav)'a icabet et" diye sesleniyor. Bu ses üzerine ben de Resulüllah'ın yanına koşup gittim. Birde ne göreyim: Üzerlerindeki yük-leriyle birlikte dört deve duruyor. Resulüllah'ın yanına vardım. izin istedim. Bana dedi ki: "Ey Bilal! Sana müjdeler olsun. Allah, sana borcunu ödeyecek mal gönderdi." Ben de bu olay üzerine Allah'a hamd ettim. Resulüllah bana: "Şu yerde çöküp beklemekte olan dört deveye bakmayacak mısın?" diye sorunca: "Evet bakacağım" diye cevap verdim. Bu develeri Resulüllah'a Fedek valisi hediye etmişti. Develerin yüklerini indirdim. Sonra onları bir tarafa bağladım. Sabah namazını kıldıktan sonra Resulüllah'la birlikti Cennetü'l-Baki' denen yere vardım. Elimi kulağıma koyarak şöyle seslendim: " Resulüllah'tan alacağı olan kim varsa gelsin!" Ben develerin üzerindeki mallarla alışveriş yaptım. Peygamber efendimizin borçlarını ödedim. Geriye iki, ya da ikibuçuk okka mal kaldı. Mescide döndüm^ Günün çoğu gitmişti. Resulüllah (sav) tek başına mescidde oturmaktaydı. Kendisine selam

verdim. Bana "Allah sana ne yaptı1?" diye sordu. Ben dedim ki, Ya Resulüllah, Cenab-ı Allah, Resulü'nün üzerindeki borçların tamamının Ödenmesine hükmetti ve hiçbir borcu kalmadı.
Bunun üzerine: "Geriye bir şey kaldı mı?" diye sordu. Ben de iki dinar kaldığını söyleyince o: "Beni bu iki dinardan da kurtarmaya ve rahatlatmaya bak. Sen bunları sarfedip beni rahatlatma-dıkça evime girmeyeceğim" dedi. Ama yanımıza hiç kimse gelmedi. Bu nedenle ertesi güne kadar Peygamber efendimiz mescidde bekledi. Nihayet günün sonunda iki süvari geldi. Ben koşup pazardan onlar için giyecek ve yiyecek satın aldım; giyecekleri giydirdim, yiyecekleri deyedirdim. Nihayet yatsı namazını kıldıktan sonra beni çağırdı ve dedi ki: "Ey Bilal! Allah sana ne yaptı?" Ben de : "Allah seni o iki dinardan da kurtarıp rahatlattı ya Resulüllah!" cevabını verdim. Bunun üzerine tekbir getirip Allah'a ham-detti. Yanında iki dinar varken ölmekten korktuğu için o dinarları sarfetmemi emretmişti. Sarfettiğimi duyunca sevincinden Allah'a hamdetti. Bu işleri tamamladıktan sonra kalkıp evine gitti. Ben de'peşine düştüm. Eşlerinin her birine ayrı ayrı uğrayarak selam verdi ve yatacağı odaya çekildi.
Bu uzun rivayeti nakletmemizin sebebi, bunun her şeyden önce Peygamber efendimizin zahidliğine işaret etmesidir. O mutlak zahid bir insan olup evinde asla bir şey saklayıp biriktirmezdi. ikinci olarak bu rivayet Peygamber efendimizin, sahabilerinden yoksul olan kimselerin yüklerini omuzladığına işaret etmektedir. Muhtaçlığın zilletini onlardan uzaklaştıracak kadar yardım eder ve onları bir tür esaret olan borç bağından kurtarırdı. Üçüncü olarak da bu rivayet, Peygamber efendimizin yanında yoksula verecek bir şeyi bulunmadığı zaman ihtiyaç sahiplerine, kendisi adına borçlanmalarını emrettiğine işaret etmektedir. Tirmizi bu konuda şöyle bir haber nakletmektedir: "Adamın biri Peygamber efendimizin yanına gelmiş, ondan bir şeyler istemişti. Peygamber efendimiz ona: "Yanımda sana verecek bir şeyim yoktur. Ancak git benim adıma bir şeyler satın al. Bir borç geldiği zaman onu (senin yerine) öderim." demişti. Onun böyle dediğini gören Hattab oğlu Ömer şöyle demişti: "Ya Resulüllah, yapamayacağın şeyle Cenab-ı Allah seni yükümlü kılmamıştır!" Hz. Ömer'in bu sözünden Peygamber efendimiz hoşlanmamış ve orada bulunan En-sar'dan biri şöyle demişti: "Ya Resulüllah! Allah yolunda malını harca. Arşın sahibinden, malını azaltacak diye korkma!" Adamın bu sözleri karşısında Peygamber efendimiz tebessüm buyurmuş-lar-dır.
Peygamber efendimizin başından geçen olaylar, çoğu zaman zevcelerinin başından da geçer, onlar bu hadiselere sabırla rıza gösterirlerdi. Rivayete göre Ensar'dan bir kadın, mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin odasına girmiş ve

Resulüllah'ın yatağının üzerinde bir aba görmüştü. Aceleyle oradan çıkıp evine gitmiş ve Peygamber efendimize yün bir yatak göndermişti. Odaya giren Resulüllah, içerideki yün yatağı görünce: "Bu da ne, eyAişeV diye sormuş, Aişe'den şu cevabı almıştı:
"Ya Resulüllah, Ensar'dan falan kadın odama girdi ve senin yatağını gördü. Gidip sana şu yatağı gönderdi"
Peygamber efendimiz: "Onu geri ver" dedi. Aişe diyor ki: "Ben onu geri vermedim. Böyle güzel bir yatağın evimde kalmasını istedim. Nihayet Peygamber efendimiz bu emrini üç kez tekrarladı ve sonra şöyle dedi: "Ey Aişe o yatağı geri ver. Allah'a andolsun ki, eğer ben istemiş olsaydım Cenab-ı Allah benimle birlikte altın ve gümüş dağlarını (su gibi) akıtırdı"
Peygamber efendimiz çabuk bozulacak bir şeyi ertesi güne sak-lamazdı. İmam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre, Peygamber efendimize hediye olarak, iki kuş takdim edilmişti. Bunları hizmetçisi Enes'e verdi. Enes de onlardan birini yemiş, diğerini bırakmıştı. Ertesi gün Enes, kalan kuşu getirdiğinde, Peygamber efendimiz ona: "Ertesi güne bir şey bırakmaktan seni men etmemiş miydim?" demişti.
Cenab-ı Allah, Nadir oğulları hurmalığını ganimet olarak Peygamber efendimize verdiğinde o, bundan kendi ailesine yetecek kadar hurmayı ayırmış, geri kalan at, deve ve silahları savaş maksadıyla Beytü'l-Mal'e sarfetmişti. Peygamber efendimiz altın ve gümüş gibi şeyler saklayıp biriktirmezdi. Ölüm döşeğindeyken yanında fazla bir malı yoktu. Sadece altı, ya da yedi dinarı vardı. Onlardan da kurtulmak için ailesine emir verdi ve onları sarfet-tirdi. Rivayete göre Peygamber efendimiz ölüm döşeğindeyken yanında küçücük bir altın parçası vardı. Onu da sadaka olarak verdi ve dünyadan malsız olarak ayrıldı. Bunun için Peygamber efendimiz:
" Biz peygamberler topluluğu miras bırakmayız" buyurmuştur.
Peygamber efendimizin aile efradı ve eşleri de, onun tahammül ettiği şeylere tahammül ederler ve onun çektiği sıkıntılara katlanırlardı. Çünkü onlar, onun aile efradı idiler. Onlara gelen genişlik, Peygamber efendimize de gelirdi. Kötülüklerin yolunu tıkamak için onlar da Peygamber efendimizin katlandığı sıkıntılara tahammül edip katlanırlardı.
Ama bir rivayette nakledildiğine göre, bir defasında hanımları, Peygamber efendimizden, yanında bulunmayan şeyler istemişler, Peygamberimiz de onların bu istekleri karşısında sıkılmış, bir ay boyunca onlardan ayrılıp yanlarına yaklaşmamaya yemin etmişti. Kendi odasında oturup kalkmaya başlamıştı. Bu esnada Hz. Ömer onun yanına varmış, bir hasırın üzerinde yatmakta olduğunu

görmüştü. Hasır, onun mübarek vücudunda iz bırakmış--ti. Bu manzarayı gören Ömer'in gözlerinden yaşlar boşanmaya başlamıştı. Peygamber efendimiz, neyin var ey Ömer diye sorunca, Ömer şöyle demişti: "Sen Allah'ın yaratıkları içinde en seçkin kulusun, oysa Kisra ile Kayser rahat ve konfor içinde yaşamaktadırlar!" Ömer'in bu sözleri üzerine Peygamber efendimizin yüzü kızarmış ve Öfkesinden kalkıp oturmuş, şöyle demişti: "Benim Allah'ın seçkin kulu olduğumdan şüphen mi var ey Hattab oğlu ! Senin sözünü ettiğin o kimselere, dünyada nimetler peşin verilmiştir. Dünyanın onlara, ahiretin bize olmasını istemez misin ?"
Peygamber efendimizin bir ay süreyle zevcelerini kendine haram kılması nedeniyle Cenab-ı Allah onu kınayarak şöyle buyurmuştu:
"Ey Peygamber, eşlerinin rızasını arayarak Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi, niçin sen kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Allah size, yeminlerinizi (keffaretle) çözmeyi meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O (size uygun olanı) bilendir. (Her şeyi) hikmetle yönetendir. Peygamber, eşlerinden birine gizli bir söz söylemişti. (Bal şerbetini içmeyeceğini zevcelerinden birine söylemişti). Fakat eşi, o sözü (gizli tutmadı, başkasına) haber verip Allah da onun bu davranışını o (Peygamber'i)ne açıklayınca (Peygamber, hanımına) bu (söyledikleri)nin bir kısmını bildirmiş (şunları şunları filana söyledin demiş), bir kısmından da vazgeçmişti. (Peygamber) bunu ona haber verince eşi: 'Bunu sana kim söyledi?' dedi. (Peygamber); 'Her şeyi bilen, haber alan (Allah) bana söyledi' dedi. Eğer ikiniz Allah'a tevbe ederseniz, kalbiniz gerçekten (tevbeyi gerektiren bir duruma) yönelmişti. (Tevbe etmeniz gerekir). Ve eğer Peygamber'e karşı birbirinize arka olursanız (bilin ki) onun dostu ve yardımcısı Allah, Cibril ve mü'minlerin iyileridir. Bunun ardından melekler de ona arkadır. O sizi boşarsa belki de Rabbi ona, (sizin yerinize) sizden daha hayırlı, kendisini Allah'a teslim eden, inanan, gönülden itaat eden, tevbe eden, ibadet eden (oruç tutarak dünya lezzetlerinden geçip mana alemlerine) seyahat eden dul ve bakire eşler verir."
(Tahrim: 1-5)
Peygamber efendimizin zevceleri, Hz. Muhammed'in kendilerini de kendi nefsine tatbik ettiği zahidane yaşantıya göre yaşamakla yükümlü tutmasından şikayetçi olmuşlardı. Bu her ne kadar Peygamber efendimize göre kolay bir şey olsa da, her iki durumda da o, Rabbine şöyle dua etmişti: "Muhammed ailesinin rızkı, yaşamalarına yetecek kadar olsun., lüks hayata göre olmasın ."
Bu nedenle Peygamber efendimiz zevcelerini denemek ve terbiye etmek için bir ay süreyle onlara yaklaşmamaya yemin etmişti. Onları sevdiğinden dolayı da bu

yemini yapmış olabilirdi. Yemin ettiği bir aylık süre geçtikten sonra yine onları açık bir denemeden geçirmeden yanlarına yaklaşmadı. Bu deneme safhasında zevceleri, nzıklarının kendi yaşantılarına yetecek kadar olmasını ve helal yoldan elde edilmesini kabul ettiler. Peygamber efendimiz yoksa onları uygun bir şekilde boşayacağını ifade buyurmuştu. Bu denemesi, Cenab-ı Allah'ın açık bir emri üzerine yapılmıştı. Çünkü noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah kendisine şöyle buyurmuştu:
"Ey Peygamber, eşlerine söyle: 'Eğer siz, dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız gelin size müt'a (boşanma bedeli) vereyim ve sizi güzellikle salayım. Eğer siz, Allah'ı ve ahiret yurdunu istiyorsanız, (biliniz ki) Allah, sizden güzel hareket edenlere büyük bir mükafat hazırlamıştır.' Ey Peygamber'in kadınları! Sizden kim açık bir edepsizlik yaparsa onun için azap iki kat yapılır. Bu Allah'a göre kolaydır. Fakat sizden kim Allah'a ve Resulü'ne itaate devam eder ve yararlı iş yaparsa, ona da mükafatını iki kez veririz ve (cennette) onun için bol bir rızık hazırlamışızdır. Ey Peygamber kadınları, siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah'ın buyruğuna karşı gelmekten) korunuyorusanız, sözü yumuşak (tatlı bir eda ile) söylemeyin ki, kalbinde hastalık bulunan kimse tamah etmesin; güzel, (kuşkudan uzak bir biçimde) söz söyleyin. Evlerinizde oturun, ilk cahiliye (çağı kadınlarının açılıp saçılması gibi açılıp saçılarak (kırıta kırıta) yürümeyin. Namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Resulü'ne itaat edin. Ey Ehl-i Beyt (ey Peygamberin ev halkı), Allah sizden, kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor. Sizin evlerinizde okunan Allah ayetlerini ve hikmeti hatırlayın. Şüphesiz Allah latif, haber alandır" (Ahzab: 28-34)
Resulüllah Muhammed (sav) Rabbinin emrini yerini getirdi. Zevcelerim sınavdan geçirdi. Sınava, zevceleri arasında en çok sevdiği Hz Aişe ile başladı. Ona şöyle dedi: "Sana birşey anlatacağım ama annenle babana danışmadan, onların görüşlerini almadan kararını verme." Böyle dedikten sonra, yukarıdaki ayet-i kerimeleri okudu. Aişe ona şöyle dedi: "Bana anlattığın bu iş için mi annemle babama danışacak ve onların görüşlerini alacağım?! Şüphesiz ben Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu tercih ediyorum."Peygamber efendimizin diğer zevceleri de Aişe gibi konuştular. Böylece Peygamber efendimizin zahidane hayatını tercih ettiler ve bu sebeple de peygamberlerin sonuncusu, zahidlerin efendisi Muhammed (sav)'e layık eşler oldular.

Sabırlı ve Sabrı Öğütleyici Peygamber

Hz. Muhammed (sav)'in yaşantısı, ondaki sabır özelliğinin artmasını sağladı. İlk gençlik dönemindeki yaşantısı da sabrının gelişmesinde ve erdemlerinin artmasında rol oynamıştır. Rezilliklerin işlendiği ve kötülüklerin çokça irtikab edildiği bir ortamda o, faziletlere tutunmuş, işlenen kötülüklere karşı sabır ve nefis hakimiyeti ile mukavemet etmişti. Mekke'de egemen olan heves ve şehvetlerden ancak bu sayede uzak durmuştu. Bu kötülüklere karşı ancak, nefsinde şehvet saiklerini kökten söküp atan kimseler direnebilirlerdi. Şeytanın dürtülerine ve heveslerin tabiiyetine karşı başkaldıran kimseler karşı gelebilirlerdi. Şüphesiz nefse hakimiyet, sabrın en güçlü görüntülerindendir. Hz. Muhammed (sav)'in yaşantısına bakan kimse, onun doğumundan gençlik yaşına ve olgun bir insan olarak şahsiyetinin tekamül ettiği çağa varıncaya kadar tek bir ahlak ve tek bir inanç üzerinde sebat ettiğini görür. Etrafındaki bütün şeyler sarsıntı geçirdiği halde, o asla sarsıntı geçirmemişti. Bunu ancak çok sabırlı ve metin kimseler başarabilirler.
Çokluk onu aldatmıyor, yokluk onu rahatsız etmiyordu. Mal çokluğuyla övünmek, onu putları kutsama tarafına yöneltmiyordu. Güçlüleri taklit etme duygusu, onu bir puta secde etme yoluna götürmüyordu. Aksine o, putlara karşı hak inancını savunuyor, toplumda ve hayatının bütün aşamalarında akidesini savunuyordu. Günaha girmeden ve kafirlerin işledikleri kötülüklere razı olmadan inancını haykırıyordu. Tabii ki bütün bu işleri yapmak için nefis hakimiyetine, sağlam fikir ve düşünceye, engin bir sabıra ihtiyaç vardır. Kişinin kalbinin derinliklerinde yer eden, gönlünün her tarafına işleyen bir sabra ihtiyaç vardı.
insanda uçsuz bucaksız bir sabır ummanı olmalıdır ki, bu gibi büyük işleri başarabilsin. Bunu da ancak sabırlı, başkalarına sabrı tavsiye edici, olaylara sabırla galebe çalan ve düşmanlara karşı da paniğe kapılmadan direnen kimseler başarabilirler. Çünkü sabır birkaç kısma ayrılır. Bu kısımlardan her biri kendi konusuna göre değişir. Sabırlı kimselerin karşılaştıkları darbeler, sabrın çeşitlerini gösterirler:
1- Kişinin başına gelen musibetlere karşı sabretmesi. Örneğin fakirlik musibetiyle karşılaşan kimsenin kalbi, bu musibetten dolayı yanıp tutuşmamahdır. Zillet göstermemelidir. İhtiyaç zilletinden dolayı boyun eğmemen, aksine sabretmeli, çalışıp çabalamak ve metanetle uğraş vermeli, çalışmasına ara vermemelidir ki, yoksulluk denen şey, onun nefsine zillet duygusunu sokmasın, ya da yoksuluk nefsindeki ışıkları söndürmesin. Böyle bir

sabır Peygamber efendimizde vardı. O ihtiyaç nedeniyle asla zillet göstermemiş, hatta yemek sofrası kurulduğunda sofraya elini ilk uzatan şahıs olmamıştır. Amcası Ebu Talib'in evindeki çocuklarla birlikte sofraya oturduğunda onlarla yemekten mahrum kalacağını bilse bile, onlarla yemek yarışı içine girmemiştir.
2- Heveslere ve şehvetlere karşı zahidane bir hayat yaşayıp sabırlı olmak. Fasid hatıraları zihinden silip atmak, Putperest kimselerin özendikleri şeylere karşı direnmek. Mesela Şaibe, Vasile ve Ham [1] gibi helal olan şeyleri haram kılmak ve boğulan, uçurumdan yuvarlanıp ölen, boynuzlanarak öldürülen hayvanların etlerini helal saymak; içki içmek, kumar oynamak, fal okları çekmek gibi çirkin şeyleri helal saymak karşısında mukavemette bulunmak. Evet bütün bu şeylere Hz. Muhammed (sav) henüz peygamberlikle görevlendirilmeden önce mukavemette bulunmuştur. Çünkü o, nefsini sabır zırhıyla sağlamlaştırmış, Cenab-ı Allah'ın kendisine verdiği dayanma gücüyle takviye etmişti.
3- Sabrın üçüncü kısmı, başa gelen musibetlere ve felaketlere karşı dayanmaktır. Muhammed (sav) efendimiz, sabırlı ve şükre-dici bir kuldu. Mümeyyiz olarak hayatta ilk karşılaştığı musibet, annesinin vefatı olmuştu. Annesi vefat edince onu koruyup besleyen Habeşli cariye onu alıp dedesi Abdülmuttalib'in yanına götürmüştü. Fakat çok geçmeden dedesini de kaybetmişti. Artık aklı yeten bir çocuk yaşma varmıştı. Amcası Ebu Talib'in evine geçti. Fakat Ebu Talib dar gelirli, üstelik çoluk çocuğu kalabalık olan bir kimseydi. Muhammed, kalabalık bir evde nasıl sabredeceğini öğrenmişti. Sofra kurulduğunda diğer çocuklarla birlikte yarışa girip elini yemek tabaklarına uzatmazdı.
Daha sonra Peygamber efendimiz koyun otlatarak hayatın cilvelerine karşı sabretmiş, onun ardısıra da ticaretle uğraşıp rızık temin etme işine koyularak nasıl sabredeceğini öğrenmişti. Böylece sabır onda zamanın musibet ve felaketlerine karşı dayanmasına yardımcı olan bir silah haline gelmişti. Artık metin ve sabırlı bir insan olarak hayatın yüklerini tek başına omuzlamaya başlamıştı.
Musibetlere, yokluğa ve azlığa karşı tahammül etmeyi, sabırla mukabelede bulunmayı Öğrendiğine göre, servet kazanmayı ve onu nasıl kullanacağını da öğrenmişti. Çokça mal kazandığı zaman haddini aşmamış, çizgiyi geçmemişti. Mü'minlerin annesi Hatice ile evlendikten sonra, yaptığı ticaret neticesinde çok mal elde ettiği halde, nefsine hakim olmuş, sıkıntılı zamanlarında kötülüklere karşı sabrettiği gibi, bolluk zamanında da haddi aşmaya karşı nefsini frenlemişti. Yoklukta sabırsızlık göstermediği gibi, varlıkta da mütekebbirlik ve şımarıklık göstermemişti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de; mahrumiyette ümitsizliğe düşmeyen, varlıkta da azgınlık etmeyen kimselerin

gerçek sabırlı mü'minler olduğunu açıklayarak şöyle buyuruyor:
"Eğer biz insana, bizden bir rahmet tattırsak da sonra onu kendisinden çekip alsak, hemen o, umutsuzluğa düşer, nankör olur. Ve eğer kendisine dokunan bir zarardan sonra ona bir nimet tattı-rırsak, mutlaka: "Kötülükler benden gitti." der, sevinir, övünür. Ancak sabredip iyi işler yapanlar böyle değildir, işte onlar için mağfiret ve büyük mükafat vardır. " (Hud: 9-11)
Böyle bir durumda sabretmek, tabii ki sabır çeşitlerinin en kıymetlisi ve en önemlisidir. Çünkü böyle bir sabır, ancak zorluklara karşı göğüs germe gücüne sahip kılman büyük insanlarda görülür. Böyleleri, sevinçli zamanlarında taşkınlık göstermez ve hadlerini aşmaz, aksine sabırlı olurlar. Sıkıntılı zamanlarında da umutsuzluğa kapılıp isyan etmez ve zillete düşmezler.
İşte Hz. Muhammed (sav) risaletle görevlendirilmesinden önce de böyleydi. O, kainattaki en büyük risalet için hazırlanmıştı.
Allahü Teala, bu sabırlı Özelliğiyle Peygamber efendimizi tev-hid davetçisi olmaya hazırlıyordu. O kaba, katı, sert bir kavmin ortasında insanları tevhide çağıran ilahi bir elçi olacaktı. Böyle bir kavmin içinde davetçilik yapabilmek için kişinin sağlam bir azme sahip olması gerekirdi. Sağlam azim sahibi kimse, zorlu anlarda sabır gösterebilen bir kişi olmalıdır. İlahi risaleti ancak azim sahibi elçiler üstlenebilirler. Nitekim Cenab-ı Allah, çok sabreden ve musibetler karşısında tahammül gösteren Peygamber efendimize hitaben şöyle buyurmuştur:
"O halde sen de peygamberlerden azim (ve irade) sahiplerinin sabrettikleri gibi sabret. Onlar için acele etme; onlar, tehdit edildikleri azabı gördükleri gün, sanki gündüzün sadece bir saati kadar (dünyada) kalmış gibi olurlar. (Bu), bir tebliğdir. Yoldan çıkmış topluluktan başkası helak edilir mi?" (Ahkaf: 35)
Bi'setten sonra da, Peygamber efendimizin olaylara yaklaşımı hep sabırla olmuştu. Müşriklerin vehimlerine karşı sabırlı davranmıştı. Onları hakka sabırla davet etmişti. Halbuki onlar batılda ısrar etmişlerdi. Beyinsizliklerine ve sefihçe davranışlarına karşı sabırla göğüs germişti. Sürekli eziyetlerine karşı sabırla karşılık vermişti. Kin ve taassup sahibi müşriklerin Peygamber efendimize reva gördüğü eziyetlere karşı Peygamber efendimiz, sabır ve tahammülle göğüs germişti. İslam'a davet yolunda çıkan engellere ve İslamiyet'in yayılmasına engel olan manialara sabırla direnmişti. Bu nedenle Cenab-ı Allah, mü'minlerin en güçlü vasıflarının sabır olduğunu açıklamak üzere şöyle buyurmuştur:
"Sabredenleri müjdele ki, onlara bir bela eriştiği zaman: "Biz Allah içiniz ve biz O'na döneceğiz" derler," (Bakara: 155-156)
Peygamber efendimiz gerçekten sabırlıydı. İnsanları sabra davet ederdi. Bir

hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:
"Musibete uğrayan bir kimse; 'Biz Allah içiniz ve O'na döneceğiz, işte Rablerinin bağışı ve rahmeti hep onlaradır ve doğru yolu bulanlar onlardır" der; 'Allah'ım bu musibetimden dolayı ecrimi ver. Bu musibeti kaldırıp benim için daha hayırlı olan bir şey ver' derse, Cenab-ı Allah onu o musibetine karşı korur ve o musibeti kaldırıp yerine kendisi için daha hayırlı olan bir durum yaratır."
Güzel bir şekilde sabretmenin, yani kalb sükuneti ve tahammül ile sebat edip bıkmadan, usanmadan zorluklara karşı mukavemet etmenin faziletine gelince, bu, sahibine olağanüstü bir direnme gücü kazandırır. Bö'yleleri sebeplerine tevessül edip çalışarak neticeyi Allah'a havale ederler. Sabırlı ve mütevekkil kimse, Cenab-ı Allah'a hakkıyla iman eder. O'nun kudretinin sonsuzluğuna inanır; Cenab-ı Allah'ın gayret sahibi olduğuna inanır. Bu sebepledir ki, Peygamber efendimiz, musibete uğrayan kimsenin Allah'a dua etmesini, işini Rabbine havale etmesini tavsiye etmiştir, Allah, bu kimselere dayanma gücü verir. İbn Kayyım, nefsi tevekkül ve sabra yönelterek terbiye etmek gerektiğini söylemiştir:
"Sabır ilacı hususunda Muhammed (sav)'in söylediği bu sözler ilaçların en mükemmelidir. Dünyada ve ahirette kişiye en çok fayda verecek şeyler, ancak bu sözlerdedir. Çünkü bu sözler iki büyük şeyi ihtiva etmektedir. Kul eğer bunları gerçekten bilir ve öğrenirse musibetinde bir teselli bulur." Bu iki şey şunlardır:
1- Canı, malı ve ailesiyle birlikte kul, aziz ve celil olan Allah'ın mülküdür. Mal, can ve aile efradı, Allah'ın kuluna bıraktığı birer emanettir. Bunları kulundan geri aldığı zaman tıpkı emanet sahibinin, malını emanetçiden geri alması gibi bir durum meydana gelir. Ayrıca bu emanetler iki yoklukla kuşatılmışlardır. Varlıklarından önce yok idiler, yok olduktan sonra da yine yok oldular. Kulun mülkü, kısa bir dönem için Allah tarafından kendisine emanet olarak verilmiş bir eşya gibidir. Ayrıca o malı Allahü Teala yoktan var etti. Böylece o mal onun gerçek mülkü oldu. Aynı zamanda o malı afetlerden koruyan ve varlığını devam ettiren de Allah'tır. O malın yaratılması ve kula verilmesi Allah'ın iradesiyle olmuştur. Aynı şekilde kul da elinde bulunan mal üzerinde bir memur gibi tasarruf etme yetkisine sahiptir. Ancak o mal üzerinde gerçek malikinin direktifleri doğrultusunda tasarruf yetkisi vardır.
2- Kul, eninde sonunda hakiki mevlasına dönecektir. Dünyayı mutlaka geride bırakıp tek başına Rabbinin katma varacaktır. Önceleri ailesiz, malsız ve aşiretsiz olarak tek başına yaratıldığı gibi, akibette yine tek başına, malsız, aşiretsiz ve ailesiz olarak Rabbinin huzuruna çıkacaktır. Ancak beraberinde iyilikleriyle kötülüklerini de götürecektir. Kulun evvel ve ahiri böyle olduğuna göre o,

varolan bir şeyle ne diye sevinir; yok olan bir şeyden dolayı da ne diye üzülür? Onun önünü ve sonunu düşünmesi, bu hastalık için en büyük bir ilaçtır. Yine bu hastalık için gerekli olan ilaçlardan biri de kulun kendisi için yazılan bir musibetin mutlaka başına geleceğine, yazılmayan bir musibetin de kendisine asla gelmeyeceğine kesin bir şekilde inanmasıdır. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Yeryüzüne ve sizin başınıza gelen hiçbir musibet (afet, hastalık) yoktur ki biz onu yaratmadan önce o, Kitap'ta (yazılmış ezeli bilgimizde tesbit edilmiş) olmasın. Doğrusu bu, Allah'a kolaydır. Bu kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlere şımarmamanız içindir. Allah, kendini beğenip övünen kimseleri sevmez" (Hadid: 22-23).[2]

Abdullah oğlu Muhammed (sav), oldukça sabırlıydı. Bi'setten önce de sevinçli ve tasalı hallerinde, yoksulluk ve zenginlik anlarında, acizlik ve güçlü durumlarında sabretmişti. Bi'setten sonra da risalet görevini eda edip davetini tebliğ etme hususunda müşriklere karşı sabırlı davranmıştı. Kendisine eza ve cefada bulunan kavmine karşı mütehammil davranmıştı. Onu tanımayan, onu inkar eden, onu yalanlayan, dosdoğru ve güvenilir bir kimse olduğunu bildikleri halde sihirbazlıkla itham eden, deli ve büyülenmiş bir kimse olduğunu söyleyen kavmine karşı yumuşaklıkla mukabelede bulunmuştu. Onun şahsı ve risaleti hakkında ileri geri konuşan kimselere karşı sabırla direnmişti. Davetini yapmakta asla fütur göstermedi. Gevşek davranmadı. Onların inkarlarına karşı asla umutsuzluğa kapılmadı. İmanlarından ümit kesmedi ve sabretti; davetini sürdürdü. Nuh peygamberin bedduası gibi bedduada bulunmadı. Nuh peygamber, kavmine karşı şöyle beddua etmişti:

"Rabbim, yeryüzünde kafirlerden tek kişi bırakma! Çünkü sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar ve yalnız ahlaksız, nankör (insanlar) doğururlar." (Nuh: 26-27)

Nuh peygamber gibi kavmine beddua etmemiş, aksine şöyle demişti: "Doğrusu benim kavmim hakikatleri bilmiyor. Ben onların soyundan, Allah'a ibadet edecek kimselerin geleceğini ümit ediyorum."

Peygamberlerden her birinin kendine göre fazileti vardır. Ce-nab-ı Allah peygamberlerin kimini kimine üstün kılmıştır.

Peygamberimize ve ashabına müşrikler eziyet etmişlerdi. O, onları kökten kazıyıp yok etmeye, ya da helak olmaları için bedduada bulunmaya, onlara gazap edip Cenab-ı Allah'ın azabının üzerlerine indirilmesine vesile olmaya muktedirdi. Fakat bütün bu eziyetleri ve sıkıntıları Rabbinin risaletini tebliğ

edeceğine olan ümit ve güveni nedeniyle sükunetle karşılıyordu. Görevini asla ihmal etmiyor, tebliğ vazifesini kesinlikle aksatmıyordu. Cenab-ı Allah'ın, onun davasını yayacağına, kendisini başarılı kılacağına, mü'minlere en iyi sonucu bahşedeceğine inanmıştı.
Müşriklerden azgın biri, namaz kılmakta olan Peygamber efendimizin üzerine deve pisliği atmış, fakat o yine de, Öfkelenmemiş ve feveran etmemişti. Çünkü öfkelenmek, hakkın gücünü yitirir. Feveran edip kükremekse davet edilen kimseleri İslam davetiyle ilgili istifhamlara sürükler. Halbuki Peygamber efendimiz, davet ettiği kimseleri serbest iradeleriyle başbaşa bırakmak istiyordu. Kararlarını, iyice düşündükten sonra vermelerini arzu-luyordu. Öfkelenmek, karşıdaki insanı çekişme ve tartışmaya iter. Peygamber efendimizse kalplerdeki kin ve düşmanlık pisliklerini çıkarıp atmak, kalplere hakikat gücünü yerleştirmek istiyordu. İnsanların gönüllerini gerçekle başbaşa bırakıp, rahatsız olmadan itmi'nan içinde İslam'a yönelmelerini istiyordu.
Peygamber efendimiz insanlara, hastayı tedavi eden bir doktor sabrıyla davranıyordu. Vücudu tiril tiril titreyen, ağzı köpüren hastaya doktorun gösterdiği sabır gibi, o da müşriklere sabır gösteriyordu. Onların gösterdikleri mukavemetin, hastalığın kendisinden kaynaklandığını bildiği için, onlara sabırlı davranıyor ve sıhhate kavuşmalarını amaçlıyor, bu nedenle sabrediyordu. Böylece o, hiçbir sıkıntıya düşmeden, hiçbir düşmanlık ve inatla karşılaşmadan amacına ulaşmak istiyordu.
Müşriklerin yaptıklarına karşı sabırla direniyordu. Her defasında kendisini alaya aldıkları halde, davetîndeki titizliği daha da artırıyor, onların eziyet ve alaylarına karşı dayanma gücü daha da fazlalaşıyordu. Asla ümitsizliğe kapılmıyordu. Çünkü sabır, ümitsizliği uzaklaştırır ve ümidi yaklaştırır. İnsanı en doğru yola iletir. Eğer hayat güçleri varsa, vicdanları da uyandırır. İnsanın nefsini aydınlatan sabır, kalbi sulayıp yeşertir, öldürmeyip diriltir. İnatçılık ise nefsi haktan alıkoyar. Herkesi kendi tarafına çeker. Dolayısıyla inatçı kimseler hep kendi görüşlerini doğru ola-' rak kabul eder, karşı tarafın görüşlerini görmezden gelirler. Tek taraflı düşünürler. Tek taraflı düşünce ise sahibini gerçeğe ulaştırmaz.
Peygamber efendimizin sabrı, kendi cismine ve aile efradına dokundurulan eziyetlerde görülmüştü. Onun ve Haşimoğulla-rı'nın, Kureyşliler'in üç yıllık boykotlarına karşı nasıl sabrettiklerini ve mahrumiyete karşı nasıl dayandıklarını hep bilirsiniz. Milletlerinden şiddet ve eziyet gördükleri halde, Haşimoğulları Peygamber efendimizi düşmanlarına teslim etmemişlerdi. Pey--gamber efendimizin sabrı iki çeşitti. Biri, hakka davet eden kimsenin gösterdiği sabırdı.

O, davet yaptığı esnada karşı taraftan gelen eza ve cefalara karşı sabırla mukavemet ediyordu. Allah'ın bağlanmasını emrettiği şeyleri kesen eziyetlere karşı sabırla direniyordu. Diğeri de, yakın akrabalarının eziyetlerine karşı gösterdiği sabırdı. Akrabalarından bir kısmı, aradaki akrabalık bağlarının koparılmasına sebep olarak Muhammed'i görüyorlardı.
Peygamber efendimiz Taif teki Sakif kabilesini imana davet etmeye gittiği zaman, gördüğü eziyetlere karşı büyük bir sabır örneği göstermişti. Sakifliler ona eziyet etmişler, bayağı insanları ve kölelerini ona karşı kışkırtmışlar, taş yağmuruna tutulmasına, mübarek ayağının kanlar içinde kalmasına sebep olmuşlardı. O esnada kendisine bir melek gelmiş ve Mekke-i Mükerreme'yi çevreleyen Ahşebeyn dağlarım kaldırıp o eziyetçi kavmin üzerine bırakacağım söylediğinde Peygamber efendimiz bunu yapmamasını istemiş ve sabretmişti. Rabbinin onlara karşı acil azap göndermemesini arzetmişti. Rabbinin rızasından başka bir şey istemeyen o sakin ve sabırlı Peygamber şöyle dua etmişti: "Rabbim sen bana kızmadıktan sonra, ben hiçbir şeye aldırmaml"
Peygamber efendimiz bazı müslümanlara, yapılan şiddetli eziyetler karşısında Habeşistan'a hicret etmelerine izin vermiş, kendisi de sabrederek Mekke-i Mükerreme'de ikamete devam etmiş ve davetine asla ara vermemişti. Kendilerini İslam'a davet ettiği kimselerden kaçmamış, aksine onlara sabırla mukavemet etmiş, lütuf ve merhametle muamelede bulunmuştu. Her ne kadar onlar kendisine acımasızca davranmışlar eza, cefa ve düşmanlıkta bulunmuş olsalar da, o, onlara merhametlice davranmıştı.
Mekke-i Mükerreme'den hicret ederek çıkışı korkudan ya da sabrının tükenmesinden dolayı değildi. Bu İslam davetinin, Medine'ye hicret etmesini gerekli kılmasından dolayı idi. O da sabırla Mekke'yi terkedip Medine-i Münevvere'ye hicret etmişti. En çok sevdiği bir yer olan Mekke-i Mükerreme'den çıkarken, eğer halkı kendisine eziyet etmemiş olsaydı, orayı bırakmayacağını söylemişti. Oradan ayrılırken sabırlı davranmıştı. Hicret ederken dahi mücahit ve sabırlı kimselere yaraşan bir tavır takınmıştı. Cihadın üç meydanında sabretmiş ve başkalarına da sabrı tavsiye etmişti.
Heva ve heveslerle şehvetler alanında sabırla cihad edip savaşmıştı ki, buna cihad-ı ekber, yani en büyük cihad adını vermişti. Bu hususta mü'minlere de , kendisine tabi olmaları çağlısında bulunmuştu.
Savaş meydanlarında da sabretmiş ve sabrı tavsiye etmişti. Savaş meydanlarında sebatkar bir şekilde cihad etmiş, hiçbir kuvvet karşısında paniğe düşüp sarsılmamıştı. Hendek gazasında olduğu gibi, bütün Araplar birleşerek kendisine karşı hücuma geçseler bile, asla paniğe kapılmamıştı. Nitekim Hendek gazasında

dışarıdan müşrikler, içerden de Yahudiler ona saldırmışlardı:
"Hani onlar üstünüzden ve alt tarafınızdan gelmişlerdi. Gözler kaymış, yürekler (korkudan) hançereye dayanmıştı. Allah hakkında türlü zanlarda bulunuyordunuz. İşte orada müminler denenmiş, şiddetli bir sarsıntıyla sarsılmışlardı" (Ahzab: 10-11)
Bu savaşta Peygamber efendimiz sabır göstermiş, başkalarına da sabrı tavsiye etmişti. Sıkıntı ve zorluk en üst derecesine vardığı halde, o bir an için bile ümidini yitirmemişti.
Peygamber efendimiz içerden de üç taifeye karşı sabrı tavsiye etmiş, sabırla muamelede bulunmuştu. Zayıflara karşı merhametle muamele etmiş, onlara iman ruhunu aşılamıştı. Bu zayıf şahsiyetli kimseler, azim kuvvetinin ve dayanıklılığının bulunması gereken bazı zamanlarda gevşeklik ve zaaf göstermişlerdi. Sıkıntı ve zorluk zamanlarında sebat göstermeleri gerekirken, metanetsizlik göstermişlerdi.
Peygamber efendimiz, kalplerinde küfrü gizledikleri halde, mü'min olduklarını söyleyen münafıklara sabırla karşılık vermişti. Savaş esnasında mü'minlere umutsuzluk ve panik ruhu aşılayan, mü'nıin saflarım bölüp parçalamak isteyen, onların arasına tereddüt ve gevşeklik sokmaya çalışan münafıklara karşı sabırla muamele etmişti. Bu münafıklara, mü'minlerden gevşek ruhlu ve zayıf şahsiyetli olan bazı kimseler de uyuyorlardı. Peygamber efendimiz münafıkların kendi şahsı ve aile efradı hakkında ortaya attıkları dedikodulara karşı da sabırla tahammül ediyordu.
Özellikle İslamiyet'in ilanından ve bu davetin açıkça yapılmasından sonra, Safa tepesi yanında Haşimoğulları ile Abdülmutta-liboğulları İslam'a davet edildiler. Bunun ardı sıra aydınlığın karanlık içinde yayılışı gibi, İslamiyet küfür karanlıklarını yararak çevreyi aydınlatmaya başladı. Bu sebeple Kab bin Lüeyy'in çocuklarından olan Maz'unoğulları, Ubeyde bin Haris bin Muttalib ile Said bin Zeyd bin Nevfel ve zevcesi Fatıma (Fatıma, Hattab oğlu Ömer'in kızkardeşiydi), Umeyr bin Ebi Vakkas, Abdullah bin Mes'ud el Hüzeyli, Esma binti Ebu Bekir ve -her ne kadar zengin kimselerden olmasalar da- diğer Mekke'li asilzadeler müslüman oldular. Toplum içinde bazı güçsüz kimseler de müslümanhkîa şereflendiler. Bunlar İslamiyet'e diğerlerinden daha önce koştular. Örneğin Amir bin Füheyre (Ebu Bekir'in kölesi) müslüman olmuştu. Amiri, Ebu Bekir (r.a), Esed'den satın almıştı. Suhayb bin Sinan da müslüman olanlardandı. Denildiğine göre o, Abdullah bin Cüda'nın kölesiymiş. Rum olduğu söylenir. O, Rum diyarında esirmiş. Müslüman olan güçsüzlerden biri de Bilal-i Habeşi idi. O, müşriklerden birinin kölesiydi. Efendisi ona çok eziyet ediyordu. Nihayet Hz.

Ebu Bekir onu satın alıp azad etti.
İslam'a giren güçsüz kimselerden biri de Yasir ile oğlu Ammar ve Ammar'ın annesi idi. Yasir, Kahtan Arapları'ndandı. Oğlu Ammar ise Ben-i Mahzum'un kölesiydi. Anası Sümeyye de, onların kölesiydi. Çocuk doğurunca anası ve ona bağlı olarak oğlu da hürriyetine kavuştu. Hürriyet hususunda çocuk, babasına değil, anasına bağlıydı. Bu, Romalüar'm tatbik ettiği bir uygulama olup Arap esirlerine de sirayet etmişti.
Müslüman olan güçsüz kimselerden biri de Habbab bin Eret idi. Onunla birlikte diğer bazı zayıf kimseler de İslamiyet'e koşmuşlardı. Böylece hem dünyanın, hem de ahiretin iyiliklerini elde etmişlerdi. Başlangıçta eziyete uğradıkları halde, sonuçta hayır ve mükafata nail olmuşlardı. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Biz de istiyorduk ki, o yerde zayıflatılanlara lütfedelim. Onları Önderler yapalım. Onları (Ötekilerin mülküne mirasçı kılalım." (Kasas: 5)
"Yoksa siz, Allah, içinizden cihad edenleri (sınayıp) bilmeden, sabredenleri (sınayıp) bilmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?" (Al-i Imran: 142)
"Ey inananlar, sabredin, direnip (düşmanlarınıza) üstün gelin. Cihada hazırlıklı, uyanık bulunun ve Allah'tan korkun ki, başarıya ereSİnİZ." (Al-i Imran: 200)
Peygamber efendimiz hiçbir şikayette bulunmadan kendi iradesiyle sabır gösteriyor, durumundan şikayet etmiyordu. Bu sabrı onu, Rabbinin risaletini tebliğe hazırlıyordu. Zaten bi'setten önce de sabır idmanı görmüştü. Bi'setten sonra ise sabır, onun azığı ve kuvveti olmuştu.
Adaleti
Güvenirlik ile adalet, birbirinden ayrılmayan iki özelliktir. Adil kimsenin güvenilir olmaması, güvenilir kimsenin de adil olmaması düşünülemez. Çünkü güvenirlik, insanın, başkalarının hukukuna riayetkar olması, başkalarının hukukunu inkar etmemesi demektir. Adalet ise, insanın kendi nefsine doğruluğu tatbik etmesi ile başlar. Bu nedenledir ki, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, hüküm verirken adil davranarak emaneti sahiplerine vermeyi emretmiş ve şöyle buyurmuştur:
"Allah, size emanetleri ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman, adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah, işiten, görendir ." (Nisa: 58)
Abdullah oğlu Muhammed (sav) güvenirlik ile şöhret bulmuş, hatta güvenilir kimse anlamına gelen "Emin" lakabıyla adlandırılmıştı. Kureyşliler Kabe'yi onardıkiarı esnada Hacer-ül-Esved'i yerine koyacak şahsın, Harem-i Şerife ilk girecek şahıs olması üzerinde karara vardıkları zaman, ilk olarak Abdullah oğlu

Muhammed (sav) Harem-i Şerife girince, onun hakemliğine razı oldular ve bu nedenle sevinç duydular. "O güvenilir bir kimsedir" dediler. Gerçekten de Peygamber efendimiz, bütün muamelelerinde adaletli davranır, kimseyi aldatmaz ve kimseye hile yapmazdı. Kendisiyle ilgili bütün hususlarda nefsine adaleti tatbik ederdi. Bi'setten Önce de o böyleydi.
Mü'minlerin annesi Hz. Hatice, bi'setten Önce ona Zeyd bin Harise adındaki köleyi hediye etmişti. Zeyd'in ailesi bunu duyunca Peygamber efendimizin yanına geldiler ve gerekli bedeli ödeyerek onu hürriyetine kavuşturmak istediler. O adaletli insan, bu hususta onlarla tartışmadı. Aksine onlara bu hakkı tanıdı. Bununla da kalmadı, onlara daha da ihsankar davrandı ve: "Eğer sizinle birlikte gelmek istiyorsa Zeyd'i bedelsiz ve fîdyesiz olarak alıp go-türüiT'dedi. Ama Zeyd, Abdullah oğlu Muhammed (sav)'i bırakıp gitmek istemedi. Aksine onun yanında köle olarak kalmayı hürriyete tercih etti. Ailesinin yanına gitmeyi kabul etmedi. İşte burada Muhammed (sav)'in kalbinde adalet duygusu bir kez daha harekete geldi ve Zeyd'i kendine evlat edindi. O zamanlar Araplar arasında bu uygun bir davranıştı. Nitekim Romalılar'da da evlatlık müessesesi devam ediyordu. Evlat edinilen kimse, evlat edinenin nesebine bağlanırdı. Bu nedenle Zeyd'e, Muhammed'in oğlu denmeye başlandı. Artık Zeyd, Kureyşli biri oldu. Kureyşli bir adam olarak evlendi. Bu hal, bi'setten sonra evlat edinmenin haram kılınmasına kadar devam etti. Kur'an-ı Kerim buyruğunca evlatlıklar, kendilerini evlat edinenlerin nesebine bağlanmaz olmuştu. Muhammed bin Abdullah (sav) adil bir insan olduğu için, ailesini terkeden Zeyd'e bir mükafat vermek istemiş ve bu sebeple onu kendine evlat edinmişti.
Bi'setten önce de Peygamber efendimiz, davacılar arasında hakemlik yapardı. Rivayete göre Rebi bin Haysem, cahiliyet döneminde de Resulullah (sav)'a müracaat ederek onu hakem tayin ederdi. Çünkü Peygamber efendimiz; doğruluğu, güvenirliği ve dürüstlüğüyle tanınmıştı. Haktan başka bir şey söylemez, haktan başka bir yöne yönelmez ve batıla asla rıza göstermezdi.

---

[1] Cahiliyet devrinde bir kimse, tutulduğu hastalıktan kurtulursa devesini putlara adardı. O deveye Şaibe denirdi.
Bir koyun hem erkek, hem de dişi doğurursa, "Dişi, kardeşine kavuştu" deyip dişinin hatırı için erkeği de kesmezlerdi ki, buna Vasile denirdi.
Bir erkek deveden on kere dol alınırsa, o devenin sırtını haram sayarlar: "Sırtını korudu" diyerek onu da sudan ve otlaktan menetmezlerdi". Buna da Ham denirdi. (Mütercim).

[2] İbn Kayyım, Zadu'1-Mead.

Bi’setten Sonra

Peygamber (sav) efendimiz ganimetleri paylaştırır, herkese hakkım verir, bundan ötesine iltifat etmezdi. Onun yegane gayesi, adaleleti gerçekleştirmekti. Bundan başka birşey istediği yoktu. Ganimetten, herkese cihaddaki yararlığı nisbetinde pay verirdi. Ayrıca kalblerini İslamiyet'e ısındırmak istediği bazı kimselere de pay ayırırdı. İslam'ın bir ucundan tutunmuş, yani İslam'a tam manasıyla sarılmamış olan kimselere de, gönüllerini İslamiyet'e ısındırmak maksadıyla bol miktarda dünya malı verirdi. Nitekim Mekke'nin fethi esnasında İslam'a giren bazı Kureyşliler'e, gönüllerini İslam'a ısındırmak ve hiçbir zorlanmayla karşılaşmadan gönüllü olarak kabul ettikleri dinlerini devam ettirmeleri maksadıyla ganimetten bir miktar zekat ve sadaka malı ile onların gönüllerini kazanmak istemişti.
Bir defasında, kaiblerinde iman zayıflığı bulunan kimselerden biri Peygamber efendimize "Adil ol" demiş,Peygamber efendimiz de ona şu cevabı vermişti: "Yazıklar olsun sana! Adaleti ben uygulamayacağım da kim uygulayacakla
Bu haberi, hadis kitaplarında geçen ayrıntılarıyla nakledelim: Katade'nin rivayetine göre, müslümanlığa yeni girmiş bir bedevi ganimetleri taksim etmekte olan Peygamber efendimize gelerek şöyle demişti: "Ya Muhammed: Vallahi Allah sana adaletli olmanı emrettiği halde sen adaleti tatbik etmiyorsun!" Onun bu sözüne Peygamber efendimiz şu karşılığı vermişti: "Yazıklar olsun sana! Adaleti ben tatbik etmeyeceğim de kim tatbik edecek ?!" O adama böyle dedikten sonra Allah'ın Peygamberi etrafında bulunan sa-habilere şu uyarıda bulunmuştu:
"Bundan ve benzerlerinden sakının. Doğrusu benim ümmetimde buna benzer bazı kimseler mevcut olup Kuranı okuyacaklar, ama Kur'an onların hançerelerini aşmayacaktır. Böyleleri isyan ederlerse onları öldürün. Sonra yine isyan ederlerse, yine öldürün." Buharı ve Müslim'in "Sahibelerinde de buna benzer bir rivayet mevcuttur. Bu rivayet, Peygamber efendimizin mutlak surette adaleti tatbik ettiğine işaret etmektedir. Çünkü Peygamber efendimiz, herhangi bir engelle karşılaşmadan kendisinin adaletine itirazda bulunan kimsenin sözüne kulak vermiş, onu dinlemiştir. Ancak ona cevaben kendisinin adil olduğunu ve kendisinden sonra bazı adaletsizliklerin görüleceğini beyan buyurmuştur. Her kim Peygamber efendimiz gibi adaleti tatbik ederse, kurtuluşa erer ve kim de adaletten saparsa, uçuruma yuvarlanır.
Yukarıdaki rivayet, ikinci olarak söz konusu adam gibi adalete itiraz eden ve

kendi heveslerine göre hüküm veren kimselerin İslamiyet için çıban başı olacaklarını ifade etmektedir. Bu gibi kimselere fırsat verilmemesinin Islami yönetim için selamet olacağı açıklanmaktadır. Böylelerinin adil devlet başkanına karşı isyan ettikleri takdirde, öldürülmeleri gerekir. Nitekim Hz. Ali şöyle demiştir: "Hakkı isteyen kimse hata ederse, batılı isteyip de isabet eden kimse gibi olmaz"
Sonra Peygamber efendimiz bu olaydan hemen sonra kendi mutlak adaletini gösteren ve güvenilir bir kimse olduğunu destekleyen şu sözlerini söylemiştir:
"Hayatım kudret elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki, ben kendiliğimden size ne birşey veriyorum, ne de sizden bir şeyi me-nediyorum. Ben sadece hazinedarım." Adil Peygamber, haksızlık ettiğini zannettiği zaman kendi şahsına da hakkı tatbik ederdi. Bir defasında ganimetleri taksim ederken, bedevi müslüman-lardan biri onunla münakaşa etmiş, Peygamber efendimiz de elindeki bir değnekle onu geri itmişti. Bedevi canının acıdığını söyleyince, o güvenilir ve adil Peygamber, yaptığı şeyin aynısını kendisine tatbik etmesi için değneği bedeviye vermiş; bedevi de Peygamber efendimize kısas tatbik etmekten utandığı için hakkından feragat etmişti.
Peygamber efendimiz adalet hususunda çok duyarlı olduğu ve Allah katına, üzerinde kul hakkı olmadan çıkmayı arzuladığı için, ölüm döşeğinde hasta yatmaktayken kalkmış ve şöyle demişti:
"Ey insanlar! Her kime vurmuş isem işte sırtım.. Gelsin bana kısas tatbik etsin. Her kimin ırzına lafatmışsam, işte ırzım, gelsin bana kısas tatbik etsin. Her kimin malını almışsam, işte malım, gelsin alsın. Kendisine kızmamdan düşman olmamdan korkmasın. Çünkü bu bana yaraşmaz. Şunu iyi bilin ki, içinizde en çok sevdiğim kişi, eğer varsa hakkını gelip benden alan, ya da bana helal edendir ki, Rabbimin huzuruna temiz bir nefis ile çıkayım."
Muhammed (sav) ashabını, zulmün her türünden, insanların mallarım haksız nedenle yemekten, her çeşidiyle zalimlere yardım etmekten men ederdi. Bu işi sıkı tutarak şöyle derdi: "Mazlumun bedduasından sakının. Çünkü onun bedduası ile Allah arasında herhangi bir perde (veya engel) yoktur ."
"Bir zalim ile birlikte yürüyen kişi, doğrusu ateşe doğru koşmuştur."
Peygamber efendimiz, mahkumları hakimlerin zulmü karşısında susmaktan, yönetilenleri yöneticilerin adaletsizlikleri karşısında ses çıkarmamaktan men etmiştir. Çünkü onların susmaları, o zalimler için bir tür yardım ve destektir. Bununla ilgili olarak Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Cenab-ı Allah çoğunluğu azınlığın zulmü sebebiyle sorguya çekmez. Ancak çoğunluk, azınlığın zulmünü görür de onlara karşı çıkmazlarsa Cenab-ı Allah

onları sorguya çeker."
Peygamber efendimiz zalimleri adalete boyun eğdirmek için müslümanları yükümlü kılmış, onları bu hususta kuvvet kullanmaya keşvik edip şöyle buyurmuştur:
"Allah'a andolsun ki, sizler mutlaka iyiliği emredecek, kötülükten sakındıracak, zalimin ellerinden tutup onu hakka götüreceksiniz. Ya da Cenab-ı Allah kalplerinizi birbirine vurur, sonra dua edersiniz, ama duanıza icabet edilmez."
Bu hadisler, iki büyük gerçeği ortaya koymaktadır:
1- Peygamber efendimiz adalete şiddetle tutunmuş, insanları ona davet etmiş ve adaleti elden bırakmamalarım tavsiye etmiştir. Çünkü adalet, asıl itibariyle bir olgunluktur. Adillik, insanın nefsinin müstakim olduğuna ve dürüstlüğüne işaret eder. İster yönetici, isterse yönetilen olsun, adil kimse dürüst kimsedir. Adalet, insan için mutlak olgunluk demektir.
2- Peygamber efendimiz insanları sosyal adalete davet ediyordu. Çünkü toplum,ancak adalet sayesinde düzene girer. Kişi bu düzen sayesinde aile efradına adil davranır, onlara zulmetmez. Koca karısına haksızlık etmez. Yakın yakınına, idareci yönetimi altında bulunana, idare ettiği kimselere, hakim hükmü altındakilere, efendi kölesine haksızlık etmez. Peygamber (sav) efendimiz, Rabbinden naklettiği kudsi bir hadiste şöyle buyurmuştur:
"Ey kullarım! Ben kendi nefsime adaleti yazdım (zorunlu kıldım). Öyle ise birbirinize zulmetmeyin ."
Peygamber efendimiz müslümanların özel ve genel davalarım çözüme bağlar, aralarında Allah'ın hükmü ile hüküm verirdi. Çünkü içine hiçbir şekilde batıl karışmayan tek hüküm Allah'ın hükmüdür. O, yargılamalarında Cenab-ı Allah'ın yargısıyla hükmederdi. Allah'ın emir ve yasaklarına göre karar verirdi. Onun hükümleri adildi. Güçlülere asla iltimasta bulunmaz, zayıfların haklarım heder etmezdi. Mahzum oğulları kabilesine mensup Fa-tıma adındaki bir kadın harsızlık yaptığında, Kureyşliler o kadına ceza uuygulanmaması için çare bulma hususunda çareler aramaya başlamışlardı. Peygamber efendimizin, Fatıma'nın elini keseceğinden endişe duymaya başlamışlardı. Elini kestirmemek için, çok sevdiği Usame'yi Peygamber efendimize göndermişlerdi. Peygamber efendimiz Usame'ye; "Allah'ın koyduğu hadîerden birini uygulatmamak için mi tavassutta bulunuyorsun?" diye sormuş, sonra da kalkıp müslümanlara şöyle hitapta bulunmuştu:
"Bazı kimselere ne oluyor ki, Allah'ın hadlerinden biri için şefaatte bulunuyorlar1?! Oysa sizden önce mevcut olan milletleri helak eden şey şu idi: Şerefli kimseler hırsızlık yaptığında, ona ilişmiyor, aynı suçu güçsüz kimseler

yaptığında elini kesiyorlardı. Allah'a andolsun ki, hırsızlık yapan Muhammed'in kızı Fatımo bile olsa, onun da elini keserimi" Peygamber efendimiz o kadar adildi ki, Allah'ın hükümlerinden biri sözkonusu olduğu zaman, asla tereddüt etmez ve kimseye iltimasda bulunmazdı. Peygamber efendimiz hısımları gördüğü zaman, onların davalarının özüne bakardı. Ondan sonra kimin haksız kimin haklı olduğunu öğrenir, haksızın aleyhinde hüküm verirdi. Sadece dış görünüşe bakmaz, işin hakikatine önem verirdi. Buhari ile Müslim'in "Sahih'lerinde rivayet olunduğuna göre, adamın biri bir başkasının elini ısırmış, eli ışınlan adam, elini ısıranın ağzından çekerken onun ön dişlerini düşürmüştü. Bu iki şahıs davalaşmak üzere Peygamber efendimizin huzuruna gelmişlerdi. Rivayetten anlaşıldığına göre davacı, ısıran şahıstı. Peygamber efendimiz ısıranı kınayarak düşen dişlerinin diyetini hiçe saymış ve şöyle buyurmuştu: "Biriniz damızlık bir hayvanın ısırışı gibi, kardeşini ısırmış; bu nedenle sana verilecek bir diyet yoktur !"
Bu hükmünde de görüldüğü gibi Peygamber efendimiz, meselenin özüne bakardı. Çünkü tecavüzün konusu ve tecavüze sebep olanın kim olduğu ancak bu şekilde öğrenilebilir. Sonra bu rivayette de görüldüğü gibi, bir şahıs kendi nefsini savunmak istemiştir. Kendisine yöneltilen zulmü ancak diğerine zarar vererek bertaraf etmesi gerekmiştir. Bu nedenle de yaptığı fiilden kaynaklanan suçtan kurtulmuştur. Aslında suçlu, her ne1 kadar zarara uğramış olsa da, bu zarara sebebiyet veren kişidir.
Peygamber efendimiz yargılamalarında üç şeyi gözönünde bulundururdu:
1- Allah'ın hükümlerini infaz etmede insanlar arasında eşitliği ve adaleti sağlamak. Bu hususta amir veya kumandan ile, sıradan ve sokaktaki adam arasında, şerefli ile zayıf kimse arasında asla fark yoktu. Aksine kanun Önünde hepsi eşitti. Bir rivayette şöyle denilmektedir: "İnsanlar, bir tarağın dişleri gibi eşittirler."
2- Peygamber efendimiz verdiği hükmün sosyal sonucunu da gözönünde bulundururdu. Kötü kimseleri, toplumu onların zararından korumak için, ağır şekilde cezalandırırdı.
3- Adalete aşırı inancından ötürü, bazı kimselerin iyi konuşup güzelce deliller ileri sürmeleri, bazılarının ise iyi konuşmaktan aciz olmaları sebebiyle, herhangi bir kimseye zulmetmekten ve haksızlığa uğratmaktan korkardı. O güvenilir ve adil insan, şöyle buyurmuştu: "Siz davalaşmak üzere benim yanıma geliyorsunuz. Olabilir ki, sizden biri delilini daha güzel anlatır, fakat diğeri böyle yapmaktan aciz kalır. Bu sebeple bir kimseye kardeşinin hakkını vermiş olursam, ancak ona ateşten bir parça koparıp vermiş oluruml"

Gerçekten de Peygamber efendimiz kendi aleyhinde de olsa, adaleti tatbik ederdi. Yaptığı bütün işlerde, verdiği bütün hükümlerde adil davranırdı. Her şeyde eşitliği gözetirdi. Hatta mü'min-lerin büyüğü olması hasebiyle kendisine takdim edilen hediyelerde de eşitliğe riayet ederdi. Bu konuda, Zadü'1-Mead adlı eserinde Ibn Kayyım şöyle der: Buhari'nin "Sahih"inde nakledildiğine göre, Peygamber (sav) efendimize ipekli ve altın düğmeli elbiseler hediye edilmişti. Bu elbiseleri sahabileri arasında taksim etmiş, elbiselerden birini de Mahreme bin Nevfel'e ayırmıştı. Mahreme, oğlu Misver'le birlikte geldiğinde Peygamber efendimiz onu karşılamış ve : 'Ey Eba Misver, şunu senin için saklamıştım1 demişti. Görülüyor ki Peygamber efendimiz, adalet hususunda hiç ayırım yapmıyordu. Peygamberlikten önce de, sonra da bütün hayatında sabit olduğu gibi, o hiç kimseye zulmetmemiş, hiç kimsenin hakkını yememiştir. O, başkalarının hukukuna riayet eder ve hiç kimsenin hakkının kaybolmaması için gereken titizliği gösterirdi. Sahabilerden biri kendisine bir hediye takdim ettiğinde, eğer imkanı varsa ona karşılık verirdi. Kendisine hediye verene hediye verirdi. Çünkü hediye, hediyeîeşen insanlar arasındaki sevgi bağlarını güçlendirir. Peygamber (sav) efendimiz sevgiye sevgiyle karşılık verirdi. O, duygunun ve şefkatin gerektirdiği, sevginin davet ettiği hususlarda dahi adaleti elden bırakmazdı.

Cesur İnsan

Bazı alimlerin anlattıklarına göre şecaat, gazap kuvvetinden doğar, ama akim, hikmetin ve marifetin hükmüne boyun eğer. Şecaat, eziyetlerin bertaraf edilmesine ve topluma fayda verilmesine zemin hazırlayan bir vesiledir. Kaynakları aynı olsa bile, şecaat öfkelenmekle eş anlamlı değildir. Öfke, eziyete uğrama durumunda nefsi müdafaa eden gazap kuvvetidir. Kaldı ki öfke, akla, hikmete ve marifete iitaat etmeyen, onların hükmü altına girmeyen bir patlama ve ileriye atılmadır. Şecaat ise, ancak selim bir düşünceden ve müstakim hikmetin sebeplerinden kaynaklanan bir fazilettir. Şecaat, tedbir almaya aykırı değildir. Aksine tedbir üzerinde hakim olur. Şecaatla birlikte korkunun bulunması da mümkündür. Çünkü şecaatlı kişi, ileriye atılmadan önce bir tereddüt gösterir ve yapacağı işle, o işin sonucu arasında bir denge kurar, ileriye atılacaksa, o atılımın sonuçlarım düşünür. Şecaatli kişi, asla korkmayan kişi demek değildir. Şecaatli kişi, dürtülerine egemen olan, sağlam tedbir aldıktan sonra ileriye atılan, sabırlı ve dayanma gücüne sahip olan kişidir. Tedbirsiz, sabırsız, hik-metsiz, gayesiz ve maksatsız şecaat düşünülemez.
Şecaat bazan manevi de olabilir. O zaman şecaatin maddi görüntüsü olmaz. Bazan da manevi bir saikle beraber maddi şecaat görülebilir. Bu durumda hakkı yüceltmeye ve batılı alçaltmaya yönelinir. Peygamber (sav) efendimiz bi'setten önce manevi şecaat için ideal bir örnek teşkil etmişti. Onun bu manevi şecaati, hakka muhalefet karşısında asla gerilemezdi. Kureyşliler'in hepsi putlara secde ederlerken, o, asla puta secde etmemişti. Bu tavrıyla Kureyş'e karşı direniyor, onları umursamıyordu. Onlar Lafa, Uz-za'ya ve üçüncü tanrıları olan Menat'a yemin ederlerken kendisi bu putlara asla iltifat etmezdi. Çünkü bu putların üstünlükleri hakkında Cenab-ı Allah hiçbir delil indirmemişti. Peygamber efendimiz kendisinden bu putlar adına yemin etmesini isteyenleri reddeder ve bu putlardan tiksindiğini ifade ederdi. Bu tavrı, ancak kuvvetli imanı olan şeceat sahibi kimseler sergileyebilirler. Böy-leleri, inancına ve itikadına sağlam imanla bağlı olurlar. Bir defasında Peygamber efendimiz fiyat hususunda bir satıcıyla ihtilafa düşmüş, satıcı kendisinden Lat ve Uzza adına yemin etmesini isteyince, onu sertçe geri çevirmiş ve Lat ve Uzza adlarından hoşlanmadığını ifade etmişti. Onun iman ve şecaati hususundaki bu parlak inancına hayran kalan adam, yemin etmeden sözünü kabul ve tasdik etmişti.
Yirmibeş yaşındayken Şam seferine gittiğinde de, ruhen, fikren ve kalben şecaatli idi. Bu seyahat esnasında kervandaki adamlar kendisinden, diğer

kafilenin adamlarını geçmemesini istemişlerdi. Buna rağmen o asla korku ve ürküntüye kapılmadan diğer yoldan giderek anasımn Ebva'daki mezarını ziyaret etmişti. Kendisi altı yaşındayken vefat eden anasının o günden bu yana mezarını ilk olarak ziyaret ediyordu. Kervandan ayrılıp başka yoldan gittiği halde, yine kervandan önce menziline ulaşmıştı. Kervandaki adamlar, kendisinin gitmekte olduğu yolun ıssız ve kullanılmayan yol olduğunu söyledikleri halde o, bu yoldan gitmekten çekinmemiş ve gerçekten de o yol, dosdoğru bir yol çıkmıştı. - Bu rivayet Peygamber efendimizin tedbirli olduğunu ve işleri iyiden iyiye düşünüp karara bağladığını, kararında isabetli olduğunu göstermektedir. Hedefe en yakın yoldan ulaşmayı bildiğini, beraberindeki yol arkadaşlarına yumuşakça muamele ettiğini, faydasız yarışlardan uzak durduğunu, çünkü böylesi yarışların insana yorgunluktan başka bir şey vermediğini bildiğini ispatlamaktadır. Ayrıca bu rivayet, Peygamber efendimizin, eşi görülmeyen bir şecaate sahip olduğunu ve zorluklara kuvvetle dayandığını göstermektedir.

Kabe'nin onarımı esnasında Hacer-ül-Esved'i yerine yerleştirme hususunda Arap kabilelerinin kendisinin hakemliğini kabul ettikleri bir esnada o, benzeri görülmemiş bir şecaat örneği göstermişti. O, hakemin, hakemliğini kabul eden herkesi razı edemeyeceğini bildiği halde, öne çıkarak Hacer-ül-Esved'i alıp yerine yerleştirmişti. Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşettiği muvaffakiyet sayesinde, hakemliğine rıza gösteren herkesi memnun etmişti.

Görüldüğü üzere Peygamber efendimiz, bi'setten önce de şe-caatliydi. Gerçeği söyler, kmayıcıların kınamalarından çekinmezdi. Kendisine karşı direnenlerin direnmelerine aldırış etmeden gerçeği haykırırdı. Dahası o, hakkı söylemekten razı ve memnun olurdu.

Bi'setten Sonra

Allahü Teala, Hz. Muhammed (sav)'i peygamber olarak görevlendirdikten sonra, şecaati tam olarak zuhur etti. Risalet tebliğinin ilk aşamasında, risalet tebliği esnasında, bu tebliğin son dönemlerinde hep şecaate ihtiyaç duyulur. Peygamber efendimiz Hz. Hatice'nin amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'in yanına gittiğinde, Varaka ona şöyle demişti: "Senin getirdiğin davetin benzerini getiren herkese düşmanlık gösterilmiştir!" Fikir düşmanlarına karşı durabilmek için şecaate, sebata ve tahammül gücüne ihtiyaç vardır. "Allah, risaletini nereye (ve kime) bırakacağını daha iyi bilir " Cenab-ı Allah zayıf, sıkıntılı ve ilk darbe karşısında umutsuzluğa kapılan kimseleri peygamber olarak seçmemiştir. Darbelere karşı dayanıklı ve sürekli sabır gösteren kimseleri peygamber olarak seçmiştir. Birbiri ardınca gelen, bazan da topluca gelen darbelere karşı kırılmayan, dirençle mukavemet eden kimseleri peygamber olarak seçmiştir. Bu darbeleri ancak yürekli, şe-caatli, azimli kimseler karşılayabilirler. Peygamberler, darbelere karşı iman etmiş kimsenin sükuneti ve rahatlığıyla karşı dururlardı.
Ebu Cehil, İslam daveti ve davetçisi karşısında şimşek ve yıldırımlar çakıyordu. Sürekli eziyette bulunuyordu. Muhammed'i ve arkadaşlarım korkutup İslam davetinden caydırmak için, dur durak bilmeden uğraşıyordu. Halbuki, bu müşriklerin şiddet ve ezaları karşısında Peygamber efendimizin gayreti daha da güçlendi. Asla gevşemedi ve usanç göstermedi. Aksine gönül rahatlığı ve yüreklilikle hakkı açıklamaya devam etti. Peygamber efendimizin düşmanları arasında güçlü kuvvetli kimseler bulunduğu halde o, onlardan asla korkmadı ve çekinmedi. Onlara karşı kendi karekterinin ve görevinin gereği olarak yumuşak konuştu, fakat onlardan asla çekinmedi ve ürkmedi. Katı kalpli olmamak ve dolayısıyla çevresindeki insanları dağıtmamak, kalpleri kendine ve davetine ısındırmak için yumuşak konuşuyordu.
Henüz müşrik olmakta ısrar eden, etrafına korku ve ürküntü saçan heybetli Hattab oğlu Ömer, Erkam bin Ebi Erkam'ın evinde bulunan müslümanlara yöneldiğinde, müslümanların hepsi korkmuşlardı. Ancak orada bulunanlardan sadece iki kişi ürküntü göstermemiş, aksine ümitvar olduklarını belirtmişlerdi. Bunlardan biri Allah'ın arslam ve şehitlerin efendisi Hamza idi. Ömer'in kötülük yapmak istemesi karşısında kılıcını kınından çekip hazır vaziyette beklemekteydi. Korkmayan kimselerin ikincisi de, Hz. Muhammed (sav)'di. O paniğe düşmemiş, aksine sükunetle beklemiş ve ; "Ömer'i içeri bırakın" demişti. Ömer içeri girerken Peygamber efendimiz yerinden kımıldamamış, sükunetini

bozmamış ve metaneti elden bırakmayarak şecaatini göstermişti. Ömer'in yakasını kuvvetle tutup kendine doğru çekmiş, nihayet Ömer sükunet bulduktan sonra, onu İslam'a davet etmiş, o da müslüman olmuştu.
Hz. Muhammed (sav), yiğit ve şecaatli olup davetini sürekli bir şekilde yapıyor ve kendisini öldürmek için suikast planı hazırladıklarını bildiği halde, Kureyş'ten korkmuyordu. Onların komplo içinde bulunduklarını biliyor, asla gevşeklik göstermiyordu. Kendisine ve zayıf sahabilerine gelecek eziyetlere aldırış etmiyordu. Hicret esnasında da sebatkar bir insan olup şecaatini göstermişti. Sevr mağarasına sığınmıştı. Kureyşliler kılıçlarını çekerek mağaranın etrafını kuşattıkları sırada bile o, şecaati elden bırakmamış ve kendisine dokunması muhtemel eziyetlerden Ötürü korkmakta olan arkadaşı Ebu Bekir'e teselli vererek: "Korkma! Şüphesiz Allah bizimle beraberdir" demişti.
Medine'deki Yahudilerin kendisine eziyet vereceklerini,, haince tuzaklar kuracaklarını, hiçbir hıyanetten geri durmayacaklarını, suikast içinde bulunduklarını bildiği halde, korkaklık göstermemiş, davette suskunluk etmemişti. Bir damın tepesinden üzerine taş bırakmaya teşebbüs ettiklerini, yemeğine zehir kattıklarını bildiği halde, yine de hakka daveti sürdürmüştü: "Onlar tuzak kurdular, Allah da onlara karşı tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en iyisidir. (O tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir)."
Peygamber efendimizin manevi şecaati münafıklar arasanda da görülüyor, onları hikmetlice idare ediyordu. Hakkı aralarında açıklıyordu. Nitekim ashabı arasında da hakkı ilan ediyordu. Serlerini bertaraf etmek için, münafıkları akıllıca idare ediyordu. Hz. Ömer, münafıkların reisi Abdullah bin Übeyy'i öldürmek istediği . zaman, onu şiddetle bu işten alıkoyuyordu. Ömer'in itirazına aldırış etmiyor, iman ehli arasında Ömer'in mertebesinin yüksekliğini bildiği halde, onu doğru yola ileterek şöyle diyordu: "Araplar arasında Muhammed ashabını öldürüyor diye dedikodu olmaması için ben münafıkları öldürmeyeceğim."
Böyle demekle o, Ömer'den daha ileri görüşlü olduğunu gösteriyordu. Çünkü bundan sonra münafıkların aile efradı ve aşireti, münafıkları zararsız hale getirmeye, hatta öldürmeye yönelmişlerdi. Bazı münafıkların aile efradı ve aşireti, aralarındaki münafıkları öldürmek için Peygamber efendimizden izin dahi istemişlerdi. Öyle ki, münafıkların lideri Abdullah bin Ubeyy'in oğlu, Peygamber efendimizden kendi münafık babasını öldürmek için izin istemiş, fakat Peygamber efendimiz ona bu izni vermemişti. İşte tam bu esnada şöyle buyurmuştu: "Hani Ömer nerede? Eğer Ömer istediği zaman onları öldürmüş olsaydım, bugün münafıkları öldürmek isteyen kimseler, bizden hoşnut olmayacak ve bize karşı cephe alacaklardı."

Peygamber efendimiz kervan sahibi ve şecaatli bir kimseydi. Hudeybiye barış anlaşmasının yazılmasından önce mü'minler, müşriklerin dikte ettirmek istedikleri anlaşmaya razı olmamışlar, hatta homurdanmaya başlamışlardı. Çünkü müşrikler şöyle bir şart ileri sürmüşlerdi: Müşriklerden bir kimse kendi velisinin rızası olmadan müslüman olup Peygamber efendimizin tarafına geçecek olursa, Peygamber efendimiz onu müşrik velilerine iade edecekti. Buna karşılık müslümanlardan biri irtidak edip Mekke'ye gittiği takdirde, Kureyşli müşrikler onu müslümanlara iade etmeyeceklerdi. İşte bu şarta Hz. Ömer'le birlikte mü'minlerden bir çoğu karşı çıkmışlardı. Mü'minlerin sözcüleri: Ne diye dinimizi küçük düşürüyoruz? demişlerdi.
Kureyşliler'den biri müslüman olup, bağlı bulunduğu zincirlerle birlikte Peygamber efendimizin huzuruna gelip de Peygamber efendimiz onu müşriklere iade edince, müslümanların Öfkesi daha da şiddetlenmişti.
Peygamber efendimiz şecaatliydi. Fakat etrafındaki mu mirilerin itirazlarının ihlaslarından ileri geldiğini bildiği için, onları anlayışla karşılamıştı. Fakat daha sonra müşriklerin, mezkur şartı lağvetmek için müracaat etmeleri sırasında Peygamber efendimizin o şartı kendi hikmetinin bir eseri olarak kabul etmiş olduğu gün gibi açığa çıkmıştı. Çünkü müslümanlardan herhangi biri ir-tidat edip de, müşriklerin tarafına katılmadığı gibi, müşriklerden de herhangi biri müslüman olup Peygamber efendimizin tarafına gelmişti. Daha sonra müslümanîar, müşriklerin ticaret kervanlarını kıstırarak müşriklere ölüm ve helaki tattırmış, bir kısmını öldürmüş, elde ettikleri ticaret metalarını da ganimet olarak almışlardı. Bu hususu Allah izin verirse ileride açıklamaya çalışacağız.

Resulullah'm Savaş Meydanlarındaki Korkusuzluğu

Peygamber efendimizle beraberindeki sahabiler, istemedikleri halde savaşmak mecburiyetinde kalmışlardı. Çünkü İslam daveti yoluna devam etmek mecburiyetinde olup tecavüzleri geri püskürtüyordu. Din tamamıyla Allah'ın oluncaya, kalpler duru-luncaya ve fitne kalmaymcaya kadar İslam daveti yoluna devam etmek mecburiyetindeydi. Allah mü'minlere hak ve imanla lütuf-ta bulunduktan sonra, artık mü'minler sapıklığa düşmemiş ve hidayeti terke zorlanmamışlardı. İman ehli bundan sonra perişanlığa sürüklenmemiş, hakkın zaferinden uzak tutulamamış ve kü-çümsenememişlerdi. Zulme uğrayan mü'minler, müşriklerle savaşma iznine sahip kılınmışlardı. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Kendileriyle savaşılan (mü'min)lere (savaşma) izin(i) verildi. Çünkü onlara zulmedilmişti ve şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kaadirdir. Onlar, sırf 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri içir, haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah'ın, bazı insanlan diğer bazılarıyla savunması olmasaydı, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılırdı. Allah, kendi (dini)ne yardım edene elbette yardım eder. Şüphesiz Allah kuvvetlidir, galiptir." (i-îac: 39-40)
" Hakkın zaferi için, Allah yolunda cihad etmek ve savaşmak mecburiyeti vardı. Peygamber efendimizin cihadın bütün alanlarına yönelmesi gerekiyordu. Peygamber efendimiz, başkalarını savaşa sürüp kendisi onları geriden kumanda eden kimselere benzemezdi. Aksine o, başkalarım davet ettiği her hususta, güzel bir örnek olmak için bizzat savaş alanlarında cihad ederdi. Rahatlığı tercih etmez ve kendi canını kıymetli bilmezdi. Kendisi istirahata çekilip de başkalarını çalışmaya itmezdi. Takva ve gayret sahibi kimselerin başında kendisi bulunurdu. Mücahitlerin ön safini kendisi işgal ederdi. Konuyla ilgili olarak Kadı Iyaz'ın "eş-Şifa" adlı eserinde şöyle denilmektedir:
"Birçok kahramanların kaçıp firar ettiği zorlu durumlarda Peygamber efendimiz hazır bulunmuş ve yerinden asla ayrılmamıştı. Geriye kaçmamış, ileriye doğru atılmıştı. Her bahadırın mutlaka birkaç defa firar ettiği, tarihlerde kayıtlıdır, ama Peygamber efendimizin böyle bir hareketi görülmemiştir."[1]
"(Ey Muhammed), Allah yolunda savaş; sen yalnız kendinden sorumlusun! insanları da (savaşa) teşvik et" (Nisa: 84) ayet-i kerimesine gelince, bazıları bu ayetten şunu anlamışlardır: Resulül-lah (sav)'in kendisi, yalnız başına da olsa müşriklerle karşılaştığı takdirde onlarla savaşmakla emrolunmuştur. Bu emir,

sadece kendisine mahsustur. Bu manayı müfessirler: "Sen kendinden sorumlusun" cümlesinden çıkarmışlardır.
Bu nassın delaleti ne olursa olsun, Peygamber (sav) efendimiz, tek basma cihad yükünü ve savaş meydanlarına atılma sorumluluğunu üstlenmiştir. Kendi canını Önemsememiş ve cihad hususunda sahabiîeri arasında en yüksek sabır örneği göstermiştir. Savaş safları arasından firar ettiği, asla görülmemiştir. Savaş meydanlarında kendi şahsı için en emniyetli yeri seçmemiştir. Çevresindeki herkes yanından uzaklaşsalar bile, o kendi şahsı için güvenli yer arama durumuna düşmemiştir.
İslam kahramanı Hz. Ali'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:.
"Savaş kızıştığı, gözler kızardığı zaman Resulullah'tan sakı-nırdık. içimizden düşmana en yakın mesafede duran oydu. Bedir savaşında Peygamber efendimizi kendimize sığınak edinmiştik. içimizde düşmana en yakın mesafede duran oydu. Savaşma hususunda insanların en şiddetlisi ve en güçlüsü oydu."
Savaş meydanlarında Peygamber efendimiz, insanlara yönlerini gösteren bir bayrak ve işaret gibiydi. Mücahitlerin en bahadırı ve en sabırlısıydı. Onunla birlikte savaşa katılmış olan sahabi-lerden Abdullah bin Ömer şöyle der: "Resulullah'tan daha cömert, daha hoşnut, daha dayanıklı ve daha bahadır bir kimse görmedim. O halinden memnun, kahraman, alicenab ve sabırlı bir kimseydi. Savaş alanlarının ortasında durur, kılıcım çeker ve her saldırıya karşılık verirdi."
Şecaatiyle birlikte son derece mütehammil ve daya-nıklıydı. Uhud savaşında yaralanmış, yarası derine nüfuz etmiş, kan sızmaktaydı. Bununla birlikte savaşa devam etmiş, asla zayıflık ve gevşeklik göstermemişti. Uhud savaşında öldürülmek istenmiş, o hengamede kendisim öldürmek isteyen Ubey bin Halef, yanma gelmişti. Ubey, büyük Bedir savaşından beri Peygamber efendimizi öldürme hazırlığı içindeydi. Çünkü Bedir savaşında yakalanan esirler arasındaydı. Uhud günü olunca savaşa katılmış, demirden bir zırh giymişti. Gözünden başka hiçbir tarafı görünmüyordu. Kılıç, ya da mızrak darbelerine maruz kalmamak için giydiği demir zırhın içinden şöyle diyordu: "Muhammed nerede? Eğer o bugün ölümden kurtulursa, ben kurtulamam!" O böyle naralar atmaktayken bazı müslümanlar onun karşısına çıkmışlardı. Yarasından kanlar akmakta olan Peygamber efendimiz: "Onu serbest bırakın!" demiş ve Haris bin Samme'den mızrağını alarak Ubey'e saldırmıştı. Bu sırada, kükreyen devenin sırtındaki kıllar gibi, saçları adeta uçuşuvermişti. Peygamber efendimiz mızrağını Übey'in boynuna saplamıştı. Onu atından aşağı yuvarlamış, hatta kaburga kemiklerinden birini kırmıştı. Bu rezil hali içinde Übey, Kureyşliler'in

yanına dönerek 'Muhammed beni öldürdü', demişti. Onlarsa hayır hiçbir şeyin yok diyerek onu teselli etmişlerdi. Fakat Übey sözünü şöyle sürdürmüştü: "Eğer bütün insanlar ona saldırsalar, yine de onu yenemezler. Zaten bana, seni ben öldüreceğim dememiş miydi. Allah'a yemin ederim ki, o bana tükürse bile, beni tükürüğüyle öldürürdü!" Böyle dedikten sonra

Übey, Kureyşliler'le birlikte Mekke'ye dönerken yolda ölmüştü"[2]

Peygamber efendimiz Hevazin muharebesinde de tek başına sebat göstermişti. Bu da onun ne kadar sabırlı ve kahraman olduğunu açıklamak için yeterlidir.

Peygamber efendimizin savaş meydanlarında kılıcıyla göstermiş olduğu şecaatini yukarıdaki satırlarla ifade etmiş olduk. Onun barış zamanındaki manevi şecaatini de önceki sayfalarda anlatmış, hakiki açıklama hususunda kmayı-cıların kınamalarından korkmadığını ifade etmiştik. Gerçeği söylerken ve hakikati uygularken, bulunduğu çevreye ve o çevredeki gelenekleri, akılsız kimseler ve doğru yolu bulmayan insanlar uydurmuşlardır. Onlar bilinen şeyleri kabul ediyor, bilinmeyen şeyleri reddediyorlardı. Peygamber efendimiz, bi'setten önce ve sonra hep aynı şecaatini devam ettirmiş, yüce Allah'tan başka hiç kimseden çekinmemişti. Yumuşaklık onun insanları hidayete kavuşturması için bir vasıta olduğu için, yumuşaklığı elden bırakmıyordu. O her durumda insanları hakka davet eden, onlara doğru yolu gösteren bir yol göstericiydi. İmdada koşmanın zorunlu olduğu ve yardım etmenin gerekli olduğu zamanlarda imdat isteyenlerin imdadına koşar, isteklerine icabet ederdi. Bir defasında Medine halkı paniğe kapılmış, korkulu bir durum için çağrışıp bağrışmaya başlamışlardı. Herkes, sesin geldiği tarafa koşuyor, imdat çağrısı yapılan yeri araştırıyorlardı. İleriye doğru koşan herkes, yardım isteyene, diğerlerinden önce kendisinin kavuşacağını zannediyordu. Ama biraz daha ilerleyince Resulüliah (sav)'in kendilerinden önce oraya gittiğini ve dönmekte olduğunu gördüler. Sesi duyar duymaz Ebu Talha'nın çıplak sırtlı atına atlamış, oraya koşmuştu. Eğersiz atın üzerinde kılıcı elinde dönmekteydi. Medineliler'in imdada koştuklarını gören Peygamber efendimiz: "Korkmayın, heyecanlanmayın" diyerek onları geri döndürmüştü.

Resulüliah (sav) efendimiz her çeşidiyle şecaati kendinde taşıyan bahadır bir kimseydi.

Hak söz konusu olduğu zaman susmaz, görüşünü açıklardı. Savaş meydanında bütün safların önüne geçer, gerilemezdi. İmdat istenildiği zaman imdat yerine başkalarından Önce koşardı. Gerekli zamanlarda şecaat gösterir, ama asla gururlanmaz ve başkalarma karşı büyüklük taslamazdı. Bütün davranışlarında insanları hakka ve dosdoğru yola davet ederdi. Enes bin Malik (r.a)'in rivayetine

göre Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "insanlar tutma ve yakalama güçleri nisbetinde faziletli kılınmışlardır." Buradaki tutma ve yakalama gücünden kasıt, zalime karşı uygulanan tutma ve yakalama gücüdür. Öğüdün ve nasihatin fayda vermediği yerde, zalimin elinden tutarak onu tecavüzkar rolünden uzaklaştırıp hakka teslim etmektir. Çünkü zalimi kendi halinde bırakmak, onun insanları fitneye düşürmesine sebebiyet vermektir ki, fitne de adam öldürmekten daha büyük bir günahtır!

---

[1] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 66.

[2] Kadi Iyaz, eş-Şıfa, c. 1, s. 68.

BEKLENEN PEYGAMBER

Büyük Adam

İnsanların ahlaki ve akli Özellikleri, bedeni niteliklerinden anlaşılır. Ama istisnai şahısların ruhi, ya da akli oluşumları, onların bedenlerindeki istisnai değişikliklerden anlaşılır. Mesela yüzle-rindeki kaşlardan, ya da bazı organlarındaki çarpıklıklardan veya gözlerindeki titreşimlerden belli olur. Bunu da psikoloji ve fizyoloji ilmine vakıf olan kimseler anlayabilirler. Şüphesiz vücudun normal yapıda oluşu ve organları arasındaki uyum, kişinin akıllı ve sağlam karekterli olduğunu ispatlar. Ruhi düzen, çoğunlukla bedeni düzenle bir arada bulunur. Bu nedenle hem görünürde ve hem de içte, ruhi düzenle bedeni düzen arasında mizaç ve ka-rekter uyurau görülür. Kişinin vücudundaki unsurlar uyumlu olur ve bir karışıklık bulunmazsa, o kişinin ruhu olgun, aklı tam ve ahlakı mükemmel olur.
Peygamber (sav) efendimizin, Miraç hadisinde bazı peygamberlerle ilgili tasvirleri, onların bedeni yapılarının mükemmelliğini ispatlamaktadır. Onların bedenlerindeki olgunluğun yanısı-ra güzellik ve cemalleri de vardı. İnsanları onlardan nefret ettirecek hiçbir yönleri yoktu. Said bin Müsseyyeb'in rivayetine göre Peygamber (sav), sahabilerine İbrahim, Musa ve İsa'yı tasvir ederken şöyle buyurmuştur:
"ibrahim'e gelince, ona arkadaşınızdan (benden) daha çok benzeyen ve arkadaşınıza (bana) da ondan daha çok benzeyen birini göremedim. Musa uzun boylu bir kimseydi. Kıvırcık saçlı ve burun kemeri kalkıktı. Sanki Şenude [1] kabilesinin adamların-dandı. Isa bin Meryem'e gelince, o, kızıl renkli olup orta boyluydu. Saçı düzdü. Yüzünde çok benler vardı. Sanki hamamdan çıkmış da başından su damlıyordu. Halbuki başında su da yoktu. Aranızda en çok Urve bin Mesud'a benziyordu."
Ülül-azm peygamberlerden bu üçü hakkında yapılan tasvir, onların endamlarının düzgünlüğüne ve bedeni yapılarının mükemmelliğine işaret etmektedir. Bazı cüzi evsafları arasında farklılıklara rağmen, bedeni yapıdaki düzgünlük hususunda hepsi de eşit idiler. Dare Kutni'nin Enes bin Malik'ten rivayet ettiğine göre, Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın göndermiş olduğu peygamberlerin hepsi güzel yüzlü ve güzel sesli idiler. Sizin peygamberiniz ise, onların hepsinden daha güzel yüzlü ve daha

güzel seslidir."
Peygamber efendimiz türedi bir peygamber değildi. Ondaki bedeni yapı ile cismi evsaf, insanların dikkatlerim çekecek kadar uygun ve mütenasipti. Cismi güzel, ahlakı güzel bir insandı. Ku-reyşliler'e Kur'an-ı Kerim ile meydan okuyup putlarım kötülerken, putlara yapılan ibadeti iptal ederken bile güzel bir dil kullanıyordu. Kureyşliler onun amcası Ebu Talib'i görerek bu hususta kendisiyle konuşmuşlardı. Ebu Talib, Peygamber efendimizi Ku-reyşliler'e karşı himaye ediyordu. Kureyşliler kendi akıllarınca kabilelerinin en güzeli, en yakışıklısı ve en kuvvetlisi olan bir genci evlatlık olarak getirip Ebu Talib'e vermek ve karşılığında Mu-hammed bin Abdullah'ı alıp öldürmek istediler. Fakat Ebu Talib, kardeşinin oğlu Muhammed üzerine yapılan bu pazarlığı reddederek zekice, ama tahkir edercesine onlara şu cevabı verdi: "Kendi oğlunuzu bana veriyorsunuz ki, onu sizin için besleyeyim... Ben de, öldüresiniz diye oğlumu size vereyim... Bu olacak şey midir T
Bu rivayet, Peygamber efendimizin bedenen de mükemmel olduğunu göstermektedir. Çünkü Cenab-ı Allah onu düzgün bir şekilde yaratmış ve ona güzel bir endam bahsetmişti.
Şüphesiz Peygamber efendimizin bedenindeki bu uyumun İslam davetine de olumlu yönden etkisi olmuştur.İnsanlar Peygamber efendimizin bu davetine de icabette bulunmuşlardır. Çünkü onun yapmış olduğu İslam daveti, ruhi bir aydınlıkla birlikte insanlara yöneltilmişti. Bu hususu destekleyen şöyle bir rivayet nakledilmektedir: Muhammedi davetin yankıları çevrede görülüp İslam'ın hakikatleri Arap Yarımadası'mn her tarafında tanınıp, çoğunlukta olan yalanlayıcıların haberi etrafta şüyu bulduktan sonra, Arabi'nin biri Peygamber efendimizin yanına gelmişti. Peygamber efendimizin görünüşü onun çok hoşuna gitmiş, yüzünün parlaklık ve aydınlığı onu kendine hayran bırakmıştı. Alnındaki nurun parıldaması, Arabi'yi meftun etmiş ve Arabi ona sen kimsin? diye sorunca Peygamber efendimiz: "Ben, Abdullah oğlu Muhammed'im" demişti. Arabi, idrak edici bir inanç ve imanla şöyle sormuştu: "Kureyşliler'in yalancı dedikleri adam sen misin?" Peygamber efendimiz evet deyince Arabi şu karşılığı vermişti: "Sendeki bu yüz, yalancı bir kimsenin yüzüne benzemiyor. Senin insanları davet ettiğin şey nedir? "
Onun bu sorusu üzerine Peygamber efendimiz İslam'ın hakikatini açıklamış, o da iman ettiğini ilan etmişti.
Peygamber efendimizi anlatan kimseler, çok şeylerden bahsetmişlerdir. Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre onun simasında, yüzünü aydınlatan bir nur ve güzellik varmış.

Burada peygamber efendimizin vasıflarını nakleden rivayetlerden iki tanesini anlatacağız. Bunlardan biri Hz. Hatice'nin oğlu Hind'e aittir. Hind, insanları dikkatlice tetkik edip ona göre tavsif eden bir insanmış. İkinci rivayet de Ümmü Mabede aittir. Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ın Hind bin Ebi Hale'den yaptığı rivayet şöyledir: Cennet gençlerinin efendisi Hasan (r.a) diyor ki: "Dayım Hind bin Ebi Hale'den Peygamber efendimizin vasıflarını sordum. O gerçekten iyi tavsif yapan bir kimseydi. Bana Peygamber efendimizin bazı yönlerini ve niteliklerini açıklamasını ümit ediyordum ki, o evsafta tutunayım. Bana dedi ki:
"Her ululuk Resulüllah'ta toplanmıştı. Yüzü ayın ondördü gibi parlardı. Uzuna yakın orta boyluydu. Saçı ne dümdüz, ne de kıvırcıktı. Hareliydi, Saçı kendiliğinden ikiye ayrılıp yanlarına dö-külürse onları birleştirmezdi. Birleştikleri zaman da onları ayırmayıp oldukları gibi bırakırdı. Saçını uzattığı zaman kulaklarının memesini aşardı. Teni kırmızı ile karışık ak ve güzeldi. Alnı açık ve genişti. Kaşları uzun ve kavisliydi. Kaşlarının uçları ince, araları çok yakındı. Fakat çatık değildi, iki kaşının arasında bir damar vardı. Bu damar, kızgınlık zamanında kabarıp görünürdü. Burnunun iki kaş arasında başladığı yer yüksekçeydi ve ucu da ince idi. Bundaki uyum ve ölçülülük, dikkat edenlerin gözünden kaçmazdı. Burnunda ayrı bir parlaklık vardı. Sakalı sıktı. Yanakları düzdü, yumru ve tombul değildi. Ağzı tabii bir büyüklükteydi. Dişleri inci taneleri gibiydi. Göğsünden göbeğine kadar çizgi gibi inen ince tüyler vardı. Boynu uzuncaydı. Gümüş gibi ak ve paktı. Bütün uzuvları düzgündü. Ne şişman, ne de zayıftı, ikisi ortası, sıkı etliydi. Karnı ve göğsü bir seviyede idi. Çıkık değildi. Göğsü ve iki küreğinin arası genişti, iri yapılı, iri kemikliydi. Soyunduğu zaman vücudundan nur saçılırdı. Vücudu kıllı değildi Yalnız omuz başları ve pazulan biraz kıllıydı. Bilek kemikleri uzun, el ayaları genişti. El ve ayak parmakları kalınca ve uzuncaydı. Ayaklarının altı düz değil, çukurca idi. Ayakları hafif etliydi. Üzerine su döküldüğü zaman etrafa yayılırdı. Yürürken ayaklarını yerden canlıca kaldırır; iki yanına salınmaz; adımların, geniş atar; yüksek bir yerden iner gibi önüne doğru eğilir; vakar ve sükunetle, rahatça yürürdü. Bakmak istediği zaman bakacağı tavafa tamamıyla dönerek bakardı. Etrafına gelişigüzel bakınmaz-dı. Daha çok yukarıya değil, yere bakardı. Yürürken ashabının gerisinde yürürdü. Birisiyle karşılaştığı zaman, önce kendisi selam verirdi."
Bu anlatılanlar Peygamber efendimizin güzellik ve olgunluğunu gösteriyor. Ondaki erkek güzelliğini ve insan mükemmelliğini ispatlıyor. Peygamberimizdeki fevkaladelikler, insanların nazarlarını celbediyordu. Ona bakanlar, gözlerini başka tarafa çeviremezdi. Hakkında önyargılı olmayan bir

kimse, kendisiyle karşılaştığında, ona Öfke, ya da kıskanç-lıkla bakmazdı. Onda mükemmel bir erkeklik örneği görürdü. Ahlaki yüceliklerini hisseder ve dostluk bulurdu. O kimseye karşı büyüklük taslamaz ve kimsenin yanından gururla geçmezdi. Aksine arkadaşlarının gerisinde ve alçakgönüllü tavırla yürürdü. Karşılaştığı herkese, dostluk ve sevgisini göstermek üzere selam verirdi ki, aralarında düşmanlık, asık suratlılık ve nefretleşme hakim olmasın. Yapısı ve endamı güzeldi. Karşılaştığı kimseler onu sever ve onunla karşılaşmaları dolayısıyla hoşnutluk duyarlardı. Cahiliyet döneminde kendisiyle herhangi bir kimse arasında çekişme ve düşmanlık görülmemişti. Aksine o, herkese dostça davranır ve başkalarından da dostluk görürdü. İçinde eğrilik ve nefretleşme duygularını taşımayan müstakim gönül sahibi kimselere yakındı. Ayrıca Ce-nab-ı Allah ona öyle kuvvetli bir cazibe vermişti ti; herkes onun temiz ve güzel bir insan olduğunu hemen anlardı. Onun temiz ve salim nefsinin güzelliklerinde nefret ve öfke duygularına yer yoktu. Kimseyle çekişmezdi.

Şimdi de Peygamber efendimizin Mekke'den Medine'ye hicret ederken uğradığı Ümmü Mabed'in kendisi hakkında yaptığı tavsife kulak verelim:

Abdulah oğlu Muhammed (sav), beraberinde Ebu Bekir, kölesi Amir bin Füheyre, kılavuzları Abdullah bin Uraykıd ed-Deylemi , ile birlikte Ümmü Mabed'in evine varmışlardı. Ona, yanında satılık et, ya da süt bulunup bulunmadığını sormuşlar, ama kadının yanında bir şey bulamamışlardı. Kadın şöyle demişti: "Eğer yanımızda bir şey bulunsaydı, sizi ağırlamaktan geri kalmazdık" Gerçekten de kadının evi kıtlık ve yokluk içindeydi. Peygamber efendimizin gözü, kadının çadırının bir köşesinde duran bir koyuna takıldı: "Ey Ümmü Ma'bed, bu koyun da neyin nesi?" diye sorunca, Ümmü Ma'bed: "O, kıtlıktan dolayı zayıf düşmüş bir koyundur" diye cevap verdi. Peygamber efendimiz: "Onu sağmama izin verir misin?" diye sorunca, Ümmü Ma'bed: "Eğer sütü varsa sağ" cevabını verdi. Peygamber efendimiz koyuna dua ederek eliyle sırtını sıvazladı ve Allah'ın adını anarak sağmaya başladı. lOrada bulunan herkese yetecek kadar süt elde etti. İkinci defa yine sağdı ve orada bulunan kapları sütle doldurarak Ümmü Ma'bed'in evinde bıraktı. Ümmü Ma'bed'in kocası eve geldiğinde bu sütleri görüp hayretle : "Ey Ümmü Ma'bed, bu sütler nereden geldi. Evde sağmal bir hayvanımız yoktur. Koyunumuz da süt veremez. Sen bu sütleri nereden elde ettin?! " diye sordu. Karısı Ümmü Ma'bed şu cevabı verdi: "Hayır vallahi ben bu sütü başka bir yerden getirme-dim. Yalnız bize, şöyle ve şöyle konuşan mübarek bir adam uğradı. Bu süt onun eseridir" Böyle deyince kocası dedi ki: "Allah'ayemin olsun ki, mutlaka bu Kureyş'in aramakta olduğu adamdır!' Bu defa Ümmü Ma'bed sözünü şöyle sürdürdü:

"Güzelliği açıkça görünen, iyi ahlaklı, yüzü güzel bir adam gördüm. Göbekli değildi. Kafası küçük değildi. Vücudu düzgün ve intizamlıydı. Gözü siyah, parlaktı ve çekikti. Sesinde insanı etkileyici bir özellik vardı. Gözleri sürmeli gibiydi. Kaşları hilal gibiydi, boynu uzunca ve sakalı da sıktı. Sustuğunda vakarı, konuştuğunda yüceliği ortaya çıkıyordu. Konuşması tatlıydı. Ne lüzumundan fazla, ne de gereğinden az konuşurdu. Sözleri rahatlıkla anlaşılırdı. Kelimeler, ipe dizilmiş inci taneleri gibi düzgün bir şekilde ağzından çıkardı, insanların en kıymetlisi, en değerlisi ve en güzeliydi. Uzaktan böyle göründüğü gibi, yakındayken de en tatlı ve en güzel bir insan olarak müşahade edilirdi. Orta boydan biraz uzundu. İki muhafız (Ebu Bekir ile kılavuz Abdullah bin Uray-kid) arasında bulunuyordu. Bu üç kişi arasında en parlak ve en gözalıcı kimse oydu. Endamı diğerlerinden daha güzeldi. Çevresini saran arkadaşları vardı. O konuştuğunda sözlerini dinlerlerdi. Emir verdiğinde hemen hizmetine koşarlardı. Kimseye suratını asmaz ve hatasını yüzüne vurmazdı."

Onu görenlerin tavsifleri işte böyleydi. Bu tavsifler üç şeye işaret etmektedir:

1- O, güzel bir vücut yapısına sahipti. Organları arasında tena-süb vardı. Öyle ki, bir ressam, vücut yapısı mükemmel ve yaratılışı düzgün bir insanın resmini yapacak olursa bu tavsiften daha uygun, daha güzel bir resim yapamaz. Peygamber efendimizin, görenlerin gözünde meydana gelen bir parlaklığı ve alımlılığı vardı. Dostu ve düşmanı bu hususta görüş birliği içindeydiler. Onun görünüşü, kendisine bakanlarda bir etki meydana getirirdi. Bu güzel evsafı, sevenlerinin tasdiklerini arttırır, inkar edenlerin haset ve Öfkelerini fazlalaştırırdı. Çünkü muhalifleri; ondaki bu güzellikleri ve üstünlükleri gördüklerinde kendi görüşlerinin çürüyeceğini ve Muhammed (sav)'in görüşlerinin güçleneceğini anlıyorlar, dolayısıyla ona karşı düşmanlıklarını daha da arttırıyor-lardı. Ondaki üstünlükler, çıplak gözle bile görülüyordu. Bu üstünlükler, reddedilmesi mümkün olan haberler değil, gözle görülen müşahedelerdi. Kureyşliler ondaki bu yüksek oluşumu biliyor ve görüyorlardı. Bu nedenledir ki, Ebu Talibe gittiklerinde, kardeşi oğlu Muhammed'i kendilerine verdiği takdirde ona mukabil, kendisine Kureyş'in en gözde gencini vereceklerini ifade ettiler. Fakat Allah'ın Resulü ve insanlığın nuru Muhammed nerede, başka gençler nerede?!

2- Muhammed (sav)'in temiz kalbi, onun yüzüne aydınlık ve nur saçıyordu. Yolda yürürken bile, kalbinin temizliği nedeniyle, Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu nur, etrafını hale-lendiriyordu. Tıpkı Ümmü Ma'bed'in dediği gibi, alnı parlıyor, ışık saçıyordu. Ama buna rağmen Peygamber efendimiz büyüklük ve üstünlük taslamıyor, insanlar arasında mütevazi bir şekilde hareket

ediyordu. Onlardan biriymişçesine davranıyordu. Sadece kendisinde risaletin üstünlük ve fazileti vardı. Cenab-ı Allah ona manevi makamlar bahsetmişti.
3- Peygamber efendimizde, nsanları kendine çeken büyük bir cazibe vardı. Yine onda Öyle bir heybet vardı ki, bu heybeti sayesinde insanlar onun sözüne itaat ederlerdi. Bunun yanısıra kendisine olan sevgileri de sonsuzdu, insanlara, sevgiye dayalı bir otorite ile hükmederdi. Kendisine karşı kin ve öfke taşımayan, ya da muhalefet duygularıyla dolu olmayan nefisler, ona karşı sevgi taşırlardı. Ama kin ve Öfke duygularıyla dolu olan nefisler, onun sözlerine karşı direnme duygusu taşırlardı. Bu gibi nefisler şerle lekelenmişlerdi. Çünkü içlerinde şeytan barınmakta ve şeytani vesveseler onlara hakim olmaktaydı. Bu kalpler Peygamber'! tasdik edemezlerdi. Ona karşı inkarcılık ederlerdi. Gerçekte müşrikler, ondaki hak ve hakikati biliyorlar, ama, ona karşı inatçılıklarından vazgeçmiyorlardı. Onda insanları etki altına alan bir gücün mevcut olduğunu, sözlerinin ve getirdiği davanın gerçekliğini ispatlayacak delillerin bulunduğunu açıkça görüyor, biliyorlardı. Bu nedenle diğer Arap kabilelerine koşarak, kabileleri Peygamber efendimizden soğutmak için ellerinden gelen gayreti sarfedi-yorlardı. Böylece Peygamber efendimizin, kendi yüksek şahsiyetiyle onları etkilemesinin, Allah'ın kendisine verdiği delil ve mucizelerle onları İslam'a kazandırmasının önüne geçmek istiyorlardı. Her ne kadar müşrikler bu yolda büyük çabalar harcadılarsa da, insanları Muhammed'e kulak vermekten uzaklaştıramadılar, ona boyun eğip teslim olmalarını engelleyemediler. Çünkü hak, apaçık ortadaydı. Delil ve hüccetler gün gibi aşikardı. İslam da-vetçisi olan Hz. Muhammed, insanları kendine çekmekteydi. Hakkı arzulayan gönüller ona kulak vermekten kendilerini ala-mıyorlardı. Onun getirip kendilerine tevcih ettiği ve kendilerini davet ettiği risaletin gerçekliğinden şüphe etmiyorlardı.
Resulüllah (sav)'daki her şey onun güçlülüğünü, güzellik ve olgunluğunu ispatlıyor, ilan ediyordu. Yaşı 6O'ı geçtiği halde vücut şekli bir gencinki gibiydi. Saçına sakalına aklar düşmemişti. Sahainlerinden kendisiyle bir arada bulunanlar, saçmdaki ve saka-lındaki ak telleri saymışlar, bu ak tellerin sayısı yirmiyi geçmemişti. Enes (r.a)'e göre bu ak tellerin sayısı onbir taneydi. Dolayısıyla Peygamber efendimizin yaşı 6O'ı geçtiği halde, genç bir insan olarak nitelenmesi mümkündü. Saçında bazı kısımların renk değişikliği olmuştu. Bu değişikliğin kınadan ileri geldiği zannediliyordu, ama öyle değildi. O koku sürünmeyi severdi. Rivayete göre kendisi şöyle buyurmuştur:
"Bana dünyanızdan üç şey sevdirildi: Kadınlar, güzel koku ve gözümün aydınlığı namaz".
Görülüyor ki Peygamber efendimiz, namazı dünyevi bir iş olarak vasfetmiştir.

Çünkü namazdan, kendisine sevdirilen dünyevi şeylerden biri olarak bahsetmiştir. Çünkü namazda Allah'ın zikrinin ve manevi bir yönün bulunması yanında, dünyaya düzen veren bir özellik de vardır. Kişinin dünyevi yönünü düzeltir. İnsanın kalbini terbiye eder. Vicdanını kabalıktan korur. Kötülüklerden ve çirkinliklerden alıkoyar. İşte böylece hem dünya, hem de ahi-retle ilgili işleri yoluna koyar.
Peygamber efendimiz koku sürünmeye çok özen gösterirdi. Sürekli olarak koku sürünürdü. Öyle ki, onun oturduğu meclislerde ve geldiği taraflarda koku hissedilirdi. Bir çocuğun başım eliyle okşadığı zaman, o çocuğun başından günlerce güzel koku gelirdi. Peygamber efendimizin o çocuğun başını okşamış olduğu, başından hissedilen güzel kokulardan anlaşılırdı. Şüphesiz insan güzel kokudan dolayı rahatlık duyar. İnsanlar pis kokulardan nefret edip uzaklaşırlar.
Peygamber (sav) efendimiz manevi temizliğe önem verdiği gibi, maddi temizliğe de önem verirdi. Bu hususta Kadı İyaz şu açıklayıcı ifadelerde bulunur:
"Peygamber efendimizin bedeninin temizliği, kokusunun hoşluğu, temizliği, vücudunda pisliklerden ve görülmesi gerekmeyen şeylerden uzak oluşuna gelince, Cenab-ı Allah bu hususta ona, başkalarında bulunmayan özellikler bahsetmişti. Buna ek olarak ona, vücut temizliği ve ahlak güzelliği de vermişti. O: "Din temizlik üzerine kuruldu" demiştir. Enes: "Resuluilah'ınkinden daha hoş bir koku, bir misk, bir anber koklamadım" demiştir. Cabirbin Semüre şu rivayeti yapar:
"Resulüllah (sav) elini yanağına sürdü. Elinde bir serinlik ve güzel koku gördüm. Sanki elini esansçının kavanozundan çıkarmıştı. "
Musafaha yaptığı bir adamın elinde, o gün akşama kadar güzel bir koku hissedilirdi. Elini bir çocuğun kafasına koyduğunda, kendisinin mübarek kokusu sebebiyle diğer çocuklar arasında o çocuk seçilir ve bilinirdi. Bir defasında ResulüÎlah (sav) efendimiz Enes'in evinde yatmış ve uykudayken terlemişti. Enes'in annesi bir şişe getirerek Peygamber efendimizin terini toplayarak o şişeye koydu. ResulüÎlah (sav) bu durumu görünce terini niçin şişede sakladıklarını sordu. Kadın: "Bu teri kendimiz için esans yapacağız" cevabını verdi. Gerçekten de Peygamber efendimizin kokusu, esansların en güzeliydi.
"Tarih-ül Kebir" adlı eserinde, Hz. Cabir'den rivayette bulunan Buhari şöyle der: Peygamber (sav) bir yoldan geçer ve peşinden bir adam yürürse, onun kokusundan, nerelere ayak bastığını anlayabilirdi. Ishak bin Raheveyh'in anlattığına göre, ondaki bu güzel koku bir esans eseri değildi.
Müzeni, Hz. Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: "Resulüllah (sav) bir bineğe binmiş, beni de arkasına bindirdi. Sırtındaki nübüvvet mührünü ağzıma aldım.

Bana misk gibi koku veriyordu. " [2]
Şimdi de Ishak bin Raheveyh'in rivayetine göz atalım. Bu rivayette anlatıldığına göre, Peygamber efendimizin kokusu, esans sürünmekten ileri gelmiyordu. Aksine bu, Allah'ın ona verdiği bir lütuftu. Şüphesiz böyle bir durumun meydana gelmesi normal ve mümkündür. Aklen ve şer'an imkansız değildir. Çünkü Cenab-ı Allah ona, her insanda bulunmayan bazı özellikler bağışlamıştı. Doğrusu Cenab-ı Allah, peygamberliğini kime ve nereye vereceğini en iyi bilendir.
Fakat sahih rivayetlerle sabit olduğuna göre, Peygamber efendimiz güzel kokular sürünürmüş. Bu onun için bir eksiklik değil, aksine onun güzelliklerinden biridir. Yine sahih rivayetlerde sabit olduğuna göre Peygamber efendimiz, bu dünyada kendisine sevdirilen şeylerden birinin de güzel koku olduğunu söylemiştir.
Ne olursa olsun, Muhammed (sav) efendimiz kendisinin yanında oturan kimselerin, kendisinden nefret edip uzaklaşmamaları, kendisine yaklaşıp sevmeleri için vücudundan güzel kokular saçılmasına özen gösterirdi.

---

[1] Şenfude,1 jEzd kabilelerinden biridir. O kabileye mensup adamların rengi, siyahla kırmızı arasındadır.
[2] Kadi lyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 40.

Peygamberlik Mührü

Bu bedeni vasıfların hepsi güzellik ve olgunluk vasıf-larıdır. Şüphesiz bunların diğer bazı insanlarda da bulunması mümkündür. Ama herkeste bulunmasına imkan yoktur. Ancak Peygamber efendimizde öyle bir bedeni vasıf vardı ki, bu vasıf başka hiç kimsede görülmemiştir. Bu, iki omuzu arasında bulunan peygamberlik mührüdür. Bu mühür biraz çıkıntılıydı. Rivayetlerin ittifakına göre, küçük bir çıkıntı olan bu nübüvvet mührü, elbisenin altından görülmezdi. Denildiğine göre, bir güvercin yumurtası iriliğindeymiş. Bir küçük elma iriliğinde olduğunu söyleyenler de vardır. Selman-ı Farisi der ki: "Peygamber (sav)'in yanına geldim. Peygamberlik mührünün, iki olduğunu gördüm.1' Bunu destekleyen başka rivayetler de vardır. Öyle ki, bu hususta nakledilen rivayet, meşhur ve müstefiz bir rivayet mertebesine yükselmiştir. Peygamberlik mührü, onun vücuduna mahsus bir vasıf olup, elçiliğinin işaretiydi. Bu mührü görenler, üzerinde asla tartışmaya girmemişlerdir. Cenab-ı Allah'ın, yaratıklarında meydana getirdiği bazı ayet ve alametleri vardır.

Peygamberimizin Sıfatlarının Anlatımı

Peygamber efendimizin ıtır saçan hayat hikayesini ve siretini yazan yazarlar, onun evsafını, metod olarak, hayatının son dönemlerini anlatırken yazmayı seçmişlerdir. Evsafını, bi'setinden önce değil, risaleti tebliğ görevini eda etmesinden sonra ve ahirete irtihalini anlatan bölümün ardısıra yazarlar. Biz ise onun evsafını, risalet görevini eda edişini anlatmadan Önce yazmayı uygun bulduk. Cenab-ı Allah'ın risalet görevini eda etmekle yükümlü kıldığı ve Arab'ıyla Acem'iyle bütün insanlık için uyarıcı ve müj-deleyici olarak kimi seçtiğini, okuyucunun bilmesi için Peygamber efendimizin evsafını, bi'setten önce yazmayı uygun gördük. Bu, Peygamberimizin de insanlardan biri olması yanında evsaf ve olgunluklarının diğer insanlar gibi olmadığı okuyucunun anlaması için gereklidir. O da herkes gibi bir insandı. Ancak ahlak ve bedeni yapısı bakımından diğer insanlardan ayrılır. O, insanlığın kemal noktasındadır. Meleklerden biri olmadığı halde, onlardan daha üstün bir makamdadır. Risalete en layık olan odur. Bu göreve, bütün yaratıklardan daha uygun olan kimsedir.
Peygamber efendimizin bu sıfatlarını bilip öğrendikten, onun bütün kuşaklar arasında sadece kendisinin bu sıfatlara sahip kılındığını anladıktan sonra, hiç kimse artık şöyle bir soruyu ileriye süre*mez: "Cenab-ı Allah niçin Ebu Cehil'i seçmedi de, Muham-med'i peygamber olarak seçti? Niçin temiz kimselerden biri olan Ebu Bekir'i seçmedi de Muhammed'i seçti? Niçin bahadır bir kimse olan Ali'yi seçmedi de, Muhammed'i seçti?"
Hiç kimse böyle bir soruyu ileri süremez ve Cenab-ı Allah'ın, niçin bunları değil de, sadece Muhammed'i peygamber olarak seçtiğini soramaz. Çünkü ondaki bu ahlaki ve bedeni niteliklerden hiç biri yukarıda sözü edilen kimselerde yoktu. Bu sıfatlar onlardan başkalarında da mevcut değildi. Onun alnında parlayan ve etrafa ışık saçan nur; ne Ebu Bekir'de, ne Ömer'de, ne Ali'de, ve ne de diğer kimselerde bulunuyordu. Bu vasıf, sadece ahlaki mükemmelliğe sahip olan Abdullah oğlu Muhammed'de mevcuttu. Cenab-ı Allah'ın kendisine yaptığı bu lütuf, özel olarak kendisine yağdırdığı rahmeti, onu, risalet emanetini yüklenmeye ehil kılmıştı. Bu emaneti başkaları omuzlayamazdı. Bu güzel vasıflar ve olgun nitelikler, Peygamber efendimizi risalete hazırlıyordu. Yoksa bu mükemmel vasıflar kendisine, risalet görevinin bir sonucu olarak bahsedilmemişti. Bu vasıflar kendisinde risaletten Önce de mevcuttu. Yani bu nitelikler, risalet görevinin bir tür mukaddimesiy-di. Akıl ve mantık gereğince mukaddime, sonuçtan önce gelir ve sonuç için zemin hazırlar. Zemin hazırlama

ise, maksattan sonra olmaz. Maksada yol hazırlar. Birisi çıkıp şöyle diyebilir: Sen Peygamber efendimizin yüce sıfatlarını açıklarken, bize bi'setinden sonraki haberleri naklettin. Onun alemlere rahmet olarak gönde-rilmesindeki durumlarını bize delil olarak gösterdin. Böyle yapmakla da kendi görüşüne muhalif hareket ettin. Bize bi'setinden sonraki sıfatlarını anlattın. Halbuki senin ileri sürdüğün mantığa göre, bu sıfatlar onun bi'setinden önce kendisinde mevcut olan sıfatlardı. Buna cevaben deriz ki:

"Peygamber efendimizin risaletten sonraki haberlerini nakletme mecburiyetinde kaldık. Çünkü risaletinden sonraki bu haberler, onun risaletinden önceki sıfatlarını açıklamaktadır. Bu sıfatlar, risaletinden sonra kendisinde müşahede edilen ve görülen sıfatlardır. Ona iman eden kimseler^ bunları ayan beyan görmüşlerdir. Bunlar onun risalede elde etmiş olduğu sıfatlar değil, şahsını ilgilendiren statlardır. Daha önceleri de onun temiz kişiliğinde bu sıfatlar bulunmaktaydı. Onun bedeni vasıfları, risaletten sonra değil, aksine risaletten önce kendisine verilmiş, ama risaletten sonra da varlıklarını devam ettirmişlerdi. Sahip olduğu güvenirlik, doğruluk, iffetlilik, yumuşak huyluluk, affedicilik, risaletten sonra elde etmiş olduğu sıfatlar değildi. Bunlar, diğer melekeler gibi, kendisinde daha önceleri de mevcut idi. Peygamber efendimizin şahsıyla ilgili bu üstün nitelikleri ve aydınlık saçıcı vasıfları risaletten önce mevcuttu, ama bunu belgelendirmek ve delile dayandırmak mümkün değildir. Çünkü risaletten önce kendisinin yaşantısını takip eden ve ahlakını kaleme alan, yaşantısını titizce izleyen arkadaşları yoktu. Ancak bu özellikler insanlar arasına karıştıktan ve Rabbinin davetini insanlığa tebliğe başladıktan, bu nedenle insanlar arasına karıştıktan, dostlarına yaklaşıp; düşmanlarını ve muhaliflerini doğru yola ilettikten, onlara karşı sabırla direndikten, en güzel yöntemle onlarla mücadele ettikten sonra insanlar tarafından açıkça görülüp müşahede edildi. Onun sıfatlarını ve kişisel ahlakını ispatlamak için delil olarak ileri sürdüğümüz haberlere gelince, bunu meydana getiren şey ri-salet değildir. Ancak bunun üzerindeki Örtüyü kaldıran ve insanlar tarafından bilinmesine vesile olan şey, risalettir. Bu vasıflar onun şahsi vasıfları olup kendisini alemlere rahmet bir elçi olmaya hazırlamışlardı.

"Allah, rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah büyük lütuf sahibidir." (Bakara: 105)

Beklenen Peygambere İlişkin Müjdeler

Bütün dünya maddi fitnelerle boğuşmakta ve ötedenberi savaşlar cereyan etmekteydi. İranlılarla Bizanslılar hep savaşırlardı. İsa peygamberin zamanından önceleri Yunan orduları Makedonyalı İskender komutasında İran'a saldırmışlar,

nihayet Çin'e ulaşmışlardı. İsa peygamberden sonra dindarlara şulüra ve baskılar yapılmaya, hıristiyanlar ezilmeye başlamıştı. Üç yüzyıl boyunca Hıristiyanlar baskı altında tutulmuşlar, Romalılar'dan ve Yahudiler'den şiddetli eziyetler görmüşlerdi. Öyle ki, Bizans imparatorlarından Neron, Hıristiyanlar üzerine zift döküyor, sonra da onları ateşle tutuşturup yakıyordu. Kendisi taht-ı revanı içinde gezip dolaşarak inançlı ve dürüst Hıristiyanlar'a yapılan eziyetleri ve onları yakan alevleri keyifle seyrediyordu. Buna rağmen o sağlam inanç sahibi hıristiyanlar, imanlarını terket-meye yanaşmamışlardı.

İlk Hıristiyanlığa giren ülkelerden biri Mısır'dır. Mısırlılar, inançlarını ve itikadlarını değiştirmemişlerdi. Bu nedenle Romalıların en şiddetli saldırısına uğrayanlar, Mısırlılar olmuşlardı. O zamanlar Mısır ile Şam, Romahlar'ın hakimiyeti altındaydı. İmparator Dakaldiyatos'un zamanında şiddetli azaplara çarptırılmışlardı. Mezbahalar inançlı kimseler için harıl harıl çalıştırılmıştı. Tarih bunu utançla kaydetmekte, eski Mısırlılar bunu iftiharla anlatmakta ve sonraki Mısırlılar (Kiptiler) ise, bunu ibretle nakletmektedirler.

Roma imparatoru Konstantin, Miladi dördüncü yüzyılın ilk çeyreğinde hıristiyanlığa girince, artık hıristiyanlık tahrif edilmeye başlandı. Zulüm, hıristiyanlardan kalkıp yahudilere geçti. Artık işkence görme sırası yahudilere gelmişti. Bundan sonra yepyeni bir işkence ve zulüm türü ortaya çıktı. Şöyle ki: Vahdaniyeti bırakarak teslis inancına geçen ve tahrife uğrayan hıristiyan-lığın akidelerinin bazı bölümlerinde, Roma kilisesi Mısır kilisesine muhalefet etti. Böylece zulüm ve baskılar, hıristiyanların içlerine girdi. Bir kısım hıristiyanlar Meliki mezhebine mensup olup Roma akidesini temsil ettiler. Bir kısmı da Mısır akidesini temsil eden Yakubi mezhebine girdiler.

Tahrife uğrayan hıristiyanlık akidesindeki b.u sarsıntı, aslında makul olmayan bir sonuca vardı. Bazıları İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu söylediler. Bunlara göre o, babası Allah'ın bulunduğu yüksek gök tabakasına yerleşti. Daha sonra Rabbine isyan edip buğday ağacından yiyen Adem'in günahının bağışlanması için, insan suretine bürünerek yeryüzüne indi. İlk günaha (Adem'in günahına) keffaret olsun diye ondan daha büyük bir günahı ve masiyeti işlemiş olmaları, gerçekten tuhaftı. Adem'in günahını affettirmek için hıristiyanlar, Allah'ın oğlu (!) İsa'yı Öldürmüşlerdi (!). Halbuki hiçbir akıl ve idrak, küçük bir günahı affettirmek için büyük bir günah işlemeyi kabul etmez. Adem'in işlediği küçük bir hataydı ve azılı bir düşmanı olan şeytanın teşviki sonucunda işlenmişti. Onlarsa bu günahı affettirmek için Allah'ın oğlu olduğunu iddia ettikleri İsa'yı öldürmüşlerdi. Bu ne garip bir davranıştır! Bu teslis akidesinin gariplikleri̇nden biri de şudur:

Hıristiyanlar, vahdaniyet ile teslis inancını bir arada bulunduruyorlar. Bu akidenin tasvirini yapmak gerçekten zordur. Ama bununla beraber onlar düşünürlerinin şüphesine ve avam tabakasının teslimiyetine rağmen bu inancın doğruluğunu tasdik etmektedirler.
Araplar daha şiddetli bir şaşkınlık ve hayret içindeydiler. Onların yaşantıları, kendilerini akideler üzerinde düşünme imkanına sahip kılmıyordu. Eğer onlar düşünselerdi ve başkalarına körü körüne tabi olmasalardı, mutlaka doğruya ulaşma gücünü bulacaklardı. Eğer; "Biz babalarımızı bir yol üzerinde bulduk, onlara uyarız" demeselerdi, gerçekten de doğru yola ulaşırlardı. En azından onların bir kısmı gerçeği bulabilirlerdi. Nitekim İbrahim peygamberin Hanif dinine bağlı olanlar böyle yaptılar ve doğruya ulaştılar. Hanif dinine mensup olanlar, Peygamber efendimizin bi'setinden önce az sayıda idiler. Onların yaşantıları cüz'i bir tev-hid inancıyla, kısmi bir putperestlik arasında gidip gelmekteydi. Bazan tevhide, bazan putperstliğe geçiyorlardı. İbrahim peygambere tabi olup sadece bir ve tek Allah'ın bu kainatı yoktan yarattığına, bu dünyaya düzen verdiğine inanırlardı. Yaratma ve meydana getirmenin birliğim itiraf etmiş, ama bununla birlikte, fayda ve zarar veremeyen taşlara ibadet hususunda Allah'a ortak koşmuşlardı. Tapmakta oldukları taşların, Allah katında kendilerine şefaatçi olacaklarına inanmışlardı.
Nihayet son peygamberin geleceğine ilişkin müjdeler Arap beldelerinde dilden dile dolaşmaya başladı. Bazı Araplar bu müjdeleri birbirlerine naklediyorlardı. Nitekim Kuss bin Saide el-îyadi, hutbelerinden birinde zamanı yaklaşmış bir peygamberden bahsetmişti.
Arap beldelerinde, özellikle Hicaz'da bir peygamberin geleceğinden bahsedilmekteydi. Her tarafta bu konu konuşuluyordu. Dinler üzerinde araştırmaları olan birçok kimseler bu olayı anlatıyordu. Örneğin az önce adı geçen Kuss bin Saide de bu konuyu anlatanlardandı. Öyle anlaşılıyor ki, Kuss bin Saide'nin hıristi-yanlıkla bağlantısı vardı. Peygamber efendimizin ümmi bir peygamber olarak gönderileceği konusundaki müjdelerin Tevrat ve İncil'de de bulunduğu, Kur'an-ı Kerim'de anlatılmaktadır. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Onlar ki yanlarındaki Tevrat ve incil 'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmipeygambere uyarlar ." (Araf: 157)
"Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun beraberinde bulunanlar, kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. Onların, rüku ve secde ederek Allah'ın lütuf ve rızasını aradıklarını görürsün. Onlar yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu onların Tevrat'ta anlatılan vasıflarıdır, incil'de de şöyle

vasıflandırılmışlardı: Filizini çıkarmış, onu güçlendirmiş, kalınlaşmış. gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle inkarcıları öfkelendirir." (Fetih: 29)
"Allah, peygamberlerden şöyle söz almıştı: 'Bakın, size kitap ve hikmet verdim. Sonra yanınızda bulunan (kitaplar)ı doğrulayıcı bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka inanacak ve ona mutlaka yardım edeceksiniz! Bunu kabul ettiniz mi? İşte bu hususta ağır ahdimi üzerinize aldınız mı?' demişti. 'Kabul ettik!' dediler. 'C halde şahit olun; ben de sizinle beraber şahit olanlardanım' dedi." (Al-i İmran: 81)
Cenab-ı Allah, Isa peygamberin emin ve güvenilir Peygamber Muhammed hakkında şöyle müjde verdiğini naklediyor:
"Meryem oğlu Isa da: 'Ey Israiloğulları, ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici olarak (geldim)' demişti" (Saf:6)
Kur'an'm birçok naslarının, Muhammed aîeyhisselam hakkında Tevrat ve İncil'de müjde verildiğini te'yid ettiğini görmekteyiz. Tahrif edilmeden önce eski dinlerde, hatta Brahmanizm ve Zer-düştlük'te de Muhammed aleyhisselamdan bahsedildiğini bilmekteyiz. Bizim için önemli olan husus, Muhammed (sav)'in geleceğinin Tevrat'ta müjdelenmiş olmasıdır.
Hem tahrif edildikten sonra ve hem de hıristiyanlann kendilerine telkin edilen ilahi buyrukları unutmalarından sonra, Tevrat'ta Muhammed (sav)'in geleceğine dair müjdeler tespit edilmiştir. Hatta bazan işaret yoluyla değil de, açık ifadelerle Muhammed (eav)'in bir peygamber olarak geleceği, Tevrat'la belirtilmiştir, işaret yoluyla da olsa, açık ifadelerle de olsa, Tevrat'ta Muhammed (sav)'in geleceği müjdelenmiştir;
"Allah Sina'dan geldi. Sair denen yerde aydınlık saçtı. Fa-randan (Mekke-i Mükerreme'deki dağlardan) ilan etti."
İbn Zafer, bu ifadeleri şöyle tespit etmiştir: Cenab-ı Allah'ın Sina'dan gelmesi, Musa ile konuşması demektir. Sair denen yerde aydınlık saçması ise, İsa'ya İncil'i indirmesi anlamına gelir. Sair, Filistin dağlarının adıdır. Bu dağlar, Nasira kasabasının yakınındadır. İsa peygamber, Nasıra'da doğmuştur. Mekke-i Mükerre-me'deki dağların adı olan Faran'da ilan etmesi ise, Kur'an-ı Ke-rim'i orada indirmesidir." [1]
Yukarıdaki rumuzlar, bazı mekanlara aittir. Öyle anlaşılıyor ki, Peygamberler risalet görevlerini oralarda almışlardır. Rabbın gelmesi, risaletinin gelmesi demektir. Çünkü yüce Allah kendi zatı ile hiçbir yere inmez. İnen, O'nun hidayeti ve emridir. Yasakları da resullerinin ağzıyla insanlara ulaştırılır.

Yukarıdaki paragrafta üç yerden bahsedilmiştir. Biri Sina'dır. Sina vasıtasıyla Cenab-ı Allah'ın risalet nuru Filistin'de etrafa yayılmıştır. Faran ise, Mekke-i Mükerreme'deki dağların adıdır. Peygamber efendimize gönderilen risalet, Faran'da kendisine ulaşmıştır. Risalet görevi, Faran'da yani Mekke-i Mükerreme dağlarında Abdullah oğlu Muhammed (sav)'e verilmiştir.

"Hayrü'l-Beşer" adlı kitabın sahibi İbn Zafer, Tevrat'ın Hz. Muhammed (sav)'i müjdeîeyişini açıklarken şöyle demektedir:

"Musa peygambere gönderilen Tevrat tercümesini okudum. Orada şöyle bir ifadeye rastladım: Rabbin olan Allah, kardeşlerinden birini peygamber yapacaktır. Rabbini dinlediğin gibi, onu da dinle. Hani bir zamanlar şöyle demiştin: "Ölmemek için Rabbi-min sesini tekrar dinlemeyeceğim." Rabbim bana şöyle demişti: "Kardeşlerinden birinin peygamber olması için dilekte bulunmuştun, işte ben kelamımı onun ağzına koydum. O size her şeyi söyleyecektir. Onun vasıtasıyla size emirler vereceğim. Benim adımla konuşan bir peygambere itaat etmeyen bir kimseden mutlaka intikam alırımf

Burada şu hususa dikkat etmeliyiz: Peygamber efendimizin, İsrailoğullarınm kendilerinden değil de, kardeşlerinden olacağı söylenmektedir. Bu kardeş de ancak İsmailoğulları'ndan olacaktır. Yani İshak'm büyük kardeşi İsmail'in zürriyetinden gelecektir. İsa, Davud, Süleyman ye diğerlerine îsrailoğulları'nın kardeşleri değil, fakat doğrudan İsrailoğulları denmektedir. Çünkü bunlar İshak oğlu Yakub'un neslindendirler. "Kelamımı onun ağzına koyacağım" sözünün anlamı da, Muhammed (sav)'dir. Çünkü Ce-nab-ı Allah kendi kelamını vahiy yoluyla Muhammed (sav)'e ulaştırmış, o da bu kelamı insanlara nakletmiştir. Yani o Kur'an'a göre konuşurdu. Konuştukları da vahiyden başka bir şey değildi. [2]

Tevrat'ta Peygamber efendimiz hakkında bu açık işaretler mevcut olduğu gibi, İncil'de de bunların benzeri işaretler mevcuttur. Hatta İncil'dekiler daha da açık ve nettir. İncil'de Peygamber efendimizin geleceğinden bahsedilirken, ondan Faraklit adıyla söz edilmektedir. Faraklit kelimesi İbranice olup Arapça karşılığı Ahmed'tir. Kur'an-ı Kerîm'de de İsa peygamberin, Peygamber efendimizin geleceğini müjdelerken ondan Ahmed diye söz ettiği bildirilmektedir:

"Benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjde-leyici olarak (geldim)." (Saf: 6)

İncilîer'de İsa peygamberin şöyle dediği kaydedilmektedir:

"Eğer bana icabet ederseniz, vasiyyetimi muhafaza edin. Babamdan sizin için talepte bulunacağım. O da size, ahir zamanda Faraklit'i gönderecektir. Faraklit, dünyanın sonuna kadar sizinle beraber olacaktır."

İncil'deki bu ifadeler, Cenab-ı Allah'ın Ahmed adında bir peygamber göndereceğini, o peygamberin de tıpkı İsa gibi Rabbinin risaletini tebliğ edeceğini açıklamaktadır. O peygamberin şeriati kıyamete kadar devam edecek ve bu şeriatin sahibi de, peygamberlerin sonuncusu olacaktır.

Hıristiyanların tahrif ederek kullandıkları "baba" kelimesi, Allah anlamına gelmektedir. Bu kelime hıristiyanlık akidesinin tahrife uğramasından sonra İncil'den alınmıştır. Bununla beraber çokları oğul kelimesini, nimet ve sevgi oğulluğu anlamında tefsir etmişlerdir. Nitekim yahudiler şöyle derler: "Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz." (Maide: 18)

Hıristiyanlık dininin tahrife uğramasından sonra bazı încil-ler'de şu ifadeye rastlanmıştır: "Size söylediğim bu sözler bana ait değildir. Onlar, beni size peygamber olarak gönderen babaya aittir. Ben sizinle beraberim. Ama Faraklit kutsal ruh olup babam onu adımla size gönderecektir. O size her şeyi öğretecek ve söylediklerimi size hatırlatacaktır."

Gariptir ki, Peygamber efendimizin risaleti İsa'nın adıyla gönderilir, denmektedir. Şüphesiz bu, tahriften başka bir şey değildir. Her ne olursa olsun, Muhammed (sav)'in daveti, İsa'nın davetini tamamlayıcı niteliktedir. Peygamber efendimizin daveti, tev-hid hususunda İsa'nmkine uymaktadır. Bu husus, şu ayetle uyuşmaktadır:

"Allah, Nuh'a buyurduğu şeyleri, size de din olarak buyurmuştur. Ey Muhammed! Sana vahyettik, ibrahim'e, Musa'ya ve isa'ya da buyurduk ki: 'Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin' Putperestleri çağırdığın (bu) şey, onların gözünde büyümektedir ." (Şura: 13)

Rivayete göre, İsa peygamber, Hz. Muhammed hakkında şöyle demiştir: "Babamın katından size gönderilecek olan Faraklit, gerçek hakkın ruhudur. O babadan çıkacak ve benim lehimde tanıklıkta bulunacaktır. Baştan itibaren benimle beraber olduğunuz için, siz de benim lehimde tanıklıkta bulunacaksınız." Açıkça görülüyor ki, Hz. Muhammed (sav), kendisine indirilen bir kitap olan Kur'an ile tanıklık edecektir. Kur'an, kendisinden önceki Tevrat ve incil'i hak kitap olarak doğrulaycaktır. Şu ifadeler de, Kur'an'da, hakkın ruhu olarak adlandırılmıştır. Nitekim Cenah-ı Allah da şöyle buyurmuştur:

"işte sana da böyle emrimizden bir ruh vahyettik ." (Şura: 52)[3]

İnciller'de Peygamber efendimizden bahsedilirken şöyle denmektedir: "Ben gitmeden Faraklit size gelmeyecektir. Eğer size gelirse, günahlarından ötürü alemi kınayacaktır. O kendiliğinden bir şey söylemeyecektir. Ancak o, Rabbinden dinlediklerini insanlara aktaracaktır. Onları hak ile yönetecek ve

hadiselerle gayıpla-rı onlara haber verecektir ." [4]

Bu ifadelerle Peygamberimiz, diğer peygamberler arasında özel olarak tavsif edilmiştir. Şöyle ki: "İnsanları hak ile yönetecektir." Şüphesiz Peygamber efendimizin risaleti, sadece ilahi hakikatleri beyan etmekle bitmemiş, aksine insanları ilahi hakikatleri tatbik etmeye yöneltmiştir. Bu maksatla bir devlet kurmuş ve orada Kur'anın yasalarını ince ve doğru bir şekilde tatbik etmiştir. Bu da Peygamber efendimizin risaletinin kamil bir vasfıdır. Davranış ve uygulamalarının eksiksiz bir niteliğidir.

Bu naslarda geçen "Faraklit" kelimesi, İbrani bilginlerinin ifadelerine göre Arapça'da "Ahmed" kelimesi ile eş anlamlıdır. Nitekim bu hususa daha önce de işaret etmiştik. Bu kelime, sır ve hikmeti bilen kimse anlamına da gelir. Bu yönüyle Peygamber efendimiz övgünün zirvesine çıkmıştır.

Bazı faziletli yazarlar, Ahd-i Atik'ten ve Zebur'dan bazı pasajlar alarak Peygamber efendimizin evsafını anlatmaya çalışmışlardır.

a- Davut'un Mezmurlarmda şöyle denir: "Allah'ım, sünneti yaşatacak bir insan yarat." Yine Mezmurlarda şöyle denmektedir: "Senin dudaklarınla rahmet geldiği zaman, ebediyete kadar sana tebrikte bulunacağım. O kılıcı kuşanacak ve senin heybetini gösterecek, sana çoğu zamanlar hanıd edecektir. Hakkın kelimesine bağlanacaktır. Senin şeriatlerin, gücünün heybetiyle bir arada yaşayacaktır. Ümmetler senin iktidarın altında boyun eğip teslim olacaklardır."

Şüphesiz bu naslar Peygamber efendimizin geleceği konusunda müjde vermektedirler. Ancak bu işaretler, Musa'nın Tevra-tı'yla İsa'nın İncü'indeki ifadeler gibi açık ve net değildir. Fakat iktiza yoluyla delalette bulunmaktadırlar. Salt işarette bulunmamaktadırlar. Çünkü sünneti yaşatan, yani Allah'a kulluğu ihya eden kimse, Muhammed (sav) olmuştur. Çünkü Hıristiyanlık'm tahrife uğrayıp teslis inancı-na bürünmesinden sonra Allah'a doğru bir şekilde ibadet yolunu açan, Muhammed (sav) olmuştur.

Söz konusu naslarda, zımnen de olsa, Peygamber efendimize işaret vardır. Çünkü Peygamber efendimiz, Allah'ın mübarek kıldığı bir insan olarak vasıflandırılmıştır. Allah'ın şeriatını kendi güç ve heybetiyle yaşatmıştır. Muhammed (sav)'in şeriatı, batılı bertaraf etmeyi ve gerektiğinde hakkı kılıçla savunmayı emretmektedir. İsa Peygamberin şeriatı ise böyle olmayıp ekseriyetle müsamahakar davranmayı tavsiye etmiş, Havarileri kılıç kuşanmaya davet etmemiştir. Kılıç kuşanan Peygamber, Davud (as) olmuştur. Davut peygamber, batılı ayağının aîtma alıp ezmiştir. Onun zamanında zorbalar, ilahi şeriatin önünde boyun eğmişlerdir. Hz. Muhammed (sav) de öyle yapmıştır.

Zebur'da bundan daha açık bir ifadeye rastlanmaktadır. Buna göre Hz. Muhammed (sav)'in dini hükümran olacaktır. Şöyle ki: "Denizden denize, karadan denize, denizden karaya sirayet edecek ve adalar halkı yüzüstü yere kapanıp toprağı öpecekler, hükümdarlar gelip onun önününde oturacaklar, milletler ona taat-lerini arzedeceklerdir. Çünkü o, zayıfları güçlülerin elinden kurtaracak, onları güçlendirecektir. Yardımsız kalan kimselere destek olacak, düşkünlere merhamat edecek, namaz kılacak, her vakitte rabbini yüceltecek ve kendisinin hatırası da ebediyete kadar devam edecektir."
Bu sözler, ileride gelecek bir elçiyle ilgili sözlerdi. O da Davut, yahut Süleyman değil, insanlığın efendisi Hz. Muhammed (sav) olacaktı, incil'de de olduğu gibi, bu ifadelerde Peygamber efendimizin adı değil, sadece özellikleri verilmiştir.
Eşiya Peygamberin kitabında şu ifadelere rastlanmaktadır: "Kendisiyle nefsimi mesrur ettiğim kuluma vahyimi indireceğim. O, milletler içinde adaletimi izhar edecek, onlara tavsiyelerde bulunacaktır. Gülmeyecek ve sesi çarşılarda, pazarlarda duyulmayacaktır. Kör gözleri, sağır kulakları açacak; kilitli kalpleri canlandıracaktır. Hiç kimseye yapmadığım övgüleri ona yapacağım. Allah'ı hamd ederek yeryüzünün bir ucundan gelip diğerine ulaşacak, bütün yeryüzü halkı onunla sevinecektir, Heryıflksek yerde Allah'ı tekbir edecek, bu tekbirlerini sürekli tekrarlayacaktır. O zaafiyet göstermeyecek, mağlup olmayacak heveslerine meyletme-yecektir. Zayıf kamışlar gibi olan salih kimseleri horlamayacak, bilakis dürüst kimseleri destekleyecektir. O Allah'ın sönmeyen nurudur. Omuzları arasında peygamberlik mührü vardır."
Bu müjdeler üzerinde düşündüğümüzde, onların Peygamber efendimizin özellikleriyle tam anlamıyla uyuştuklarını görürüz. Şeriatı hususundaki vasıflar uygun düştüğü gibi, ahlak ve yaşantısı hakkında yapılan vasıflar da kendisine uygun düşmeyecektir. Bu ifadelerde Peygamber efendimizin davranış ve karekterleri sanki gözle görülmüş gibi anlatılmaktadır. Sonra onun bedeni tavsif edilmekte ve iki omuzu arasında Peygamberlik mührünün bulunacağı söylenmektedir. Yine Peygamber efendimizin adı, Fa-raklit kelimesine yakın mana taşıyan bir kelimeyle ifade edilmektedir. Kendisinden "Müşakkah" adıyla bahsedilmektedir ki bu da arapçada "Muhammed" kelimesinin karşılığıdır. Nitekim "Fa-raklit" kelimesi de "Ahmed" kelimesinin karşılığıdır. Bunların her ikisi de Peygamber efendimizin mübarek isimlerindendir.
Şemon'un kitabında şu ifadelere rastlanmaktadır: "Cenab-ı Allah, Faran dağlarından açık beyyinelerle geldi. Göklerle yer, onun teşbihinden ve ümmetinin teşbihinden dolup taştu"
Bu ifadelerle de Peygamber efendimizin mekanı belirlenmektedir. Faran dağları,

Mekke dağlarıdır. İbrahim peygamberden sonra Mekke ile buradaki dağlar arasında Muhammed (sav)'den başka bir peygamber görülmemiştir. Burada Peygamber efendimiz adıyla ve niteliğiyle değil, ikamet ettiği yerle tanıtılmaktadır. O zamanlar Araplar arasında, gönderilecek bir peygamberin haberleri dolaşmaktaydı.
Arap beldelerinde, özellikle Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere çevresinde o zamanlarda bir peygamberin gönderileceğine dair haberler ağızdan ağıza dolaşmaktaydı. Arap Yarıma-dası'nm çeşitli yörelerinde yaşamakta olan hıristiyanlar, bu haberleri daha da fazla yaymaktaydılar. Ticaret için gittikleri Şam'da bu haberleri yayıyorlardı. Çünkü oralarda çeşitli manastırlara dağılmış olan rahiplerle karşılaşıyor, zaman zaman onlarla buluşuyor ve bu haberleri onlara naklediyorlardı.
Medine'deki Yahudiler, komşuları bulunan putperestlere bunları anlatarak meydan okuyorlar ve gelecek olan peygamber ile, müşriklere karşı yardım istiyorlardı. Bu peygamberin, kendilerine yardım edeceğine ve dinlerini güçlendireceğine inanıyorlardı. Kendi yanlarında tefsir edilen kitaplarındaki işaretlerden kuvvet alacağını söylüyorlardı. Öyle ki, bu husus, atalarından ve dedelerinden kendilerine nakledilegelen bir miras haline gelmişti. Yahudiler, kitaplarının sayfaları arasında gizli kalan bu peygamberin özelliklerini gizliyorlar ve bu bilgiyi kendilerine saklıyorlardı. Allah'ın oğulları ve sevgilileri olduklarını iddia ederek, insanlara karşı yalan söylüyorlardı. Bununla birlikte etrafa îsnıailoğulla-rından bir peygamberin geleceği yayılıyordu. Bencillik onları, Allah'ın indirdiği hükümleri gizlemeye şevketti. Aynı zamanda bu duygu onları, beklenen peygamberin Tevrat'taki yazılı haberlerini de başkalarına duyurmaya şevketti. Çünkü onlar, komşuları olan Evs ve Hazrec kabileleriyle savaş halindeydiler. Hakikatleri ilan etmek için değil, psikolojik savaş taktiği olarak bu peygamberin geleceğini ve kendilerine destek olacağını düşmanlarına ilan ediyorlardı. Bu peygamber sayesinde düşmanlarına üstünlük sağlayacaklarını ve efendi durumuna yükseleceklerini ifade ediyorlardı. Böylece düşmanlarının kalplerine korku ve ürküntü saçıyorlardı. Kur'an-ı Kerim bize komşuları olan düşmanlarına, Peygamber efendimizin geleceğini şöyle haber verdiklerini naklediyor:
"Daha önce inkar edenlere karşı yardım isteyip dururlarken, o bildikleri kendilerine gelince, onu inkar ettiler. Artık Allah'ın laneti inkarcıların üzerine olsun! Allah'ın kullarından dilediğine lütfuyla (vahiy) indirmesini çekemeyerek, Allah'ın indirdiğini inkar etmek için, kendilerini ne alçak şeye sattılar da gazap üstüne gazaba uğradılar, inkar edenler için alçaltıcı bir azab vardır." (Bakara: 89-

90)
Necrah ülkesi, Hıristiyanlarla doluydu. Öyle anlaşılıyor ki onlar, geçmişteki veya bugünkü Avrupa hıristiyanları gibi değillerdi. Aksine onlarda, İsa peygamberin Hıristiyanlığından kalıntılar vardı. Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilmesinden sonra onlar, Yahudilerle müşriklerden daha fazla müslüman-lara yakın olmuşlardı. Allahü Teala onlarla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"İnsanlar içerisinde, inananlara en yaman düşman olarak Yahudileri ve (Allah'a) ortak koşanları bulursun. İnananlara sevgice en yakın olarak da "Biz Hıristiyanlarız" diyenleri bulursun. Çünkü onların içlerinde Keşişler ve Rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar. Resule indirilen (Kur'an'ı) dinledikleri zaman, tanıdıkları gerçekten dolayı gözlerinin yaşlarla dolup taştığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz, inandık, bizi şahitlerle beraber yaz! Biz, Rabbimizin bizi iyiler arasına katmasını umarken, neden Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalıniV (Maıde: 82-84)
Bu Hıristiyanlar arasında, zamanı yaklaşmış bir peygamberin geleceği konusunda kuvvetli bir ses yükselmekteydi. Bunlar, insanların, gelecek oîan peygamberin zamanında yaşamakta olduklarını ilan ediyorlardı. Öyle anlaşılıyorki bunlar, teslise sapmayan muvahhidlerden arta kalan kimseler idiler. Zaman zaman teslise sapmayan bazı Hıristiyan muvahhidlere rastlanmıştır. Kur'an-ı Kerim, inananlara en yakın kimseler olarak vasıflandırdığı Hıristiyanlardan bahsederken, bu gibi kimselerin mevcudiyetini de haber vermektedir. Müşriklerin düşmanlıklarının yanı sıra iman edenlere sevgi ve dostluk gösteren bu Hıristiyanlar, tevhid inancına bağlıydılar. Yahudilerse bütün insanlığın düşmanlarıdırlar. Tarihin birçok haberlerinde ve Peygamber efendimizin temiz yaşantısını anlatan siyer kitaplarında anlatıldığına göre, Peygamber efendimizin hak daveti ilan etmesinin arkasından müşrikler, mü'minlere karşı eza ve cefalarını arttırınca Habeşistan'a hicret edildi. Müslümanlar orada yakın alaka gördüler. Hükümdarları mü'minlere ikramda bulundu. Necaşi adındaki hükümdarları muvahhid bir kimseydi. O, İsa peygamberle Meryem'i Kur'an-ı Kerim'in tavsif ettiği bir şekilde kabul ediyor, onların ilah olduklarına inanmıyordu.
Yakında Kureyşliler'e ve Mekke-i Mükerreme çevresine bir peygamberin geleceği konusunda çevreye haberler yayılmıştı. O zamanlarda, Kureyşliler içinde putların kimseye fayda ve zarar veremeyeceklerini ilan eden, putlara tapmaya karşı çıkan dört kimse vardı. Bunlar Varaka bin Nevfel, Abdullah bin Cahş, Osman bin Huveyris ve Zeyd bin Amr bin Nüfeyl idi. Bunlar puta-

tapmaktan uzak durmuş ve temiz kalmışlardı. Birbirlerine şöyle diyorlardı: "Şunu bilin ki, milletiniz hak yolda değildir, ibrahim'in dinini saptırdılar. Görmeyen, işitmeyen, zarar ve fayda veremeyen şu taşlara ne diye ibadet ediyor ve bunların etrafında dolaşıyoruz?! Ey kavminiz, kendiniz için bir din arayın. Allah'a an-dolsun ki, sizler hak yolda değilsiniz!" Varaka bin Nevfel ile Osman binhHuveris, hıristiyanlığı kabul etmişlerdi. Osman, Kay-ser'in yanına gitmiş, o da kendisine ikramda bulunmuş ve yanında yüksek bir makam vermişti. Abdullah bin Cahş'a gelince, o, şaşkın vaziyette kalmış hangi yöne gideceğini tesbit edememiş ve bu hali İslamiyet'in gelişine kadar devam etmişti. Zeyd bin Amr bin Nüfeyl ise, Mekke'den ve ahalisinden sıkıldı; arap diyarlarını dolaşmaya ve İbrahim peygamberin dinini araştırmaya başladı. Sonunda bazı hıristiyanlarm haber verdikleri beklenen peygamberin gelişini beklemeye başladı. İbn Hişam'm "Siref'inde onunla ilgili olarak şu ifadelere rastlamaktayız:
"Zeyd bin Amr, ibrahim peygamberin dinini aramaya başladı. Rahiplere ve keşişlere sordu. Nihayet Musul'a ve Cezire'ye ulaştı. Daha sonra dönüp Şam taraflarına geldi. Oralarda dolaştı. Bii rahibin yanına vardı. Rahip, Şam civarında yüksekçe bir yerde bulunmaktaydı. Zeyd, ibrahim peygamberin dinini ona sordu.
Rahip dedi ki: "Sen öyle bir dini araştırıyorsun ki, bugün seni ona ulaştıracak bir kimse yoktur. Ancak yakın zamanda bir peygamber gelecektir. O da senin ülkenden çıkacaktır. İbrahim peygamberin dinini diriltecektir. Sen, git ve onu bul. Çünkü o şu anda ortaya çıkacaktır. Zaman onun zamanadır"
O zamanlar Şam, Yahudilerle Hıristiyanların hakimiyetindeydi. Zeyd, onlardan istediği bilgiyi elde edemedi. Rahibin tavsiyesi üzerine Mekke-i Mükerreme'ye gitmek üzere yola çıktı. Lalını beldelerine vardığında, bazı kimseler üzerine hücum edip kendisini öldürdüler. Arkadaşı Varaka bin Nevfel ona şöyle bir mersiye yazmıştı.
"Doğru yolu buldun ve gerçeğe erdin ey İbn Amr! Kızgın ateşli fırından uzak durdun Çünkü benzersiz birRabbe inandın Azgınların putlarına yanaşmadın İstediğin dine kavuştun Rabbinin tevhidinden gafil olmadın * Yüksek mertebeli bir yere kavuştun Orada rahatına bakıp eğlen"
İşte kendisine hisbet edilen bir kasidede Varaka bin Nevfel, vefat eden arkadaşı Zeyd bin Amr için böyle ağıt söylemişti. Bu kaside, Varaka bin Nevfel ile arkadaşı Zeyd bin Amr'ın putperestliğe karşı çıktıklarını ve kıyamet gününe, Ölüm sonrası dirilişe iman ettiklerini ispatlıyor.
Varaka bin Nevfel Hıristiyanlığa girip, gizli sırlarını idrak ettikten ve diğer dinleri inceleyip aralarında bir karşılaştırma yaptıktan sonra, Peygamber

efendimizin gelmek üzere olduğunu anladı. Kendisinin son peygamberin devrinde yaşamakta olduğunun farkına vardı. Beklenen peygamber Muhammed (sav)'di. Ama o peygamberin gelmekte geciktiğim görüyordu. Bu hususta İbn İshak şöyle bir rivayette bulunmaktadır:

"Peygamber efendimizin zevcesi Huveylid kızı Hatice, kölesi Meysere'nin Hz. Muhammed hakkında Rahip Nastora'nınyaptığı tavsifleri, hıristiyan olan ve dini kitapları inceleyen Varaka bin Nevfel'e anlatınca Varaka, Muhammed (sav)'in beklenen peygamber olduğunu Hatice'ye açıklayıp şöyle demişti: "Ey Hatice, eğer bu söylediklerin gerçekse, Muhammed bu ümmetin peygamberidir. Çünkü bu ümmete gelecek olan peygamberin zamanı yaklaşmıştır. Kimbilir, ne zaman gelecektir?"

"Onlarla tartışmaya girdim. Tartışmayı şiddetlendirdim.
Öyle ki ağıttan konuşamaz oldular
Ey Hatice bana öyle niteliklerden bahsediyorsun ki
Artık onu beklemem uzadı
Onun her iki mekanı da yücedir.
Konuşmandan ümitlendim
Geleceğini ümitle bekliyorum
Bu beldelerde ışık saçılacaktır
Yeryüzü onunla dalgalanacaktır
Onunla savaşan yenilecektir.
Onunla barış yapan kurtuluşa erecektir.
Keşke onun gelişini görseydim.
Onun dinine ilk giren
Mutlaka ben olurdum. "[5]

Varaka, Hatice'nin kendisine Muhammed (sav)in durumunu bildirince işte böyle konuşmuştu. Peygamber efendimizle birlikte Şam seyahatine giden Meysere'nin anlattıklarını Varaka'ya nak-letmişti. Hatice'nin Varaka'yla bu konudaki konuşması, Peygamber efendimizle evlenmesinden önce olmuştur. Ama o sıralarda Hatice, Peygamber efendimizle evlenme kararını kesin olarak vermiş ve sonra da Peygamber efendimizle evlenme teşebbüsüne girişmişti.

---

[1] ibn Zafer, Hayru'l-Beşer, s. 9.

[2] Abdülaziz Hayruddin'in, es-Sire ve İbn Zaferin, Hayru'l-Beşer, s. 11, adlı

eserlerine bakınız.

[3] Nihayetü'l-Erb, c. 16, s. 110.

[4] Nihayetu !-Erb.

[5] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 296-297.

Selman-ı Farisi'nin Nübüvvet Hakkında Bildikleri

Selman-ı Farisi'nin nasıl müslüman olduğuna ve kendisiyle buluşmadan önce Peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceği konusundaki bilgileri nasıl elde ettiğine ilişkin birçok sahih rivayetler vardır. Kendisiyle buluşmadan önce, hakkında edindiği bilgilere dayanarak, anlatılan vasıfların kendisinde bu-
lunup bulunmadığını Öğrenmek maksadıyla Peygamber efendimizi aramaya koyulmuştu. Bu konuda nakledilen rivayetlerin özeti şöyledir: Selman-ı Farisi (ra) İranlı olup Isfahan halkından-dı. Babası kentin valisiydi. Babası onu çok seviyordu. Mecusilik hakkında bilgi sahibi olup araştırmalar yapmıştı. Mecusilerin ateşini yakan bir görevli olmuştu. O ateşin yanından asla ayrılmıyordu. Babasının büyük bir köyü vardı. Allah kendisinden razı olsun o şöyle diyor:
"Babam beni köyüne göndermişti. Yola çıktım. Yolda giderken Hıristiyan kiliselerinden birine uğradım. Kilise içinde ibadet eden abidlerin seslerini işittim ve içeriye girdim. Ne yaptıklarını görmek istedim, ibadetlerini görünce çok beğendim. Ben de onlar gibi ibadet etmek istedim. Allah'a yemin ederek onların dinlerinin, bizim inandığımız mecusilikten olduğunu söyledim. Gün ba-tıncaya kadar orada kaldım ve sonra babamın köyünü terkettim. Oraya gitmedim. Sonra kilisedeki Hıristiyanlığa nasıl gireceğimi sordum. Bana Şam'a gitmemi tavsiye ettiler. Babama döndüm. O bütün işlerini bırakıp beni aramak üzere peşime düşmüştü. Yanına vardığımda: "Neredesin oğlum?" diye sordu. Ben de cevaben şöyle dedim: "Babacığım, kendilerine ait bir kilisede ibadet etmekte olan insanlara uğradım. Yaptıkları ibadet çok hoşuma gitti. Allah'a andolsun ki, gün batıncaya kadar yanlarından ayrıta-madım" Bana şöyle dedi: "Yavrucuğum, Hıristiyanlık pek hayırlı bir din değildir. Senin ve atalarının dini olan mecusilik ondan daha iyidir."Ben de: "Hayır Allah'a andolsun ki hıristiyanlık, bizim inandığımız mecusilikdininden daha hayırlıdır" diye cevap verince, babam ayağıma Bukağı vurdu. Sonra beni eve hapsetti. "
Daha sonra Selman, babasının vurduğu bukağıdan kurtulmanın yolunu bulmuştur. Çünkü kendisi sözünü şöyle sürdürüyor: "Şamlı hıristiyanlardan bir ticaret kafilesi size gelecek, beni onlara anlatın, işlerini tamamladıktan sonra bana uğrasınlar"
Ben onlara bu haberi gönderdikten sonra onlar, ticaret kafilesine benim durumumu anlatmışlardı. Kafile, işlerini tamamlayıp memleketlerine dönecekleri zaman yanıma geldi. Ben de aya-ğımdaki bukağıyı atıp onlarla beraber yola

koyuldum.
Nihayet Şam'a vardım. Burada Hıristiyanlık konusunda en bilgili kişinin kim olduğunu sordum. Bana kilisedeki bir papazı gösterdiler. Papazın yanına vardım ve ona Hıristiyanlığa girmek istediğimi, kendisiyle beraber kalmak arzusunda bulunduğumu bildirdim. Kiliseye hizmet etmek, ondan bilgi almak, bununla beraber ibadet etmek amacında olduğumu söyledim. Gerçi o papaz pek iyi bir insan değildi. Başkalarına, sadaka vermelerini emreder, sadaka vermeleri için insanlara teşvikte bulunur, fakat toplanan sadakaları kendine alıkoyar ve düşkünlere vermezdi. Bu yolla yedi küp altın biriktirmişti. Bu yaptığından ötürü ona çok kızmıştım. Öldüğünde Hıristiyanlar onu defnetmek için toplanmışlardı. Ben onlara papazın asıl yüzünü anlattım. Onlara sakladığı altınların yerlerini gösterdim. Bunun üzerine herkes ondan nefret etti. "
Papazın Ölümünden sonra Selman, salih bir insan olan başka bir papazın yanına gitmişti. Bu papaz, gece gündüz ibadetle meşgul olurdu. Selman uzun bir zaman onun yanında kaldı. Vefat edeceği zaman, kendisine ne tavsiye edeceğini sorarak şöyle dedi: "Bana kimi tavsiye edersin ve ne yapmamı emredersin? " Papaz kendisine şu vasiyeti yapmıştı: "Evladım! Allah'a andolsun ki sen gerçek bir yola girdin. Çünkü insanlar değişmiş ve helake sürüklenmişlerdir. Daha önce sahip oldukları meziyetlerin çoğunu terketmişlerdir. Yalnız Musul'da bir adam var. Sen onun yanına git"
Selman, papazın tavsiye ettiği adamın yanına gitti. Onun büyük bir hayra sahip olduğunu müşahade etti. Bir süre de onun yanında kaldıktan sonra vefat edeceği esnada, kendisine tavsiyede bulunmasını isteyerek şöyle dedi: "Bana kimi tavsiye edersin ve ne yapmamı emredersin? " O salih insan, Selman'a şu vasiyette bulundu: "Evladım! Allah'a andolsun ki, bizim tuttuğumuz hak yolda bulunan hiç kimseyi tanımıyorum. Ancak Nusaybin'de bir adam var, sen onun yanına git.1'
Selman, Nusaybin'deki adamın yanına vardığında, o adam vefat etmek üzereydi. Selman, kendisine kimi tavsiye edeceğini sorunca, o, Amuriye'de kamil bir insanın bulunduğunu söyledi. Selman da, Amuriye'ye gitti. Amuriye'deki adamı da, hayırlı bir insan olarak gördü ve onun yanında uzunca bir süre kaldı. O zat kazanç sağlama yoluna girmiş ve birçok sığırla davarlara sahip olmuştu. Vefat edeceği zaman Selman ona: "Bana kimi tavsiye edersin ve ne yapmamı emredersin? " diye sormuştu. O salih insan, Selman'a şu tavsiyede bulunmuştu: "Evladım! Tuttuğumuz hak yolda bulunan bir kimse göremiyorum. Yanma gidip emin olacağın bir kimse tanımadığım için, sana bu hususta bir tavsiyede

bulunamıyorum. Ancak yakında bir peygamber gelecektir. İbrahim peygamberin dinine tabi olan o peygamber, Arap topraklarından çıkacaktır. İki tarafı ateş gibi yanan taşlarla çevrili bir beldeye hicret edecektir. O beldenin çevresinde hurmalıklar bulunacaktır. Kendisinde, herkesçe görünen bazı nübüvvet alametleri olacaktır. Hediyeyi kabul edecek, ama sadaka almayacaktır. İki omuzu arasında peygamberlik mührü olacaktır. Eğer o ülkelere varıp bu peygamberin yanına gidebileceksen git.
Selman, yükünü bağlayıp Mekke yoluna koyuldu. Oradan da Medine'ye gitti. Yolda Beni Kelb kabilesinden bazı tüccarlarla karşılaştı. Onlara: "Beni Arap diyarına götürürseniz karşılığında size şu sığırlarımla davarlarımı veririni' dedi. Onlar da bu pazarlığa razı oldular. Ancak kendisine hile yapıp tuzak kurdular. Mekke'ye varmadan kendisine hainlik ettiler ve onu köle olarak bir yahudiye sattılar. Fakat Selman, kendini rabbine teslim etti. Hak dini bulmak amacıyla çeşitli beldeler dolaşmıştı. O kendi şe-riati gereğince Allah'a ibadet etmek istiyordu. Babasının gölgesindeki konforlu yaşantıyı terketmiş, hidayeti bulmak maksadıyla çöllere düşmüştü.
Amuriye papazının anlattığı şekilde Medine hurmalarını görünce sevinmeye başladı. Yahudi adam onu köle olarak Kurayzah amcası için satın alıp Medine'ye getirmişti. Medine'de bulunduğu sırada Muhammed (sav), peygamberlikle görevlendirilmişti. Selman, köle olarak efendisine hizmet etmekle meşgul olduğu için Peygamber efendimizin risaletinden habersiz kalmıştı. O, kitapların müjdelediği, papazların naklettikleri ve rahiplerin bahsettikleri Muhammed'in paygamberliğinden habersizdi. Peygamber efendimiz Medine'ye hicret ettiği esnada, o efendisine ait hurma bahçesinde bir ağacın tepesinde çalışmakla meşguldü. Bu sırada efendisinin amcası oğlu bahçeye gelmiş, efendisiyle konuşmaya başlamıştı. Evs ve Hazreç kabilelerine sövmeye başlayarak şöyle demişti: 'Allah'a andolsun ki, şu Evs ve Hazreç kabilelerinin adamları şu anda, Mekke'den gelmekte olan ve peygamber olduğunu söyledikleri bir adamı karşılamaya gidiyorlar. [1]
Bu sözleri duyunca Selman'ın vücudu titremeye başladı. Küba'ya giderek, insanların karşılamakta oldukları ve peygamber olduğu söylenen adamla buluşmak i«tedi. Amuriye papazı, beklenen peygamberin Mekke'den hicret ederek Medine'ye geleceğini söylemişti. Hemen hazırlığa başladı ve yamna bir miktar mal alarak Küba'ya gitti. Duyduğu haberleri orada gözüyle görüp tahkik etmek istedi. Muhammed'in gıyabında, onun bir peygamber olarak Medine'ye geleceğini duymuş, aradığını bulmak amacıyla da çölleri ve vadileri katetmişti. Papazın kendisine anlattıklarına göre, onun bir peygamber olması gerekirdi.

Şimdi artık onu denemenin zamanı gelmişti. Kendisine anlatılanlara göre Muham-med, hediye kabul eder, sadaka almazmış. İki omuzu arasında da peygamberlik mührü varmış.
Nihayet Selman, Küba'ya giderek Peygamber efendimizle buluştu ve ona şöyle dedi: "Aldığım haberlere göre sen salih bir insansın. Seninle beraber garip ve muhtaç arkadaşların varmış, işte yanımda bir miktar sadaka getirdim. Buna en layık olanlar sizlersiniz" Fakat Peygamber efendimiz onun sadaka diye getirdiği malları kendisi almamış, sahabilerine teslim ederek: "Yayın" demiş ve Selman'ın elini tutmuştu. Böylece Selman'm daha önce Öğrenmiş olduğu peygamberlik evsafı gün gibi açığa çıkmıştı. Kendi kendine: "İşte peygamberlik vasıflarından biri bu. Bu vasfı bu zatta gördüm" demiş. Peygamberlik vasıflarını tam olarak taşıyıp taşımadığını öğrenmek için de hediye kabul edip etmediğini öğrenmek istemişti. Dönüp yeniden yanına mal- olarak Medine'de bulunan Resulüllah (sav)'a gelmiş ve şöyle demişti: "Gördüğüm kadarıyla sen sadaka yemiyorsun. Ama sana bir miktar hediye getirdim. Bunları sana ikram etmek istiyorum " . Takdim ettiği hediyeleri Peygamber efendimiz kabul etmiş ve sahabileriyle birlikte yemişti. Bu durumu gören Selman: "işte peygamberliğin ikinci vasfı da tahakkuk etti" demişti.
Amuriye papazının anlattıklarına göre, Peygamber efendimizin iki omuzu arasında nübüvvet mührü bulunduğunu biliyordu. Muhammed (sav)'in gerçek bir peygamber olduğunu anlamak için bu mührün, iki omuzu arasında bulunup bulunmadığını öğrenmek ve haberi tahkik etmek istemişti. Selman (r.a) şöyle diyor: "Resulüllah (sav)'a selam verdim, sonra sırtına bakmak için etrafında dolaştım. Amuriye papazının bana anlattığı mührün iki omuzu arasında bulunup bulunmadığını anlamak istedim. Resu-lüllah (sav), bir şeyi tespit etmek amacıyla etrafında dolandığımı ve sırtına baktığımı anlayınca, omuzundaki abasını çıkardı. Ben de iki omuzu arasında bulunan peygamberlik mührünü gördüm. Ağlayarak o mührün üzerine kapanıp ağlamaya başladım. O mübarek insan bana: "Dön de karşıma otur" dedi. Ben de dönüp karşısına geçtim ve diz çöküp önünde oturdum."[2]
Selman köle olduğu için, Peygamber efendimizin yanında devamlı bulunamıyordu. Öyle ki, Bedir gazasına dahi iştirak edememişti. Daha sonra Peygamber efendimiz ona, efendisiyle mükate-be yapmasını, yani efendisine bir miktar mal, ya da menfaat taahhüt ederek azatlığını talep etmesini tavsiye etmişti. Selman da efendisiyle böyle bir anlaşma yapmış, azatlık bedelini efendisine Ödemesi için sahabiler de kendisine yardımda bulunmuştu. Böylece

hürriyetine kavuşmuştu.
Uzun bir hikaye olan bu haberi kısaltarak naklettik. Bunu nakletmekteki gayemiz iki madde halinde özetlenebilir:

1- Hakkı bulmak isteyen bir kimsenin, amacına ulaşmak için nasıl zahmetlere katlandığını okuyucuya anlatmak istedik. Delikanlı bir genç, babasının himayesi altında rahat ve konforlu bir hayatın bütün rahatlığını tepiyor ve hakkı bulmak için çeşitli zulmetlere katlanıyor. Yola çıkıyor, yolda hıristiyanların kilisesine uğruyor; ateşe tapmadıkları ve Allah'ın evi olan mabede hizmet ettikleri için Hıristiyanların dinine girmek istiyor; bu arzusunu babasına anlatınca babası onu demire vuruyor, zincirlerle bağlıyor, ama o yine boyun eğmiyor. Bağlı bulunduğu zincirleri çözmeye çalışıyor, hak yolcularına katılmak istiyor. Sonra istediği gerçeğe kavuşmak için ülkeden ülkeye, çeşitli zorluklara katlanarak seyahat ediyor. Köle diye satılıyor, sabrediyor, ama yine amacından vazgeçmiyor. Sabırla sonucu bekliyor ve mazlum bir insan olarak yaşamayı kabul ediyor. Nihayet gayesine ulaşıyor. Aradığını buluyor ve sonunda onunla karşılaşma mazhariyetine nail oluyor. Allah'ın yardımıyla kölelikten de kurtuluyor. Çünkü o, gerçekten sabreden abid bir insandı. Babasının vurduğu zincirlerden kurtulduğu gün, aklının ve nefsinin üzerine vurulan zincirleri de çözmüştü. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a ibadet ediyor, sadece O'nun rızasını istiyordu. Babasını terket-miş, buna karşılık Resulüllah'm himayesine girmiş, onun aile efradından biri olmuştu. Resulüllah (sav): "Selman bizdendir. Al-i beytimizdendir' demişti.

2- Selman-ı Farisi'nin haberini nakletmekteki ikinci ve önemli olan gayemiz şuydu: Araplar arasında, Peygamber efendimizin geleceği konusunda bilgiler yaygındı. Kalbi saf olan kimseler, Peygamber efendimizin gelmesini ve onu görmeyi arzuluyorlardı. Ama çoğunluk onun geleceğinden habersizdi. Çünkü peygamberin gelmesini Öğrenmek için herhangi bir yönelim içine girmemişlerdi. Bunların dini hususlarda bilgi sahibi olmak gibi bir gayretleri yoktu. Nihayet onlara kesin deliller gösteren müjdeci ve uyarıcı bir peygamber geldi. O, ileriki hayatta azap veya sevapla karşılaşmaları muhakkak olan insanlara doğru yolu gösteriyordu. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber gelip) geçmiştir ." (Patır: 24)

---

[1] Ibn Hişam, Siret, c. 1, s. 219.

[2] İbn Hişam, Siret, c. 1, s. 220.

Beklenen Peygamberin Gelişini Müjdeleyen Yahudi

Önceki sayfalarda kısaca anlattığımız gibi, Yahudiler, Peygamber efendimizin gelişinden önce müşriklere ve putperestlere karşı gelecek bir peygamberle övünüyor ve bu peygamberin gelişiyle de, onlara karşı üstün olacaklarını söylüyorlardı. Burada bu hususu etraflı bir şekilde açıklamamız gerekiyor. Araştırıcıların, o çağda Peygamber efendimizin Allah tarafından elçi olarak gönderileceği konusunda yeterli açıklamalar bulunduğunu öğrenmeleri gerekir. O zamandaki insanlar, Allah tarafından hüccet ve ayetlerle desteklenmiş bir peygamberin geleceğini biliyorlardı. Sadece Evs ve Hazrec kabileleri değil, bunun yanı sıra Yahudiler de Peygamber efendimizin geleceğini biliyorlardı. Hatta Evs ve Hazrec kabilelerinin cahiliyet döneminde birbirleriyle savaşmalarından Önce de insanlar, Peygamber efendimizin geleceğine dair haberleri almışlardı. Tarihi olarak sabit olduğuna göre, Yemen hükümdarlarından Tübba1 Eba Küreyb, Medine'ye saldırıya gelmiş ve adamlarından birinin öldürülmesi üzerine büyük bir öfkeye kapılarak Medineliler'le savaşmıştı. Tübba', Medineliler'le savaşırken, Kurayza oğulları Yahudilerinden iki alim, Tübba'nın yanına gelmişlerdi. Bunlar, yahudilik bilgilerine vakıf alimlerdi. Tübba'ya şöyle demişlerdi:
"Ey hükümdar! Medineliler'le savaşmayı bırak. Eğer onlarla savaşmakta ısrar edersen başına bir felaket gelmesinden korkarız." Tübba1 onlara: "Ne diye başıma felaket gelecekmiş? " diye sorunca, onlar şu cevabı vermişlerdi: "Bu şehir, Kureyşliler arasından çıkacak ve buraya hicret edecek olan bir peygamberin diyarı ve yurdu olacaktır. "[1]
Yahudiler'in, Peygamber efendimizin geleceğine ilişkin verdikleri haberler Medine'de yayılmış, halk arasında dilden dile intikal etmişti. Bu haberler, Ensar'm, Peygamber efendimizin davetine hemen icabet etmelerine sebep olmuştu. Çünkü Ensar, ya-hudilerin naklettikleri haberlere dayanarak kitap hakkında bilgi sahibi olmuşlardı. Katade, kendi kavminden bazı kimselerin, Peygamber efendimizin davetine hemen icabet edişlerinin ve ona yardıma koşmalarının sebebini anlatarak şöyle demiştir:
"Bizi islamiyet'e kavuşturan sebeplerin en başında tabii ki Allah'ın rahmet ve hidayeti gelir. Ancak bizler, Yahudiler'den müşriktik ve putperestlik zamanında bazı haberler işitirdik. Bu haberlerin kaynakları bizim yanımızda değil, onların yanında bulunuyordu. Aramızda çok kavgalar ve savaşlar olmuştu. Hoşlarına gitmeyen bazı zaferleri elde ettiğimiz zaman bize şöyle meydan okurlardı:

"Yakında bir peygamber gelecek, onunla birlikte size karşı savaşıp Ad ve Iran halkı gibi sizi helak edeceğiz! Onlardan buna benzer çok sözler işitmiştik. Cenab-ı Allah Peygamber efendimizi risaletle görevlendirdiğinde ve o bizi Allah'ın dinine davet ettiğinde hemen onun çağrısına icabet ettik. Yahudilerin bize meydan okumalarından öğrendiğimiz için, Uz. Muhammed'in gerçek peygamber olduğunu anlamış ve çağrısına hemen koşmuştuk. Ama buna karşılık Yahudiler, onu inkar etmişlerdi. " [2]
Yahudiler Peygamber efendimizin geleceği konusunda haberler vermekle yetinmiyor, bunun yanı sıra ahiret gününe, cennete ve cehenneme dair haberler de naklediyorlardı. Öyle anlaşılıyor ki onlar, ölüm sonrası dirilişi inkar eden kimselerden değillerdi.
Aralarında ahiretin varlığım tasdik edenler bulunduğu gibi, ahi-ret hayatını inkar edenler de vardı. Ensar'dan bazı kimseler bu haberleri nakletmişlerdir ki, onlardan biri de Seleme bin Se-lam'dır. Seleme şöyle der:
"Abdüleşhel oğulları kabilesine mensup Yahudi bir komşumuz vardı. Bize gelerek Abdüleşhel oğullarının yanında durup kıyameti, Ölüm sonrası dirilişi, hesabı, mizanı, cenneti, cehennemi anlattı. Onu dinleyenler kendisine kızarak şöyle dediler: "Yazıklar osun sana! Bu anlattıklarının gerçek olacağına inanıyar musun? Ölümlerinden sonra insanlar dirilip cennete ya da cehenneme gidecekler Öyle mi? Sonra da orada amellerine göre ceza, yahut mükafat mı verilecek?" Seleme, onların bu sorularına yemin ederek: "Evet inanıyorum" diye cevap vermişti. Onlar da: "Yazıklar olsun sana! Bu görüşlerini doğrulayacak bir delilin var mı?" diye sorunca o, eliyle Mekke'ye ve Yemene işaret ederek: "Şu ülkelerden bir peygamber gelecektir. Benim delilim işte odur" diye cevap verdi. Onlar da, biz onu ne zaman göreceğiz? diye sordular. O, aralarındaki en genç kimse ben olduğum için bana baktı ve şöyle dedi: "Eğer bu genç ömrünün sonuna gelirse, o peygamberi görecektir? "
Seleme, sözünü şöyle sürdürüyor: "Allah'a andolsun ki, uzun zamanlar geçti. Nihayet Cenab-ı Allah, Muhammed'i elçi olarak gönderdi. O, aramızda dolaşıyordu. Biz de ona iman ettik. Diğer-leriyse taşkınlıklarından ve çekememezliklerinden ötürü onu inkar ettiler. "
Yahudilerin bir kısmı Peygamber efendimizin niteliklerini biliyorlardı. Bu nitelikler arasında yumuşak huyluluğunun, cehaletini geride bırakması ve asla ahmaklık etmemesi de vardı.
Sahabilerden Abdullah bin Selam'ın şöyle dediği rivayet edilir: Cenab-ı Allah, Zeyd bin Sümeyye'nin hidayetini istediği zaman, Zeyd şöyle demişti: "Peygamberliğe dair alametlerin hepsini, kendisini seyrettiğim zaman

Muhammed'in yüzünde müşahede ettim. Yalnız iki alamet kaldı ki onları henüz göremedim. Bunlardan biri, onun yumuşak huyluluğunun, cehaletini geride bırakmış olmasıdır. Diğeri de kendisine karşı ne kadar cahilce davra-nılırsa, o mutlaka yumuşak kuytulukla karşılıkta bulunur. İşte ben bu iki peygamberlik alametini de görmek istedim Muham-med (sav)'in yanına girmek, onunla tanışarak ne kadar yumuşak huylu olduğunu, cahil olup olmadığını anlamak istedim. Ben ona, ürün karşılığında bir miktar para vermiştim. Alacağım ürünün zamanı gelince yanına gittim. O, ashabıyla birlikte bir cenazede bulunuyordu. Yakasını tutarak yüzüne sertçe baktım ve dedim ki: "Ey Muhammed, hakkımı ödemeyecek misin?! Allah'a an-dolsun ki ben, siz Abdülmuttalib oğullarının borç ödemekte ağır davrandığınızı biliyorum!" Ben böyle deyince Ömer öfkeyle bana baktı. Gözleri yuvalarından fırlamış, adeta fırıldak gibi dönüyordu. Sonra bana şöyle dedi: "Ey Allah'ın düşmanı! Kulağımla duy duğum şu sözleri Resulüllah (sav)'a mı söylüyorsun1? Gözümle gördüğüm bu ters hareketleri ona karşı mı yapıyorsun? Onu hak ile gönderen Allah 'a yemin olsun ki, eğer onun kınamasından çe-kinmesem, mutlaka kılıcımla senin şu kafanı vururum!" Bana böyle söyleyen Ömer'e Resulüllah (sav) sükunetle bakıyor ve tebessüm ediyordu. Sonra şöyle dedi: "Ey Ömer! Ben ve Seleme daha başka bir şekilde anlaşabiliriz. Senin böyle yapmana gerek yoktur. O benden, borcunu güzelce Ödememi isteyebilirdi. Ey Ömer Zeyd'i alıp götür ve hakkını öde. Ayrıca fazladan yirmi ölçek hurma ver."
Peygamber efendimizin bu konuşması üzerine Zeyd bin Sü-meyye müslüman olmuştu. "
Tarihen sabit olan bu rivayet, Peygamber efendimizin risaletle görevlendirildiği yüzyılın, onun çevresinde dönen bir yüzyıl olduğunu gösteriyor. Bu sözlerimizin iki kaynağı vardın
1- Peygamber efendimiz, İbrahim peygamberin dinini ihya etmeye çabalıyordu. Mekke halkından bazıları, İbrahim peygamberin Hanif dininin ihya edilmesinin zaruretine inanıyorlardı. Çünkü o din, sapıklıklardan uzak olan ve hoşgörüyü öngören bir dindi. Onlar, Cenab-ı Allah'ın İbrahim neslini helake sürükleme-yeceğini, onları hidayetsiz ve mürşitsiz bırakmayacağını, kendi fıtratlarının gereği olarak biliyorlardı. Hatta ibrahim peygamberin neslinden bazı kimseler, kendi kavimlerine başkaldırnıışlar, bir kısmı da, kendileri için hıristiyanlığı görerek bu dine geçmişlerdi. Bir kısmı ise sağlam bir inanç bulmak maksadıyla çeşitli ülkeleri dolaşmışlardı. Putperestlikten uzak diyarlara gitmişlerdi. Hakikati bulmak yolunda şehitlik şerbetini içmişlerdi. Peygamber efendimiz, bi'setten sonra, Cenab-ı Allah'ın, kendisini tek biV ümmete göndereceğini ifade etmiş ve

Allah da kendisinden razı olmuştu.

2- Geçmişte dinlerin kitapları, rahiplerin ve yahudi alimlerinin sözleri, yahudilerle hıristiyan bilginlerinden nakledilen haberler, Peygamber efendimizin geleceğini bildiriyordu. Rahip Ba-hira, Muhammed (sav) genç bir delikanlı iken, onunla görüşmüş ve ondaki vasıfların Peygamber vasfı olduğunu ifade etmişti. Rahip Nastora da genç yaşındaki Muhammed (sav)'le görüşmüş, onun peygamber efendimizle buluştuğu konusundaki haberler araplar arasında yayılmıştı. Ayrıca Necran hıristiyanîarıyla diğerleri, bir peygamberin gelmek üzere olduğunu ve onun gelmesini beklediklerini anlatıyorlardı. Çünkü o peygamberin vasıfları, kendi kitaplarında anlatılıyordu. Kitaplarında en çok adı anılan şahıs, Muhammed (sav)'di. Onlar hakikati ilan etmek, ya da hidayeti aramak maksadıyla değil, kendi düşmanlarına karşı öfkelerini dindirmek ve kin ateşlerini söndürmek, ya da düşmanlıklarını devam ettirmek maksadıyla kılıçları, onların vücutları üzerinde sakırdarken onlar, Peygamber efendimizin geleceğim söylüyor ve düşmanlarına da:"O gelince, onunla birlikte size karşı savaşacak, Ad ve İrem halkı gibi sizi helak edeceğiz!" diyorlardı.

Böylece Peygamber (sav) efendimizin geleceğine dair haberler yayılmış, düşünürler de onun gelmesini beklemeye başlamışlardı. Zaman gerçekten de yaklaşmıştı. O, kendinden önceki dinlerin tahrif edilmemiş kitaplarım doğrulayıcı ve alemlere rahmet olan bir peygamber olarak geldi. İnsanları hak yola iletiyor ve hakkı destekliyordu. Cenab-ı Allah da onu apaçık delillerle güçlendirmişti.

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 164.

[2] Ibn Hişam, Siret, c. 1, s. 211.

Kahinlerin Haberleri

Siyer kitapları, kahinlerin peygamber efendimizin geleceğini müjdelediklerini anlatmaktadırlar. Aslında kahinlerin bu konudaki haberlerini nakletmemek niyetindeydik. Çünkü bu haberler, Peygamber efendimizin siyeri hususunda bazı vehimlere yol açmıştır. Halbuki Peygamber efendimiz hakkın ve aklın peygamberidir. O, insanların idraklerini hakikate yöneltmiştir. İdrakler üzerinde vehme yer bırakmamak istemiştir. İnsanların hurafelere dalmamalarını arzulamıştır. Çünkü hurafeler, aklın hükmüne, ya da sahih senetlerle rivayet edilen doğru haberlere dayanmamaktadır.
Kaldı ki kahinlerin haberleri, insanın kalbine itmi'nan verecek sahih senetlerle nakledilmemiştir. Ayrıca bi'setten önce Peygamber (sav) efendimizin, kahinlere başvurduğu, ya da onların sözlerine inandığı, gerçek dışı söylentilerdir. Çünkü kahinlerin Peygamber efendimizin geleceği konusunda verdikleri haberler doğrudur, ama bu haberleri onlar, geçmiş dinlerin kitaplarından, ya da o dinlere bağlı kimselerden Öğrenmişlerdir. Geçmiş dinlerin erbabı, bi'setten önce araplarm bilginleriydiler. Onlar, kitaplarından edindikleri bilgileri kehanet şeklinde insanlara yayıyorlardı. Bi'setten sonra Peygamber efendimizin yasaklamış olduğu kahinlik bilgilerine uyarak bu haberleri insanlara aktarıyorlardı.
Evet, kahinlerin sözlerini nakletmekle meydana gelecek zarar, beklenilen faydadan daha büyüktür. Ama yine de bu haberleri burada yazmak mecburiyetinde kaldık. Çünkü bazı muhaddislerin kaleme almış oldukları siyer kitapları, bu haberleri doğrulayarak nakletmişlerdir. Ayrıca bazı müsteşrikler Peygamber efendimi-ziu davetini kahinlerle irtibatlandırmak ve alemlere rahmet olarak indirilmiş olan Kur'an'ı, kahinlerin secileriyle bağlantılı kılmak için, o haberleri esas almışlardır. Öte yandan bazı yazarlar da bu siyerlere ve müsteşriklerin eserlerine uyarak bi'setten önce Peygamber efendimizin kahinlerini dinlemiş olduğunu nakletmişlerdir. İşte bu nedenle, kahinlerin haberlerine temas etmek gereğini duyduk.
Kahinlerin haberlerini ele almaya, Seyf İbn Zi-Yezen el-Him-yeri'ye nisbet edilen bir haberle başlamayı uygun-gördük. Rivayete göre o, cinlerle irtibatı olan bir kimseydi. "Hevatif ül-Cann" adlı kitapta anlatıldığına göre, Seyf İbn Zi Yezen, Abdul-muttalib'le görüştüğü esnada, onunla şöyle konuşmuştur:
- Benimle konuşan kimdir1?
- Ben Haşim oğlu Abdulmuttalib'im.

- Evet, yanıma yaklaş.
Abdulmuttalib, Seyf İbn Zi-Yezen'e yaklaştı. Sonra yüzünü ona ve etrafında bulunan kimselere çevirdi. Seyf İbn Zi-Yezen ona şöyle dedi:
- Hoş geldin, safa geldin. Devenle, yükünle geldin, istirahat edip uyumana bak. Göçücü hükümdarsın. Bol bağışta bulunursun. Hükümdar sizin sözünüzü işitti. Araplar akrabanızdır. Daha önce onlar sizin dayanaklarınız idiler. Siz gecelerle gündüzlerin sahibisiniz. Burada kaldığınız müddetçe ikram göreceksiniz. Göçtüğünüz zaman da ikramla göçeceksiniz."
Bundan sonra bir ay beklediler ve onunla irtibat kuramadılar. Ayrıca Seyf İbn Zi-Yezen, Abdulmuttalib'in oradan ayrılmasına izin vermedi. Sonra uyanıp kendine geldi. Abdulmuttalib'e haber vererek meclisine çağırttı. Onunla başbaşa kaldı, sonra şöyle dedi:
- Ey Abdullah, sana bildiğin bir sırrı açıklamayacağım. Bunu senden başkasına açıklamayı uygun görmedim. Sana vereceğim bu sırrı kimseye açıklama. Allah, emrini mutlaka yerine getirecektir. Ben kendimiz için seçtiğim ve kendimiz için delil gördüğüm gizli ilim hazinelerinde ve saklı kitaplarda büyük bir habere rastladım. O sırada hayatın şerefi vardır. Bütün insanlar için, özellikle aşiretin ve şahsın için vefanın fazileti vardır. "
Abdulmuttalib dedi ki: "Sen iyi ve güvenilir bir insansın. Bütün halk sana feda olsun, nedir o sır? Halkın hepsi zümre zümre sana kurban olsun..söyle, nedir o sır? "
Seyf ibn Zi-Yezen, kahinlerin secilerine uygun bir kalıpla şöyle konuştu:
"Tihame'de bir çocuk doğacak. Onda bir alamet görülecek. İki kürek kemiği arasında mühür olacak.. Liderlik ve reislik kıyamete kadar onun olacak!"
Abdulmuttalib şöyle dedi: "Öyle bir haber getirdin ki, onu getiren geri götürmez. Eğer hükümdarın heybet ve azameti olmasaydı ben, verdiği müjdenin daha fazlasını ister ve beni daha çok sevindirmesini arz ederdim."
ibn Zi-Yezen dedi ki: "işte onun doğum zamanı gelmiştir. Belki de doğmuştur. Adı Muhammed'dir. Babası ve anası Ölecek.. Dede-siyle amcası onu himayelerine alacak. Defalarca kaybolacak.. Allah onu açığa çıkaracak.. Bizden de ona yardımcılar kılacak. Dostları onu destekleyecek, düşmanları horlayacak. Putları kıracak, Mecusi ateşini söndürecek, Rahman'a ibadet edecek, şeytanı kovacak. Sözü açık ve net, hükmü doğru ve adil olacak., iyiliği emredip kendisi de kötülüğü iptal edecek... "
Abduîmuttalib dedi ki: "Şanın yüce, merteben yüksek, hükmün devamlı, ömrün uzun olsun. İşte sana tütsü getirdim. Ey hükümdar, biraz daha konuş ve bu sırrı biraz daha aç."

ibn Zi-Yezen dedi ki: "Beyt perdelidir. İşaretlerin üzerinde peçe vardır. Ey Abdulmuttalib, sen mutlaka o peygamberin dedesisin. Bunda yalan yoktur."
İbn Zi-Yezen'in bu sözleri üzerine Abdulmuttaîib secdeye ka-pandı.lbn Zi-Yezen ona şöyle dedi: "Başını secdeden kaldır. Gönlün rahatlasın, şanın yücelsin. Sana anlattıklarımdan birşey hissettin mi?"
Abdulmuttalib dedi ki: "Benim bir oğlum vardı. Ben onu çok seviyor ve çok merhametli davranıyordum. Onu asil kadınlardan biriyle, Veheb kızı Amine ile evlendirdim. Amine, bir çocuk doğurdu. Ona Muhammed adını verdim. Muhammed'in hem annesi, hem de babası vefat etti. Ben ve amcası, Muhammed'i himayemize alıp besledik."
îbn Zi-Yezen dedi ki: "Sana söylediklerimi aklına yerleştir ve sakın unutma. Torununa karşı Yahudilerden sakın. Çünkü Yahudiler onun düşmanıdırlar. Ama Allah ona bir kötülük yapmalarına izin vermeyecektir. Sana verdiğim sırrı sakla. Aşiretine dahi açıklama. Çünkü liderlik hususunda aşiretinin adamları arasına rekabet düşmesinden korkuyorum. Onlar gailelere düşecek ve torununa karşı tuzaklar kuracaklardır. Ya kendileri, ya da oğulları bu kötülükleri yapacaklardır. Eğer torununun risaletle görevlendirilmesinden önce ölmeyeceğini bilsem, mutlaka adamlarım ve atlarımla onun diyarı olan Medine'ye gider, onunla görüşürüm. Elimdeki kitaplardan ve önceki devirlerden edindiğim bilgilere dayanarak derim ki, o, Medine'de hakimiyetini ilan edecek, Medineliler ona yardım edeceklerdir. Mezarı da orada olacaktır. Başına musibetlerin gelmesinden korkmasaydım, yaşı küçük olmakla birlikte onun peygamliğini şimdiden ilan ederdim. Fakat beraberindeki adamlarının ona karşı taksirli davranacaklarından endişe ettiğim için, onu şimdiden ilan etmiyorum."[1]
Bu yazılarda mutlaka gerçeklik payı vardır. Peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceği konusunda müjdeler verilmiştir. Eğer bu ifadeler gerçekten Seyf bin Zi-Yezen'e ait ise o, bunları önceki dinlere ait kaynaklardan almıştır. O bilgili bir hı-ristiyandı. Cahil bir putperest değildi. Seyf İbn Zi-Yezen'in, kahinlerden biri olduğunu söylememiz mümkün değildir. Her ne kadar bu ifadeler, "Hevatif ül-Cann" adlı kitapta yeraîmaktaysa da, o bir kahin değildi. Anlatıldığına göre kahinler, "Hevatif ül-Cann" adlı eserdeki ifadelerle birbirlerine hitapta bulunurlarmış. Bildiğimize göre tamamı değilse de, "Hevatif ül-Cann" adlı kitabın büyük bir kısmı kahinlerin secilerinden ibarettir.
Peygamber efendimizin bi'setinden önce kahinlerin bir kısmı onun geleceğini haber vermişlerdi. Sahih senetlerle rivayet edilen bir haberde, Mudarlılardan biri şöyle demiştir: Şam'a yaklaşmış, etrafında ağaçlar bulunan bir göl kıyısına inip

konaklamıştık. Konuşmalarımızı rahibin biri duyup yanımıza gelmiş ve şöyle demişti:
"Konuştuğunuz bu dil, bu beldenin ve çevresinin dili değildir" Biz de cevaben şöyle dedik: "Evet doğru söylüyorsun. Konuştuğumuz dil, bu yörenin dili değildir. Bizler Mudar kavmindeniz." Hangi mudar? diye sorunca biz, 'Handaf Mudarı1 dedik. Bu defa rahip bize şöyle dedi: "Yakında size peygamberlerin sonuncusu gelecektir. Siz ona koşup iman edin. Ondan iman payınızı alın ve doğru yolu bulun1' Adı nedir? diye sorduk. Adının Muhammed olduğunu söyledi."[2]
Naklettiğimiz bu haber, Seyf İbn Zi-Yezen'in haberiyle bağdaşmaktadır. Yalnız bunda seciler yoktur. Ayrıca bu haber, "Hevatif ül-Cann" adlı kitaba değil de, rahiplerden birine nisbet edilmektedir.
Kahinlerin, Peygamber efendimiz konusundaki müjde haberlerindeki ifadeler, ecinnilerin gaipten verdikleri haber, ya da kahinlerin sözleri değildir. Bu sözlerin kaynağı kehanet de değildir. Ancak kahinlerin bu sözleri, rahiplerin ağzından alınmış, onların kitaplarından iktibas edilmiş, onların bilgilerine dayanılarak söylenilmiştir.
. Peygamber efendimizin geleceğini müjdeleyen kahinlerden biri de, Satih'ti. Satih şöyle demişti: "Okuma çoğaldığında, Bahiro gölü kuruduğunda ve büyük değneğin sahibi geldiğinde... "
ibn Kesir'e göre Satih, bu sözleriyle Peygamber efendimizi kas-detmiştir. Oysa Peygamber efendimiz büyük değnekle değil, batılın hakka karşı tecavüzünü durdurmak için kılıçla gelmiştir. Peygamber efendimizin geleceğine dair müjdeler, araplar arasında yaygın haldeydi. Herkes bir peygamberin geleceğine inanıyor ve onu bekliyordu. Özellikle Kitap Ehli kimseler, kendi aralarında ondan bahsediyorlar ve onun sayesinde bütün dünyaya galip olacaklarını ilan ediyorlardı. Yahudiler, Putperestlerle savaşırlarken onun geleceğini ve onun sayesinde Putperestlere karşı galip olacaklarını söylüyorlardı. Onun gelişini umutla bekliyor ve bu husustaki müjdeleri kendi kitaplarında görüyorlardı. Müstakbelde düşmanlarını yeneceklerini ümit ediyorlardı. Böylece düşmanlarım geride bırakıyor kendileri ileri gittiklerini söylüyorlardı. İyi akibetin kendilerinin lehine olacağım açıklıyorlardı. Ama inşaal-lah onlar her zaman kayba uğrayacaklardır.

[1] Îbn-Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 330.

[2] Îbn-Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 331.

Peygamberimiz Rahiplerin, Kahinlerin ve Yahudi Bilginlerin Haberlerine Kulak Veriyor muydu?

Hz. Muhammed (sav), Mekke-i Mükerreme'de yaşıyordu. Burada yaşayanların çoğu da yazma bilmeyen kimselerdi. Peygamber efendimiz de, Mekkeliler gibi, okur yazarlıkla ilgisi olmayan birisiydi. İlim meclislerinde oturmaz, bir öğretmenin önünde diz çökmezdi.rHer ne kadar bazı Mekkeliler okuma yazmayı biliyor olsalar da, Peygamber efendimiz ilim tahsili yoluna gitmemişti. Yalnız ahlaki sağlamlığı, idrakinin putperestlikten uzak kalması gibi bazı meziyetleri vardı ki, bu meziyetleri sayesinde Mekkeli-lerden üstün olmuştu. Putlardan tiksiniyor, onlara bağlanmıyor, onlar üzerine yemin etmiyordu. Ama kavmine karşı da düşmanca davranmıyor, onları sevmediğini açığa vurmuyordu. Aksine sevecen ve iyi ilişkiler içinde bulunan bir kimseydi. Kavminin gittiği yanlış yolda gitmese de, onlarla tartışmıyor, onlara karşı nefret ve kinini açığa vurmuyordu.
En çok öğrenmek istediği din, ibrahim peygamberin diniydi. Çünkü o dinin izleri Mekkeliler arasında görülmekteydi. Bazı kısımları tahrife uğramış olsa bile, İbrahim peygamberin dininin bir kısmı Mekkeliler arasında revaçtaydı. Örneğin, yanlış şekilde bile olsa, Hac ibadetini eda ediyorlardi. İbrahim peygambere mensup bir kavim olmakla övünüyorlardı. Peygamber efendimiz de onun kendilerinin atası ve Allah tarafından gönderilen bir peygamber olduğunu biliyordu. Muhammed (sav), putlara tapmayı terk etmekle birlikte, İbrahim peygamberin rabbinden getirmiş olduğu emirleri öğrenmek istiyordu. Çünkü o, rabbinin bir ve tek, hiçbir şeye muhtaç olmayan, doğmayan ve doğurulmayan Allah olduğunu biliyordu. Musa, İsa, Davud ve Süleyman peygamberler hakkında da bilgi edinmek istiyordu. Özellikle bunlar, bir peygamberin geleceğine dair ince ifadeler kullanmışlar, onun Mekke'deki Faran dağlan arasından zuhur edeceğini müjdelemişlerdi. Nitekim bu müjdeler, onların kitaplarında da yeralmaktaydı. Yahudilerin kitapları tahrife uğradıktan ve kendileri de Allah ta-rafindan gönderilen mesajların bir kısmım unuttuktan sonra bile, böyle bir peygamberin geleceğini biliyorlardı. Mekkeliler de bu konulardan bahsediyorlardı. Ama Muhammed (sav) onların yanlarında bulunurken bu konulara değinmiyorlardı. Küçük yaşlarda Rahip Bahira ile buluştuğunda, rahibin söyledikleri, Mekkeli-lerin peygamber efendimize anlattıkları, tarihen sabit değildir. İkinci kez Şam taraflarına gittiğinde de Rahip Nastora ondan sitayişle bahsetmiş, onun peygamber olacağını söylemişti, ama o yanlarında

oturmaktayken bu konudan bahsetmemişti. Beklenen bir peygamberin geleceğine dair konuşmalar Mekkelilerin arasında cereyan ediyordu. Fakat o, bu konularla ilgilenmiyordu. O, hayatının baharındayken rızık temini için uğraşmaya başlamıştı. Gençliğinin ilk yıllarında ticaretle meşgul olmuştu. Daha sonra geçimi rahatladığında kendini ibadete vermişti. Aylarca, gecelerce uzlete çekilmiş ve tefekküre dalmıştı. Kendisini yaratan yaratıcıyı düşünüyor, kainatı yoktan vareden Allah'ın zatı üzerinde düşünüyordu. Fakat Franklar'm kitapları, Peygamber efendimizin bi'setten önce yahudilerin haberlerim araştırdığını ve yahudi alimleriyle hıristiyan rahiplerinin konuşmalarına kulak verdiğini iddia etmektedirler. Bu iddialarıyla onlar iki hususu ortaya atmaya çalışmaktadırlar:
1- Güya Muhammed (sav), yahudilerle hıristiyanlann öğretilerine dayanarak putlara tapmaktan uzak durmuştur. O kendi mantığı ve fıtratıyla bu doğru yola girmemiştir. O, İbrahim peygamberin dininin kalıntılarına uyarak putlardan uzak durmuş değildir! Bu iddiayı ortaya atmakla onlar, Peygamber efendimizi, Zeyd bin Amr ile Varak bin Nevfel'den daha aşağı bir şahsiyet olarak tasvir etmek istemişlerdir. Oysa kendisinin Lat ve Uzza'dan daha 12 yaşındayken nefret ettiği, Rahip Bahira'nm haberlerinde anlatılmaktadır.
2- Güya Kur'an-ı Kerim, peygamberlerin haber ve kıssalarını Tevrat ve İncil'den almıştır! Kur'an'daki bu bilgiler, Allah tarafin-dan gönderilen vahiyle değil de, sanki diğer kitaplardan iktibas yoluyla elde edilmiştir! Halbuki Kur'an-ı Kerim1 deki peygamberle ilgili kıssalar, içinde şüpheye mahal kalmayacak kadar doğru ve gerçektir. Diğer kitaplardaki kıssalar ise tahrife uğramıştı. Örneğin diğer dinlerin kitaplarında Lut peygamberin sarhoş olduğu, kızlarıyla zina yaptığı; Davud peygamberin de, ordusundaki komutanlardan birinin karısıyla zina yaptığı iddia edilmektedir ki, bunlar Kur'an-ı Kerim'de yeralmayan yalanlardır.
4 Bazı iyi niyetli yazarlar bu yalancıların iddialarına kanmışlar, bunların art niyetli olduğunu anlayamamışlardır.
Biz bütün bunları bir yana bırakarak Peygamber efendimizin haberlerini, vehimlerden uzak olan sağlam siyer kitaplarından anlamaya çalışacağız. Böylece doğru bir senede ve sağlam tarihi olaylara dayanmadan, kasıtlı bilgiler verenlerin yazdıklarını çürütmüş olacağız. Peygamber (sav) efendimizin rahiplerle ve yahudi alimlerle bir ilişkisi olmadığı, onun, kahinlerin haberlerini tasdik etmediği böylece ortaya çıkmış olacaktır. Bi'setten sonra, kahinlerin haberlerine kulak vermekten insanları menettiği anlaşılacaktır. O, kahinlerin seci'lerini hoş görmüyor, onların sözlerini nakledenleri yalanlıyordu.